

***KRİTİKLER
KİTABI***

*Analizler
Raporlar
Diyaloglar*

1. ANALİZLER	5
Prof. Dr. Alparslan Açıkgenc'in Metodolojisine Göre Bilimler	6
Prof. Dr. Alparslan Açıkgenc'in Metodolojisine Göre Bilimler ve Onun Cevapları	13
Epistemoloji ve Metodoloji için Özel bazı Notlar	23
Güncel Beş Önemli Mesele (Kader, Ehl-i Sünnet, İsbat, Darbe ve Cemaat..)	36
İbrahim Ak Kardeşimize Cevabımdır	42
Pedi, Ansiklopedi ve Okyanus	47
Risale-i Nur ve İlim (İki Nur Talebesi Arasında Yapılan Bir Müzakere)	49
Tabip Esra Kardeşimin Bilimsel Metodoloji ile İlgili Soruları	54
Tabip Esra Kardeşimin İlave Soruları	58
Vahiy ve Müslümanlar	63
Sahur ve İftar	78
Ahmed Açar Kardeşim'in Risale Akademide Yayınlanan Yusuf Suresi Tefsiri Üzerine Yazdığı Eleştirilere Cevap	83
Ahmed Açar Ağabeyim'e İkinci Cevap	86
(Veya) Risale-i Nurun Sedd-i Zülkarneyn Oluşunu Tatbikata Geçirmek	86
Bir Tefsir Kritiği	91
İlim ve Cehalet veya Âlem-i İslam Meselesi	98
M. İslamoğlunun mealinde Bir Ayetin Analizi	101
2. RAPORLAR	104
Hakikatli Bir Rapor	105
Bir Tashih Numunesi	111
Hizmet Okyanusuna Beş Damlalık Bir Katkı	127
Risale-i Nur'da Felsefe Eleştirisi İsimli kitabın Raporu	133
Bir Öz Eleştirisi	145
Sayın Abdülaziz Bayındır Hocama 2. Cevap	148
Bakara 171. Âyetin Meâli	156
Biyografi Raporu	169
Bir Mazeret	174

Risale-i Nur ile Alakalı Önemli Bir Kitap Üzerine Notlar	175
Bir Konferansın Ardından	202
Hizmet Vakfı Osmanlıca Lügatı ile ilgili Kısa bir Rapor	210
Işık Yayınlarının Hazırladığı Sözler ile ilgili Lügat Tashihleri	213
Yeniasya Neşriyatın Çıkardığı Sözler'in Lügatçeleri ile ilgili Bir Rapor	216
Mustafa İslamoğlu Hocanın Hz. Muhammed (A.S.M.)	220
ile ilgili Kitabı Hakkında Bir Rapor	220
Mustafa İslamoğlu Hocanın Meali Üzerine	232
Mustafa İslamoğlu'nun Kader Kitabının Raporu	241
Muhammed Bozdağ'ın Kitapları Üzerine	259
Fütuhat-ı Mekkiye Kitabının Tercümesi Üzerine Kısa Bir Rapor	268
Muhakemat İçin	275
3. DİYALOGLAR	283
Edip Yüksel'in Sorularına Cevaplar	284
Bediüzzamanda Usul'ül-İlim	289
Evrin Ağacı Heyeti İle Mailler	310
Yorul Grup İle Mailler	313
Ahmed Akgündüz İle..	326
Ebced, Cifir ve Gaybı Bilmek	332
Hikmet Zeyveli Hocanın İtirazlarına Cevap	340
İman Hizmetinin Selameti için Müthiş Bir Müdebbiriyet	343
Kürdistan Medreseleri ve Bediüzzaman	345
Kardeşim Kerem'in Sorduğu Kelimelerin İzahı	351

İslam dünyasının neden geri kaldığını öğrenmek istiyorsanız, bu kritikler kitabını okuyun.

Anlarsanız göreceksiniz ki en büyük eksikliğimiz bilgi eksikliğidir.

Bahaeddin SAĞLAM

1. ANALİZLER

Prof. Dr. Alparslan Açıkgenç'in Metodolojisine Göre Bilimler

Kur'an, ondalık sistemin basamaklarına ve Arap Alfabetinin harf sayılarına denk gelen 28 özel tarihî ismi zikreder. İnsanların çoğunun özel isim sandığı bu 28 kelime; aslında isim değiller; tarihî kişilikler değiller; zamanlar üstü olan evrensel, ontolojik ve sosyal kavramların ifadesidirler. Bu kavramlar insanlık hayatında somut datalar olarak her yerde ve her zaman var olduklarından tarihî bilgiler sanılmıştır ve özel isimler olarak ezberlenmişlerdir.

Kur'anın bu ondalık sistemi seçmesi ve her birini bir temel disiplinin ifadesi ve açıklaması olarak anlatması, başlı başına mucizevî bir nükte olduğu gibi; bu 28'den üçü için tam isabet eden manasında **sıddık** kelimesini kullanması da yine derin, ince mucizevî bir nüktedir.

Kur'an kıssalarını inceleyen birçok mütefekkir ve yazar, bu 28 prototip üzerinden aslında Hz. Muhammed'in anlatıldığını görmüşlerdir. Evet, Hz. Muhammed, bu 28 kavram ile anlatılan hakikatleri aynen yaşamıştır. Kur'anda kendilerine **sıddık** denilen İdris, İbrahim ve Meryemi ise, tamamen ve bütün yönleri ile yaşamıştır. Müslümanlar için canlı bir vahiy olan İsa, Kur'andır. Hz. Muhammed'in kalbi ve bilinci *kelimetün-minallah ve İlahî bir ruh* olan vahye hamil olmuş ve aynen Hz. Meryem gibi iftiraya uğramıştır.

İdris, çok ders alan ve ders veren manasına geldiği için, ilimlerin simgesi olmuştur; ilimler ise sıddıktırlar; tam isabet ediyorlar. İbrahim çok büyük ölçüde diyalektik süreci yaşadığı ve her meselede testten geçtiği için yine tam sıddık oluyor. Meryem ise insanlığın maddî altyapısı ve gücünü temsil ettiği için o da tam isabet eder. Evet, ekonomi ve teknoloji hata kaldırmaz.

Demek İslam dininin misyonu bu 28 hakikat ve öncelikli olarak sıddık denilen bu üç hakikat olduğundan İslam eşittir ilimler, diyebiliriz. Bediüzzaman bu hakikate işareten ve tarihî sürece atfen; *İslamın ilimlerle çelişmesi şöyle dursun; İslam, ilimlerin babasıdır ve efendisidir*; diyor.. (Muhakemat, Giriş)

Fakat bu evrensel algı yerini cehalet ve taklide bıraktığı için; İslam fen ilimleri ile bir türlü bağdaştırılamıyor. Müslümanlar 200 yıldır çare arıyor; ama temel-altyapı olmadığı için yine sonuç yok ve galiba bugünkü anlayışla olmayacaktır. Bediüzzaman, yetmiş yıl boyunca altyapı olabilecek birçok kural verdi; fakat anlayan ve kullanan olmadı.

Son elli yılda, Attas, Farukî, Serdar, Seyyid Hüseyin ve başka birçok kişi bu meseleye çözüm getirmeye çalıştılar ise de sonuç yine yok.. Alparslan Açıkgenç Hocamız, bütün bu birikime sahip olduğu ve Avrupa'da yıllarca eğitim aldığı ve Risale-i Nur'u adeta ezbere bildiği halde; ayrıca bu sorunu çözmek için üç kitap yazmasına rağmen işin çözümü için netice yine yeterli değildir.

Ben bu ağabeyimin çalışmalarını inceledim, hermenötik ve tevil ilmini kullanmadığı için ve bilgilerini epistemolojik olarak test edemediği için başarısız kaldığını gördüm. Bu raporda bu sorunu görmek ve göstermek için, ağabeyimizin bir kısım tespitlerini kritik edeceğiz. Belki yukarıda değindiğim o evrensel, ontolojik ve epistemolojik sorunu çözmeye yeniden teşebbüs

eder. Çünkü bugün İslam dünyasında bu sorunu çözebilecek en donanımlı kişi yine kendisidir; hem dil açısından; hem konum açısından; hem de çevre ve imkânlar açısından.

Kendisi incelemem için, *Bilginin İslamileştirilmesi*, *Bilgi Felsefesi* ve *İslam Medeniyetinde Bilgi* isimdeki üç kitabını bana verdi. Ben küçük bir kardeşi olarak belli pasajları alıp tahlil etmeye bakacağım. Ve işlerin nerelerde tıkanıldığını göstermeye çalışacağım. İşte:

Sh: 19-21 (Bilginin İslamîleştirilmesi kitabından)

I. İslamilik Kavramı

Büyük İslam medeniyetinde “İslâm’ın belirli şeylere ve özellikle de bazı mefhumlara sıfat olarak kullanıldığına rastlanmaz. Bundan dolayı, İslâmî bilim, İslâmî ekonomi, İslâmî bilgi kavramı gibi kurgulamalar önceleri pek işitilmiyordu. Fakat bugün bu sıfatın kullanılması artık genel bir uygulama halini aldı. Özellikle de belirli faaliyetlerle birlikte kullanılır oldu. Ancak bugün bu kullanımların artmasının bazı sebepleri vardır ve en önemlisi de bu tür faaliyetlerin çoğunun belirli bir kültürden ithal edilmesidir. Söz konusu kültür, Batı kültürüdür. Bu kültürden İslâmî kültüre bir takım bilgi ithali yapılmaktadır. Oysa bu iki medeniyet arasında zihniyet bakımından, daha doğrusu dünya görüşleri açısından, büyük bir farklılık vardır; bunun sonucu olarak bazı Müslümanlar böyle bir ithale karşı çıkmakta ve İslâmî kültürle uyumlu olan çözümler önermektedirler. Varılan fikir ise “İslâmî” diye adlandırılmaktadır. Bu terim şimdiye kadar Attas dışında hiç kimse tarafından ciddi olarak tanımlanmadı. Attas’ın tanımı ve teklifi ise, aşağıda incelenecektir.¹

“İslâmî” aynı zamanda Kur’an’a ve Hadise dayanan diye de anlaşılır. Fakat bu durumda bir sorun ile karşılaşmaktayız: Kur’an’ın ve Hadisin bazı öğretilerinin yorumu ihtiyacı var; ne var ki, aynı âyet veya hadisin farklı yorumlanması mümkündür. Bu durumda şöyle sorabiliriz: Hangi yorum İslâmîdir? Denebilir ki, şayet yorumlamalar gerçekten Attas tarafından ileri sürülen ölçütlerden ortaya çıkıyorsa onlar birbiriyle çelişmemeli ve birbirlerinden farklı olmamalıdır. Diğer taraftan her iki yorumlama da Attas’ın önerdiği ölçütleri karşılarsa bile bu istenmeyen durum, yine ortaya çıkabilir. Bu durumda tek çözüm, söz konusu sınırların arasında fikir farklılıklarına müsamaha etmektir. İslâm tarihinde bunun örneklerinin olduğunu biliyoruz: Mesela Şafî okulu, Hanefî okulu, Eş’arî ve Maturidî okulları gibi. Bu sebepten ötürü, dünya görüşü açısından İslâmîliği tanımlarken böyle değişik yorumlamaları da tanımımıza dâhil etmek istiyoruz ki, İslâmîlik şemsiye teriminin şumulüne dâhil olabilsinler. Aslında bu, Attas’ın aşağıdaki ifadelerinde açıkça görülebilir: “Farklılık ve değişim her ne kadar dünya görüşü çerçevesinde olsa da, örneğin hukuk okullarında, kelimadaki, felsefedeki, metafizikteki ve gelenek, kültür ve dil gibi diğer alanlardaki farklılıklar ve değişimler temel unsurların işlevini ve mahiyetini asla etkilemezler.

¹ Diğer taraftan Prof. Fazlur Rahman İslâmîliğin tanımını İslam’ın temel kaynakları açısından sunmaktadır: “Bir doktrin ya da kurum Kur’an ya da Sünnetin öğretilerinden çıktığı ölçüde İslâmîdir.” Zannederim bu tanım da bu çalışmada izah edeceğimiz İslâmî dünya görüşü kavramıyla birleştirilebilir. Bk. İslam ve Çağdaşlık: Fikrî Bir Geleniğin Değişimi, çevirenler Alparslan Açıkgenç ve M. Hayri Kırbasoğlu, 2. Baskı (Ankara: Yeni Ankara Okulu Yayınevi, 1996)

O halde dünya görüşü olarak tezahür eden üst sistem asliyetini muhafaza etmektedir.”² Biz bu durumda ne tür faaliyetin ve mefhumun, ne tür öğreti ya da fikrin İslâmî olduğunu belirleme açmazı ile karşılaşmaktayız. Sarahate kavuşması bakımından “İslâmî” sıfatından bir isim türeterek buna “İslâmîlik” diyelim: Bu durumda biz bu kavramı kuşatan sorunları “İslâmîliğin açmazı” olarak değerlendireceğiz.

Muhakkak ki; İslâmî bilimin tanımına girişmeden önce İslâmîlik kavramının kendisinin sara-hate kavuşturulması gerekir. Biz bunu yaparken Attas’ın önerdiği İslâmîleştirme bağlamı içerisinde bir tanıma ulaşmaya çalışacağız. Bazı yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için Attas’ın “bilginin İslâmîleştirilmesi” ibaresini hiç kullanmadığını belirtmemiz gerekir, çünkü bilginin kendisi zaten İslâmîleşmiştir. Bunun yerine, “çağdaş bilginin İslâmîleştirilmesi” ibaresini kullanır. Çünkü ona göre bu bilgiye Batı’nın seküler dünya görüşü nüfuz etmiştir. Onun için Attas, böyle bir gayretteki epistemolojik süreci, Peygamberimizin (a.s.m.) vahyin rehberliğinde ilk kez tesis ettiği İslâmîleştirme sürecinde olduğu gibi algılamaktadır. O halde önce, bu anlayışa göre bir tanımlama yapmaya çalışalım.

Bu ve benzeri paragraflarda Alparslan Hocamız, bilimin yapısına ve epistemolojik ilkelere zıt, açık veya dolaylı yedi önermede bulunuyor:

1) İslâmî bilim deyiminin doğru olmadığını söylemekle beraber, her üç kitabı boyunca böyle bir kavramın oturtulması için onlarca paragraf ile ve onlarca bilgi değerlendirmesi ile gayret gösteriyor.

2) Bütün kitaplarında özellikle bu üç sayfada; bilim, kültür, dünya görüşü felsefî yaklaşım kavramlarını bir arada ve hepsini bir manada kullanıyor. Hâlbuki kültür, dünya görüşü ve felsefe, bilim değildir. Ancak birileri çıkıp, bu üç kavramın tarihçelerini, ana ekollerini, oluşumlarının nedenlerini, alan taraması ile ve istatistikler ile kitaplar yazarsa bu kitaplar bilim olur, denilebilir.

3) Alparslan Hocamız, bilimin İslâmîsi, Avrupaîsi, Doğulusu, Batılısı olmayacağı prensibini dışladığı için her üç kitabındaki bütün analizler, ilmîlikten düşüyorlar. Evet, bu üç kitaba dikkat ile bakılsa ilmî tespitlerden ziyade bir uzlaşma teklifi ve inancı savunma gayreti gibi oldukları görülür. Maalesef dindarlar, tevil edemedikleri dinî metinler yüzünden çatışmaya girdikleri bilimsel konulara alternatif diye, hurafeler dahi olsa; kendi Ortaçağ anlayışlarını çağdaş bir dizayn kılıfında gösterip işte bizim bilimlerimiz bunlardır.. Avrupa’nın bilimleri ise cehalettir, dinsizliktir, diyerek güya bir çare bulmuş oluyorlar.

4) Böyle bir yaklaşım ve tasnif ve böyle olan kitaplar, tamamen rivayet ve nakil olan literatüre dayandığı için.. Ve bu nakiller, epistemolojik çerçevede ve usul ilimleri açısından gözden geçirilmediği için; peşinen işte biz dindarız ve Avrupa’nın onlarca testten geçen ilmî verilerini kabul etmiyoruz. Onlar bize düşman olduğu için bu bilgileri bize kasıtlı olarak ithal ettiler, şeklinde bir demagoji ortaya çıkıyor. Haliyle demagoji, **loji** olmadıği için biz Müslümanlar,

² Prolegomena to the Metaphysics of İslâm: An Exposition of the Fundamental Elements of the Worldview of İslâm (Kuala Lumpur: ISTAC, 1995), 37.

mantık, muhakeme, bilimsel veriler ve bunlardan doğan teknolojik güçler tarafından varlık sahasından silinip, cehalet ve adem karanlıklarına atılıyor.

5) Mesela: “Sh. 20’de geçen *İslamî ilimler Kur’ana ve hadise dayanır*, cümlesi der ki;

- Bu adam din ile bilimin farkını bilmiyor.
- Bu adam sahih kabul edilen ama yanlış olarak rivayet edilen binlerce hadisten hiç birinin zaafını bilmiyor.
- Bu adam hermenötik ve tevil ilmini bilmiyor. Bilse, Kur’anın yorum istediğini anlardı.
- Ve eğer bir şey yorum ise, o şeyin ilim olamayacağını bilmiyor.
- Ve bu gibi hadislerin, Kur’anın o hermenötik izahlarına yani yorum ile ortaya çıkan mucizevî manalarına yüzde yüz aykırı olduğunu bilmiyor. Çünkü ehl-i hadis evet hepsi, tevil ve yoruma karşıdırlar. Nitekim Alparslan Hocamızın, *İslam’ın ilme verdiği değere, bir örnek olarak* (Sh.92) naklettiği hadis, bu dediğimizin apaçık bir delilidir. Darimî’den naklettiği hadis şudur:

“Âlimin müçtehitin üstünlüğü yüz derecedir.”

Alparslan Hocamızın, ihtimal olarak da olsa fark ettiği gibi; burada **âlim**, akıl ve düşünceyi kullanmayı reddeden hadisçi demektir. Müçtehit de metinlerin anlaşılmasında akli ve düşünceyi kullanan Ebu Hanife gibi *ehl-i rey* zatlar demektir.

Tarihteki tartışmalardan ve Darimî’nin birçok muhaddisin ideologu ve üstadı olmasından anlaşılıyor ki; bu söz, hadis değildir. Ehl-i hadisın bir ilkesidir. Nitekim üslup olarak da Hz. Muhammed’in sözlerine hiç benzemiyor.

Bir Ara İzah: Burada dinî metinler bilimsel veri değiller, demekten maksadımız, bir inanç, salt inanç olarak veya dinî metinler, insanlığın bilimsel birikimi olan fen, sosyal ve edebiyat açısından yorumlanmadan, tahkik edilmeden bilimsel veri olamazlar, demektir. Yoksa eğer bu insanî eleklerden geçse ve epistemolojik prensipler ile desteklense vahiy ile sabit olan Tevrat da, İncil de Kur’an da ve peygamberlerin diğer önemli sözleri de bugünkü bilimlerden daha öte gerçekleri gösterdikleri görünüyor.. Bu konuda birçok misal verebiliriz.

Nitekim bir kısım müfessirler, Kur’anda geçen “bi-gayrı ilmin” Allahtan gelen bilgi olmadan insanlar sadece şahsi görüşü ile iş yaparsa yanlış yapar, diye çeviriyorlar. İlk üç asırda da muhaddisler, sadece rivayetleri ilim sayıyorlardı. Yunandan tercüme edilen felsefe ve hikmeti ilim saymazlardı. Ki zamanla nisbeten haklı çıktılar. Çünkü bugün için o eski felsefenin yüzde doksanı yanlışlandı. Çünkü o zaman bilimsel alt yapı tam yoktu. Zaten biz o hikmete bilim değil de felsefe diyoruz.

6) Alparslan Hocamızın birinci derecede kaynak aldığı Attas, (alıntılardan anlaşıldığı kadarı ile) selefi bir zihniyete sahiptir. Çünkü kendisi, *İslamî ilim* ifadesi, büyü ve kehanetle gelen bilgileri dışlar ve yalnızca Kur’an ve sünneti esas alan bilgiler bilimdir, diye söylüyor..

Sh. 21'de, *Attas'ın ilim anlayışı, Peygamberin tesis ettiği İslamileşme şeklindedir*, mealinde bir cümle geçiyor. Kitabın tamamından anlaşıldığı üzere; Attas bu gibi sözleri ile: *İslamiyet öncesi bütün bilgiler, yanlıştır. Hz. Muhammed'in bu bilgilerden İslamileştirdikleri hariç.. Ve başta Avrupa olmak üzere diğer bütün milletlerin bilimleri de tamamen yanlıştır. Kur'ana ve hadise uyanlar hariç...* Demek istiyor.

Attas, selefi olduğu için yoruma karşı olduğundan yani görüldüğü kadarı ile İslamî metinleri yorumsuz olarak ele aldığından; galiba İslamî metinlere yani seleflerin anlayışına zıt olmayan başka hiçbir beşeri bilgi, bunların bilim tanımları içine girmez, diyebiliriz..

7) Alparslan Hocamız, İngiltere, Amerika, Malezya ve birçok ilim merkezinde çalıştığı için; ve son derece imanlı, ahlaklı ve mücahid bir ruha sahip olduğu için; ve Risale-i Nur gibi, İlim-din çatışmasını yüz yıl önceden bitiren bir esere şakirt olduğu için; onun Attas gibi seleflerin gölgesinde kalmasının tek sebebi var; o da şudur:

Başta Âdem ile ilgili literatür olmak üzere Kur'an kıssalarını bugünkü Batı Arkeolojisi, Antropolojisi ve Biyolojisiyle bağdaştıramadığı için böyle zoraki yollara başvuruyor. Hâlbuki bu kıssaları, tevil ve tefsir ilmine göre okuyabilse, böyle dolambaçlı ve zor bir yola girmesine ihtiyaç kalmaz. Evet, Hristiyan'ı da Müslüman'ı da bu dinî kıssaların tevilini bilmedikleri için çağımızdan kopuyorlar.

Nitekim Batının fizik ve kimya gibi bilimsel disiplinleri, bu dinî kıssalar ile çatışmadığı için bu dindarlar bu iki alandaki ilmî verilerle hiç çatışmıyorlar. Hatta o disiplinleri dinden uzak olan insanlardan daha çok kullanıyorlar.

İşin acı tarafı; bu kadar birikime sahip bir Türk profesörü ve onun kitaplarını basan iki büyük İslamî yayınevi³ ile Diyanet Vakfının kurduğu İSAM gibi Müslümanların yaslanabileceği üç kurum, bu üç kitabı sanki bir kurtuluş çaresi olarak neşretmeleridir.

Sh: 22

İnsanın bütün davranışlarının nihai olarak bir dünya görüşüne isnad ettiğini ileri sürmek istiyoruz. Bu çıkarım kendi başına dünya görüşünün bireysel ve sosyal hayatta ve hatta bilimsel faaliyetlerde ne kadar önemli olduğunu gösterir. Bu çıkarımla biz dünya görüşünün bizim fiilimizdeki önemli rolünü vurgulamak istiyoruz, aksi halde insan davranışında, ya da fiili işleminde bireyin psikolojisinin, fiziksel ve sosyal çevresinin etkilerini küçümsemek istemiyoruz. Fakat bütün bunların ötesinde, epistemolojik açıdan, insan davranışında dünya görüşünün önemi diğerlerinden çok daha fazladır; çünkü insan aklının içinde bilgi edinmek için işlediği tek çerçeve dünya görüşüdür.

Bu alıntı gibi, her üç kitapta da son derece gayretle taranmış, düşünülmüş bine yakın cümle ve paragraf var. Fakat epistemolojik değer olarak; üzerinde düşünüldüğü zaman, dünyanın en büyük sorunu olan bilim-din çatışması için bu paragrafların ve bu cümlelerin hiçbirisinden ilim-din çatışmasını önleyecek sağlıklı bir çare çıkmıyor. Mesela bu 22. sayfadaki paragraf,

³ Nesil Yayınları ve İnsan Yayınları.

epistemolojik açıdan hiçbir ilmî değeri müfid olmadığı gibi; İslamın emrine ve İslam tarihine de aykırıdır.

1) Evvela: *İlim Çin'de de olsa, gidin alın. Ve İlim (hikmet) inananın malıdır; nerede bulursanız alın*, mealindeki emirlere aykırıdır. Çünkü iman doğruluk ve gerçekliktir. İlim de doğru ve gerçek olmaktan başka bir şansa sahip değildir. Çünkü ilim veya bilim diye iddia edilen malzeme, eğer gerçeklik testinden geçememiş ise yani doğru ve gerçek değilse, o ya felsefedir veya başka bir literatürdür. Böyle şeyler asla ilim olamaz. Kur'an yanlış bilgiler ile iş yapanları *bi-gayrı ilmin (yani kesin bir delilleri olmadan) iş yapıyorlar*, diye tarif ediyor.

2) İslam tarihinde bilimsel bakış açısı ancak Mutezile ile gerçekleşti. Mutezilenin de epistemolojisi; nakil ve rivayetlerden ziyade; akıl ve hikmet dedikleri Yunan felsefesi idi. Alparslan Hocamız, bunu bildiği halde Mutezilenin bakış açısını İslamî ilimler diye uzun uzadıya yazıyor. Bundan daha da acı bir durum, Mutezile ile ehl-i hadisin ilim anlayışlarını karıştırarak İslam dinini o karma malumat ile savunuyor. Bilginin İslamileştirilmesi ismindeki kitabının 85-95. sayfalarına bakılabilir.

Alparslan Ağabeyimin bu üç kitabında eleştirilecek yüzlerce nokta olmasına rağmen, tebrik ve takdir edilecek bir o kadar da ilmî tesbit ve çalışma verileri vardır. Demek umutsuz olmamız için bir gerekçe yoktur. Mesela; İslam dini sayesinde; insanlığın çok karanlık bir dönemde yaşamasına rağmen gayet sağlıklı ilmî bir perspektifin, ta Hicri birinci asırda bile oluştuğunu tespit etmesi ve bu perspektifi delilleri ile tanınmış kişilerde ve bilinen olaylarda göstermesi, çok önemli bir noktadır.

Evet, İslam, orta yol ve diyalektik süreç demek olan İbrahimî geleneğin devamı olduğundan ve din olarak doğruluk ve hakikat üzerine kurulmuş bulunduğu; ve hayalî, yalan ve hurafe bilgileri en büyük günah saydığından; insanlık Ortaçağın karanlıkları içinde sinmiş ve sönmüş iken, onlarca ilmî tespiti ve kuruma ve gayet net bir bakış açısına imza atmıştır.. İşte bu gerçekliğin tespitinde Hocamız son derece başarılı olmuştur.

İlmî birikimler ve perspektifler ancak belli dünya görüşleri çerçevesinde olabilir; şeklindeki tespiti (ki kitaplarının yarısı bu konu üzere gidiyor.) haklı da olsa; İslamî dünya görüşü dışında oluşan diğer ilimler, yanlıştır; bunlar mutlaka İslamileştirilmeli, mealindeki iddiası, çağlar ve milletler sayısınca yanlış şeyler doğuran taassuplu bir söylemdir. İlim konusunda kendine güveni olmadığını ve fen ilimlerinin mahiyetini bilmediğini gösteriyor.

Bir Hatırlatma

İstişhad ve delil olarak gösterdiği ayetlerin yaklaşık yüzde otuzu değindiği konular ile ilgili değildir. Ve bu ayetlerin meallerinin yüzde doksanı, eksik veya yanlış verilmiştir. Mesela gayb kavramı ile ilgili ayetlerin çoğu, Hocamızın değinmek istediği konu ile ilgili değildir. Ayrıca bu gayb kavramı ile ilgili tanımı da ontolojik ve irfanî değildir. Kendisi, izin verirse yani bu çalışma devam ederse bu mealleri ve kavramları alternatif meal ve yorumlar ile liste halinde yazacağım..

Şimdilik burada bu değ erlendirme raporuna son veriyorum. Eğer kendisi izin verirse, her    kitabından y  z paragraf alıp epistemolojik değ er olarak tek tek tahlil edeceğim. Bu yazıyı İslam'ın   n ndeki tıkanıklığı aşımak ve kendisine olan hürmet ve muhabbetimden yazdım, hatırlatmakta fayda var. Çünkü şahsen benden   st n bir insandır. Ve onunla boşuna tartışmak için hiçbir neden yok. Ve kendisi eğer yayınlalmazsa veya bu konuları müzakereye açmaz ise, ben bunu hususi tutacağım, diye söz veriyorum..

18. 02. 2014
Bahaeddin Sağlam

Prof. Dr. Alparslan Açıkgenc'in Metodolojisine Göre Bilimler ve Onun Cevapları

Kur'an, ondalık sistemin basamaklarına ve Arap Alfabesinin harf sayılarına denk gelen 28 özel tarihî ismi zikreder. İnsanların çoğunun özel isim sandığı bu 28 kelime; aslında isim değiller; tarihî kişilikler değiller; zamanlar üstü olan evrensel, ontolojik ve sosyal kavramların ifadesidirler. Bu kavramlar insanlık hayatında somut datalar olarak her yerde ve her zaman var olduklarından tarihî bilgiler sanılmıştır ve özel isimler olarak ezberlenmişlerdir.

Kur'anın bu ondalık sistemi seçmesi ve her birini bir temel disiplinin ifadesi ve açıklaması olarak anlatması, başlı başına mucizevî bir nükte olduğu gibi; bu 28'den üçü için tam isabet eden manasında **sıddık** kelimesini kullanması da yine derin, ince mucizevî bir nüktedir.

Kur'an kıssalarını inceleyen birçok mütefekkir ve yazar, bu 28 prototip üzerinden aslında Hz. Muhammed'in anlatıldığını görmüşlerdir. Evet, Hz. Muhammed, bu 28 kavram ile anlatılan hakikatleri aynen yaşamıştır. Kur'anda kendilerine **sıddık** denilen İdris, İbrahim ve Meryemi ise, tamamen ve bütün yönleri ile yaşamıştır. Müslümanlar için canlı bir vahiy olan İsa, Kur'andır. Hz. Muhammed'in kalbi ve bilinci *kelimetün-minallah ve İlahî bir ruh* olan vahye hamil olmuş ve aynen Hz. Meryem gibi iftiraya uğramıştır.

İdris, çok ders alan ve ders veren manasına geldiği için, ilimlerin simgesi olmuştur; ilimler ise sıddıktırlar; tam isabet ediyorlar. İbrahim çok büyük ölçüde diyalektik süreci yaşadığı ve her meselede testten geçtiği için yine tam sıddık oluyor. Meryem ise insanlığın maddî altyapısı ve gücünü temsil ettiği için o da tam isabet eder. Evet, ekonomi ve teknoloji hata kaldırmaz.

Demek İslam dininin misyonu bu 28 hakikat ve öncelikli olarak sıddık denilen bu üç hakikat olduğundan İslam eşittir ilimler, diyebiliriz. Bediüzzaman bu hakikate işareten ve tarihî sürece atfen; ***İslamın ilimlerle çelişmesi şöyle dursun; İslam, ilimlerin babasıdır ve efendisidir***, diyor.. (Muhakemat, Giriş) **Fakat buna istinaden “İslam eşittir ilimler” diyemeyiz, şayet “ilim”den bilimi kast ediyorsak. Ama “ilimlerin babasıdır ve efendisidir” diyebiliriz.** Çünkü bunlar farklı şeyler, din ayrı bilim ayrı, ancak bu onların çelişmesi gerekir anlamına gelmez. Bizim çabamız daha ziyade İslam'ı tekrar bilimlerin efendisi yapmaktır. Evet bunun için güçlü bir epistemolojiye ihtiyaç vardır; lillahilhamd bu epistemolojinin âcizane belkemiğini “Bilgi Felsefesi” adlı kitapta tesis ettiğimi düşünüyorum. Ama ayrıntılarını da dünyagörüşü kavramı çerçevesinde geliştirmeye çalıştım ancak yine tamamlanmadı, çünkü çok zor bir konuya takıldım henüz çözemedim: Bu da “duygular epistemolojisi” diye adlandırdığım epistemolojinin en zor kısmıdır. Aslında dinin temelinde yatan epistemoloji budur. Bunu herhalde en güçlü bir şekilde tesis eden İbn Arabî'dir. Ancak felsefî açıdan çok farklı bir dille anlattığı için yorum (tevil) ve tefsire ihtiyacı var. Bu da zaman alır. Risalelerden meded umuyorum ama Üstad da bu hususları çok derin ve zorlu işlemiş.

Fakat bu evrensel algı yerini cehalet ve taklide bıraktığı için; İslam fen ilimleri ile bir türlü bağdaştırılamıyor. Müslümanlar 200 yıldır çare arıyor; ama temel-altyapı olmadığı için yine sonuç yok ve galiba bugünkü anlayışla olmayacaktır. Bediüzzaman, yetmiş yıl boyunca altyapı olabilecek birçok kural verdi; fakat anlayan ve kullanan olmadı.

Son elli yılda, Attas, Farukî, Serdar, Seyyid Hüseyin ve başka birçok kişi bu meseleye çözüm getirmeye çalıştılar ise de sonuç yine yok.. Alparslan Açıkgenç Hocamız, bütün bu birikime sahip olduğu ve Avrupa’da yıllarca eğitim aldığı ve Risale-i Nur’u adeta ezbere bildiği halde; ayrıca bu sorunu çözmek için üç kitap yazmasına rağmen işin çözümü için netice yine yeterli değildir.

Ben bu ağabeyimin çalışmalarını inceledim, hermenötik ve tevil ilmini kullanmadığı için ve bilgilerini epistemolojik olarak test edemediği için başarısız kaldığını gördüm. Bu raporda bu sorunu görmek ve göstermek için, ağabeyimizin bir kısım tespitlerini kritik edeceğiz. Belki yukarıda değindiğim o evrensel, ontolojik ve epistemolojik sorunu çözmeye yeniden teşebbüs eder. Çünkü bugün İslam dünyasında bu sorunu çözebilecek en donanımlı kişi yine kendisidir; hem dil açısından; hem konum açısından; hem de çevre ve imkânlar açısından.

Kendisi incelemem için, *Bilginin İslamileştirilmesi*, *Bilgi Felsefesi* ve *İslam Medeniyetinde Bilgi* isimdeki üç kitabını bana verdi. Ben küçük bir kardeşi olarak belli pasajları alıp tahlil etmeye bakacağım. Ve işlerin nerelerde tıklandığını göstermeye çalışacağım. İşte:

Sh: 19-21 (Bilginin İslamîleştirilmesi kitabından)

I. İslamilik Kavramı

Büyük İslam medeniyetinde “İslâm’ın belirli şeylere ve özellikle de bazı mefhumlara sıfat olarak kullanıldığına rastlanmaz. Bundan dolayı, İslâmî bilim, İslâmî ekonomi, İslâmî bilgi kavramı gibi kurgulamalar önceleri pek işitilmiyordu. Fakat bugün bu sıfatın kullanılması artık genel bir uygulama halini aldı. Özellikle de belirli faaliyetlerle birlikte kullanılır oldu. Ancak bugün bu kullanımların artmasının bazı sebepleri vardır ve en önemlisi de bu tür faaliyetlerin çoğunun belirli bir kültürden ithal edilmesidir. Söz konusu kültür, Batı kültürüdür. Bu kültürden İslâmî kültüre bir takım bilgi ithali yapılmaktadır. Oysa bu iki medeniyet arasında zihniyet bakımından, daha doğrusu dünya görüşleri açısından, büyük bir farklılık vardır; bunun sonucu olarak bazı Müslümanlar böyle bir ithale karşı çıkmakta ve İslâmî kültürle uyumlu olan çözümler önermektedirler. Varılan fikir ise “İslâmî” diye adlandırılmaktadır. Bu terim şimdiye kadar Attas dışında hiç kimse tarafından ciddi olarak tanımlanmadı. Attas’ın tanımı ve teklifi ise, aşağıda incelenecektir.⁴

“İslâmî” aynı zamanda Kur’an’a ve Hadise dayanan diye de anlaşılır. Fakat bu durumda bir sorun ile karşılaşmaktayız: Kur’an’ın ve Hadisin bazı öğretilerinin yorumu ihtiyacı var; ne var ki, aynı âyet veya hadisin farklı yorumlanması mümkündür. Bu durumda şöyle sorabiliriz: Hangi yorum İslâmîdir? Denebilir ki, şayet yorumlamalar gerçekten Attas tarafından ileri sürülen ölçütlerden ortaya çıkıyorsa onlar birbiriyle çelişmemeli ve birbirlerinden farklı olmalıdırlar. Diğer taraftan her iki yorumlama da Attas’ın önerdiği ölçütleri karşılarsa bile bu istenmeyen durum, yine ortaya çıkabilir. Bu durumda tek çözüm, söz konusu sınırların

⁴ Diğer taraftan Prof. Fazlur Rahman İslamîliğin tanımını İslam’ın temel kaynakları açısından sunmaktadır: “Bir doktrin ya da kurum Kur’an ya da Sünnetin öğretilerinden çıktığı ölçüde İslâmîdir.” Zannederim bu tanım da bu çalışmada izah edeceğimiz İslâmî dünya görüşü kavramıyla birleştirilebilir. Bk. İslam ve Çağdaşlık: Fikrî Bir Geleneğin Değişimi, çevirenler Alparslan Açıkgenç ve M. Hayri Kırbasoğlu, 2. Baskı (Ankara: Yeni Ankara Okulu Yayınevi, 1996)

arasında fikir farklılıklarına müsamaha etmektir. İslâm tarihinde bunun örneklerinin olduğunu biliyoruz: Mesela Şafîî okulu, Hanefî okulu, Eş'arî ve Maturidî okulları gibi. Bu sebepten ötürü, dünyagörüşü açısından İslâmîliği tanımlarken böyle değişik yorumlamaları da tanımımıza dâhil etmek istiyoruz ki, İslâmîlik şemsiye teriminin şümulüne dâhil olabilsinler. Aslında bu, Attas'ın aşağıdaki ifadelerinde açıkça görülebilir: “Farklılık ve değişim her ne kadar dünya görüşü çerçevesinde olsa da, örneğin hukuk okullarında, kelamdaki, felsefedeki, metafizikteki ve gelenek, kültür ve dil gibi diğer alanlardaki farklılıklar ve değişimler temel unsurların işlevini ve mahiyetini asla etkilemezler.

O halde dünya görüşü olarak tezahür eden üst sistem asliyetini muhafaza etmektedir.”⁵ Biz bu durumda ne tür faaliyetin ve mefhumun, ne tür öğreti ya da fikrin İslâmî olduğunu belirleme açmazı ile karşılaşmaktayız. Sarahate kavuşması bakımından “İslâmî” sıfatından bir isim türeterek buna “İslâmîlik” diyelim: Bu durumda biz bu kavramı kuşatan sorunları “İslâmîliğin açmazı” olarak değerlendireceğiz.

Muhakkak ki; İslâmî bilimin tanımına girişmeden önce İslâmîlik kavramının kendisinin sara-hate kavuşturulması gerekir. Biz bunu yaparken Attas'ın önerdiği İslâmîleştirme bağlamı içerisinde bir tanıma ulaşmaya çalışacağız. Bazı yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için Attas'ın “bilginin İslâmîleştirilmesi” ibaresini hiç kullanmadığını belirtmemiz gerekir, çünkü bilginin kendisi zaten İslâmîleşmiştir. Bunun yerine, “çağdaş bilginin İslâmîleştirilmesi” ibaresini kullanır. Çünkü ona göre bu bilgiye Batı'nın seküler dünya görüşü nüfuz etmiştir. Onun için Attas, böyle bir gayretteki epistemolojik süreci, Peygamberimizin (a.s.m.) vahyin rehberliğinde ilk kez tesis ettiği İslâmîleştirme sürecinde olduğu gibi algılamaktadır. O halde önce, bu anlayışa göre bir tanımlama yapmaya çalışalım.

Bu ve benzeri paragraflarda Alparslan Hocamız, bilimin yapısına ve epistemolojik ilkelere zıt, açık veya dolaylı yedi önermede bulunuyor:

1) İslâmî bilim deyiminin doğru olmadığını söylemekle beraber, her üç kitabı boyunca böyle bir kavramın oturtulması için onlarca paragraf ile ve onlarca bilgi değerlendirmesi ile gayret gösteriyor.

Maalesef doğru. Ancak başka çaremiz de yok. Konuyu açıklayabileceğimi düşünerek bu yola başvurdum.

2) Bütün kitaplarında özellikle bu üç sayfada; bilim, kültür, dünyagörüşü felsefî yaklaşım kavramlarını bir arada ve hepsini bir manada kullanıyor. Hâlbuki kültür, dünya görüşü ve felsefe, bilim değildir. Ancak birileri çıkıp, bu üç kavramın tarihçelerini, ana ekollerini, oluşumlarının nedenlerini, alan taraması ile ve istatistikler ile kitaplar yazarsa bu kitaplar bilim olur, denilebilir. **Bu kavramları aynı manada kullanmıyorum. Ancak böyle bir intiba uyandırdıysam bu yerleri bana gösterirseniz inşallah düzeltirim.**

3) Alparslan Hocamız, bilimin İslâmîsi, Avrupaîsi, Doğulusu, Batılısı olmayacağı prensibini dışladığı için her üç kitabındaki bütün analizler, ilmîlikten düşüyorlar. **Ben bu fikri savunuyorum**

⁵ Prolegomena to the Metaphysics of İslâm: An Exposition of the Fundamental Elements of the Worldview of İslâm (Kuala Lumpur: ISTAC, 1995), 37.

olsaydım o zaman artık “*Kavram ve Süreç Olarak Bilginin İslamîleştirilmesi*” kitabını yaz-mama gerek kalmazdı. Perviz Huddhoy gibi bu fikrin aleyhine bir kitap kaleme alırdım. Sizin üzerinizde nasıl böyle bir intiba uyandırdığımı tam anlayamadım. Yani benim tam savunduğum fikir bu: “bilimin İslamîsi, Avrupaîsi, Doğulusu, Batılsı olabilir.” Evet, bu üç kitaba dikkat ile bakılsa ilmî tespitlerden ziyade bir uzlaşma teklifi ve inancı savunma gayreti gibi oldukları görülür. Maalesef dindarlar, tevil edemedikleri dinî metinler yüzünden çatışmaya girdikleri bilimsel konulara alternatif diye, hurafeler dahi olsa; kendi Ortaçağ anlayışlarını çağdaş bir dizayn kılıfında gösterip işte bizim bilimlerimiz bunlardır. Avrupa’nın bilimleri ise cehalettir, dinsizliktir, diyerek güya bir çare bulmuş oluyorlar.

4) Böyle bir yaklaşım ve tasnif ve böyle olan kitaplar, tamamen rivayet ve nakil olan literatüre dayandığı için.. Ve bu nakiller, epistemolojik çerçevede ve usul ilimleri açısından gözden geçirilmediği için; peşinen işte biz dindarız ve Avrupa’nın onlarca testten geçen ilmî verilerini kabul etmiyoruz. Onlar bize düşman olduğu için bu bilgileri bize kasıtlı olarak ithal ettiler, şeklinde bir demagoji ortaya çıkıyor. Haliyle demagoji, *loji* olamadığı için biz Müslümanlar, mantık, muhakeme, bilimsel veriler ve bunlardan doğan teknolojik güçler tarafından varlık sahasından silinip, cehalet ve adem karanlıklarına atılıyor. *İnşallah benim kitaplardan böyle bir demagoji çıkmıyordur. Çünkü ben böyle bir fikri savunmuyorum. Benim savunduğum fikir şudur: Bilim nerede güçlü ise herkesin yüzü oraya döner. Bilimin güçlü olduğu yerde sanat, kültür, medeniyet ve eğitim vs her şey güçlü olur. Onun için bilimin gücünde câzibe vardır. Biz de bu câzibeye kapılıp Batı’nın peşinden gitmeye çalıştık ama geçmişimizden gelen güçlü bir medeniyet kimliğimiz olduğundan dedik ki “biz de Batı kadar güçlüyüz. O zaman Batı’dan ilimleri alırsak yine eski şaşaamıza kavuşuruz. Fakat heyhat ilim ithal ile gelmiyor, içerden yeşeriyor. Bunu anlamakta güçlük çektik. İçerde yeşerdikten sonra Batı’dan artık daha rahat alabiliriz, tıpkı geçmişte eski Yunan’dan aldığımız gibi.”*

5) Mesela: “Sh. 20’de geçen *İslamî ilimler Kur’an ve hadise dayanır*, cümlesi der ki;

- Bu adam din ile bilimin farkını bilmiyor. *Hani az önce yukarıda zaten sen bu farkı kaldırdın ya: “İslam eşittir din” dedin... Yalnız benim bu cümleme dikkat etmen gerekir: “İslamî ilimler Kur’an ve hadise dayanır”* çünkü burada “*İslamî ilimler*” derken fen bilimlerini değil tefsir, hadis, fıkıh vs gibi dinî ilimleri kast ediyorum.

- Bu adam sahih kabul edilen ama yanlış olarak rivayet edilen binlerce hadisten hiç birinin zaafını bilmiyor.

- Bu adam hermenötik ve tevil ilmini bilmiyor. Bilse, Kur’anın yorum istediğini anlardı.

- Ve eğer bir şey yorum ise, o şeyin ilim olamayacağını bilmiyor.

- Ve bu gibi hadislerin, Kur’anın o hermenötik izahlarına yani yorum ile ortaya çıkan mucizevî manalarına yüzde yüz aykırı olduğunu bilmiyor. Çünkü ehl-i hadis evet hepsi, tevil ve yoruma karşıdır. Nitekim Alparslan Hocamızın, *İslam’ın ilme verdiği değere, bir örnek olarak* (Sh.92) naklettiği hadis, bu dediğimizin apaçık bir delilidir. Darimî’den naklettiği hadis şudur:

“Âlimin müçtehitin üstünlüğü yüz derecedir.”

Alparslan Hocamızın, ihtimal olarak da olsa fark ettiği gibi; burada **âlim**, akıl ve düşünceyi kullanmayı reddeden hadisçi demektir. Müçtehit de metinlerin anlaşılmasında akklı ve düşünceyi kullanan Ebu Hanife gibi *ehl-i rey* zatlar demektir.

Tarihteki tartışmalardan ve Darimî'nin birçok muhaddisin ideologu ve üstadı olmasından anlaşılıyor ki; bu söz, hadis değildir. Ehl-i hadisin bir ilkesidir. Nitekim üslup olarak da Hz. Muhammed'in sözlerine hiç benzemiyor.

Eğer biz sadece Darimî'nin muhaddislerin ideologu ve üstadı olmasına bakıp bu sözün hadis olmadığına hükmedersek çok hata etmiş oluruz. Hadisin ben râvîlerini incelemedim. Bu açıdan da bir şey söyleyemeyeceğim. Ancak sadece hadisin metnine bakınca “ilim” kavramının Kur'an ve diğer hadislerdeki kullanımına uymasından sahih hadis olacağına hükmettim. Çünkü üslup tam olarak Efendimizin üslubu; zira burada “âlim” ehl-i hadise işaret etmiyor. Vahiy yoluyla gelen bilgiye işaret ettiğinden “âlim” veraset yoluyla Peygamberden ilmi devralan Üstad gibi zatlara işaret ediyor ki şayet Peygamberden verasetle ilim almadığını düşünürsek o zaman bunlar elbette Ebu Hanife gibi müctehidlerden üstündür.

Bir Ara İzah: Burada dinî metinler bilimsel veri değiller, demekten maksudımız, bir inanç, salt inanç olarak veya dinî metinler, insanlığın bilimsel birikimi olan fen, sosyal ve edebiyat açısından yorumlanmadan, tahkik edilmeden bilimsel veri olamazlar, demektir. Yoksa eğer bu insanî eleklerden geçse ve epistemolojik prensipler ile desteklense vahiy ile sabit olan Tevrat da, İncil de Kur'an da ve peygamberlerin diğer önemli sözleri de bugünkü bilimlerden daha öte gerçekleri gösterdikleri görünür.. Bu konuda birçok misal verebiliriz.

Nitekim bir kısım müfessirler, Kur'anda geçen “bi-gayrı ilmin” Allahtan gelen bilgi olmadan insanlar sadece şahsi görüşü ile iş yaparsa yanlış yapar, diye çeviriyorlar. İlk üç asırda da muhaddisler, sadece rivayetleri ilim sayıyorlardı. Yunandan tercüme edilen felsefe ve hikmeti ilim saymazlardı. Ki zamanla nisbeten haklı çıktılar. Çünkü bugün için o eski felsefenin yüzde doksanı yanlışlandı. Çünkü o zaman bilimsel alt yapı tam yoktu. Zaten biz o hikmete bilim değil de felsefe diyoruz.

6) Alparslan Hocamızın birinci derecede kaynak aldığı Attas, (alıntılardan anlaşıldığı kadarı ile) selefi bir zihniyete sahiptir. Çünkü kendisi, *İslamî ilim* ifadesi, büyü ve kehanetle gelen bilgileri dışlar ve yalnızca Kur'an ve sünneti esas alan bilgiler bilimdir, diye söylüyor. **Aslında Attas böyle bir şey söylemiyor. Kendisi çok koyu bir İbn Arabi taraftarıdır. O açıdan selefi zihniyete sahip olması da mümkün olmadığı gibi kendisi ile yaptığımız birçok muhaverede Selefilîği eleştirmiştir. Ayrıca böyle bir şey de söylemiyor: “İslamî ilim ifadesi, büyü ve kehanetle gelen bilgileri dışlar ve yalnızca Kur'an ve sünneti esas alan bilgiler bilimdir.” İstersen Attas'ın tercüme ettiğim paragrafını aşağıya tekrar alayım ve birlikte okuyalım:**

İslamîleşme, insanın öncelikle İslam ile çelişen sihirselsel, mitolojik, animistik, milli-kültürel gelenekten ve daha sonra da onun akklı ve dili üzerindeki seküler kontrolden kurtulmasıdır. Müslüman kişi, akklı ve dili sihir, mitoloji, animizm ve İslam ile çelişen onun milli ve kültürel gelenekleri ve sekülerizm tarafından artık kontrol edilmeyen kimsedir. Böyle birisi hem sihirselsel ve hem de seküler dünyagörüşlerinden kurtulmuştur. Biz islamîleştirmenin mahiyetini

özgürleştirici süreç olarak tanımladık. İslamîleştirme özgürleştiricidir çünkü insan hem maddi ve hem de ruhani bir varlık olduğundan özgürleşme onun ruhuna ilişkindir. Böyle bir insan, gerçek bir insandır; bütün önemli ve manalı olaylar nihai olarak ona râcidir... İslamîleşme orijinal özün geliştirilmesinden çok orijinal öze dönüş sürecidir; insan, ruhu itibariyle zaten mükemmeldir, fakat insan kendini maddi bir varlık olarak gerçekleştirdiğinde gaflete, cehalete ve zulme duçar, böylece -bu haliyle- o behemehal mükemmel değildir... Biz aynı zamanda islamîleşmeyi önce dilin islamîleştirmesini içerdiğini de ifade ettik ve bu gerçek, Kur'an Araplara ilk indirildiğinde Kur'an'ın kendisi tarafından sergilenmiştir.

Sh. 21'de, *Attas'ın ilim anlayışı, Peygamberin tesis ettiği İslamîleşme şeklindedir*, mealinde bir cümle geçiyor. Kitabın tamamından anlaşıldığı üzere; Attas bu gibi sözleri ile: *İslamiyet öncesi bütün bilgiler, yanlıştır. Hz. Muhammed'in bu bilgilerden İslamîleştirdikleri hariç.. Ve başta Avrupa olmak üzere diğer bütün milletlerin bilimleri de tamamen yanlıştır. Kur'ana ve hadise uyanlar hariç...* Demek istiyor.

Aslında Attas bunu demek istemiyor ama biraz fazla bu noktaya vurgu yaptığı için insanın üzerinde öyle bir intiba bırakıyor. Ben bunu kendisine söylediğimde reddetti. Diğer taraftan elinden gelse Batı'ya olan kızgınlığından öyle de diyecek ama bunun yanlış olduğunu bildiğinden söylemek istemiyor.

Attas, selefi olduğu için yoruma karşı olduğundan yani görüldüğü kadarı ile İslamî metinleri yorumsuz olarak ele aldığından; galiba İslamî metinlere yani selefilerin anlayışına zıt olmayan başka hiçbir beşeri bilgi, bunların bilim tanımları içine girmez, diyebiliriz..

Yukarıda belirttiğim gibi, Attas çok katı İbn Arabi takipçisidir, böyle biri selefi olabilir mi?

7) Alparslan Hocamız, İngiltere, Amerika, Malezya ve birçok ilim merkezinde çalıştığı için; ve son derece imanlı, ahlaklı ve mücahid bir ruha sahip olduğu için; ve Risale-i Nur gibi, İlim-din çatışmasını yüz yıl önceden bitiren bir esere şakirt olduğu için; onun Attas gibi seleflerin gölgesinde kalmasının tek sebebi var; o da şudur: *Bu eseri ben yazdığımda Attas üniversitenin rektörü idi ve bu eseri duyunca çok yakından ilgilendi. Birlikte okuyup epey değerlendirdiğimiz için Attas'ın müdahalesi biraz zorunlu olmuştur. Zaten bu konuları birlikte çok tartıştık ve hâlâ devam ediyoruz. Malezya'da olmam sebebiyle kendisini evinde ziyaret edip epey sohbet ettik. İki haftada bir Teknoloji Üniversitesinde, Yüksek İslam Düşüncesi ve Medeniyeti Enstitüsünde konferans veriyor. Oraya dinlemeye gidiyorum. Epey bunlar üzerinde duruyoruz. İnşallah bir netice çıkar ama Attas kesinlikle selefi değil, çok yanlış bir tespit olur bu.*

Başta Âdem ile ilgili literatür olmak üzere Kur'an kıssalarını bugünkü Batı Arkeolojisi, Antropolojisi ve Biyolojisiyle bağdaştıramadığı için böyle zoraki yollara başvuruyor. Hâlbuki bu kıssaları, tevil ve tefsir ilmine göre okuyabilse, böyle dolambaçlı ve zor bir yola girmesine ihtiyaç kalmaz. Evet, Hristiyan'ı da Müslüman'ı da bu dinî kıssaların tevilini bilmedikleri için çağımızdan kopuyorlar.

Nitekim Batının fizik ve kimya gibi bilimsel disiplinleri, bu dinî kıssalar ile çatışmadığı için bu dindarlar bu iki alandaki ilmî verilerle hiç çatışmıyorlar. Hatta o disiplinleri dinden uzak olan insanlardan daha çok kullanıyorlar.

İşin acı tarafı; bu kadar birikime sahip bir Türk profesörü ve onun kitaplarını basan iki büyük İslamî yayınevi⁶ ile Diyanet Vakfının kurduğu İSAM gibi Müslümanların yaslanabileceği üç kurum, bu üç kitabı sanki bir kurtuluş çaresi olarak neşretmeleridir. **Neşrettiklerine göre içlerinde bi iznillah Müslümanların işine yarayacak çok şey vardır. Bu kitaplara sadece İslam-bilim sorunları tartışması olarak bakmak yanlış olur. Özellikle Bilgi Felsefesi kitabının amacı bu değildir. Tam anlamıyla günümüzde Müslümanların diğer bilimlerde istifade edebileceği bir epistemoloji geliştirmektir. Zaten bunu 5. Bölümde görmeniz gerekirdi.**

Sh: 22

İnsanın bütün davranışlarının nihai olarak bir dünya görüşüne isnad ettiğini ileri sürmek istiyoruz. Bu çıkarım kendi başına dünya görüşünün bireysel ve sosyal hayatta ve hatta bilimsel faaliyetlerde ne kadar önemli olduğunu gösterir. Bu çıkarımla biz dünya görüşünün bizim fiillerimizdeki önemli rolünü vurgulamak istiyoruz, aksi halde insan davranışında, ya da fiili işleminde bireyin psikolojisinin, fiziksel ve sosyal çevresinin etkilerini küçümsemek istemiyoruz. Fakat bütün bunların ötesinde, epistemolojik açıdan, insan davranışında dünya görüşünün önemi diğerlerinden çok daha fazladır, çünkü insan aklının içinde bilgi edinmek için işlediği tek çerçeve dünya görüşüdür.

Bu alıntı gibi, her üç kitapta da son derece gayretle taranmış, düşünülmüş bine yakın cümle ve paragraf var. Fakat epistemolojik değer olarak; üzerinde düşünüldüğü zaman, dünyanın en büyük sorunu olan bilim-din çatışması için bu paragrafların ve bu cümlelerin hiçbirisinden ilim-din çatışmasını önleyecek sağlıklı bir çare çıkmıyor. Mesela bu 22. sayfadaki paragraf, epistemolojik açıdan hiçbir ilmî değeri müfid olmadığı gibi; İslamın emrine ve İslam tarihine de aykırıdır. **Yukarıdaki cevap bunun için de geçerlidir zannedersem.**

1) Evvela: İlim Çin’de de olsa, gidin alın. Ve İlim (hikmet) inananın malıdır; nerede bulsanız alın, mealindeki emirlere aykırıdır. Çünkü iman doğruluk ve gerçekliktir. İlim de doğru ve gerçek olmaktan başka bir şansa sahip değildir. Çünkü ilim veya bilim diye iddia edilen malzeme, eğer gerçeklik testinden geçememiş ise yani doğru ve gerçek değilse, o ya felsefedir veya başka bir literatürdür. Böyle şeyler asla ilim olamaz. Kur’an yanlış bilgiler ile iş yapanları *bi-gayrı ilmin (yani kesin bir delilleri olmadan) iş yapıyorlar,* diye tarif ediyor.

Burada özellikle şuna dikkat etmek lazım: Acaba “ilim” kelimesi bu yukarıda zikredilen hadislerde ve aslında bizzat Kur’an’da ne manada kullanılmıştır? Eğer “bilim” manasında kullanılmış ise sizin dediğiniz doğrudur. Ama kullanılmamış ise ki ben böyle anlıyorum, o zaman sizin bakış açınız yanlıştır. Peygamber Efendimiz zamanında henüz İslam âleminde bilimler doğmadığından bu kullanımlardaki “ilim” kelimesinin “bilim” manasında kullanıldığını söyleyemeyiz. Zira kitabımda da belirttiğim gibi “bilim” manasını düşündüğümüzde o devirlerde bu manaya en yakın kelime “fıkıh” idi. Nitekim Sa’âlibî’nin “fikhu’l-luğa” adlı eseri ve bundan önceki kullanımlarda geçen “fıkıh” ke-

⁶ Nesil Yayınları ve İnsan Yayınları.

limesi, İngilizceye bile “science” (bilim) olarak çevriliyor. O halde Efendimiz (a.s.v.) “ilim Çin’de de olsa alınız” derken “bilim Çin’de de olsa alınız” demiyor. Buradaki ilim kelimesi o zamanın istilahatına göre “vahiy veya vahiy kaynaklı bilgileri ihtiva ediyordu. Yani vahiyle özdeşleşmişse onu alın yoksa almayın” diye bir yorum getiriyorum. Aksi halde tamamen nazariyeden ibaret olan ve insanın bakış açısına dayanan dolayısıyla yanlış olma ihtimali de olan bilimsel bilgiler bu bağlamda değildir. Ancak biz bu kelimenin manasını bilimsel bilgilerden de istifade edelim manasında genişletirsek o zaman bu tür bilgileri alırken dikkatli olmamız lazım gelir ki, alınan bilimsel bilgiyi doğru çerçeveye oturtalım. Mesela, D. M. Danlop diye bir ingiliz müsteşriki var. Farabi’nin *Siyasatü’l-Medeniye* adlı eserini İngilizceye çevirmiş. Öğrencilerle İngilizcesinden bu kitabı okuyorduk. Bir yerde şöyle bir tabir var. Türkçe olarak söyleyeyim: “Tabiat bunu yapar” şeklinde gidiyor. Tabi öğrenciler birden şaşırdılar. Dediler ki, “hocam Farabi Müslüman. Nasıl böyle söyler? Allah yaratıyor bunu, tabiat yapar diye bir şey olur mu?” Dedim ki, bakın Farabi bunu söylemez. Çok iyi biliyorum. Çünkü zihni öyle şekillenmemiş. Buradaki kelimeyi Müsteşrik “nature” (tabiat) diye çevirmiş ama tabiat değil bu. Gerçekten Farabi burada kitabın Arapça aslına bakınca gördük ki *tab*’ kelimesini kullanıyordu; *bit-tab*’ yani “fiziksel yapısı itibariyle bu böyle oluyor” diyor. Fiziksel yapıyı da Allah yarattığı için Aristoteles’in tabiat kavramını atmış, fiziksel yapı koymuş. Onun yerine *tab*’ kelimesini koymuş. Böylece Aristoteles metafiziğinde etken olan “tabiat” kavramını Farabi kendisinin algıladığı ifade olan “edilgen” bir yapıya büründürmüştür. Böyle dikkat ettikten sonra elbette diğer medeniyetlerin bilimsel bilgilerinden istifade edebiliriz. Buna rağmen hatırlarsan Üstad Muhakemat’ta diyor ki, “İsrâiliyatın bir taifesi ve hikmet-i Yunaniyenin bir kısmı, daire-i İslâmiyete duhul etmeleriyle, din süsüyle görünerek, efkârı ihtilâle verdiler. ... Hem de, vaktâ hikmet-i Yunaniyeyi Müslüman etmek için Me'mun'un asrında tercüme olundu; fakat pek çok esâtîr ve hurâfâtın menbaından çıkan o hikmet, bir derece müteaffine olduğundan, safiye olan efkâr-ı Arabın içlerine tedahül ettiğinden, bir derece efkârları karıştırdığı gibi, tahkikten taklide bir yol açtı.”

2) İslam tarihinde bilimsel bakış açısı ancak Mutezile ile gerçekleşti. Mutezilenin de epistemolojisi; nakil ve rivayetlerden ziyade; akıl ve hikmet dedikleri Yunan felsefesi idi. Alparslan Hocamız, bunu bildiği halde Mutezilenin bakış açısını İslamî ilimler diye uzun uzadıya yazıyor. Bundan daha da acı bir durum, Mutezile ile ehl-i hadisin ilim anlayışlarını karıştırarak İslam dinini o karma malumat ile savunuyor. Bilginin İslamileştirilmesi ismindeki kitabının 85-95. sayfalarına bakılabilir.

Bu konuyu inşallah geniş bir şekilde birlikte tartışalım. Mutezile gerçekten bilimsel açıdan çok güçlü idi; keşke üzerine kaba kuvvetle gidilmeseydi. Diğer taraftan Mutezile fen bilimlerinde ne kadar güçlü idiyse aynı şekilde ters orantılı olarak dinî ilimlerde de o kadar güçsüzdü. Yanlış anlama Bahaeddin Hocam, bunu söylerken Mutezile’nin dinî ilimleri az bildiğini söylemek istemiyorum. Herhalde ben onların dini ilimlerindeki bilgisinin bugün ancak %10’una sahibim. “Güçsüzlükleri malumatta değil aksine üretimdeki zaafıdır.” Dini ilimlerde bilgi nasıl üretilir konusunda maalesef çok zayıflar, çünkü epistemolojileri yetersizdir. Bunu Kant gibi bir Batılı filozof bile göstermiştir. Bunun sebepleri var ama çok uzun bir tartışma olduğu için şimdilik sonraya erteleyelim.

Alparslan Ağabeyimin bu üç kitabında eleştirilecek yüzlerce nokta olmasına rağmen, tebrik ve takdir edilecek bir o kadar da ilmî tesbit ve çalışma verileri vardır. Demek umutsuz olmamız için bir gerekçe yoktur. Mesela; İslam dini sayesinde; insanlığın çok karanlık bir dönemde yaşamasına rağmen gayet sağlıklı ilmî bir perspektifin, ta Hicri birinci asırda bile oluştuğunu tespit etmesi ve bu perspektifi delilleri ile tanınmış kişilerde ve bilinen olaylarda göstermesi, çok önemli bir noktadır.

Evet, İslam, orta yol ve diyalektik süreç demek olan İbrahimî geleneğin devamı olduğundan ve din olarak doğruluk ve hakikat üzerine kurulmuş bulunduğu; ve hayalî, yalan ve hurafe bilgileri en büyük günah saydığından; insanlık Ortaçağın karanlıkları içinde sinmiş ve sönmüş iken, onlarca ilmî tespiti ve kuruma ve gayet net bir bakış açısına imza atmıştır.. İşte bu gerçekliğin tespitinde Hocamız son derece başarılı olmuştur.

İlmî birikimler ve perspektifler ancak belli dünya görüşleri çerçevesinde olabilir, şeklindeki tespiti (ki kitaplarının yarısı bu konu üzere gidiyor.) haklı da olsa; İslamî dünyagörüşü dışında oluşan diğer ilimler, yanlıştır; bunlar mutlaka İslamileştirilmeli, mealindeki iddiası, çağlar ve milletler sayısınca yanlış şeyler doğuran taassuplu bir söylemdir. Ben böyle bir şey söylemiyorum. Burayı tamamen yanlış anlamışsınız. “İslami dünyagörüşü dışında oluşan diğer bütün ilimler yanlıştır” demek ancak mantıksız cahil bir adamın söyleyebileceği bir sözdür. “Mutlaka İslamileştirilmeli” diye bir notumun olduğunu da hatırlamıyorum. Bu kanaatiniz yanlıştır. Böyle bir şey söylemem. Ancak dünyagörüşünün bilim adamında nasıl bir bakış açısı oluşturduğunu açıklamak için söylediğim açıklamalardan bu sonuca nasıl vardınız anlayamadım. İlim konusunda kendine güveni olmadığını ve fen ilimlerinin mahiyetini bilmediğini gösteriyor. Bu sözleri söylemediğime göre bu sonuç ta yanlış olur.

Umumi bir Not: Bahattin Hocam, bu kitaplardaki gayemi anlamaya çalışırsanız çok iyi olur. Özellikle bilimsel süreç, dünyagörüşü, bilim epistemolojisi, insan bilgi sisteminin anatomisi gibi konulara yoğunlaşın daha iyi. Bu kitaplarda İslam ile bilimi bağdaştırma çabası yoktur çünkü bu gereksiz bir çabadır. İslam zaten bilimlerin efendisi olduğuna göre bilimlere ters düşmez. O halde bizi ilgilendiren diğer önemli sorunlardır ki bunlara da ayrıntılı bir şekilde olmasa da epey işaret ettim.

Bir Hatırlatma

İstişhad ve delil olarak gösterdiği ayetlerin yaklaşık yüzde otuzu değindiği konular ile ilgili değildir. Ve bu ayetlerin meallerinin yüzde doksanı, eksik veya yanlış verilmiştir. Mesela gayb kavramı ile ilgili ayetlerin çoğu, Hocamızın değinmek istediği konu ile ilgili değildir. Ayrıca bu gayb kavramı ile ilgili tanımı da ontolojik ve irfanî değildir. Kendisi, izin verirse yani bu çalışma devam ederse bu mealleri ve kavramları alternatif meal ve yorumlar ile liste halinde yazacağım..

Bu çok iyi olur. Bu hususta değişik görüşlerim var ama bunlara şimdilik değinmeyeceğim. Yani bir konuya ilişkin zikredilen ayet ve hadislerin konu ile ilişkisini ayrıca ele almak gerekir. Özellikle konu felsefi bir konu ise..

Şimdilik burada bu değ erlendirme raporuna son veriyorum. Eğer kendisi izin verirse, her    kitabından y  z paragraf alıp epistemolojik değ er olarak tek tek tahlil edeceğim. Bu yazıyı İslam'ın   n ndeki tıkanıklığı aşımak ve kendisine olan hürmet ve muhabbetimden yazdım, hatırlatmakta fayda var. Çünkü şahsen benden   st n bir insandır. Ve onunla boşuna tartışmak için hiçbir neden yok. Ve kendisi eğer yayınlalmazsa veya bu konuları müzakereye açmaz ise, ben bunu hususi tutacağım, diye söz veriyorum..

18. 02. 2014

Bahaeddin Sağlam

Kırmızı yazılar: Alparslan Açıkgenç

5 Mart 2014

Epistemoloji ve Metodoloji için Özel bazı Notlar

İnsanlık soyut değerleri ve dilleri öğrendiğinden beri iki farklı çekim gücü tarafından etkileniyor. Bu iki farklı gücün verdiği hareket ile insanlık sağa sola yalpalamakla beraber genel olarak ilerlemiştir. Literatürde medeniyetlerin sarkaç hareketleri denilen bu çalkantılar, bazı dönemlerde çok sert olduklarından insanlık tarihinde önemli travmalar bırakmıştır. Bunların başında göçebeliliğin ve yerleşik hayatın çatışması gelir. Vahşet ve medeniyet çatışması da çok önemli bir faktördür. Buzulların erimesi, insanların nehirler etrafında toplanması, bazı liderlerin devlet veya inanç erki üzerinden imparatorluklar kurması da önemli kilometre taşlarıdır.

Bütün bu süreçlerde çok önemli ve yaygın bir etken de insanlık âlemindeki somutçu, akılcı algısı yanında, sezgisel, ruhanî ve kalbî algısının farklılığı birçok şeyin de görünmez bir muharrikidir..

Bu iki farklı algı tarihte genel olarak iç içe idi. Nihayet Avrupa Rönesans'ı geldi. Daha önce iç içe olan bilim ve felsefe birbirinden ayrıldığı gibi; bilim ve din de birbirinden ayrıldı. Tarihi tortuları ile beraber bu ayrılmanın getirdiği travmanın iyileşmesi için 400 yıl geçmesine rağmen herhangi bir çözüm henüz bulunmuş değildir. Çözümlememesinin de basit iki nedeni var. Fakat kırılma bütün geçmişe yönelik olduğundan hiç kimse kendi algılarını sorgulamıyor; ayrıca bu nedenlerin basit olabileceğini tahmin edemiyor.

Bu nedenlerin **birincisi**; kalb yani insanın derin bilinci vasıtası ile insanlığa inanç tarzında sunulan dinî bilgilerin anlamlarını ve izahlarını, bugünün insanı tam bilemiyor. Dolayısıyla dinî bilgiler, hurafeler olarak görülüyor.

İkinci neden, fennî bilimler ve bunların sonucu gelişen somutçu algı birikimi olan ve bugünkü haliyle hiçbir çağda var olmayan materyalizm felsefesi, insanın bütün manevi ve soyut değerlerini inkâr etmesidir.

Kilise ve başka dinî kurumlar bu konuda çok sıkıntılar çekmekle beraber, bu iki sebebi kaldıramadı. İslam dünyasında da birçok cemaat, 200 yıldır uğraşmalarına rağmen henüz net bir çözüm bulunmuş değildir. Alparslan Açıkgenç Hocamız da klasik ve modern eğitim aldığı ve Doğu ile Batıyı bildiği halde, İslamî ve bilimsel verileri birbirine zıt gördüğünden, İslam'a uygun yeni bilimsel kavram ve kuramlar ortaya koyabileceğini zannediyor. Bu konuda biri İngilizce olmak üzere dört kitap ve birçok makale yazmıştır.

Ben, dinî literatürün, kurallarına uygun tevili bilinmeden ve bugün itibarı ile doğruluğu tartışmasız olan biyolojik, antropolojik ve arkeolojik veriler kabul edilmeden; binlerce sene uğraşsak da çağımızı manevi bir yıkımın eşiğine getiren bu sorunu çözemeyiz, diyorum. Ve Alparslan Hocamız, bu iki ilmî eşiği aşmadığı için yaptığı bütün çalışmalar ve bu konuda yazdığı kitaplar çözüm olamaz, diye bu iki raporda göstermeye çalışıyorum.

Bu konuda 18 Şubatta bir ön rapor kaleme aldım. Kendisi raporumun bazı noktalarına katılmakla beraber, bazı tespitlere katılmadığını dile getiriyor. Ben yine bu noktaları ele alacağım. Müslümanlar için sağlıklı bir epistemolojiye yönelik müzakere notları olarak yayınlayacağım. Yazının başında da belirttiğim gibi; bu notlar özeldir. Fakat metod ve ilim ile ilgili olduğun-

dan İslam dünyasının önemli bir yarasına belki tetikletici bir ilaç olur. Bu notların sonunda benim kaleme aldığım o eski rapor ve Hocanın ilave ettiği notları müstakil olarak okuyabilirsiniz.

İşte Alparslan Hocamızın itirazları ve bunların değerlendirilmesi:

Alıntı – 1:

Demek İslam dininin misyonu bu 28 hakikat ve öncelikli olarak sıdk denilen bu üç hakikat olduğundan İslam eşittir ilimler, diyebiliriz. Bediüzzaman bu hakikate işareten ve tarihî sürece atfen; **İslamın ilimlerle çelişmesi şöyle dursun; İslam, ilimlerin babasıdır ve efendisidir**, diyor.. (Muhakemat, Giriş)

“Fakat buna istinaden “İslam eşittir ilimler” diyemeyiz, şayet “ilim”den bilimi kast ediyorsak. Ama “ilimlerin babasıdır ve efendisidir” diyebiliriz. Çünkü bunlar farklı şeyler; din ayrı bilim ayrı, ancak bu onların çelişmesi gerekir anlamına gelmez. Bizim çabamız daha ziyade İslam’ı tekrar bilimlerin efendisi yapmaktır. Evet, bunun için güçlü bir epistemolojiye ihtiyaç vardır; lillahil-hamd bu epistemolojinin âcizane belkemiğini “Bilgi Felsefesi” adlı kitapta tesis ettiğimi düşünüyorum. Ama ayrıntılarını da dünya görüşü kavramı çerçevesinde geliştirmeye çalıştım ancak yine tamamlanmadı, çünkü çok zor bir konuya takıldım henüz çözemedim: Bu da “duygular epistemolojisi” diye adlandırdığım epistemolojinin en çetin kısmıdır. Aslında dinin temelinde yatan epistemoloji budur. Bunu herhalde en güçlü bir şekilde tesis eden İbn Arabî’dir. Ancak felsefî açıdan çok farklı bir dille anlattığı için yorum (tevil) ve tefsire ihtiyacı var. Bu da zaman alır. Risalelerden meded umuyorum ama Üstad da bu hususları çok derin ve zorlu işlemiş.”

Bu pasajdaki kırmızı yazılar, Alparslan Hocamızın cevabî notlarının ilkidir. Bu not bile tek başına onun Epistemoloji konusunda ne kadar çok çaba gösterdiğinin delilidir. Fakat bu cevap beş önemli zaaf içeriyor. Zaten değerli Hocamız, bu gizli zaafardan kendini kurtaramadığı için onun o büyük teşebbüsleri ve çalışmaları akim kalıyor. İşte:

Birinci Zaaf: Üç dilde kitap yazan ve Bilgi Felsefesi isminde önemli bir çalışmaya imza atan Hocamız, doğruluk olarak bilginin bölünmezliğini nazara almadığı için; ilim-bilim farkı gibi hiçbir ilmî ve linguistik değeri olmayan bir deyim sığınıyor. Dinî bilgilere ilim denilir; fenni bilgilere bilim deniliyor, diyor. Hâlbuki her iki farklı alandaki veriler eğer doğru ise ona ilim veya bilim denilir. Değilse hiçbirine de bu deyimleri kullanamayız. Buradaki tek fark ilim, Arapça bir kelimedir; bilim ise, Türkçe bir kelimedir. Bu basit farka dayanıp bu sözü delil yapmak peşinen “ben bu epistemoloji noktasında yeterli değilim” demektir.

İkinci Zaaf: *Din ayrı, bilim ayrı; ancak bu, onların çelişmesi gerekir anlamına gelmez, diyor.*

Bu söz, eğer “Dinin bilgi kanalı kalptir, bilimin bilgi kanalı akıldır ve laboratuardır” manasından ise bir derece doğru olabilir. Fakat yine de iki noktadan dolayı yanlışır.

a) Dinin bilgi kanalı her ne kadar kalb ise de bu kalbî bilgilerin, yine akıl ve laboratuvar üzerinden test edilmesi ve doğru olarak anlaşılması yine bizzat dinin emridir. Kur'an daima aklınızı neden kullanmıyorsunuz, diye sorguluyor.

b) Metnin devamında da görüldüğü gibi Hocamız, burada bilginin temel ve vazgeçilmez bir niteliği olan doğrulanabilirlik ilkesini bırakıp, doğrulanma şansı adeta hiç olmayan duygusal algıyı ve salt inancı, epistemolojik bir kanal olarak oturtmaya çalışıyor. Tevilini bilmediği dini metinleri bu kanal üzerinden gösterip sezgi ve hissiyat ile elde edilen bilgileri bilim veya bilimin rakibi yapmak istiyor.

Bilimlerde ve Epistemolojide böyle bir sapma, çağımızın “din ile bilim çatışır; onun için ayrı tutulmalı” mealindeki genel kanaatten daha çok zarar verir. Aslında Hocamızın da “din ayrı bilim ayrı” demesi, farkına varmadan bu seküler çağdaş yanılgıyı kabul ettiğini gösterir.

Üçüncü Zaaf: Din ile bilim birbiri ile çelişmez, diyor. Ama her üç kitabından onlarca paragraf bugünkü bilimlerle çatışır. Mesela Bilgi Felsefesi kitabının 218. sayfasındaki şu yazdıklarına bakalım:

İnsan yaratılıp bahse değer bir şey haline gelmeden (yani vahye muhatap bir duruma gelmeden) önce, uzun bir zaman geçirmemiş midir? Biz insanı böylece, çeşitli unsurlar içeren bir damla sudan yarattık. Sonra ona doğru yolu (vahiyle) gösterdik. O da bu durumda ya şükreder veya nankörlük eder. (76/İnsan, 1-3)

Bu ayetlerden bizim anladığımıza göre, vahye ilk muhatap olan insandan (yani Hz. Âdem'den) önce de insan yaratılmıştı. Fakat bu insandan bahsetmek, Kur'an için önemli bir konu değildir. Çünkü bizce insan henüz vahye muhatap olabilecek bir aşamaya gelmemişti. Ancak bu aşamaya geldikten sonra vahye ilk muhatap olan insan, Hz. Âdem olmuştur ve ona ilk yüklenen sorumluluk, belli bir “ağaca yaklaşmaması ve ondan istifade etmemesi” olmuştur. (2/Bakara, 35; 7/Araf, 19; 20/Taha, 120-121; vs.) Fakat Âdem ile Havva nefislerine ve İblis'in desiselerine mağlup olup bu ağaçtan meyve yiyince ilk ilâhî cezaya uğrayan insanlar olmuşlardır. İşte böylece insanlığa, iyi ile kötü arasında sınanma (imtihan) meydanı açılmış oldu. Hz. Âdem'in tövbe ile ve önemli bir dini yaşantı geçirmesiyle affedildiği yine Kur'an'da belirtilmekte ve “Âdem Rabbinden kelimeler aldı. Günahın bağışlanmasını istedi. Allah da tövbesini kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeleri çok kabul eden merhamet sahibidir” denilmektedir. (2/Bakara, 37). Bunun sebebi ise, insan sorumluluğunun bilmekle ve ona göre hareket etmekle manen yükselir. Demek ki, insanın sınanmasının bir sebebi de bu sınanma mücadelesi içinde yücelmesidir.

Evet, bu pasajda geçen bu konular, bu hali ile on yönden bugünkü bilimsel veriler ile çatışır. Evvela verilen ayet meal olarak eksik ve yanlış. Ayetin tam meali şöyle olmalı:

“Muhakkak insan üzerinden çok uzun bir zaman geçti ki; o zaman insan anılacak değerli bir şey değil idi. Biz insanı çok şey içinde barındıran bir meniden yarattık. Biz o insanı sürekli geliştiriyoruz. Yani bu meniden yaratılan insanı işiten ve gören bir varlık yaptık. Yani seçim yapabilecek bir nitelik verdik. Muhakkak biz ona yolu gösterdik. Artık o, ya doğru yolu tutar; şükreder veya nankör olup yanlış yola gider.”

Tefsir geleneğinin temel bazı kitapları bu ayeti, insanın evrim geçirdiğine delil yaparlar. Fakat Âdem kavramının dil, din ve medeniyet sahibi insanlığın genelinin ismi olduğunu fark etmedikleri için, bu tefsirlerin yorumlarının içinden doğru bir neticeye varılamıyor.

Alparslan Hocamız, Âdem konusunda farklı düşünmekle beraber Âdem'i ilk vahiy alan insan olarak göstermesi, onu zoraki bir yoruma sokmuştur. Dolayısıyla **ayetin meali, ondan çıkarılan sonuç, ilk vahiy hakkındaki yorum⁷, yasak ağaç, Âdemin Rabbinden aldığı kelimeler** gibi kavramlar bu hali ile Biyoloji, Antropoloji ve Muhammed İkbal gibi din ile bilimi birleştiren mütefekkirlerin bu konulardaki izahları ile çelişiyor. Galiba bu paragraftaki sözleri ve izahları, Hocanın din- bilim çelişmez, sözünü cerh ediyor. Çünkü bu hali ile burada anlatılanlar, bilim ile çelişiyor.

Dördüncü Zaaf: Alparslan ağabeyin, duygular epistemolojisi dediği şeyin asıl ismi, modernlerin duru-görüş dedikleri, kalbin ve insan bilincinin keşfen gördüğü ilmî noktalardır.

Evet, keşfî bilgiler, Ortaçağda uzun bir dönemde bilginin bir çeşidi olarak kabul görmüşlerdir. Fakat kendisinin de ifade ettiği gibi; keşif, rüyalar gibi bir algı olduğundan ve çoğu zaman kişinin kalb gücüne göre göründüklerinden ve yanlış algı ve yorumlar ona karışabildiğinden İslam dini, keşif ve rüyayı epistemolojik bir kaynak olarak görmüyor. Olsa olsa bu görüşler sadece sahibini bağlar, der. Nitekim Üstad Bediüzzaman, keşif ve keramet bu asırda işlemediği ve dolayısıyla din-bilim çatışmasına bir çözüm olamadığı için, Kur'anın bir tefsiri olarak Risale-i Nurları yazmıştır. Bilimlerin eleğinden geçmeyen metinler mutlaka belagat, dil ve bilimsel veriler çerçevesinde yorumlanmalı diyerek; Muhakemat kitabını bir tefsir ve usul mukaddimesi olarak ehl-i ilme takdim etmiştir.

Beşinci Zaaf: *“Fakat Üstad bu hususları çok derin ve zorlu işlemiş”*

Bu cümle de Alparslan Hocamızın, soyut algı ve tevil ilmindeki eksikliğini gösterir. Eğer bu noktada bir sorun olmasaydı, Risale-i Nurun, aklın gözetimindeki keşfi malumatı, en iyi şekilde gösterdiğini görecekti. Evet, eğer Risale-i Nurun tespit ettiği ve modern bilimin Arketipler dediği soyut ve metafizik hakikatler, Psikoloji disiplini çerçevesinde ele alınsa galiba bu asrın materyalizmini yıkacak yegâne bir çare olur.

Alıntı – 2:

Bütün kitaplarında bilim, kültür, dünya görüşü, felsefî yaklaşım kavramlarını bir arada ve hepsini bir manada kullanıyor. Hâlbuki kültür, dünya görüşü ve felsefe, bilim değildir. Ancak birileri çıkıp, bu üç kavramın tarihçelerini, ana ekollerini, oluşumlarının nedenlerini alan taraması ile ve istatistikler ile yazarsa bu kitaplar bilim olur, denilebilir.

“Bu kavramları aynı manada kullanmıyorum. Ancak böyle bir intiba uyandırdıysam bu yerleri bana gösterirseniz inşallah düzeltirim.”

⁷ Kur'an, ilk vahyin Nuh ile başladığını söyler. (Bakınız, 4/163, 42/13) Antropolojik veriler de insanlık tarihini, vahşet ve medeniyet sonra dindarlık ve ondan sonra da tek tanrı inancını esas alan semavi dinler dönemi şeklinde gösterir.

Bilginin İslamileştirilmesi kitabının 19-20. sayfasından yaptığımız alıntıda görüldüğü üzere bu kavramları iç içe ve bir bütün olarak kullanıyor. Kendisi bu ifadelerindeki içiçeliği görse bu itiraza gerek kalmaz, kanaatindeyim. Ayrıca her üç kitapta da, hikmet, felsefe, anlayış, kuram gibi deyimleri, en temel niteliği netlik ve doğrulanabilirlik olan bilimler için ilave nitelikler olarak kullanması, bu dediğimin birinci delili olduğu gibi; bu karışıklıktan sağlıklı bir epistemoloji çıkamayacağına da delildir. Mesela: Bilgi Felsefesi kitabının şu paragrafına bakabilirsiniz.

Kavram olarak “bilim”, değişik birçok anlamda kullanılmaktadır. Bu anlamlardan her biri bir “bilim kuramı” içermektedir. Bilim kuramı ise, bilimden ne anladığımızı ortaya koyan görüştür. Bu bakımdan bilim anlayışımızı, bir kuram olarak ortaya koyduğumuz görüşe, “bilim kuramı”; buna dayanarak, bilim kuramının ifade ettiği kavrama da “bilim kavramı” diyebiliriz. Diğer taraftan, bu tanımlarımız “felsefe anlayışı” veya “kuramı” ve “felsefe kavramı” için de geçerlidir. Dikkat edilirse, bütün bu tanımlarda “anlayış” ile “kuram” eşanlamlı kullanılmıştır. “Kavram” sözü ise, bunlardan daha dar anlamda kullanılmıştır; çünkü “kavramı” belirleyen, kuram veya “anlayış”tır. (sh. 113)

Bu gibi alıntılardan herhalde kitapları da merak eder, alır okursunuz. Göreceksiniz ki, her üç kitaptaki analizler, terminolojiler ve kavramlar, hem yapaydırlar; hem de işlevsel değil.

Alıntı – 3:

Böyle bir yaklaşım ve tasnif ve böyle olan kitaplar, tamamen rivayet ve nakil olan literatüre dayandığı için.. Ve bu nakiller, epistemolojik çerçevede ve usul ilimleri açısından gözden geçirilmediği için peşinen, İşte biz dindarız ve Avrupa’nın onlarca testten geçen ilmî verilerini kabul etmiyoruz. Onlar bize düşman olduğu için bu bilgileri bize kasıtlı olarak ithal ettiler, şeklinde bir demagoji ortaya çıkıyor. Haliyle demagoji, **loji** olamadığı için biz Müslümanlar, mantık, muhakeme, bilimsel veriler ve bunlardan doğan teknolojik güçler tarafından varlık sahasından silinip, cehalet ve adem karanlıklarına atılıyor.

“İnşallah benim kitaplardan böyle bir demagoji çıkmıyordur. Çünkü ben böyle bir fikri savunmuyorum. Benim savunduğum fikir şudur: Bilim nerede güçlü ise herkesin yüzü oraya döner. Bilimin güçlü olduğu yerde sanat, kültür, medeniyet ve eğitim vs her şey güçlü olur. Onun için bilimin gücünde câzibe vardır. Biz de bu câzibeye kapılıp Batı’nın peşinden gitmeye çalıştık ama geçmişimizden gelen güçlü bir medeniyet kimliğimiz olduğundan dedik ki “biz de Batı kadar güçlüyüz. O zaman Batı’dan ilimleri alırsak yine eski şaşaaımıza kavuşuruz. Fakat heyhat ilim ithal ile gelmiyor; içerden yeşeriyor. Bunu anlamakta güçlük çektik. İçerde yeşerdikten sonra Batı’dan artık daha rahat alabiliriz, tıpkı geçmişte eski Yunan’dan aldığımız gibi.”

Bu pasajda da üç önemli yanlış var:

a) Bilim ile felsefeyi bir görmüştür.

b) Yunan felsefesini, İslamî bilimler diye görüyor. Onun zararlarını göremiyor. Hâlbuki Yunan felsefesi, bugünkü Avrupa felsefesi kadar İslam’a zarar verdi. Ve eğer biz fenler ile felsefeyi

birbirine karıştırmasaydık, bugün bu durumda olmazdık. Hayret ediyorum; 9. alıntıda görüldüğü gibi; kendisi Yunan felsefesinin zararlarına temas ettiği halde; o felsefenin şakirtleri olan Mutezile fırkasını İslamî ilimler için numune zatlar olarak gösteriyor.

c) Hoca, bilimleri almanın veya vermenin yanlış olamayacağını göz ardı ettiği gibi; bilimlerin gelişmesi için de asıl sebebin güç değil de altyapının hazır olmasının gerekliliğini göremiyor. Hiç olmazsa Bediüzzaman'ın Muhakemat ve Nutukta bu konuda söylediklerini hatırlamalı..

Alıntı – 4:

Mesela: Sh. 20'de geçen *İslamî ilimler Kur'an ve hadise dayanır*, cümlesi der ki: Bu adam din ile bilimin farkını bilmiyor.

“Hani az önce yukarıda zaten sen bu farkı kaldırdın ya: “İslam eşittir din” dedin... Yalnız benim bu cümleme dikkat etmen gerekir: “İslamî ilimler Kur'an ve hadise dayanır” çünkü burada “İslamî ilimler” derken fen bilimlerini değil tefsir, hadis, fıkıh vs gibi dinî ilimleri kast ediyorum.”

Alparslan Hocamız, bu asrın baş belası olan din-bilim çatışmasını gidermek amacı ile kitap yazıyor. Onun için İslamî ilimlerin iki temeli olan Kur'an ve Hadiste bilimler ile çelişen bir bilgi yoktur, demesi gerekirken; bize malumu ilam olarak İslamî ilimler Kur'ana ve Hadise dayanır, diyor. Bunun üzerine; bak, Batı bilimi bunlarla çatışıyor diye ima ediyor. Dolayısıyla biz fenleri yeniden inceleyeceğiz; Kur'ana uygun bir yorum bulacağız, diyor. Hâlbuki kendisinin esas aldığı Bediüzzaman böyle yapmıyor. Fenler ve dinî metinler çatıştığında, fen bilgileri esas alınır; dinî metinler, kurallarına göre yorumlanır, diyor.

Alıntı – 5:

“Âlimin müctehitten üstünlüğü yüz derecedir.” Alparslan Hocamızın, ihtimal olarak da olsa fark ettiği gibi; burada **âlim**, akıl ve düşünceyi kullanmayı reddeden hadisçi demektir. Müctehit de metinlerin anlaşılmasında akıllı ve düşünceyi kullanan Ebu Hanife gibi *ehl-i rey* zatlar demektir. Tarihteki tartışmalardan ve Darimî'nin birçok muhaddisin ideologu ve üstadı olmasından anlaşılıyor ki; bu söz, hadis değildir. Ehl-i hadisin bir ilkesidir. Nitekim üslup olarak da Hz. Muhammed'in sözlerine hiç benzemiyor.

“Eğer biz sadece Darimî'nin muhaddislerin ideologu ve üstadı olmasına bakıp bu sözün hadis olmadığına hükmedersek çok hata etmiş oluruz. Hadisin ben râvülerini incelemedim. Bu açıdan da bir şey söyleyemeyeceğim. Ancak sadece hadisin metnine bakınca “ilim” kavramının Kur'an ve diğer hadislerdeki kullanımına uymasından sahih hadis olacağına hükmettim. Çünkü üslup tam olarak Efendimizin üslubu; zira burada “âlim” ehl-i hadise işaret etmiyor. Vahiy yoluyla gelen bilgiye işaret ettiğinden “âlim” veraset yoluyla Peygamberden ilmi devralan Üstad gibi zatlara işaret ediyor ki şayet Peygamberden verasetle ilim almadığını düşünürsek o zaman bunlar elbette Ebu Hanife gibi müctehidlerden üstündür.”

Bu değerlendirme, Hocamızın, İslam tarihindeki usul ve yöntem tartışmalarını bilmediğini gösterir; bunlar bilinmeden sağlıklı, dengeli ve ilmî bir Epistemolojinin yazılamayacağını

görmüyor. Ayrıca Ebu Hanife'yi âlim saymaması ve içtihad mertebesinin ilmin zirve bir noktası olduğunu görmemesi, yöntem ve bilgi olarak çok üzücü bir durumu gösterdiği gibi; ümmet için bağlayıcı olmayan şahsi bazı faziletleri, epistemolojik bir dayanak olarak göstermesi de ilmin karakteriyle uyuşmaz.

Alıntı – 6:

Alparslan Hocamızın birinci derecede kaynak aldığı Attas, (alıntılardan anlaşıldığı kadarı ile) selefi bir zihniyete sahiptir. Çünkü kendisi, *İslamî ilim* ifadesi, büyü ve kehanetle gelen bilgileri dışlar ve yalnızca Kur'an ve sünneti esas alan bilgiler bilimdir, diye söylüyor.

“Aslında Attas böyle bir şey söylemiyor. Kendisi çok koyu bir İbn Arabî taraftarıdır. O açıdan selefi zihniyete sahip olması da mümkün olmadığı gibi kendisi ile yaptığımız birçok muhavere de Selefilîği eleştirmiştir. Ayrıca böyle bir şey de söylemiyor: “İslamî ilim ifadesi, büyü ve kehanetle gelen bilgileri dışlar ve yalnızca Kur'an ve sünneti esas alan bilgiler bilimdir.” der. İstersen Attas'ın tercüme ettiğim paragrafını aşağıya tekrar alayım ve birlikte okuyalım:

İslamîleşme, insanın öncelikle İslam ile çelişen sihirsel, mitolojik, animistik, milli-kültürel gelenekten ve daha sonra da onun akli ve dili üzerindeki seküler kontrolden kurtulmasıdır. Müslüman kişi, akli ve dili sihir, mitoloji, animizm ve İslam ile çelişen onun milli ve kültürel gelenekleri ve sekülerizm tarafından artık kontrol edilmeyen kimsedir. Böyle birisi hem sihirsel ve hem de seküler dünyagörüşlerinden kurtulmuştur. Biz islamîleştirmenin mahiyetini özgürleştirici süreç olarak tanımladık. İslamîleştirme özgürleştiricidir çünkü insan hem maddi ve hem de ruhani bir varlık olduğundan özgürleşme onun ruhuna ilişkindir. Böyle bir insan, gerçek bir insandır; bütün önemli ve manalı olaylar nihai olarak ona râcidir... İslamîleşme orijinal özün geliştirilmesinden çok orijinal öze dönüş sürecidir; insan, ruhu itibarıyla zaten mükemmeldir, fakat insan kendini maddi bir varlık olarak gerçekleştirdiğinde gaflete, ce halete ve zulme duçar olur; böylece -bu haliyle- o behemehâl mükemmel değildir... Biz aynı zamanda islamîleşmeyi önce dilin islamîleştirmesini içerdiğini de ifade ettik ve bu gerçek, Kur'an Araplar ilk indirildiğinde Kur'an'ın kendisi tarafından sergilenmiştir.”

Ben Attas'ı okumadım, Alparslan Hocam, Attas, İbn Arabîcidir, Selefi değildir, diyor. Fakat tercümesini verdiği parçada da görüldüğü gibi onun tevil ile elde edilebilen yorumlara karşı olması ve ayetlerin zahiri meallerini esas alması İbn Arabî ile çelişir. Ayrıca teknik yönleri, yöntem ve yorumları bilindikten sonra, sihir de (Bakara 102) ruhani malumat da örf ve adetler de ilmin birer çeşidi olabilir. Zaten İbn Arabî'yi, İbn Teymiye'den ayıran bir nokta da onun bu şekilde Epistemoloji yelpazesini geniş tutmasıdır.

Ayrıca fenni malumat tarafsızdır yani sekülerdir. Biz bunları inanç olarak ele alırsak onların doğrulanabilirlik niteliklerini öldürmüş oluruz. Onun için biz bilimleri salt bilim olarak esas alırız. Sonra onların felsefesini ve yorumunu yaparız.

Alparslan Hocamız bilgiden bilime, bilimden sistem felsefesine gidilmeli dediği ve bu konuda birçok samimi çabalar gösterdiği halde, bilginin kaynakları olarak verimli bir sonuca ulaşmadığı gibi; bilimler noktasında da net bir şey ortaya koyamıyor. Bu iki açığını kapatmak için; hemen gayb konusuna geçiyor. Fakat maalesef sağlıklı fenni bilgiler, ontolojik açıdan

irfanî ve felsefî ilkeler elde mevcut olmadığı için; bu gayb kavramı, işi çözeceğine bilimsellik sorununu daha çok kilitliyor. Nitekim gayb kaynaklı olan ve gaybî literatürü (arketipleri) kullanan Kur'an bile, insan gayb konusunda çok az bilgiye sahiptir, diyor.

İşin acı tarafı ise, Alparslan Açıkgenç Ağabeyin, Allah'a iman ve İlahî marifet bilgilerini de tamamen gayb saymasıdır. Hâlbuki Allah, batın ismi ile gayb ise de diğer binbir ismi ile görünen ve gözlenebilen hakikatler olarak kendini gösteriyor. Evet dindarlar, dini hakikatleri âlem-i şehadet safhasında göremedikleri ve gösteremedikleri için âlem-i şehadet ile ilgili olan bilimlerin çoğunu peşinen reddediyorlar. Keşke İbn Arabî gibi; dinî bilgileri Allah'ın zahir ismi çerçevesinde görüp gösterebilirler!!

Alparslan Hocam, Attas'ın İbn Arabî ekolünü takip ettiğini söylüyor; fakat anlaşılan odur ki; Attas kendisini selefi anlayış tesirinden kurtaramamıştır. Sayfa 7'deki ifadeleri, bunun açık delilidir. Maalesef başta İhvan-ı Müslimîn olmak üzere ehl-i tarîk Arapların çoğu böyledirler.

Alıntı – 7:

Sh. 21'de, *Attas'ın ilim anlayışı, Peygamberin tesis ettiği İslamileşme şeklindedir*, mealinde bir cümle geçiyor. Kitabın tamamından anlaşıldığı üzere; Attas bu gibi sözleri ile: *İslamiyet öncesi bütün bilgiler, yanlıştır. Hz. Muhammed'in bu bilgilerden İslamileştirdikleri hariç.. Ve başta Avrupa olmak üzere diğer bütün milletlerin bilimleri de tamamen yanlıştır. Kur'ana ve hadise uyanlar hariç...* demek istiyor.

“Aslında Attas bunu demek istemiyor ama biraz fazla bu noktaya vurgu yaptığı için insanın üzerinde öyle bir intiba bırakıyor. Ben bunu kendisine söylediğimde reddetti. Diğer taraftan elinden gelse Batı'ya olan kızgınlığından öyle de diyecek ama bunun yanlış olduğunu bildiğinden söylemek istemiyor.”

Bir Hatırlatma: Bediüzzamane göre vahiy, varlığın akli ve bilinci olduğundan dil Arapça da olsa Kur'an, dizaynı (nazm-ı maanisi) ile ve kavramları ile bütün asırlardaki bütün insan gruplarına hitap eder. Fakat Alparslan Hocamızın esas aldığı Attas, Kur'an sadece Asr-ı Saadetteki dil formatı kadar mana taşır, diyor. Alıntı 6'daki Attas'ın son cümlesine bakın.

Alıntı – 8:

Attas, selefi olduğu için yoruma karşı olduğundan yani görüldüğü kadarı ile İslamî metinleri yorumsuz olarak ele aldığından; İslamî metinlere yani Selefilerin anlayışına zıt olmayan başka hiçbir beşeri bilgi, bunların bilim tanımları içine girmez, diyebiliriz..

“Yukarıda belirttiğim gibi, Attas çok katı İbn Arabî takipçisidir; böyle biri selefi olabilir mi?”

Alparslan Hocamız, İngiltere, Amerika, Malezya ve birçok ilim merkezinde çalıştı.. Ve son derece imanlı, ahlaklı ve mücahit bir ruha sahip olduğu.. Ve Risale-i Nur gibi, İlim-din çatışmasını yüz yıl önceden bitiren bir esere şakirt olduğu halde onun Attas gibi Selefilerin gölgesinde kalmasının tek sebebi var; o da şudur...

“Bu eseri ben yazdığım da Attas üniversitenin rektörü idi ve bu eseri duyunca çok yakından ilgilendi. Birlikte okuyup epey değerlendirdiğimiz için Attas’ın müdahalesi biraz zorunlu olmuştur. Zaten bu konuları birlikte çok tartıştık ve hâlâ devam ediyoruz. Malezya’da olmam sebebiyle kendisini evinde ziyaret edip epey sohbet ettik. İki haftada bir Teknoloji Üniversitesinde, Yüksek İslam Düşüncesi ve Medeniyeti Enstitüsünde konferans veriyor. Oraya dinlemeye gidiyorum. Epey bunlar üzerinde duruyoruz. İnşallah bir netice çıkar ama Attas kesinlikle selefi değil, çok yanlış bir tespit olur bu.”

Ben Alparslan Hocamız ve diğer çağdaş Müslüman âlimleri eleştirirken sakın, bunlar bir şey bilmiyor, gibi bir tevehhüme girmeyin. Bu zatlar çok şey biliyor ve çok büyük gayretler içindedirler. Fakat nasıl çok komplike bir matematik formülünde bir tek sayı, yanlış girilse o formül mutlaka error verir.

Aynen öyle de Müslümanlar, son iki asrın bilimleriyle keşfedilen, bütün varlıktaki **enerji, yazılım ve evrim** gerçeğini dinî literatür ile özdeşleştiremediği için bilim-din çatışması sorununun çözümüne yönelik bütün çalışmaları sonuçsuz kalıyor. Hâlbuki bu tartışılmaz üç ilmî hakikatin din ve İslam’daki isimleri **kudret, ilim ve iradedir**. Maalesef Kilise de, Diyanet de, diğer dinî cemaatler de bu basit formülü kullanamadıkları için; dolayısıyla yaratılış ile ilgili bütün dinî metinler birer problem olarak kalıyor veya hurafeler olarak bilim ehline sunuluyor.

Bediüzzaman Risalelerinin bin sayfasını kudret, ilim ve iradeye ayırdı ise de Nurcu cemaatler bunun tatbikatını yapamadığı için Müslümanların, ilimleri kullanıp İslam’ı dünyaya göstermeleri gerekirken, hala acaba biz imanımızdan olmadan nasıl bu çağdaş ilmî verileri kullanırız, diye adeta el yordamı ile yola çıkıyorlar. Evet, Alparslan Hocamızın bu üç kitabı böyle bir arayıştan başka bir şey değiller. Yani çözüm yok. İsterseniz siz de bunları alıp inceleyiniz.

Alıntı – 9:

Evvela: *İlim Çin’de de olsa, gidin alın.* Ve *İlim (hikmet) inananın malıdır; nerede bulursanız alın*, mealindeki emirlere aykırıdır. Çünkü iman doğruluk ve gerçekliktir. İlim de doğru ve gerçek olmaktan başka bir şansa sahip değildir. Çünkü ilim veya bilim diye iddia edilen malzeme, eğer gerçeklik testinden geçememiş ise yani doğru ve gerçek değilse, o ya felsefedir veya başka bir literatürdür. Böyle şeyler asla ilim olamaz. Kur’an yanlış bilgiler ile iş yapanları *bi-gayrı ilmin (yani kesin bir delilleri olmadan) iş yapıyorlar*, diye tarif ediyor.

“Burada özellikle şuna dikkat etmek lazım: Acaba “ilim” kelimesi bu yukarıda zikredilen hadislerde ve aslında bizzat Kur’an’da ne manada kullanılmıştır? Eğer “bilim” manasında kullanılmış ise sizin dediğiniz doğrudur. Ama kullanılmamış ise ki ben böyle anlıyorum, o zaman sizin bakış açınız yanlıştır. Peygamber Efendimiz zamanında henüz İslam âleminde bilimler doğmadığından bu kullanımlardaki “ilim” kelimesinin “bilim” manasında kullanıldığını söyleyemeyiz. Zira kitabımda da belirttiğim gibi “bilim” manasını düşündüğümüzde o devirlerde bu manaya en yakın kelime “fıkıh” idi. Nitekim Sa’âlibî’nin “fıkhu’l-luğa” adlı eseri ve bundan önceki kullanımlarda geçen “fıkıh” kelimesi, İngilizceye bile “science” (bilim) olarak çevrililiyor. O halde Efendimiz (a.s.v.) “ilim Çin’de de olsa alın” derken “bilim Çin’de de olsa alın” demiyor. Buradaki ilim kelimesi o zamanın istilahatına göre “vahiy veya vahiy kaynaklı bilgileri ihtiva ediyordu. Yani vahiyle

özdeşleşmişse onu alın yoksa almayın” diye bir yorum getiriyorum. Aksi halde tamamen nazariyeden ibaret olan ve insanın bakış açısına dayanan dolayısıyla yanlış olma ihtimali de olan bilimsel bilgiler bu bağlamda değildir. Ancak biz bu kelimenin manasını bilimsel bilgilerden de istifade edelim manasında genişletirsek o zaman bu tür bilgileri alırken dikkatli olmamız lazım gelir ki, alınan bilimsel bilgiyi doğru çerçeveye oturtalım.

Mesela, D. M. Danlop diye bir İngiliz müsteşriki var. Farabi’nin Siyasatı’l-Medeniye adlı eserini İngilizceye çevirmiş. Öğrencilerle İngilizcesinden bu kitabı okuyorduk. Bir yerde şöyle bir tabir var. Türkçe olarak söyleyeyim: “Tabiat bunu yapar” şeklinde gidiyor. Tabi öğrenciler birden şaşırdılar. Dediler ki, “hocam Farabi Müslüman. Nasıl böyle söyler? Allah yaratıyor bunu, tabiat yapar diye bir şey olur mu?” Dedim ki, bakın Farabi bunu söylemez. Çok iyi biliyorum. Çünkü zihni öyle şekillenmemiş. Buradaki kelimeyi Müsteşrik “nature” (tabiat) diye çevirmiş ama tabiat değil bu. Gerçekten Farabi burada kitabın Ara-pça aslına bakınca gördük ki tab’ kelimesini kullanıyordu; bit-tab’ yani “fiziksel yapısı itibariyle bu böyle oluyor” diyor.

Fiziksel yapıyı da Allah yarattığı için Aristoteles’in tabiat kavramını atmış, fiziksel yapı koymuş. Onun yerine tab’ kelimesini koymuş. Böylece Aristoteles metafiziğinde etken olan “tabiat” kavramını Farabi kendisinin algıladığı ifade olan “edilgen” bir yapıya büründürmüştür.

Böyle dikkat ettikten sonra elbette diğer medeniyetlerin bilimsel bilgilerinden istifade edebiliriz. Buna rağmen hatırlarsan Üstad Muhakemat’ta diyor ki, “İsrâiliyatın bir tائفesi ve hikmet-i Yunaniyenin bir kısmı, daire-i İslâmiyete duhul etmeleriyle, din süsüyle görünerek, efkârı ihtilâle verdiler. ... Hem de, vaktâ hikmet-i Yunaniyeyi Müslüman etmek için Me'mun'un asrında tercüme olundu; fakat pek çok esâtîr ve hurâfâtın menbaından çıkan o hikmet, bir derece müteaffine olduğundan, safiye olan efkâr-ı Arabın içlerine tedahül ettiğinden, bir derece efkârları karıştırdığı gibi, tahkikten taklide bir yol açtı.”

Alparslan Hocamızın bu uzun analizinde şöyle dört önemli zaaf var. Mesele çok uzamasın diye bunları maddeler halinde ve kısaca yazmaya çalışacağız.

1) İnsanlık dilleri öğrenip medeni ve sosyal birikimlere sahip olduğu günden beri, önce basit nedensellikleri, sonra bunların birikimi olan bilimleri kullanmışlardır.

Fakat Âdemiyyetin en birinci mucizesi olan bu ilimler, tarihte hem iç içe idiler. Hem de bazen dinî literatür veya felsefî literatür isimleri altında ifade ediliyorlardı. Aristo’nun psikoloji, ilahiyat, mantık, matematik, poetika gibi ilimleri, Felsefe ismi altında ifade edilmesi gibi. Dolayısıyla bunlara bilim dememek ve ilim ile bilimleri farklı görmek çok acayip bir yanlış olduğu gibi; *ilim Çin’de de olsa, onu alın*, hadisinin irşad yönünü de anlamamaktır. Çünkü eğer burada ilimden maksat dini konular olsaydı, zaten bu boyut bütün yönleri ile İslam’da vardı.

2) Fıkıh kelimesi de bir konuyu derinlemesine anlamak demektir. Kur’anda bu manada Tevbe suresinde geçiyor. İkinci manası ise, salt anlayıştır. Dolayısıyla İslam’da ilim kelimesi, bilimi içermez; bilim için, fıkıh denilir demek, hiçbir dayanağı olmayan kuru bir söylemdir. Bütün

fıkıh kitaplarını dışarıda bırakan bir tanım olur. Sa'âlibî'nin Fıkhul-Luğat'ı da bu tanımın dışında kalır. Çünkü o kitap sadece bir sözlüktür.

3) İlim tarihi ile ilgili herkes gayet net bilir ki; Aristo ilk ilke olarak Allah'a inanır. Fakat kâinatta olan biten şeyleri on akla ve onların temsil ettiği on yörüngeye verir. Farabî, İbn Sina ve İbn Rüşd, Aristo'yu aynen kabul ediyorlar. Onu eleştirilmez görüyorlar. İslamî bilgileri ise metafizik açılım yoluyla bilinen hayalî (somut) veriler olarak görüyorlar. Yani vahyi rüya, keşif ve hayalî tasvirlerden ibaret sanıyorlar.

İşte bu tarihi realiteye rağmen, Müslümanların Farabî, İbn Sina ve İbn Rüşd'ün felsefelerini İslam felsefesi, diye göstermesi ve bu feylesoflar, Aristo gibi tabiatı esas almıyorlardı, onlar işleri tabiata vermiyorlardı, demesi tamamen bir yanılgıdır. Aristo felsefesinin literatürünü ve tabiat hakkındaki analizlerini anlamamaktır.

4) Alparslan Hocamız, kendine üstad ve örnek aldığı Bediüzzaman'ın Muhakemat kitabından bir alıntı yapıyor. Bediüzzaman burada Aristo felsefesini eleştirir. Hâlbuki Hocamız, kitaplarında bu felsefeyi kullanan Müslümanları ilmin zirvesinde ve taklid edilebilecek numune zatlar olarak gösteriyor. Evet, Alparslan Hoca'nın birçok noktada Müslümanların kullandığı Yunan felsefesini İslamî ilim ve felsefe diye ele alması, çağdaş ilmî verilerden kaçınması ve ayrıca Muhakemat'taki verileri esas almaması, içinden çıkılmaz bir durumdur.

Alıntı – 10:

İlmî birikimler ve perspektifler ancak belli dünya görüşleri çerçevesinde olabilir; şeklindeki tespiti (ki kitaplarının yarısı bu konu üzere gidiyor.) haklı da olsa; İslamî dünya görüşü dışında oluşan diğer ilimler, yanlıştır; bunlar mutlaka İslamileştirilmeli, mealindeki iddiası, çağlar ve milletler sayısınca yanlış şeyler doğuran taassuplu bir söylemdir.

“Ben böyle bir şey söylemiyorum. Burayı tamamen yanlış anlamışsınız. “İslami dünyagörüşü dışında oluşan diğer bütün ilimler yanlıştır” demek ancak mantıksız cahil bir adamın söyleyebileceği bir sözdür. “Mutlaka İslamileştirilmeli” diye bir notumun olduğunu da hatırlamıyorum. Bu kanaatiniz yanlıştır. Böyle bir şey söylemem. Ancak dünyagörüşünün bilim adamında nasıl bir bakış açısı oluşturduğunu açıklamak için söylediğim açıklamalardan bu sonuca nasıl vardınız anlayamadım. İlim konusunda kendine güveni olmadığını ve fen ilimlerinin mahiyetini bilmediğini gösteriyor. Bu sözleri söylemediğime göre bu sonuç ta yanlış olur.

Umumi bir Not: Bahattin Hocam, bu kitaplardaki gayemi anlamaya çalışırsanız çok iyi olur. Özellikle bilimsel süreç, dünyagörüşü, bilim epistemolojisi, insan bilgi sisteminin anatomisi gibi konulara yoğunlaşın daha iyi. Bu kitaplarda İslam ile bilimi bağdaştırma çabası yoktur çünkü bu gereksiz bir çabadır. İslam zaten bilimlerin efendisi olduğuna göre bilimlere ters düşmez. O halde bizi ilgilendiren diğer önemli sorunlardır ki bunlara da ayrıntılı bir şekilde olmasa da epey işaret ettim.

İnşaallah ben yanlış anlıyorum. Fakat bir az önce geçen *İlim Çin'de de olsa onu alın*, hadisinin yorumunda; **Eğer o ilimler vahiy ile özdeşleşmiş ise onu alın; yoksa almayın, diye bir yorum getiriyorum**, sözü bu alıntıdaki dedikleriyle çelişiyor, diye görüyorum.

Hulasa:

Hem **din ayrı, bilim ayrı** demek yanlış olduğu gibi; bilimler eğer dine uygun ise alınır, değil ise alınmaz, demek de, hem kendi içinde çelişkilidir; hem de **din ayrı bilim ayrı** sözü ile çelişkilidir. Ayrıca dinin (gerçek manalarını anladıktan sonra) yüzde yüz doğru olduğuna inandığımız için; bilimin de tabiatı gereği % 99'u doğru olduğunu bildiğimiz için; Hocamızın bu ilkeler dışındaki arayışları ve getirdiği çözümlerin bir faydası yoktur, diyebiliriz.

Bakın Bediüzzaman, yüz yıl önceden bu kanserleşmiş sorun için şöyle diyor:

Akıl ve nakil (başka bir tabir ile bilimlerin verileri ile vahyin verileri) tearuz ettiklerinde (zahiri olarak çeliştiklerinde) akıl esas alınır; nakil tevil edilir. Fakat o akıl, akıl olsa gerek... (Muhakemat, Birinci Mukaddime)

Buradaki dört temel terimin izahı şöyledir: *Akıl* burada insanın kendi ilimleri, mantığı ve müktesebatı ile katı olarak bildiği malumat demektir. Bu müktesebatın bedihiliğini sağlayan ve matematik kanunları üzerine kurulan insan beyninin çalışmasına akıl denildiği için; aklın sağladığı bedihi meselelere de akıl denilmiştir. *Nakil* ise, insanoğlunun naklettiği ve aktardığı İlahî bilgiler demektir. Bu İlahî bilgiler kâinatın aklıdırlar. Gerçek manada bu iki akıl çelişmediğinden biz *tearuz* kelimesini zahiri çelişki diye çevirdik.. Zaten *tearuz* kelimesi terim olarak, yani tefsir ve hadis usullerinde sadece zahiri çelişki manasında kullanılır.

Nitekim *tevil* kelimesi, zahiren görünen bu çelişkiyi giderecek şekilde baştaki temel kurallara dayanarak, ayet ve hadisi baştaki (yani evvelindeki) asıl manasına yönlendirmek demektir.

O akıl, akıl olsa gerek.. O akıl, heves ve hevaya göre değil de mantık ve matematik kuralları ile çalışıyorsa; o akıl, insan nevinin akli ve duyguları demek olan fen ilimlerine göre işliyorsa; o akıl, insanı hayvanlıktan ve hissilikten çıkaran dil, fen ve özgür düşünce melekelerine sahip ise.. demektir.

[Bazıları, Bediüzzaman'ın Muhakematta söylediği bu kural, Mutezilenin kuralıdır diyorlar.. Fakat yanılıyorlar.. Çünkü başta Fahreddin-i Razî, Eş'arî ve Maturidî olmak üzere bütün Ehl-i Sünnet imamları tevilden yanadırlar ve tevili kullanmışlardır. Tevile karşı olan Ehl-i Hadis, Müşebbihe, Mücessime ve bugünkü Selefilerdir. Evet, her konuda olduğu gibi; bu konuda da Ehl-i Sünnet, Mutezile ile Ehl-i Hadisin arasını bulmuş ve sırat-ı müstakimi esas almıştır.]

Yine Muhakemat, 12. Mukaddimenin 1. Meselesinden: ***Bir insan; ilmen sabit olmuş kati bir meseleyi, dinî bilgilere aykırı görmesi, onun ahmaklığına ve aklını kullanmadığına işaret ettiği gibi; imanının da zayıf olduğunu ve henüz iman etmemiş bilinmezicilerden olduğunu bildirir.***

Çünkü burhan-ı kat'i (kesin veriler ile) sabit olan bir şeyin, hak ve hakikat olan dine aykırı olduğuna ihtimal veren ve dine zarar gelecek diye korkan kişinin, beyinde ya bir bilinmezci gizlenmiş, kafasını karıştırıyor. Veya bir vesveseci kalbine kadar inebilmiş, kalbini kaydırıyor; ruhunu bozuyor. Veya kendisi dine yeniden müşteri olmuş, tenkit ile bakmak isteyen bir yabancıdır.

12. 3. 2014
Bahaeddin Sağlam

Güncel Beş Önemli Mesele (Kader, Ehl-i Sünnet, İsbat, Darbe ve Cemaat..)

30 yıllık yazı hayatımda 300'den fazla makale, risale ve kitap yazdım. 3-4 makale hariç, siyasi konular hakkında hiç yazmadım. Güncel meseleler ile ilgili hiçbir şey yazmış değilim. Çünkü siyasi ve güncel konularda, ister istemez, sosyal hayatta sivrilmiş kişi ve kurumların isimleri geçer. Bu ise insanı gerçekliğin ifadesi olan evrensel ve ilmî konu ve kanunların engin âleminden alıp duygusal dedikodular çukuruna düşürür.

Fakat bu sefer Âlem-i İslam'ın geleceği için beş konuda güncel beş noktaya değineceğim. Aslında bu beş konu, özünde kader-irade; Ehl-i Sünnet-Mutezile; ilim-isbat, siyaset-iktidar, hizmet ve siyaset konuları hakkındadır; bu gibi meseleler için yazılan her şey ilim ile teması vardır; dolayısıyla siyasidir, denilmez. Bununla beraber bu beş konuda meselelerin özünün anlaşılması için mecburen bazı şahıs ve kurumların ismi geçecektir. Mecburen diyorum; çünkü zihinler bu beş noktada kilitlenmiş, Âlem-i İslam adeta felç olmuştur. İşte:

Birinci Mesele: Soma'da Meydana Gelen Olay ve Kader

Birçok çevre ve yüzlerce medya kuruluşu, *Eğer Soma'da tedbir alınsaydı; bu ölümler olmazdı*, şeklinde bir haftadır, devamlı olarak yayın yapıyor. Nihayet bir Nurcu kuruluş, kader ve irade hakkında olan 26. Sözden bir kısa söz naklettiler. Dediler ki: *Tedbir alınsaydı; bu ölümler olmazdı söylemi Mu'tezilî bir söylemdir. Toplum farkına varmadan Mutezileleşmiş...* Bu pasajın internette yayınlanması üzerine iki noktanın izah edilmesi gerektiğini ve Soma olayının kaderden ziyade sebep sonuç ilişkisi denilen determinizmi ilgilendirdiğini gördüm.

1) Mutezile, İslam Âleminde ilmin egemen olması için sünnetullah denilen doğal kanunların egemenliğini savundu. Eğer sebep varsa, mutlaka sonuç olur; sebep yoksa sonuç asla olmaz, diyerek determinist oldular. Fakat bu noktada o kadar ileri gittiler ki; asırlarının pozitivistleri oldular. Allah'ı kendi koyduğu yasalara mahkûm gördüler. Onun kudret ve iradesinin aşkınlığını ve yetkinliğini bir derece görmezden geldiler.

2) Mutezileden ayrı ve karşıt bir ekol olan Ehl-i Hadis ise tamamen cebri (bir şeyde sebep yoksa da mutlaka kaderin gerçekleşeceğini) savundular. Bu konuda, irşat: terhip ve terhip için söylenen bazı hadisleri su-i istimal ettiler.

Bu iki ekolden sonra ortaya çıkan Ehl-i Sünnet ve Cemaat bu iki tutumun ortasını savundular; eğer söz konusu olan sebep yok ise, sonucun olacağını veya olmayacağını söyleyemeyiz, dediler. Sebep-sonuç ilişkisini ve sünnetullahı dışlamadan Allah'ın yetkinliğini gördüler. Çünkü Kur'anda yasalar ve buna dayalı olaylar anlatıldıktan sonra *illa ma-şaallah* (Allah'ın diledikleri hariç..) kaydını görüyorlardı.

Bununla beraber Ehl-i Sünnet, Allah'ın yetkinliğini kalplerde oturtmak istedikleri; ayrıca cebri savunan hadis rivayetlerinden kendilerini kurtaramadıkları için; zamanla ilmî perspektifte emre (yetkinlik icrasına) göre daha öncelikli olan sünnetullahı unuttular.. Gazali, Kur'anda asla değişmez denilen sünnetullah tabirini *adetullah* ile değiştirdi.. Determinist felsefeciler ve Mutezile bakiyesine cevap vereyim derken, Müslümanlar içinde artık her şey, ilimler üstü,

harika ve mucize olarak algılandı. Nihayet Âlem-i İslam, İslam dinindeki ilmî perspektifi, Avrupa'ya kaptırdı. Ve bugün dahi bunun sancısını çekiyor.

Bediüzzaman, 26. Sözde Ehl-i Sünnetin kader anlayışını tercih ediyor; Allah'ın yetkinliğine öncelik veriyor. Fakat birçok risale, sünnetullahın mucizelerden önce geldiğini, sünnetullah içinde bilinç, aşkınlık ve hikmetler, mucizeden daha fazla olduğu için peygamberler, çok zor durumda kalmadan mucizeye mazhar olmadıklarını söylüyor. (19. Mektup, 26. Mektup)

Ayrıca 24. Mektupta mealen diyor ki: *Kâinatta sünnetullah şeklinde cereyan eden umumi bir dua var. Bu duanın kabulünün ölçüsü de içtima-i esbaptır. Yani 4-5 sebep bir araya geldiğinde o dua, sünnetullah olarak gerçekleşir. Dua müsbet tarzda olduğu gibi, menfi tarzda da olabilir. Mesela; karbon, azot, hidrojen ve oksijen bitkilerde bir araya gelir; beşinci bir sebep olarak ışık, fotosentez ile onları şekere çevirir.*

Bu olumlu bir içtima-i esbaptır. Bunun bir de olumsuz şekli var: Mesela; İnsan kanında yağ, protein, vitamin, şeker olmadığı zaman insan ölüme varır; eğer mineraller verilirse, geçici olarak dirilir. Galiba içtima-i esbap genellikle 5'li olarak gerçekleşiyor.

Bakın; bu menfi dua durumunun bir benzeri, Somada olmuş: **1)** Gaz sızıntısı var; alarm verilmiş. Kimse işi ciddiye almamış. **2)** İşçiler tekrar ile yönetimi uyarmış; yine kabul görmemiş. **3)** Teftiş raporları su-i istimal içeren şekilde hazırlanmış. **4)** Madenciliğin vazgeçilmez acil-durum sistemi yok; **5)** Devlet, ilgili kanunları eksik çıkarmış.

Demek sünnetullaha göre burada determine bir durum söz konusudur. Çünkü 5-6 sebep bir araya gelmiştir. Dolayısıyla bazı Nurcuların Bediüzzaman'ı realitelerden koparacak beyanlar yayınlaması ve İslam Âlemine ilim yolunu kapatacak dersler vermesi, yerinde ve mukteza-ı hale mutabık bir irşat değildir. On senedir uyarıyorum: Türkiye hızla Ortaçağa doğru iniyor, diye..

İkinci Mesele: Ehl-i Sünnet Âlimlerinin Diyarbakır Toplantısı

Bu toplantıya katılan muhterem zatların çoğunu tanıyorum. Çok fedakâr, hassas ruhlu, imanlı ve kendilerini toplumlarına adanmış, değerli zatlardır. Herhangi bir konuda onlara ders vermem haddim değil. Fakat yine Âlem-i İslam'ın selameti için üç noktayı bu değerli üstadlarıma arz etmek istiyorum.

1) Ehl-i Sünnet ismini kendilerine tahsis etmeleri yanlıştır. Çünkü bugün İslam dünyası zaten bu isimde bir nevi ittifak içindedir; dolayısıyla isim tahsisi, inşikak-ı asayı netice verir. Ayrıca eğer şefkat ile medeni bir tarzda ilmî meseleler müzakereye açılrsa, diğer fırkalardaki çok değerli ilim adamları da bu mübarek heyete katılacaktır.

2) Çok iyi biliyorum; bu değerli hocalarım birinci meselede anlattığım sünnetullah konusunda Gazali gibi düşünüyorlar. Ayrıca bu hocalarımın çoğu, çağdaş fenleri tam incelemedikleri için; hem bu meselede, hem başka birçok konuda asrın ihtiyaçlarına tam cevap veremiyorlar.

3) Mesela Üstad Bediüzzaman, *Bu asırda kitle imha silahları var; dolayısıyla maddi cihad; her iki taraftan da binlerce masumun kanının heder edilmesine sebep olduğu için; Kur'an bu asırda bizi maddi cihattan menediyor. Eskiden maddi cihad mecburiyetten kaynaklanmış idi. Çünkü kültürel ve siyasi başka çareler yoktu. Bu asırda ise, onlarca başka çare var olduğundan ve bu asrın asıl ihtiyacı siyasi iktidar olmak değil de; kalplere dinin mucizevî bilgilerinin yerleştirilmesidir*, dedi. Ve onlarca mektupta bu söylemini tekrarladı. Ayrıca 100 yıldan beri bilim ve din çatışmaz, diye sesleniyor. Maalesef, bu Ehl-i Sünnet hocalarım, bu gibi önemli meseleleri hiç dile getirmediler. Çoğunlukla siyaset konuştular... İnsanları, hatta Müslümanların çoğunu ötekileştirdiler.

Üçüncü Mesele: Risale Akademisinin İsbat Seminerini Organize Etmesi

20'den fazla Nurcu cemaat ve oluşum var. Hepsinin birinci önceliği sayılarını çoğaltmak iken, bunlar içinde Risale Akademi Risale-i Nurun anlaşılması için izah ve isbat seminerlerini düzenlemesi şayan-ı takdirdir. İsbat semineri davetiyelerinde üç nokta bana çok önemli geldi.

a) Çağımızın ikna ve irşadı için Ortaçağ metodunun ve mevcut literatürünün yeterli olmadığı gerçeği.

b) İslam tarihi boyunca kullanılan Kelam ve Mantık ilimlerini bugüne uyarlamak...

c) Bu asrın varlık ve düşünce algısına uygun yeni ilmî tesbitler yapmak..

Evet, eğer İslam Âlemi bu üç noktada yığılmak yaparsa 20-30 sene içinde insanlık âleminin dertlerinin çoğunu çözebilir. Ve bu konuda ona rekabet edecek başka hiçbir kurum da yoktur. Fakat maalesef dinî hizmet ve eğitim verdiğini iddia eden kurumlar, bu üç gayenin gerçekleşmesi için hiçbir alt yapıya sahip değiller. Bu konuda hiç bir ciddi projeleri de yoktur.

Mesela: Klasik mantığın onlarca konusundan üçü, *delalet, tasavvur ve kıyas* hakikatleridir. Yüzlerce okul ve kurslarda bu hakikatler mantık ilminin ABC'si olarak verildiği halde –otuz yıl boyunca yaptığım gözlemime dayanarak söylüyorum- öğrenciler bunları ya öğrenemiyor veya öğrense de kullanamıyor. Hâlbuki *delalet*, kök olarak yol göstermek demektir. Bir kelimenin açık veya kapalı olarak bir manayı (somut bir varlığı ve olayı) göstermesi demektir. Yani o mananın muhatap tarafından tahayyül edilen şekli değil de, somut ve nesnel bir hakikati göstermesi demektir. Bu delaletin birçok çeşidi var. Mesela tetabuk, tazammun, lüzum, mecaz, hakikat ve Muhakemat, Belagat Unsuru, 6. Meselede anlatılan başka çeşitleri var. Ben burada bu kavramın en birinci şeklini ve aşamasını kast ediyorum.

Mesela, bütün Müslümanların her an kullandığı *Sübhānallāh, El-hamdülillāh* ve *Allāhu Ekber'in* manası çoğunlukla bilinmiyor. Mecbur kalıyorum bunların manasını halk dili ile veriyorum: *Sübhānallāh*, Allah çirkin ve yanlış iş yapmaz, demektir. Kelimenin kökü duru su içinde yüzmek manasına gelir. Duru su ise paklık sembolüdür. *Elhamdülillāh*: Allah bütün kemalata ve onların gereği olan nimetleri vermeye sahip tek merci demektir..

[Sübhānallāh'a Allah'ın sisteminde eksik ve yanlış iş olmaz, manası verilince zihin "Bu tek başına yetmez. Varlıklara nimetler ve kemalat da lazım" diye bekler. Cevaben Elhamdü lillāh

kelimesi gelir; bütün kâinat sonsuz bir okyanus gibi sayısız nimetler ile doludur, der. Elhamdû Lillah, Allah'ın kemalatını ve nimetlerini haber veren bir cümledir. *Allah'a hamd olsun*, manasında inşa cümlesi değildir.]

Peki, Allah bir tek zat olduğu halde bu imtihan dünyasının dar âleminde nasıl bu gibi harika işleri yapabiliyor, diye zihin sorar: **Cevap**, *Allahu Ekberdir*. Bunun bugünkü dildeki tam tercümesi, Allah sonsuzdur. Evet, sonsuzluk olmadan, bilinmeden ve ibadet ile ona entegre olunmadan, dünyamızda çirkinlik, sıkıntılar, acılar hiçbir zaman bitmeyecektir.

Mantığın ikinci bir kavramı tasavvurdur. *Tasavvur*, meal olarak bir şeyin mahiyetinin fotoğrafını hayalde çekmek demektir. Mantık ilminde ise bir şeyi tanımlayan tarif (had) demektir. Tarife had demişler; çünkü tarif, bir şeyin hududunu ve varlığının sınırlarını çizer.

Tarif, tarifi yapılan varlığın, cinsini ve nevini, tanım olarak kullanmak ile olur. Mesela insan için **“O, natık (düşünen ve bu düşüncesini ifade eden) bir hayvandır.”** denilir. Eğer cins değil de mesela uzak bir araz olan *varlık* kullanılsa ve temel bir özellik olan *natık* yerine *gülen* kelimesi kullanılsa, Mesela; *insan natık bir varlıktır*. Veya *insan gülen bir hayvandır*.. Dense; o zaman ona tasavvur (fotoğraf) değil de resim denilir.

Ben birçok derste Allah'ın ilmi, kudreti, iradesi denilince sizin zihninizde nasıl bir tasavvur oluşuyor, diye soruyorum; hiç cevap alamıyorum. Çünkü burada birinci aşama olan delalet yok ki onunla delaletten sonra bu üç hakikatin mahiyetini düşünüp tarifini yapabilsinler.

Mecburen devreye giriyorum. Allah'ın kudreti şu gördüğümüz bütün madde ve enerji âlemleridir. Onun ilmi bu varlıklara güzel nitelikler ve özellikler veren sonsuz yazılım ve programlardır. Onun iradesi ise, varlıkların sürekli gelişmek isteyip bugünkü güzel vaziyetlere gelmesi demektir. Nitekim 29. Sözde, Tekâmül varlıkların Allah'ın iradesinden gelen emirlere itaat etmesidir; aşk ve iştiağ ile kemalata doğru yükselmeleridir, deniliyor.

Hemen hatırlatalım ki; tarifler, sadece tasavvurdur; kıyas tarzında mantıkî bir isbat değildir.

Üstad, Risale-i Nur tasavvur değildir, tasdiktir, derken aklî kıyaslar ile yapılan isbattır, demek istiyor. Fakat muhatap, eğer kelimelerin delaletini anlamıyorsa ve kelimelerin gösterdiği manaların mahiyetini ve tarifini bilmiyorsa; yani birinci aşamayı geçemiyorsa onun için isbat ve kıyasa kavuşmak muhal olur. Evet, Risale-i Nur, tasavvuf değildir. Çünkü tasavvuf, kıyas ile isbat olmadığı gibi, tasavvur ölçüleri ile elde edilen bir marifet de değildir. Sadece dinî hakikatlerin rüya gibi insanın kalbinde resmedilmesidir. Evet, keşif ve rüya, mantıkî tasavvur yani ilim değil, ancak resim olabilirler.

Bununla beraber eski mantıkta tasdik denilen kıyas yöntemiyle meseleleri isbat etmeye çalışmak, bugün için her zaman netice vermiyor. Çünkü eski mantık insan duyularının algısına göre şekillenmiştir. Hâlbuki bugün fenler ve diğer araştırma ürünleri, yepyeni bir varlık algısı doğurmuştur. Onun için bu asırda ispat, yeni varlık ve bilimsel algılar üzerinden yapılmalı. Ayrıca başka bilim dalları ile desteklenmelidir. Onun içindir ki; Bediüzzaman, bazen akli kalbe yardımcı yapar; bazen de kalbî sezgiyi aklî verilere destek yapar. Ki Kur'andaki isbat bu minval üzere gitmiştir. Onun için sırf akli esas alan Kelam ilmi ve sırf kalbi esas alan

Tasavvuf, Kur'an gibi başarılı olamıyorlar. Her ne ise; Nurculuk da tarikatdır, mealinde bazı yazıları neşreden Risale Haberini, isbat ve izah konularını seminerler olarak ele alması çok büyük bir gelişmedir.

Dördüncü Madde: Mısır'daki Darbe

Bu darbe tamamen haksız ve zalimane oldu. Fakat ehl-i hamiyet Müslümanlar, iki noktayı görmezden geliyor:

a) Üstad Bediüzzaman tekrar ile kardeşlerim, biz mahkûmuz, diyor. Ama İslam âlemi kendini gülistan içinde sanıyor. Dikkat ile bakılırsa, bu darbenin dış çevrelerin tazyik ve zorlaması ile yapıldığı görülecektir. Nitekim Mısır Hükümeti, Refah Sınır Kapısını her açtığında Umreciler için açtık, diye Batıya mesaj veriyor. Merak etmeyin, biz Hamas'a yol vermeyiz, diyor. **b)** Ayrıca İhvan-ı Müslimîn, bütün samimiyetlerine rağmen, bu çağa ayak uydurabilecek; ilmî siyasî ve kurumsal niteliklere sahip değiller. Ben bir saat boyunca onların lideri olan Bedii Efendinin bir mitingini dinledim: Dünya ve insanlara kendi program ve ilkelerini anlatacağı yerde; konuşmanın % 80'i, dua ve beddualardan oluşuyordu. % 20'si de hissi konuşmalar idi.

Beşinci Madde: Ak Parti ve Cemaat Kavgası

Beş ay boyunca o kadar çok enerjimiz boşuna harcandı ki; bu israf, başlı başına bize bir azap oldu. Ben bu konuda konuşmak istemiyorum. Fakat bu mesele, dünyanın zihnini kilitledi. Şu kilitlenmeyi çözmek için beş cümle olarak beş bilgiyi hatırlatıyorum.

1) Fethullah Hoca millette hainlik yapacak bir insan değildir. Çünkü bütün milliyetçilerden daha çok milliyetçidir. Fakat Hükümet ile günlük siyaset ile bu kadar fazla uğraşması, yanlış oldu; hem kendisine, hem davasına, hem hizmetine leke oldu.

2) Hoca, bu konuda kendisini mecbur bildi. Çünkü onun için devletin bekası, her şeyden önce gelir. O, Erdoğan'ın siyaseti, Türk millete varlık-yokluk riskini yaşatır, diye inanıyor. Bunu önlemek için, ilmen ve başka çare bulamadığından bu yanlış yola başvurdu.

3) Cemaatin Silivri ile Balyoz ile ve daha sonra Hükümet ile kavgası bir iç kavgadır. Yani hiçbir taraf hain değildir. (Bunu Gazeteci Orhan Miroğlu deklare etti; bu kavgada biz Kürtler taraf olmayız dedi.) Hoca, Türk Devleti Batı Dünyasıyla barışmak ile ancak kurtulabilir, diyor. Karşıdakiler ise, hayır biz bize yeteriz, diye inanıyorlar. Hoca ve Cemaat, bu derin gerekçeleri dile getiremediğinden, yolsuzluk ve darbeler gibi yapay ve gerçek manada aslı olmayan şeyleri gerekçe gösteriyorlar. (Değerli Gazeteci Ruşen Çakır bunu kaç sefer TV.'de anlattı..) Neticede Türk toplumunun çoğu, Müslümanların yarısını hırsız, diğer yarısını yalancı olarak algıladı. İş böyle devam ederse, yeni gelecek olan genç nesillere din hakikattir, realitedir, doğruluktur diye hiç kimse bir şey anlatamaz. Maalesef iktidar ve milli duygular uğruna dinî hakikatler kurban edildi.

4) Fethullah Hoca böyle bir yanlış yapacak bir insan değildir. Bütün dünyayı değiştirmek azmindedir. Fakat ilmen ve fiilen Türkiye'yi ve dünyayı değiştirecek yeterli bir alt yapıya sahip olmadığından tepeden inme yoluyla insanları düzeltmek istiyor. Kendini insanlığa

adamış olan Hoca, ilmen bu adağını yerine getiremediği için bunu siyaseten gerçekleştirmek istiyor. Çünkü tabiatta boşluk yoktur.

5) Hoca Efendi, diğer Nurculardan ayrılıp ta 1978'den beri el altında siyasiler ile çalıştığı için; siyaset dışında başka alternatifler bulamadı. Hâlbuki kendi Üstadı Bediüzzaman'ın, *Bu asırda siyaset ile hizmet olmaz. Siyaset çok kırılgan ve kirli bir yoldur: Bu asrın siyaseti, maneviyat ve kutsal davalar ile bağdaşamaz*, mealindeki uyarılarını esas alsaydı daha başarılı olurdu. Henüz Güneş Batıdan doğmuş değildir. Samimi kutsîlerden oluşan Cemaat, ilme yönelse yine dünyaya onlar yön verecektir. Çünkü gerçek manada kendini insanlığa adanmışlar çok azdır.

21. 05. 2014
Bahaeddin Sağlam

İbrahim Ak Kardeşimize Cevabımdır

Evrenselliği ve bütüncüllüğü yakalayanlar, dünyaya ve hayata egemen olurlar. Yani insan-ı kâmil olurlar; başka bir tabir ile halife-i ruyi zemin olurlar. İslam dini evrensel ve bütüncül gittiği için 20 imparatorluk ile bin üç yüz sene dünyayı yönetti.

Son iki yüzyılda İngilizler bu göreve talip oldular. Bu konuda en büyük rakipleri olan Müslümanlardaki evrenselliği ve bütüncüllüğü yok etmek için; onları böldüler.. Kimisi sırf zahiri esas alıp Vahhabî oldu; kimisi yalnızca batını esas alıp sufi oldu. Kimisi sadece milliyetçiliği, kimisi sadece siyasi veya ekonomik iktidarı esas aldı. Kimisi fıkhi, öbürü hadisi, ötekisi Kur'anı (meal bazında) esas aldı. Başkası yanlışlıkla İslam felsefesi sayılan Aristo felsefesini esas aldı. Dolayısıyla İngilizlerin projesi gerçekleşti. En kötüsü de bazılarını içi boş siyasi sloganlarla uyutup onları soyulmuş soğana çeviriyor.

İbrahim kardeşin bana olan eleştirisinden çıkan sonuç onun da bu gruplardan birine dahil olduğu anlaşılıyor. Fakat bilemedim hangi gruptandır.

Hulasa: Sınırlı ve dar düşünmekle bazı sosyal gerçeklikler görünmeyebilir. Fakat birilerinin görmemesi o gerçekliklerin olmadığına delil olmaz. Mesela; İbrahim Bey, istatistik ve satış rekorlarından anlaşılan: Turan Dursun, M. İlmiye Çığ ve onların yolunda giden sol yazarların kitapları ve yayınları sonucu 4-5 milyon Türk gençliğinin dinsiz olduğunu göremiyor.

Mesela: Doç. Dr. Sinan Canan'ın bir tesbiti: Biz 600 inançlı genç Bilkent Üniversitesini kazandık. Daha ilk altı ayda 300'ü Marksist ve ateist oldu. Din hurafe imiş dediler. Diğer üç yüzü, bilimler yanlıştır, deyip dini hurafeler tarzında kabul edip kendi kabuklarına çekildiler. Acaba İbrahim kardeş neden bu olayları göremiyor. Sinan Beyin videoları Youtube'da var. İzlemesini dilerim..

Kendisi galiba sosyal bilimlerde doktorasını vermiş.. Neden geçen doksan senede Müslüman Türk milletini dinsiz yapmak için yapılan oyunları bilmiyor ve neden milletimizi mutlak materyalizmden kurtarmaya vesile olan Bediüzzaman gibi bir zatı dışlıyor.

Akademik kadrolarımızın yüzde doksanının agnostik olduğunu göremiyor. Galiba kendisi bazı ilahiyatçı hocalarımıza takılıyor. Onlar ise kendilerini buğday ambarında sanan tavuklar gibidirler. Aslında Türk İlahiyat Fakülteleri, bütün dünyada özellikle İslam âleminde asrımızın bütün sorunlarını çözecek çok önemli bir imkân idiler. Fakat dil, fen ve özgür düşüncüyü harmanlamadıkları için ya Ortaçağın mollaları veya Avrupa müsteşrikleri gibi kaldılar.

Galiba İbrahim Ak kardeşimiz de bu anlattığım seviyede dil, fen ve özgür düşüncüyü elde edemediği için; ne benim yazılarımı anlamış, ne toplumun temel sorunlarını görebiliyor. Ve ne de Risale-i Nur gibi temel kitapları anlayabiliyor. Ona tavsiyem: Bir müddet inceleme ve okumalara devam etmesidir.

Hulasa: İbrahim Bey, doktorasını verdiği halde çağımızı tanımaması, bilim ile dinin (zahiren de olsa) mevcut çelişkilerini görmemesi, toplumdaki ahlakî ve dinî gerileyişin esas sebebi olan bilim ve bilime dayanan modern medeniyetin dine olan ihanetini görmemesi ve Bediüz-

zaman'ın iman-ı tahkiki olmadan toplumda sağlıklı bir ahlak ve din yapılanması olamayacağı tezini anlamaması ve kendisinin mollavari din algısına uymuyor diye müsbet fenlerin verilerini dışlaması; İslam'ın ilim ve marifet ile ilgili birikimini görmezden gelmesi ve en garibi, teknik yenilikleri dinin yenilenmesini gerektirir, gibi çocuksu bir düşünce seviyesinde olması ve benzeri çelişkileri, bana bu zatı muhatap alma dedirtiyor.. Fakat aramızdaki yeni tanışıklık ve Ankara'daki dostlarımla onun bu itirazlarından haberdar olması, bu satırları kaleme alma sebep oldu.

Maalesef ilmin ve dinin özü ve ruhu anlaşılmayınca Mehdiyet iddia eden sakallı şaklabanlara bedel birileri çıkıp; sloganvari din ve hayat algısını ortaya atıyor. Farkına varmadan başka bir tarzda şaklabanlık yapmış oluyor. Bu sloganlardan biri de şudur:

“Efendim iyilik ve kötülük zaten biliniyor; bize düşen tek şey bunları uygulamak ve uygulamaktır.” Maalesef ve maalesef varoluşu ve hayatı anlamsız gören biri için (ki toplumu- muzun yüzde ellisi böyledir) iyilik ve kötülüğün bir anlamı yoktur. Hayatı anlamlı görmek için de bilime ve mucizeli bilgilere dayanan bir iman gerekir. Bu da dinin ve ahlakın bilimsel realitelere aykırı olmadığını bilmeye bağlıdır. Demek İbrahim kardeşin benim ilmî çalışmalarımı eski bir kısım Hristiyanların tartışmalarına benzetmesi, kıyas-ı maal-farıktır, tamamen demagojidir.

Selam ve saygılarımla...

29. 09. 2014
Bahaeddin Sağlam

Ek: İbrahim Ak kardeşimizin eleştirisini okuyabilirsiniz.

Bismillahirrahmanirrahim;

Sayın Bahaeddin SAĞLAM Beyefendi;

Bir e-posta ekinde lütfedip gönderdiğiniz iki yazınızı aldım. İslam ve insanlar için çalıştığınızdan o insanların bir üyesi olarak size teşekkür ederim. Bu fakiri de bilgilendirdiğiniz için ayrıca teşekkür ederim. Yazılarınızı göndermekle bizden görüş isteyip istemediğiniz belirtmemişsiniz. Bendeniz -müsaadenizle bahsettiğim yazılarınızdan sadece biri hakkında görüşümü arz etmek isterim:

Yazınızda bahsettiğiniz meselelerin, ne yazık ki, İslam'ın ve insanların problemleri bakımından bugün bir değeri yoktur:

Allah var mıdır yoksa yok mudur? Allah tek midir yoksa başka bir durum mudur? Mehdiyet ve Mesih Meseleleri nedir, nasıldır? Din ile bilim çatışıyor mu, çatışmıyor mu? Kur'an mı, fıkıh mı, felsefe mi?

BUNLARA İLAVETEN: Mucize, keramet var mıdır, yok mudur? Akıl mı üstündür yoksa vahiy mi?

Bu sözde "meselelerin" değeri, bugünkü İslam'ın, mü'minlerin ve insanlığın meseleleri bakımından Orta Çağ Hristiyan papazlarının, İstanbul fethedilirken (onlar açısından ellerinden alınırken), meleklerin cinsiyetini tartışmaları kadar ancak değeri vardır!

Bir defa bu çağda ne Müslümanlar, ne de Batı yüksek felsefi tartışmalar yapamıyor. Üstelik Batının belki "Allah var mı yok mu" sorunu olabilir. Onlar bu meseleyi tartışlırlarsa bir şey denemez. Ama bizim bu meseleyi getirip, kendi içimizde büyük bir meseleymiş gibi tartışmamız bugün için ancak abesle iştigaldir.

Bugün İslam'ın ve Müslümanların meselesi bu saydıklarınız ve uğraştıklarınız değil, İslam'ın hayata geçirilememesi ve insan hayatından -görünüşte orada duruyor olsa bile- oradan çıkıp gitmesi veya dönüşüme uğrayarak hayat verebilirliğinin kaybolmasıdır:

Evet, İslam ve dinler insan hayatından özde giderek uzaklaşıyor. Esasen Allah'ın insanlara dinlerle vaz'ettiği ilkeler her yeni zamanda yeniden hayata geçirilmediği takdirde, o ilkelerin bu bakımdan o ilkeler üstünde kurulu olan dinin hayatımızdan çekip gitmesi mukadderdir. Öyle de olması gerekir, çünkü Sünnetullah ve Allah'ın adaleti bunu gerektirir. Zira insan üzerine hâkim kılınan kanun çok açıktır ve birey, toplum herkes için geçerlidir: "İnsana çalıştığından başkası yoktur."

İnsanın çalışıp kazanması gereken şey Allah'ın dini, hatta rızası olsa bile! (Âlemlerin Rabbi'nin kendi iradesi ve takdiri hariçtir..) Dinlerin hayatımızdan çekilebildiklerine dair bir örnek verelim:

Hayatın 50, 100 birimden oluştuğunu ve bütün bu kısımların dinle donandığını varsayalım. Bu birimlerin bir kısmı zamanla ömürlerini dolduruyor, ölüyor veya dönüşüme uğrayarak bozuluyor. Bunlara ilaveten, insan hayatında daha önce beşeriyet tarihinde görülmedik yeni alanlar, meslekler, uğraşlar, sektörler doğuyor (Arabalı hayat gibi) Yahut bütün bunlarda hiçbir değişiklik olmasa bile insan nesli durmadan değişiyor. Nesil değişiminde bazı değerleri öğrenmiş ilk neslin bu değerleri hatasız, eksiksiz, kendi lehlerine kullanmadan sonraki nesillere aktarmalarını beklemek yanlıştır.

İşte bütün bunları hesaba kattığımızda, her yeni zamanda temel değerleri yeniden ve esas kaynaklardan öğrenmeden ve onlardan yeni ve tali değerler, görüş açıları, davranışlar, hareketler, ameller, ifade biçimleri, daha küçük ve uygulanabilir ilkeler çıkarıp uygulamadan (yani KÜLTÜR ÜRETMEDEN) İslamın, yine Sünnetullah kanunlarına tabi olarak o beldeyi terk etmesi kendiliğinden vuku bulması gerekir ki zaten oluyor, böyle bir dönemin içinde yaşıyoruz..

Yani böyle hayati derecede meseleler varken üç-beş hokkabazın dikkat çekmek için yaptıkları gevezeliklerle uğraşmak aklın ve insafın kabul edeceği şey değildir!

Sizin, yazdığınız bu mevzudaki kitapları "müzakere etmekten kaçınıyor" dedikleriniz kaç kişidirler efendim? Bence meselenin insanları ilgilendirmediği zaten buradan anlaşılıyor. Kimi Müslümanların bu mevzuları kendi aralarında konuştuklarına bakmayın çünkü onlar ne konuşmaları gerektiğini, daha da önemlisi ne yapmaları gerektiğini ve nasıl yapmaları gerektiğini bilmiyorlar, İslam'ı kendilerine eğlence edinmişler! İçlerinde kimileri var ki; tek bir kitap bile okumadan, gamsız, çilesiz ve çerez niyetine konuşuyorlar! Her oturuşlarında üç millet, beş vatan, yedi düvel kurup, kurtarıyorlar!

Efendim "Kur'an'ın en büyük mucizesinin ilim olduğuna" inanıyorsanız, bunu ispat etmeye çalışmak yerine, hiç durmayın İslam ve ilimle birlikte yeni bir hayat inşa etmeye koyulun. İyiliği İslam ilkeleriyle ileri götürmeyi olduğu kadar ve o ilkelerle birlikte ilimle ileri götürmek için çalışmaya başlayın, kötülüğü geriletme için aynı yolu inşa etmeye bakın...

Müslümanlar hiçbir meseleyi halledebilmiş değiller ki bir tek "Okullara giremiyor" olmaları gelip kapıya dayanmış olsun. Allah'ın adını yüceltmek ve insanlar arasında O'nun rahmetini yaymak için çalışanlara, yaptıkları hardal tanesi kadar da olsa Allah onlardan razı olsun. Burada durup düşünmek gerekiyor: Müslümanlar sorunlarını çözmek için ne yapıyorlar, bunu yaparken ne kadar sorun üretiyorlar? "Evrenseldir" dedikleri bir din adına bir araya gelip, kent klanları, şehir kabileleri oluşturmak da ne oluyor? Biz Müslümanların "hizip" değimiz, örgüt, dernek, vakıflarda vs. oluşturduğumuz hiyerarşiler, kast sistemleri ne oluyor? Bu meseleler Danimarka'daki ateistlerin varlığından çok daha öncelikli değil midir efendim?

Dinlerin meselesi bilimle çatışmak değil, bilimden hayat üretememeleridir. Bu çağda devasa bir bilim kültürü ihtiyacı dev bir sorun olarak ortada duruyor. Dinler ya bu zamanın ihtiyaçlarına göre bir bilim kültürü ve örfü inşa ederler ya da hayattan çekilirler. Çok muhabbet duyduğum Dursun SİVRİ kardeşimin bahsettikleri "iman" meselesiyle herhalde iman üstüne skolastik bir tartışma değil, imanın nasıl hayat çıkarılması ihtiyacıdır. Çünkü imanımızı sadece "muhafaza" etmek istediğimizden, onu sulamadığımız için, ektiğimiz tarlayı sürmediğimiz için, işlemediğimiz için, budayıp bakımını yapmadığımız için yavaş yavaş içimizde kuruyor, meyvesiz bir ağaca dönüşüyor, bizden başka kimseye faydası olmuyor, yani ancak tek kişinin veya bir ailenin hayatını idame ettirebiliyor.

Yukarıda "Müslümanların yol açtıkları sorunlar" dedim ve sizin "özgür düşünce" dediğiniz ihtiyaca siz kendiniz neden inanmıyor ve uymuyorsunuz? Yazınızdaki üslup, karşınızdakine özgür düşünce hakkı tanıyan bir tarz değil, hatta buna sizin örneğinizde ihtiyaç olduğunun bile alametleri yoktur. Risale Akademi'deki konuşmanızda, sizinle konuşmak isteyen hiç kimse ile bir cümlelik diyaloga bile girmediniz! Kim ne sorduysa cevap olarak kendi kitaplarınızı tavsiye ettiniz! Eğer "özgürlük" denilen şey, SADECE MÜSLÜMANLARIN SEÇKİNLERİNİN KENDİLERİ İÇİN İSTEDİKLERİ BİR ŞEY İSE O ÖZGÜRLÜK ZEHİRLİ BİR META GİBİ DIŞARI ATILSIN!

Taklitle, nefsanîyetle, astrolojik safsataları tartışarak İslam olmaz. Kadim kanun bellidir: "KENDİMİZ VE BAŞKALARI" NIN İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN BÜTÜN VARYASONLAR ÜSTÜMÜZDE HÂKİMDİR! Müslümanların "materyalist, hedonist ve dünyevi bir hayat tarzı" nı savunanlar meselesi kadar kendi içlerindeki narsizm, egoizm, adalet ahlakı yokluğu

meseleleri de vardır. Hatta kendi meselelerimiz bizim için daha önceliklidir. (Bediüzzaman'ın sorumluluk dairelerini hatırlayalım..)

Bendeniz 30.70.30 örneğinizde sayıdan çok hangi konu ile uğraştığınızı ve o konudaki tezinizi bilmeyi tercih ederdim.

İnsanlığın temel meselelerini mecaz ve metaforlardan çok doğrudan temas edilmesini beklendim. Ayrıca, Bediüzzaman'ın kullandığı bazı kavramlar, yaklaşımları, üslubu ve metodolojileri kendi zamanına mahsustur. Asl olan özdür.

Din mensuplarının neyi bilip bilmedikleri hususunda Müslümanlardan bazı kişileri okumak gerekir. Ayrıca bendenizin de iki hafta önce yazılarından haberdar olduğum Hristiyan din adamı Andy KROUCH'u okumanızı tavsiye ederim.

Saygıyla, muhabbetle efendim.

İbrahim Ak

Pedi, Ansiklopedi ve Okyanus

Birçok tıp doktoruna: Ortopedi, pediatrik ve ansiklopedi kelimelerinde geçen *pedi* ne demektir? Ve neden aynı kelime üç ayrı manada kullanılmıştır? diye sordum ve hiçbir cevap alamadım. İşte bu sorunun cevabı şudur:

Pedi, Latince ayak demektir. Fakat bu üç kelime de ikinci bir manada, temel manasında kullanılmıştır. Çünkü ayak bedenin temelidir. İşte buna göre ortopedi kelimesindeki pedi, kemikler manasındadır: Çünkü kemikler bünyenin temeli ve dayanağıdır. Orto veya ordu yine Latince bir kelime olup düzenleyici veya düzen demektir. Buna göre ortopedi kemikleri düzenleme tıp dalı manasındadır. Pediatrik kelimesinde ise pedi çocuk manasında kullanılmış; çünkü çocuk, ailenin ve neslin devamının temelidir. Buna göre pediatrik çocuğa bakan tıp dalı manasına gelir.

Ansiklopedide ise temel bilgiler manasında kullanılmıştır. Bu kelimenin açılımı şöyledir: İn-syko-pedi: Sürece bağlı veya süreç içindeki temel bilgiler. Nitekim eğer o ansiklopedi, belli bir süreçteki bilgileri içeriyorsa; mesela alt başlık olarak o ansiklopediye syklo-1900-1960 gibi bir kayıt düşülüyormuş.

Pedagoji kelimesinde peda yine çocuk manasındadır. Buna göre pedagoji çocuk eğitimi demektir. Çünkü asıl eğitim çocuklara verilen eğitimidir. Belli bir yaştan sonra eğitim anormalleşir. Pedagoji kelimesinin etimolojik manası ise çocuğu ikna etmek demektir. Evet, eğitimde asıl faktör, zorlama değil de iknadır.

Ansiklopedi geleneğinin kökeni Antik Yunana dayanır. Oradan İslam âlemine geçmiş; 19. Asırdan beri batıda yaygın bir şekilde, eğitimin vazgeçilmez bir malzemesi olarak insanlığa yön veriyor.

İlk Yunan sözlük ve ansiklopedilerin ismi kamustur. Kamu (hemo) hepsi ve herkes manasına gelir. Bütün kelimeler ve bilgilerin içinde olduğu kitap manasında kullanılmış. Yunancada kelimelerin sonuna s harfi eklenir; kamu kelimesi oluyor kamus.. Medeni insan manasına gelen Yunan kelimesinin Yunus kelimesine dönüşmesi gibi.. Okyanus kelimesinin sonundaki s harfi de bu s'dir. Şemseddin Samî'nin belirttiği gibi **Kamus** kelimesinin birinci asıl manası deniz demektir. İkinci derecede büyük sözlük manasında kullanılmıştır.. Evet deniz, büyük sözlükler gibi birçok şeyi içinde barındırıyor ve etrafı çevreliyor. Türkçedeki kamu kelimesi ise, ya Şemseddin Samî'nin dediği gibi kamuk kelimesinin hafifletilmiş şeklidir. Veya Rumcadan Türkçeye geçmiş bu kamus kelimesidir.

İşte eğer bu kamus, hiçbir kelime ve kavramı dışarıda bırakmayacak kadar geniş ise, ona kuşatıcı manasında okyanus kelimesi sıfat yapılır. Kamus-u Okyanus denilir. Bu kelime Firuz Abadî'nin ansiklopedik sözlüğünün özel ismidir. Yine aynı manada bu kitaba Kamus-ı Muhîr de denilmiştir. Muhit kuşatan demektir. Fakat daha sonra bu kamus kelimesi, bütün büyük sözlükler için sıfat isim olarak kullanılmıştır.

Okyanus bütün dünyayı kuşatan büyük deniz olduğu için bu kelime hem deniz hem kuşatıcı manasında kullanılır. ***Okyanus Koleji ismi burada anlatılan bütün bu manaları çağrıştırır.***

İslam tarihinde bütün sözcükleri ve bilgileri bir araya getiren eserlere önce külliyyat denilmiş. Külliyyat da her şeyi kuşatan demektir. Farabi, İbn Sina ve İhvan-ı Safa'nın böyle çalışmaları var. İbn Sina'nın Ansiklopedisinin ismi Eş-Şifâdır. İhvan-ı Safa'nın Ansiklopedisinin ismi ise Er-Resaildir. Farabininki ise ismini bilmiyorum. Külliyyat ile normal sözlük manasına gelen Mu'cem kelimelerinin farkı şudur: Mu'cemler alfabetik sözlük demektirler. Külliyyatlarda ise alfabetik olma şartı yoktur.

19. Yüzyılda Avrupa'da Ansiklopedilere çok rağbet olunca; o dönemdeki İslam dünyasında; Mısır'da, İran'da ve Osmanlı'da bunun yansımalarını görüyoruz. Bu dönemdeki Müslümanların hazırladığı külliyyat ve sözlüklerin ismi artık "Dairetül-Mearif"tir. Bu kelime tamı tamına ansiklopedi ve kamus-u okyanus kelimelerinin Osmanlıcadaki karşılığıdır. Kelime olarak o günkü maarifi çemberleyen ve kuşatan demektir. Bakın dairetül-ulum denmiyor. Çünkü ulum maariften daha geniş bir kavramdır. Evet, maarif belli süreçte kabul gören ve uygulanabilecek kadar tanınan temel bilgiler demektir. Maalesef eğitimimizde genellikle malumat ile maarifin farkı gözetilmiyor. Hâlbuki birincisi salt bilgiler demektir. İkincisi bilinen, tanınan ve kullanılabilen bilgi ve eğitim sistemi demektir.

Türkiye'de geçen yüzyılda birçok ansiklopedi yayınlanmıştır.. Bunların ikisi önemlidir. MEB'nın 1914'lerde hazırlanan ve Hollanda'da yayınlanan İslam Ansiklopedisini çoğunlukla tercüme edip bazı yeni maddeleri de yeniden telif ettiği İslam Ansiklopedisidir. Bütün eskilğine ve eksiklerine rağmen bugün bile önemli bir kaynaktır. İkinci Ansiklopedi, bu MEB'nın çıkardığı Ansiklopedinin yerine geçmek için ve daha İslamî ve millî iddiası ile Diyanet Vakfının yayınladığı İslam Ansiklopedisidir.

Bu Ansiklopedi, ilmen epistemolojik temellere dayanmadığı ve çoğu skolâstik olan ilahiyatçılar tarafından yazıldığı için ona ilmî bir kaynak nazarı ile bakamıyoruz. Mesela Süleyman Hayri Bolay'ın yazdığı Âdem maddesine ve Ömer Faruk Harman'ın yazdığı Tufan maddesine bakınız.

Benim kanaatime göre bu milletin düşmanları, bizi ilimlerden ve hakikati algıdan koparmak için 200 yıl çalışsalar, bu Ansiklopedinin mevcut ve müstakbel tahribatını beceremezlerdi. Evet, bir milletin geleceğini ve ilmî hayatını kısırlaştırmak için Diyanet Vakfının bu Ansiklopedisi, iyi bir örnektir. Bunlar bilerek bunu yaptı, demiyorum. Çünkü bizim ilahiyatçılarda ilmî ve dinî hakikatler, sloganvari olarak öğretiliyor. Bilgiler test edilmiyor. Evet, bu kadrolarda, bu testi yapabilecek yeterli dil, fen ve özgür düşünce sistemi yok. Her ne ise; bütün dinî ve sosyal sorunlarımızın bilgi yetersizliğinden kaynaklandığını bilsek şimdilik yeter.

30. 07. 2014
Bahaeddin Sağlam

Risale-i Nur ve İlim (İki Nur Talebesi Arasında Yapılan Bir Müzakere)

Selamlar. Ders uzun sürdü, eve yeni gelebildim. İlk okuduğum yazıdan hareketle şimdilik birkaç satır karalamak istedim.

Öncelikle bir düzeltme: “Biyolojide de, eğer beynimizdeki ‘yaşlan’ emri ve yazılımı olmasaydı, insanoğlu ebediyen yaşayabilir denebilirdi” yerine “yaşardı” demeliydiniz bence. Zira Üstadın 28. Söz’de ima ettiği gibi; yaşlanma genetik emrin gereğidir, mecburi istikamet değil. Size katılıyorum yani.

Sanırım geçmişte de bana bir-iki yazınızı göndermişsiniz. Aklımda kalan izlenimlerle çakiştı okuduklarım zira. Allah vergisi bir muhakeme yeteneğiniz ve ciddi bir merakınız olduğu ortada. Sorun, çıkarımlarınızı herkesin anlamasının mümkün ve şart olmadığı. Bu durumda “Şaz fertlerin ne yapması gerekir?” sorusunun cevabını iyi düşünmek gerek. İpuçlarını ise Üstadın hayatında bulmak mümkün.. Onun ilminin nasıl bir umman olduğu malum. Ama o (aynı Kur’an gibi) avamın da rahat anlayacağı, havassın ise içinde işaretler bulacağı bir tarzı tercih etmiş eserlerinde. Havassa münhasır kalacak bir yol izlememiş. Ve çoklukla çobanlar, çiftçilerden oluşan bir cemaat ile geçirmiş ömrünü. Vasiyetinde ismi geçen ağabeylerin içinde kaç yüksek öğrenimlidir, tam bilmiyorum ama rahmetli Bayram Ağabey’in epey sohbetinde bulundum. Risalelerle ilgili sorduğumuz derin bir suale, “ben âlim değilim, Üstadın şoförüyum kardeşim” demişti. Demem şu ki, Risalelerin yeterince irdelenmediği tespitinize katılıyorum ama bunu isyansı bir şekilde dile getirmenizi, ne Resulullah’ın (a.s.m.) sünnetine, ne de Üstadın tarzına oturtamadım.

Benim de bazı konularda cemaatin umumi telakkisine zıt kanaatlerim var. “Hz. İsa henüz gelmedi. Son Deccal de. Hatta son mehdi de. Hepsi önümüzdeki on yıllar içinde gelecek.” dediğimde, sanki Kur’an ile sabit bir nassa muhalefet ediyormuşçasına tepki alıyorum. Ama insanların anlamamalarını anlıyor ve onlara kızmıyorum. Demek ki zaman, bunu kaldırabiliyor ancak diye düşünüyorum. *Leyse fi’l imkani, ebdeu mimma kâne*, sözünün insanlık âlemi için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Hatta teker teker her bir insan için dahi.. Umarım anlatabildim.

Selam ve dua ile.

Ufak bir ek yapayım. İlminize büyük saygım var. Tespitlerinizden istifade edeceğimi tahmin ediyorum. Uygun zamanda hepsini okuyacağım inşaallah. Başka eklemeleriniz olursa beni de listenizde bulundurun lütfen. Ama arada kontra sorular sorabilirim tabii. Mesela İhlâs Risalesindeki İkinci Prensip hakkında ne düşünüyorsunuz?

Mehmet Tüzün

Değerli Mehmet ağabeyim, ben bütün Nur talebelerini manen kendimden yüksek biliyorum, özellikle ihlâsta, uhuvvette, sadakatte... Sadece Risalenin ilmî boyutundan uzaklaştıkları için, başta bir kaç kitap ve makale, destek için yazdım. Ve kimseyi de tenkit etmedim. Biliyorum iman hizmeti esastır. Fakat bu çalışmalarımın dolaylı tekfir edildim. Ajan, mürted, diye propaganda yaptılar, benim İşaratü'l İ'caz tercümemi bir vakıf kardeş başkasına hediye etti, diye Üstadın bir talebesi bir hafta boyunca kavga çıkartmış. Ve sair... Kızgınlığım şahıslara değil... İslam ve Risale heder ediliyor, diyerdir. Selam ve saygılar.

Bahaeddin Sağlam

Muhterem ağabey

Ben İslam ve Risalenin heder edildiğini düşünmüyorum. Daha doğrusu bu dinin sahibi, onları heder etmeyecektir, etmiyor da zaten. Sadece 1930'larla günümüzü kıyaslamak bile, yeterli ipucu veriyor bu konuda. Ve hemen şimdi, hayallerimize göre bir inkişaf beklemek, zamanın şartlarını hesaba katmamaktır bence. Bu zamanın esas meselesi ilim veya tasavvuf değil iman olduğu cihetle, Risalelerle milyonların imanının kuvvetlenmiş olması, şimdilik yeterli bir neticedir. Üstadın rüyada söylediği “imanlarını kurtarıyorlar ya, bu şimdilik yeter.” ifadesi de bu bakış açısı ile çakışıyor zaten.

Ama inşaallah önümüzdeki dönemlerde sizin gibi muhakkik ağabeylerimizin ekecekleri tohumlarla Talikat, İşaratü'l-İ'caz, Mesnevi gibi eserleri de tam anlayacak, hatta İşaratü'l-İ'cazı teknil edecek düzeyde, İslam âleminin Eflatunları, Aristoları da çıkacaktır.

Muhakkak ki zamanının biraz ilerisinde gidenler, genel kamuoyu ile çatışma yaşarlar. Sizin tarzınız benim de çok hoşuma gitti ama çoğunluğu biraz rahatsız edebilir. Buna da kızmamak lazım. Zira o kırdığımız kalıplar ve tabular, diğer yandan ehl-i tahkik olmayan nicelerini korumaya yarıyor.

Ben sizin gibi muhakkik bir âlim değilim. Ama özellikle ahir zaman hadisatı ile ilgili tespitlerde vardığım noktalar, geçtiğimiz yıl benimle de Cemaat arasında bir elektriklenme sebebi oldu. Ve düşündüm. Eğer Üstadım yaşıyor olsaydı ve bu durumu ona havale etmiş olsaydım ne cevap verirdi diye. “Aferin Mehmet, her doğruyu söyle. Uyandır şunları” mı derdi, yoksa “Aman tesanüdü bozmayın. Şahs-ı maneviden ayrılmayın. Her doğru herkese söylenmez. Fayda vereyim derken tahribat yapabilirsiniz” mi derdi acaba? Sizce?

Muhabbetle.

Mehmet Tüzün

Size katılıyorum, sadece ilimle meşgul olanlarla meşgulüm. Fakat ölüme terk edilmek kolay geçmiyor. Gönderdiğim dosyaları okursanız çok şeylerin heder edildiğini siz de göreceksiniz... Allah'ın muradı içinde muvaffakiyet yok.. Sadece imtihan edilme yani hakkaniyetin tecellisi var. Ve biz bu yolda kaybettik. Dosyaları okumanı bekliyorum. Selam ve saygılar.

Bahaeddin Sağlam

Dosyaları birer birer okuyorum zaten. Anlaşılabilirlikle ilgili sorun vardı eskiden okuduklarımda. O sorun biraz azalmakla beraber devam ediyor maalesef. Belki bu bahisleri birkaç kişinin müzakere edip yeni baştan kaleme almaları çok daha faydalı olur. Hem Üstadın özellikle vurguladığı “ilmî heyet” hakikatinin bir küçük nüvesi tecelli eder, hem de icma-yı ümmet hücceti elde eder, az da olsa.

Ve böyle bir şey yapılmasa bile, sadece şu hali ile dahi ve faraza sadece melekler okuyor olsa bile... Üstadın hasbiye bahsinde Risalelerle ilgili olarak ifade ettiği gibi, bu yazılanlar eğer rıza-yı ilahiye nail olmuş ise, O'nun nazarına arz edilmiş olması bile yeter.

Sizce?

Mehmet Tüzün

Yıllardır öyle bir heyet bekliyorum. Orhan Bey gibi zatlara teklif ettim. Fakat hedef siyasi olduğu için bir sonuç çıkamadı.. Artık bu duayı size bırakıyorum... Selam ve saygılar.

Bahaeddin Sağlam

İfadelerinizde yeis kokusu alıyorum. Sizin gibi müdekkik ve gayretli bir insanın yeise düşmesini beklemem gerçi. Size dua edeceğim inşaallah. Allah tüm kabiliyetlerinizi nur havuzunda eriterek hizmete vesile etsin.

Bu arada havale talimatını bugün verebildim. Yarın hesabınıza varır inşaallah.

Selam ve dua ile.

Mehmed Tüzün

Üstadın **“her bir türün bir evvel-babası vardır”** fikri hakkında ne düşündüğünüzü merak ettim ağabey.

Mehmed Tüzün

Sorunuzun cevabı şu beş bilgi çerçevesinde anlaşılabilir.

- 1) Eski Said, Yunan felsefesinin temel ilkelerinden olan **cevher araz olamaz; araz cevher olamaz** (inkılab-ı hakaik olamaz) ilkesini esas alıyordu. Bu söz o ilkeye göre söylenmiş bir savunmadır. Çünkü o günün dinsizleri bu ilkeyi kabul ediyordu.
- 2) Üstad zamanında genler, DNA ve sonsuz İlahî ekolojik bilincin yönlendirici bir fonksiyonu olan mutasyonlar bilinmiyordu, eğer o zaman o bilgi olsaydı, Sekizinci Sözdeki hayatın bilinçli tenevvüü cevher- araz çerçevesi içinde olmadığı anlaşılırdı...
- 3) Evet o gün türün özgün niteliği, cevheri sabit bir şey kabul ediliyordu...
- 4) İnsanın babasından ayrılması, yeni bir ev kurması, yeni bir baba olması 25-30 sene gibi bir zaman ister. Fakat bu ayrılma ani olarak düşünülse saçmalık olur.
- 5) Üstadın o sözünü sadece tesadüfî red manasında anlayabiliriz.. Ki bu manada yüzde yüz doğrudur. Ona göre *kâle* hafiflik için değişim geçirdiğidir, çünkü o kelimenin aslının *kawele* ve *kaye*le olması, neticeyi değiştirmez. Dolayısıyla ehl-i fenni dinden kaçırmanın bir manası ve faydası yok.. Evet, Üstadın ve Kur'anın gayesi sonsuz olan kudret-ilim-iradeyi göstermektir, detaylar önemli değildir. Muhakemat'ın Birinci Unsurunda buna benzer cevaplar çok var. 20.Sözde (ki Yeni Said'in ilmi daha derindir) sizin sorunuza tam bir cevap olur. Muhakemat'ın ikinci mukaddimesi sizin için temel bir cevap olur.

Selam ve hürmet ederim.

Bahaeddin Sağlam

Size bir mail hazırlamış ama sonra göndermekten vazgeçmiştim. Orada bir cümle vardı: “Bu mantıkla bakarsanız, Risalelerde bile tashih edilecek çok hatalar bulursunuz.” Doğru tahmin etmişim :)

Selam ve dua ile.

Mehmed Tüzün

Üstad hazretleri Barla Lahikasında açıkça: Üstadınızı teferruatta layuhti bilmeniz, hatadır... Fakat esas meseleler la-yetezelzeldir... Zaten İslam Âlemi ve Cemaat, teferruat ile esasatı birbirine karıştırdığından bu sıkıntıları çekiyoruz. Selam ve saygılar.

Bahaeddin Sağlam

Açıkça vurgulanmış evvel-baba kavramı; teferruat ama; mutasyon denilen kör tesadüfün teşekkül-ü enva illeti olduğunu düşünmek, la-yetezelzel sayılıyor. İlginç! Konuyu kapatıyorum. Allah'a emanet olun.

Mehmet Tüzün

Değerli Mehmet Ağabeyim.

Evet, kâinatta tesadüf olmadığı Risalelerde önemli bir esastır. Ayrıca Risalelerin isbat ettiği sonsuz **kudret, ilim, irade ve şuur**, tesadüfün olmadığını açıkça gösteriyor... Üstad Hazretlerinin “Kör tesadüf” dediği, “kâfirlerin hayalinde var olan tesadüf” demektir. Hakikatte asla tesadüf yoktur.

Mutasyonlarda gerçekleşen müsbet kısım (ki doğal değişimlerin hepsi müsbettir) yine sonsuz ilim, kudret ve iradeyle oluyor. Yani kâinat sonsuz bir bilinç ve birlik ile yönetiliyor. Ekoloji ile ilgili bir miktar inceleme yaparsanız; kâinatın adl ve hikmet ile sonsuz bilgişleme sahip bir bilgisayar gibi çalıştığını göreceksiniz. Selam ve saygılar.

Bahaeddin Sağlam

Tabip Esra Kardeşimin Bilimsel Metodoloji ile İlgili Soruları

1. Soru: *Bilimlerin İslamileştirilmesi kitabının yazarı Alparslan Açıkgenç Ağabey, yorumların ilim olamayacağını bilmiyor, diyorsunuz. Fakat aynı yazıda hermenötik anlamları ilim sayıyorsunuz. Hermenötik de bir yorum değil midir?*

Cevap: Eski âlimler, bizim bugün yorum dediğimiz tevil, tefsir ve şerhler için belli kurallar getirdiler. Bu kurallara uymayan yorumları yanlış veya eksik veya itibar edilmez saydılar. Tefsir ve fıkıh ile ilgili bütün usul kitapları ve Belagat ile beraber Sarf ve Nahvin önemli kitapları, bu yorum vadisinde yapılan ve işi anarşizme vardiyan yanlışlara bir sed koymak için idi.

Hariciler ve onların çağdaş versiyonları olan bugünkü selefler ise, yorum ve tefsire karşı geldiler. Fakat maalesef onların esas aldığı bu zahirî meal tarzı dahi, piyasada itibar gören bir yorum olarak görülüyor.

Son yüz yılda M. Abduh ve Bediüzzaman, Ortaçağın bir kısım yorumlarının yanlışlarını ve bu zahirî meallerin dine verdiği zararları gidermek için müsbet ilimlerin bakış açısını da o eski usul kaidelerine ilave ettiler. Muhakemat kitabı baştanbaşa bu konu ile ilgilidir, diyebiliriz. Bununla ilgili iki önemli çalışmam oldu. Daha önce sana göndermiş idim.

Hermenötik meselesi ise, saf ve salt bir yorum tarzı değildir. Kim söylemiş, kime söylemiş, ne için söylemiş ve nasıl söylemiş gibi bilimsel veriler ile metin ele alındığı gibi; o metin, bilimsel sembolizm, gramer ve başka birçok ilmî veri ile ele alınır. Hermenötik, Hermes kelimesinden geliyor. Bizde Hermes'in ismi İdris'tir. İdris ise saf ilim demektir. Yani günün bütün ilimleri eleğinden geçen yorumlara hermenötik yorum denilir. Yunancada buna ayrıca epistemoloji diyorlar. Fakat maalesef İslam dünyası, bu fennî ve edebî birikimi hiç görmüyor; Müslümanlar özellikle Araplar, seleflerin yaptığı gibi salt zahirî meali ele alıyorlar.

Bir sene önce Münazarat kitabının Hermenötik olarak yorumunu yazarken şu tesbitlerde bulunmuş idim. Makam münasebeti ile o notları buraya alıyorum:

“Bugünlerde büyük bir feylesof olan Hans-Georg Gadamer'in, Hakikat Nedir? Hakikatin ambalajı olan üslup, cümle, zaman ve zemin nasıl olmalı ki; hakikati ifade edebilsin, konusunu irdeleyen bir makalesini okudum. O feylesofun makalesinin Hakikat Nedir, kısmından ziyade; hakikatin ambalajı, üslubu ve ifade ortamı ile ilgili kısmı, Münazaratın üslubuyla tamamen ilgilidir. Çünkü Münazarat, yüz yıl önce yazılan, o günün gündemiyle ilgili olan, soru cevap tarzında bir risaledir. Ayrıca Risale-i Nurun edebiyatının temel bir kaidesi olarak şu gelen cümleyi hem Sözlerde hem Mesnevi-i Arabîde okuyoruz.

Bir metnin manasının ve değerinin tam anlaşılması için şu dört ölçüye bakmak gerekir: Kim söylemiş, kime söylemiş, ne için söylemiş ve ne söylemiş... ⁸ Bu kaide, mütekellim, muhatap, maksat ve makam olarak da ifade ediliyor.

⁸ Sözler, 25. Söz, sh: 533; Mesnevi-i Arabî, Katre Risalesinin Hatimesi, sh:157.

Gadamer de ontolojik olarak hakikati anlattığı izahlara ilaveten hakikatin üslup ve ambalajı için şu üç ilkeyi aktarıyor:

a) Hakikatin anlatılmasının birçok yolu var. Fakat müstakil ve matematiksel olarak hakikatin kabı, cümle ve önermedir. Buna felsefede 'hakikatin mekânı cümledir' denilir.⁹ Bu izah, yukarıda geçen, Risale-i Nur kaidesinin Ne söylemiş, kısmına (makama) tekabül ediyor.

b) Dil, tabii bir süreç olduğundan ve tarih boyunca üslup biçimleri birçok farklı şekiller aldığından; önermenin matematiksel zahirî manası yetmez. Dolayısıyla dil, edebiyat ve tarih açısından cümlelerin asıl manasına bakmak gerekir.

Bu bilgi ise, Risale-i Nurun o temel kuralının *Ne için söylemiş (maksat)* kısmına tekabül eder. Bizde bu kısım; mecaz, istiare ve kinaye gibi noktalar olarak incelenir. Batılılar bunun için, *Her metnin Hermenötik bir yönü var. Bu noktaya iyice bakılmadan hakikat tam görünmez,* diyorlar.

Yine Gadamer'in hakikatin üslubu için üçüncü bir önerisi şudur:

c) Mantıkta öncelikli olan hüküm (önerme) değil de; önermeyi söylettiren sualdir. Bu ise yukarıdaki ilkenin, Kime söylediği (muhatap) kısmına tekabül ediyor. Evet, Risale-i Nurda suallerin çok önemli bir tesiri var. Konumuz olan Münazarat ise baştan sona kadar sual ve cevaplardır.

Gerek Yunan edebiyat ve felsefesinde ve gerek bugünkü çağdaş Batıda vahyin doğal ve sonsuz bir bilinç içeren ifadeleri, Allah'ın sözü olarak incelenmediğinden; dolayısıyla vahiyleri peygamberlerin sözleri olarak ele aldıklarından Gadamer'in bu makalesinde *Kim söylemiş,* kısmı hiç nazar-ı itibara alınmamıştır. Hâlbuki bir sözün anlaşılması ve değerinin tam görünmesi için en önemli nokta bu *Kim söylemiş (yani mütekellim)* kısmıdır.”

2. Soru: *Emeviler, çok eleştiriliyor. Hâlbuki İslam Medeniyeti, en parlak dönemini Endülüs Emevilerinin kurduğu devletin gölgesinde geçirdi. Bu bir çelişki değil midir?*

Cevap: Emeviler salt Emevi oldukları için eleştirilmiyorlar. Sadece Şam'daki Emeviler eleştiriliyor. O da İslam dünyasına medeniyet ve zafer getirmedikleri için değildir, üç önemli konuda çok büyük yanlışlar yaptıkları içindir.

Birincisi, Arap ırkçılığı yapıp Müslüman olan diğer milletlere çok zulmettiler.

İkincisi, Hilafeti Saltanata çevirip, İslam'ın evrensel düzenini bozdular. Ve saltanat uğruna başta Ehl-i Beyt olmak üzere dindarlara ve âlimlere çok cefa çektirdiler.

Üçüncüsü, ganimet ve haraç ismi altında birçok haksız kazançlar elde ettiler. Dolayısıyla İslamî ahlaki bozdular.

⁹ Felsefî Fragmanlar, Efkâr Yayınları, Sh. 15 ve devamı.. (Alıntılar özet ve bir derece çeviri tarzında yapılmıştır.)

Nitekim Ömer İbn Abdülaziz, Emevi olduğu halde bu yanlışlara son verdiği için; İslam ümmeti, onu kınamadığı gibi; 5. Halife bile sayanlar var.

Endülüs Emevileri ise, Abbasilere rakip olarak devletlerini kurdukları için Şam'daki Emevilerin düştüğü yanlışlara bulaşmadılar. Ayrıca Endülüs'te sadece Emevi etkinliği yok idi. Birçok İslamî ve Yahudi gruplar orada yeşerdiler. Oradaki medeniyette Hristiyanlığın da bir katkısı var. Biz bunu Endülüslü olan İbn Arabî ve başka mütefekkirlerde görüyoruz.

3. Soru: *İslam ilimleri Mutezile ile başladı, diyorsunuz. Hâlbuki Mutezile çok eleştiriliyor? Bunu nasıl bağdaştırabilirsiniz?*

Cevap: Hz. Ali'nin Hilafeti zamanında düşünceyi, İslamî ahlakı, adaleti esas alan Müslümanlar Ali'yi tutuyordu. O dönemde hakiki Müslümanlar bunlardı. Arap saltanatını ve zenginliği esas alan gruplar ise Muaviye'yi tutuyordu. Bu dönemde Mutezile hakiki Müslümanlardır. Nitekim Ebu Hanife ve Ehl-i Sünnet bir açıdan bu Mutezilelerin devamıdır, denilebilir. Sonra Emeviler, her tarafı ele geçirince Ehl-i Hadis ortaya çıktı; bunlar tevile karşı idi. Mutezile ise tevilden yana idi.

Mesele, Abbasi dönemine gelince ve Yunan felsefesi Arapçaya çevrilince, Mutezile bu felsefeye tam sarıldılar. Hadisçiler ise daha da aşırı bir cereyan halini aldı. Neticede Mutezile imamları, İslamî ilimlerin bütün önemli kitaplarının yazarı oldukları halde Abbasi döneminin ortalarından itibaren pozitivizme kaydılar. Ve önemli derece İslam metinlerinden koştular. İşte Mutezilenin eleştirilmesi, bu son dönem itibarı ile. Ve sadece bu iki yanlıştan dolayıdır. Yoksa İslamî ilim ve medeniyet denilince mutlaka Mutezile hatıra gelir.

Hulasa: Ehl-i Hadisin ve Haricilerin tefritine mukabil, Mutezile ilim ve akıl konusunda ifrat etti. Bu ihtilaf müthiş bir yara olarak İslam dünyasını böldü. Allah'tan Ehl-i Sünnet ikisinin ortasını buldu. Daha sonra ise, bu orta çizgi bir derece tasavvuf şeklinde devam etti.

4. Soru: *Risale-i Nurda İbn Sina hem övülüyor; hem de sıradan bir mümin kadar ancak imanlı idi, deniliyor. Bu bir çelişki değil midir? Onlarla hiç övünülmezse daha iyi değil midir? Mesela biz Türkler, Farabi ve İbn Sina ile çok övünüyoruz. Bu yanlış değil midir?*

Cevap: Abbasiler ve Mutezile ile İslam âlemine mal olan Yunan bilim ve felsefesi, Ehl-i Sünnet tarafından ikinci dereceye atıldı ise de; İhvan-ı Safada ve Şii devletlerde ve bir kısım tasavvufî akımlarda epeyce yerleşmiş idi.. Çünkü İslam medeniyeti her tarafa yayılmış idi ve insanların, bilimsel bakış açısı seviyesine çıkması için altyapı hazır idi.

Hiç şüphesiz Farabi ve İbn Sina, dindarlıklarından ve ilimlerde özellikle felsefede kat ettikleri mesafeden dolayı övülmelidirler. Fakat ilim diye Yunan felsefesini dinî metinlere tercih ettikleri için; irfan ve velayet mertebelerinde ve bir kısım Kur'anî ifadeleri anlamada çok geride kaldılar. Adeta amî bir mümin, onlardan daha iyi inanıyordu, denilebilir.

Mesela İbn Sina, maddenin yapısını tam çözemediği ve tam anlamadığı halde Aristo ilkelerini kayıtsız şartsız kabul ettiği için, Allah'ın mutlaklığını ve aşkını tam bilemedi, diyebiliriz.

İbn Sina, Aristo felsefesine o kadar çok güveniyordu ki; ondan önceki İslam Felsefecileri olan Mutezilenin Allah algısını bile müşebbihelik ile suçluyor. (Talikat kitabında geçtiği gibi..)

Bundan daha da acısı; İbn Sina Aristo'dan 1500 sene sonra olmasına rağmen, onu geçememesi ve bazı noktalarda onu eksik veya yanlış anlamasıdır. Nitekim daha sonra gelen İbn Rüşd, Aristo'yu İbn Sina'dan daha iyi anlamıştır, deniliyor.

Bundan daha da acısı, Müslümanların İbn Sina'yı aşılmaz görmeleri ve onun felsefî bilgilerini İslamın malı olarak bilmeleridir. Ve bundan daha da acısı, 2500 sene önce Aristo'nun suret dediği, eşyanın yazılım boyutunu, bugünkü materyalistlerin görememesidir. *Fıtrat ve Fatır Kavramı* isimindeki makalede bunu bütün yönleri ile izah ettim. Çünkü Aristo'nun suret dediği hakikate Kur'an fıtrat diyor. Bu yazıyı bir daha gönderiyorum.

5. Soru: *Bilim ile dini en güzel şekilde birleştirenler için bir örnek var mı?*

Cevap: Bu soru gerçekten bütün insanlığın özellikle dindarların sorusudur. Sadece İslam âleminin sorusu değildir. Onun için Cenabı Hakk, vahiy yolu ile bu hayatî soruyu binlerce sene önceden Süleyman modeli üzerinden cevaplamıştır. Kitab-ı Mukaddeste Hikmet I ve II yazılarına bir daha bak.

Bu hayatî sorunun tam cevabı ise, Hz. Muhammed ve Kur'andır. Nitekim İslam kelime olarak ve misyon olarak bu birleştirmeyi en iyi beceren dinin ismidir. Hz. İbrahim ile de Süleyman ve Davuddan çok önce insanlığa hediye edilmiştir. Evet, İslam ve Kur'an, çağdaş bir İbrahim olmuş; İslam İmparatorlukları da çağdaş birer Davut ve Süleyman olmuşlardır.

Bu asırda da benim bildiğim altı önemli şahıs var. Doğudan başlarsak M. İkbal, Ali Şeriatî, M. Abduh, Bediüzzaman Said Nursi ve İzzet Begoviç vardır. Kardeşiniz de, dinî metinlerden bilimlere mutabık, dinlerin ana ilkelerine uygun bir şekilde 10 bin cümlemin yorumunu yazıp yayınladı. Bunlardan en az iki bin cümlesini sen de gördün ve uygun buldun..

Binler selam ve hürmet ile.

27. 02. 2014
Bahaeddin Sağlam

Tabip Esra Kardeşimin İlave Soruları

Kardeşimin, bütün meşguliyetlerine rağmen dikkat ile hayatî sorular sorması onun gelecek için Müslümanlara belki de bütün insanlığa çok faydalı olacağını gösteriyor. Geçen yazıdaki 14 sorusu, ilim için; başta Müslümanlar olmak üzere bütün dindarların geleceği için çok önemli anahtar noktalar olduğu gibi; şu gelen üç sorudaki detaylar dahi bu noktaların ne kadar derin ve hayatî olduğunu ve bu gibi soruların içinden öyle ceffel-kalem çıkılamayacağını gösteriyor.

Birinci Soru: *Hocam tabî ki birçok soru var ve lakin hepsini okuyamadım, kitaplarınız dururken, sürekli sormak istemiyorum; bir açıdan da; aynı şeyleri anlatmışsınızdır değişik yerlerde diye. Ama madem sordunuz birkaç noktayı söyleyeyim: Benim için özel yazdığınız ekteki yazı üzerinden, 14 madde ile cevaplar vermişsiniz. Oradaki maddeler üzerinden gidecek olursak:*

3. Cevaptan:

Burada “dindar kesimler, donanımlı olup kendi öz malları olan ilimlerle imana ve hakikate hizmet edeceklerine, avamî seviyede kalıp, avamın irşadı için uğraştıkları için bugün din ve dindarlar bu kadar hayatın dışındadırlar.” diyorsunuz, negatif bir anlamda söylüyorsunuz. Bunun üzerine düşünürken, avam olarak kalmayı savunduğumdan filan değil; ancak avama hitap etmek de önemli bir konu diye düşünüyorum. Kur’anın kullandığı dil anlatılırken Risalede, çoğunluk avamdır, onların aklını okşayacak şekilde anlatılır nevinden ifadeler geldi aklıma. Hatta sözlerin başında Üstad diyor ya; Sekiz Sözü avam lisanıyla nefsim diyeceğim..

Bu bana şunu düşündürdü, siz de kalem ve ilminizle iman ve Kur’an hizmetinde bulunmaya çalışıyorsunuz. Allah razı olsun ebeden. Ancak siz şahsen belli bir kesime mi hitap etmek niyetindesiniz? Yani sanki bilim adamları vs. gibi elit kesim? Çünkü avama çok hitap etmiyor sanki yazdıklarınız?

Bu biraz farklı bir konu ama Türkiye’de ne kadar farklı cemaat vs. olsa da ben genelde, çoğunun değişik noktalarda ihtiyaca binaen hizmet ettiklerini düşünüyordum. Yani çok çeşitli backgroundlardan çok farklı kültürel düzeyde ve fitratta insan var. Bunların hepsi aynı şekilde aynı anlama düzeyinde, aynı bakış açısını tutturması mümkün değil. Ne dersiniz? Sonuçta hepsi ihtiyaçtan çıkıyor bu bakış açılarının... Tabi ki “Birlik bütünlük” olsa güzel olurdu, ama tarzda bütünlük ve birliği yakalamak ümmetçe çok zor gibi geliyor bana...

Tabi şuna katılıyorum, bazı dindar insanlar üniversite ve akademik dersleri bitirmesine rağmen, yani belli noktalarda kabiliyetleri olmasına rağmen, sorduğunuzda Kur’an-ı Kerimi bile okumamış olduğunu fark ediyorsunuz bazen. Yani çok daha fazla kapasitesi varken onu indirgiyor gibi, avamın yetindiği gibi verilen bilgilerle yetinebiliyor. Siz herhalde bu kesimden bahsediyorsunuz?

Bir de bunları yazarken şu geldi aklıma: Abese suresinde, bir ama ders almak için geliyor ya Resulallah, diyor. O (a.s.m) ise o sırada lider pozisyonundaki insanlara anlatmaya çalışıyor. (Tabirlerimde hata olmuyordur inşaallah.) Sonra 3. ayette “Nereden biliyorsun belki o temi-

zlenip arınacak” olarak geçiyor mealen. Yani bu avamın irşadı da önemli bağlamında aklıma geldi. (Belki de çok basit, kısır ve literal anlıyorumdur.) Avamın irşadı da önemli değil mi?

Bir de gene bu bağlamda kafamı karıştıran bir mesele daha var, onu da bu vesile ile sorayım size: Tam neredeydi hatırlamıyorum, ama sanırım Risalelerde yaklaşık şöyle bir ifade var; yanlış ise düzeltin lütfen, bir insanın imana gelmesi ile normal imana sahip olan 10 kişinin veya daha fazla kişinin imanda inkişaf etmesi kıyaslanıyordu, birincisi daha değerli gibiydi sanki..

Cevap: Bu detaylı ve güncel sorunun daha doğrusu bütün dindarların sorununun cevabı ve ilacı şu beş noktadır:

1) Evvela; ben Müslümanların çarşı-pazarın ve avamın irşadı ile uğraşmalarını kınamıyorum.. Bütün güçlerini avam seviyesine harcamalarını kınıyorum. Eğer ilmi de esas alıp birinci planda ilim adamlarına hitap etseler ve yine bu ilmi birikim ile halka ve avama yönelseler çok daha iyi olurdu, demek istiyorum. Ki bu asır ilim asrı olduğu için öncelik ilme ve üniversiteye verilmesi gerekir. Üstad Bediüzzaman, Risale-i Nur üniversitenin malıdır, derken bu noktayı kastediyor. Hâlbuki pratikte Risaleler, daha çok avamın imanını kurtarmaya vesile olmuştur.

2) Abese suresinde kınanan durum: Hz. Peygamberin siyasi gücü ve sosyal konumu önemli olan birisine önem verdiği ve sıradan bir insanı ihmal ettiği bir durumdur. Benim anlattığımda *siyasi gücü ve sosyal konumu büyük insanlar*, söz konusu değildir. Hatta Üstad Bediüzzaman siyasileri ve kesret içinde boğulanları bir nevi sarhoş gördüğünden Risalelerin onlara hemen verilmemesini tavsiye ediyor. Benim kastım; dindarların özellikle bizim Müslümanların ilim adamları yerine avama ve özellikle avamı etkileyen siyasilere önem vermesini kınamaktır.

3) Asrımız ilim ve entellektüellik konusunda cahiliye çağını yaşamıyor. Cahiliye çağı olsa, avam ve çarşı-pazar öncelikli olabilir. Aslında ben Müslümanların avamı öncelikli tutmalarını da eleştirmiyorum. Ben sadece dindarların üniversiteyi ve ilim dünyasını ihmal etmelerini ve o sahada tarak ve bezlerinin olmayışını kınıyorum.

Evet, Üstad Bediüzzaman *Risale-i Nur Avrupa’nın bütün büyük feylesoflarının dehşetli iddialarını cevaplayan bir ilim hazinesi olduğundan avam-ı mümininin imanını da bu sayede yani itimada dayalı olarak kurtarıyor*, diyor.

Hatta avam ve halkın çoğunluğu sadece tarikat ve cemaatlerle imanlarını kurtardıklarından, *“Onların şeyhlerini çürütmeye kalkışmayın”* mealinde birçok mektubu var. Bu asır tarikat asrı değil, hakikat asrıdır, derken tarikatın en üstün mertebesi olan velayeti kastediyor. Diyor ki; normal olarak on insanın imanlarını kurtarmak, bir insanı veli yapmaktan daha önceliklidir; çünkü asrımızda küfür ve dalalet istila ediyor. (Senin tam hatırlamadığın cümlelerin manası budur.)

4) Nitekim Kur’an cahiliyet Araplarına hitap ederken avam-havas ayrımı yapmıyor. Fakat ehl-i kitaba hitap ederken % 99 âlimlerine, rahiplerine, liderlerine hitap ediyor. Unutma ki çağımızın temel karakteri ehl-i kitap olmasıdır. 25. Söz’deki *Kur’anın ya ehlel-kitab hitabı*,

ya ehlel-mekteb manasını tazammun ediyor; mealindeki önemli ve çağımızın bütün sorunlarının çözülmesine anahtar olabilen paragrafı hatırla..

5) Ben şahsen değil Müslüman cemaatleri dışlamak; onların en küçük bireyine köle olmak kadar her cemaat ve her sosyal yapılanmaya olumlu bakıyorum. Yazdıklarım onları dışlamak için değildir. Onları tamamlamak içindir. Hatta bu hizmette değil yalnız Müslümanlar, Yahudi ve Hristiyanlar da benim bu tarafsız ilmî çalışmalarımından istifade ediyorlar.

Çok acı bir durumdur ki; Ehl-i Kitap olan Yahudi ve Hristiyanlar ve İslam camiasında kenar da kalan bazı gruplar, Nurculardan ve İslamcılardan daha fazla benim yazdıklarımından istifade ediyorlar.

İkinci Soru: 6. Cevaptan:

İlim ve Bilim konusunda yaptığınız açıklamalar için teşekkürler. Bilimden ne kastettiğinizi anlıyor gibiyim, ancak, normalde bence Türkçe konuşanların çoğu, “bilim deyince, ‘ilim’ anlamını anlamıyorlar. Ben öyleydim mesela. Mesela bir anket yapılırsa Türkiye’de bir soru sorulsa “Kelam bir ilim çeşidi midir, bilim çeşidi midir?” şeklinde insanların yüksek çoğunluğu, “ilim çeşididir” der bence.

Geçen e-mailinizde de açıkladınız ya “ilimler ve fünun” ifadesini. Benim mesela bilimden anladığım ve bence çoğu insanın da anladığı, bilim deyince, fünun gibi teknik meseleler geliyor aklı.. Sanki ilim için ruhu, bilim de somut hali. Yoksa ilim ve bilimden anlaşılan farklıdır derken, “bilim din dışıdır” açısından kastetmemiştim.

Cevap: İlim ile ilgili olan bu 2. soruyu da şu beş kural ile cevaplayabiliriz:

a) İster ilim ister bilim ister fen diyelim; Bir bilgi dalında eğer evrensellik, Bediüzzaman’ın tabiri ile külliyet-i kaide (o bilim dalındaki kuralların her yerde geçerliliği) varsa biz ona ilim deriz. Bu manada ister teknik yönü olsun, ister olmasın, her ilim aynı zamanda bir fendir. Fen bu manası ile ilim dalı ve ilim çeşidi demektir.

Âlimler, bilim dallarına disiplin diyorlar. Yani o ilim dalında düzen, kural, ciddiyet varsa o alan bir ilim dalıdır. Mesela kelam ilmi, teoloji, mantık ve ontoloji prensiplerine dayandığı için bir ilim dalıdır.

b) Galiba Aristo’dan beri, bir sahadaki malumatın bir ilim dalı olması için epistemoloji diye bir disiplin var. Buna usul-ul-ilim de diyebiliriz. Epistemoloji ilimler ilmi demektir. Yani herhangi bir ilim dalı ile ilgili bilgilerin diğer ilim dalları tarafından test edilmesi ve bu testlerden geçmesi, söz konusu olan o dalı bir ilim yapar. Galiba İbn Arabî buna ihşa’ül-ulum diyor. Yani bütün ilim dallarını kuşattığın zaman, herhangi bir daldaki zaafı görürsün ve onu elersin.

c) Bugün fizik, kimya, biyoloji, matematik gibi bilim dallarının verileri o kadar çok laboratuvarlarda test ediliyor ki; o verilere önem vermemek, insanı nihilizme ve laedriliğe götürüyor. Bu gibi verilerin istisnaları olması normaldir. Çünkü her kaidenin, her kuralın bir istisnası olması yine bir ilim verisidir.

d) Buna rağmen Müslümanların ve hatta Kilisenin, dini literatürü yorumlayamadıkları için dünyadaki bütün ilim çevrelerini karşlarına almaları ve işin acı tarafı Ortaçağ Aristo felsefesinin kuru bir kopyası olan İbn Sina, Fahreddin-i Razî, İbn Meymun ve A. Thomas gibi zatların söylemlerini akide yapmaları galiba insanlık tarihinin en büyük yanlışlarıdır.

e) İlimlerin ruhu, iman ve hakikati kabul eden bütün düşüncelerdir. Dindarlar maalesef d maddesinde anlatılan yanlışla düştükleri için insanlık, bu iman ve hakikat noktasında bütün çağlardan daha kötü bir duruma düştü. İnsanlar dini anlatımlarda hakikati bulamıyorlar. Dini ortamlarda hakikat yok; sadece kuru bir kutsallık var.. Din mucize olduğu için o bile avama ve avam gibi kalan okumuşlara yetiyor.

Üçüncü Soru: 9. Cevaptan – (Bu cevap gayet güzel ve açıklayıcı idi teşekkürler.)

Sadece soyut ve somutun bir olmasını anlayamıyorum. Belki de soyut ve somutun bir olduğunu direk söylemediniz ama başka yazılarda okuduklarımdan, dinlediklerimden anladığım bunun gibi.. “Mesela ister Allah deyin ister Rahman deyin”e örnek veriyorsunuz ya. Bunu anlamak zor benim için... Mesela ikisi için de soyut için de somut için de sonsuz deniyor; ama sanki somut daha kısıtlı gibi geliyor bir yandan. Mesela az önce yeni dinlemeye başladım, “Ruh, Nefis, Kalp” adlı konuşmanızı. Orada nefis ile ruh aynıdır diyorsunuz. Ama sanki işin somut boyutu hep daha kısıtlı ve daha değersiz gibi bir vurgu da seziyorum. (Tam açıklayabiliyor muyum bilmem.) mesela başka bir örnek, en önemli şey denge diyordunuz bir yerde, Hz. Muhammed (a.s.v) dengeyi getiriyor, madde ve mana arasında (aynen sizin dediğiniz gibi kelimelerle aktaramıyorum şu anda kusura bakmayın, kendi kelimelerimle ifade ediyorum.)

Ama Hz. İsa’dan (a.s) bahsederken, o sırf manayı/ya da ruhaniyatı temsil ediyor diyorsunuz. Buna karşı konulmaz diyordunuz. (Bir örneğiniz vardı hatta “Sana tokat atıyorlar, öbür yanağını da sen çeviriyorsun veya hırsızlık yapıyor, biraz da sen üstüne gidip para veriyorsun” işte buna karşı durulamaz, diyordunuz.) Sonuç olarak dediğim gibi anladım sanıyorum bazen, ama tam kavrayamıyorum. Yani sanki 2. örnekte Hz. İsa’nın (a.s) durumu soyut değerler daha değerli gibi bir vurgu var. Ancak sizin çalışmaların genelinde bölücü olmamaya, maddenin de, Rahmet tecellisi olarak kıymeti olduğuna vurgu var. İşte karıştırıyorum. Dediğim gibi belki tam sizi anlamam biraz zaman alabilir.

Bu üçüncü soruyu ise şu dört madde ile cevaplayabiliriz:

a) Varlık, yaratılış dualite ve diyalektik denilen iki ayak üzere kurulur. Soyutluk ve somutluk bu dualiteli yapının şah damarları gibidir. Soyutluk, ilme ve bilince dayandığı için ve dolayısıyla ölümsüz olduğu için önceliklidir. Somutluk ise her ne kadar sınırlı ve fani de olsa, sistem olarak ve sürekli tekrarlanması ile o da sonsuzdur, diyoruz.

b) Hem ontolojik hem pratik olarak ideal olan bu iki boyutun bir ve beraber yürütülmesidir. İslam denge ve bütünlük olarak; Allah ve Rahmanın tecellisi olarak bunun ismidir. Aslında bütün semavî dinler bunu istiyor: Musa (şariat ve devlet) + Harun (maneviyat) şeklindeki ikili yapı, bunun ifadesidir. İsa (maneviyat ve ruh) + Tevrat (yasa) bunun diğer bir ifadesidir. Hz.

Muhammed bu bütünlüğü en zirvede yaşatmıştır. O (a.s.m.) Muhammed olarak Musa'dır. Ahmed olarak İsa'dır. Rivayette geçen *Ali'nin bana nisbeti Harun'un Musa'ya nisbeti gibidir*, sözünün manası da budur.

c) Fakat bazen bu bütünlük ele geçmiyor. Madde, dünya, zahir azgınlaşıyor. İşte bu azgınlığı dengelemek için, bu sefer İsa, Tevratı (hukuk ve şeriatı) kenara bırakıyor, saf ruh ve maneviyat tarafını kullanıyor; sistemi dengeliyor.

Bediüzzaman'ın Yeni Said misyonu budur. Çünkü Eski Said'in din ile beraber dünyayı ve siyaseti tanzim etmek projesi o günkü şartlarda mümkün değildi. Evet, Mekke Dönemi de budur. Ve:

Ahir zamanda İsa gelir; Deccali öldürür, hadisinin hakiki manası da budur. Çünkü Deccal tamamen dünya ve maddeyi esas alır.

d) Evet, ideal olan durum şudur: Din gelir; bütün dengeleri ile somut nefsi arındırır, nefis adeta bir ruh olur; ruhun bütün kemalatını realize eder. Şariat ve tarikatı iki ayak yapar; asıl hedef olan hakikati yaşar ve yaşattırır. ***İslam budur. İslam iki tarafı dengeli olarak bir bütün yapmak demektir.***

Fakat eğer bu mümkün değilse nefis öldürülür; ruhun soyut hakikatleri tek taraflı olarak yaşanmaya çalışılır; hakikatin varlığı bu şekilde isbat edilir. Tasavvuf budur.

Sahabede tasavvufun ikinci planda olması bundandır. Ve Sahabede ilmin, keramet, keşif ve mucizelerden önce gelmesinin sebebi de budur. Hz. Muhammed'in en büyük mucizesinin ilme ve hakikate dayalı olan Kur'an olması da bundandır.

Son Bir Not: Aslında sizin de ifade ettiğiniz gibi, eğer Esra kardeşim bütün gönderilen yazıları ve kitapları okusa artık kendisi de bu gibi soruların cevabını verebilecektir.

Sonsuz selam ve saygılar.

Bir kardeşin sana gönderdiğim yazıya yönelik sorularına verdiğim cevabı da ikinci bir ilave olarak gönderiyorum..

30. 12. 2013
Bahaeddin Sağlam

Vahiy ve Müslümanlar ¹⁰

Vahiy gizli, sessiz ve süratli bilgi akışı demektir. Bu çağda elektronik ve biyolojik bilişim ve etkileşimler bilinmeden, doğrusu bu kelimenin bu manasının mahiyeti tam anlaşılmazdı. Vahyin bir ismi de *emir* ve *ruh*’tur. Evet, bütün kâinatta, bütün âlemlerinde işi yöneten, varlığa ve olaylara canlılık ve ruh katan hakikat son derece süratli, sessiz ve görünmez bir yazılım, bir ruh olan İlahî emir ve komuttur. Bu evrensel gerçeğin ilmî ismi, her âlemde farklıdır. Fizikte ona *kuantum etkileşimi* denilirken Biyolojide ona ekolojik iletişim ve DNA komutları denilir. Bu evrensel hakikat biyolojik dünyada o kadar çok etkindir ki; bugünkü müspet ilimler, bu âlemdeki iletişim çeşitlerinin birçoğuna isim bile bulabilmiş değildir. Çünkü biyolojik dünya da semavi vahiyler gibi Allah’ın mucizevî yasaları ve kelimeleridir. Rum suresinde din ile eşit tutulan *fıtrat* âleminin ayetleridir. Bu evrensel hakikatin metafizik inanç âlemindeki ismi vahiy, ilim, emir ve ruhtur.¹¹ Bütün varlıklara müekkel bir melek olduğu gibi; bu evrensel yazılım ve bilişim hakikatine de müekkel bir melek var; ismi Cebraildir. *Cebr* bağlantı, *il* ise, Allah demektir. İkisi beraber Allah’ın iletişimcisi manasına gelir. Kur’anın tabiri ile Allah’ın Resûlü (elçisi.) İşte size Tekvir suresinden bir pasaj:

Muhakkak bu Kur’an, son derece iyi ve faydalı olan bir elçinin (Cebrail’in) sözüdür. [19] O elçi çok güçlüdür; bütün her şeyi yöneten Allah katında yüksek bir makama sahiptir. [20] O âlemde, her bilişim ve emirde ona itaat edilir. Ayrıca o elçi çok güvenilirdir. [21] Arkadaşınız olan Muhammed asla deli değildir. [22] Çünkü Muhammed, o elçiyi metafizik âlemin açık ufkunda gördü. [23] Muhammed bu metafizik bilgileri almakta verimsiz ve ketum değildir. [24] Bu Kur’an, negatif, sistemde yeri olmayan (recim), sadece viral bir şey olan şeytanın ve şeytanî hastalıkların sonucu söylenmiş bir söz de değildir. [25] Artık nasıl ve nereye sapıyorsunuz? [26] O, bütün âlemler için bir mesaj, bir değer, bir bilgidен başka bir şey değildir. [27] Kendilerini düzeltmek ve geliştirmek isteyenler için; (yani başta irade olmak üzere) bütün varlıkları geliştirmek için bir komut ve mesajdır. [28] Fakat Allah istemeden, sizin istemeniz yetmez. [29]

Yani önce İlahî sonsuz irade sizinle ilgili dosyaların ve işlerin olmasını ister; siz de eğer isterseniz o dosya gerçekleşir. Evet, var olmanın ve hayatın amacı gelişmektir. Bu da ancak sonsuz bir bilgi ve kadere dayanırsa gerçek ve faydalı bir gelişme olur. Ve bunun imtihan ve gelişme esprilerini taşıması ve bir mana ve kazanç ifade etmesi için sizin de o İlahî evrensel iradeye uygun bir şekilde istemeniz gerekir. Yani istemeyen kişi, bu sonsuz sistemden bir şey kazanmaz.

Ayrıca ben istedim, mutlaka olur veya neden olmadı, gibi bir yanılaşa da düşmeyin. Çünkü iradeniz sınırlıdır; sınırsız sistemin esprisini her zaman kuşatamaz. Zaten her istediğiniz olsa, kâinattaki birlik ve düzen gerçeğine aykırı olur. Son iki ayette bu hakikat şöyle vurgulanmıştır: *Doğru gitmek ve gelişmek isteyenler için bu Kur’an bir mesajdır. Ve Sonsuz İlahî irade istemeden, sizin istemeniz gerçekleşmez.*

¹⁰ Bütün manevi geleneklerde kati olarak bilindiği gibi; ilmî prensipler ve bilgelik olmadan velayet olmaz. Bu yazıyı buraya almakla, bugünkü Müslümanlardan neden bilge ve veli çıkmadığını, bildirmek istiyoruz. Demek İslam dinini bu konuda eksiklik ile itham etmek doğru değildir. Çünkü eksiklik dinin kendisinde değildir; eksiklik Müslümanların az yetişmişliğinden kaynaklanıyor.

¹¹ İlim manası için Bakara, 120 ve 145’e bakınız; emir ve ruh manası için ise Şura, 52 ve Casiye, 18’i okuyun.

Maalesef bu ontolojik evrensel realite, yanlış anlaşılmış. Ayete *Önce Allah ister. Onun bu isteği, zorunlu olarak insanın istemesini netice verir. Dolayısıyla insan irade sahibi değildir*; şeklinde meal verilmiş ve Cebriye fırkasının elinde en büyük bir koz olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla bu şekilde inananlarda yaratılış ve imtihan sistemi, manasını yitirmiştir. Mutezile ise, yanlış düzeltelim derken, insana sonsuz bir irade verdi; sistemdeki birlik ve canlılığı kaosa dönüştürdü.

Bu ayetlerden açıkça anlaşıldığı gibi; ilim, iletişim, yazılım ve ruh en değerli ve faydalı şeydir; (ayet 19.) En büyük güçtür. Dolayısıyla yönetimde en yüksek makama sahiptir (ayet 20.) Yazılım ve ilmin emirleri mutlaka yerine getirilir. Ayrıca bu gerçeğin içine yanlış bir şeyin karışma ihtimali hiç yoktur. En güvenilir, en sağlam şey ilimdir; (ayet 21.)

Cebrailin en çok kullanılan vasfı *Ruhul-emin* ifadesidir. Çünkü en birinci sırada bilgiye güvenmek gerek. Ve eğer bu konuda zerre kadar şüphe varsa Müslüman o meseleyi bilgi repertuarından çıkarmak zorundadır. Önemli ilim ve usul kaynaklarından olan Cem'ul-Cevamide *Müslümanlar için en önemli farz ve görev, güvenilir ilim elde etmeleridir*, deniliyor. Cebraille *Ruhul-emin* denmesi, Hz. Muhammed için de güvence ve tekrim ifadesidir. *Ruhul-emin* kavramından farklı başka bir kavram ise *Ruhul-kuds*tür. *Ruhul-kuds* hiçbir nefsanî yönü olmayan mucize ve ruhanî hakikatlere bakan melek demektir.

Hulasa: Bilişim meleği bütün varlığa, madde ve manaya ve evrensel yasalara baktığı için onun icraatında bazen zahiri nahoşluklar görülebilir. Nitekim Cebrailin diğer ismi namus-u ekberdir: Evrensel büyük yasa. Başta Muhammed olmak üzere bütün peygamberlerin Allah ile ve farklı metafizik âlemlerle ve hayat ile olan ilişkileri, Cebrail tarafından yürütülür. Fakat İsa, yasa ve maddiyattan ziyade mana ve mucizelikler peygamberi olduğundan onun hayat ile olan ilişkileri *Cebrail* vasıtası ile değil de *Ruhul-kuds* ile yürütülmüştür. Luka İncili Birinci bapta bildirildiği gibi sadece onun biyolojik yaradılışı Cebrail vasıtası ile olmuştur.

Biz, İsa İbn Meryeme mucizeler (beyyinat) verdik. Onu Ruhul-kuds ile destekledik. (Bakara; 87, 253)

Bilindiği gibi Muhammed yasa, ilim ve iletişim Peygamberi idi. Fakat onun bu özelliği yanında; Ahmediyet¹² (veli, manevî ve mucizevî bir) yönü de vardı.

Onun için Allah yasalar, olaylar ve ilimler olarak indirdiği bilgileri, onun Ahmediyet boyutuyla, değiştirir, süsler, edebî ve sanatsal bir ruh içine koyar; canlı, ruhanî bir metin haline getirirdi. Yani Cebrailin getirdiği bilgileri *Ruhul-kuds* canlı, manevî, sanat değeri yüksek bir metin yapardı. Nitekim Muhammed'in en büyük mucizesi Kur'andır. Kur'an ilim ile beraber bu *Ruhul-kuds* hakikatini de taşımakla mucize (olağanüstü bir kitap) olmuştur. Yoksa salt bilgi olarak herkes onun mucizeliğini göremezdi. Demek Kur'an ilim ve yasa olmakla beraber maneviyat ve irşad görevini de görüyor. Kur'anda bu hakikat şöyle açıklanmıştır:

¹² Onun için Hz. İsa, Muhammed gelecek, demiyor da, Ahmed gelecektir, diyor. (Saff, 6. ayet)

Biz bir ayet yerine başka bir ayeti koyduğumuzda -ki sonsuz ilme sahip olan Allah, neyi ne zaman indireceğini çok daha iyi biliyor;- sen bu ayetleri kesinlikle uyduruyorsun, dediler. Bunlar, iftira ile manevi bir metni birbirinden ayırt edemedikleri gibi; bu işlerin sistematüğini, nedenselliğini anlayacak bilgiden de yoksundurlar.

Vahiy diliyle de ki: Bu değışikliğı Ruhul-kuds,, Rabbinden (yani geliştirmek amacıyla) gerçek hikmetlere dayanarak indirmiştir. Ki Ruhul-kuds, zahiren inananların imanını bu maneviyat ile tespit edip sağlamlaştırsın; onları o maneviyat ile ebediyet hedefine vardsın ve pratikleri uygulayanlara yaptıklarının manevi karşılığı var, diye müjdelesin. (Nahl, 101-102)

Nahl suresinin bu iki önemli ayetinden şu üç önemli sonucu anlıyoruz:

* Din ve şariat mana ve yasa olarak mucize oldukları gibi; bunların ilmî, edebî ve manevî bir formatı olan Kur'an da ekstra bir mucizedir. İsanın mucizeliğı ve harikalığı kadar Allah'ın bir kelimesidir; Ondan bir ruhtur. (Nisa, 171)

* Bediüzzaman'ın *velayet ve maneviyat, şariat ve İslamın hücceti ve isbatıdır* vecizesinin Kur'andaki yerini görüyoruz: 61/6. Ayet, aynı manayı dile getiriyor. Demek *Harun, Musanın yardımcısıdır*; mealindeki temel bilginin manası budur.

* Bu iki ayet, neden Tivrattaki bilimsel din, İncildeki ruhani din ile değıştirildi, mealindeki mukadder bir soruya da cevaptır. Çünkü bütün dinleri savunmak, Kur'anın bir görevidir.

Bu farkı anlamayanlar, Ruhul-kuds ile Ruhul-emin aynıdır veya farklıdır, diyerek birçok ihtilaflı tartışmalara girmişlerdir. Maalesef bu iki farklı özelliğı bilmeyenler için bu iki melek manası, bir de olsa farklı da olsa bir şey değışmez. Çünkü bu durumda kuru, manasız bir ihtilaftan başka bir sonuç çıkmaz. Mesela Cebrailin ve vahyin bu özelliklerini bilmeyen radikal bir yazarımız, kelimelerin manasını yanlış anlamaktan ve suredeki o mucizevî vasıfları anlamamaktan ve kendi siyasî ve dinî anlayışı, Emeviler gibi cebre ve istibdada dayalı olduğundan Cebraili şöyle tarif etmiştir:

“Karşısında hiçbir kuvvet duramaz. Yaptıkları her şey zorunludur. Kesin, bağlayıcı ve değışmezdir. Dolayısıyla Cebrail, her meleğın, her gücün, her satvetin, her ruhun üstündedir. Allah katında itibarı çok yüksek; her şey ona itaat etmek zorundadır. Cebrailin getirdiğı vahiy de bu özelliklere sahiptir; vahiy zorunlu, tevil götürmez bir ilimdir.”

Bu muhterem zat bu gibi ifadelerle aslında özlediğı siyasî ve dinî anlayışı sergiliyor. Her ne ise sadede dönüyoruz:

Vahiy gaybî bir kavramdır, gayb âlemi ile ilişkilidir. Çünkü görünmez soyut ve gayb olan kâinatın geçmiş ve geleceğini kapsayan bir yazılım, bilgi ve bilişimdir. Adeta geçmiş-gelecek ve mevcut bütün varlığın ruhudur. Vahyin gayb ile ilişkisi o kadar fazladır ki; (Cin ve Al-i İmran surelerinde) bizzat vahyin kendisine *gayb* denilmiştir. Birçok ayette Allah'ın katı demek olan *min indillah* (Allah katından gelme) vasfı ile geçmiştir.

Hulasa; kâinat ve varlık, biyolojik bir beden gibi tasavvur edilse, vahiy onun ruhu gibi durur. Bu biyolojik bedenin çevresinde oluşan manevi virüsler olan şeytanlar ve cinler, bu kutsal ve evrensel bilgilerden bazen çalmaya çalışır; azıcık bir şeyler alıp onu lokal ve nefsanî konularda kullanmak isterler. Fakat o âlemin akyuvarları gibi olan melekler, bu hırsızlık işine hemen son verirler. (Saffat, 1-5)

Vahyin bu ontolojik mahiyetini bilmeyen bazıları, *Neden Allah, vahyi özel bir mahfaza içinde Cebrail verip peygamberlere göndermiyor da, bu evrensel ve yaygın yol ile gönderiyor; nadir de olsa şeytanlara, vahye karışma şansını tanıyor,* diye meseleyi sorgulamışlardır. Çünkü bunların kafasında Allah gökte, somut bir zat olarak algılanıyor. Cebrail ise iki kanaldı, güçlü ve etkin bir peri olarak kabul ediliyor. Vahiy Süryanice, Arapça ve İbranice bir kısım kutsal sözcükler olarak biliniyor. Bediüzzaman dahi bu soruyu 28. Lem’ada kendine soruyor ve şöyle cevaplıyor: Allah saltanat ve hâkimiyetinin haşmetini ve büyüklüğünü göstermek için vahyi bireysel bir bilgi olarak göndermiyor da, bütün kâinat medyasında önceden yayınlıyor; sonra gönderiyor. 28. Lem’anın hemen ardından gelen 30. Lem’ada ise *vahiy kâinatın akli ve ruhudur, vahiy dünyadan çıksa dünya delirir,* diye 28. Lem’ada verdiği bilgiyi tamamlıyor.

Vahyin bir ismi ruhtur dedik. Evet, vahiy kâinatı ve varlığı canlı tuttuğu gibi girdiği kalbe, aileye ve topluma hayat, hareket ve can verir. Vahyin bir ismi de zikirdir. Zikir sağlam bir noktaya bağlanma, ondan mesaj, şeref ve canlılık kazanmak demektir. İşte bu manadan dolayı eril güçlere ve erkeğe müzekker denilmiştir.

Evet, böyle bitmez tükenmez bir hazineye sahip olunarak geçen bir gece 1000 aydan (83 seneden) daha hayırdır, diye Kur’an, 97. suresinde bizi aydınlatıyor. Ayrıca Bakara suresinde; Vahiy ve Ramazan ayının ilişkisini şöyle temellendiriyor:

Ramazan ayında Kur’an indiğinden, bu ayı oruç ile geçirin. Kur’anın indirilişi bütün herkes için (linnas) bir hidayettir.[Maddi-manevi hayatı başarıya ve hedefe vardırır:](Hüden Linnas.)

Ayrıca varlığı, hayatı anlamak ve aydınlanmak isteyen ehl-i ilme açık bilgi ve belgelerdir: (Beyyinatın minel-hüda.)

Ve her sahada iyi ile kötüyü, yanlış ile doğruyu birbirinden ayıran akıl ve ilimden bilgi ve belgelerdir: (We beyyinatın minel-furkan.) (Bakara, 185)

Bu ayet ve kelimeler hakkında sadece kavram bazında verilen bu izahlar bize bildiriyor ki; din ve vahiy özellikle yapısı diyalektik olan İslamiyet, evrensel ve doğal bilişim ve ekoloji sistemlerini hem destekliyor hem de onlardan destek alıyor. Öyle ki İslamiyet, o iki sistemin başka bir şekilde bireysel ve sosyal hayata yansımalarıdır, denilebilir.

Çok boyutlu bu ontolojik ilişki, metafizik misal âleminde; Cebrail ve Mikailin Hz. Muhammed’e hizmetleri olarak yansıyor; yani bu ilişki o âlemde görüntü olarak somutlaşıyor. Hatta rivayete göre; bu metafizik hakikat, birkaç sahabeye dahi görünmüştür. *Cebrail* bilgi ve

bilişimi, *Mikâil* biyolojik ve ekolojik alemini temsil ediyor. *Mika ıslık, il de Allah* demektir. İki kelime beraber olarak Allah'ın çobanı manasına gelir.

Maalesef Müslümanlar, kâinat büyüklüğündeki bu evrensel gerçeğin sadece metafizik misali noktasını biliyorlar. *Peygamberimiz o kadar çok büyüktür ki; Cebrail ve Mikail bile ona hizmet ediyorlar. Demek diğer peygamberler, bizim Peygamberimiz yanında çok küçük kalıyorlar*, diyorlar. Kur'anın, *peygamberler arasında ayırım yapmayın; onlar arasında ayırım yapmak, dini ve vahyi bilmemek ve anlamamaktır. Eğer böyle bir iddia, milliyetçilik tarzında ise, bu kâfirliğin ta kendisidir*, mealindeki yasaklarını çiğniyorlar. Bu yasaklar özellikle Bakara ve Nisa surelerinde açıkça ve tekraren vurgulanıyor.

Evet, peygamberlerin birbirinden farklı meziyetlerinin olması, aralarında ayırım ve kıyas yapmayı gerektirmez. Bu konuda Bakara, 253. ayetin ve İsra, 55. ayetin doğru manası şöyledir: *Biz her bir peygambere farklı meziyetler tarzında faziletler verdik. Örneğin Davuda Zebur'u (din ve vahiy yanında devlet ve siyasi gücü) verdik.*

Demek bu gibi ayetlerin maksut manası, Bazı Peygamberler çok büyüktür. Bazıları küçüktür, şeklinde değildir. Anlaşılan İslam Âlemi, her birisi binler atom bombası gücünde olan bu mucizevî bilgi ve kavramların özünü ve gerçek manalarını kaybetmiştir. En temel dayanakları olan belki bütün varlıkları demek olan Kur'anın kevnî ve ilmî yönünü anlamıyorlar.

Dolayısıyla bu mevcut ilmî seviye ile ne dinlerini ihya edebilirler; ne de Avrupa medeniyetine karşı meydan okuyabilirler. Hayır! Biz bu üçünü de becereceğiz demek; Avrupa kıtasının Rönesans, Aydınlanma, Sanayileşme, Teknoloji ve Bilişim çağı birikimlerini bırakıp; metin olarak doğru; fakat yanlış anlaşılmalardan dolayı on bin hurafeye dönüşen Kitab-ı Mukaddesin egemenliğine girmesi gibi olur. Avrupalılar gerçek manalarını anlamadıklarından ve bilmediklerinden hurafeleşen dinî metinlere dayalı olan bu dinî epistemolojiyi yüzyıllar önce bıraktılar. 500 yıl sıkıntı çekerek bugünkü noktaya geldiler. Biz ise, böyle yapamayız. Çünkü İslam Kitab-ı Mukaddes kadar gizlenmiş değildir. Fakat maalesef Müslümanlar müspet ilmi, Avrupa'nın malı sanıp dine dönüş yapıyoruz, diye Ortaçağın skolâstik anlayışına geri gidiyor. Sadece siyasi ve sloganvari tepkiler gösteriyor. Bu da İslam âlemini var kılmak yerine, daha çok ezilmesine ve yok olmasına sebep oluyor.

Örnek olarak size tipik yedi numuneyi anlatayım:

1) T.C. Diyanet İşleri Başkanı, *İslam son ve tek hak dindir. Diğer dinler batıl ve tabileri cehennemliktirler, diye kabul etmemizle beraber, biz diyanet ve millet olarak diğer din mensuplarına hoşgörülü davranmak zorundayız. Sultan Fatih, 'Müslümanı Camide, Yahudiyi Havrada, Hristiyanı Kilisede görmek istiyorum.'* dediği için, biz Yahudi ve Hristiyanlara karşı hoşgörülü davranmalıyız diyebildi. Kanal24 (18. 08. 2010)

Burada Ali Bardakoğlu Hocamızın İlahiyat Profesörü olduğu halde şu gelen noktaları bilmediği görülüyor. Dolayısıyla şu çocuksu çelişkilere düşüyor:

- Kur'anda: Müslümanlara ve Kur'ana düşmanlık yapmayan ve dinlerini yaşayan Ehl-i Kitabın ehl-i necat olduğunu, Müslümanlarla eşit haklara sahip bulunduğunu bildiren yüz ayet

var. Hoca sanki bunları hiç anlamamıştır. Nitekim günümüz Müslümanları Kur’andan koptukları ve üçüncü el kitapları kaynak kabul ettikleri için bu konuda çok kavgalar veriyorlar. Bu ayetlerin tefsiri için yayınlanmış 6-7 kitap ve makalem var.

- Fatihin sözünü, riyakârane söylenmiş, politik bir demeç gibi algılıyor.
- Hoca, kişinin bir insanı, batıl ve geberik görüp de ona karşı hoşgörölü davranmasının ne kadar yapay, dinî ihlâs ile hiç barışmayan bir duygu olduğunu anlamıyor.

2) Tarikatlarda dinî bilgileri soyut, sonsuz ve evrensel görmek ve anlamak esastır. Buna rağmen bir Nakşî Şeyh ve Hoca çıkıyor. Çoğunlukla müşebbihe ve mücessime olan muhad-dislerden hiçbir dil, belagat ve mana katmanı gözetmeden yüzlerce dinî bilgiyi alıp somut-laştırarak iğrenç ve anlamsız bir üslup ile sanki gözleri ile görmüş gibi aktarıyor. Tarihinde hiç görölmedik bir zararı İslam dinine leke olarak yapıştirıyor. Evet, dinsiz ve İslam düşmanı çevreler trilyonlar harcasalar, İslama bu kadar zarar veremezler. Evet, bir Nakşî, semavatı, levhi, arşı, kürsüyü metalden yapılmış maddi ve somut nesneler olarak anlatırsa, artık kimden kime şekva edeceğiz, bilemiyoruz.

3) Arınmak, latife ve duyguların inkişafı, din ve varlık hakkında gerçekçi bir bilgi yani irfan sahibi olabilmek için; insanın zikre, çileye başvurması, dünyevî ve nefsanî yönü olmayan bir ehlullahın terbiyesine kendisini teslim etmesi demek olan tasavvuf ve tarikata girmek, maalesef sosyal ve siyasi bir teşkilata girmek olarak algılanıyor. Böyle algılayan biri, şeyhini teşkilatin başkanı olarak görüyor; partiye seçmen toplar gibi ona mürit toplamaya çalışıyor. Bu işte bütün manevi ve ahlakî değerleri çiğneyecek şekilde siyasi entrika ve kulisler çeviriyor. Bu zat zikir, ibadet, çile ve irfan kazanmaya bedel keramet devşirmeye çalışıyor. Ki dünyevî hayatı daha rahat ve daha müreffeh geçsin. Bu arada imtihan veya istidraç olarak gerçekleşen kerametimsi şeyleri şeyhini biricik merci yani put yapmak için propaganda malzemesi yapıyor.

Demek böyle bir insanın duyguları asla inkişaf etmeyeceği gibi; ilim ve irfandan da mahrum kalır. Ve hatta her normal insanda aktif olan zekâ, akıl ve feraset gibi duyguları bile dumura uğrar.

4) Ve mesela son derece samimi ve dindar olan ilahiyatçılarımız, sık sık TV ekranlarına çıkıyor. Eğer program konusu dinin sosyal ve siyasal yönü ise gayet âlimane ve ehl-i hamiyet olarak çok güzel ve faydalı bilgiler veriyorlar. Bu gibi konularda diplomatlar onlara çırak bile olamazlar. Fakat o programının konusu eğer vahiy, din, Kur’anın manası özellikle dinin biyolojik, antropolojik ve fizik (kevnî) gerçekleri ise, o kadar yanlış, karışık, hurafevari, kaotik şeyler anlatırlar ki; T.C, Avrupadan 7000 akademisyen tutsa; yedi yıl boyunca onları din ve İslam aleyhinde kullansa böyle bir sonuç elde edemez. Hemen hatırlatalım ki; son derece dindar ve samimi olan hocalarımızın bu eksiği, şahsî bir kusur olmaktan ziyade şu iki sosyolojik yaradan kaynaklanıyor:

a) Bu asırda siyaset, gündemi ve zihinleri o kadar çok işgal etmiş ki diğer bilgilere hiçbir alan bırakmamıştır.

b) Bu hocalarımız, bu asırdaki kültürel depremden dolayı ne tam dil öğrenebiliyorlar. Ne de tam fen eğitimini görebiliyorlar.

5) Arap dünyası da bizden farklı değildir. Mesela Kur'an ve iman aşkıyla yanan Abdullah Draz hoca, başta müsteşrikler olmak üzere İslam düşmanlarının Kur'anı karalamalarına karşı Bakara suresinin 280 ayetinin bağlantılarını göstereyim, diye cevap vermek istemiş. En Büyük Mesaj Kur'an isminde bir kitap yazmıştır. Fakat Abdullah Draz Hoca, Kur'anın mealinden manasına geçemediğinden ve Kur'anın mucizelik esprisinin ne demek olduğunu anlamadığından, ilmilikten ve ispattan yoksun, hissî, hayalî, yuvarlak iddialarla kitabını doldurmuştur. İşin acı tarafı bir Tefsir Kürsüsü başkanı, kalkıp en büyük kaynak, en büyük cevap diye bu kitabı Türkçeye çevirdi; tavsiye ile binlerce öğrenciye okutuldu.

6) Yine son derece imanlı ve tefsir Profesörü bir zat, müsteşriklere cevap diye bir kitap yazdı. Maalesef bu muhterem hocamız, müsteşriklerin o şeytanî iddialarını aynen aktarmıştır. Ve 6-7 sayfalık bu tarz vesveselere karşı bir tek paragraf ile *Hâşâ! Kur'an öyle değildir; Kur'an çok büyük bir mucizedir*; deyip cevap verdiğini sanıyor.

Çünkü hocamız muhteremliği ile beraber o şeytanlara cevap olabilecek birikime sahip değildir. İşin acı tarafı; Bediüzzaman'ın Kur'an anlayışını bildiklerini sanan Cemaat kalktı, Nurcuların Akademik Çalışmaları, diye vesvese verici şeytanî iddiaları içeren ve asla yeterli bir cevap içermeyen kitabı yayınladı; tavsiye ile insanlarımıza okuttu.

İslam âleminde bu şeytanların iddialarını anlayan iki zat çıktı. Samimi olarak cevap vermeye çalıştılar. M. Esed ve Mustafa İslamoğlu Hoca. Muhammed Esed mealıyla ilgili çok şey yazıldı, yayınlandı; ben şimdi o meseleye girmeyeceğim. Fakat İslamoğlu Hocanın mealıyla ilgili kısa bir not yazmak istiyorum: Hoca büyük bir iman ve aşk ile 20 sene emek vererek güzel ve faydalı bir ürün ortaya çıkardı. Fakat bu çalışma 5000 ilmî zaaf içerdiğinden o güzelim kitap *kaynak olma* makamından propaganda kitabı seviyesine düşüyor. Hocanın bu ilmi zaafı üç kategoride çerçevelenebilir:

a) Hocanın, ya acelecilikten veya tam anlamadığından eski engin kaynaklardan iktibas ettiği bilgilerin % 90'ı, ya eksiktir veya yanlış aktarılmıştır.

b) Dil ve gramer yetersizliğinden çok yanlış çeviriler var.

c) İlmî usuller ve tercüme teknikleri gibi disiplinlere uyulmadığından, yüzlerce ayet siyasi sloganlar tarzında çevrilmiştir. Mesela binden bir numune olarak vahiy ve Kur'anın mucizeliği ile ilgili olan Bakara, 23-24. ayetlerin doğru mealı şöyle iken:

Eğer kulumuza (tamamıyla bize bağlı olan Muhammed'e) indirdiğimiz bu Kur'an (vahiy) hakkında kuşku içinde iseniz, bu Kur'anın benzerinden bir sure de siz ortaya koyun! Ve Allah dışında, bilge ve belge (şüheda) kabul ettiğiniz bütün herkesi yardıma çağırın. Eğer 'biz de böyle şeyler söyleyebiliriz' olan sözünüzde doğru iseniz?!

Eğer bu Kur'ana benzer bir sure yapamazsanız -ki kesinlikle yapamayacaksınız- yakıtı insanlar ve taşlar olan, özellikle kâfirler için hazırlanan bir ateşten kendinizi kurtarmaya, korumaya çalışın!

Bakın, mana ve gramer açısından bu iki ayetin meali bu iken; Hoca bu iki ayeti şöyle çevirmiştir:

Eğer siz kulumuza indirdiklerimize dair bir kuşku taşıyorsanız; haydi hemen benzeri bir sure getiriniz. Ve eğer sözünüze sadıksanız Allah dışındaki tanıdıklarınızı da yardıma çağırınız! Dikkat ederseniz mana ve dil açısından Hocanın bu ayete verdiği mealde yedi önemli yanlış ve eksikliği göreceksiniz.

1- *Mimma nezzelna* (indirmemizde şüphede iseniz..) deniliyor. İndirdiklerimizde şüphede iseniz, denmiyor. Çünkü o kâfirlerin şüphesi Kur'anın bilgilerinin güzelliği hakkında değildi; bu bilgilerin vahiy yoluyla Allah'tan gelip-gelmediği hakkında idi. Yani onların şüphesi sadece vahiy noktasında idi. Zaten ayetteki *mâ* masdariye de olsa mavsule de olsa tek aynı manaya gelir. Bakın Hoca bu inceliği bilmediğinden cümleyi *indirdiklerimize dair*, diye çevirmiştir; işi yüzlerce mesele hakkında olan şüpheler tarzında göstermiştir; ayrıca ayete fazladan *dair* kelimesini ilave etmiştir.

2- *Kuşku taşıyorsanız, yerine kuşku içinde iseniz*, olmalı. Çünkü kâfirler kuşkuları içinde adeta boğulmuşlardı. Nitekim ayet, *fi-raybin* (kuşku içinde iseniz) diyor.

3- Ayette *fe'tu'*deki *fe* hemencecik manasında değildir. Zorunlu bir sonucu bildirmek manasındadır. Çünkü Kur'an, onlardan hemencecik bir sure getirmelerini istemiyor. Sadece *Gidin, düşünün, çalışın, büyüklerinizi yardıma çağırın; öylece getirip getiremeyeceğinize bakın*, diyor.

4- *Eğer sözünüze sadıksanız, Allah dışındakileri yardıma çağırın* şeklindeki cümle de yanlıştır. Çünkü söze sadık olmak, başkalarını yardıma çağırın, emrinin şartı değildir. Yani ayetten, sözünüze sadıksanız başkalarını çağırın gibi anlamsız bir cümle çıkmaz. Bu şart, ayetteki diğer taciz emirlerini destekleyen bir meydan okuyuştur. Ayet der ki: *Kur'anın benzeri bir sure getirmek için düşünün, çalışın, başkalarını da yardıma çağırın. Eğer 'Biz de böyle şeyler söyleyebiliriz, şeklindeki sözünüzde doğru iseniz; bile bile, yalan söylemiyorsanız, haydi, bir surenin benzerini getirin*, demektir.

5- *Sözünüze sadık iseniz*, şeklindeki meal de yanlıştır. Çünkü verilmiş bir söz ve vaad ortada yok ki; ona sadık kalınsın veya kalınmasın. Demek ayet, başka bir manayı ifade ediyor. *Eğer bile bile yalan söylemiyorsanız, 'Biz de bunun benzerini söyleyebiliriz' sözünüzde doğru olduğunuzu santıyorsanız, böyle bir işe girişin*, demek istiyor.

6- Bilge, büyük ve belge manasına gelen *şüheda* kelimesini *tanıdıklar* diye çevirmek, hem çok acıklı bir cehalettir hem de son derece ciddiyetsiz bir açıklamadır. Çünkü böyle bir çeviri, lügat açısından sıfır seviyeyi gösterdiği gibi; Kur'anın çok önemli meydan okuyuşunu da ciddiyetsiz ve anlamsız yapıyor.

Geçiyoruz 24. ayetin kritiğine: *Ama eğer şimdiye kadar bunu yapmadıysanız? Bundan böyle de asla yapamayacaksınız*, demektir. *O halde yakıtı insanlar ve taşlar olan, inkâr edenler için hazırlanmış ateşten sakının*. Bakın burada da dört açık yanlış var:

a) Bütün tefsirlere ve gramer kitaplarına göre bu cümle gelecek zaman şartı iken; yani *eğer yapmayacaksanız*, mealinde iken, hiçbir delil olmadan eğer şimdiye kadar yapamadıysanız, şeklinde çevirmiştir. Bu yanlışını süslemek için de ayete, *şimdiye kadar* sözcüğünü ilave etmiştir. Hâlbuki bütün gramer kitaplarında **in** gelecek şart edatıdır, diye yazılıdır, geçmiş zaman için değildir.

b) Ayetin başındaki şart cümlesinin cevabı, kendinizi ateşten koruyun, ifadesi iken, normalde bir ara cümle olan *ki yapamayacaksınız*, cümlesinin başında *fa-i cevabiye* olmadığı, aksine o cümlelerin ara cümle olduğunu bildiren *waw* olduğu halde, Hoca her nasılsa bu ara cümleyi şart cümlesinin cevabı yapmıştır. Asıl cevabuş-şart olan *fettaku (kendinizi koruyun!)* cümlesini müstakil bir cümle yapmıştır.

c) Ayette anlatılan ateşin özel bir ateş olduğunu bildirmek için, ayet o ateşi iki vasf ile nitelemiştir:

1) Yakıtı insanlar ve taşlar olan.

2) Kâfirler için hazırlanmış bulunan. Fakat Hoca öyle genel bir ifade kullanmış ki: *Bütün ateşlerin yakıtı insanlar ve taşlardır; bütün ateşler kâfirler için hazırlanmıştır*, şeklinde bir mana anlaşıyor.

d) *Sakının*, emri bir tehdit ve uyarıdır; kâfirlerin kurtuluşları için yapılmış bir tavsiye değildir. Hoca ise emir kipindeki tahkir ve taciz manasını göremediği için verdiği yüzeysel mealinde: *Kur'ana ve dine karşı gelenlerin; başka vesilelerle ateşten sakınabilecekleri anlaşıyor* diye söyleyebiliyor.

Bütün bu numunelerden anlaşılan, bugünkü İslam âleminde sağlıklı, gerçekçi ilmî bir seviyenin var olmadığıdır. Hatta değil ilmî bir seviye, yanlış ile doğruyu, hurafe ile gerçeği birbirinden ayırt etmek demek olan mümeyyizlik seviyesi bile yoktur. Bilindiği gibi İslamî terbiye literatüründe çocuğun yedi yaşına basmasına mümeyyizlik; 15 yaşını bitirmesine buluğ (ergenlik); 18 veya 25 yaşından sonraki döneme reşitlik denilir.

Bütün bu epistemolojik iflasa rağmen insanların çoğu yine dindarlara sarılıyor. Çünkü din insan için ekmek ve sudan daha büyük ve temel bir ihtiyaçtır. Ayrıca dindar insan samimi olur. Fakat bu sosyolojik gerçeğe karşı bazıları, özellikle ehl-i fen, *böyle hurafevari bir ilim anlayışı altında dindar olacağımıza, dinsiz olmayı tercih ediyoruz*, diyorlar. Bir derece haklıdır. Bu durumdaki ehl-i fen için Fethullah Hoca çare olarak sunuluyor; fakat:

7) Bediüzzaman yüzyıldır, bütün gücüyle bağırarak, *Dinin hiçbir meselesi, müspet ilimlerin hiçbir meselesi ile çelişmez. Yeter ki, dil ve üslup kuralları çerçevesinde o meselenin doğru manası bilinsin*, diyor. Şimdi, onun varisi olduğunu iddia eden Fethullah Hoca, Hadis Ekolünden geldiğinden ve sağlıklı bir fen eğitimi görmediğinden ayrıca bütün enerjisini ce-

maatin tanzimi işinde kullandığından, bilimle çelişen yüzlerce makale, kitap ve kaset çıkardı. Milyonların zihnine kelepçe vurdu. İşin kötü tarafı, *Hoca efendinin bütün yazdıkları yüzde yüz bilim ile mutabıktır*, diye, dünya medyasında propagandalar yapılıyor.

Şimdi, bu bireysel numuneleri bırakıp İslam âleminin genel ilmî seviyesini görmek için Kur’andan kısa bir surenin tefsirini ve bu sure ile ilgili tefsirlerdeki özellikle yeni yazılan iddialı meallerdeki bilgileri beraber müzakere edelim:

Adiyat Suresi Tefsiri (100. Sûre; 11 ayet)

A) İlk nesil müfessirlerden İbn Mes’ud, Cabir, İbn Zeyd, Ata ve Hasan’a göre bu sure Mekke’de, vahyin 1. veya 2. yılında nazil olmuştur. Tefsir çalışmalarına çok ağırlık veren Mustafa İslamoğlu Hocamız da bu görüşü tercih ediyor. İbn Abbas’ın nüzul sırasına göre bu sureyi 112. sırada göstermesi çok gariptir, diyor.

Fakat Mustafa Hoca, surenin asıl cümleleri olan; saldıran, yağmalayan atlara yemin edilmesine özellikle Müslümanların sayısının 15-20 kişiyi geçmediği, ortalıkta ne at ne de saldırılarının olmadığı bu dönemde atlara ve onların yağmalama akınlarına yemin edilmesine bir mana veremiyor. Çünkü Hoca Kur’anda bir şeye yemin etmek, onun önemine vurgu yapmaktır, diye biliyor. Ondan dolayı dönüyor, bu yemin, tazim ve yüceltme yemini değildir; kınama ve aşağılama yeminidir, diyor. ***Sure, atlarla Müslümanlara saldıran güçleri kınıyor*** diye söylüyor. Fakat bu iddiasını hiçbir delile dayandıramıyor.

Çünkü Arap dilinde böyle bir yemin kalıbı yok. Galiba o da böyle bir delilin bulunmadığını, İslamiyetin ilk yıllarında atlarla, vahye ve Müslümanlara saldırıların olmadığını hatırlamış ki; aynı sayfada: *Buradaki atlardan maksat vahiydir. Atların yaptıklarından maksat da vahyin aktiviteleridir* diyerek fikir değiştiriyor. *Wes-saffati, wez-zariyati, wel-mürselati* ayetlerini delil getiriyor. Hâlbuki bu surede anlatılan atları, vahiy diye yorumlamak, diğer sureleri de öyle anlamak için hiçbir dil delili veya tefsir görüşü yok. Bütün müfessirler *wes-saffati* gibi surelerin başlarındaki yeminleri, ya melekler veya meleklerin müekkel olduğu tabii varlıklar olarak anlamışlar.

Ayrıca bu yeminleri vahiy diye yorumlarsak, hem dil açısından, hem mana açısından onlarca çelişki ve problem ortaya çıkar. Sureyi Mekki kabul edersek; bir anlam verilemediğinden Enes, Katade ve bir rivayette İbn Abbas gibi müfessirler bu sure Medenîdir demişler. Ali Ünal da bu görüşü seçiyor. (Çünkü Medine’de Müslüman süvariler cihada gidiyordu..)

Hâlbuki tedavüldeki bütün Kur’anlarda surenin Mekkî olduğu yazılıdır. Ki surenin tefsirinde göreceğimiz gibi, doğru olan, surenin Mekkî olduğudur.

B) Surenin anlaşılmasında ikinci bir problem, atlara yapılan yeminin cevabında, *İnsanın çok nankör olduğu*, vurgusunun yapılmasıdır. Bu mana ile yemin ve yeminin cevabı arasında tam bir ilişki görülemiyor. Çünkü *nankör* manasında yorumlanan *kenûd* kelimesinin asıl manası *verimsiz* demektir. Haliyle bu asıl manaya göre hiç ilişki gözükmeyince, dolaylı da olsa nankörlük manasına gidilmiştir. Kinane kabilesinin dilinde *kenûd* nankör demektir, diyerek delil getirmek zorunda kalmışlardır.

C) Üçüncü bir problem de 7. ayetteki *şehit* kelimesinin belge, gösterge, delil manasına geldiği anlaşılmadığından *şahit* ve gözlemci manasında tefsir edilmesidir.

Bazıları, *innehu*’deki zamiri insana, bazıları da Allah’a raci’ etmişlerdir. Birinci görüşe göre *İnsan bu nankörlüğünü görüyor* manası çıkıyor. İkinci tevcihe göre *Allah, insanın bu nankörlüğüne şahittir*; Her ikisi de sureye ve sure dizaynına ekstra ve mucizevî bir mana katmıyor. Çünkü bedihi bir şeyi anlatmak ekstra bir ifade olmuyor. Çünkü ayetin manası, *insan bu verimsizliğini görerek yaşadı*, şeklindedir.

D) Surenin tefsirinde ve meallerde bu şekilde birçok belirsizlik gösterildiğinden adeta hiçbir şey anlaşılmayacak şekilde surenin tümünün ana maksadı kaybolmuştur. Sure dünyevî durum ile mi ilgilidir; yoksa ahireti mi anlatıyor. Kazanmayı, mal elde etmeyi ve gelişmeyi mi övüyor; yoksa insanın maddi tutkularını mı yeriyor, belli değil. Çünkü hiçbir meal ve tefsir, dil ve nazm-ı maanideki mucizevî vahiy dilini nazara almamıştır.

Şimdi bu kısa tahlilden sonra surenin nazm-ı maanisine ve kelime seçimindeki mucizeliğine bir göz atabiliriz.

Önce Kur’anın temel bakış açısını görelim:

Diğer kısa surelerin tefsirinde gördüğümüz gibi; bu surede de Kur’an dünya ve ahirete, geçmiş ve geleceğe, hayır ve şerre, özellikle imtihana yönelik olan insandaki diyalektik yapıya açıklama getiren ve bu doğal sistemdeki İlahî gaye ve amaçları gösteren son derece ilmî ve gerçekçi bir okuma yapıyor..¹³

Bediüzzaman’ın ifadesi ile: *Kur’an kâinat ve hayat kitabının bir çevirisidir. Kâinatta ne varsa Kur’anda da vardır*. Bakın bu anlayış ve çerçeve ile bu sureye baktığımız zaman, bu sure insanlık tarihinin son 30 bin yıllık sosyolojik ve antropolojik gelişme süreçlerini ve bunun yasalarını ve sebeplerini anlatıyor, diye iştiiyoruz ve bir kısmını da görüyoruz. Şöyle ki:

Cenab-ı Hakk, sonsuz soyut varlığının, sonsuz denecek kadar gaye ve hikmetler içinde somutlaştırmak, başka bir tabir ile yaratılış sürecini başlatmak üzere her şeyi çift ve zıddı ile yarattı. Bu zıt çiftleri çalıştırıp birleştirip yaratılış sürecini gayet manalı bir film ve gayet münbit bir tarla ve son derece ürünler veren bir tesis şeklinde yürütüyor. Bu sürecin en verimli kesiti, insanlığın özellikle son 30 bin yıllık dönemidir.

Bütün bu mükemmel sisteme rağmen, insanlık uzun bir dönem verimsiz bir hayat geçirmiştir.. Cenab-ı Hakk savaşlarla, yağmalarla, açlıkla ve benzeri binbir bahane ile onun evrimini ve gelişmesini hızlandırdığı halde o yine tembel tembel oturdu. Mesela 15. Miladi asırda Osmanlı bütün dünyaya egemen olduğu halde ne zihinsel, ne ekonomik ne kültürel hiçbir diyalektik aktivite ve gelişme yoktu; adeta âdem babaları gibi rehavet ve bolluk cennetinde yaşıyorlardı. Demek böyle bir durum Allah’ın o çatıştırıcı ve geliştirici Rububiyetinin faydaları açısından

¹³ Onun için tefsirlerde, sebab-i nüzuller asla asıl dayanak yapılmamalı, diye uyarılar var. İslam Tarihi de bunu böyle kabul etmiştir. Fakat evrenselliği ve soyut yasaları anlamayan insanlar, somut sebeplere ve rivayetlere yem oluyorlar.

bir verimsizliktir. Bu durum, bu verimsizliğin dünya çapındaki bir belgesi ve göstergesidir. Yani bu dönem, insanlığın verimsizliğinin en birinci belgesidir. (Bu noktayı anlatan 7. ayet, 15 harftir.)

Fakat bu tarihten sonra özellikle 17. asırda, insanlık mal ve servete olan şiddetli hırsından dolayı yenedünyalar, yeni bölgeler keşfetti, sanayiler kurdu, dünya çapında saldırılar ve sömürgeleştirmeler oldu. İnsanlık çok önemli ve verimli bir kulvara girdi. (Bu noktayı gösteren 8. ayet, 17 harftir.)

Ama asıl ve temiz verimlilik bu değildir, diye 9. ve 10. ayetler dikkatimizi başka iki gelişme kaynağına çeviriyor: *Neden insan, kabirdekilerin filizlenme ve tomurcuk verme zamanındaki gerçeği bilmiyor.* (9. ayet)

Yani asıl gelişme ve asıl verimlilik insanlığın biyolojik kanunları (özellikle 9 aylık embriyolojik dönemleri) bilmesi, onları çalıştırması, onların bilgisi ile manevi ve sonsuz bir rızık kapısı bulmasıdır.

Ve yine insan, neden beyin ve kalplerdeki yazılım gerçeğini ve onları somutlaştırma ve kullanma kanununu bilmiyor?! (10. ayet)

Demek bu dünyada birinci planda asıl ve temiz verimlilik insanın Biyoloji kanunlarını bilip onları kullanması, bedenini temizce beslemesidir. İkinci planda yazılım ve sanal teknolojiyi bilip kullanması ve bu sayede sosyal hayatı cennetten ve ahiretten bir menzil yapmasıdır.

11. Ayet: *İşte o zaman, onları bu şekilde geliştiren Rableri, insanlardaki bütün bu bilgi ve yetenekleri gerçekleştirmiş olacaktır.*

E) Bu surenin anlaşılmasının bir sebebi de **Alim** ile **Habir** isimlerinin arasındaki farkın anlaşılmasıdır. *İlim*, teorik ve potansiyel bilgi demektir. Hibre ise, denenmiş, uygulanmış, somutlaşmış bilgi demektir. Lokman suresinin tefsirinde, üç sene önce bu farkı açıklamıştım.

Şimdi önce surenin icmali kısa bir mealini verelim.. (Ki siz de bu mucizevî bilgileri surenin dizaynı ve ifadesi içinde göresiniz.) Sonra surenin bir iki farklı özelliğine daha bakacağız:

Nefes nefese kalan o saldırgan atlara and olsun! [1] Öyle hızlı koşup da ayakları altından ateş çıkaran o atlara and olsun! [2] Sabahları yağmalayan o atlara and olsun! [3] Bunun ardından tozu dumana katan o atlara and olsun! [4] Bunun ardından ortalığı zapt edip işi düzenleyen o atlara (süvarilere) and olsun! [5] Ki insanoğlu Rablerinin bu geliştirici kamçılarına rağmen çok verimsizdir. [6] İnsan bu durumu ile verimsizliğinin en açık belgesidir.

[7] Ve o mal sevgisi yolunda çok hırslıdır. [8] Acaba kabirdekilerin filizlenme zamanını¹⁴ (mahiyetini) bilmiyor mu? [9] Ve kalplerdeki o manaların somutlaşmasının sırrını bilmiyor

¹⁴ Zaman zarfı olan “iza”dan vakit ve zaman manasını anlarsak; iza, burada mefulü-fih değil de, ya’lemu fiilinin mef’ulü-bihisi olur.

mu? [10] İnsanlar bunları bildiği zaman, onların Rabbi onlardaki bütün bilgi ve yetenekleri icraata dönecektir. [11]

Diyalektik süreci tetikleyen binbir sebep içinden atların seçilmesi şu hikmetler içindir:

a) Çok eskiden at kullanılmıyordu; çünkü henüz evcilleştirilmiş değildi. Bu çağda da kullanılmıyor. Yani atların asıl fonksiyonu insanlığın gelişme sürecinin tam orta döneminde olmuştur.

b) İlk muhataplar olan Sahabe döneminde atın yeri çok büyüktü.

c) Atın evcilleştirilmesi ve insan ile yüzlerce yönden uyumlu olması, son derece geliştirici İlahî bir hediyedir.

Bu hikmetlerin yanında bazıları; *hızlarından dolayı nefesleri sıkışan, alttan ateş çıkaran, ortalığı sabaha çeviren, tozu dumana katan, herkesi etrafında toplayan*, mealindeki ifadelerden bu asırdaki gelişmenin ve savaş gerçeğinin önemli bir ayağı olan motorlu araçları anlamışlardır ki; işarî ve çağrışım metoduyla böyle bir mana anlaşılabilir.

Bu surenin sayısal boyutu

a) 100. sure olması, gelişmenin sonuna, 11 ayet olması ise diyalektik yapıya bir remizdir.

b) İkişi beraber, 111 eder. Kur’anda birinci manaları ile insanlığın sosyal gelişmesini anlatan 111 ayetlik Yusuf ve İsra surelerine ince bir atıftır. Bu iki sure üzerine yazdığımız tefsirlere bakabilirsiniz.

c) Rububiyet, başta insan olmak üzere varlıkları ikili yapı ile geliştirmek demektir. Bu surede de iki adet *Rab* kelimesi geçiyor. Biri verimsizlik dönemini anlatıyor; diğeri verimlilik dönemini gösteriyor. Kelimenin sayısal değeri 202’dir.

d) Surenin ilk üç ayetinin her birisi 13 harftir. Toplam 39 eder. Bu sayılar ise İlâhi ekstra irade ile gelen musibetlerin sembolüdür. Evet, saldırı ve yağma kötüdür. Allah asla böyle şeyleri övmez. Fakat bu gibi kamçıları insanın gelişmesi için bazen bilerek gönderiyor. Yani asıl olan savaş ve musibetin olmaması değildir. Asıl olan nihai manada adaletin, hukuk ve dengenin gerçekleşmesidir.

e) 4. ve 5. ayetlerin her birisi 11 harftir. 4. ayet kaosu, 5. ayet düzeni (kozmosu) anlatır.

f) Biyolojik kanunların bilinmesinden söz eden 9. ayetin sayısal değeri 2094’tür. (Soru ve ne-fi edatı sayılmazsa..) İnşallah bu tarihte insan biyolojik dil sayesinde dinini de dünyasını da bilecektir.

g) 11. ayet tenvin, şeddeler, ayet numarası ve harf sayıları ile beraber 2096 ediyor. Pratize etme ve icraat için bütün araçların kullanılacağına bir imadır. Bu son ayetin açık harfleri ise, 19 adettir. Bu da başlı başına yazılım ve kader kültürünün bir zirve şifresidir.

h) Surenin bütün harfleri ise 150 adettir. Miladi 15. ve Hicri 15. asrın sonlarının bu gelişmede önemli iki dönemeç olacağını müjdeliyor. Haliyle maddi yönden.. Evet, insanlık maddi yönden verimli olunca, manevi yönden bazen kaybeder. 19. ve 20. asırda olduğu gibi.

Büyük müfessirlerin çoğunun açıkladığı gibi; surenin son üç ayeti, ahiretteki durumu ve dirilişi anlatıyor, diyebiliriz. O zaman surenin ayetlerinin ve nazmının manası şöyle olur:

Cenab-ı Hakk, zıtları çatıştırarak dünyayı bir meydan-ı imtihan ve gelişme alanı yapmıştır. Bununla beraber uzun bir dönem, önemli bir gelişme olmadı. Ta son üç asra, özellikle 19. ve 20. asra gelince, adeta dünyanın yepyeni bir âleme dönüşmesi gibi bir gelişme oldu.

Demek sizi gelişmek için imtihana tabi tutan ve o verimsiz çağlardan böyle harika bir çağı ortaya çıkaran, yani varlık ve hayat sürecini gelişme kanununa tabi tutan bir ilim ve kudret, bugünkü dünyadan da ahiret âlemini inkişaf ettirecektir. O zaman, kabirlerdeki canlanmasını, bütün soyut düşünce ve niyetlerin somutlaştığını göreceksiniz.

Rabbiniz olan Allah, fitratınızdaki bütün yazılım ve yetenekleri o gün inkişaf ettirecektir. Onları maddi somut hale getirecektir. Ahiret dünya hayatının bir inkişafıdır (9. Söz) bilgisi, gerçekleşecektir.

Buna göre **iza** edatını mefulü-fih olarak kabul ederiz. 9. ayete de *İnsan ölümlerin nasıl dirildiğini neden bilmiyor*, şeklinde değil de; *İnsan ölümlerin nasıl dirileceğini görmeyecek mi*, tarzında meal vermek gerekir.

Burada açıklama ve tefsire son vermekle kapıyı kapatmıyorum. Çünkü Kur'an, sonsuz İlahî ilmin ifadesidir. İnsanın sonlu zihni ise sonsuzu kuşatamaz. Sadece ondan midesi kadar istifade eder. Demek İslam âlemi, Kur'ana tam muhatap olsa; yanlışlıkla dine mal edilen şüpheli, hurafeli bilgilerden sıyrılabilse, güvenilir temel bilgileri kendilerine anayasa yapsa insanlık son derece verimli bir çağa girer. Yoksa gelişmesi için daha çok kamçılar yemesi gerekecektir.

Cenab-ı Hakk hepimize bütünlük, bilimsellik, soyut ve sonsuz bir anlayış nasip etsin. Bizi sorun üreten bir toplum olmaktan, sorun çözen bir ümmet seviyesine çıkarsın. Âmin!

Bir Not:

Bu gelen makale bir fetva değildir. Çünkü müftü olmadığım gibi, fetva verme yetkim de yoktur. Ayrıca insanlığın en büyük ihtiyacı olan ontolojik ve imanî konularda önemli çalışmalarım olduğu için, bütün dini kurumların ve özellikle avam kesiminin birinci gündemi olan fikhî konularda galiba benim ilk makalemdir. Bu makaleyi sadece, Müslümanların hayatî sorunlara karşı kendi yetersizliklerini görmeleri için sesli müzakere notları olsun, diye yazdım.

Yanımda kütüphane olmadığı için fikhî görüşler ve rivayetler olarak anlatılan bilgilerin kaynağını gösteremedim. Bununla beraber bütün ilahiyatçı hocalar üç aşağı beş yukarı bu bilgilerin temel kaynaklardaki varlığından haberdardırlar. Dolayısıyla temel kaynaklardaki verileri bilip de değerlendirmeyen bu değerli ilim ehli arkadaşlarıma bir katkı olarak; ve bütüncül, bilimsel düşünme yöntemi ile sorunları çözmeye numunesi olarak kaleme aldım.

Sahur ve İftar

Sahur kelimesi, kök olarak başta kırmızı renk olmak üzere birçok renk cümbüşlerinin görüldüğü zaman kesitinde yenilen yemek demektir. *Sihir* kelimesi de bu kökten gelir. Çünkü sihir yapan kişi renk cümbüşleri ile değişik görüntüleri arz ediyor. Aynı kökten gelen *seher* kelimesi ise, hem sahur vakti manasına hem de akciğer manasına gelir. Çünkü akciğerde renkler var. Onun için Muhammed Esed, *Onlar seher vaktinde istiğfar ederler*,¹⁵ mealindeki ayeti, *Onlar ta ciğerlerinden istiğfar ederler*, şeklinde çevirmiştir.

Sahur vaktinden sonra fecir vakti gelir. Bu kelime ise ışığın fişkırıldığı ve artık ortalığın biraz aydınlandığı vakit manasında kullanılmıştır. Sabah namazı bu vakitte kılınır. Hanefî mezhebi, sabah namazının kılınması için isfîrar vaktinin (havanın sarardığı vaktin) beklenmesi konusunda ısrar ediyor.

Bu kısa etimolojik analizden anlaşılıyor ki; bugün Müslümanlar, sahur ve sabah namazı vakitini yaklaşık bir- bir buçuk saat önceye almışlardır. Çünkü sahur yedikleri vakit ortalıkta hiçbir renk ve ışık olmadığı gibi, bugün fecir denilen ve içinde sabah namazı kılınan zaman aralığında dahi herhangi bir ışık fişkırması olmadığı için siyah ve beyaz eşya birbirinden ayırt edilemiyor.

Galiba bu zaman kaydırması, aşırı takvadan ileri gelen bir hassasiyetten kaynaklanmıştır. Fakat dinî konular ile oynamanın da çok büyük bir günah olduğunu bilmek gerekir. Çünkü bu gibi meseleler bütün dünyayı, bütün bölgeleri ilgilendirir. Ve birçok Müslümanın hakkına tecavüz sayılır.

Aşırı dinî hassasiyetten kaynaklanan isabetsizce vakti öne almanın, Kur'an açısından, hadisler açısından ve coğrafya açısından yanlış olduğunu analiz etmeye çalışacağız:

Evvela: Kur'anın bu konudaki ayetinin doğru meal ve manası şöyledir: *Fecirden (ışığın yayılmasından) dolayı beyaz ip, siyah ipten (ak bir şey ile kara bir şey birbirinden) fark edilinceye kadar yemek yiyebilirsiniz.* (Bakara, 187)

Mevcut görüşe göre ise, ayet, şöyle çevriliyor: *Fecrin beyaz ipliği ile siyah ipliği (ufuktaki beyaz çizgi ile siyah çizgi) birbirinden ayırt edilinceye kadar yiyebilirsiniz.*

Verdiğim birinci tarz meal, *minel-fecri* kelimesindeki *min* harf-i cerrinin talil manasında yani beyaz ipin siyah ipten fark edilmesinin sebebini bildiren edat olmasına göredir. İp kelimesi ise, ille de bildiğimiz ip olması manasında değildir. Bu kelime burada ince ufak varlıklar

¹⁵ Âl-i İmran, 16; Zariyat, 18

manasındadır. İkinci meal ise, o harfin beyan manasında olmasına göredir.¹⁶ Bu, *minel-fecri* kelimesi ayette anlatılan siyah ve beyaz ipin ne olduğunu açıklıyor, diyenlerin görüşüdür.

Hâlbuki eğer ufuktaki beyazlıkla karanlık kast edilmiş olsaydı, ayette ip (hayt) değil de çizgi (hat) denilirdi. Ayrıca az çok Arapça selakati ve dil ustalığı olan biri, birinci derecede bu *min* harfinin beyaniye değil de, talil ve sebep bildirme edatı olduğunu hissedebilir. Ve ayrıca bazı iklimlerde ve bazı bölgelerde gecenin yarısında bile ufuktaki beyaz ve siyah çizgi, birbirinden ayırt edilebiliyor. Buna rağmen Kur'an ayetini, sahih hadisleri ve fiilî gerçekliği bir kenara bırakıp Ortaçağ Astronomisinin bir tek tespiti bu konuda esas yapmak, dinin ruhuna ve evrenselliğine aykırı bir durumdur, diyebiliriz.

Birinci meal tarzı, fiziki izah olarak, etimolojik ve sözlük manası olarak, ışığın fışkırması demek olan fecir kavramına daha uygundur. Buna göre fecrin (aydınlanmanın) başlangıcına kadar yemek yenilebilir.. Nitekim fecirden önce doğu ufunda sahur manasına uygun olarak kırmızıya kaçan bir beyazlık ortaya çıkıyor. Fakat bu renkler sadece ufukta oluyor. Ortalığın aydınlanması için yeterli olmuyor. Dolayısıyla seherde sahur yenilir. Ve içinde siyah beyaz ufak nesnelerin birbirinden ayırt edilebildiği fecirde sabah namazı kılınır.

Gramer ve dil analizlerini bilmeyen normal bir Müslümanın bunu daha iyi anlaması için Kur'anın bu konudaki ayetini her iki görüşe göre meal-tefsir olarak bir daha yazıyorum: Bizim verdiğimiz meal: ***Sizin için (insan duygusunun alabileceği şekilde) fecrin ortaya çıkmasından dolayı beyaz iplik siyah iplikten (ak ile kara nesneler birbirinden) ayırt edilinceye kadar yiyip-içiniz. Sonra gece oluncaya kadar orucu devam ettirin..***

[Ayetteki yiyin-için emri, gündüz kavramının karşıtı olan gece denilen zaman kesitinde yemek-içmenin yememek ve içmemekten daha fazla sevap olduğunu bildiren fitri, İlâhi bir söz olabileceği gibi, yemek ve içmenin caiz olduğunu bildiren bir emir kipi de olabilir.]

İkinci görüşe göre yazılan iki meşhur mealden biri, ***Fecrin beyaz ipliği, siyah iplikten sizce seçilinceye kadar yeyin-için [yemek ve içmekte serbestsiniz.]*** tarzında vermiştir. (Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır)

İkincisi: ***Fecir vakti gecenin karanlığından tan yerinin aydınlığı, sizin için belirgin oluncaya kadar yiyin için.*** (Mustafa İslamoğlu)

Burada Mustafa Hoca klasik görüşten farklı bir manaya gelebilecek şekilde bir meal vermek istemiş. Fakat net bir görüşe sahip olmadığı ve ayetin gramerini tam çözemediği için Türkçe olarak bozuk ve anlamdan yoksun bir meal vermiştir. Sonra dipnotta klasik manayı ve klasik meal tarzını açıkça yazmıştır:

¹⁶ Tefsir profesörü bir arkadaşına bu ayette min ta'lil içindir, dedim. O, min asla ta'lil manasına gelmez. Bunun için Kur'anda bir örnek de yoktur, dedi. Ben gramer kitaplarından min'in ta'lil için kullanılabileceğini ve Kur'anda bunun örneklerinin var olduğunu biliyordum. Fakat yerlerini tam hatırlamıyordum. Sonra Lübnanlı Hristiyanların hazırladığı, Müncid ismindeki ansiklopedik sözlüğe baktım. Min maddesinde aynen şöyle deniliyor: "Min harfi bazen ta'lil için de kullanılır." Mimma hatiâtihim uğriqû.." (Yanlışlarından dolayı batırıldılar..) (Nuh, 25) ayetinde olduğu gibi..

“Burada kullanılan ibare lâfzen “beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar” şeklindedir. Hiç kuşku yok ki “beyaz iplik”le tan yerinin aydınlığı, “siyah iplik”le de gecenin karanlığı kastedilmektedir. Zaten Allah Resulü de ayeti böyle açıklamıştır (Buhari, Tefsir 156).” (Gerekçeli Meal-Tefsir isimli kitabından..)

Hoca gerekçeli meal diyor; fakat gerekçe olan dipnot, verdiği meal şekline tamamen zıttır. Çünkü verdiği meal, çok net olmasa da bu yazıda anlatmak istediğimizi destekler, niteliktedir. Dipnot ise, şimdiki mevcut görüşün dayandığı malzemeyi bize sunuyor. Hâlbuki bu malzemeyi bugünkü mevcut anlayış gibi anlamak gerekir, diyebilirdi.

Hulasa: Burada birinci görüşe göre; *mine’l- fecri* kelimesindeki *min* harf-i cerri, ta’lil ve sebebiyet manasına gelir. Ayet, fecir sebebiyle siyah ve beyaz nesnelerin birbirinden ayırt edilebildiği (ortalığın biraz aydınlandığı) vakte kadar yiyip-içebilirsiniz, demektir. İkinci görüşe göre bu *min* harfî, beyan için bir edattır.. Bu görüşe göre ayetin manası, fecir denilen, içinde ufkun siyah ve beyaz çizgileri birbirinden ayırt edilebildiği vakte kadar yiyip-içebilirsiniz, şeklinde olur. ***Aslında her iki meal tarzına göre de; bugün imsak diye tayin edilen vakit, ayetin anlatmak istediği manaya uymuyor.***

Galiba çok erken bir dönemde bu sahur ve fecir tartışmaları ortaya çıkmış ki; buradaki *min* harfî ta’lil ve sebep bildirme için değildir; siyah ip ve beyaz ipi açıklayan beyan edatıdır; ipler de ufkun beyazlığı ile yerin siyahlığıdır, şeklinde bir görüş ortaya atılmış ve yetmezmiş gibi bir de Peygamber bunu böyle açıkladı, diye rivayet de bulmuşlar..

Hâlbuki başta fecir hakkındaki bu ayet ile ilgili rivayetler olmak üzere, Peygamberin Tefsiri dedikleri rivayetlerin hiçbiri, Kur’anın dil yapısına ve Arap dilinin zevkine uymadığı halde medeni ve evrensel giden Hanefî mezhebinin fıkıh anlayışına ve Ebu Hanife’nin tefsir tarzına da uymuyor.

Bu misal gibi; hakkında: *Recm ayeti indiğinde keçi onu yedi; dolayısıyla Kur’ana geçirilemedi*, mealinde; tefsirlerde Nisa 15-16. ayetlerle ilgili anlatılan rivayetler de tamamen uydurmadır. Eski müfessirlerden Ebu Müslim İsfahanî, Fahreddin Razi ve Nesefî buna değindikleri gibi; Mustafa İslamoğlu ve Muhammed Esed gibi yeni meal yazarların bir kısmı da buna değinmişlerdir. İşin garip tarafı, taassup derecesinde Hanefî mezhebini tutan Prof. Dr. Suat Yıldırım Hocaefendi, bu gibi rivayetlerle doldurulmuş, Peygamberin Kur’an Tefsiri isminde iki ciltlik bir kitap çıkarabildi.. Hâlbuki bu iki ciltlik kitaptaki bütün nakiller, Hanefî mezhebine yüzde yüz aykırıdır.

Sahur hakkındaki hadislere gelince muteber kitaplarda 10-15 rivayette geçtiği üzere; birçok sahabeden, *Ortalık aydınlanıncaya kadar biz yemek yemeğe devam ediyorduk*, tarzında ifadeler var. Ki bunlar, sahur ve fecir kelimelerinin etimolojisine, Kur’anın dil yapısına, gece-gündüz kavramlarının ontolojisine tam uygundur.

Coğrafya bilenlerin bildiği gibi ekvatora yakın olduğu için Arap yarımadasında gece gündüz farkı yaklaşık olarak bir saattir. Yani orada bazı sıcak mevsimlerde 17-18 saat oruçlu kalınmıyor. Diyanet, bu hikmete dayanarak fıkıh kitaplarında var olan *min* harfinin sebebiyet man-

asını esas alıp, bizim gibi Kuzey Kutbuna yakın yaşayan insanların daha doğal ve gerçek manada oruç tutmasına çalışmak şöyle dursun, bu gibi görüşleri tamamen reddediyor.

Ayrıca çağdaş hayat tarzını ve coğrafyanın özelliklerini hiç bilmiyormuş gibi, İskandinav ve Sibirya gibi bölgelerin, yapılabilir bir şekilde oruç tutmaları ve namaz kılmaları için bir çözüm getirmiyor. Hâlbuki İslam dini ta 1400 sene önce gayet açık ve net olarak bu meseleyi çözmüş idi. Şöyle ki:

“Peygamber, ‘öyle yerler var ki, orada altı ay gece altı ay gündüzdür’ diye buyurdu. Sahabeler, ‘ya Resulallah, orada nasıl oruç tutulacak, nasıl namaz kılınacak’ diye sorunca Peygamberimiz, takdir edersiniz yani vakti normal bir gün gibi bölersiniz, diye cevap verdi.”

İftara gelince, bu kelime kavram olarak mideyi yemek ile veya oruç ayını bayram ile açmak demektir. Bunun fıkhi ölçüsü için elimizde şöyle rivayetler vardır: Bazı sahabelerin, “Güneş daha dağın tepesinde tam kaybolmamış idi ki biz orucumuzu açıyorduk” mealindeki sözlerini muteber hadis kitaplarında okumuşum.

Buna rağmen bazı vatandaşların akşam ezanından 5-10 dakika önce yanlışlıkla veya bilerek orucunu bozmalarına yönelik Diyanetin yok kefareti gerekiyor, yok kaza etmeleri gerekiyor, gibi dayatmaları çekilecek gibi değildir.

Bir nokta daha var ki, o çok trajikomiktir. O da Müslümanların bu mübarek ayda tüketim ve lüksü üç kat arttırmalarıdır. Hâlbuki orucun bir manası, gerek bireyde ve gerek toplumda tüketimi azaltmaktır. Bu manada Hz. Peygamber atına bir gün oruç tutturmuştur. Yani ona yem vermemiştir.

Oruç kefareti ise, Hanefî mezhebinde her halükarda vardır. Çünkü Hanefî mezhebi toplumsal bir mezheptir. Diğer mezheplerde ise kişi eğer orucunu cinsel münasebet ile bozmuşsa kefareti vardır. Büyük âlim Musa Carullah Begiyef’e göre ise oruç kefareti diye bir şey yoktur. Mezheplerin oruç kefareti için kaynak olarak gösterdikleri rivayet, orucu bozma ile ilgili değildir. Cahiliye döneminde Arapların bir boşanma tarzı olan zihar kefareti ile ilgilidir, diye ispatlı, önemli bir araştırma yapmıştır.

“Bir gün fakir bir sahabi, eğer oruçlu iken hanımım ile beraber olsam, hanımım benim için anam gibi olsun, diye zihar yemini ediyor. Ama kendine hâkim olamıyor. Peygambere gelerek durumu anlatıyor. Peygamber, 58. surede anlatılan zihar kefareti ona uygulamak istiyor ve git bir köle azat et, diyor. Sahabi, ya Resulallah hiçbir şeyim yok, diye cevap veriyor. Peygamber, altmış gün oruç tut, diyor. Sahabi, zaten oruç yüzünden bu zihar belasına düştüm, diye söyledi. Peygamber şu kadar hurma al; fakirlere dağıt, deyince, sahabi ya Resulallah Medine’de benden daha fakir kimse yok, dedi. Bunun üzerine Peygamberin kendisi, altmış öğünlük hurma alıp başta o sahabi olmak üzere fakirlere dağıttı..”¹⁷

¹⁷ Musa Carullah bu kefareti hadisinin tam şeklini İbn Hanbel’in Müsnedi’nden bu şekilde tespit etmiştir.

Yani kefareti zihar ile ilgili iken, fakihler oruç ile ilgili saymışlar. Hanefîlerin dışında diğer mezhepler bu hadisten “yemek içmek gibi şeyler ile orucu bozmak değil de, sadece orucu cinsellikle bozmak, kefareti gerektirir” manasını çıkarmışlar ve Hanefîlerden ayrılmışlar.

Bütün bu analizlerden anlaşılıyor ki, din bu çağımızda çok mağdur bir durumdadır. Onun için bu asır fetret zamanı mıdır, değil midir, diye tartışılıyor. Yani inanmayanlar veya az imanı var ama uygulamayan insanlar sorumlu mudur, değil midir; tam bilinmiyor.

Bediüzzaman, M. Akif, Elmalılı gibi aydın insanlar ta yüzyıl önceden bu gibi sıkıntıların farkında idiler. Fakat 20. yüzyıldaki binbir kültürel ve sosyal deprem, onların durumu aydınlığa kavuşturmasına fırsat vermedi. Bediüzzaman yüzyıl boyunca *Müslümanlar, başta fen ilimleri olmak üzere İslam dinini bu asrın ihtiyacına göre anlamalı ve ona göre tatbik etmeli. Gerçekte, işin doğrusu budur. Fakat eğer Ortaçağın anlayışında tıkanıp kalsalar, yüzde yüz cihanşümul ve fen ilimleri ile tam uygunluk içinde olan İslami hakikatleri bu çağın ihtiyaçlarına göre anlayıp, mürur-ü zamanla zedelenen Şariat-i Muhammediyeyi tatbik etmeye çalışmazlarsa, insanlığın başına büyük bir kıyamet gelecektir*, dedi. Bu konuda Muhakemat, Hutbe-i Şamiye, Münazarat ve benzeri birçok kitap ve risale yazdı. 1955'te *Müslümanlar fen ilimleri ile ilgili sorunlarını çözebilseler, 30-40 sene sonra fecr-i sadık (tam aydınlık) gelecektir*, mealinde adı geçen kitaplarda müjdeler verdi. Fakat başta Nur Cemaati olmak üzere Müslümanlar fenlerle ve bu çağdaş asır ile ilgili sorunlarını çözemedi. Hâlbuki kendisi 1908'de, Hürriyet ve Meşrutiyet İslam'a aykırıdır, diyen hocalara hitaben şöyle diyordu:

“Peygamberler dinin temel esaslarını koymuşlar. Müçtehitler, içtihatları ile bu esasları genişletmişler. Âlimlerin ise bunları zamanın ihtiyaçlarına uygun olarak tatbik etmeleri gerekir.” (Nutuk)

29. 07. 2013
Bahaeddin Sağlam

Ahmed Açar Kardeşim'in Risale Akademide Yayınlanan Yusuf Suresi Tefsiri Üzerine Yazdığı Eleştirilere Cevap

Evvela: Aslında dört işlemi bilmeyen ve matematik mantığı inkâr eden, hesap ilmini sadece taşların ve odunların toplanmasından ibaret bilen birisine yüksek matematik derslerini anlatmak abestir. Fakat Kuran'ın mucizeliğinin hatırı ve ehl-i imanın istikbali için beş nota yazmam gerekiyor; şöyle ki:

1) Kastamonu Lahikasında anlatılan, erkan-ı imaniyeyi ve Kuran'ı inkâr eden siyasi bir cemiyet ile Yusuf Suresinin her cümlesi için adeta *Haza Kelamullah*, dedirten bu tefsirim arasında ne münasebet var?! Acaba böyle vahim vehimlere imkan veren bir kafanın ne kıymeti olabilir?! İslamın son iki yüz yılında gözlemlendiği gibi; o gibi cemiyetler, Müslümanların ilmi çalışmalarına karşı daima cahilleri tahrik edip “Din elden gidiyor” sloganı ile Müslümanları geri ve cahil bıraktırmıştır. Ahmed kardeşim, dikkat etsin; bu cereyana alet olmasın. İlme ve tahkik mesleğine zarar vermesin.

2) Ahmed kardeşim, insanın biyolojik geçmişini, tarih ilmini, Antropolojiyi, Arkeolojiyi bilmiyor. Şahs-ı manevi ve şahs-ı ferdiyi birbirine karıştırıyor. Makam ve gerçek türbe farkını bilmiyor. Hadislerin siyak-sibakını ve hangi makamda zikredildiğini okumamış. Yanlış ve ef-sane söylentileri, ilmi hakikatlerden temyiz edemiyor. Artık ona nasıl cevap verilebilir ki! Evet, maalesef böyle bir durumda sükûttan başka çare yoktur..

3) Benim 35 yıllık ilmi hayatımın saatleri bile bellidir. Buna rağmen beni hıyanetle itham etmesi, büyük bir vebal ve iftira değil midir? Siz düşünün! Kendisi de beni tanıyor. Artık iftira edeceğine; eğer tefsirimde yanlış varsa ve ilmi yetiyorsa ilmen o mucize nüktelerini çürütsün. Fakat gücü yetmeyince çamur atmak, erkekliğe ve insanlığa yakışmaz.

4) Medrese ehli olmak, yeni ilmi bir meseleyi hiç yazamaz, manasına nasıl geliyor?! Eğer yazıyorsa onu ehl-i dalalet aldatmıştır, demek, nasıl bir mantıktır!? İnsan olan herkes böyle bir sözden utanır.. Acaba 7000 Kur'an meselesini yeniden keşfeden Bediüzzaman, medrese mezunu değil midir? Bugün Ahmed kardeşimin dediği gibi, o gün de medresede köhneleşmiş kafalar ona da, dünya düz değildir, dediği için “*Said buye kafır*” (Said dinden çıkmıştır!) demediler mi?!

5) Son ve en önemlisi: Haşa! Peygamberlik müessesesini ve peygamberleri inkâr etmemişim. Vahiy hakikatini ispat ederek 124 bin peygamber gelmiştir, diye akide olarak inanıyorum.. Bu Yusuf Suresi ve benzeri tefsir çalışmalarımda dediğim sadece şudur:

“Vahiy âlem-i gaybın dilidir. Daha çok gaybi olan peygamberlerin şahs-ı manevisini ve zaman üstü olan mesajlarını anlatır. Kuran da diğer semavi kitaplar gibi aynı hakikatleri anlatmakla beraber; kendisinin zikrettiği 28 şahs-ı manevinin hakikatlerinin Hz. Muhammed'de birleştiğini söyler. Yani vahiy o büyük şahsiyetlerin tarihi yönünü anlatmıyor. Fakat bu iki boyut birbirine karıştığı için ehl-i fen bu konuda itiraz ediyor. Biz de o itirazları cevaplamışız. Hepsini bu kadar!”

Risale-i Nur özellikle Mehdi ve Deccal konusunda şahs-ı manevi üzerinde çok durmuştur. İşte böyle evrensel hakikatlere hayal demek, ne büyük bir cehalet numunesi olduğunu artık siz ehl-i ilim düşünün..

Hulasa: “Dine sadakat namına müspet ilimlere karşı gelmek, dinsizlikten daha çok dine zarar verir.” prensibini hatırlatıp sükûtu tercih ediyorum.

Bahaeddin Sağlam

Ahmed Açar: S.A.

Kur'an-ı Kerim de ki peygamberlerin her birisinin kıssalarının bizim için numune olacak hususiyetleri var.. Onlar gerçekten yaşamamış olduklarını iddia etmek evvela o kıssaların bu özelliklerini kırıyor.. Mesela bir insan Hz. Yusuf'u misal alacak ama o diyelim ki gerçekten yaşamamış hayali bir şahıs. O zaman bu kıssanın te'siri kırılır veya çok azalır.. Saniyen: bu yazı sahibi kendi indî ve yanlış mütalaalarını hakikat ve isbat diye takdim ediyor.. Belli ki o peygamberlerin kimisinin kabrinin, kimisinin yaşadığı şehirlerin, kimisinin dinlerinin devam ettiğinden ve tarihi ve arkeolojik araştırmalarla bunun te'yid edildiğinden, Resulullah'ın da hadislerinden habersiz. (Bu yazı sahibini medrese mezunu olduğundan ve kitapları bulduğundan bihaber değilim.. Ona rağmen yazısı bunları gösteriyor.) Salisen: ehl-i dalalet, hürriyet-i efkar serbestisiyle ve Kastamonu Lahikasında geçen "kürre-i arzın ekserisini ve nev'i beşerin kısm-ı a'zamını te'siri altına alan ve perde altında bilinmeyen bir müdhiş cereyan " -ki o cereyanın "binler düğüm ve düğmesinden" sadece biri Stalindir.. -1506 ya kadar bir fırka-i dalle suretinde devam ederek; (Kastamonu Lahikasına havale...) fikr-i hürriyetin inkişafını kullanarak haşr-i cismani başta olmak üzere iman esaslarını sarsmaya tekrar perde altında başlaması ve bunda da hocalar perdesini -bilerek veya bilmeyerek, dost suretinde hulul edip, onların zayıf damarlarını kullanarak çalışması- bu zamanın tehlikesidir.. Burada nur talebelerine düşen vazife ise bu planları -satranç oynayan şahsın o hamlesinin arkasını görmek gibi- görmesi, ona uygun risaleleri mezcedip devaları istifadeye sunmasıdır.. Yoksa, imanda yeni içtihad kapıları açmak ilk anda zahiren daha cazibedar, şa'şaalı ve istifadeli görünse de, sed-i zülkarneyn misali ancak R. Nur'un dayanabildiği o tahribatta, R. Nur binasından delikler açmak, ehl-i imanın boğulmasına sebebiyet verir..

Ahmed Açar Kardeşimin: (R. Akademide yayınlanan Yusuf suresi tefsirine yazdığı eleştirilere cevap)

Evvela: Aslında dört işlemi bilmeyen ve matematik mantığı inkâr eden, hesap ilmini taşların ve odunların toplanmasından ibaret bilen birisine yüksek cebir derslerini anlatmak abestir. Fakat Kuran'ın mucizeliğinin hatırı ve ehl-i imanın istikbali için beş nota yazmam gerekiyor; şöyle ki:

1) Kastamonu Lahikasında anlatılan; erkan-ı imaniyeyi ve Kuran'ı inkâr eden siyasi bir cemiyet ile her cümlesi için adeta *Haza Kelamullah*, dedirten bu tefsirim arasında ne münasebet var?! Acaba böyle vahim vehimlere imkan veren bir kafanın ne kıymeti olabilir?! İslam Âleminin son ikiyüz yılında gözlemlendiği gibi; o cemiyet, Müslümanların ilmi çalışmalarına karşı daima cahilleri tahrik edip “Din elden gidiyor“ sloganı ile Müslümanları geri ve cahil

bıraktırmıştır. Ahmed kardeşim, dikkat etsin; bu cereyana alet olmasın. İlme ve tahkik mesleğine zarar vermesin.

2) Ahmed kardeşim, insanın biyolojik geçmişini, tarih ilmini, Antropolojiyi, Arkeolojiyi bilmiyor. Şahs-ı manevi ve şahs-ı ferdiyi birbirine karıştırıyor. Makam ve gerçek türbe farkını bilmiyor. Hadislerin siyak-sibakını ve hangi makamda zikredildiğini okumamış. Yanlış ve ef-sane söylentileri, ilmi hakikatlerden temyiz edemiyor. Artık ona nasıl cevap verilebilir ki! Evet, maalesef böyle bir durumda sükûttan başka çare yoktur..

3) Benim 35 yıllık ilmi hayatımın saatleri bile bellidir. Buna rağmen beni hiyanetle itham etmesi, büyük bir vebal ve iftira değil midir? Siz düşünün! Kendisi de beni tanıyor. Artık iftira edeceğine; eğer tefsirimde yanlış varsa ve ilmi yetiyorsa ilmen o mucize noktelerini çürütsün. Fakat gücü yetmeyince çamur atmak, erkekliğe ve insanlığa yakışmaz.

4) Medrese ehli olmak, yeni ilmi bir meseleyi hiç yazamaz, manasına nasıl geliyor?! Eğer yazıyorsa onu ehl-i dalalet aldatmıştır, demek, nasıl bir mantıktır!? İnsan olan herkes böyle bir sözden utanır.. Acaba 7000 Kur'an meselesini yeniden keşfeden Bediüzzaman medrese mezunu değil midir? Bugün Ahmed kardeşimin dediği gibi, o gün medresede köhneleşmiş kafalar ona da, dünya düz değildir, dediği için "Said buye kafır" (Said dinden çıkmıştır!) demediler mi?!

5) Son ve en önemlisi: Hâşâ! Peygamberlik müessesesini ve peygamberleri inkâr etmemişim. Vahiy hakikatini ispat ederek 124 bin peygamber gelmiştir, diye akide olarak inanıyorum.. Bu Yusuf Suresi ve benzeri tefsir çalışmalarım da dediğim sadece şudur: *"Vahiy âlem-i gaybın dilidir. Daha çok gaybi olan peygamberlerin şahs-ı manevisini ve zaman üstü olan mesajlarını anlatır. Kuran da diğer semavi kitaplar gibi aynı hakikatleri anlatmakla beraber; kendisinin zikrettiği 28 şahs-ı manevinin hakikatlerinin Hz. Muhammed'de birleştiğini söyler. Yani vahiy o büyük şahsiyetlerin tarihi yönünü anlatmıyor. Fakat bu iki boyut birbirine karıştığı için ehl-i fen bu konuda itiraz ediyor. Biz de o itirazları cevaplamışız. Hepsi bu kadar!"* Risale-i Nur özellikle Mehdi ve Deccal konusunda şahs-ı manevi üzerinde çok durmuştur. İşte bu evrensel hakikate hayal demek, ne büyük bir cehalet numunesi olduğunu artık siz ehl-i ilim düşünün..

Bahaeddin Sağlam

Ahmed Açar Ağabeyim'e İkinci Cevap (Veya) Risale-i Nurun Sedd-i Zülkarneyn Oluşunu Tatbikata Geçirmek

Burada ilmî tahlilden ziyade sadece 15 hatırlatıcı not yazacağız. İşte:

1) Doğrusu birinci cevabımda üslubum biraz sert oldu. Çünkü çoktan beri tanıdığım ve Risale-i Nura olan sadakatinden dolayı saygı duyduğum bir ağabeyin, beni dinsiz komitelerin maşası olarak göstermesi, beni çok üzdü. Hayatımda böyle bir iftira ile hiç karşı karşıya kalmamıştım.

2) Ağabeyimin yazısından anlaşıldığı kadarıyla onun bu heyecanlı girişimi, ehl-i imanın akidesini kurtarma aşkından kaynaklanmıştır.

Evvela: Hemen hatırlatalım ki; kendisinin iddia ettiği gibi imanî konularda içtihad olmaz. Evet, dinin kesin hükümlerinde içtihad olmadığı gibi, imanî konularda da içtihad olmaz. Çünkü imanî meseleler, kesin ahkâmdan daha fazla kesin bilgi ve kanaat ister. Demek içtihad sadece nazarî konularda ve imana girmeyen teferruatta olur.

Büyük imamların bildirdiği gibi; iman ilim ve tahkik ister. İmkânı olan için takliden inanmak caiz değildir. Tahkik konusunda mazur olan avam ise, ya müftünün fetvasına veya itimad ettikleri bir âlimin görüşüne uymak zorundadırlar. Eskiden beri ehl-i ilim, bir kısmı keşif ve keramete, bir kısmı da ilim ve delile dayanarak imanlarını muhafaza etmişlerdir. O günün ortamı ve bilgi seviyesi onların imanını kurtarmaya yetiyordu.

Fakat bu asırdaki ilim ve fen, her şeyi bütün yönleriyle incelediğinden ve eski zaman için kapalı olan meseleleri gözle gördüğünden Ortaçağın bilgisi ve imana yönelik olan delilleri yetmez oldu. Çok ilginçtir ki; vahiy ile gelen bilgilerde yanlış olmadığı halde eski çağların anlayışında bazı yanlışlar çıkıyor. Eğer o vahiy metinlerinin edebî ve ilmî olarak tefsiri ve tevili yapılırsa..

3) İşte Risale-i Nur ve Müellifi bir asır boyunca; zahiren ilme muhalif görünen bu mucizevî ve kutsal metinlerin tevili ve tefsirini yapmışlardır. Birinci Şua, beşinci ayetin tefsirinde ifade edildiği gibi, Risale-i Nur talebeleri kıyamete kadar bu vazifeden sorumludurlar.

4) Bu önemli iş (ki bir açıdan mücedditlik sayılır; bir açıdan Mehдинin ıslahatının bir görevi sayılır) çok önemli olduğu kadar, çok da risklidir. Bir nevi sosyal ameliyattır. Evet, ilim keskin bir bıçak gibidir; ehl-i ilme, ehl-i tefekkür ve felsefeye faydası olduğu gibi; avamın mevcut imanının sarsılmasına da sebep olabilir. Ve maalesef âlim geçinen bazı hocalar için de bu risk söz konusudur. Üstad eski eserlerinde, İslam Âleminin düzelmemesinin sebebi olarak bu noktayı gösteriyor.. “İşlerin karışık gitmesinin sebebi, âlim-i cahil ve cahil-i âlimdir” diyor. Yani gerçek ilim sahibi olmayan hocalar ve avam oldukları halde âlimlerin işine karışan kişiler yüzünden işler hiç düzelmiyor..

5) Üstad B. Said Nursi, ta yirminci asrın başında bu vazifeye başlayınca, o gün ilmî ve fennî bilgiler yönünden avam olan medrese hocaları “Eğer biz Bediüzzaman gibi inanırsak

imanımız elden gider” diye endişe ettiler. Kolay yolu seçip “*Said dinden çıktı.*” dediler. Hatta bunlardan birisi 1934’te o güzelim İşaratül-İ’caz tefsirini bile yaktı.

6) Eski Said, İslamî bir ortamda olduğundan ilmî meseleleri açıkça söylerdi. Yeni Said ise, sürgünlü, hapisli ve sıkıntılı bir hayata mecbur edildiğinden; ayrıca ehl-i ilim ile görüştürülmediğinden ve ülkede açıkça dinsizlik propagandası yapıldığından irşad ve imanı kurtarma vazifesini esas aldı. Zihinler tahriş olmasın, diye ilmî meseleleri ikinci plana bıraktı.

Her iki Said de müteşabihat (yani tevil ve tefsir isteyen dinî metinler) içinden en çok Mehdi ve Deccal meselesi üzerinde yoğunlaştılar; çünkü en çok bu meseleler şüphe konusu oluyordu. Ayrıca insanların umuda ve uyanışa ihtiyaçları çok fazla idi. Bu gibi sebeplerle beraber hocalar da bu meseleleri inkâr ediyordu.

7) Fakat son elli yılda kutsal bütün kıssalar ve dini metinler de tartışma konusu oldu. Bu tartışmada, insanlar dört kısma ayrıldı. Birinci kısım, vahiy ne diyorsa odur; tevil haramdır, deyip bütün fennî ve ilmî verileri reddettiler. Bütün tefsir ve hikâye kitaplarındaki efsanevî bilgileri dahi akide yaptılar. Galiba Ahmed Ağabeyimin, imanı kurtarmadan maksadı, bu hikâyeleri kurtarmaktır.

İkinci kısım, bu kıssalar efsane imiş; dinin aslı yoktur, diye hem medyada hem kitaplarla bol bol yayın yaptılar. Bazı araştırmacılara göre; aydın insanlardan dört milyon kişi bu yanlış bilgilendirmeden imanını yitirmiştir. Maalesef bu çağımızda din görevlileri ve dinî cemaatler, kırsal kesimi ve cami cemaatini esas alıp onlara bu hikâyeleri olduğu gibi anlatıyorlar. Haliyle üniversiteye ve okumuş kesime bir şey veremiyorlar.¹⁸

8) Hâlbuki eğer Ahmed Ağabeyim ve cemaat Risale-i Nurun Sedd-i Zülkarneyn oluşunu bilip istimal edebilseydi, Risale-i Nur’un 1., 2., ve 16. Lem’alarını ve 20. Söz gibi anahtar kısımları anlayabilseydi, insanlığın bu badiresini atatabilirlerdi. Fakat işler tam aksine gitti. Mesela cemaatten gayet dindar fakat fennî verileri reddeden bir mütercim, 20. Söz’ün 1. Makamının Birinci Nüktesini şöyle çevirmiştir: “*Kur’an Hz. Âdem’in gaybî (tarihî) kıssasını anlatır. Bu kıssa 2. planda işarî manada nev-i beşere de hitap eder.*” (özet olarak)

Hâlbuki buradaki ifadenin manası şöyledir: “*Kur’an Hz. Âdem’in gaybî (metafizik) kıssasını anlatmakla, aslında bütün nev-i beşerde geçerli ve birer kanun-u külli-i meşhud olan (her yerde ve her zaman var olan, istisnasız ve gözle görünen) hakikatleri anlatıyor.*”

Demek eğer bir Nurcu, *gaybî ve kanun-u külli-i meşhud* gibi yüzlerce kavramı¹⁹ anlamazsa, Risalelerin Sedd-i Zül-karneyn oluşunu da anlamaz. “*İmanı kurtarmak*”tan halkın efsanevî anlayışını cemaatin tesanüdüyle kurtarmak, diye anlar.

9) Neden bu duruma geldik? diye sorulursa, cevap şudur:

¹⁸ Üçüncü kesim, aydın Araplardır. Bunlar “Bu kıssalar, efsanedir, asılları yoktur. Hz. Muhammed bunları sadece irşat için kullanmıştır” diyorlar.

Dördüncü kısım, araştırmaya devam ediyor. Geçmiş anlayış ile ilmî veriler arasında gerilim yaşıyor. Avrupa’da aydın Hristiyanların çoğu bu noktadadır.

¹⁹ Ki benim hesabıma göre bunlar 7000 tanedir.

Devlet ve bazı gizli mahfiller, Risalelerin ehl-i ilimce anlaşılmasına engel oldu. Belki de insanların genelinin seviyesi müsait değildi. Onun için, ihlâslı ve hizmet aşkıyla tutuşan Nurcular, bütün vakitlerini siyasi konulara ve siyasi beklentilere ayırdılar. Bütün Nurcu yayınevlerine ve medyalarına bakın; konuları sadece günlük siyaset olan kitapların oranını % 95 olarak göreceksiniz. İlmî bir yayınları, enstitüleri ve okulları yok. 40–50 Nur talebesi profesör var. Fakat bunların hiçbiri ilmî bir kitap yazamadı. Çünkü bunlar dinî ilimlerle fennî ilimleri birleştiremediler. Ve bu muhterem zatlar değişik nedenlerden dolayı, Risalelerin literatürüne inemediler. Mesela dinî ilimlerle müspet ilmî verilerin bir kısmını halen birbirine zıt görüyorlar.

10) Sonra Fethullah Hocamın Cemaati çıktı. İşi tamamıyla taklit ve tarikat tarzına indirdi. İlim ve tevil kapısını tamamıyla kapattılar. Bunların yazar kadrosunun “Biz avamı kurtarırsak, havas da bizim olur” inancından mı; yoksa kendileri de mi avamdır; bilemiyorum.

11) Risale-i Nur, 16. Lem’ada “*Zülkarneyn hakikati bir kanundur; her zaman, her asırda numuneleri vardır. Tarihten bugüne kadar, vahşet ve anarşinin tahribatını önleyen bütün dindar devlet başkanları, bütün içtimai peygamberler ve evliyalar bu kanunun birer numunesidirler.*” diyor.

İşte bu çağımızda bu kanun iki kanat tarzında tecelli etti. Avrupa’da Kilise, İslam Dünyasında Tasavvuf ve Asya’da bir nevi tasavvuf gibi olan diğer dinler, Risale-i Nur ve benzeri tahkikli çalışmaların da desteğiyle beşeri, vahşet ve anarşizmin anası olan inkâr-ı ulûhiyet dalaletinden kurtardı. Fakat bütün dünyada, bütün ilim çevreleri ve üniversite kadroları hatta kitap okuyanların çoğu, ya Allah’a inanmıyor veya agnostiktirler. (Yani bilinmezci ve lakayttırlar.) İşte Risale-i Nurun asıl görevi bunlara hitap etmesidir; avama hitap etmesi ve ahlakî tesis görevi ikinci derecededir. Üstad “*Risale-i Nur üniversitenin malıdır*” diyor. Fakat zaman ve zeminin namüsaitliğinden ve siyaset partilerinin cemaatin ruhunu bozmasından işler avama kaldı. Çünkü siyasette kelle sayısı çok önemlidir. Risale-i Nurda ise sadece keyfiyet esastır.

12) Risale-i Nurda şöyle ilmî bir program var: Bu Risaleler, önemli ölçüde insanlara ulaşacak. Bunları okuyanların içinden âlimler çıkacak; Medresetüz-zehra adında dünyanın en büyük üniversitesini kuracaklar. Bunlar, Risalelerdeki o yedi bin anahtar kavram ile Kur’anın bütün müteşabihatını tevil ve tefsir edecekleri gibi; beşeriyetin en önemli miraslarından olan fenleri de felsefe-i maddiye ve tabiiyye tasallutundan kurtaracaklardır.

13) Bediüzzamanın planı böyle idi.. Fakat dünyayı tüketilmesi gereken büyük bir pazar olarak gören gizli komiteler ve kapital çevreleri, böyle bir şeye yol vermiyor. Kilise de, İslam da yedek tekerlek olarak arkamızda dursun; insanlar isyan ederse, inanç onları uyuştursun, diye politikalar yapıyorlar.

İşte Ahmed Ağabeyimin, ehl-i iman yeni ilmi görüşlerle karşılaşırca boğulur, imanlarını kurtaramazlar, dediği seviye budur. Allah ona da yardım etsin; çünkü o da 20 yılını siyasete harcadıktan sonra ancak ayıldı; ama avamilikten çıkmayı beceremedi. “Risale-i Nur talebesi, imkân varsa avam kalmamalı” diye anlamadı. Dünyanın gidişatından anladığım kadarıyla; Ahmed Ağabeyimin bahsettiği o dinsiz komite eskiden küfr-ü mutlakı savunuyorlardı. İkinci Dünya Savaşından sonra mutlak dinsiz toplumun olamayacağını anlayınca bazen inanmak

istiyorlar.. Yalnız dinî hakikatlerin tevil ve tefsirini bilemedikleri için hurafeler içinden çıkmayınca çaresiz kalıyorlar.²⁰ Evet, bu komite 2. Dünya Savaşından sonra dini inceliyor. Fakat başta Kilise olmak üzere dindarların dini yanlış anlatmaları, sağlıklı bir neticenin ortaya çıkmasına engel oluyor.

14) Bugün için dindarların içinde tükendiği temel konular şunlardır:

a) Evrim ve dinî yaradılış kıssasının uyumu.. Eğer, şahs-ı manevi hakikati bilinse burada hiçbir sıkıntı kalmaz.

b) Mecaz ve istiare içeren metinlerin tevili. Bu sayede zahiren fennî ve tarihî bilgilerle çelişen hiçbir vahiy metninin olmadığı görülecektir.

c) Vahyin ve ruhanî mahlûkların mahiyetinin bilinmemesi.. Maalesef, bu hakikatler daha çok mücerred olduğundan; dindar çevreler de avamilikten dolayı bu gerçekleri müşahhas olarak anlattığından, ehl-i ilim çoğunlukla materyalist oluyor.

d) Metinlerin ruhu olan asıl mana yerine meal-i zahirisini esas almak.. Dini bilmeyen insanlara bu yanlış anlayışı dayatmak.. Evet, öz bilinmeyince herkes sadece kendi dinini ve mezhebini haklı görüyor, onu başkalarına dayatıyor. Çünkü diğer dinleri batıl veya muharref görüyor.

e) Dindarlar, dinin ruhu olan iman, ilim ve ihlâstan ziyade şekli yönlerini ve ilgisiz teferruatını esas aldıklarından bugün din, hayatın her sahasından çekilmiş bir mazlum gibidir. Hâlbuki Bediüzzaman, Nutuk Risalesinde “İttifak ancak ilimde olur” diyor. Dolayısıyla, dindarlar ilmi esas almadıkça ittifak edemeyecekler; din de böyle mazlum olarak kalacaktır, diye anlıyorum.

15) Ahmed Açar Ağabeyim; birbiriyle alakalı olmayan²¹ altı yerden altı cümle seçip Bektâşi mantığıyla, Kur’anın mucizeliklerine ve evrenselliğine yönelik yazdığım tefsiri yargılamış. Bu evrensel manalara “indi görüşler” diyor. Hâlbuki her mesele ve tevil için en az on karine metin içinde var. Fakat Ağabeyimiz, ömrü boyunca hiçbir dil ve ilmî çalışma yapmadığından ve bu tefsir, onun avamî ezberini bozduğundan, bu şekilde ilmî çalışmalara karşı bozuk atıyor.

Bir arkadaşım “Ahmed Ağabeye sor bakalım; sen nasıl bilerek veya bilmeyerek Stalin’e alet olmuşsun.” diye söyledi. Ben “Doğrusu bunun mantığını bilemiyorum. Ahmed Ağabey de bu konuyu açmaz. Çünkü açarsa müstear ismi açıklanır; kep düşer; kellik ortaya çıkar. Ayrıca kendisi, dinî hakikatlerin anlatılmasını ve hizmet etmeyi satranç oyunu gibi görüyor. Dolayısıyla sır vermez.” dedim.

Aslında avamî kafalar için sözü bu kadar uzatmak israftır. Fakat inşaallah bu satırlar, yeni bir nesil için bir pusula olur. Zaten Ahmed Ağabey gibi bütün hayatını Risalelere adayan ve biy-

²⁰ “Kâfirler, bazen inanmak isterler.” (Hicr, 1)

²¹ İndeksten bu cümlelerin yerine, hangi makamda ve ne maksatla kullanıldığına bakılabilir.

olog bir Ağabey, bana “Bu yazdıkların doğrudur. Fakat biz şimdi bunları kullanamayız. Sen yazmaya devam et; bunlar gelecek nesiller için gereklidir.” diye söyledi.

10. 09. 2011
Bahaeddin SAĞLAM

Bir Tefsir Kritiği

Tebyinü'l-Kur'ân adlı yeni bir tefsir yazılıyor. Ve 5. cildine kadar gayet güzel bir baskı ile ortaya çıkmıştır. Gerçekten ciddi bir çalışma.. Nüzul sırasına dayanıyor. Temel kavramları literatür ve sözlük olarak açıklıyor. Geçmiş müfessirlerin görüşlerini ve çağdaş tefsir akımlarının yaklaşımlarını vermeye çalışıyor... Fakat tefsirin yazarı Hakkı Yılmaz Hoca, ilmî kifayetsizlikten dolayı şu dört önemli yanıla düşmüştür:

Nüzul sırasını esas alayım derken Kur'ân'ın asıl mucizeliği olan ayetlerin nazm-ı meanisini ihmal ediyor. Ayrıca dayandığı nüzul sırası hakkındaki bilgiler, zannî bir kaynak olmanın ötesine geçemediği için, verdiği bilgiler zannî kalıyor. Kur'ân gibi kat'î bir ilmin kaynaklığını zedeliyor.

Yazar, kadim müfessirlerin görüşlerinin manasını bilmediği için, o görüşlerin çoğunu bir çırpıda çöpe atıyor. Hâlbuki o görüşler, evrenseldirler, bütün zamanlarda geçerlidirler. Sadece tarihî bireysel bilgiler değiller. Ve manaları tamamıyla doğrudur. Âdem ve Kaf Dağı hakkındaki görüşlerin izahında o akvalin tevil ve tefsirlerini göreceğiz.

Tefsir, sistematik bir açılım ile yazıldığı halde, yazar metnin Arapçasına tam hâkim olmadığı için, tefsirden ziyade yetersiz bir meal niteliği ötesine geçemiyor.

Her surenin, her ayetin girişinde temel kavramları uzun uzadıya açıklamaya çalıştığı halde; bilgiler sağlıklı olmadığından, verim hiç olmuyor, insan aydınlanamıyor.

İşte bu kavramlardan “zann” ile ilgili açıklamalarını beraber gözlemleyelim; ilim ve zann ile ilgili bu değerlendirmenin, zann bile ifade etmediğini görelim: (2. Cilt sh: 457)

Kelime Bazında

“Zann, tercih edilen inanç ve kanaat...”

Burada birinci manada zanna “inanç ve kanaat” demesi yersizdir. Çünkü zann, daha çok şekk ve şüpheli manadaki *sanmak* demektir. Tercih edilen inanç ve kanaat ise iman demektir.

“Bu kanaat, bilgisizlikten kaynaklanıyorsa, ona şekk, kuşku, sanı... Denilir.”

Burada da yanlışlık var: Kanaat, kanaat iken ona şekk ve sanı denilmez. Çünkü kanaat yanlış da olsa, bir bilgidir. Kuşku ise, asla zann değildir. İnsanı kaygılandıran ve karar verilemeyen tereddüttür; raybtır. Arapçada şekk, belli bir tarafı seçmekle beraber, öbür tarafa da ihtimal olan sanmaktır; halk arasında kullanıldığı gibi tereddüt demek değildir. (Lisanü'l-Araba bakınız.) Hoca burada şekk, kuşku ve sanıyı bir görmüştür. Hâlbuki şekk'te zayıf da olsa bir tarafın tercihi var. Kuşkuda ise bu yoktur.

Zann kesin bilgiye de dayanabilir, diyor. Hâlbuki zann delile ve ilmî verilere dayanmayan sandır. Eğer belli bir delile dayanıyorsa ona zann denilmez; ilim denilir. (Ebu'l-Beka ve Lisanü'l-Arab)

Kullanılan Yer Bazında

Zann, övgü cümlelerinde kesin bilgi (yakîn) manasında kullanılmış; yergi cümlelerinde ise şekk, sanı anlamında kullanılmıştır, diyor. Hâlbuki biraz sonra ayetlerde göreceğimiz gibi bu her zaman geçerli bir kural değildir. Mesela:

“...fırtına onlara gelip, her yönden dalga onlara varınca (zannu ennehüm uHITE bihim) sanırlar ki gerçekten kuşatıldılar.” (Yunus, 22) İşte bu ayet kâfirlerin kaypaklığını yeriıyor. Ve zann kelimesi burada tercihli sanmak manasına gelmiştir. Yunus, 24 de böyledir, yergidir. Ve kuvvetli kanaat manasına gelir.

“Nihayet elçiler ümitsizliğe düşünce ve yalana çıkarıldıklarını sanınca (bu konuda şüphey e düşünce,) bizim yardımımız hemen onlara geldi.” (Yusuf, 110)

İşte bu ayet övgü manasına geldiği ve “zann” enn-i müşeddede ile kullanıldığı halde, burada zann, zayıf bir şüphe manasına gelir. Yoksa böyle bir şüphe, tam kanaat şeklinde olsa, peygamberliğ e yakışmaz. Hâlbuki bakıyoruz; Hoca bu ayetteki “zannû” kelimesini yakîn manasında kullanmıştır.

“Ben kıyametin kopacağını sanmam. Kopsa da ben Rabbimin yanında güzel bir yer bulurum.” (Fussilet, 50)

İşte burada zann, zayıf şüphe manasındadır. Zaten ayetten de öyle anlaşılıyor. Ve yazarımızın dediği gibi ayet yergi manasındadır. “Enne-i müşeddede” ile de kullanılmamıştır. Hâlbuki Hakkı Hoca, bunu “yakîn” ifade eden ayetler içinde göstermiştir.

Kehf 53 de yergi manasındadır. Ve “enne-i müşeddede” ile kullanılmıştır. Fakat kuru bir zandan başka bir mesajı ifade etmiyor. Çünkü kâfirler kuşatıcı bir azaba karşı gelemeyeceklerini az çok tahmin ediyorlar.

Bakara 46’da ki “zann” kelimesi ise, bizim bildiğimiz zann manasını ifade etmiyor. “Bütün duyguları ile Allah’a kavuşacaklarına inanıyorlar ve bekliyorlar,” manasındadır. Ebul-Beka, Külliyyatında; Rağıp, Müfredatında şöyle der: “Burada kesin iman manasında zann kelimesinin kullanılması bu kelimenin ef’al-i kuluptan olmasıdır. Yani akılları ve kalpleri ile ahirete inanıyorlar ve ahireti bekliyorlar,” demektir.

[İnsanın algı mertebesinin mihengi, ölçüsü şudur: Eğer insanın edindiği algı, kuvvetli veya zayıf hiçbir belirtiye dayanmıyorsa ona “vehim” (kuruntu) denilir. Eğer bu algı, kesin olmakla beraber, sübjektif bir kanaate dayanıyorsa ona “zann” denilir. Ve eğer o algılanan şey, somut veya mantıksal delillere dayanıyorsa ona “ilim” denilir.

İşte epistemolojik kaynak olarak ilim ölçülebildiğinden ve zann ölçülemediğinden; ayrıca çoğu kez zann kuruntu tarzında kaldığından, Kur’ân ilmi övmüş, zannı yermiştir. Özellikle imanî konularda...

Evet, zann müsbet de olsa, objektif olmadığından, tam tersi genellikle sahibinin subjektif duygularına dayandığından; zorunlu, objektif ve gerçek delillere dayanan ilim ile bir tutulmamalı. Olsa olsa duygusal ve hissi bir delil olur, bir şüphe olur. Zaten Kur’ân bu gibi duyguları insanın zayıflıklarını bildiren birer şüphe olarak gösterir.]

“En-i müşeddede ve en-i muhaffefe” konusunda müşeddad 5 yanlış var:

“En-i müşeddede; en-i muhaffefe” ifadeleri yanlış olduğu gibi; (yani enne-i müşeddede denmeli idi.) en-i müşeddede edatı olan “inne” ve “enne” ifadesi de yanlıştır. Çünkü “zanna” fiilinden sonra “inne” ve innenin muhaffef hali olan “in” hiç kullanılmaz.

Hoca in-i muhaffefenin zandan sonra kullanılmadığını bilmiyor. “Zanna”dan sonra kullanılan en-i masdariye ile en-i muhaffefeyi birbirine karıştırmıştır.

En-i muhaffefe’ye gelince cümlede haberin üzerine değişik tekit edatlarının gelmesinin gerekliliğini ve bunun fiilde nasb yapmadığını bilmiyor.

Ve bu en-i muhaffefe (masdariye değil) bu tekit edatlarından dolayı yine en-i müşeddede gibi cümleyi pekiştirdiğini bilmiyor. Galiba Hoca, Müfredattaki şu ibareyi yanlış okudu:

“Eğer zann kuvvetli kanaat ifade ediyorsa, genelde en-i müşeddede ve yine tahkik için olan en-i muhaffefe ile kullanılır.

Ve eğer zann, zayıf bir kanaat bildiriyorsa, en-i masdariye ve in-i nafiye ile kullanılır. Ki bu in-i nafiye olumsuz fiillerde kullanılır.”

Gösterdiği 2. grup ayetlerin tafsilinde bu gibi yanlışları tek tek göreceğiz.

[Hemen hatırlatalım ki, in-i muhaffefe asla zannadan sonra kullanılmaz. Eğer zannadan sonra “in” harfi varsa o harf-i nefy olan “in” dir. İsrâ 52’de görüldüğü gibi.. Ayrıca Eğer in-i muhaffefe, cümlelerin başına gelse mutlaka onun haberinde lam-i tekid gelir.

Ve en-i muhaffefeyi de en-i masdariyeden ayırmak için şartlar var. **a)** Harf-i nefy, sevfe, se, kad edatları haberde kullanılmış olmalı. **b)** Veya “en” den önce ef’al-i tahkik kullanılmış olmalı. **c)** Veya başına geldiği fiil, şart ve dua fiilleri veya gayrı münsarif fiil olmalı...]

Şimdi 2. Grup Ayetlerin Tahliline Bakalım

“Yunus kızıp gidince onu yakalayamayacağımızı sandı...” (Enbiya, 87) Evet burada yergi var. Ve ayet şüpheli bir zannı ifade ediyor. Fakat “en” en-i muhaffefe değildir. En-i masdariyedir. Ki normal fiilin üzerine gelmiştir. En-i muhaffefe ise, müşeddeditliğine bedel edatlarla gelir. Ve yine tekid bildirir. Farkı sadece dile kolay olmasıdır.

İnşikak 14. ayet de aynen bunun gibidir. Bakara 230’daki “en” de en-i masdariyedir. Ve Hoca’nın dediği gibi burada zann, şüphe ve sanı değildir. Ayet açıkça diyor ki: “Eğer karı-koca

Allah'ın emirlerini yerine getireceklerine kani iseler bir daha birleşebilirler.” (Talakı geri alabilirler.)

Aynı manaları anlatan Fussilet 22 ve 23'teki zann kelimelerinin birincisine “*yakîn*” ikincisine “*şüphe*” manasını vermesi, çok açık bir hatadır. Çünkü ikisinin de manen öznesi birdir. Ve aynı yüklemi ifade ediyorlar.

Ve yine bunun gibi Fussilet 50'yi her iki kategori içinde göstermesi, Hocanın açıklamalarının zann bile ifade etmediğini gösterir. Çünkü bu mantiken açık bir çelişkidir.

Cinn 5–12 ve Kıyamet 25'teki “en”ler de masdariyedirler. Muhaffefe değiller. Yergi makamında da gelseler, tahkik ve kanaat ifade ederler. Tekit manasını kesin nefy manasına gelen “*len*”den ve ölümün kesinliğinden alırlar.

“O kâfirler ölüm anında sanırlar ki belleri kırılacak. Ve sanırlar ki ölüm kesin bir ayrılıştır.” (Kıyamet, 25)

İşte burada zann kuvvetli sanma manasına gelmiştir.

Haşır 2'deki birinci zan da (ki en-i masdariye ile gelmiştir) ve ikinci zann da kuvvetli kanaat manasına gelmişlerdir. Yahudilerin kalelerinin sağlamlığını ve ondan dolayı mümin kâfir hiç kimsenin, onların çıkartılamayacağını sanmalarını ifade ediyor. Fakat Allah'ın kesin emri herkesin kanaatini tersine çevirdi. Onları Hayber'den çıkarttırdı. Hoca ayetin bu manasını göremediği için iki zann kelimesinden birini yakîn, diğerini şüphe manasında göstermiştir.

İsra 52. ayette “in” kullanılmıştır. Ve bu, in-i muhaffefe değildir; nafiye ki, istisna almıştır. *“Allah sizi diriltmeye çağırınca, O'nun yüceliğini anarak ve ancak çok kısa bir müddet beklediğinizi sanarak O'na cevap verirsiniz,”* mealinde bir ayettir. Ve burada zann kesinlik (zann-ı galip) ifade etmiştir. Çünkü kabir müddetinde her ne kadar çok kalınırsa da birçok ayetin açık ifadesi, *“insanların çok az kaldıklarını hissettikleridir.”*

Genel Olarak

Hoca ısrarla dindarların zanna uymamaları gerektiğini söylüyor. Ve eski müfessirlerin iddiaları ancak zann ifade ettiğinden onları kale almadığını iddia ediyor. Fakat verdiği mealde bile birçok yanlış bulunduğu ve haksız olarak kadim tefsir anlayışını reddettiğinden onun yazdıkları zann bile ifade etmiyor, denilebilir. İşte reddettiği yüzlerce manalardan ve rivayetlerden bir tanesinin yorumu:

“Allah Âdemin tevbesini kabul edince; buğdayı Âdemin zürriyetine gıda yaptı.” Kurtubî'den rivayet edilen bu ifadenin manasını anlamak için şu 5 maddeyi bilmek gerektir:

İnsanlık Homo sapiens döneminde avcılık ve et ile besleniyordu.

Sonra mülkiyet ve soyut bazı manalar inkişaf edince; insanlar, kendilerine yasak olan kanlarını dökmeye başladı. İnsanoğlu cennet-misal olan doğanın verimli ortamından, sorumluluk ve kıtlık dünyasına atıldı. (Hubût)

Bundan sonra (yaklaşık 10 bin sene önce) başta Mezopotamya’da olmak üzere yerleşim merkezlerini oluşturmaya ve tarıma geçtiler. Âdemin tevbesi sosyal manada kabul oldu.

İşte bu dönemde ziraatçıların dehası ile ot çeşitlerinden (aşı yöntemiyle) buğday üretilmeye başlandı. Ve insanlığın etten sonra ikinci temel gıdası oldu. (Bu bilgiler tarihçe sabittir.)

Ve insanlık o günden beri, serotonin denilen mutluluk hormonu üreten buğday ve tarım ile beslenmiştir; maddi ve psikolojik ihtiyacını kapatmıştır.

Ben bu rivayeti şöyle biliyordum: “*Âdem cennetten atılınca mutluluk yemeği olarak ona buğday verildi.*”

Demek insanlığın 7 milyon yıllık evrimini; son yüz bin yıllık sosyal evrimini; bundan on bin sene önce Âdem olup yeryüzünün halifesi olduğunu; sıkıntıların depresyon yaptığını; buğdaygillerin bunun ilacı olduğunu bilmeyen biri, “Bu bilgi hurafedir” diye hemencecik çöpe atabilir.

Hakkı Hoca, sadece A’raf suresinde bunun gibi 150 adet kavramı ters yüz etmiştir. Bunun gibi nice temel kavramlar ve kelimeler, meal ve mana bazında doğranmıştır. Şöyle ki:

İşte Bir Kısım Meal Hataları

A’raf 21:

“*Ben size öğüt verenlerdenim,*” cümlesi, “*Ben sizin için bu dediklerimde samimiyim,*” şeklinde olacaktır.

A’raf 22:

“*Böylece onları aldatarak zillete düşürdü*” cümlesi, “*Böylece onları aldatarak, onları günaha doğru meylettirdi,*” şeklinde olmalı. Ayette “*della*” fiili var. Sarkıtmak, meylettirmek manasına gelir. Galiba Hoca Bakara’daki “*fe ezzellehüma*” ayetiyle burayı karıştırdı. Ayrıca Bakara’daki lafız da normal ‘z’ ile. Ayaklarını kaydirdi, manasına gelir. Hoca’nın kullandığı “*zillet*” ise peltek ‘z’ ile.

A’raf 20:

“*Rabbiniz başka bir sebepten dolayı değil; sırf ikiniz de birer melek olmanız veya ebedi kalıcılardan olmanız için size şu ağacı yasak etti.*”

Ayetin doğru meali şöyledir: “*Ve şeytan dedi ki: Rabbiniz, iki melek veya ebedi olmayasınız! diye bu ağaçtan tatmayı size yasak etti.*”

Burada sorun “*illa en tekûnâ*” kalıbının daima olumsuz geldiğini bilmemekten veya tefsirlerde “*illa kerahiyete en tekûnâ*” takdirini görmemekten kaynaklanmıştır. (Zemahşeri’ye bakınız.)

Eğer Hoca (ki Kur’ân’ı bir bütün olarak ele aldığını iddia ediyor.) Taha 120’yi anlasaydı, böyle bir yanlışla düşmezdi. Orada ayet açıkça şöyle diyor:

“*Şeytan Âdeme (insana) vesvese verdi. Sana ebedi hayat ağacını ve çürümez bir saltanatı göstereyim mi? dedi.*”

[Yani bu yasak ağaçtan yersen, ebedileşirsin ve yıkılmaz bir iktidar elde edersin?] diye onu kandırmaya çalıştı. Evet, insanoğlu cinsellik yasak ağacından tadınca, gelen nesil itibarı ile bir nevi ebedileşir ve yeryüzü saltanatına konar. Fakat bu bir yanılgıdır. Asıl ebedilik soyuttur; ve ebedi olan ahirettedir. (İkbal ve Ali Şeriatî’nin bu konudaki izahlarına bakınız!)

A’raf 28, 37 ve benzeri:

“*Allah’a karşı yalan uyduran...*” ifadesi yanlıştır. “*Allah namına iftira ederek yalan uyduran...*” şeklinde olmalıdır.

A’raf 3:

“*Min dunillahi*” kalıbını Allah’ın asları diye çevirmek yanlıştır. Doğru tercüme şöyle olmalı: “*Allah’ın dışında (fani ve sınırlı) şeyleri tanrı edinmeyin.*” (Çünkü sadece Allah sonsuzdur, ebedidir.) Lisanül-Arab, *dune* kelimesinin harf-i cer ve muzaf olarak kullanıldığında sadece bu manaya geldiğini söylüyor.

A’raf 39:

“*Sizin bize karşı fazlalığınız yoktur,*” gibi kalıplar “*sizin bizden üstün (faziletli) tarafınız yoktur,*” şeklinde olmalı.

Sh. 514

Ayet 4’te şiddetli azabımız manasına gelen “be’s” kelimesini hışmımız diye çevirmek yetersiz ve yakışıksızdır.

Sh. 514

Gece uykusu ve gündüz uykusu zamanlarını güvenli zamanlar diye tefsir etmek yanlıştır. Ayetin demek istediği şudur: “*Siz gaflette iken, mesela uykuda iken hiç beklemediğiniz bir anda şiddetli azabımız, size gelecektir.*”

Sh. 542’de Arapça olarak yazılan irtifa kelimesi “*ayn*” ile yazılmalı.

Sh 536–545 arası

Hoca, “*sev’eteyn*” maddesinde çirkinliğin, insan avretinin çirkinliğini göstermek açısından olduğunu, yaradılış açısından olmadığını anlamadığından eski müfessirlere büyük bir tepki göstermiştir. Bu yanlış, zincirleme olarak onu 7 yanlışla daha götürmüştür:

Hoca Allah’ın, yarı çıplak olan insanoğluna pamuk, deri, tüy gibi nimetleri inzal ve ikram etmesini, onun avretini örtmesini ifade eden ayete yanlış mana vermiştir. Burada indirilen vahiy örtüsüdür, diye bir çıkış yapmıştır. Çirkinliğin utangaçlık manasından kaynaklandığını anlamamıştır.

Hemen sormak gerekir: Eğer indirilen bu nimet vahiy ise, takva giysisi nasıl vahiyden daha hayırlı olur? Ki ayetin devamı bunu söylüyor.

Neden Kur’ân’ın birçok yerinde ikram ve lütuf manasına gelen inzal kelimesini fiziki bir indiriliş diye anlıyorsun?

Neden vahyin fiziki bir mekândan indirildiğini anlıyorsun?

Neden demiri diğer elementlerden ayırıyorsun? Hâlbuki dünyanın bütün elementleri beraber olmuşlar. Sadece demir uzaydan gelmiş değildir.

Neden uzay için aşağı-yukarı kavramının olmadığını bilmiyorsun?

Neden Adnan Hocanın safsata bilgilerini bu gibi ciddi bir tefsire kaynak yapıyorsun?

Evet, eğer Hoca, antropolojik olarak ilk insanların çıplak olduğunu; sonra âdemiyyet ile (dil, din ve soyut değerlerle) hayat ağacından yiyip, utanma duygularının geliştiğini; bunu tüy, deri ve değişik kumaşlarla kapattığını ve insan için bu maddi giysiden çok daha hayırlı olan inanç ve takva elbisesinin önemini bilseydi, böyle yanlışlıklara düşmezdi.

Son olarak şunu da hatırlatmakta fayda var. “Müşacere” kelimesi, ortaklık kalıbı olduğu ve kavga edenler ağaç dalları gibi birbirine girdiği için, kavga manasına gelmiştir. Yoksa şecer kelimesi hiç bir linguistik yönden kavga manasına gelmez. Maalesef Hakkı Hocanın bütün etimolojik tahlilleri bunun gibi zaafları taşır ve ilmî bir boyut asla içermezler.

Tashihi isteyen bu gibi noktaların sadece bir kısmını 20–30 sayfadan seçtim. Eğer bütün tefsir elden geçerse, 4000 meal hatası ve 1000 kavram tashihi çıkar. İsmet Uçma ağabeyim samimidir. İşin takdirini ona bırakıyorum. Fakat senelerdir bu gibi çalışmaların piyasada itibar görmeleri ve hiç kimsenin dönüp ya burası yanlış, dememesi, ilim namına insanı üzüyor.

Cenab-ı Hakk, İslam Âlemine ilim ve anlayış nasip etsin! Ve bizi hatalarımızdan dolayı rezil etmesin!

04. 06. 2009
Bahaeddin Sağlam

İlim ve Cehalet veya Âlem-i İslam Meselesi

Mesele soru, sorun, sorgulanan şey ve çözülmesi istenilen problem demektir. Evet, İslam dünyasında çok sorular ve çok sorun var. Ayrıca sorgulanan önemli acil durumlar var. Çözülme bekleyen büyük problemler var. Yüzyıl önce de böyle idi. Bir çağ geçmesine rağmen bir şey değişmemiştir.

Yüzyıl önceki aydın Müslümanlar bu sorunların farkında idi. Bunların çözümü için İslam Birliği manasında İttihad-ı Muhammedî'yi kurdular. O zaman şöyle bir soru medyada yayınlanıyordu. “Acaba bu İttihad-ı Muhammedî, modern dünyaya tehlike oluşturmaz mı?”

Bediüzzaman yine medya üzerinden bu soruyu şöyle cevaplıyordu: *Birlik ilim ile olur. Eğer ilim varsa böyle oluşumlardan hiç zarar gelmediği gibi; çok faydaları da olur. Eğer tehlikeli olan cehalet üzere birlik ise, o zaten mümkün değildir. Böyle bir birlik asla gerçekleşemez. (Nutuk)*

Demek İslam dünyasının sorunu, İslamın kendisi ve İslamî devletlerin kurulması veya İslam Birliğinin gerçekleşmesi değildir. İslamın sorunu çok küçük, maliyeti sıfır küçük; fakat çok önemli bir noktada gizlidir. Evet, İslam Âlemi bu küçük virüsten dolayı din ve ideoloji konusunda dilini ve gücünü kaybetmiş dilsiz ve halsiz bir insana benziyor.

Ben her şeyi bırakıp yıllarca bu sorunu düşündüm. Biz Müslümanların özellikle yazarçizer ve ilahiyatçıların sağlıklı ve çağa hitap edebilecek olması için ne gerekir, diye düşünmeye çalıştım. Üç noktada bunun nedenini buldum.

Müslüman âlim; üç şeyde zirve olmalı. Yoksa o mesleği bugün için ifa etmemeli..

a) İyi derecede dile hakim olmalı; özellikle Arapçaya..

b) Tıp amfisinde dersleri anlayabilecek kadar fizik, kimya ve biyolojiye hâkim olmalı.

c) Özgür düşünce manasında içtihad ruhuna sahip olmalı.

Tarihte bütün büyük Müslüman yazarlar asırlarına göre bu üç meziyete hâkim idiler.

Evet, özgür düşünce konusunda tarihin büyük kusurları oldu. Ve maalesef bu asırda özgür düşüncede birçok âlim ve yazar zirve iken; dil ve fen konusunda mümeyyizlik seviyesinden bile geridedirler.

Gündem olduğu için tipik beş meseleyi aktaralım. İnşallah ibret için ders notları olur.

1) Bediüzzaman “*Kur'an arştan gelir*” dedi. Bu sözü ile “*Kur'an zamanlar üstüdür.*” Demek istedi. Ve “*Madem zamanlar üstüdür elbette her çağa yönelik bir yansıması olacaktır. Kur'an 1400 yıl öncesinde gelmiş geçmiş, ihtiyarlanmış bir eser değildir. İşte Risale-i Nurlar, Kur'anın bu asra hitap eden manalarının tercümesidir. Kur'an asr-ı saadette nasıl rahmet ve*

ihtiyaç üzere indi; yine aynı rahmet ve ihtiyaç dili ile her asra manasını ikram ve ihsan ediyor.”

Fakat iyice dil bilmeyen, meal ve manayı temyiz edemeyen bazıları, “*Vay! Bediüzzaman bana vahiy geliyor.*” diye yaygara koparıyorlar. Ben böyle iftira edenlerin çoğunu tanıyorum. Özgür düşüncede zirveler; fakat dil ve ontolojik bilgilerde mümeyyiz bile değiller. Anlaşılan bunlar Türkçeyi de doğru dürüst bilmiyorlar. Bu konuda benim raporlarım var; isteyene gönderebilirim.

[Maalesef İslam dünyası öyle bir karanlığa gömülmüş ki; özne ile yüklemi, fiil ile faili temyiz edemeyecek kadar karanlık kişilerin çobanlığına kalmıştır.]

2) Ve mesela yine Bediüzzaman bu asrın materyalizmine karşı ruhun bekasını savunmak sadedince birçok yerde “*Ruh esastır; madde ve beden yıkılsa da ruha bir şey olmaz. Mesela her sene veya her altı ayda bir beden yenileniyor; fakat ruha ve ruhun gılafları latifi olan beyindeki bilince bir şey olmuyor*” dedi. Ben 40 yaşımıdayım demek 80 beden değiştirmiş bir ruhum,” dedi. (Seksen dedi; çünkü her altı ayda bir beden tedricen değişiyor.)

İşte tam Türkçe bilmeyen bir zat çıkıp “*Vay Bediüzzaman tenasühçüdür, reenkarıyandır.*” diye yaygara kopardı. Bu zat iyi derecede dil bilmiyor, diyorum. Çünkü Bediüzzamanın dediği gayet açıktır. O bunu anlamadı; kalktı böyle bir yazıyı sitesinde yayınladı. İnsanlarımızın çoğu da Osmanlıca bilmediği için veya araştırmaya alışık olmadığı böyle iftiralara inanıyor.

3) Eskiden simya diye bir uğraş vardı. İnsanlar, atomu ve metalleri tanıdı; çok uğraşırsak demiri altın yapar zengin oluruz diye inanıyorlardı. Merhum İbn Teymiyye bu uğraş haramdır, diye fetva verdi. Şimdi de IŞİD bu fetvaya dayanarak kimya ilmini Müslümanların çocuklarına yasak etmiştir. Hâlbuki kimya Allah’ın maddi yaratmasının dilidir. Onun kudret kaleminin mürekkebidir.

Bir de manevi ve psikolojik simya var ki; Carl Jung gibi büyük bir âlim, bu konuda bir kitap yazmıştır. Bu manevi kimya ile de kömür gibi ruh ve kişilikler; elmas gibi olurlar. Aslında bu asırda kişisel gelişim ismi ile yapılan bütün çalışmalar bu hedefe varmak içindir. Ama başaramadılar. Eskiden İslam mutasavvıfları bunu iyi beceriyorlardı. Galiba İslamoğlu bu konuda başarısızdır ki; Mevlana gibi manevi bir sarrafa dil uzatıyor. Onun Mesnevisinin meal ve manasını temyiz edemiyor.

4) Tasavvufu övüyorum, diye her şeyde sofilere katılıyorum manasına gelmez. Çünkü İslam’da öğretmen öğrenci münasebeti vardır. Şeyh mürit münasebeti yoktur. Hele mürit psikolojisi hiç yoktur. Bediüzzaman bu öğretmen öğrenci münasebetini cemaatlara oturtmak için Medresetüzzehrayı hedef yaptı. Fakat Nur Cemaati dahi maalesef mürid psikolojisini geçemiyor.

5) Şimdi şu ufak sorunlardan sıyrılıp asıl meselenin kökenine inelim. O da 220 yıl önce çağımızın bilimlerine yenilen Hristiyan dininin iflasıdır. Bu iflas yüzyıl sonra İslam dünyasının iflası olarak gerçekleşti. Bu konuda dünyada o kadar çok sıkıntılar yaşandı ki;

bugün İslam dünyasının çektiği sıkıntılar, onun yanında küçük kalır. Yani İslam dünyasının da evrensel dünyanın da asıl sorunu, ontolojik bilgi ve epistemolojik yöntem yokluğundandır. Fakat bu konuda umutsuz olmayın. Dünyada özellikle İslam dünyasında çok bilgi var; birileri uyanmış buraları bir araya getiriyor.

Mesela: Ankara İlahiyat Kelam Kürsüsü Başkanı değerli Hocam Şaban Ali Düzgün'ün *Allah, Tabiat ve Tarih* çalışması bu ontolojik bilgi ve epistemolojik yöntem konusunda bir şaheserdir; her dindarın ve yazarın başucu kitabı olmalı. Binler takdire layık zirve bir çalışmadır.

Son Olarak İki Nokta Teşhisi

a) Birileri çıkıp şirk ve tevhid pazarlıyor. Ama kendisi tevhidi bilmiyor. Çünkü tevhid, başta sünnetullah ve mucize olmak üzere varlığı irfan seviyesinde bilip; Allah'ın sonsuz aşkınlığını, yetkinliğini ve sonsuz kudretini, ilmini ve iradesini bilmek ve ona göre yaşamak demektir.

Ama bakıyorsun, bize tevhid pazarlayan zat, esbapperesttir; varlık sistemini kâinatı, bilmiyor; aşkınlık ve sonsuzluktan haberi yoktur. Kutsallık ile fetişizmi birbirine karıştıracak kadar cahildir.

b) Başta İslam usulcülerini, olmak üzere, Farabi, İbn Sina ve İbn Arabî gibi zatlar *ihşa'ül-ulum* kavramına çok dikkat ediyorlar. Bu tabir çağının bütün ilimlerini bilmeyen âlim olamaz demektir.

Fakat bakıyorsun, İslam iktidarından²² başka bir aşkı olmayan ve bu aşkı, tevhidi pazarlama ile kamufle eden, epistemoloji nedir, zan nedir, dil ve belagat nedir bilmeyen liderlerimiz ortaya çıkmıştır.

Bu konuda piyasada o kadar çok örnek var ki; tek tek saysak 700 sayfalık bir kitap olur.

Fakat saygın ve hiç kimsenin bu kadar geride olabileceğini sanmadığı bir zat var: M. İslamoğlu. İşte onun mealinden tek bir ayetin analizine mukayeseli olarak bakın; sonra bugünkü manası ile İslam iktidarı gibi şeylerden vazgeçin; ilim için bir şeyler yapmaya bakın.

Aslında böyle bireysel şeyleri yazmak istemezdim. Fakat Kur'anın, ilmin ve İslam Âleminin geleceği için kendimi mecbur hissettim.

²² Ki iktidar genellikle insanların yozlaşmasına sebep olur.

M. İslamoğlunun mealinde Bir Ayetin Analizi

Son elli yılda İslam âleminde müsteşrik şeytanların iddialarını anlayan iki zat çıktı. Samimi olarak meal bazında cevap vermeye çalıştılar. M. Esed ve Mustafa İslamoğlu Hoca. Muhammed Esed mealıyla ilgili çok şey yazıldı, yayınlandı; ben şimdi o meseleye girmeyeceğim. Fakat İslamoğlu Hoca'nın mealıyla ilgili kısa bir not yazmak istiyorum: Hoca büyük bir iman ve aşk ile 20 sene emek vererek güzel ve faydalı bir ürün ortaya çıkardı. Fakat bu çalışma 5000 ilmî zaaf içerdiğinden o güzelim kitap *kaynak olma* makamından propaganda kitabı seviyesine düşüyor. Hoca'nın bu ilmi zaafı üç kategoride çerçevelenebilir:

a) Hoca'nın, ya acelecilikten veya tam anlamadığından eski engin kaynaklardan iktibas ettiği bilgilerin % 90'ı, ya eksiktir veya yanlış aktarılmıştır.

b) Dil ve gramer yetersizliğinden çok yanlış çeviriler var.

c) İlmî usuller ve tercüme teknikleri gibi disiplinlere uyulmadığından, yüzlerce ayet siyasi sloganlar tarzında çevrilmiştir. Mesela binden bir numune olarak vahiy ve Kur'anın mucizeliği ile ilgili olan Bakara, 23-24. ayetlerin doğru mealı şöyle iken:

Eğer kulumuza (tamamıyla bize bağlı olan Muhammed'e) indirdiğimiz bu Kur'an (vahiy) hakkında kuşku içinde iseniz, bu Kur'anın benzerinden bir sure de siz ortaya koyun! Ve Allah dışında, bilge ve belge (şüheda) kabul ettiğiniz bütün herkesi yardıma çağırın. Eğer 'biz de böyle şeyler söyleyebiliriz' olan sözünüzde doğru iseniz?!

Eğer bu Kur'ana benzer bir sure yapamazsanız -ki kesinlikle yapamayacaksınız- yakıtı insanlar ve taşlar olan, özellikle kâfirler için hazırlanan bir ateşten kendinizi kurtarmaya, korumaya çalışın!

Bakın, mana ve gramer açısından bu iki ayetin mealı bu iken; Hoca bu iki ayeti şöyle çevirmiştir:

Eğer siz kulumuza indirdiklerimize dair bir kuşku taşıyorsanız; haydi hemen benzeri bir sure getiriniz. Ve eğer sözünüze sadıksanız Allah dışındaki tanıdıklarınızı da yardıma çağırınız!

Dikkat ederseniz mana ve dil açısından Hoca'nın bu ayete verdiği mealde yedi önemli yanlış ve eksiği göreceksiniz.

1- Mimma nezzelna (indirmemizde şüphede iseniz..) deniliyor. İndirdiklerimizde şüphede iseniz, denmiyor. Çünkü o kâfirlerin şüphesi, Kur'an bilgilerinin güzelliği hakkında değildi; bu bilgilerin vahiy yoluyla Allah'tan gelip-gelmediği hakkında idi. Yani onların şüphesi sadece vahiy noktasında idi. Zaten ayetteki *mâ* masdariye de olsa mavsule de olsa tek aynı manaya gelir. Bakın Hoca bu inceliği bilmediğinden cümleyi *indirdiklerimize dair*, diye çevirmiştir; işi yüzlerce mesele hakkında olan şüpheler tarzında göstermiştir; ayrıca ayete fazladan *dair* kelimesini ilave etmiştir.

2- *Kuşku taşıyorsanız, yerine kuşku içinde iseniz, olmalı. Çünkü kâfirler kuşkuları içinde adeta boğulmuşlardı. Nitekim ayet, fi-raybin (kuşku içinde iseniz) diyor.*

3- Ayette *fe'tu*'deki *fe* hemencecik manasında değildir. Zorunlu bir sonucu bildirmek manasındadır. Çünkü Kur'an, onlardan hemencecik bir sure getirmelerini istemiyor. Sadece *Gidin, düşünün, çalışın, büyüklerinizi yardıma çağırın; öylece getirip getiremeyeceğinize bakın*, diyor.

4- *Eğer sözünüze sadıksanız, Allah dışındakileri yardıma çağırın* şeklindeki cümle de yanlıştır. Çünkü söze sadık olmak, başkalarını yardıma çağırın, emrinin şartı değildir. Yani ayetten, sözünüze sadıksanız başkalarını çağırın gibi anlamsız bir cümle çıkmaz. Bu şart, ayetteki diğer taciz emirlerini destekleyen bir meydan okuyuştur. Ayet der ki: *Kur'anın benzeri bir sure getirmek için düşünün, çalışın, başkalarını da yardıma çağırın. Eğer 'Biz de böyle şeyler söyleyebiliriz, şeklindeki sözünüzde doğru iseniz; bile bile, yalan söylemiyorsanız, haydi, bir surenin benzerini getirin, demektir.*

5- *Sözünüze sadık iseniz*, şeklindeki meal de yanlıştır. Çünkü verilmiş bir söz ve vaad ortada yok ki; ona sadık kalınsın veya kalınmasın. Demek ayet, başka bir manayı ifade ediyor. *Eğer bile bile yalan söylemiyorsanız, 'Biz de bunun benzerini söyleyebiliriz' sözünüzde doğru olduğunuzu sanıyorsanız, böyle bir işe girişin*, demek istiyor.

6- Bilge, otorite ve belge manasına gelen *şüheda* kelimesini *tanıdıklar* diye çevirmek, hem çok acıklı bir cehalettir hem de son derece ciddiyetsiz bir açıklamadır. Çünkü böyle bir çeviri, lügat açısından sıfır seviyeyi gösterdiği gibi; Kur'anın çok önemli meydan okuyuşunu da ciddiye almaz ve anlamsız yapıyor.

Geçiyoruz 24. ayetin kritiğine: *Ama eğer şimdiye kadar bunu yapmadıysanız? Bundan böyle de asla yapamayacaksınız*, demektir. *O halde yakıtı insanlar ve taşlar olan, inkâr edenler için hazırlanmış ateşten sakının.* Bakın burada da dört açık yanlış var:

a) Bütün tefsirlere ve gramer kitaplarına göre bu cümle gelecek zaman şartı iken; yani *eğer yapmayacaksanız*, mealinde iken, hiçbir delil olmadan eğer şimdiye kadar yapmadıysanız, şeklinde çevirmiştir. Bu yanlışını süslemek için de ayete, *şimdiye kadar* sözcüğünü ilave etmiştir. Hâlbuki bütün gramer kitaplarında *in* gelecek şart edatıdır, diye yazılıdır, geçmiş zaman için değildir.

b) Ayetin başındaki şart cümlesinin cevabı, kendinizi ateşten koruyun, ifadesi iken, normalde bir ara cümle olan *ki yapamayacaksınız*, cümlesinin başında *fa-i cevabiye* olmadığı, aksine o cümlelerin ara cümle olduğunu bildiren *waw* olduğu halde, Hoca her nasılsa bu ara cümleyi şart cümlesinin cevabı yapmıştır. Asıl cevabuş-şart olan *fettaku (kendinizi koruyun!)* cümlesini müstakil bir cümle yapmıştır.

c) Ayette anlatılan ateşin özel bir ateş olduğunu bildirmek için, ayet o ateşi iki vasf ile nitelemiştir:

1) Yakıtı insanlar ve taşlar olan.

2) Kâfirler için hazırlanmış bulunan. Fakat Hoca öyle genel bir ifade kullanmış ki: *Bütün ateşlerin yakıtı insanlar ve taşlardır; bütün ateşler kâfirler için hazırlanmıştır*, şeklinde bir mana anlaşıyor.

d) *Sakının*, emri bir tehdit ve uyarıdır; kâfirlerin kurtuluşları için yapılmış bir tavsiye değildir. Hoca ise emir kipindeki tahkir ve taciz manasını göremediği için verdiği yüzeysel mealinde: *Kur'ana ve dine karşı gelenlerin; başka vesilelerle ateşten sakınabilecekleri anlaşıyor* diye söyleyebiliyor.

Bütün bu numunelerden anlaşılan, bugünkü İslam âleminde sağlıklı, gerçekçi, ilmî bir seviyenin var olmadığıdır. Hatta değil ilmî bir seviye, yanlış ile doğruyu, hurafe ile gerçeği birbirinden ayırt etmek demek olan *mümeyyizlik seviyesi* bile yoktur. Bilindiği gibi İslamî terbiye literatüründe çocuğun yedi yaşına basmasına mümeyyizlik; 15 yaşını bitirmesine buluğ (ergenlik); 18 veya 25 yaşından sonraki döneme reşitlik denilir.

Bütün bu epistemolojik iflasa rağmen insanların çoğu yine dindarlara sarılıyor. Çünkü din insan için ekmek ve sudan daha büyük ve temel bir ihtiyaçtır. Ayrıca dindar insan samimi olur. Fakat bu sosyolojik gerçeğe karşı bazıları, özellikle ehl-i fen, *böyle hurafevari bir ilim anlayışı altında dindar olacağımıza, dinsiz olmayı tercih ediyoruz*, diyorlar. Ve bir derece haklıdır, denilebilir. Çünkü insanları sorumlu tutacak kadar din doğru olarak anlatılmıyor.

24. 11. 2014
Bahaeddin Sağlam

2. RAPORLAR

Hakikatli Bir Rapor

7. 11. 2013 akşamında televizyonda gezinirken ak saçlı, genç görünümlü, tiz sesli bir zatı ekranda gördüm. İnsanları Muhammed'i doğru olarak anlamaya çağırıyordu. Bu zat önemli bir tefsir yazarı Hakkı Yılmaz ağabeyimiz idi.

Elbette konuşmalarının çoğunda haklı idi. Güçlü bir iman ve ses ile doğruları anlatıyordu. Fakat üç-dört noktada yanlışlar yaptı. Bu noktalar, küçük olmasına rağmen onu ve onun gibi, toplumu ıslah etmek isteyen modern mürşitleri başarısız ve haksız kılıyor. Onun için bunların doğrusunu rapor etmek ve insanlara söylemek gerekiyor. Ki inananların enerjisi boş yere harcanmasın ve Hakkı ağabey gibi hakperest insanlar başarılı olabilsin. Şöyle ki:

Hakkı Bey, programda tekrar ile bugünkü Müslümanların çoğunu yani Muhammed'e Hazret diyen, onu kutsayan Müslümanları şirk ile itham etti. Ki böyle bir iddia bir açıdan ve belli bir seviyede doğrudur. Çünkü Müslümanların çoğu avamdır; avam ise sonsuz ve soyut olan bir gerçekliği; kelim ilminin tabiri ile vacibül-vücud (somut yaratılışın zorunlu ilkesi) ve madde-den (müşahhaslıktan) münezzeh bir İlahı anlayamazlar. İster istemez Allah'a iman yanında olağanüstü şahıslara bağlanmaları gerekiyor. Yoksa imanlarını ve dindarlıklarını muhafaza edemezler. Kur'an bu ontolojik ve psikolojik hakikati, Yusuf suresinin şu ayeti ile ifade ediyor:

“İnsanların çoğu, şirk koştan (Allah'ı sınırlı ve somut olarak algılamadan ve başka şeylere yetkinlik vermeden) Allah'a inanmaz.” (12/106)

Fakat burada modern Müslüman yazarların atladığı bir nokta var: Böyle bir şirk, sadece irfanî ve psikolojik bir eksikliktir. Bu şirk, fikhî ve hukukî bir şirk değildir. Çünkü zihnen, soyut ve derin ilmî meselelere ulaşma imkânını bulamayan bu gibi avamlar, Allah'a inanmakla beraber ahirete, helal ve harama, vahye ve peygamberlere inandıkları için hukmen ve fikhken müşrik sayılmazlar. Bir nevi Ehl-i Kitap gibi oluyorlar. Hâlbuki gerçek müşrik deisttir. Allah'ın mutlak hâkimiyetini kabul etmez. Ahirete, helal ve harama, vahye ve peygamberliğe inanmaz. Varlığı ve hayatı absürt görür. Allah'ı eksik bilen Müslümanlar ve Ehl-i Kitap ise, Allah'ın mutlak egemenliğini kabul ediyor; ahirete, vahye, helal ve harama inanıyor. Bunların yanlışı, bazı peygamberlere ve bir kısım dinî figürlere, Allah'a mahsus olan aşkınlık vermesidir, peygamberlerin beşeriyet boyutunu görmemeleridir.

Maalesef Müslümanların çoğu, bu noktayı bilmediklerinden veya derin düşünemediklerinden hem birbirini yiyorlar; tekfir ve tatlil savaşları yaşıyorlar; hem boş yere, büyük israflarla Ehl-i Kitap dünyası ile savaşa giriyorlar.

Şimdi gelelim psikolojik şirkin mahiyeti ve zararına:

Maide, 72-76. ayetlerin bu noktadaki irşadı şöyledir: *Kim Allah'a şirk koşarsa (onu maddi ve sınırlı bilirse) cennet (üzüntüsüzlük ve korkusuzluk hali) ona haram olur; onun sığınağı cehennemdir.*

Evvvela: Kur'an 5/69 ve 2/62. ayetlerin açıkça vurguladığı gibi; buradaki cennet ve cehennem sadece ahiretteki cennet ve cehennem değildir. Çünkü dinin bütün hakikatleri gibi cennet ve cehennem de evrenseldirler; her zaman ve her âlemde dalları ve hakikatleri vardır. Bu ayetler açıkça diyor ki: *İnsan, sonsuz bir Allah'a ve ebedî bir hayata inansa ve günlük işlerinde amel-i salih işlese o ne korkar ve ne de üzülür. Ki bu durum, (Kur'anda anlatıldığı üzere) ahiretteki cennetliklerin de tarifidir.*

Şirk Allah'a ortak tanımak demektir. Sokak dili ile ifade edersek Allah'a sınır çizmek ve onu sınırlı bilmek demektir. Bazı dinî figürlere yetkinlik vermek de bir çeşit şirktir; büyük bir azabı hak ettiriyor. Çünkü Allah'ın sonsuz aşkınlığını ve yetkinliğini sınırlandırdığı için zararlı oluyor. Yani evrensel birlik (tevhit) ve sonsuzluk gerçeğine dayanan birçok manevi değer; özellikle varoluş ve hayatın içinde mevcut olan sonsuz bilincin gizlenmesine ve sahibinin elinden kaybolmasına sebep oluyor. Nitekim sınırlı bir iman, insanı korku ve üzüntü cehenneminden kurtarmıyor. *Allah, için üçüncüsüdür, diyenler kâfir oluyorlar*, (Maide,73) mealindeki ayet, bu gerçeğe bakıyor. Ayet diyor ki: Allah'ı sonsuz ve soyut bir hakikat olarak bilmeyenler, gerçek ve aşkın imandan kaynaklanan dinî değerleri gizliyorlar. Yani hem o değerlerin hakkını vermiyorlar; hem de o değerleri kaybediyorlar.

Allah'ı sonsuz ve soyut olarak bilmek ile beraber bazı şeylere olağanüstülük ve kutsallık vermek ise, salt olarak zararlı bir şey değildir. Olsa olsa yanlış bir kanaattir. Kur'anın Ehl-i Kitabı: *Üçlemeye son vermeniz, sizin için daha hayırlıdır*; (4/171) demesi, bu eksik ve yanlış algıya vurgu içindir. Maalesef, Müslümanların çoğunun da teist bir tarzda Allah'a ötelede, meçhul bir varlık olarak inanması ve onun isimleri veya isimlerinin görüntüsü olan diğer varlıkları, kendi başına müstakil, etkili ve ayrı varlıklar olarak bilmesi veya kelimcilerin varlığı İlah, metafizik ve fizik âlem diye üçe bölmesi, adı konulmamış bir üçlemedir. Böyle çağlar üstü bir yanıştan kurtulmanın çaresi, kâinatın ambalajı olan enerjiyi; ona form veren yazılımı; onu geliştiren ve devam ettiren evrim sürecini, **Allah'ın kudreti, ilmi ve iradesi** diye bilmektir. Bu konuyu Marifet ve Velayet isimli kitabıma havale ederek burada sözü kısa kesiyorum. Çünkü bu hakikat bir kitaba bile zor sığırdı. Evet, bu üç hakikatin mahiyetini ve birliğini yani biri diğerinin içinde saklı olduğunu bilmeyen kişi, ne varlığı ne Allah'ı ne de dini anlayabilir.

İkinci olarak: Ben kırk yıl yayıncılık ve eğitim işlerinde çalıştım; Tevratı, İncili, Kur'anı tefsir ettim. Daima gördüm ki: Avam-ı müminini şirk ile itham edenlerin kendisi, Allah'ı tam bilmiyor; maddi sebepleri ve tabii kanunları birer tanrı gibi algılıyorlar; hayatlarında daima korku ve üzüntü yaşıyorlar. Dolayısıyla imanları ahlaklarına ve hayatlarına tam yansımıyor. İşin acı tarafı Allah'ı görür gibi iman eden, bütün maddi sebepler ve tabii kanunlar arkasında Allah'ın mutlak egemenliğini ispat eden bazı âlimleri, Peygamberin manevi bir kişiliği olan ümmete rahmet ve başarı duası demek olan salâvat getirdi, diye müşrik sayıyorlar. Bu ikinci noktayı başka zamana ve başka bir yazıya bırakıyorum. Çünkü bu, çok acıklı bir bilgisizliktir ve maalesef bize tevhit ve bilgelik, diye satılıyor.

Üçüncü olarak: Arif-i billâh denilen eski bilge âlimler fark etmişler; bugünkü psikoloji ilmi de bunu tespit ediyor: Sonsuzluğu bilmeyen ve soyut değerleri esas almayan veya yokluğun olmadığına kanaat getirmeyen insanlar, varoluşsal kaygılarını kapatamaz. Kur'anın tabiri ile kendilerini korku ve üzüntüden kurtaramaz. İşte şirkin çirkinliğinin, Allah'ın putperestliği fazla kınamasının ve cezasının ağır olmasının nedeni bu durumdur. Yoksa sonsuz ve aşkın olan

Allah'ın, aciz ve zayıf insanların iman ve ibadet etmesine ihtiyacı asla yoktur. Maalesef bugünkü insanlık bu konuda çok büyük sıkıntılar ve yanlışlar yaşıyor.

Bunun çaresi, birilerinin çıkıp sağlıklı bir din eğitimini almamış insanları kınaması, onları tekfir ve tadel etmesi değildir. Çünkü bu, bu eksik durumu iyileştirmediği gibi, işi çıkmazlara götürüyor. Böyle bir kusur ve hastalık, ancak derin, evrensel bir irfan ve eğitim seferberliği yanında ibadet ahlakı ile iyileştirilebilir.

Dördüncü olarak: Hadi diyelim, bu gibi modern mürşitler haklıdır; fakat bir alternatif öğretmeden, doğru bilgileri avamın anlayabileceği tarzda toplumda tutturmadan yaptıkları irşat, yıkılmak üzere olan damın altına sağlam bir direk koymadan çürük direği çekmeğe benzer. Haliyle dam avamın da, mürşitlerinin de başına yıkılır. Mesela: Ak Partinin, % 70'i ateist veya deist olan üniversite gençliğine bilimlerle çelişmeyen bir literal içinde iman derslerini ve bilgilerini götürmeden, sağlam bir ahlak çerçevesinde bu gerçekleri anlatmadan o gençlere ahlak ilkelerini dayatması, bunun gibi akim kalır; Müslümanların başarı şansını bitirir.

Hakkı Bey programında; *Allah Muhammed için asla ben seni seviyorum, dememiş; sevmek ve dost edinmek Allah'a yakışmaz.. Müslümanlar bu gibi manaları Kur'ana soktukları gibi; Muhammed'i peygamber olarak ele alacaklarına onu tanrı yapıyorlar,* diye vurgular yaptı. Evet, Allah Kur'anda Muhammed'e sevgilim tarzında bir hitapta bulunmamıştır ve bu gibi ifadeleri Kur'an meallerine ilave edenler yanlış yapıyor. Fakat muhabbet (yani sevmek) İlahî temel bir niteliktir. İşte şu gelen ayet, bu evrensel İlahî sevginin gerekçesini bildirdiği gibi; bizim bu sevgiye mazhar olmaya çalışmamızı da emrediyor..

De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun, Allah da sizi sever; günahlarınızı siler. Allah Gafur ve Rahimdir. (3/31)

İslam bütün zıtları dengelemek, varlığı ve hayatı aşırılıklardan kurtarıp onu canlı bir bahar yapmak yani sırat-ı müstakim ve orta yol olduğundan Allah'ın sevgisini hak eder. Burada sevgi Allah'ın ileri derecede inayet buyurması ve sevdiği hakikati başarılı kılması demektir. Bu ayet gibi 41 ayet daha Kur'anda var. Yazı uzamasın, diye bir ayet ile yetiniyorum. Türkçe Mevrit yazarı Süleyman Çelebi'nin *Ben sana âşık olmuşum*, deyimi ise, kırk ayette anlatılan bu zirve sevginin mecaz bir ifadesidir. Mecaz diyorum; çünkü aşk bazen irade dinlemez. Bu ise Allah için söz konusu olamaz. Çünkü Allah mutlak kudret, ilim ve irade sahibidir. Başka bir tabir ile sonsuz ve yetkindir; hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

Hakkı Hocanın bu kırk küsur ayeti görmemesi ve tamamen Arapça bir kelime olan aşk hakikati için sarmaşık ve bulaşık gibi Türkçe kelimelerden gelmedir demesi, doğrusu onun ilmine ve yazdığı 15 ciltlik tefsirine yakışmıyor.

Böyle yanlış analizler, ilişkisiz benzetmeler ve derinlik içermeyen konuşmalar, doğrusu İslam'ın geleceği için insanı epey düşündürüyor. Mesela Hakkı Hoca Allah'ın sevmesi hakikatini anlamayınca; *Allah, İbrahim'i dost edindi.* (4/125) ayetini de çarpıtıyor. Etimolojik olarak iç içe demek olan ve literal olarak dost diye çevrilen *halil* kelimesini evvela yol bozan, sonra bu yol ilişkisinden yol yapan yaptı; buradan da yola çıkarak bu kelimeyi, önder diye çevirdi. Sormak lazım: Buna göre ayetin meali, *Allah İbrahim'i önder edindi*, şeklinde olmaz mı!? Bu

takdirde ayet anlamsız kalmaz mı!? Allah'ın önder edinmesi ne demek olur?! Çünkü edinmek edilgen bir kalıp olduğu için, Allah kendine birilerini önder yapıyor gibi bir mana ortaya çıkıyor.

Etimolojik bir analiz: Hillet, hılal veya hael, bir şeyin başka bir şeyin içine girmesi demektir. Dostlar iç içe oldukları için hillet Arapçada dostluk manasına gelir. Bozulma manasına gelmesi ise, ikinci ve dolaylı bir manadır. Çünkü bir şeyin içine başka yabancı bir şey girince o şeyin yapısı bozulur. Veya bu ilişki, dışarıdan bir bozukluk gelip bu şeyi bozmuş manasından dolaydır.

Bütün İslam âlimleri, **halil** kelimesini dost manasında kullanmıştır. Bütün tefsirler, **Kıyamet günü ne alışveriş ne de hılal (dostluk) fayda verir** (14/31) ayetini böyle anlamışlardır. Çünkü ayetin manasının başka bir şekilde olma ihtimali yoktur. Ayet mesaj olarak diyor ki: İnsan öldükten sonra; özellikle mahşerde, onun dünyadaki iman ve amel-i salihinden başka ne yasal ne de yasalar üstü hiçbir şey ona fayda veremez. *Alışveriş yasal durumun, dostluk (başka bir tabir ile torpil) ise, yasalar üstü durumun ifadesidir.*

Demek Hakkı Bey, kök ve kalıp olarak lazimî (geçişsiz) bir kelime olan **halil** kelimesini bu manadan alıp sonra onu müteaddî (geçişli) yaparak halil yolu bozan; dolayısıyla yol açan ve dolayısıyla önder demektir demesi, kendisinin Arap dilini bilmediğini bize bildirdiği gibi; Müfredat ve Lisanül-Arap gibi temel kaynakları da anlamadan kullandığını gösterir. Mesela Müfredatta *yola da hullet ve hullet, denilmiştir; çünkü çölde yolun içine sıkıntı ve zorluk girer*; mealinde bir ifade var. İşte metin bu iken; Hakkı Beyin bu metni ele alıp hilleti bozan; dolayısıyla yolu bozan ve dolayısıyla yol yapan önder diye yorumlaması, 2×2'yi 7 ettirmek gibi bir şey olmuştur, denilebilir.

Allah'ın Muhammed ve İbrahim'i **sevgili ve dost** edinmesinin esprisi şudur: İslam veya başka bir tabir ile *hanif din*, orta yoldur, sırat-ı müstakimdir; hayatta hiçbir şeyi boş vermeden bütün zıtları adalet ile dengeleyip varlığı ve hayatı anlamlı kılmaktır; onu sonsuz İlahî değerlere bir makes ve ayna yapmaktır. Biz de eğer bu çizgiyi tutarsak Allah bizi de sever.

Beşinci Olarak: Diyalektik ve dualiteli olan doğal sistem içinde insanın özgürce yaşadığı sosyal hayat, nisbî olarak doğal yapıdan farklı bir hakikattir. Nitekim Kur'anda doğal sistem, fitrî yapı ve yasalar Allah kelimesi ile ifade edilir. Dinî düzene göre şekillenen sosyal hayattaki yasalar ise, onun Resulü (elçisi) kelimesi ile ifade edilir. Kur'an, *Allah'a ve Resulüne itaat edin*, diyerek bu farka işaret eder. Hatta nikâhta söylenilen *Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile* sözü bu önemli ve çift yönlü manayı vurgulamak içindir. Çünkü evlilik doğal olarak Allah tarafından beynimize yazılmış İlahî bir emirdir. Biz bu emri yerine getirirken bizden istenen onu dinin yasaları çerçevesinde yapmaktır. Nitekim Yahudiler de evlenirken; İsrail ve Musanın ilkelerine göre, demekle bu çift kanatlı yapıyı vurguluyorlar. Çünkü İsrail medenî, din-dar insan manasına geliyor. Musa da şeriat ve din demektir. Evet, evlilik ve namus insanî bir değerdir; hiçbir hayvan türünde böyle bir hakikat yoktur. Fakat bu değer in sağlıklı olması için kutsal hukuk çerçevesinde olması gerekir. Bakın Al-i İmran 32. ayet bu ikili hakikati ne kadar güzel ifade etmiştir:

“Onlara de ki: Allah’a ve elçisine itaat edin. Eğer bu emri dinlemeyip (doğal ve sosyal yasaları yerine getirmeyip) kaçarlarsa, iyi bil ki Allah kâfirleri sevmez.”

Küfür, gerçeği gizlemek demektir. Yani insan eğer orta yol denilen sırat-ı müstakimi bırakırsa, doğal ve dinî gerçekleri dışlarsa veya doğal ve dinî gerçeklerden sadece bir tarafı tutarsa; varlık ve hayat absürt olur; haliyle hakikat gizlenir. Dolayısıyla insan ve insanın ebedî hayatı, o İlahî sonsuz değerlere makes ve ayna olamaz. İşte bu evrensel, ontolojik ve manevi hakikat, Allah’ın muhabbeti ve sevgisi ile anlatılmıştır.

İki Önemli Hatırlatma

1) İsa İncilde baba, oğul ve ruhulkudüsün (aşkınlık âleminde Allah, kelim (vahiy) ve ruhun; âlemimizde tabiat, din ve sosyal değerlerin; insanda bilinç, ruh ve beden) birliğini savundu. İslam, son iki kategoride Allah ismi yerine Rahman ismini kullanır. Çünkü Allah kelimesi; saf soyut ve sonsuz varlığın ve asıl bilincin ifadesidir. Fakat eski çağların insan zihinleri, maddi âlemin, ruh ve bilincin mahiyetini bilmeyince; sonsuzluğu ve sonsuz birliği kavrayamayınca bu söz, üç ayrı tanrı algısına dönüştü; bin seneden fazla bir sürede bilimler, din ve insanlık parçalara bölündü.

Hâlbuki varlık sonsuz değerleri ile bir ve beraber olarak, sonsuz bir bilgisayar gibidir. Sonsuz derecede etkin olan bir yazılım söz konusudur. Enerji bu yazılımın somut boyutunu temsil eder. Bu yazılımın sonsuza dek gelişme isteği, sonsuz bir irade demektir. İlim ise bu yazılımın özünü ve gerçeğini ifade eder. Onun için İbn Arabî gibi büyük bilgeler; varlığın özü, Allah’ın en büyük ismi bilgidir, demişler. Kur’an, bu sonsuz varlık cennetini ve onun ruhu olan birliği **kudret, ilim ve irade** isimleri ile anlatır. Bediüzzaman bu üç isim biri diğerini tazammun eder; her bir İlahî isim diğerlerini içerir, diyor. Demek başta insan olmak üzere bilinçli, bilinçsiz hiçbir varlığın, ilahlık dava etme hakkı yoktur. Çünkü insan ve diğer somut varlıklar o sonsuz ve aşkın İlahî ben ve bilinç dosyasının yanında adeta hiç hükmündedirler.

2) Varlık, yaratılış ve Allah birbirinden ayrı değildir; yaratmak Allah’ın kendini ve isimlerini yaşamasıdır. Kur’an *Allah, her şeyde şehiddir*, derken bu hakikate baktırıyor. Çünkü *şehid*, bir hakikati fiilen yaşayan demektir. *Şahid* ise dışarıdan gözlemleyen demektir. Kur’an Allah’ın şahitliğini sadece insanın yaptığı işlerde dile getirir; diğer işlerde *Allah şahiddir*, yerine *Allah şehiddir*, diyor. Bu önemli nüktayı bildikten sonra; **dünya ve insan, kâinat içinde bir kum tanesi bile değildir; dolayısıyla sadece dünyamıza ve insana göre dizayn edilen dini literatür gerçek değildir**, diyenlerin yanlışı ortaya çıkar. Dindarlar da dinî hakikatlerin evrenselliğini ve sonsuzluğunu anlar, varoluşsal kaygıları biter, dünyada dahi cennet hayatını yaşarlar.

Hulasa: Varoluştaki bütün enerji, Allah’ın kudreti olduğu gibi, bütün formlar ve olaylar ve eşyanın asıl varlık sebebi olan yazılım ve programlar, Allah’ın ilmidir; yaşamak ve gelişme sürecinin ruhu ise, Onun iradesidir. Dışarıda hiçbir şey ve hiçbir gerçeklik yoktur ki, ateizmin ve dinsizliğin sağlıklı bir değeri olsun. Allah, bu gibi şeylere izin veriyor ki, sonsuz varlık sistemi içinde insan denilen güzel ve önemli hakikat, özgürlük çerçevesinde gerçekleşsin.

Bu bütüncül gerçeklik, Ortaçağda din ve bilimin ayrılığından önemli ölçüde zihinlerden kaybolduğu gibi; asrımızın bilim ve felsefesinin öncüleri olan Freud, Jung ve Adler’in ayrılığın-

dan da ayrıca darbe aldı. Çünkü Adler, sadece gücü gördü; Jung her şey bir dosya, yazılım ve arketiptir, dedi; özgürlüğü dışladı. Freud ise hayatta tek değer, insanın özgürlüğüdür; dolayısıyla insan kendini, aile ve din obsesyonlarından kurtarmalıdır, diye iddia etti. Evet, bunlar ve bunların öncüleri olan Batılı feylesoflar, iki bin yıl önce İsanın anlattığı birliği göremediler, zihinler şizofren oldu. Bu şizofrenlik daha sonra topluma yansıdı.. Galiba buradan da biyolojiye ve ekolojiye yansıyacaktır. Hayat, gerçekliğini kaybettiği gibi, ruhunu da kaybedip ölecektir.

08. 11. 2013
Bahaeddin Sağlam

Bir Tashih Numunesi

Değerli Ahmed Akgündüz Ağabeyimiz, Belgeler Işığında Bediüzzaman Said Nursi ismi ile altı ciltlik bir kitap hazırlıyor. Birinci cildini yayınladı.

Evvela; kitap belge zenginliği açısından eşsizdir. Bir belge hazinesidir. Fakat telifinde, belgelerin değerlendirilmesinde ve Bediüzzaman'ın Nutuk ve Makalelerini bugünkü dilde anlatmasında ve yer yer dizgi ve imlasında bazı zaaflar tesbit ettim. Bunları iki-üç saat içinde göz gezdirirken gördüm. Kendisine çok saygım ve sevgimden ve kitap Risale-i Nur mesajı hakkında olduğundan bu zaaf noktalarını kaleme alıyorum. Hem yayınevine bir katkı, hem de Nur Cemaatine bir destek olarak ilgili şahıslara göndereceğim. Kimse yanlış anlamasın. Ben Üstad Bediüzzaman'ın hayatta olan talebelerinin bu kitap hakkındaki takrizinde, Ahmed Akgündüz Ağabey hakkındaki söylediklerine aynen katılıyorum. Yani birileri, bu tashih numunelerini şahsi bir muhalefetim var, diye sanmasın; çünkü böyle bir şey aramızda yoktur. Ayrıca kendileri uygun görürse bu kitabın bütün meselelerini tashih ve tahlil etme niyetindeyim.

İşte iki-üç saat içinde gözüme çarpan yerler:

Sh: 229

“Da’ ma yuribuke ilâ mâ lâ yuribuke..” kaidesine verilen meal burada anlatılan manaya uygun değildir. Ahmed Ağabey bu Arabî kaideyi *“Haram noktasında seni şüphelendiren şeylerden çekin; ta şüphesizliğinde kanaat getirdiğin şeye ulaşınca kadar..”* şeklinde çevirmiştir.

Doğrusu ise şöyledir: *“Seni şüphelere düşüren (et ve ekmek gibi) şeyleri bırak. Seni şüpheye düşürmeyen şeyleri yemeye bak.”*

Zaten metinde anlatıldığı gibi, İmam Gazali bu prensibi riyazet için söylemiştir. Riyazet prensiplerinde geçtiği üzere kuvvetli gıdalar kalbin kasavetine, dolayısıyla şüphelere maruz kalmaya sebebiyet verir. Nitekim metinde geçtiği gibi Üstad da eti, ekmeği bırakıp sadece otlarla beslenmeye koyulmuştur. Yani konu helal-haram noktası değildir.

Yine bu sayfada Ahmed-i Hani ile ilgili 64. dipnotta, Ahmed-i Hani ile ilgili olmayan, Münazarat kitabından bir sual ve cevabını ilave etmiştir. Hâlbuki bu sual ve cevapta geçen Şeyh Ahmed, Ahmed-i Hani değildir. Münazaratın yazıldığı yıllarda Kürtler içinde tarikat dersini veren başka bir zattır.

Büyük bir ihtimal ile Münazaratın yazıldığı o yıllarda Hazret Ziyaeddin'den tarikat dersini alan Şeyh Ahmed Haznevidir. Ayrıca Doğuda hiçbir zaman Ahmed-i Hani'nin Şeyh Ahmed diye anıldığını bilmiyorum. Ahmed-i Hani âlim, edip ve feylesoftur. Tarikat dersini vermemiştir. Münazaratın yazıldığı tarihten yaklaşık 200 sene önce yaşamıştır.

Münazarat kitabından alınan bu sual ve cevapta geçen Arabî ibare yanlış çevrilmiştir. *Bu nasihat duygusu ve meyli, şekavet ehlinin yolunu kesmiştir;* diye çevrilmiş. Fakat doğrusu

şöyledir: *Bu dindarlık meyli ve hakperestlik arzusu, yol kesiciliğin ve yolsuzluğun yolunu kesmiştir.*

Sh: 396

Bu sayfada gösterilen 45. dipnot, metinde gösterilen ve alıntılanan parçanın kaynağı değildir. Kaynak olarak Misbah Gazetesi gösterilmiştir. Ve konu ile asla ilgili olmayan bir not dahi bu dipnota ilave edilmiştir. Hâlbuki bu kısa not, Hürriyete Hitap yazısının notudur. Alıntılanan parçanın notu ve kaynağı ise, Volkan Gazetesidir. Nitekim İfade-i Meram başlıklı bu makale, az ileride Volkan Gazetesi kaynağı ile veriliyor. Haliyle bir çelişki ortaya çıkıyor. Bunun sebebi de, her iki yazının başında bulunan “dağ meyvesi acı da olsa, devadır.” ifadesidir.

Ayrıca bu sayfada (395-96) verilen yazı yine tekraren sh. 397-98’de verilmiş ve yine kaynak Misbah Gazetesi gösterilmiştir. İki yerde; böyle ciddi bir kitapta kaynağın yanlış verilmesi ve uzunca bir metnin üç sayfa sonra aynen tekrar edilmesi, bence önemli bir eksiklik; telif sanatına aykırıdır.

Sh: 399

Ahmed Ağabey, “Bediüzzaman, *Sultan Hamid bu ağılıktan vazgeçti*, diyerek onu bu suçtan tebrie etmektedir.” şeklinde bir değerlendirme yazmış. Hâlbuki Abdulhamid’in ağılıktan vazgeçmesi, Hürriyet ve Meşrutiyetin ilanından sonraki fiili ve mecburi bir durumdur. Onun daha önce hiç ağılık (istibdad) yapmadığına ve böyle bir yanlıştan beri olduğuna delil olamaz. Çünkü Bediüzzaman, beş-on yerde onun sürdürdüğü 33 yıllık istibdad dönemini eleştiriyor.

Maalesef, Abdülhamid’in şahsi dindarlığı, Osmanlının yenilenmesinin önünde engel olması, Bediüzzaman’ın Osmanlıyı yenileme ve yeniden ihya etme girişimi konularında bu kitaptaki izahlar, Arap (zenci) saçına dönmüştür. Mesele aydınlanacağına biraz daha kararmıştır. Bu tashih numunelerinin sonunda bu mesele için kısa bir değerlendirme gelecektir.

Sh: 400 ve 401: İki küçük tashih:

- 1) “*Hürriyetün hariyyetün bin-nari*
Li-enneha tahtassu bil-küffari” şiiri şöyle çevrilmiştir:

“Hürriyet ancak ateşe layıktır.
Zira kâfire mahsus bir şiardır.”

Bu çeviri yanlış olmazsa da bir iki zaafı var. Dikkatle baksanız, görürsünüz. Doğrusu şöyle olmalı:

“*Hürriyet, ateşe (cehenneme) layık bir şeydir.*
Çünkü hürriyet, kâfirlere mahsus bir şeydir.”

- 2) Sh. 401’de Ahmed Ağabey Üstadın Arabî ibaresini kendisi tercüme etmiştir. Burada da iki küçük yanlış olmuş: a) Arabî ibarenin tercümesi, Münazaratın metninden imiş gibi göster-

ilmiş.. **b) Atiyyet, hasiyet** gibi okuyucunun bilmediği kelimeleri aynen metindeki gibi bırakmak, izah ve tercüme değildir. Bu tarz çeviriler, paradoksal sayılır..

Sh: 445

İçindekiler kısmında “Bediüzzaman’ın Niyazi Beye Tavsiyeleri” diye bir başlık görüyorsun. Sayfanın kendisini açıyorsun; hiç tavsiye falan yok; tam aksine Niyazi Beyi göklere çıkartan bir takdir mektubu var. Fakat mektup tercüme edilmediği için, birçok okuyucu meselenin farkına varmaz. Bediüzzaman’ın bu mektubunun tercümesi şöyledir:

Niyazi Beye

“Ey zamanın Rüstem-i Zali Niyazi Bey! Misal âleminin (her şeyin suret ve fotoğrafının kaydedildiği metafizik âlemin) küçük bir örneği olan hayalde senin misali heykelini ziyaret ediyoruz. Çünkü şimdi (Meşrutiyetteki) bütün güzellikler, lafız ve kelime olup senin kişilik ve fotoğrafın o kelimelerin içindeki mana gibi görünmekle aklın gözbebeği içinde birden yansıyor. Senin hakiki (gerçek) kişiliğini hayal ve akıllardaki misali ve mecazi kişiliğinle görüştürmek için Selanik’e geldim. Fakat kötü talih, kıskançlık veya nazar değmemek için iki ağır kişiliğin bir araya gelmesine zaman müsaade etmedi. Sizin kurduğunuz mutluluk sarayının (Meşrutiyetin) temelini güçlendirmek için fiili bir teşekkür olarak Kürdistan’a gitmek niyetindeyim.”

Said

Maalesef Ahmed Ağabey böyle önemli metin parçalarını çevirmiyor. Ve burada bir kelime de yanlış okunmuştur: *Her bir mehasin-i lafız gibi senin misalin mana gibi içinde görünmekte*, ifadesi, **Her bir mehasin, lafız gibi**; şeklinde tashih edilmeli. Bunun manası şöyledir: *Her bir mehasin (güzellik,) lafız gibi(dir;) senin misalin (fotoğrafın) o güzelliklerin içindeki mana gibidir.*

Sh: 458

“5.3 Bediüzzaman’ın Yayınladığı İlk Makale: 24 Mayıs 1908

Bediüzzaman’ın hürriyet ve Meşrûtiyet ile alakalı İslâmi fikirlerini ilk açıkladığı maKal’ası, kendi ifadesiyle “bu cevaplarım gençtir, yaşlıdır, yabanidir, medenidir, sınırsız hürdür, sınırlı hürdür, yaşı dahi Hürriyet’ten iki ay daha yaşlıdır. Çünkü doğduğu zamanki Tercüman-ı Efkâr gazetesindeki”¹²⁸ yazısıdır. Ancak henüz biz bu yazıya ulaşamadık. Zaten muhtemeldir ki, Bediüzzaman MaKal’asını Mayıs ayında vermesine rağmen neşir olayı daha sonra gerçekleşmiştir yahut birinci sayıda neşredilmiştir. Elimizde nüshası bulunmamaktadır.”

¹²⁸Kürd Te’avün ve Terakki Gazetesi, 17 Zilhicce 1326 Hicrî – 2 Ocak 1909.

“Bu cevap gençtir, ihtiyardır. Bedevîdir, medenîdir. Hurr-ü mutlakdır, hurr-ü mukayyedir. Yaşı dahi Hürriyet’ten iki mah daha yaşlıdır. Güya altı ay zarfında elli sene, belki daha çok tayy-i zaman ederek yaşamış. Zîrâ veladeti vaktinde tercüman-ı efkâr olan gazeteyi, şimdi bir gazete ile muvazene olsa, mabeynlerinden asırlar geçmiş zan olunacak. Hem de bedevilikteki hürriyyet-i mutlakanın ve medeniyetteki hürriyyet-i mahdudenin izdivacından tevellüd etmiş.”

Bu 458. sayfanın başında yazılan bu ilk paragraf ve içindeki cümleler, tamamen yanlıştır. Bu yanlışların anlaşılması için, o günkü tarihi bir olaya kısaca değinmek gerekir. Şöyle ki:

Üstad Bediüzzaman 1907'nin sonlarında İstanbul'a gelir. O aylarda Japonlar İstanbul'a gelmiş; İslamiyet'i araştırıyorlar. Üstad da onlara verdiği cevapları daha sonra Mayıs 1908'de kaleme alıyor. İlmi bir değeri olan o cevapları gazetede meccanen²³ yayınlamak istiyor. Bir giriş olan bu makalesini, ancak Eylül 1908'de Kürt Teavün ve Terakki Gazetesinin İlmiye köşesinde yayınlatabiliyor. Girişten sonra yazının devamı var, diyor. Fakat Japonlara verdiği o sual ve cevaplar, (belki gazetelerin hacmini aşıyor diye) yayınlanmamıştır.²⁴

İşte Ahmed Ağabeyimiz, bu münasebeti nazara almadığından makaleyi de makale ile ilgili Üstadın anlatımlarını da yanlış anlamıştır. Maalesef *on adet yanlış, peş peşe işlendiği halde* uyanılmamıştır. Şöyle ki:

1) Bediüzzaman 24 Mayıs 1908'de yani Hürriyet ilanından önce hiçbir yazı yayınlamamıştır; yayınlama imkânı da yoktu. Makale ile ilgili tanıtımda Hürriyetten iki ay daha yaşıldır, denilen tarih, ya Japonlara verilen cevabın tarihidir veya yazının kaleme alınma tarihidir. Yani yayın tarihi değildir.

2) Ahmed Ağabey; bu yazının Dördüncü Maddesinde geçen izahatı sanki makalenin başında verilen bir izahat imiş gibi göstermiştir. Sayfa 458'de bu izahatın kaynağında yazının tarihini, 2 Ocak 1909 olarak göstermiştir. Sayfa 497'de ise aynı yazının neşir tarihi 9. 1. 1908 olarak verilmiştir. Yani yazı hiç anlaşılmadan veriliyor, kaynak olarak iki farklı tarih gösteriliyor.

3) Makale, Japonlara verilen cevaplarla ilgilidir. Hürriyet ve meşrutiyet ile alakalı değildir. Fakat mesele bilinmediği için, Bediüzzaman'ın Hürriyet ve Meşrutiyet hakkındaki İslami fikirleri ile ilgili ilk yazıdır, diye verilmiştir.

4) Makale kelimesi, iki sefer maKal'ası olarak dizilmiş. Maalesef buna benzer imla ve dizgi hataları çokça vardır.

5) Yazının içinde bu cevap dendiği halde, neye cevap olduğu anlaşılmamıştır. Hürriyet ve Meşrutiyet ile ilgili müstakil bir makale sanılmıştır.

6) *Japonlara verdiğim bu cevap altı ay öncesine ait bir yazı olmasına rağmen elli sene belki daha çok bir ömür (tayy-ı zaman ederek) yaşamıştır. Nitekim çıkarıldığı gündeki bir gazete – ki gazete fikirlerin tercümanıdır. - (Hürriyetten sonra çıkan) şimdiki bir gazete ile kıyas yapılsa (aynı isimdeki ve aynı kadro olduğu halde) aralarında asırlar geçmiş zannedilir.*

İşte maalesef bu önemli izah şöyle çevrilmiştir:

²³ Nitekim yazısında bu değerli çalışmayı kamuoyuna bağlıyorum, diyor.

²⁴ Daha sonra bunların bir kısmını Muhakemat kitabı içinde yayınlıyor. Bu cevapların bir kısmı da daha sonra (1936'da) 5. Şua oluyor. (Risale-i Nurda Japonlara verilen bu cevaplarla ilgili izahlara bakılabilir.)

“Hürriyetten iki ay daha yaşlıdır. Çünkü doğduğu zamanki Tercüman-ı Efkâr gazetesindeki yazısıdır.”

Hulasa: Hem Tercüman-ı Efkâr gazetesinde yayınlamıştır, demek bir hata.. Aynı sayfada Kürt Teavün ve Terakkinin kaynak gösterilmesi ikinci bir hata... Neşir tarihi, 20 Ocak 1909 ve 9 Ocak 1908 olarak çelişkili vermek üçüncü bir yanlış... Gazetelerin bir niteliği olan tercüman-ı efkâr (kamuoyunun aynası) kelimesini özel bir isim imiş gibi ve büyük harf ile çevirmek 4. bir hata... Ve aynı cümlelerin dipnotunda (155. dipnot) cümledeki tarih ile çelişen, 9. 9. 1908 tarihinin verilmesinde Kanun-ı Evvel (Ocak) deniliyor. Hâlbuki bu isim, 9. ay değildir. Bu da 5. bir hata..

7) Bütün bunları bilmeden, yazı Mayıs ayında verildiği halde daha sonra neşredilmiştir, fakat elimizde nüshası yoktur; demek, belgeleri bilinçlice kullanamıyorum demektir.

8) Söz konusu bu yazı, sh. 458’de Hürriyet ve Meşrutiyet ile ilgilidir, denildi. Sh. 495’de ise bu yazı, *ilim adamlarına yapıcı tenkidler ve tavsiyelerdir*; diye gösterilmiştir. Hâlbuki az sonra göreceğiniz gibi, yazıda hiçbir tenkid ve tavsiye yoktur.

9) Bu yazı ile ilgili sh. 498 ve 499’da yine tercüman-ı efkâr kelimesi özel isim ve büyük harf ile yazılmıştır. Konu ile ilgili olmayan bu isimde bir dergi tesbit edilmiş; fakat nüshaları hiç bulunmamıştır, diye başka yerde izahat verilmiştir. (Sh. 424)

Sh: 498

“Wellezi nazareh’ün-nekkade edakku min..” şeklinde başlayan Arabi ibarede iki kelime eksiktir. Çünkü bu makalelerin kaynağı olan neşriyatlarda da bu cümle böyle eksik dizilmiştir. Ve maalesef Ahmed Ağabey bu metinleri tahkik etmeden aynen almıştır.. İbarenin tam şekli şöyledir:

“Wellezi baasehu bil-hakkı; inne nazarahün-nekkade edakku min...”

Muhakematın, Japonlara Cevap olan 3. Unsuruna bakılsa bunun böyle olduğu görülür. Muhakematta bu ifade aynen yoktur; fakat buna benzer iki kalıp var ki, bu cümlelerin eksik olduğuna delil olur. Zaten az çok gramer bilenler, cümlelerin eksik olduğunu görür.

Sh: 498-499

Konu ile ilgili olan bu İfade-i Meram veya İlmiye başlıklı yazıda görüldüğü gibi; belgeler ışığındaki bu kitap, Üstadın hiçbir makalesinin ve nutkunun hiçbir paragrafını doğru ve tam aktaramamıştır: Hâlbuki kitabın ilanında; yüzde kırkını Nutuk ve Makalelerin tahliline ayırdım, deniliyor.

Kıyas yapmak için bu makalenin metnini ve Ahmed Beyin çevirisini ve makalenin yeni ve tam bir tercümesini veriyoruz. (Sh. 497-498)

İfade-i Meram

Şimdiki Şark'ta medeniyetin müessisi ve bize bir ders-i ibret vermiş olan Japonların, medeniyet-i cismaniyelerine hayat vermek için taharri-i din ederek, bazı sualler sormuşlar idi. Ve ben de kendim gibi bir cevap vermiş idim. Ben bu cevabın kuvvetini tecrübe için ki, bu mazi ve müstakbel ortasında açılan büyük selli dere ve uçurum üzerinden atlayacak mı, yoksa sair zaîf ve kuvvetsiz ve hakikatsiz ve ihtiyarlanmış olan âdât ve eskâr gibi mazi tarafında mı kalacak; bilmek için bu cevabı şimdi eskâr-ı umumîye peşkeş ve hediye ediyorum.. Ve rağbet-i umumiyeyi celb ile bizim gibi nevresîdenin sa'yine neşat vermek için bir hizmet niyetindeyim. Şu bintü'l-fıkr ve zâde-i tabiat ve semere-i fuad, şimdiki daire-i vasia-yı hürriyetle mütenasib geniş ve haşmetli eskâr-ı umumiyenin rağbetine yakışacak üslub cihetiyle bir şey değilse de, lâkin dört cihetle antika olduğundan ve antikalık gulûvv-ü kıymetin yerini tutmakla itibar-ı umumiyenin rağbete istihkakı ümid ediyorum..

Birinci antikalık ciheti: Dağ meyvesidir. Zira Kürdistan dağlarında şu zamanda sudur eden sözler kurûn-u ûlâ sözlerini andırıyor. Güya biz, kurûn-u ûlâdan bu tarafa hareket etmemişiz. Çünkü hürriyet-i mutlakalarımızı şimdiye kadar olan medeniyet-i zelilâne ve nâmeşru ve sefihâneye feda etmek reva görmedik.

İkincisi: Tabiiliktir. Yani benim tabiatıma muvafıktır. Zira benim gibi bir bedevinin fikri fitrat-ı asliyeye daha yakın olduğundan, muhakemesi de tabii ve hadisü'l-ahddir. Sun'î ne kadar mükemmel olursa, tabii yerini tutmaz. Hem de kelâm, tabii gibi olduğundan, mütekellimin mizac-ı hissiyatını andırır. Ve okunduğu vakit, madeni benim gibi bir Kürd olduğunu nazar-ı hayale karşı tecessüm ettirir. Ve zihinde maneviyatın resmini doğru nakşeder.

Üçüncüsü: Üslub-u garibimdir ki; sürat ve kesret ve ülfet ile sathilenen ezhânı dikkate imale eder. Zira garib olan ahlâk ve hissiyatımla mütenasib olan elbisem, maaniler dahi istihsan ederek, elbisem gibi bir üslûb-u beyanı giydirmek, benden istediler. Ben de hatırlarını kırmadım, amma alaturka tarziliği iyi bilmiyorum.

Dördüncüsü: Bu cevap gençtir, ihtiyardır; bedevîdir; medenîdir; hürr-ü mutlaktır; hürr-ü mukayyedir; yaşı dahi hürriyetten iki mah daha yaşlıdır. Güya altı ay zarfında elli sene, belki daha çok tayy-ı zaman ederek yaşamış. Zira velâdeti vaktinde tercüman-ı eskâr olan gazete şimdi bir gazete ile muvazene olsa, mabeynlerinden asırlar geçmiş zannolunacak. Hem de bedavetteki hürriyet-i mutlakanın ve medeniyetteki hürriyet-i mahdudenin izdivacından tevellüd etmiş, güya dik-i arş, marifet-i Sâni'den tarik-i ilham ile sadasını işitmiş bir dîkü's-sabah gibi bu inkılâb-ı azîmin sabah-ı infilâkına ezhan-ı nâimeyi sıyahıyla ikaz ediyordu. Bu cevabın mebdei ve meadi, yani mevzu ve gayetin celâleti ve sâilin ehemmiyeti, sair kusurları setredeceğini ümid ediyorum.

Bintü'l-fıkrin cihazı, üslûb-u garibdir ve mihr-i muacceli de dikkattir. Ve hem de birinci tecrübe, birinci inşa, birinci telif olduğundan noksanı ve iğlâkı tabiidir. Hem de uzun cümlelerle söylemişim. Ta ki hakikatin sureti parçalanmasın ve hakikatin etrafında daire çekmekle mahsur bırakmaktır. Eğri tutmadım, elinize vermedim. Siz dikkatinizle tutunuz. Zaman-ı salifte şu ara divanlarından hüsnünü, birçok ulema dibace-i teliflerinden, "Hulefâ-i Râşidîn'in mesle-

ğinden olmayan” bir şahs-ı hâkime mehasin-i milleti gasben ona vermek ve ondan neşet ettiği gibi itraî medihle istibdada kuvvet vermişlerdi. Ve mesavi-i istibdadı dahi nâ-kabil-i def’ gör düklerinden, zaman ve feleği hedef ederek şikâyat ve itirazatın okları daima manası tesiriyle malum ve lafzı meçhul olan istibdada atarlardı.. Meşrutiyet-i şer’iye altında olan adalet-i mahz, ancak Eflâtun-u ilâhî’nin mehasin-i hakikiye-i medeniyetin misal-i müşahhası göstermek istediği medine-i fâzılasında ihtimal verebilirlerdi. Ben isem, o def’i muhal gördükleri istibdadı yıkmakla ve muhal-i âdi gördükleri medine-i fâzılanın esasını atmakla meşgul olan bir ehl-i asrın efradı olduğumdan, o âdete muhalefet ettim..

Birinci suali maal-cevap icmalen müddeâ gibi vaz’ ediyorum. Sonraki tafsilât o müddeâyı müntic (**kadaya kıyasüha maaha**) gibidir. Şöyle ki:

Demişler: “Vücut-u Sâni’a delil-i vazıh nedir?

Cevap: Delil-i nuranî ve hayat-ı ateşîn ve âlemin aynı olan Muhammed (a.s.m.); ve kalb-i hidayetin lisanı ki Muhammed (a.s.m.)’in lisanıdır. (**Arabî bir İbare**)

Meali: Nur-efşan nazarına karşı hayal, hakikati setredemez. Hak olan mesleği tesvilâta, tedlisata muhtaç değildir.

Bu kelâm iki fırka-i dâllenin reddine işarettir. Şimdi bed’ edeceğim cevaba..²⁵ (Mâba’dı var.)

Said-i Kürdî

Ahmed Ağabeyin Çevirisi:

Şimdiki Doğu’da medeniyetin kurucusu ve bize bir ibret dersi vermiş olan Japonların dünyevî medeniyetine hayat vermek için, dinî araştırma yaparak bazı sorular sormuşlardı ve ben de kendim gibi bir cevap vermiştim. Benim cevaplarım garip ve fikirlerim dört yönüyle antika olduğundan dikkat çekeceğini ümit ediyorum.

Birinci antikalık yönü, dağ meyvesidir. Çünkü Kürdistan dağlarında şu zamanda çıkan sözler, ilkçağların sözlerini andırıyor. Çünkü sınırsız hürriyetimizi, aşağılayıcı olan, meşru olmayan ve sefâhet getiren şimdiye kadarki hürriyete feda etmeyi uygun görmedik.

İkincisi tâbiiliktir, yani benim fitratıma uygundur. Çünkü benim gibi bir yabaninin fikri asıl yaratılışa daha yakın olduğundan, bir hükme varmak için incelenmesi de tâbii ve yenidir. Sun’î olsun ne kadar mükemmel olursa olsun, tâbii olanın yerini tutmaz.

Üçüncüsü garip üslubudur; zira ben alaturka terziliği iyi bilmiyorum.

Dördüncüsü bu cevaplarım gençtir, yaşlıdır, yabanidir, medenidir, sınırsız hürdür, sınırlı hürdür, yaşı dahi Hürriyetten iki ay daha yaşlıdır. Çünkü doğduğu zamanki *Tercüman-ı Efkar*¹⁵⁶ gazetesi, şimdi bir gazete ile karşılaştırılsa, aralarında yüzyıllar geçmiş sanılacak.

²⁵ Gazetenin elimizde mevcut olan sonraki sayılarında yazının devamına maalesef rastlanmamıştır. (Zehra Yayıncılık)

¹⁵⁶Tercüman-ı Efkâr, 1908 yılında yayınlanmış bir dergidir. Stanford University Library, Hoover Library.

Birinci soruyu cevaplamakla birlikte özet olarak tez gibi ortaya koyuyorum. Sonraki detaylar, o teze yol açan kıyasları da kendileriyle birlikte olan kaziyeler gibidir. Şöyle ki: “*Yaratıcının varlığına açık delil nedir?*” demişler. Cevap: “*Nurani bürhan ve âlemin gözü olan Muhammed (as) ve doğru yolun kalbi olan dili ki Muhammed(as)in dilidir.*”

Maalesef makale asıl konulara girmeden bitmektedir ve bunun devamının nerede yayınladığını tam olarak bilmiyoruz. Fakat aynı gazetenin aynı sayısında yani Bediüzzaman Hazretleri *Kürd Te'avün ve Terakki Gazetesi*'nin 27. K.Evvel 1324/ 9. 1. 1908 tarihli¹⁵⁷ sayısındaki makalesinde ise meseleyi şöyle bağlamaktadır ve mesele âlimlerle alakalıdır:

[Diyor Ahmed ağabeyimiz.. Fakat Nutk-u Sabıkın Neticesi denilen bu yazı, İlmiye yazısının devamı değildir. Üstadın Mebuslara hitaben söylediği ve iki parça olarak yayınladığı yazının neticesidir. Bu son yazıda Üstad ulemayı uyarıyor, siz de artık istibdad yapmayın, çağdaş İslami bir anayasanın yapılması için mebuslara yardımcı olun, işi zora sokmayın, mealinde tavsiyelerde bulunuyor. Ayrıca burada ulemadan söz edildi, diye bu yazı âlimlere hitap ediyor, demenin bir özelliği yoktur. Çünkü Üstadın nutuk ve makalelerinin tamamı, zaten birinci derecede ulemaya hitaptır.]

Ahmed Ağabeyin bu yazıyı ve Nutk-u Sabıkın Neticesi yazısını birbirinin devamı görmesi ve bu gibi makalelerin muhtevasını yanlış özetlemesi, onun bu iki yazıyı ve Nutk-u Sabıkın Neticesi yazısının öncesinde olan Mebuslara Hitap ismindeki iki yazıyı tam anlamadığını gösteriyor.]

¹⁵⁷Kürd Te'avün ve Terakki Gazetesi, Nutk-u Sâbıkın Neticesi, 27.K.evvel.1324/9. 1. 1908.

İfade-i Meram yazısının tam çevirisi şöyledir:

Önsöz

Asrımızda Doğuda medeniyet kuran ve bize önemli bir ders vermiş olan Japonlar, maddi medeniyetlerine, uzun yaşaması ve hayat vermesi için dini araştırmak üzere bir kısım sorular sormuşlar idi. Ben de kendim gibi ilginç bir cevap vermiş idim.

Ben bu cevabımın gücünü ve gerçekliğini denemek istiyorum. Acaba geçmiş ve gelecek arasında bol selli bir dere ve uçurum gibi olan Hürriyetin ilanı üzerinden atlayabilecek mi? Yoksa diğer zayıf, güçsüz, hakikatsiz ve ihtiyarlanmış olan gelenek ve fikirler gibi geçmiş zamanın tarafında mı kalacaktır? İşte bunu öğrenmek için Japonlara verdiğim bu cevabımı kamuoyuna peşkeş (hediye) ediyorum. (Basında yayınlıyorum.) Bu yazı umurun rağbetini kendine çekmekle bizim gibi yeni yetişenlerin çalışmalarına bir güç katmak üzere bununla topluma bir hizmet yapmak niyetindeyim.

Bir fikir ürünü olan, doğal ve gönülden fıskıran bu yazı, şimdiki Hürriyetin geniş alanına uygun olan geniş kamuoyunun rağbetine yakışacak üslup olarak bir değere sahip değilse de; dört yönden antikadır. Bu antikalık yüksek bir değer teşkil ettiğinden yazının umurun rağbet ve talebini hak edeceğini umuyorum.

Birinci antikalık yönü: Bu yazı dağ meyvesidir. Çünkü Kürdistan dağlarında bugünlerde ortaya çıkan sözler, ilk çağların sözlerini andırır. Güya biz Kürtler, ilkçağlardan bu tarafa asla

geçememişiz. Çünkü sınırsız hürriyetimizi, bu aşağı, gayrı meşru ve bataklık çağdaş medeniyete feda etmeyi uygun görmedik.

İkincisi: Bu yazının doğallığıdır. Yani benim tabiatıma tam uygundur. Çünkü benim gibi bir bedevinin fikri, asli doğaya daha yakın olduğundan, muhakemesi ve karşılaştırmalı araştırması da doğaldır ve görünmedik (hadisül-ahd) bir şeydir. Yapay şeyler ne kadar mükemmel olursa olsun, doğal şeylerin yerini tutamaz.

Ayrıca söz ve yazı doğal gibi ise, yazarın mizacını ve hissiyatını andırır. Okuduğu zaman bu yazının kaynağı benim gibi bir Kürt olduğunu hayalin gözüne gösterir. Okuyucunun zihninde manaları doğru olarak nakşeder.

Üçüncüsü: Garip üslubumdur ki; hızlılık, çok okumak ve alışkanlık hastalıkları ile yüzey-selleşen zihinleri, dikkate yönlendirir. Zira garip olan ahlak ve hissiyatımla tam uygun olan elbisem, konunun manaları gibi, garip bir üslubu beğendiler; elbisem gibi görülmedik bir ifade ve üslubu bundan istediler. Ben de o manaların hatırlarını kırmadım. Fakat alaturka terziliği (Türkçeyi) iyi bilmiyorum.

Dördüncü: Bu cevap gençtir (bu asrın malumatına göre verilmiş.) İhtiyardır (kadim dini bilgilere uygundur.) Bedavidir (modern eğitim görmemiş bir Kürtten çıkmıştır;) medenidir (Hürriyet günlerinde en seçkin bir fikir adamı olan birinden çıkmıştır.) Tam hürdür (hiçbir dil ve edebiyat takıntısına bulaşmamıştır.) Yarı hürdür. (dini ve medeni ilkelere uymuştur.) Hürriyetten iki ay daha yaşlıdır. Belki tayy-ı zaman ederek altı aylık olduğu halde elli sene yaşamış gibidir. Nitekim çıktığı günkü (bir yıllık) bir gazete (ki gazete toplumun fikir seviyesini yansıtır.) şimdi Hürriyetin ilanından sonra çıkan aynı gazete ile karşılaştırılsa aralarında asırlar geçmiş sanılacaktır.

Ayrıca bu yazı, bedevilikteki sınırsız özgürlük ve medeniyetteki sınırlı özgürlüğün evliliğinden doğmuştur. Sanki Allah'ı bildiği için ilham alan Arş-ı Azamdaki müezzinden bir sada işiten bir sabah müezzini, Hürriyet denilen büyük bir inkılâbın şafak atacağını bildirmek üzere uyuyan zihinleri (iki ay önceden) sayha ile uyandırıyordu.²⁶ (Burada sabah müezzini, Hürriyetin doğacağını hisseden kendisidir.)

Bu cevabi yazının başlangıcı ve sonu yani konusu ve amacı ve soruları soran tarafın önemi, yazının diğer eksiklerini örteceğini ümit ediyorum.

Bir fikir ürünü olan bu yazının çeyizi garip üslubudur; onun acil mehri de dikkat ile okunmasıdır. Ayrıca bu cevap, benim ilk yazı deneyimimdir; ilk kompozisyonumdur, ilk kitabımdır; dolayısıyla eksik ve kapalı olması doğaldır.. Hem de uzun cümleler ile söylemişim. Ki gerçeğin tam fotoğrafı parçalanmasın ve uzun cümleler, o hakikatin etrafını saran bir sur oluştursun. Eğri tutmadım, hemen elinize vermedim. Sizler dikkat ile okuyarak onu doğru olarak elde edin.

²⁶ Metinde horoz geçiyor. Fakat burada horozun müezzinliği ve uyandırması kast ediliyor.

[Japonlara verdiğim cevaplardan oluşan bu kitabımın önsözünde eski şair ve yazarlar gibi, o günün Sultanına methiyeler dizmedim. Çünkü:]

Bu eski şair ve yazarlar, çok güzelce kaleme alınan divan ve kitaplarının önsözlerinde, Hulefa-i Raşidin'in yolunda gitmedikleri halde, aşırı bir üslup ile milletlerinin bütün güzelliklerini o günkü sultanlara verip istibdada güç katıyorlardı. İstibdadın kötülüklerinin giderilmesini ise mümkün görmediklerinden o istibdadın kötülüklerini, manası açık fakat o gün için ifade edilemeyen bir güce veriyorlardı. Şer'i meşveret ve demokrasiye dayalı olan medeniyetin somut misalini ise ancak Eflatunun erdemli şehrinde olabilir, diye sanıyorlar idi. Ben isem, o giderilmesi muhal olan istibdadı yıkmakla ve normalde imkânsız gördükleri o erdemli şehrin temellerini atmakla meşgul olan bu çağdaş asrın bir bireyi olduğumdan o şair ve ediplere muhalefet ettim..

Birinci sual ve cevabı delilsiz bir iddia olarak yazıyorum. Sonra gelecek olan tafsilat bu iddiayı delillendirecektir. Çünkü bu gelecek tafsilat, delilleri beraberinde olan önermeler gibidir.²⁷

Japonlar demişler: Allah'ın varlığına açık delil nedir?

Cevap: Aydın ve aydınlatıcı, samimi, sıcak ve canlı, kâinatın gözbebeği Muhammed'in kendisi ve hidayetini (doğru rehberliğin) tercümanı olan Muhammed'in (a.s.m) lisanıdır.

(Peki, onun yanılma ihtimali yok mu? İnsanları aldatmış olamaz mı, gibi iki mukadder soruya da **cevap:**) Onun aydın görüşünün önünde hayal, gerçekliği örtemez. Hak ve hakikate dayalı olan onun mesleğinin, insanları kandırmaya asla ihtiyacı yoktur. İşte cevaplara başlıyorum. (Devamı var.)

Said-i Kürdi

Sh: 499 (8. Sayfada değinilen meselenin izahı)

157. Dipnotta, Meşrutiyet, Medeniyet, Hürriyet gibi konularla ilgili Nutk-u Sabıkın Neticesi diye bir yazı konulmuştur. Ve sanki bu yazı, bahsi geçen Japonlarla ilgili yazının ifade-i meramının neticesi imiş gibi gösterilmiştir. Hâlbuki bu Nutk-u Sabık Neticesi yazısı, Bediüzzaman'ın bundan önce Mebuslara hitaben söylediği ve iki bölüm olarak yayınlanan yazının neticesidir. Konu birliği ile beraber, yayınlanma tarihleri de bunu gösteriyor.

Nutk-u Sabıkın Neticesi yazısının asıl konusu, Hürriyet, Medeniyet ve hukuk olduğu için en sonunda dolaylı olarak, âlimlere hitap eden “*Sizler de Meşrutiyetçi olun, müstebid olmayın*” paragrafı ile bittiğinden; ilgisiz olarak, Üstadın üslubu ile ilgili yazdığı o İfade-i Meram için “Bu yazı âlimlerle alakalıdır” deyip güya bir şerh yapılmış gibi gösterilmiştir.. İki yazının birbirinden ayrı olduğu, bilinmemiştir.

Sh: 757

²⁷ Bu tafsilat için Muhakemat yazılmıştır.

“Aşair-i ekradın içinde cevelan ile bahardan güze bir rihlet-i sayfiye (yaz seyahati); güzden (sonbahardan) bahara bilad-i Arabiyeden bir rihlet-i şitaiye (kış seyahati) ettim.”

Burada galiba sehven veya Abdulkadir Badıllı Ağabeyin tarihçesini takliden ... *Bilad-ı Arabiyeden bir rihlet-i sayfiye (yaz seyahati) yaptım..* şeklinde alıntı olmuştur.

Gözüme çarpan başka bir tashih:

Sh: 385

Bu sayfada sadeleştirilmiş ve 387’de aslı yayınlanan ve Mabeyne verilen dilekçenin sadeleştirilmişinde bir eksik ve üç yanlış var; şöyle ki:

a) “*Şu medeniyet dünyasında, şu kalkınma ve rekabet asrında..*” ifadesi sadece “*şu medeniyet asrında..*” şeklinde çevrilmiştir.

b) “*Bu üç nokta, Kürtler için müstakbelde bir darbe-i müdhîşe hazırlıyor gibi ehl-i basireti dağidar etmiştir.*” cümleinin aslı bu iken, 387’de yani güya orijinalinde:

“Bu üç noktalar için, müstakbelde bir darbe-i müdhîşe hazırlanıyor, gibi ehl-i basireti dağidar etmiştir.” şeklinde yazılmıştır. Bu ise, sh. 386’da yayınlanan belgeye ve diğer neşriyatlara göre eksiktir. Ve mana ifade etmediği gibi; cümle kuruluşu olarak da yanlıştır

c) Bu önemli cümle yanlış dizildiği halde, yanlış olarak da sadeleştirilmiştir. Doğrusu: *Bu üç nokta, gelecekte Kürtler için bir darbe hazırlıyor, diye öngörü sahiplerinin ciğerini yakmıştır.*

Maalesef bu cümle şöyle çevrilmiştir:

“Anlatılan bu üç nokta sebebiyle gelecekte müthiş bir darbe hazırlanıyor olduğunu basiret sahipleri tahmin etmektedirler.”

d) “Batının gürültülü, alaylı gülmeleri” demek olan “*Garbın şemateti*” tabiri Avrupalıların uğursuz gayeleri, diye çevrilmiştir. Hâlbuki Kamus-u Türkî’ye şematet kelimesine bakılsa bunun yanlış olduğu görülür.

Bir Ek:

İttihad Terakki ve Abdülhamid’e Muhalefetleri:

Bu meseleyi etraflıca ve hakperestane anlamak için, 1870’li yıllardan ta 1918’e kadarki zamanda olan bitenlere bir göz atmak gerekir. İşte Üstadın Muhakemat 8. Mukaddimesinde beyan ettiği üzere İslam âlemi, Hicri 300’den sonra ilmi çalışmaları yarı yarıya bıraktı; 500’den sonra tamamen bıraktı. Bin ikiyüzlü yıllara gelindiğinde artık her şey köhneleşmiş; ilim tamamen bırakılmış, İslam âlemi, her yönden çökmeye yüz tutmuştu. Buna karşı, Cemaleddin Afgani, M. Abduh, Namık Kemal ve benzeri düşünür ve edipler çareler aramaya

koyuldu. Osmanlı aydınları değişik isimler altında örgütlenmeye başladılar. Bunların başında İttihad Terakki geliyordu. Bediüzzaman, M. Akif ve benzeri aydın din âlimleri, resmen değilse de fiilen bunlara katıldı.

Bunların projesi şu üç noktada yoğunlaşıyordu:

1) Meşrutiyet ve Hürriyet ile Osmanlının yerel milletleri demokrasiye ve büyük devlet olmaya alıacaklar.

2) Bilimler ve medeni gelişmeler ile Osmanlı ekonomisi kalkınacak..”

3) Bilimler ve aydınlanma ile İslam dini, hurafelerden ve yanlış anlaşılmalardan kurtulacak..

Buna rağmen Sultan Abdülhamid statükocu olduğundan 33 yıl boyunca onlara çeşit çeşit işkenceler çekti. Haliyle içlerine % 10 veya 20²⁸ art niyetli veya samimi olmakla beraber, Allah’a ve ahirete inanmayanlar girebildi.

Nihayet 1908’de İttihadçılar iktidarı, daha sonra hükümeti ele geçirdiler. Fakat İngilizler, İttihadçıların bu işi becereceklerini gördüklerinden, önce Libya sonra Balkan, daha sonra Birinci Dünya Savaşını tetiklettiler. (Taha Akyol, Balkanlar Belgeseli) Çünkü İngilizler, 50 yıl önceden Osmanlının bitirilmesini ve Ortadoğu’nun kendilerine kalmasını planlamışlar idi.

Neticede, Osmanlı bitince, İngilizler, Türkçüleri, Masonların merkezi locasını ve İttihatçıların o inanmayan kesimini organize edip TC’yi kurdurdular. Ve Osmanlı bir daha dirilmeyecek şekilde işi sağlama aldılar.

Ve İttihadçıların asıl kadrosu ya öldürüldü veya yurtdışına kaçmak zorunda kaldılar. Yani o üçlü başarı projesi ölü doğdu. Bediüzzaman da yeni bir iman hareketi ve yeni bir inşa projesine girişti. Çünkü artık dinsizlik, materyalizm ve ifsad, her tarafı sarmıştı. Bu yeni düşmana karşı kendisi, değil Abdülhamid gibi dindar ve belki de veli zatları, iman cephesinde kimler varsa hepsini kucakladı. Maalesef bugün İslam âleminin çektiği bütün sıkıntıların sebebi, İttihadçıların o üçlü projelerinin gerçekleşmemesi ve Müslümanların eski Abdülhamid çizgisinde kalmasıdır.

İşte özet olarak anlattığım Bediüzzaman’daki bu değişikliği bilmeyenler, Bediüzzaman’ı ve dindar dava arkadaşlarını suçluyorlar. Bunlara karşı, kayıtsız şartsız Abdülhamitçi olan Ahmed Ağabey gibi zatlar, zoraki olarak tekellüflü cevaplara girişiyorlar. Bilmiyorlar ki; Üstadın eski eserlerimde hatalar var demesi, bugün icra ettiğim iman hizmetinin kurallarına göre vardır, demektir. Yoksa İslam âleminin içtimaiyatı söz konusu olunca; Üstad yine Eski Said’in hayat-ı içtimaiyeden aldığı dersleri esas alıyor.

²⁸ Münazaratın Türkçesinde %10, Arapçasında %10 veya %20 şeklinde geçiyor. (Münazaratın baskı tarihi, 1911)

Bu konuda Ahmed Ağabeyin cümle bazındaki bazı yanlışları:

1) 1876 Anayasasının sadece Meclis ve seçimle ilgili maddeleri uygulanmıyordu. (Sh. 427) diyor.. Hâlbuki Üstad, Münazaratta bu Anayasaya, *İsimden ibaret müsemmasız bir Kanun-ı Esasi (Anayasa)*, diyor.

Ve Hürriyete Hitap nutkunda Abdülhamid 30 yıl boyunca bu millete esaret cehennemi yaşattı, diyor.

2) Aynı sayfada 93 Harbinin sebebiyetini İttihadçıların öncüleri olan Jön Türklere veriyor. Hâlbuki Üstad, başta İngilizler olmak üzere Avrupalılar, o tarihte Rus'u İslam'a saldırttı, diyor. (Birinci Şua, 28. Ayet)

3) Ziya Gökalp başta aydın bir İslamcıdır. (Kültür Bakanlığında çıkan makalelerine bakılabilir.) Daha sonra Kemalistlerin öncüleri olan bir grup tarafından dinsizleştirilmiştir. Buna rağmen dinsizliğe dayanamamış, intihar etmiştir. Ahmed Ağabey ise, öyle anlatıyor ki; sanki adam, daha ana karnında iken zaten art niyetli idi.

Sh: 428'de:

Bediüzzaman ve Mehmed Akif de dâhil İttihadçılar ve taraftarları, 1876 senesinde yayınlanan fakat uygulanmayan ve ancak 1908'de yürürlüğe giren Anayasanın devleti parçalayacağını göremiyordu, deniliyor.

Hâlbuki Üstad tam aksine Anayasa Hürriyet ve Meşrutiyetin devleti kalkındıracağını, milletlere nefes aldıracağını; daha sonra parçalandı ise de bunun Hürriyet ve Meşrutiyetin tam uygulanmadığından olduğunu söylüyor. Münazaratın tamamına ve Hürriyete Hitap Nutkuna ve bunlara düşülen notlara bakılırsa, Üstadın eğer bu iki temel değer uygulanmazsa devletin parçalanacağını hatta yok olacağını dile getiren uyarılarını görürsünüz..

Yine bu sayfada: İttihatçıların kurmaylarından olan Enver, Talat ve Cemalin, Abdülhamid'e karşı yaptıklarına pişman olduklarını aktarıyor. Fakat kaynak verilmiyor.

Yine aynı sayfada Prens Sabahattin satılmış adam olarak gösteriliyor. Hâlbuki Üstad "Onun hamiyetinde asla şüphem yoktur, diyor; (onunla ilgili yazıda..)

Ayrıca Üstad 1918'de yayınladığı Sünuhatta Sultan-ı Sabık otuz sene boyunca dini siyasete alet etti; bence dini siyasete alet etmeyen demokratlar, İslamiyeti siyasetten ibaret sanan Müslümanlardan daha iyidirler, diyor. (mealn..) (Asar-ı Bediyye, sh. 144-145)

Bu misaller çoğaltılabilir. En acıklı bir yanlış da Ahmed Ağabey, İslam taraftarı ve Osmanlının yenilenmesine çalışan İttihad Terakki komitesini, sanki 1940'larda Türkiye'de varmış ve daha çok gelişmiş olarak gösteriyor. Hâlbuki İttihad-Terakki 1918'de bitti. Ahmed Ağabeyin delil getirdiği mektup ise, İttihadçılarla ilgili değildir; İslam dünyasında ve Türkiye'de güçlenen dünya çapındaki masonlarla ilgilidir.

Mektubun aslı şöyledir:

“Otuz sene evvel Darü’l-Hikmet azası iken, bir gün, arkadaşımızdan ve Darü’l-Hikmet azasından Seyyid Sadeddin Paşa dedi ki: Kat’i bir vasıta ile haber aldım; kökü ecnebide ve kendisi burada bulunan bir zındıka komitesi, senin bir eserini okumuş. Demişler ki: Bu eser sahibi dünyada kalsa, biz mesleğimizi (yani zındıkayı, dinsizliği) bu millete kabul ettiremeyeceğiz. Bunun vücudunu kaldırmalıyız diye senin idamına hükmetmişler. Kendini muhafaza et. Ben de, tevekkeltü a'lallah, ecel birdir, tagayyür etmez, dedim.

İşte bu komite, otuz sene, belki kırk seneden beri hem tevessü etti, hem benimle mücadelede her bir desiseyi istimal etti. İki defa imha için hapse ve on bir defa da beni zehirlemeye çalışmışlar (şimdi on dokuz defa oldu). En son dehşetli planları, sabık Dâhiliye Vekilini ve Afyon’un sabık Valisini, Emirdağı’nın sabık kaymakam vekilini aleyhime sevk etmeleriyle, resmi hükümetin nüfuzunu bütün şiddetiyle aleyhimde istimal etmeleridir. Benim gibi zayıf, ihtiyar, merdumgiriz, fakir, garip, hizmete çok muhtaç bir biçareye o üç resmi memurlar, aleyhimde öyle bir propaganda ve herkesi korkutmak o dereceye gelmiş ki, bir memur bana selam etse, haber aldıkları vakitte değiştirdikleri için, casusluktan başka hiçbir memur bana uğramadığını ve komşularımın da bazıları korkularından hiç selam etmediklerini gördüğüm halde, inayet ve hıfz-ı İlâhi bana bir sabır ve tahammül verdi.. Emsalsiz bu işkence, bu tazyik, beni onlara dehaletе mecbur etmedi.” (Emirdağ Lahikası, 142)

Bundan daha da acıklısı, 1920’de yazılan Hutuvat-ı Sitte’de; İttihadçıların başına gelen bu bozgunun sebebini anlatan Üstadın bir cevabını Ahmed Ağabeyin bilmemesidir.

"(İngiliz) der veya dedirtir: 'Şimdiye kadar sizi idare edenler (İttihad -Terakki) fenalık ettiler, karıştırdılar. Öyleyse bana razı olunuz!'

Bu vesveseye karşı deriz:

Ey el-hannas! Onların fenalıklarının asıl sebebi de sensin. Âlemi onlara darlaştırdın, damar-ı hayatı kestin, evlad-ı nameşruunu onlara karıştırdın. Dinsizliğe sevk ederek dini rüşvet isterdin. Onlara bedel seni kabul etmek, yalnız müteneccis (kirlenmiş) su ile necis olmuş bir libası, hınzırın beвлиyle (sidiğiyle) yıkamak demektir. Sen yalnız hayvancasına muvakkat bir hayat-ı sefilâneyi bize bırakıyorsun; insanca, İslamca hayatı öldürüyorsun. Biz ise insancasına, hem Müslümancasına yaşamak istiyoruz. Senin rağmına yaşayacağız!"

Bu tashih numunelerine tam son vereyim derken gözüme bir tane daha ilişti. Başta ilave etmek istemedim. Fakat mesele tamamen tersine anlatıldığı için yazmak gerekti. Şöyle ki:

Sh: 452

Hürriyetin ilan edildiği günlerde henüz Meşrutiyet düzeni tam yerleşmemiş iken, o gün ekonominin çoğu ithalata dayalı idi. Özellikle Avusturya’dan çok mal ithal ediliyordu. Haliyle

İttihadçılar, ithalata karşı kampanya başlattılar. Dolayısıyla çoğunluğu Kürt olan İstanbul hamallarının rızkı kesiliyordu. Bediüzzaman, Meşrutiyete muhalif çevreler, Kürtleri tahrik etmesin, diye gitti; onlara nutuk tarzında tavsiyelerde bulundu, onları ithalat mallarını boykota alıştırdı. Hem hamallık mesleği elden gidiyor endişesinden, hem Kürtlerin çoğunun Abdülhamitçi olmasından dolayı hamallar İttihadçılara isyan edebilirdi. Burada hamalların bölücülük gibi bir derdi yoktu; olsa olsa Abdülhamitçilere kanıp İttihadçılara isyan etme ihtimali vardı. Nitekim bundan sekiz ay sonra Divan-ı Harp, Mahkemede: Sen Kürtlerle ilgilenmişsin. Acaba senin niyetin bölücülük müdür, gibi bir ithama karşı Üstad şöyle cevap veriyor.²⁹

“İstanbul’da yirmi bine yakın hemşerilerimi, -hamal ve gafil ve safdil olduklarından- bazı particiler (orijinalinde: müstebidlerin) onları iğfal ile Vilâyât-ı Şarkıyeyi (orijinalinde: Kürt kavmini) lekedaretmelerinden korktum. Ve hamalların umum yerlerini ve kahvelerini gezdim. Geçen sene anlayacakları surette Meşrutiyeti onlara telkin ettim. Şu mealde:

“İstibdad, zulüm ve tahakkümdür. Meşrutiyet, adalet ve şeriattır. Padişah, Peygamberimizin emrine itaat etse ve yoluna girse halifedir. Biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa Peygambere tâbi olmayıp zulüm edenler, padişah da olsalar haydutturlar. Bizim düşmanımız cehalet, zaruret, ihtilaftır. Bu üç düşmana karşı; san’at, marifet, ittifak silahıyla cihad edeceğiz. Ve bizi bir cihette teyakkuza ve terakkiye sevk eden hakikî kardeşlerimiz Türklerle ve komşularımız olan Ermenilerle dost olup el ele vereceğiz. Zira husumette fenalık var, husumete vaktimiz yoktur. Hükûmeti’n (o günün İttihadçılar Hükümetinin) işine karışmayacağız. Zira hikmet-i hükûmeti bilmiyoruz...”

İşte o hamalların, Avusturya’ya karşı –benim gibi bütün Avrupa’ya karşı boykotları ve en müşevveş ve heyecanlı zamanlarda akılana hareketlerinde bu nasihatın tesiri olmuştur. Padişah’a karşı irtibatlarını ta’dil etmeye ve boykotajlarla Avrupa’ya karşı harb-i iktisadî açmağa sebebiyet verdiğimden, demek cinayet ettim ki, bu belaya düştüm..”¹²⁴

¹²⁴**Tarihçe-i Hayat, sh. 64;** Bediüzzaman’a zürafadan (zarif insanlardan) biri bir gün, irfanıyla mütenasip bir esvap giymesi lüzumundan bahseder. Müşarünileyh de: “Siz, Avusturya’ya güya boykot yapıyorsunuz, hem onun gönderdiği kalpakları giyorsunuz. Ben ise, bütün Avrupa’ya boykot yapıyorum, onun için yalnız memleketimin maddi ve manevi mamulâtını giyiyorum” buyurmuştur.

İşte meselenin aslı ve neticesi bu iken; Ahmed Ağabey bu olayı şöyle tersinden göstermiştir:

5.2.5 Bediüzzaman’ın Ayrılık Hevesinde Olan Kürdlere ve İsyan Eden Hamallara Yaptığı Birlik ve Beraberlik Tavsiyeleri: Avusturya Mallarını Boykot Meselesi

Ekim 1908’de İstanbul’da yirmi bine yakın hamal bulunuyordu. Hüseyin Câhid gibi yazarların tahrikleriyle Avusturya’dan gelen mallara karşı boykot başlatılmıştı. Başta bazı İttihad ve Terakkiciler olmak üzere, herkes camilerde, evlerde ve dükkânlarda Avusturya mallarını almamaları için tahrik ediliyordu.¹²³ Şarklı olan bu kimselerin saflıklarından istifade eden bir takım particiler hem onları iğfal etmek, hem de Şark Vilayetleri’ni lekelemek için hamalları kışkırtıyorlardı. Bütün hamallar İstanbul’da büyük bir karışıklığa ve keşmekeşe meydan vermişlerdi. 5 Aralık 1908’de yayınlanan *Kürt Terakki ve Te’aviün* Gazetesi meseleyi

²⁹ İki Mekteb-i Musibet Şahadetnamesi

iktisadî bir savaş olarak vasıflandırıyor. Bediüzzaman ise, bu boykotu haklı görmesine rağmen asayişin bozmasına razı değildi:

¹²³H. C. Yalçın, Siyasal Anılar, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2006, sh. 35-36.

[**Bir Hatırlatma:** Ahmed Bey işine geldiğinde metinlerin ilk orijinalini veriyor. Fakat bu konuda Cumhuriyet dönemine uyarlanan ve içinde müstebidler kelimesi yerine partiler ve Kürt kavmi yerine Vilayat-ı Şarkiye tabiri giren **Tarihçe-i Hayat**'taki şekli esas almıştır. Bu yanıltma ile beraber metin tamamen tersinden yorumlanınca konu, tam karanlığa gömülmüş; metnin sahibinin anlatmak istediği mana kaybolduğu gibi tarihî boyut dahi anlaşılmaz olmuştur. Maalesef insanı yanlış anlamaya götüren yüzden fazla yer, bu kitapta yer bulabilmiştir.]

Sh: 453

Boykotajın devamı ve Abdülhamitçi grupların Kürtleri Meşrutiyete karşı tahrik etmemeleri için söylenilen bu yazı ve bu olay tersten okunmuş.. *İstanbul'da Bulunan Kürtlere Edilen Telkinat* isimindeki Asar-ı Bediyyede yayınlanmış bir makale, bu boykotaj yazısının aslıdır, diye gösterilmiştir. Hâlbuki Kürtlere Edilen Telkinat başlıklı yazı, İki Mekteb-i Musibette anlatılan olaylardan farklı şeyleri anlatıyor. Onda boykotaj bahsi hiç geçmiyor. İki Mekteb-i Musibette anlatılan yazıda ise boykotaj bahsi var. Telkinat yazısı, büyük bir ihtimal ile Meşrutiyetin başında (Temmuz-Ağustosta) yazılmıştır ve o günlerde gazetede yayınlanmıştır. Boykotaj meselesi ise Aralıkta olmuştur.

Ahmed Ağabey, 126. dipnotta yazının aslı diye gösterdiği Telkinat makalesinin tarihini ve kaynağını, el yazma Nutuk, 1907 olarak gösteriyor. Bu ise Hürriyetin ilanı olan 24. 7. 1908'den öncedir ki bu da yanlıştır. Çünkü Hürriyetten önce Üstadın Nutuk diye bir kitabı yoktur. Ve bu tarih, sayfa 452'de verilen boykotaj olayının tarihinden yani 5 Aralık 1908'den de çok öncedir.

Galiba tashihler devam edecek; çünkü gördüğünüz gibi bitmiyor.

19. 9. 2013
Bahaeddin Sağlam

Hizmet Okyanusuna Beş Damlalık Bir Katkı

Gayet değerli, âlim ve hizmetin kutsal kervanını idare etmesiyle şahsiyet-i maneviyesi gayet büyük Fethullah Hoca Efendi'ye, bu küçük kardeşinden beş ilmi noktada bir katkı olsun, diye bu notları kaleme aldım. Gayem hizmetin istikbalinin selametidir. Tenkid etmek haddimiz değildir.

Bir hafta önce Hoca Efendi'nin son kitabı olan "Kalbin İbresi"ni mütalaa ettim. İnsanın meşair ve hissiyatını yakacak kadar bir hamiyet ve iman duygusunu hissettim.³⁰ Fakat ehl-i ilmin bahanelerine sebep olacak birkaç zaaf noktasını müşahade ettim. Hususi 4-5 not yazıp göndermeyi düşündüm. İşte:

Birincisi: "Hoca Efendi, Tufanın umumi olduğunu, bütün karaları istila ettiğini esas almış. Böyle bir hadise için dahi kıtaların birbirine geçtiğini ve dolayısıyla dağlar yüksekliğinde dalgaların oluştuğunu söylüyor. Böyle dalgalara dayanabilmesi için de, Hz. Nuh'un gemisinin henüz keşfedilmemiş çok yüksek bir teknoloji ile yapıldığını iddia ediyor. Ve Elmalılı'dan geminin buharlı olduğu yorumunu naklediyor." Burada Hoca Efendi'nin birinci amacı bilimsellik veya tarih anlatmak değildir. Onun çabası ehl-i imanın kalbine gelen vesveselerin önlenmesidir. Fakat ilmi açıdan böyle bir cevap yedi adet zaaf tazammun ediyor. Şöyle ki:

a) Kur'andan açıkça anlaşılan tufanın sadece Kavm-ı Nuh'a has olduğudur. Mezopotamya yöresinde ilk medeniyet dönemlerinde olan lokal bir cezadır. Bazı rivayetlerde ve Tevratta Tufanın umumi olarak anlatılması, işari manasıyla ve gelecek manevi tufanlarla ilgili ifadelere. Çünkü kıssalar hem geçmişe, hem geleceğe baktığı için, her hükmü ayrı ayrı ele almak gerekiyor; yani o kıssaları senaryo gibi okumamak lazımdır. Semavi kitaplarda ve rivayetlerde o kıssaların farklı farklı anlatılmaları da bu hikmete binaendir. Yani o kıssalar birer kanun-u külli-i meşhuttur. Her tatbikte farklı detaylar ortaya çıkar. Mehdi ve Deccal ile alakalı rivayetlerin ihtilafı da bu sırdandır. (20. Söz 1. Makam ve 5. Şua Mukaddimesine bakınız.) Safat suresinde geçen "*Sadece Onun (Nuh'un) zürriyetini baki bıraktık*" ayeti ise, "*Sadece imanlı milletler hayata devam eder; dinsiz milletler, tarihin hadiseleri tarafından sekte edilirler*" manasındadır.

b) Nuh Tufanının zamanı tarih ilmine göre net olarak belli olmamışsa da, 8 ila 10 bin yıllık bir geçmiş tahmin ediliyor. Hâlbuki kıtaların birbirine geçmesi ve bütün coğrafyanın umumi değişikliği yaklaşık 250 milyon yıl önceye tekabül ediyor. Kızıl Deniz gibi küçük değişikliklerin tarihi dahi, 5 milyon yıl öncesine aittir. Medeniyetin ve dinlerin tarihi ise 12 bin seneyi geçmiyor.

c) Bilimin bu kadar titiz araştırmalarına rağmen 8-10 bin yıl önce bugünkü teknolojiden daha yüksek bir teknoloji henüz tespit edilmiş değildir. Ayrıca bu teknolojiyi Elmalılı'nın dediği buharlı teknoloji ile yorumlamak ilmi bir çelişki olur. Çünkü buhar teknolojisi gelişmiş bir yöntem değildir.

³⁰ Bu kitapta görüldüğü üzere bu kadar sıcak ve yüksek İslami ve milli duyguları taşıyan bir zatı CIA ajanlığıyla veya hainlikle itham edenler, ya siyaset şarabı ile sarhoşlar veya muhakeme-i aklıyelerinde bir arıza vardır.

d) Dil açısından da Hoca Efendi'nin cevabı zayıftır. Çünkü cevapta geçen “Cudi” ve “Ararat” kelimelerinin ikisi de özel bir dağın ismi değiller. Yüksek dağ veya tepe manasına gelen biri Arapça, diğeri Ermenice iki kelimedirler. Kadim tefsirlerde Cudi kelimesinin dağ için cins isim olduğu vurgulanıyor. Dolayısıyla Müslümanların Gemiye Şırnakta, Misyonerlerin Ağrı Dağında aramaları abes ve anlamsızdır.

e) Ayrıca bu kıssa, tarihi olmayabilir. Soyut sosyolojik inkılabları ve din ile küfrün diyalektiğini anlatan gaybi ve keşfi (metafizik) bir olgu ve vaka da olabilir. Kur’anda yüzden fazla karine var ki, kıssaların tarih olmalarından fazla gaybi olduklarını gösterir. Mesela bu boyutuyla Tufan kıssasına bakılırsa, gemi ehl-i imanı kurtaran ilmi ve manevi bir araçtır. Tevratın ifadesine göre; derinliği 30, eni 50, uzunluğu 300 arşındır. Evet, İslamiyet gemisi 30 yıllık Asr-ı Saadetin derinliğiyle, 50 yıllık Sahabe bereketiyle, 300 yıl serfiraz yaşadı. (Muhakemat 8. Mukaddime)

Bu 15 sayısı (3×5) 15 asırlık İslam tarihine ve 15 bin yıllık iman tarihine bir remizdir. Ve vahiy gemisinin başka iki ismi olan İsa ve Sultan kelimelerinin her birisinin sayısal değeri de 150’dir.

f) Dağ devlet demektir. Yani her kurtarıcı misyon bir gemi gibi bir çok değeri kurtarır; sonra onları devletleştirir. Üstad Bediüzzaman “*Meşhur Ararat Dağı patladı; dağlar büyüklüğünde parçaları dünyanın her tarafına dağıttı*” dediği rüya ve keşif, Osmanlı’nın, 1. Dünya Savaşının patlamasıyla dağılıp, 42 devleti (dağları) dünyaya yayması şeklinde gerçekleşmiştir. (28. Mektup, 7. Mesele) *Benî İsrail üzerine Tur dağına yükselttik*, ayeti de bu manadadır. Evet, o kültür ve o inanç ancak Tur dağında vahiy edilen Tevratın yasalarının devletleşmesiyle düzene girdi. Ayetin tabiri ile onlara güzel bir şemsiye gibi oldu.

g) Hoca Efendi Cemaat olarak varlığa, tarihe, dine, hayata, devlet işlerine bir ruh, bir öz, bir çekirdek olabilecek ilmî kurullar kurmalı. 80 sene önce zor şartlarda yazılan ve çoğu, Ortaçağ mantığı olan ve Kur’anın mucizeliğinin binde birini dahi gösteremeyen Elmalılı gibi tefsirlerin arkasında kalmamalı. Böyle bir kalış bütün hizmeti akim bırakabilir.

İkincisi: “Âdemin en birinci vasfı ‘*Safiyullah*’ olmasıdır. Yani Allah’ın özel olarak seçtiği yani İlahî sistem olan varlık âleminin en seçkini ve en süzölmüşü... Peki, Âdem böyle ise en büyük Peygamber kabul edilen Hz. Muhammed ne olacak, diye bir soruya cevaben Hoca Efendi, “Hz. Âdemin seçilmesi, az bir ölçüde idi. Bu seçilmişlik Hz. Muhammed’de zirveye ulaştı” diye tekellüflü bir cevap veriyor. Fakat hadiste geçen safiyullah ifadesinin asıl manası şudur:

“Âdem, nev-i beşerin bütün inanç, ilim, medeniyet ve gelişmişlik manaları ile kolektif bir ismidir. Âdem tarihi, şahsi bir varlık değildir. Evet, sonsuzluk ve soyut manevi etkinliğin bir ifadesi olan Allah, bütün varlık âlemi içinden inancı, ilmi ve soyut kavramları bilmesiyle mümtaz olan insanlığı seçmiştir. Bütün varlığı süze süze insanı, dini, medeniyeti sonuçlandırmıştır. Bu manada başta Hz. Muhammed olmak üzere bütün Peygamberler birer âdemdirler. Hatta Hz. Muhammed’in en büyük mucizesi Kur’an olduğundan ve Kur’anın mucizeliği de ilme ve edebiyata, dil ve ifadeye dayandığından *En büyük âdem, gerçek safiyullah*

Hz. Muhammed'dir; denilebilir. Yani varlık âleminden insanlık süzölmüş, insanlık âleminden de Hz. Muhammed süzölmüştür."

Bu mesele çok geniştir. Dünyada binlerce üniversite milyonlarca araştırma ile insanlığın tarihini, biyolojisini, antropolojisini ortaya koymuşlar. Adeta gözlere gösteriyorlar. Fakat Kilise ve Diyanet ve dini cemaatler, bu süzölmüş seçkin arşive dinin mucizevî manalarını yükleyeceğine, müteşabihatta tıkanıp, insanlığın saadet kapısını kapamışlar. Hoca Efendi ihlâsıyla birçok kapıyı açtığı gibi, inşaallah bu kültürel ve adı konulmayan krizi de yener. Fakat görüyoruz ki Hristiyanlar, İslam Âleminden önce bunu çözecekler; biz yine elek altında kalacağız. Çağdaş medeniyetin kabulünde, onlar bizden önce davrandığı gibi.

Üçüncüsü: "Sahih rivayetlere göre İslam Ümmetinin lakabı "Hammadûn" yani çok çok hamd edenlerdir. Peki bütün ümmetler içinden neden bu isim Müslümanlara verilmiştir, sorusuna cevaben Hoca Efendi "Günde yüzlerce kere 'Elhamdulillah' çektikleri için; ve Kur'anda beş sure hamd ile başladığı için bu ismi almışlar" diye uzunca bir cevap vermiştir. Fakat doğrusu şudur:

"Tarihteki dinler ve ümmetler zaman ve zeminin namûsaitliğinden madde ile manayı, ruh ile bedeni, din ile devleti, dünya ile ahireti bir araya getiremediler. Bu ideal, İslamiyet ile gerçekleşti. Tevratın da, İncilin de ideali Sahabe nesli gibi bütüncül, barışçı bir nesil idi. Bütün varlığın umudu, kemal zirvesi olan bu bütünlüktür. Bu bütünlüğün ismi, hamddir, kemalatın izharıdır, zirveleri yaşamaktır. Ki Kur'an dört surenin başlarında yaradılışın, dünya hayatının, dirilişin ve ahiret hayatının nasıl kemalatı izhar ettiğini, Allah'ın sisteminin ne kadar çok mükemmel olduğunu gösterdiklerini anlatır.

Fatiha suresi ise, bütün sistemin, bütün varlık hayatın kemalatını dile getiriyor. Fakat maalesef dindarlar ne okuduklarını anlamadıklarından ve ne yaptıklarını bilmediklerinden bu kemalat ortaya çıkmıyor. Delil mi istersin? İşte kutsal metinleri yanlış ve eksik anlamalarından bir din-size, bir nihiliste varlığın, hayatın nasıl sonsuz bir cennet olduğunu gösteremiyorlar.

Dördüncüsü: Ahzap suresinin başında Cenab-ı Hakk, Peygamber Efendimizi '*Ey Peygamber sakın kâfirlere ve münafıklara itaat etme, sana gelen vahiyleri aynen uygula*' diye uyarıyor. Hoca Efendi, "Aslında Peygamberimizde hiç böyle bir şey tasavvur edilmez. İşte her nasılsa, ne manada ise, böyle zahiri uyarılar Kur'anda var." diye cevap veriyor. Hâlbuki işin gerçeği şudur: "Cenab-ı Hakk, Kur'an vahyi ile başta Araplarda olmak üzere büyük bir inkılâp gerçekleştirdi. Büyük bir imtihan kapısı açıldı, sonsuz derece kazanmak ve kaybetmek riski ortaya çıktı. Peygamber ve Sahabeler de bundan beri değillerdi. Biz bütün bu işlerin hepsini burada anamayız. Fakat konumuz olan Ahzap suresinde, anlatılan 4-5 önemli inkılâp şunlardır: 1) Bütün Müminler eşittirler. 2) Vahiy ile gelen bir emre karşı, hiçbirinin yapmamayı seçme hakkı yok. 3) Lafla, iddia ile zihar ile hak ve hukuk oluşmaz. 4) İnsan ilkeli olmalı; kalbini iki zıt şeye bağlayamaz. 5) İnsan fitratı, geçerli ve **İlahî** bir emirdir. (Mesela eş seçimindeki doğal emirler. Ve mesela, biyolojik ana baba irtibatı ve kollektif fitri bilinç ve mesela akrabaların birbirine varis olmasının asıllığı..)

Yani İslamın başlarında, Arapların o köhne geleneklerinin değişimi için Hz. Muhammed bazı radikal icraatlar yaptı. Mesela gayet asil ve güzel bir kadını, nisbeten yakışıklı olmayan (ha-

disin tabiriyle aftas) ve köle biriyle evlendirdi. Sahabeleri birbirine varis kıldı. (Ahzap, 6) Bu ve benzeri geçici uygulamalar, Kur'anın emriyle sonra kaldırıldı. Ve Hz. Peygambere bakan yönüyle bu inkılab içinde “*Sen Zeynebi zorla Zeyd ile evlendirdin. Hâlbuki o sana layıktı. Dolayısıyla onunla evlenmen Allah'ın emridir*” mealindeki hükme karşı Peygamber çok sarsıldı.

Çünkü böyle bir icraat yapması, münafıklara ve kâfirlere İslami yıkma fırsatını veriyordu. İslam selameti için Peygamber bu emri yerine getirmeme taraftarı idi. İki tarafı da idare etmek istiyordu. Fakat ayet, *İnsanın iki kalbi olamaz. Sen kâfir ve münafıklara itaat etme, tevekkül et* diye onu uyardı. Demek Peygambere saygı duyalım, diye bu gibi uyarı ayetlerini mühmel ve anlamsız bırakmak, dini bir davranış olamaz. Mesela ben Hoca Efendi'yi babamdan fazla severim. Fakat bu sevgi, onun ilmi zaaflarını dile getirmeme aykırı değildir. Yeter ki, Cemaatin düzenine zarar gelmesin. Bu mesele de çok uzar. Biz burada yapay sözler ile biyolojik fitrat dili arasındaki farkı gösterecek kısa bir tefsir notunu yazmakla yetiniyoruz. Bu notta, komünizmin tek düzelığının, fitrat karşısında ne kadar zayıf ve çürük kaldığını göreceksiniz.

Kollektif Bilinç ve Aidiyet Duygusu

Bu duyguyu ancak memleketinden, ana-babasından, can-ciğer arkadaşlarından ayrılmış olanlar bilir. Evet, insan tek başına bir varlık olarak yaşayamaz. Onda sağlıklı bir kişilik teşekkül edemez. Özellikle hangi ana babadan doğduğunu bilmeyen ve evlatlık olarak verildiğini sonradan anlayanlar, benliklerinde büyük bir yıkım hissederler... Herhangi bir milletin milliyetini gizlemek veya inkâr etmek de aynı tahribatı netice verir. Her ne ise ben bu konuda çok şey söylemeye yetkili değilim. Fakat çoktan beri manalarını tam anlamadığım ve bir terapi kitabında okuduğum bu gerçeklerden sonra Ahzap suresinde geçen şu ayeti, başka bir boyutuyla yeni yeni anladığımı söyleyebilirim:

“Allah evlatlıklarınızı sizin gerçek çocuklarınız yapmamıştır. Böyle bir iddia sadece ağızla söylenilen (yani fitrat tarafından kabul edilmeyen) bir sözdür.”

“Onları gerçek babalarına nisbet ederek çağırın.! Bu gayb âleminde (ve gaybî bir boyut olan gerçek kişilik oluşumunda) daha adilânedir ve dengelidir.”

“Eğer gerçek babalarını bilmezseniz; onlar, din ve değerler konusunda kardeşlerinizdirler ve dostlarınızdırlar.” **Bir Hadis:** *“Kim kendini babasından başka bir kişiye nisbet ederse o küfrî bir sıfat işlemiştir.”*

Beşincisi: Risale-i Nurları gayet iyi bilen bir tabip arkadaşım Burç FM'i dinlerken, Hoca Efendinin şöyle bir sohbetine şahit olmuştur. Hoca Efendi Üstad Bediüzzaman'ın 28. Mektup, 7. Meselesinin başında zikrettiği, Kur'anın etrafındaki surlar kırılacak, Kur'an kendi mucizeliğiyle kendini müdafaa edecek” sözü ile ilgili bir suale cevaben: “İşte bu günlerde yine Kur'anın bazı surları yıkıldı. İşte biz onun i'cazını gösteriyoruz” diyerek, işi birkaç hamasi cümle ile geçiştirdi.

Haliyle o tabip kardeşim, Hoca Efendi neden Üstad'ın o sözünün manasını bilmiyor; neden ilmi mucizelik nükteleri yerine, takım tutar gibi işi hamasi cümlelerle geçiştiriyor, diye ısrarlı bir şekilde benden izahat istedi. Biz burada önce Üstadın o sözlerini alalım, sonra yorumlarını verelim. Sonra Cemaatin neden i'cazı anlama konusunda aciz kaldığını anlatalım.

“Birinci Sebep: *Eski Harb-i Umumîden evvel ve evailinde, bir vakia-i sadıkada görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altındayım. Birden o dağ müdhiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: “Ana, korkma! Cenâb-ı Hakkın emridir; O Rahimdir ve Hakîmdir.” Birden, o hâlette iken, baktım ki, mühim bir zat bana amirane diyor ki: “İ'caz-ı Kur'an'ı beyan et!” Uyandım, anladım ki, bir büyük infilak olacak. O infilak ve inkılâbdan sonra, Kur'an etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'an kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'an'a hücum edilecek; i'cazı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım.*

Madem i'caz-ı Kur'an'ı bir derece beyan, Sözlerle oldu. Elbette, o i'cazın hesabına geçen ve onun reşehatı ve berekâtı nev'inden olan hizmetimizdeki inayâtı izhar etmek, i'caza yardımdır ve izhar etmek gerektir.” (28. Mektup, 7. Mesele)

[Burada anlatılan hakikatin açılımı şudur:

Ağrı Dağı, Osmanlı Devleti demektir. Birinci Dünya Savaşının patlaması sonucu dağıldı, dağlar gibi 40 küsur devleti doğurdu.

Osmanlı Devleti döneminde Kur'an ve Din, devletin gücü ile ve müesseseleriyle korunuyordu. Fakat ortada din devleti kalmadığı gibi; laiklik, fikir özgürlüğü, pozitivizm, materyalizm gibi negatif fikirleri durdurabilecek maddi surlar da artık tesir etmez oldu. Tek silah Kur'anın kendini ve hakikatlerini koruyacak mucizelik nükteleri kaldı. Ki Risale-i Nur'da bunların sayısı yedi bini buluyor.

Emirdağ II'de, İşaratül-İ'caz bahsinde anlatıldığı üzere, gerek 1. Dünya Savaşı denilen kıyametle Osmanlının yıkılışı ve gerek ondan çok daha büyük bir zelzele olan 20. asrın kültürel depremi, başta Nur talebeleri olan ehl-i imanın, Kur'anın o manevi mucizelik kılıcını anlamalarına ve kullanmalarına engel oluyor.

Evet, Cemaatin, sadece mealleri ve Elmalılı tefsiri gibi kaynakları esas alması, hurafe ile mucizeyi birbirinden ayırt edememesi ve akademik hiçbir çalışmanın yapılmaması gösteriyor ki; onlar, Risalelerin o sırr-ı i'cazını anlamamışlar. Dolayısıyla hizmeti, sanki tarikat veya maddi kurumlar tarzında yürütmeye çalışıyorlar.

Fakat bütün bu ilmi zaafılara karşı akılları idrak etmese de, her bir Nur talebesinin kalbi büyük bir kutup mertebesinde. İmanıyla, takvasıyla ve ihlâsıyla bütün dünyaya meydan okuyabilir. Ve okuyorlar.

Zaten Hoca Efendi birkaç ay önce, bu sefer radyoda değil de, rüyada başka bir tabip ve âlim arkadaşına: *Bana ilim lazım değildir. Bana sadakat ve tesanüd lazımdır*, diyerek o arkadaşımın ilim hakkındaki teklifini reddetmiştir. Velâkin kalb ile beraber ilim de olursa *Nurun ala nur* olur. İki kanat ile Ümmet, evc-i kemalata uçar. Yoksa din ve İslamiyet birkaç zavallı mutaassıp dindara münhasır kalır. Osmanlı bir daha kurulsu da yine yıkılır. Bütün bu şikâyetlerime rağmen başta Hoca Efendinin ve halis şakirtlerinin kırılmamalarını, gücünmemelerini rica ve umud ediyor; müstecap dualarıyla bu fakiri bir kardeş olarak kabul etmelerini diliyorum.

Binler Selam ve Hürmetler

12. 07. 2010
Bahaeddin Sağlam

Risale-i Nur'da Felsefe Eleştirisi İsimli kitabın Raporu

(Değerli kardeşimiz Prof. Dr. Neşet Toku'nun "Risale-i Nur'da Felsefe Eleştirisi" adlı kitabının sadece yirmi sayfasındaki (85-104) yanlışların tesbiti ve tashih raporudur.)

Sh: 85

1- Bediüzzaman hakikat tartışmalarına Kur'anî yolu, müstakil ve asıl yol diye dâhil etmesinin gerekçesini şöyle temellendiriyor... İşte bu sözdeki zaaf ve yanlışlar:

Hakikat tartışmaları ifadesi yanlıştır. Doğrusu, *Varlıkta ve kâinatta hakikat var mı? Yok mu?* gibi bir deyim olmalı. Ayrıca Bediüzzaman böyle bir tabiri de kullanmaz. *Hakikat arşına (se-masına) çıkan yolların ve miraçların en sağlamı, en kısası Kur'an'dır*; diyor. (Nokta Risalesi)

Kur'anın hakikatin şahidi ve belgesi olması, Asr-ı Saadetten beri var olan ve kullanılan asıl bir yoldur. Bediüzzaman ile literatüre dâhil edilmiş değildir.

Kur'anî yolun müstakil bir yol olması, anlamsızdır. Çünkü her yol zaten kendine özgü bir yoldur. Ayrıca yazarımız *Akli burhanlar üzerine tesis edilmiş olan Kur'an*, diyor. Demek Kur'anın müstakil ve asıl yol olduğunu kendi kendine çürütmüş oluyor.

2- *Kur'an, aslî ilimlerin hayati noktalarını içeren bir özdür. Tezhibirruh, riyazatül- kalb, ter-biyetül- vicdan, tedbirul-cesed, tedvirül-menzil, siyasetül-medeniye, nizamâtül-âlem, adab-ı içtimaiye, hukuk, muamelat içermiştir.* İşte bu sözde de zaaf ve yanlışlar vardır. Şöyle ki:

Kur'anın bu gibi psikolojik ve sosyolojik ilimlerin özetlerini içermesi, hakikatin tesbiti çalış-ması değildir.. Olsa olsa, Kur'anın mucizeliğinin bir nüktesi olur.

Acaba yazar da dâhil, Osmanlıca olan, bu ilimlerin isimlerini gerçek manasıyla, hiçbir Nur okuyucusu biliyor mu? Yazar biliyor ise, neden açıklamadı?

3- *Kur'an-ı Kerimin nazmındaki cezalet, lafzındaki fesahat, manasındaki belağat, üslubunda-ki bedaat, beyanındaki beraat ve icaz bunun açık bir delilidir.* Buradaki zaaf ve yanlışlar:

Edebiyat ve belağat özellikleri olan bu ifadeler, acaba nasıl ve ne şekilde Kur'anın, ilimler hazinesi olduğuna delil oluyor? Bu deyimleri, anlatmadan ve şerh etmeden ve anlamadan, hezeyan tarzında, çok önemli bir iddiaya delil olarak göstermek, acaba nasıl bir akademisyen-likdir? Bediüzzaman 25. Sözde bu deyimleri kullanırken hiç olmazsa bir cümle veya bir iki kelime ile onları açmıştır. O açıklayıcı kelimeler burada olmayınca iş, kuşa benzemiş oluyor.

Bu sözün, yukarıdaki iki kopuk iddia ile hiç alakası olmadığı halde "Nitekim" ile başlayan ve sonra kullanılan cümlelerin de bu üç iddia ile asla alakası yoktur: Şöyle ki:

Nesir ile şiir ortası edebi çeşit, Kur'andan önce de vardı. Fakat hiçbiri Kur'an kadar belirgin değildir. Neşet Bey ise, *O güne kadar bu tarz, ediplerce hiç bilinmiyordu?* diyor. Hâlbuki Risalede böyle bir ifade yok.

Nazmına ait bu mucizevî özellik, diyor. Hâlbuki nesir ile nazım arası bu üslup tarzı, Bediüzzaman'ın nazımdan kastettiği mana ile alakası yok. Üstad, nazım deyince, Manaların dizilişini, sağlam bir tanzim ile birbirini takviye etmesini kastediyor.

Kur'anın nazım ile nesir arası olmasından dolayı hiç kimse onu taklit edememiştir, diyor.

Hâlbuki Kur'anın taklit edilemeyeşinin sebebi, bu üslub özelliği değildir; başka yüzlerce lâfzî, ilmî ve manevî özelliklerdir.

Öyle bir ateşten ürkün ki, cümlesi, “öyle bir ateşten sakının ki,” olmalı.

Bu sayfada, ayetin mealinden ta paragrafın sonuna kadarki Türkçe ifadeler, adeta anlaşılmayacak kadar rakiktirler. Mesela *Kur'an-ı Kerimin benzerini yazmakta...* İfadesi yerine, “*Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak*” şeklinde olmalı.

Sh: 86

Hakikate müteveccih yollar, ifadesi yerine, Hakikate varan, hakikati bulan gibi bir deyim olmalı. Çünkü Üstad, Hakikate çıkan yollar, ifadesini kullanıyor.

Bu 86. sayfada, Üstadın Risale-i Nur'un yolunun diğer İslamî ulemanın yolundan farklı olduğunu söylemesi, Neşet Hoca'nın kitabının asıl konusu olan, Tasavvuf, Felsefe, Kelam ve Kur'an yollarının farklılıklarını anlatmasından farklı bir tahlildir. Üstadın burada eleştirdiği, müspet ilimler veya diğer dinî ekoller değildir; materyalize olmuş, pozitivizmi din olarak kabul etmiş olan Avrupa felsefesi ve onlara kanak çağdaş mütefekkirlerdir.

Bu sayfada son paragrafta Neşet Hoca'nın, *Ehl-i Hakikat*, deyimini, Kelam mensupları ve Mütakellimin diye değıştirmesi yanlıştır. Çünkü Üstad aynı yerde, Celaleddin-i Rumi gibi zatlara da ehl-i hakikat diyor. Ve o zat kelamcı değildir.

Sh: 87

1- İstiğrak ehlinin akıl gözünü, kelam ehlinin kalb gözünü kapadığı yerlerde... ifadesi Risalede geçmiyor. Üstadın kullandığı ifade şudur: Eski Said, İmam Rabbani, Celaleddin-i Rumi gibi, manevî seyr u sülûklerinde akıl ve burhan gözleri açık olarak, bir seyr u sülûk yaptı, değışti ve bu müşahedelerini Arabî Mesnevi olarak yazdı. Sonra Yeni Said olarak Risale-i Nurları telif etti.

2- Risale-i Nur Külliyyatı, bu asırda dâhili nefis ve şeytanla mücadeleye benzer bir biçimde, hariçteki mütehayyir muhtaçlara ve dalalete giden ehl-i felsefeye karşı o geniş ve külli yolun yegâne temsilcisi olmuştur, diye çok büyük ve önemli bir iddiada bulunmuştur.

Acaba hiçbir insan hatta ilim adamı dahi bu cümleden hiçbir şey anlayabilir mi? Yoksa Nurcular, laf salatısıyla, sadece siyasi propaganda gibi propaganda mı yapıyorlar? Denilir.

Mesnevinin takdimi içinde bu cümlelerin asıl ve açık ve anlaşılır şekli şudur:

Yeni Said bu manevi seyr u sülukünde (Mesnevide anlatılan) manevi tesbitleriyle nefis ve şeytanını (dolayısıyla diğerlerinin de nefis ve şeytanını) mağlup edip susturduğu gibi; bu Mesneviden ayrı olarak sonradan yazdığı Risale-i Nur ile de, ehl-i ilhad ve ehl-i dalaleti tam susturmuştur. Demek Arabî Mesnevi, insanın içindeki nefis ve şeytanı susturduğu gibi; Risale-i Nur da, mülhid ve sapıklara tam ve susturucu bir cevap oluyor!

Burada önemli olan şudur: Ehl-i felsefe tabiri geçmiyor. Mülhidler ve ehl-i dalalet tabiri var. Ayrıca Üstad hiçbir yerde ehl-i felsefeye saldırmıyor. Onun saldırdığı şey, materyalize olmuş, tek gözlü Avrupa felsefesidir. Ayrıca Üstad, 30 yıla yakın bir zamanda felsefe ile meşgul olmuştur. Ve Risale-i Nurun tefekkür parçalarının çoğu, Kur'anın mihengi altında yazılan felsefi bahislerdir. Üstad, *Kur'an, nev-i beşerin hikmet-i hakikiyesidir*, derken felsefenin bu müsbet boyutunu kastediyor.

[Bu üç sayfadan anlaşılan, Neşet Hoca, bu alıntıların manasını anlamadan, kuru ve eksik bir tarzda onları sadeleştirmiş; sonra, bağlantısız ve hatta hezeyan tarzında bu cümleleri harmanlamıştır.]

3- *Eski Said'in bu değişimle hakikate mazhar olduğunu Risale-i Nur Külliyyatı açıkça göstermiştir.* Böyle bir ifade Risale-i Nurda yok. Buna benzer bir sözün asıl manası şudur:

Eski Saidin bu değişiminin delili Mesnevideki hakikatlerdir. Bu kitapdaki meşhudat ve malumat aynel-yakin katiyetindedir. Eğer tam izah edilse Risale-i Nur'un bir vazifesini (manevi irşad görevini) yerine getirir. Hulasa: Mesnevi, insanın iç nefis ve şeytanını mağlup edip onları susturuyor. Risale-i Nur da, sosyal hayatta dalalet cereyanlarını mağlup edip, mütehayyirleri kurtarıyor.

4- Bu 87. sayfada kullanılan *Hakikati temsil etme iddiasını taşıyan Kur'an-ı Kerim*, ifadesinin ne kadar zayıf ve ne kadar anlamsız olduğunu ve eğer bir anlamı olsa da, ne kadar yanlış bir mana olduğunu çocuklar dahi bilmez mi?

5- Bu sayfada, Kur'anın tarifi verilmiş; herkesin anlayabileceği kelimeler sadeleştirilmiş. “muzmer” “kavl-ı şarih” gibi onlarca anlaşılmayan ve izah isteyen deyim ve kelimeler ise aynen bırakılmıştır.

6- Ayrıca birçok önemli ifadeler atlanmış. Ve metinde olmayan, *ilm-i ezeli cihetinden gelen ilahi hitabenin hazinesi*, gibi ilaveler var. Allah'ın temel özellikleri manasında olan *ilahi şuûn* deyimini “*ilahi tezahür*” diye çevrilmiş. Kitapta “*işin neticesi, gereği, sonucu*” manasında olan bütün “*şe'n*” kelimeleri de, *tezahür*; diye çevrilmiştir.

Sh: 88

“*Kur'an-ı Kerim eşya ve hayatın izahına dair neler ihtiva ettiği*” sorusuna B. Said Nursi şu cevabı veriyor.” diyor, hocamız.

Bu sayfadan önce, Kur'anın tarifinde onlarca cümle geçti, onlar içinde böyle bir cümle geçmiyor.

Risale-i Nurda da böyle bir cümle geçmiyor. Tam aksine, 25. Söz gibi Risalelerde *Kur'an'ın sonsuz bir camiiyeti ve kapsamlılığı var*, deniliyor.

Hocanın böyle bir soruya karşı: *Bediüzzaman'ın cevabı, Kur'an'ın temel maksadları olan Tevhid, Nübüvvet, İbadet ve Haşirdir*” şeklinde açıklaması tutarsızdır. Çünkü: Üstadın bu dört maksadı esas olarak göstermesinin gerekçesi daha farklıdır.

Bu dört meselenin esas maksat olması, Kur'anın camiiyetine sınır getirmiyor.

Hoca bu dört maksadı sayarken “*adalet*” yerine ibadeti koyması da, gösteriyor ki o, bu dört maksadı da anlamamıştır.

Bu izahını temellendirirken; azıcık da olsa izah vermediği gibi, açıklama olarak, Risaleden eksik ve yanlış bir şekilde aktardığı temsilde de altı adet yanlış vardır:

Âdem ve Havvanın nesli olan insanlar; deyimi yanlıştır. Risalede sadece “*Biz Benî Âdem olan insanlar.*” ifadesi geçiyor.

“*Biz Âdem ve Havvanın nesli olan insanlar, büyük bir kâfile olarak âlem-i ervahtan gelip, vücud ve hayat sahrasında misafir olup kabir kapısından ve haşirden geçerek ebedi ikamet edecekleri istikbalin aslı memleketlerine müteveccihen kâfile kâfile yürümekteyken kâinat hesabına fenn-i hikmet...*”

İşte bu acayip ve mantıksız ifadenin doğrusu şöyledir:

Vaktaki kâinat sahrasında Beni Âdem, acip ve büyük bir kâfile olarak, diğer varlıklarla beraber birbiri arkasında, asırlar üstünde, geçmiş zamanın derelerinden şehir ve meşherlerinden sefer edip varlık ve hayat sahrasında yürüyerek, geleceğin yüksek dağlarına doğru, oradaki bağlara göz dikmişken... Yeryüzünün hilafetine mazhariyetleri ve her şeye müdahale etmeleri sebebiyle bütün varlıklar insanlarla ilgilenip, onlar namına felsefe ilmi karşılığında çıkıp şöyle sormuştur...

(Burada en büyük yanlış da dünyada olup-biten Felsefe ilminin insanlığı ve varoluşu sorgulaması, ahiret âleminde olacak bir sorgulama olarak göstermesidir.)

Felsefenin (fenn-i hikmetin) sorduğu sualler: 1) *Nereden geliyorsunuz, nereye gideceksiniz?* 2) *Ne yapacaksınız?* 3) *Sahibiniz, sultanınız kimdir?* 4) *Temsilciniz ve reisiniz kimdir?* dört iken; Hoca manayı anlamadığından, sadece *Kimsiniz, nereden geliyorsunuz, nereye gidiyorsunuz?* şeklinde mana olarak tek bir soruyu vermiştir. Haliyle soru, bir tek olunca cevabı da sadece Haşir olur diye sanmış.

Yine Neşet Hocaya sormak lazım: Acaba insanlık kafilesi, kabirden geçip ahirete gittikten sonra, daha felsefenin sorularına ve bu sorulara verilecek cevaplara hiç ihtiyaç kalır mı? Acaba ahirette adalet, ibadet ve nübüvvet müesseseleri var mı?

Hâlbuki yukarıda yazdığımız gibi, sırası ile bu dört soruya cevap verilse; 1. sinin cevabı *Haşir*; 2. sinin cevabı *Adalet*; 3. sünün cevabı *Tevhid*; 4. sünün cevabı da *Nübüvvet* 'tir.

Hoca Hz. Muhammed Kur'an'da şöyle cevap vermiştir, ifadesini kullanmıştır. Hâlbuki doğrusu, O, (a.s.m.) Kur'anın diliyle şöyle cevap vermiştir, şeklindedir. Herhalde herkes bunun farkını anlar.

Kur'anın, cezalet, belağat, bedaat ve beraat özellikleri ile hakikate giden yolların en kısası, en doğrusu, en kapsamlısı olması arasında asıl ve direkt bir bağlantı yok. Bundan anlıyoruz ki; hoca bu temel edebî deyimlerin manasını bilmiyor. Ve bir akademisyenin manasını bilmediği bir şeyi aktarması, onu delil göstermesi çok yanlış bir duruştur. Galiba bunun manası şöyle olmalı: (Nokta Risalesinden anlaşıldığı kadarıyla)

Üstad, *Marifet ve hakikat semasına çıkmanın dört yolu var; Felsefe, Kelam, Tasavvuf ve Kur'an. Bu dört yol içinde, üslubun güçlülüğü ve akıcılığı (cezalet) yönünden en parlak; mesafe açısından en kısa; açıklık cihetinden herkesin anlayabileceği bir şekilde en kapsamlı yol Kur'an yoludur*, diyor.

Üstad, burada bu Kur'an yolunu kullanmanın dört aracı var, diyor. Yani bu dört araçtan herhangi birisiyle gitmek mümkündür. Bu araçlar; *ilham, eğitim, arınma ve tefekkürdür*. Neşet Hoca ise burada iki şeyi eksik yapmış:

Kur'anî yolu kullanmanın şartlarından olan bu dördü birden beraber ve ayrılmaz göstermiş.

Ve bu dördü açıklamamış. Cümleyi öyle devam ettirmiş ki, sanki bu dört araç, Kur'anın dört temel maksadı olan *Tevhid, Nübüvvet, Adalet ve Haşir* ile birebir örtüşüyor.

Sh: 89

1- Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın varlığı ve birliği esas itibari ile iki delille temellendirilmektedir. Burada yine önemli bir eksiklik var:

“Çünkü Kur'an'ın tevhide delaletini sadece iki delile dayandırmak, Eski Said'in veciz eserlerine mahsus bir yöntemdir. Yeni Said ise bu iki delili 200 delile çıkardı. Bu fark verilmeyince okuyucu sadece Eski Said'i görmüş oluyor. Hâlbuki Neşet Hoca'nın kitabı, bütün Risale-i Nur'u esas alma iddiasındadır.”

2- Delili inayet; eşyanın gayesini tafsil eden bütün Kur'an ayetleri, bu delili ifade etmektedir.

Bu cümleden hiçbir şey anlaşılmıyor. Çünkü cümlenin aslı ve manası şöyledir:

“Allah’ın varlığının en önemli delillerinden biri, Allah’ın bütün her şeyle kasten ve irade ile inayet buyurmasıdır. Bu inayetin delili de, eşyadaki sayısız hikmet ve gayeleri insana gösteren Kur’anın ayetleridir.”

Üstad, bu gibi ifadelerle Allah’ın varlığını isbat ettikten sonra, Allah’ın birliğini ayrıca anlatıyor. Neşet Hoca ise Allah’ın varlığının delili olan inayet bahsini tevhid delili olarak da kullanıyor. Demek bu iki noktanın farkını bilmiyor.

3- *“Mevcudatın silsilesindeki halkalarda saklanmaz hikmetleri...”*

Acaba bu cümle bir mana ifade ediyor mu? Acaba kitapta yüzlercesi geçen bu gibi sakat cümleler, kitabın ve dolayısıyla Risalenin değerini yerin dibine batırmıyor mu?! İşte bu ifadelerin aslı şöyledir: (Bugünkü dil ile)

“Evet, düzenin varlığının delili olan bütün fen ilimleri, mevcudatın silsilelerindeki (zincirlerindeki) halkalarda asılmış olan maslahatlar ve faydalı ürünleri göstermek ile beraber, büyük değişimler içinde dahi saklanamaz kadar apaçık olan hikmet ve faydaları göstermekle Cenab-ı Hakkın kast ve hikmetinin kesin şahididirler.”

“Zooloji ve Botanik ilimleri, sayısı iki yüz bini geçen türlerin büyük peder ve âdemleri hükmünde olan ilk başlangıçlarının her birinin hudusuna (sonradan yaratıldığına) şahadet ettiği gibi; vehmi ve göreceli olan kanunlar, kör ve şuursuz olan tabii sebepler ise, bu kadar hayret verici türlerin zincirleme üremelerini ve bu zincirlerdeki bireyler denilen dehşet verici ilahi acaip makinelerin icadı ve inşası için yeterli olmamaları cihetiyle; her bir birey, her bir tür direkt olarak Sani-i Hakimin kudret elinden çıktıklarını ilan ve izhar ediyorlar.”

4- *“İki yüz bini mütecaviz enva...”* Bu sayı Eski Said döneminde fenlerin sayabildiği kadardır. Sonra Yeni Said bu sayıyı Risale-i Nur’da 400 bin olarak anlatıyor. Şimdi de bir buçuk veya beş milyon olarak biliniyor.

5- *“Delil-i inayet, Kur’an-ı Kerimde mümkün olan bütün yönleriyle ve en mükemmel şekliyle bulunmaktadır.”* İşte anlaşılmayan bu cümlelerin aslı şöyledir:

“Kur’an’da delil-i inayet, anlatılması mümkün olan vecihlerin en mükemmel vechi (biçimi) ile vardır.”

6- Bu sayfada Hocamız, Muhakematta, İşaratül İ’caz’da ve Nokta Risalesinde, farklı farklı geçen ve üç ayrı manayı gösteren üç dört ayeti tek bir manada gösterip, delil-i inayetin isbatı ve hiç manasını bilmediği burhanut-temanü’nün isbatı ile ilgili olanları birbirine karıştırdığı gibi, delil-i tevhid (birlik delili) ile delil-i inayeti de birbirine karıştırmıştır.. Şöyle ki:

“Üstad, bu üç kitapta delil-i inayet ile ilgili ayetlerin manasını vererek Allah’ın varlığını isbat ediyor.”

“Efela ya’kılûn?” (Kâinata bir bakın) mealindeki ayet fezlekeleriyle Kur’anın bu inayet delilini nasıl güçlü bir şekilde gösterdiğini anlatıyor.

Sonra yani Allah'ın varlığını isbat ettikten sonra, Allah'ın birliğinin, Kur'andan delilini de “*Kâinatta iki ilah olsa, düzen bozulur*” mealindeki ayetten anlaşılan “*delil-i temanü*” ile yani zıtlaşmanın, tevhide aykırı olduğu gerçeği ile anlatıyor.

Hâlbuki Neşet Hoca:

Delil-i temanü'ün izahı için olan ayeti, delil-i inayette kullanmıştır.

Diğer ayetlerin fezlekelerinin ne manada kullanıldığını anlamamıştır.

Tefekkürü emreden ayeti, (yani delil-i inayetin isbatı olan fezlekeyi) delil-i temanü' için kullanmıştır.

7- Yine 89. sayfada: *Burhanut-temanü'u* yani “*şirkin ulûhiyetin istiklaliyetine zıt olduğu*” delilinin ifadesini maalesef: “*Teselsülün imkânsız olduğunu gösteren deliller*” diye çevirmesi, 2×2'nin 7 ettiğini söylemek gibi bir yanlıştır.

Sh: 91

1- *Şübhesiz fertler de, türler de müteselsilen ezeli değiller*, denilmiştir. Türlerin ezeli olmadığının manası belli de; acaba fertlerin ezeli olduğunu iddia eden var mı ki, hoca bunu da cümleye katmıştır. Cümlelerin aslı şudur:

“*Hiçbir tür, zincirleme devam edip ezeli değildir. Çünkü bütün türler mümkündürler. (Olmaları-olmamaları eşittir.) Demek onları varlık âlemine çıkarmayı tercih eden bir yaratıcı vardır.*”

2- “*Sınıfların tahavvulu da hakiki inkılâbın gayridir.*” Manasız ve absürt bir ifade... Üstadın ifadesinin aslı şudur:

“*Türü tür yapan özellik, hakiki ve cevheri bir özelliktir. Türlerin sınıflara ayrılması, (nisbi bir değişimdir;) türdeki hakiki ve cevherî farkın inkılâbı (dönüşmesi) değildir. Çünkü inkılab-ı hakaik, muhaldir.*” Tam metin şöyledir:

“*İnkılab-ı hakikat olmaz. Ara türün nesli ise devam etmez. Sınıfların değişimi ise, inkılab-ı hakaikten farklı bir şeydir.*”

3- “*Madde denilen şeyse, tağayyür eden suretlerden ve hadiselerin hareketlerinden tecerrüt etmediğinden yaratılması muhakkaktır.*” Acaba Neşet hocanın bu cümlesinden bir şey anlaşılıyor mu?

Doğrusu şudur:

“*Madde dedikleri şey, sürekli değişken olan formdan ve belli bir süre içinde gerçekleşen değişik hareketlerden sıyrılamadığı için, ezeli olamaz. Çünkü ezeli bir şeyde, değişim ve hareket olmaz.*”

4- Yine bir başka anlaşılmayan cümle: *Kuvvet ve suretler; araziyetleri cihetiyle, türlerdeki mübâyenet-i cevheriyei teşkil edemezler*, İşte bu cümlelerin manası şöyledir:

“Enerji ve form, araz (ilinti) oldukları için türler arasındaki öz ve cevherî olan farklılığı oluşturmazlar.”

Bu sayfada, **a’raz** kelimesini kullanıp da manasını vermemek, Hocanın bu kelimedenden bir şey anlamadığını gösteriyor. Çünkü *a’raz*, “araz” kelimesinin çoğuludur. Bu da tek başına var olamayan ilinti ve nitelik demektir.

5- Yine bir harika cümle daha: *Demek ki; türlerin fasileleri ve arazlarının ayırt edici özellikleri, zorunlu olarak adem-i sırfan var edilmişlerdir*. Bunun da doğrusu şudur:

“Bütün türlerin, onları tür yapan fasılları (ayırt edici özellikleri) ve bütün niteliklerinin temel özellikleri, Allah tarafından adem-i sırfan (sıfırdan) yaratılmışlardır.”

6- *Lazime-i zaruriye-i beyine olan ezeliyet* deyimini, *mutlak ayırt edici özellik*, diye sadeleştirmek yanlıştır. Doğrusu şudur: *Ezeliyet, ulûhiyetin ayrılmaz, zorunlu bir gereğidir*.

Sh:92

1- *İmkân dairesinin dışındadır*, deyiminin doğrusu, “mümkün değildir, imkân dışıdır” şeklinde olmalı.

2- Bu 92. sayfanın başında, *Bu başlangıç ise zorunlu varlık alanının (daire-i vucub) değil; mümkün varlık alanını ifade etmekte olup*, şeklinde geçen bu ifade, bir anlam ifade etmiyor. Etse de çok yanlış anlaşılabilir.

Doğrusu şudur:

“Bir şeyin başlangıcı varsa, yani sonradan yaratıldığı anlaşılmışsa o şeyin “Vacibul-Vücut” değil de mümkünül-vucud olduğu anlaşılır. Mümkünün ise mutlaka bir yaratana vardır.”

3- Huseyin-i Cîsî’nin seyidliği Risalede geçmiyor. Neşet Hoca ise bunu özellikle vurguluyor. Kaynak verilse iyi olur.

Sh: 93

“Peygamberler, ubudiyet-i külliye cihetiyle Dergâh-ı İlahiye’nin elçisi oldukları gibi; kurbîyet ve risalet cihetiyle de Dergâh-ı İlahiye’nin memurudurlar.” cümlesi hem paradoks olmuştur; hem de eksiktir.

Doğrusu şöyledir: *Peygamberler, ubudiyet-i külliye ile Dergâh-ı İlahide insanların temsilcisi oldukları gibi; risalet cihetiyle de, Allah’ın insanlara gönderdiği elçilerdir*.

Sh: 94

Burada ibadeti adalete bedel olarak ve tek başına Kur'anın dört temel maksatlarından biri olarak göstermesi ve Üstadın Bakara, 23. ayetin tefsirinde ibadetin sosyal ve psikolojik faydalarını anlatan makaleyi, Kur'an ayetlerinin meal ve manası imiş gibi göstermenin sathiliğini anlatmak için hiç kelime bulamıyorum. Belki, *çocuksu hissiyat ve çağrışımlar* gibi bir deyim ile özetlenebilir.

Sh: 95

1- Neşet Hoca, *Peygamberin Allah ile ilişkisinin delili mucizelerdir*, diyeceğine; yani Risale-den aktaracağına, *Peygamber Allah ile münasebetini ve alakasını göstermek için bir takım delillere muhtaçtır. Bu tür deliller de ancak mucizelerle desteklenir*, diyerek işi anlamsız bir ifadeye sokmuştur.

2- *İnsan ibadet sayesinde nizama ittiba etmesiyle hikmetin sırrı tahakkuk eder. Hikmet Kâinat sayfalarında parlayan sanat nakışlarıyla tebarüz eder. Acaba hiçbir şey anladınız mı? İşte bu bilmecenin tam manasını Arabî İşaratül-İ'caz'da şöyle bulabildik:*

“İbadet, fikirleri Sani-i Hâkim olan Cenab-ı Hakka çevirmek içindir. Ona yönelmek ise; Ona itaat etmeyi netice verir. Ona itaat etmek ise, insanı kâinattaki meşhud ve cihanşümul düzene ulaştırır. O düzene ayak uydurmak ise, kâinat ağacının meyve vermesini gerçekleştirir. Ki varlık âlemi manasız ve faydasız kalmasın. Çünkü kâinattaki mükemmel sanat ve harikalar; varlığın manasız ve abes olmadığını gösterir.”

Sh: 96

1- *İbadette insanların kusurları ise; umum kâinatın hukukuna tecavüzdür*, cümlesi, Risalelerde geçmediği gibi, mealen aksi cümleler bile var, mesela: *İnsanların kendi ibadetini eksik ve kusurlu bilmesi, ubudiyetin gereğidir*, gibi.

Galiba bu cümlelerin doğrusu şöyle olmalı: *“İmansızlık ve küfür; umum kâinatın hukukuna tecavüzdür.”*

2- *“İyilikle kötülüğün, çirkinlikle güzelliğin birbirinden tefrik edilmeyecek derecede karışık olması, lazımdır ki insanların dereceleri ortaya çıksın...”*

Evvela Risalelerde böyle bir cümle yok. Ayrıca tefrik edilmeyecek derecede ise insanlar, iyilik ile kötülüğü nasıl seçebilecekler ki imtihan gerçekleşsin.

3- Risalede (29. Söz'de) *“Ey mücrimler, Cehenneme girin!”* hitabı, başta kâfirler olmak üzere bütün şer ve kötülük taifesine ve tarafına yapılmıştır. *“Siz de ebedî olarak Cennete girin!”* hitabı da, müminler ve bütün iyilikler taifesine ve tarafına hitaptır, deniliyor.

Neşet Hoca ise bu iki ayeti ve onların Risalelerdeki tefsirini alıntılarken, sadece kötü insanlara ve iyi insanlara hitap olarak veriyor. O zaman bu ayetlerin, cem-i ezdad ve ahirette o bütün zıtları ayırmak manasıyla ve hikmetiyle bir ilişkisi kalmıyor.

4- Bu sayfada Hocamız: *İnsanlar bu iki kısma ayrıldıktan sonra kâinat da tasfiye ameliyatına uğrayacaktır*, diye yanlış bir alıntı yapmıştır. Hâlbuki insanların ve kâinatın tasfiyesi beraberdır. Belki de kâinatın tasfiyesi, insanların tasfiyesinden öncedir.

Bu sayfanın sonlarında; üçüncü husus olan *tamir ve ihya*; dördüncü husus olan *tamirin imkânı ve vukuu* yer değiştirmiş. Yani 4.sü 3. olacak; 3.sü de 4. olacaktır.

Sh: 97

1- Neşet Hoca bütün kitapta *Kur'an, her yönüyle akıl, ilim ve gerçek deliller üstüne müesses olan bir bilgi kaynağıdır*, diyor. Ve burada, Haşri sadece Kur'an ayetleriyle temellendirmek, totoloji ve paradox olur, diyor. Hoca, bu gibi çelişkilerinde neden paradoxlarının farkına varamamıştır, diye sormak gerek..

2- Bu sayfada: *Haşrin delil-i akli ile isbatı, "Onlar ahirete kesin olarak iman etmiş kimselerdir."* (2/4) ayet-i kerimesinin isbatı ile şu şekilde ifade edilebilir, diyor.

Hâlbuki bu ayetin direkt olarak akli delil ile hiçbir ilişkisi yok. Sadece Üstad, bu ayetin tefsirine gelince ahiretin isbatı için 12 adet delil zikrediyor. Galiba Neşet Hoca Üstadın bu 12'li delil ve muhakemelerini sadece bu ayetten çıkardığını anlamıştır. Hâlbuki Üstad 10. Sözün aslı olan bu deliller için, *Yüzer ayet-i kerimeden süzülen damlalar*, diyor.

3- 96. sayfanın sonunda yine eksik ve anlaşılmaz bir şekilde bir alıntı yapılmış; şöyle ki:

"Bediüzzaman, âlemin harabiyetinin imkân dairesinde olduğunu âlemde carî olan tekâmül kanununa ve bu kanuna tabi olan neşvunema kanunuyla temellendirir..."

Bakın bu ifadesinden hiçbir şey anlaşılmıyor. Ayrıca Hocamız, en rahat anlaşılabilir ke-limeleri sadeleştirirken *tekâmül-kanunu* ve *neşvunema* gibi deyimleri aynen bırakıyor.

Neşet Hocanın dayandığı bu önemli meselenin tam meali şöyledir:

"Şu kâinatın ölmesi mümkündür. Çünkü bir şey tekâmül kanununa (evrim yasasına) tabi ise, o şeyde mutlaka neşvunema (gelişme) vardır. Neşvunema ve büyüme varsa, o şeyin mutlaka fitri (doğal) bir ömrü vardır. Fitri bir ömrü varsa, mutlaka onun bir eceli vardır."

Neşet Hoca bu gibi önemli yerlerde alıntı yaparken çok önemli cümleleri de atlayarak yazıyor. Mesela burada, *Gayet kapsamlı bir istatistikî araştırma ve tettebbü (izleme) ile sabittir ki, tekâmül kanununa tabi olan şeyler, ölümün pençesinden kendilerini kurtaramazlar, kaydını almamıştır.*

Sh: 98

Üstadın gayet mukni bir şekilde 10. Söz ve 29. Söz’de bütün gerekçeleri ile verdiği bu 12 delili, Neşet Hoca’nın kısa ve anlaşılmas bir biçimde, 2-3 sayfa içinde sunması ve gayet soğuk bir üslup kullanması ve *Bu 12 delil, saadet-i ebediyenin anahtarı olup, Cennetin kapılarını açacaklardır*, gibi, alay edilecek bir ifade ile özetlemesiyle gayet çirkin bir metod numunesi göstermiş oluyor..

Bu son cümleinin aslı böyle komik bir iddia üslubu ile değildir. Aslı şudur: *Bu İşaratül-İ’c-az’da, bu 2/4. ayetin tefsirinde saydığım bu on delil; saadet-i ebediyenin anahtarlarıdır ve o cennetin kapılarıdır*.

[Yani kim, bunları tam anlasa ve gereğini yapsa ebedî bir saadet ve cennet kapısını kendine açar.]

Sh: 98

Bu 97-98-99. sayfalarda ahiret ile ilgili delillerde aktarılan cümlelerin çoğu anlaşılmadan ve gayet rakik bir üslupla sadeleştirilip alıntılanmıştır: İşte birkaç misal:

“Şübhe yok ki insana nisbetle âlem daha komplekstir” Doğrusu: “Âlem-i asgar olan insan böyle mükemmel ise, âlem-i ekber olan kâinat ondan geri kalır mı?”

b) “Ruh da bedene nisbetle böyledir.” Doğrusu: *Ruha nisbetle ehemmiyetsiz olan cesed böyle ise, şeklindedir.*

c) “Hücrelerde, cazibe, dafta, mümsike, musavvira, müvellide namiyla her birisi bir maslahat için beş kuvvet çalışmaktadır.”

Acaba Neşet Hoca, neden bunları anlayıp bir açıklama getirmedi? Bu çok önemli ve Risalelerde 5-6 sefer tekrar edilen bilginin izahı şudur:

“Hücre, kendisine gerekli olan maddeleri içine cezp eder (cazibe). Kullanılmış fazlalıkları dışarı atar (dafta.) Kendi iç düzenini ve diğer hücrelerle olan ilişkisini sağlamak için yapışkan iki farklı şey üretir (mümsike). Bunun dışında parçası olduğu organın şeklini, suretini oluşturmak için her hücre ayrı bir suret alır (musavvira). Son olarak neslin ve bedenin devamı için, bizim bölünme dediğimiz yeni hücreleri doğurur (müvellide).”

Sh: 99

1- Neşet Hoca bazen uzunca bir Risale pasajından tek bir satırı aldığı ve ilave bir izah vermediği için mana, kayboluyor. Mesela:

İnsanın ruhî cevherine ekilen istidatlar, ifadesi de manasız kalmıştır. Doğrusu şudur: “İnsanın ruh denilen öz ve esas varlığına ekilen istidatlar...”

“Acaba göz önünde apaçık görünen Rahmet-i İlahiye fırak-ı ebedinin muhabbet ve şefkat aleyhine hücum etmesine müsaade eder mi?”

“Kur’an tek başına saadet-i ebediyenin geleceğine kâfi bir delil değil midir?”

2- Kıyas-ı temsili, Kıyas-ı adli gibi deyimler açıklamasız bırakılınca, kitabın hiçbir ilmî değeri kalmıyor. Yani ondan hiçbir faydalı mana anlaşılmıyor.

Sh: 103

Bu sayfada Felsefe ile birebir ilişkili olan birkaç deyim yanlış çevrilmiştir:

“Felsefenin ahlaki ilkesi, kişisel menfaattir” deyimini üç yönden yanlış ve eksik olmuştur: Doğrusu şudur: *Felsefenin hayat-i içtimaiyedeki hedefi menfaattir*. Yani, konu kişisel menfaat değildir. Konu bireysel bir mesele değildir, toplumsaldır. Metindeki kelime de, *ahlaki ile* kelimesi değil de *“hedef”* kelimesidir.

“Felsefenin hikmeti” deyimini de izah etmek gerekiyor. Özetle şudur: *“Felsefenin, varlığa bireye ve topluma bakış açısı ve kendince bu üç şeye getirdiği bilimsel anlayışı..”*

Hikmet, Osmanlıca da, *mantık, fen ilimleri, eşyanın faydalı yönü ve ilahî evrensel sıfat*, diye dört manaya geliyor. Bu sayfada on sefer geçen *bir şeyin gereği ve sonucu* manasına gelen *şe’n* kelimelerinin tamamı *“tezahür”* diye çevrilmiştir.. Bu da çok açık bir yanlıştır.

İşte elinizdeki bu rapor, kitabın sadece 20 sayfasından ortaya çıkan yanlışların tespitidir. Bunlara ilaveten; bu bilgiler, 195 sayfalık bu küçük kitapta üç kere tekrar edilmiştir. Bu da telif tekniğinin apayrı bir eksiğidir.

Gayemiz bağcıyı dövmek olmadığı gibi, üzüm yemek de değildir. Asıl gayemiz Dinin ve Risale-i Nur kültürünün sağlıklı bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olmaktır. Herkese selamlar..

Bahaeddin Sağlam
21. 03. 2010

Bir Öz Eleştiri

Hamîyet-i diniyyesi kuvvetli olan Prof Dr. Abdülaziz Bayındır Bey, Müslümanları akıllarını kullanmaya sıkça çağırır. Ve önüne engel gördüğü kadim bilgilerin çoğunu bir çırpıda tırpanlar. Neticede dine olan faydasından fazla zararı dokunmuş olur.

Mesela Bakara 171. ayeti tahlil ederken lafzen tam doğru olmasalar da ana manayı tam vermekte isabet eden bütün tefsir ve mealleri eleştiriyor. Fakat bu eleştirisinde (hem dil yetersizliğinden dolayı hem de muhakemede görünen fakirliğinden dolayı) haksızdır. Biz bu kısa izahta önce öncü dil kurallarını hatırlatalım. Sonra Kur'anın bu ayetinin maksut manasını ve Hoca'nın dil ve muhakemede yetersizliğini göstereceğiz.

Hoca ayeti şöyle çevirmiştir:

“Kâfirlik edip gerçekleri görmezlikten gelenler, kavramadığı sese karşı öten karga gibidirler; kavradığı sadece bağırtı ve çağırtıdır. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Onlar akıllarını kullanmazlar.” (Bakara 2/171)

İşte bu şekildeki mealde beş büyük yanlış var:

Arapçada ve Kur'anda asla hayvanlar için kullanılmayan “*Ellezi*” edatını karga için kullanmıştır.

Burada teşbih cümlesinin yüklemi olarak kullanılan “*illâ duaen ve nidaâ*” istisnasını ayrı bir cümle yapmıştır. Öznesiz bir yüklem manasını veriyor. Bu da dil açısından düşüncesizliği ve mantıksızlığı çağırıyor.

“*Ma*” cansız veya bilinçsiz şeyler için kullanılan bir edattır. Ve burada bu edat “*la yesmeu*”(iştirmez) fiilinin öznesidir. Ve bu durum dil açısından çok bedihidir. İşte görünürdeki özneyi fiile nesne (mef'ul) yapmak gerçekten gramer körlüğüdür.

Kur'anda “*akıl*” kavramı somut, nesnel bir şey olarak geçmiyor. Dolayısıyla “*aklını kullananlar veya kullanmayanlar*” şeklinde bir meal yanlış olur.

Demek “*lâ ya'kilûn*” gibi deyimlerin çevirisi, “*algılamazlar, karar vermezler, sonucu düşünmezler, insanlığın en önemli değeri olan sorumluluk taşımazlar*” şeklinde olmalı.

Güya bu ayetin tefsiri için delil getirdiği Bakara 205. ve Araf 179. ayetleri de yanlış çevirmiştir.

Birinci ayet, kâfirlerle ilgili değildir. Münafık karakteri ile ilgilidir. Hoca, ayetler arasındaki ilişkiler dikkate alınmamış, diyor. Fakat kendisi, 2/204. ayete baksaydı, bu yanlışını görürdü. Ayrıca bu 205. ayet belli ve hain bir kişiden söz ediyor. 171. ayet ise küfrün genel yeteneksizliğini ve körlüğünü gösteriyor.

A'raf 179. ayet de 172'de anlatılan kişisel sorumluluk ve Allah'a verilen ezeli doğal misaktan söz ediyor. Bu misaktan sonra bazıları tercihini, zulüm ve yanlıştan yana koyuyor. Bazıları da hidayeti seçiyor. Bu tercih kanununun sonucu olarak kaybeden, tam kaybeder. Kazanan da tam kazanır. (178. ayete bakınız.)

Buna ilave olarak kaybedenlerin sayısı daha çoktur. Çünkü imtihan ve kalite kanunlarının gereği, kalitesizlik ve kayıp kemmiyet tarafında kalır. Nitelik ve kazanç da keyfiyet kanadında yer alır.

İşte gerek sorumluluğun gereğini yerine getirememekten, gerek fiilen imtihan ve kalite kapasitesine çıkamamaktan, insan ve cinlerin çoğu yapı itibari ile cehenneme kalır.

Burada “yarattık” “yönlendirdik” denmiyor. Ayet “ektik” diyor. Nitekim ekinde ağaç olanların sayısı daha az olur.

Ayrıca Cehennem, ateş ve başka azap çeşitlerini içerdiği gibi, düşüncesizlik, gelişmemişlik, musibet ve fakirlik de bir nevi cehennemdir. Kur'an Cehennemi bir işkence yeri olarak göstermiyor. Sıcak ve gelişmeyi sonuçlandıran İlahî bir fırın olarak gösteriyor. (Meryem 69-71'e bakın.)

İşte Kur'anın bütünlüğü, özellikle A'raf 172–180. ayetleri bir bütün olarak nazara alındığında Araf, 179. ayetin manası şöyle olur:

“Bir gerçek olarak (lekad) birçok insan ve cinni cehennem için ektik, (oraya layık oldular.) Çünkü kalpleri var; fakat kavramıyor. Gözleri var; fakat görmüyor. Kulakları var; fakat işitmiyor.

Böyleleri evcil hayvanlar gibi yolunu kaybederler. Belki de onlardan daha çok kaybolmaya müsaittirler. Bunlar gerçekten gafildirler; habersizdirler.”

Ayette geçen “edallü” yolunu kaybetme manasındadır. Nitekim kaybolan deve veya hayvana “dalle” denilir. Küfür de bir nevi yolu kaybetmek olduğundan bu sıfatı ikinci mana olarak almıştır.

İşte bu evrensel ve ontolojik bilgiler nerede? Hocanın “Dört ayaklı, iki ayaklı ayrımı ve hayvanlara hakareti, kargayı suçlaması” gibi gerçek dışı ve anlamsız izahları nerede?!

Ayrıca Hocanın eleştirdiği gerek Elmalılı gerek diğer meal sahipleri, lâfzen mealleri eksik de olsa, verdikleri mana şudur:

“Kâfirler duygu ve düşüncelerini kullanmadıklarından insanlık seviyesinden düşüp hayvan gibi oluyor. Ve bunlara karşı peygamberlerin durumu da bir çobandan farklı olmuyor”. Onun için Peygambere “çobanımız” demeyin. “Bakıcımız, terbiye edicimiz deyin” (2/105) diye, ayet bizi uyarıyor.

Bu manayı da, Suat Yıldırım Hoca bir gramer kuralına uygun olarak bir kelimeyi takdir ederek güzel bir şekilde vermiştir.

Ben de takdire gerek kalmadan şöyle bir meal verdim. (Ki lâfzen ve mana olarak tam uygundur. Elmalı da bu manaya yaklaşmış fakat cümleleri karışık kalmıştır.):

“O kâfirlerin örneği, ses ve sadâdan başka bir şey işitmeyen (aksetmeyen) cansız kayaları çağıran bir adamın örneği gibidir. (Kâfirlerin gözünde her şey cansız ve ölüdür. Böyle olduğu için) Kendileri de sağır, dilsiz ve kördürler. Böyle cansız oldukları için de düşünmüyorlar...”

Evet, bir mühendis Matematiği bilmezse, bir doktor Biyolojiyi bilmezse iflas demek olduğu gibi, ilahiyatçıların da grameri bilmemeleri daha korkunç cinayetlere sebep oluyor.

Seydi kardeşin Kırk Ambar sitesinden aldığı sorusuna binaen bir iki Kur’anî nükte anlaşılmış oldu. Genel in faydası için yayınlamayı uygun gördüğümünden yayınlıyorum. Gayemiz kimseye saldırmak değildir, aydınlatmaktır. Doğruyu yanlıştan ayırma demek olan ilmi rüştiümüzü ispat etmektir; bu sayede somut bir başarı demek olan Allah’ın rahmetine mazhar olmaktır; bilgi kirliliğinden kurtulmaktır. Gerçekten bu kirlilik rahmetten mahrum kalmak demek olan, psikolojik ve sosyal bir lanete sebep oluyor.

Müslümanları da Hristiyanları da Yahudileri de ilgilendiren kısa bir hatırlatma:

“Bazı din adamları, dinî konulardaki cehaletlerini gizlemek için, kıyafetlerinin mutantanlığına, mabetlerdeki haşmet ve sanata sığındıkları gibi; bazı Müslüman yazarlar da, yazılarını görünüşte temel kaynaklara dayanmış, karşılaştırmalı bir düşünce ürünü olarak sunuyorlar. Halktan ve okuyucudan kendi cehaletlerini örtüyorlar. Marka olarak kendilerini satıyorlar.

Hâlbuki dikkat edilse, dayandıkları ve alıntı yaptıkları kaynakları anlamadıkları anlaşılır. Mesela konumuz olan 2/171. ayette geçen “N.A.K” kök maddesi, tek başında kullanılırsa karganın ötmesi manasına gelir. Fakat “Ba” harf-i cerri ile kullanılırsa sadece çobanın seslenişi manasına gelir. Ayette “yen’ıku bimâ” şeklinde geçtiği üzere... İşte bu gibi en basit bir farkı dahi göremiyorlar. Hocanın *Lisanül-Arab*’dan yanlış alıntı yapması gibi.”

Allah masumları korusun!

5. 12. 2008
Bahaeddin Sağlam

Sayın Abdülaziz Bayındır Hocama 2. Cevap

Hocanın Bakara, 171. âyetle ilgili yazısına özet ve toplu bir cevap vermiştim. Tafsilata çok girmemişim. Çünkü tefsirden ve Kur’andan anlamayanların seviyesine saygısızlık etmek istemedim. Fakat Hocanın bu yazıya binaen gönderdiği cevaptan anlaşıyor ki; Hoca kendisi, ikazlarımızı anlamamıştır. Onun için bu sefer teferruatlı bir makale yazmak zorundayım. İnşallah, hem Kur’an ile ilgilenen çevrelere, hem de Hocama bir katkı olur. Şöyle ki:

Kâfirlerin kargaya benzetilmesinde hiçbir belagat nüktesi olmaz. Çünkü Kur’an hiçbir hayvan türünü aşağı ve hakir göstermiyor. Sadece, birer doğal âyet olan o hayvanların belirli özelliklerini dile getiriyor. Köpeğin sebatsızlığı, eşeğin sesinin iğrençliği, başta keçi, koyun ve sığırlar olmak üzere eti yenilen evcil hayvanların kaybolmaya elverişli olmaları gibi... Kur’anın, gerek kâfirleri ve gerek diğer insan gruplarını bu karakterlerle ifade etmesi o hayvanlara bir hakaret değildir. Sadece benzetilen insanların o gibi karakterlerde hayvan gibi geri kaldıklarını bildirmek içindir.

Burada, Keşşafın tefsirinin bir görüşüne uygun olduğu halde, kendi mealimde yaptığım tevili 1. planda savunmayacağım. Başta Hocanın şiddetle karşı geldiği Taberi ve Keşşaf gibi temel tefsirlerin tercihini ve o kadim tefsirlerin doğruluğunu savunacağım.

Hoca, takdiri, meali, manayı ve belagat nüktelerini birbirinden ayırt etmediği gibi, harf-i cerr ile kullanılan “N.A.K” fiilinin manasının nasıl değiştiğini bilemeyecek kadar, Arapçada acemi olduğu halde, kalkıp o dil dâhilerini eleştirmesi, gerçekten çok komik kalıyor. Şimdi burada bu komik şeylerden bazılarını sıralayalım:

“N.A.K” kök kelimesi, karga için kullanıldığında “*Karga sesleniyor*” diye çevrilmesi lazım. Hocanın “*karga öter*” diye bu kelimeyi çevirmesi yanlıştır. Lügatler, ötme manasına değil de karganın, *gak gak demesi* diye çevirmişler ve Arapçada bu manada N.A.K. değil de N.Ğ.K. kelimesinin kullanıldığını, karga için 1. okunuşun zayıf bir rivayet olduğunu belirtmişler.

Hoca, Taberinin ve Keşşafın kelime takdiri ile *kâfirleri davet edenin misali, davarları yönlendiren çobanın misali gibidir* olan tevilinin yanlış olduğunu söylerken, diyor ki; böyle takdir edildiğinde, *sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler* yüklemelerinin öznesi çoban olmuş olur. Bu da saçmadır. Hâlbuki Hocanın tevilî üzere –(ki dikkat etmediğinden dolayı anlayamamış)– tercih *karga* da olsa, bu ihtimal yine zihne gelir. Hâlbuki dil ve gramer açısından böyle bir ihtimal sıfırdır. Çünkü bu yüklemeler, çoğuldur; özne de kâfirlerdir; çoban veya Hocanın tercih ettiği karga ise tekildir. Demek Hoca, özne ile yüklem arasında mutabakatın gerektiğini bilmiyor.

Hoca *dua ve nida* kelimelerini bağırta ve çağırta olarak tercüme etmiştir. Hâlbuki bu kelimelerin tam tercümesi *çağrı ve sesleniş* şeklinde olması lazım.. Tefsirlerin anlattığına göre keçi, koyun gibi hayvanlar dil bilmesede çobanın yönlendirici seslenişini anlıyorlar. Ve vech-i teşbih yani benzetme noktası budur.

Âyet demek istiyor ki; “*Keçi ve koyun gibi hayvanlar dilden anlamaz. Sadece çobanın çağrı ve seslenişinden anlar. Kâfirler de, böyledirler.*” İşte bu doğru manayı anlayanlar, kâfirleri kargaya benzetmenin bir anlamının olmayacağını görürler. Çünkü karga; keçi ve koyun gibi

evcil hayvanlara muhalif olarak, çağrı ve sesleniştten bir şey anlamaz. Fakat diğer evcil hayvanlar çağrı ve seslenişi anlıyorlar. Ki, âyetin icmalî meali şöyle olur: “*Kâfirler, dilden çağrı ve uyarıdan başka bir mana anlamayan hayvanlar gibidirler.*”

3) Hoca, benzetme ve teşbihten bütün yönlerin birbirine uyması gerektiğini tahmin ediyor. Hâlbuki benzetilen (müşebbeh) ile kendisine benzetilen (müşebbeh-bih) arasında sadece bir vech-i teşbih olsa yeter. Hoca bu belagat nüktesini bilmediğinden kadim bütün tefsirleri ve manalı mealleri bir çırpıda çöpe atıyor. Hâlbuki kendi tercihiine göre de, bu benzetme her yönüyle mümkün olmuyor.

Hoca kadim tefsirlerin “*vaiz ve çağırıcı*” kelimelerini takdir etmelerine cehalet diyor. Hâlbuki eğer anlaşılıyorsa, takdir Arapçada müstahsen bir kaidedir. Hoca bu bedihi ve gramere uygun takdiri tenkit ediyor. Ve kalkıp, gramere uymadığı halde “bima layesme’u” filinde “hu” zamirini takdir ediyor.

Evet bazen zamir hazfedilebilir. Eğer iltibas ihtimali yoksa. Hâlbuki burada “layesme’u” fiilinin faili “hüve” olması ve bunun “ma”ya raci olması ihtimali çok yüksektir. Ki tefsirler bunu seçmiştir. Ve bu hayvanların zekâ fakiri olduklarına işareten “*ma-i mevsule ile, bima layesme’u*” şeklinde gelmiştir. Demek Hocanın ayrıca bir meful takdir etmesinin ihtimali yoktur. Ayrıca N.A.K. kök fiili harf-i cerr ile geldiğinden Hocanın zamir (meful) takdir etmesinin ihtimali hepten suya düşer.

Hoca hayvanların bu temel ontolojik karakterlerinin hikmetini anlamadığından âyetin kâfirleri keçi ve koyuna benzetmesini anlamamıştır. Kalkıp “*Edallu*” (kaybolmaya daha elverişli) deyimini daha düşük diye çeviriyor. Hâlbuki Furkan, 44. âyet konumuz olan A’raf, 179’u tefsir ediyor. Evet, Hoca hafız olduğu halde, bu âyetteki “*edallu sebîlâ*”yı hatırlayamamıştır. Hatırlasaydı bu kadar tekellüflü ve gramere aykırı tevellere girmezdi. 44. âyetin tam lâfzî meali şöyledir: “*Yoksa sen o kâfirlerin çoğunun anladıklarını veya düşündüklerini mi sanıyorsun? Onlar (En’am) keçi, koyun gibidirler. (Yani anlamaz ve düşünmezler.) Belki yolu kaybetme özelliğinde o hayvanlardan da daha çok kaybolmaya elverişlidirler.(Edallu sebîlâ)*” Âyetteki *sebîlâ* kelimesi ve bütün lügatlerde *dalaletin* kaybolma manasına gelmesi, Hocanın yukarıdaki ihtimalini kökten siliyor.

İşte görüldüğü gibi, kâfirlerin keçi, koyun gibi hayvanlara benzetilmesi, sadece yolu kaybetme noktasındadır. Ve burada vech-i teşbih budur. Yoksa zararlı kâfirleri her yönüyle nimet olan ve en’am denilen hayvanlara benzetmenin bir anlamı ve belagat nüktesi olamaz. Sırası gelmişken, belirtelim ki, *en’am* kelimesini evcil hayvanlar, diye çevirmemiz yanlış değildir. En’am Suresi, âyet 143-144’de dayanarak bazı müfessirlerin eti yenilen 4 ayaklı evcil hayvanlar, diye tefsir etmesine uygundur.

Evcil hayvanlar içinde keçi, koyun, sığır ve deveye *en’am* denmesi, onların harikulade besi özelliklerine ve Allah’ın bir lütfu olarak evcilleştirilmelerine binaendir. Ki, Zümer suresi, âyet 6, onların bu büyük nimet ve ikram yönüne işareten “*Size en’amdan sekiz eş indirdik*” diye insanları nimet konusunda uyarmıştır.

Hülasa bu hayvanlar nimet ve *en'am* olmasında zirvedirler. Ve onların bu yönü, kaybolmaya ve düşünce azlıklarına ve dolayısıyla kâfirleri bu yönlerine benzetmeye aykırı değildir.

İşte Hoca, bu sıfatların manasını bilmediğinden *en'am* kelimesini evcil hayvanlar, diye çevirmemizi yanlış buluyor. Ve bu hayvanlar çok faydalıdır. Kur'an kâfirleri bunlara benzetmiyor. Bunlardan daha düşük bir türe (kargaya) benzetiyor, diye acemiliğini ortaya koyuyor. Çünkü:

Hiçbir lügatte "*dalalet ve edallu*" daha düşük manasına gelmiyor. Dolayısıyla "karga, keçi ve koyundan daha düşüktür" demenin bir anlamı yoktur.

Kur'anın benzetmesi, aşağılık, düşüklük yönünden değildir. Düşünmeme ve kaybolmaya elverişli olma yönündedir; Furkan, 44'te gördüğümüz gibi.

Hoca kargayı en düşük ve en zararlı hayvan olarak takdim ediyor. Hâlbuki ondan çok daha düşük ve zararlı türler var. Ayrıca karga zekidir ve kaybolmuyor.

Bütün bu tahlillerden anlaşılan, Hocanın, gramer mahareti ve belagat zevki konusunda bî-behre olmasıdır. Hâlbuki başta Suat Yıldırım Hocanın mealı olmak üzere, diğer mealler tam tercüme edememişlerse de, mana ve belagat açısından 171. âyeti aktarabilmişlerdir.

"Eski tefsirler ve mealler, kâfirleri çobana benzetmişler" demek, onları anlamamak demektir. Çünkü onlar, kâfirleri çobana değil de çobanın güttüğü süreye benzetmişlerdir.

Ve "*Meselüllezine keferu kemeselillezi layesme'u illa na'karrai, duaehu ve nidaehu*" gibi eksik, yanlış ve gramere uymayan bir cümleyi, Diyanet Vakfı'nın mealini hazırlayan zatların ağzına koyması, onların mealini ters çevirmesi ve benzer ibareleri Ömer Nasuhi Bilmen'in ve Elmalılı'nın ağzına koyması, Keşşafın anlatmadığı ibareleri ona mal etmesi, gerçekten meslek namına çok üzücü bir durumdur..

Çünkü bu zatlar, iyi derecede Arapça uzmanındırlar, gramere uymayan, bir mana ifade etmeyen böyle yanlış cümleleri kurmazlar. Onlar, âyetin gramer tahlili ve takdiri için değil de, tefsir ve anlam aktarmak için, (eksik veya tam da olsa) sadece manayı vermeye çalışmışlardır.

Suat Yıldırım Hocanın kadim tefsirlere ve gramere tam uygun takdir yapmasına da âyeti sapırtmış demek, dil, nahiv, belagat konusunda bir büyük cehalettir. Özellikle dil bilmeyen bugünkü çağdaş Müslümanlara bir hakarettir.

Elmalılı, bakmış âyetin tam takdirini yapsa mealden çıkıp tefsir olacak; o zaman icmali bir mana verip şiirsel bir üslupla, kâfirlerin anlayışsızlığını anlatmak için "*haykıran kulak*" deyimini ve teşbihini anlamamak, o zatı en basit cümleleri dahi bilmez, diye itham etmek gerçekten kültürümüz ve inanç dünyamız için bir felakettir.

Merhum Elmalılı'nın "haykıran kulak" benzetmesi, cansız ve anlayışsız mağara ve kayaların sadece sesi duyup yansıtmaları demektir. Gerçekten kaya ve mağaralar, dağların kulakları

gibidir. Ki, bu mana Keşşafta da verilmiş; kâfirlerin putları çağırması, kaya ve mağaralara bağırmanın çağırması gibidir, diye... Ki ben de mealimde buna benzer bir manayı seçtim.

İşte Hocanın işine gelmeyen bu manayı es geçmesi, Elmalılı'yı cehalet ile itham etmesi, bizim bu 2. manaya dayanarak âyete verdiğimiz meale saçma demesi, Arapçanın zirvesinde olan Zemahşeri'nin, karganın bağırması manasına gelen kelimenin “*N.A.K.*” değil de “*N.Ğ.K.*” kelimesi olduğunu söylemesine yer vermemesi, ilim namına ve ilmî haysiyet namına çok üzücü bir davranıştır.. Hâlbuki Firuzabadî, Basairde bu 2. telaffuzun yani “*N.Ğ.K. el-ğurabu*”nun asıl Arapça olduğunu ve bu mana için ayn ile olan telaffuzun zayıf bir rivayet olduğunu söylüyor. Özellikle Hocanın “Tefsirler, kâfirlere anlayışsız diyor. Bu da yanlıştır. Çünkü bu takdirde onlar sorumlu olmuyorlar” demesi, İslamî ilimlerde özellikle anlayış (fıkıh ve ictihad) konularında ihtisas yapmış bir Profesörün dil, anlam ve belagat konusunda ne kadar fakir olduğunu gösterdiğinden, gerçekten İslam namına insanı üzüyor. Çünkü:

Bir insanın tembellikten veya yanlış tercihlerden dolayı cahil ve anlayışsız kalması, onun sorumluluğuna engel değildir.

Eğer Hocanın dediği gibi bu yanlış ihtimal var olsa da –ki onun verdiği ihtimallerin çoğu bir delile dayanmadığını gördük– verdiği mealde de bu ihtimal ve ters çıkarım söz konusudur.

Ve Bakara, 19. âyet gibi, münafıklar ve kâfirler için gelen “*onlar kördür, sağırdır, dilsizdirler*” gibi nitelemelerde de o zaman Hocanın bu yanlış çıkarımı söz konusu olur.

Hâlbuki eğer Hoca mantık, belagat ve maani ilmini tam bilseydi, böyle çocuksu çıkarımlara girmezdi. Çünkü ilmen, hukuken ve dil açısından, az çok mürekkep yalamış insanlar bilirler ki; özne veya yüklem bir niteliğinin sabit olmasından, cümlede kastedilmeyen diğer nitelikler sabit olmaz. Nahivcilerin tabiri ile “isnad ve hamilde haberin tek bir vasfa dayanması yeterlidir. Bu şekilde haber delalet-i selase ile hiçbir şekilde başka mana ve nitelikleri tazammun etmez.”

Galiba, Hoca Zahiriyyun mezhebine bağlıdır. Teşbih, mecaz ve istiareyi, cümlelerin farklı kuruluşunu yani sentaxını (söz dizimi) kabul etmiyor. Manadan ziyade lafızların peşine düşüyor. Onun için bu gibi bedihi hataları yapabiliyor. Zaten bugün için İslam âleminin en büyük sorunu fakirlik ve geri kalmışlık değildir; belki İslam'ı ilimlerden, mantık ve edebiyattan koparan ve özellikle Arap dünyasında yaygın olan bu Zahiriliktir.

Bir Ara Not

Lisanul-Arap, Sihah gibi kaynaklarda asla yer almadığı halde “Edallu” kelimesini, daha düşük diye çevirip, sorumluluğu o değerli zatlara yüklemek, Lisanul-Arab'ın, *dalle* kelimesinin bir manası için “*elinden düştü ve kayboldu*” açıklamasına dayanıp, “*edallu*” kelimesini *daha düşük* diye çevirmek; o temel lügatlerin, *N.A.K.* harf-i cerr ile kullanıldığında sadece çobanın seslenişi demektir, gibi temel bilgilerini görmemek veya anlamamak; o lügatlerin, karga bağırması için, *N.A.K.* değil de *N.Ğ.K.* kökünü tercih etmelerini nazara almamak; ilim, araştırma ve kaynak gösterme konularında gerçekten bir iflastır; dil bilmeyen Müslümanları yanıltmaktır, onlara hakarettir..

Ve bir örnek daha: Arapçada iki temel cümle kipi var. *İhbar ve inşa*.. İhbar gerçekleşmiş veya gerçekleşebilecek bir manayı, fiil-fail veya özne-yüklem olarak ifade etmektir. İnşa ise, *emir; yasak, yemin, (kasem) dua gibi* kipler ile yeni bir manayı inşa ve oluşturmaya çalışan formlardır. Mesela kasem (yemin) kipi, genelde bir şeyin önemini ve kutsallığını delil yapmağa yönelik, bir manayı inşa etmeye çalışmak içindir. Söz sahibi yeminini bir dayanak ve delil yapıp, kasemin cevabındaki ihbarî manayı tasdik ettirmek ister. Yani kasem kipi inşadır. Fakat kasemin, pekiştirdiği cevabî cümle, ihbardır. “*And olsun! Biz insanı en güzel kıvamda yarattık*” âyeti gibi..

Şimdi Abdülaziz Hocamız “*Velekad zere’na li cehenneme kesiran minelcinni vel-ins*” âyetinin tamamı inşa cümlesidir, diye iddia etmesi; dolayısıyla “*besledik*” yerine “*beslemiş olduk*” deyimini tercih ettiğini söylemesi; çünkü besledik ihbardır, *beslemiş olduk* inşadır demesi; gerçekten ilim namına insanı acındırıyor. Hâlbuki *Bir Öz Eleştiri* adlı yazımızda zere’na kelimesi ile ve cehennem ile ilgili izahatı esas alsaydı; “*besledik*” ve “*beslemiş olduk*” iki kipin de ihbar olduğunu kavrasaydı ve kasem cevabının ihbar olduğunu bilseydi, bu gibi komik yanlışlara düşmezdi. İşin acı yönü, genel okuyucu profiline bu gibi yanlışları ayırt edecek kadar Arapçaya hâkim olmamasıdır.

Hoca birinci makalesinde A’raf 179. âyetindeki *zere’na’yı* yarattık diye çevirmiştir. Sonra bundan çark edip son makalesinde bu kelimeyi, yaşlandırma ve dolayısıyla besleme, diye çevirmiştir. İşte bu noktada da beş-altı falso var:

Burada, eski eksik çevirisine değinmemiştir.

Bu kelimenin “*saç ağarma*” manasını nakletmesi ilgisizdir. Dolayısıyla kelimeyi “*besledik*” diye çevirmesi ve “*zere’na*” lazım (geçişsiz) fiilini muteaddi (geçişli) yapması, yaşlanmayı yaşlandırma diye değiştirmesi dayanaksızdır.

– Maalesef Hoca kök benzerliği var, diye değişik deyimleri birbirine katıyor. Naaka (karga seslendi) kelimesini, Naaka biganemihi (çoban sürüsüne seslendi) kelimesiyle bir görmesi gibi. Hâlbuki zehebe (gitti) kelimesini, zehebe bihi (götürdü) kelimesi ile karıştırıp ikisini birbirinden ayırmamak dil konusunda iflas demektir. Hele bu yanlış Lisanul-Arap ve Sihah gibi temel kitaplara dayandırmak ancak, *ilimde hafif meşreplik* ile ifade edilebilir.

– “*Yezreuküm fihi*” cümlesinde *fihi* zamirini arza irca etmesi, müzekker ile müennesi bilmemesini gösterir. Çünkü arz kelimesi, hakiki müennestir. “*Yezreü fihi*” kelimesinin tam çevirisi “*O, sizi rahimlerde (zevcin rahminde) ekiyor...*” şeklinde olmalı.

Şimdi Gelelim Benim İlk Cevabımın Tahliline:

Ben Arapça bilgime dayanarak, Ellezi edatı hayvanlar için kullanılmaz, demiştim. Burada kastım şu idi: *men* ve *ellezi* gibi mevsul edatlar bilinç ifade ederler ve bu bilinçli fiil ve davranış o mevsullerin sığınağı olan cümlede ifade edilir. Yoksa mevsul olarak cansız şeylere sıfat olmaz, demek istememişim.

Mesela: “*O süsler ki Allah onları kulları için çıkarmıştır. (zinetellahilleti ehrace li’ibadihi)*” (A’raf, 22) deyiminde elleti, süsün sıfatı olmuştur. Sıla ise, o süslerin Allah tarafından bilinçli olarak çıkarılmasıdır. Bu da yüksek bir bilinç ifade eder.

Ve mesela Zariyat, 14’te “*Sizin çok çabuk gelmesini istediğiniz azap işte budur!*” Rahman Suresi, 43’te “*Sizin yalanladığınız cehennem işte budur*” ve “*Size haram kılınan bazı şeyleri helal etmek için geldim.*” (Al-i İmran, 50) gibi âyetlerde her ne kadar, “*elleti ve ellezi*” cansız şeylere sıfat olmuşsa da, sıra cümleleri bilinçli ve canlı failer tarafından yapıldığı vurgulanıyor.

Hatta bu “*ellezi*” edatı o kadar bilinçli ve temel nitelikleri bildiriyor ki, onun çoğulu olan “*ellezine*” bilinçsiz şeyler için asla sıfat olarak gelmemiştir.

Hocamızın örnek verdiği A’raf, 58. âyet ise, hem teşbihtir, canlandırmadır; hem de toprağın bitki vermesi bir nevi bilinçli bir davranıştır, diye işin özüne dikkati çekmektir. Hele belirli bir toprağın kötü kalması ise, bilinçli bir tercih olması veya bilinçli tercihe bir örnek olmasından dolayı “*beled*” için “*ellezi*” edatının kullanılması, belagat açısından çok yerinde ve güzel düşüyor.

Ayetin mealı şöyledir:

“Hoş güzel memleketin bitkisi, Rabbinin izniyle çıkar. Pis (habis) olan memleketin ise bitkisi faydasız ve verimsizdir. İşte biz âyetlerimizi şükreden bir toplum için böylece açıklıyoruz.”

Ayetin Tefsiri

“İnsan kalbi ve duyuları birer toprak gibi ibadet, şükür ve gelişim için hazırlanmıştır. Eğer insan hoş, iyi ve güzel ise, güzel ürünler verir, güzel şeylerle karşılaşır, memnun olur. Rububiyetin muradı gerçekleşmiş olur. Eğer insan habisleşmişse, onun ürünü zararlı ve verimsiz olur. O da faydalı bir şey ile karşılaşmaz. İşte, habisleşmenin tercihli bir seçim olduğuna ve insan bedeninin bilinçli bir tarla ve mezraa olduğuna işareten “*Velbeledüllezi habuse*” şeklinde gayet belîğ bir ifade ile gelmiştir.

Maalesef, Hocanın bu yazısından anlaşılan; onun bu âyetin bir teşbih ve istiare olduğunu görmemesidir. Ayetleri maksut mana ile değil de, meal-i zâhirisi ile ele almasıdır.

“*Ses ve çağrıdan başka söz anlamaz*” ile “*Kavramadığı sese karşı öter. Kavrıldığı sadece bağırtı ve çağırtıdır,*” şeklindeki çeviri birbirinden farklıdır. Burada istisnayı cümleden koparmak manayı değiştiriyor. Ayrıca 1. bölümde gördüğümüz gibi, bu ikinci şekildeki çeviri 4–5 eksiklik içeriyor. Ayrıca burada istisna, teşbih yönünü ifade içindir. Hocanın tercümesinde teşbih ötmeye mi, yoksa bağırtı ve çağırtıyı kavramaya mı gittiği belli olmuyor.

Eski müfessirler cümlelerin gramatik yapısına ve benzetme yönüne bakarak doğru bir manayı seçmişlerdir. Galiba Hoca bu gibi nüansları kavrayamadığından o muhterem zatlara itiraz ediyor.

Hocanın Şems 5–8’deki ma-i mevsuleyi Allah için kullanması da çok isabetli değildir. Doğrusu “*mevsul ma’lar*” direkt Allah için değil de, Allah’ın eşyanın yapısı içine yerleştirdiği kader, yazılım ve diğer doğal yasaları ifade içindir. Bu takdirde meal şöyle olur:

“*Göge ve göğü bina eden kader ve kanuna; yere ve yeri istifadeye elverişli şekilde seren kader ve kanuna; Nefse ve nefsi mükemmelleştirene (evrimleştirene;) Nefse sapmasını da, korunmasını da ona ilham eden kader ve kanuna and olsun!*” (İnsana iyiliği ve kötülüğü fısıldayan beynindeki yazılım ve dosyalardır. Ve bu da ilmen sabittir.)

Kur’an, akıl gerçeğini kafada farklı somut bir nesne olarak göstermez. İnsanı yanlışlardan, helaketten kurtaran bir meleke olarak gösterir. Onun için eski sözlüklerde akıl melekesini, insanı engellemek, korumak diye çevirmişlerdir. Akıl Kur’anda başka bir ismi de “*nüha*” dır. Yani insanı yanlışlardan nehyeden meleke.. Sonraki Ortaçağ felsefe ve kelam kitaplarında “*akıl bir cevherdir*” şeklinde olan tarif yanlıştır. Dolayısıyla “*aklını kullananlar*” yerine “*akıl etmezler, kavramazlar, anlamazlar*” şeklinde çevirmek, daha isabetli olur. Dolayısıyla Hocanın “*akıllarını kullanmazlar*” şeklindeki çeviride ısrar etmesinin bir manası yoktur. Her ne ise bu çok önemli değildir.

Kur’anı bilen herkes, Kur’anın münafık ve kâfir ve ehl-i kitap kavramlarını biri diğerinin yerine kullanmadığını görür. Bakara, 6–19’da görüldüğü gibi.

Dolayısıyla Hocanın münafık bir karakter için inen âyeti (2/204–205) kâfir bir karakterin izahı yapması Kur’anı bilmemesi demektir. Ve “*münafıklar da inanmıyor*” gibi bir gerekçe de anlamsızdır. Bu takdirde kâfirler hakkında inen ve münafıklar hakkında inen âyetleri çorba yapıp, Kur’anın ayırımını abes ve anlamsız kılacak izahlar yanlıştır. Ve mesela Hristiyanlar da, Yahudiler de ehl-i kitaptır, diye Yahudiler ile ilgili âyetleri Hristiyanlara yüklemek, İslam Tarihini, fıkhnı ve Kur’an mantığını bilmemek demektir.

Ve 2/204’te “*Onun dünya hayatı hakkında sözleri hoşuna gider*” gibi nitelikleri kâfirlere vermenin bir anlamı olmaz. Çünkü bu durum münafığın karakteridir; kâfirlerin dünya hayatı için Peygamberin hoşuna giden bir sözü yoktur. Ayrıca, Hocanın bütün ehl-i kitabı cehennemlik görmesi de yanlıştır. Beyyine Suresindeki açıklama, Tevbe 29’da anlatılan ehl-i kitap olup da, Allah’a ve ahirete inanmayan kesim içindir. Veya Beyyine Suresinde anlatıldığı gibi, açıkça Hz. Muhammed’in açık ve bedihi mucizeliğini gördükten sonra, inat ve milliyetçilik damarı ile onu ve Kur’anı inkâr eden grup içindir.

Maalesef Müslümanlar, bilgileriyle, ahlak ve davranışları ile Kur’anı tam temsil edemiyorlar. Ehl-i kitap neden bizim Peygambere inanmıyor? diyorlar. İşte görüyorsunuz! Hoca (ki Müslümanlar içinde parmakla gösterilir.) bu kadar yanlış yaparsa, demek biz Hz. Muhammed’i ve Kur’anı temsil edemiyoruz.

Mesela Hoca Maide 44–48’i, Bakara 62’yi, Maide 69’u, A’raf 159’u bilseydi, Arap diline ve belagatine hâkim olsaydı, Kur’anın her yerde neden kâfirleri ve münafıkları ayrı ayrı anlattığını anlasaydı, bu kadar çok yanlış yapmazdı. Ve mesela belagatten biraz anlasaydı, Kur’an kargayı Kabil ile beraber kullanmıştır, dolayısıyla kâfirlerin karakteridir, demezdi. Çünkü o âyette (Maide, 30–31) Allah kargayı övüyor. Ve Kabilin cehaletini dile getiriyor, kargadan iyi

ve güzel bir şeyler ders aldığını söylüyor. Evet, belagati bilseydi, *en'am* kelimesinin nimet yönüne ve evcil niteliklerine bakardı, “*efendim iki ayaklı, dört ayaklı, yok sadece sekiz çift*” gibi niteliklerin benzetmede bir şey değiştirmedini anlardı.

A'raf, 179. âyette ism-i tafdil manasını vermediğini söylüyor. Hâlbuki: *kâfirler kaybolmaya daha çok elverişlidirler*, diye o manayı özellikle vermişim. Birinci yazımızda görebilirsiniz.

“*Ses ve sedayı işiten kaya*” deyimini adeta ilkokul çocuğu gibi, garipsiyor. “*İşiten kaya nerede var*” diyor. Galiba kendisi mecazları ve benzetmeleri hiç bilmiyor ki, biri israf manasında ona “*Cebin deliktir*” dese, galiba “*İşte cebim burada! Hiç de delik değildir*” diyecektir.

Evet, çok garipsedim: Kâfirler de canlıdır, düşünür; dolayısıyla Bahaeddin Sağlam'ın, kâfirler cansız ve kayalar gibidirler, algılayamıyorlar, düşünemiyorlar sözü saçmadır, diyebiliyor. Hâlbuki böyle bir teşbihi kabul etmediğinde, kendisinin kâfirleri kargaya benzetmesi ve karga aklını kullanmıyor, kavramıyor, gibi nitelemeleri de suya düşer.

Benim bu meselede Hoca ile misalimiz şuna benzer: Ben diyorum, ($2 \times 2 = 4$) eder, altı etmez. O bana cevaben, fakat ($2 \times 3 = 6$) ediyor, diyor. Kendisi tenezzül edip birinci yazıma cevap vermesi, biraz ona zor gelmiş ki; yazısında böyle bir ifadede bulunuyor. Lütfen tenezzül edip bir daha cevap vermesin. Müslümanları bilgi kirliliği ile boş şeylerle uğraştırmanın bir anlamı yoktur.

15. 01. 2009
Bahaeddin SAĞLAM

Bakara 171. Âyetin Meâli

Prof. Dr. Abdulaziz BAYINDIR

Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli adıyla bir meâli bulunan Bahaeddin SAĞLAM, Bakara Suresi 171. âyete verdiğimiz meâlde beş büyük yanlış bulduğunu ve bu yanlışların, bizdeki dil yetersizliğinden ve muhakeme fakirliğinden kaynaklandığını iddia etmiş, eleştirdiğimiz bütün tefsir ve meâllerin, lafzen tam doğru olmasalar da ana manayı tam verdiklerini savunmuştur.

Bu yazı, hem Sayın SAĞLAM’a bir cevap olsun, hem de Bakara Suresi 171. âyetin doğru meâli bilinsin diye yazılmıştır. Bakara 171. âyet şudur:

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّ بُكْمٌ عُمًى فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Âyete verdiğimiz meâl şöyledir: “Kâfirlik edip gerçekleri görmezlikten gelenler; kavradığı sese karşı öten karga gibidirler; kavradığı sadece bağırtı ve çağırtıdır. Sağırdırlar; dilsizdirler; ködürler. Onlar akıllarını kullanmazlar.” (Bakara 2/171)

Şimdi Sayın SAĞLAM’ın bu meâlde bulunduğu BEŞ BÜYÜK YANLIŞ’a bakalım:

BİRİNCİ BÜYÜK YANLIŞ

SAĞLAM - Abdulaziz BAYINDIR Arapçada ve Kur’ân’da asla hayvanlar için kullanılmayan “ellezi” edatını karga için kullanmıştır.

BAYINDIR - Ellezî (الذي) edatı ile men (من) edatı karıştırılmaktadır. Aşağıdaki âyette olduğu gibi (الذي) edatı akılsız varlıklar için de kullanılır.

والبلد الطيب يخرج نباته بإذن ربه والذي خبث لا يخرج إلا نكدا

“Verimli beldenin bitkisi Rabbinin izniyle çıkar. Verimsiz olanınki ise zar zor çıkar.” (Araf 7/58)

İKİNCİ BÜYÜK YANLIŞ

SAĞLAM - Abdulaziz BAYINDIR, teşbih cümlesinin yüklemi olarak kullanılan “illâ duâen ve nidaâ” istisnasını ayrı bir cümle yapmıştır. Öznesiz bir yüklem manasını veriyor. Bu da dil açısından düşüncesizliği ve mantıksızlığı çağırıyor.

BAYINDIR – Bu söz, meâlimizde yer alan şu cümle ile ilgilidir: “kavradığı sadece bağırtı ve çağırtıdır”

Bu cümlemin, öznesi vardır. Çünkü “kavradığı” sözü “onun kavradığı” yani “karganın kavradığı” demek olur. Dolayısıyla özne, kargayı gösteren gizli zamirdir. Burada dil açısından herhangi bir hata, düşüncesizlik ve mantıksızlık yoktur.

ÜÇÜNCÜ BÜYÜK YANLIŞ

SAĞLAM – “Ma” cansız veya bilinçsiz şeyler için kullanılan bir edattır. Ve burada bu edat “la yesmeu”(iştmez) fiilinin öznesidir. Ve bu durum dil açısından çok bedihidir. İşte görünürdeki özneyi fiile nesne (meful) yapmak gerçekten gramer körlüğüdür.

BAYINDIR - “Mâ” edatı; sadece cansız veya bilinçsiz varlıklar için değil, bilinçli varlıklar hatta aşağıdaki âyetlerde olduğu gibi Allah Teâlâ için dahi kullanılır.

وَالسَّمَاءَ وَمَا بَنَاهَا . وَالْأَرْضَ وَمَا طَحَاهَا . وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا . فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا .

“Göğe ve onu kurana, yere ve onu döşeyene, nefse ve onu tesviye edene, sonra günahını ve takvasını ilham edene yemin olsun ki...” (Şems 91/5-8)

Bir de “Mâ” edatı “la yesmeu” fiiline özne olamaz. Özne, hiçbir zaman fiilden önce gelmez. Dil açısından çok bedihi olan bunlardır.

“La yesmeu = لَا يَسْمَعُ” fiilinin öznesi ile “yen’iku = يَنْعِقُ” fiilinin öznesi aynıdır. “Ma” mevsuldur ve ona ait zamir hazfedilmiştir. Aslı مَا لَا يَسْمَعُهُ’dur. Arkadan gelen لَا edatı, olumsuzlu olumluya çevirdiği için لَا يَسْمَعُهُ cümlesine olumlu anlam verilmiştir. Âyete farklı anlam veren tefsir meâllerin çıkmazları aşağıda gösterilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÜYÜK YANLIŞ

SAĞLAM - “Kur’ân’da “akıl” kavramı somut, nesnel bir şey olarak geçmiyor. Dolayısıyla “aklını kullananlar veya kullanmayanlar” şeklinde bir meâl yanlış olur.

Demek ki, “lâ ya’kılûn” gibi deyimlerin çevirisi, “algılamazlar, karar vermezler, sonucu düşünmezler, insanlığın en önemli değeri olan sorumluluk taşımazlar” şeklinde olmalıdır.”

BAYINDIR - Sözlükte akıl; (الْحِجْرُ وَالنَّهْيُ) = engelleme ve yasaklama anlamına gelir³¹. Akleden kişi, kendini kötü söz ve davranıştan engelleyen kişidir³². Ragıb el-İsfahanî diyor ki; akıl, bilgiyi kabule hazır güç ve bu gücün yardımıyla yararlanılan bilgidir... Allah’ın kâfirleri akılsızlıkla nitelediği her yerde onların bu bilgiyi kullanmadıklarına işaret edilir³³. Türkçede aklını kullanmak; düşünerek hareket etmek³⁴ ve kafasındaki bilgiyi kullanmak demektir. Böylece kişi, yanlıştan korunur ve kendini kötü duruma düşürmez. Dolayısıyla فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ibaresine “...Onlar akıllarını kullanmazlar” şeklinde verilen anlam doğrudur.

³¹ İsmail b. Hammâd el-Cevherî, es-Sihâh, Tahkik Ahmed Abdulgafur Attar, عقل mad. 3. Baskı, Beyrut 1404/1984.

³² Ahmed b. Faris b. Zekeriye, öl. 395 h. Mucemu mekâyis’i-Luğa, Tahkik Şihabuddin Ebu Amr, عقل mad. Beyrut

³³ er-Ragıb el-İsfahânî, Müfredâtü Elfâzi’l-Kur’ân, Thk. Safvan Adnan Davûdî, عقل mad Dimaşk-Beyrut 1412/1992.

³⁴ İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, akıl,akl maddeleri. C. I, İstanbul 2005.

BEŞİNCİ BÜYÜK YANLIŞ

SAĞLAM - Güya bu âyetin (Bakara 171'in) tefsiri için delil getirdiği Bakara 205 ve Araf 179. âyetleri de BAYINDIR yanlış çevirmiştir. Bakara 205. âyet, kâfirlerle ilgili değildir. Münafık karakteri ile ilgilidir. Hoca, âyetler arasındaki ilişkiler dikkate alınmamış, diyor. Fakat kendisi, 2/204. âyete baksaydı, bu yanlışını görürdü. Ayrıca bu âyet belli ve hain bir kişiden söz ediyor. 171. âyet ise küfrün genel yeteneksizliğini ve körlüğünü gösteriyor.

BAYINDIR - Bakara 205. âyet, kimi kâfirlerle karga arasındaki benzerliği tespit için zikredilmiştir. İlgili bölüm şöyledir:

“Gerçekten de karga en’âm’dan düşüktür. Çünkü leşle beslenir. Küçük kuşları, yumurtaları ve civcivleri yer. Yiyecek aramak için çöplükleri karıştırır. Tahıl bitkilerine, meyve ağaçlarına, sebzelere ve bağlara büyük zarar verir. Gelişmiş psişik yetenekleri vardır, kolayca evcilleştirilebilir.”³⁵

Kâfirleri tanımlayan şu âyete göre kimi kâfirlerde kargaya benzer özellikler vardır. Böyle biri “... İş başına geçti mi, ortalığı karıştırmak, kaynakları tahrip etmek ve nesilleri bozmak için gayret gösterir.” (Bakara 2/205) ...”

Münafıkların kâfir olduğunu bilmeyen yoktur. Bunlar genellikle önce inanır, sonra kâfir olur yine de kendilerini inançlı görür veya gösterirler. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“O münafıklar sana geldiklerinde şöyle dediler: “Biz şahitlik ederiz ki, sen, gerçekten Allah'ın elçisisin.” Allah biliyor ki, sen elbette kendi elçisisin. Ama Allah şahitlik eder ki, o münafıklar kesinlikle yalan söylerler.

Yeminlerini kalkan edip Allah yolundan çekilirler.. Ne kötü şey yapıp dururlar!

Bu, şundandır: Onlar önce inandılar, sonra kâfir oldular, sonra kalplerinde farklı bir yapı oluştu. Artık anlamazlar..” (Münafıkûn 63/1-3)

SAĞLAM - A'raf 179. âyette 172'de anlatılan kişisel sorumluluk ve Allah'a verilen ezeli doğal misaktan söz ediliyor. Bu misaktan sonra bazıları tercihini, zulüm ve yanlıştan yana koyuyor. Bazıları da hidâyeti seçiyor. Bu tercih kanununun sonucu olarak kaybeden, tam kaybeder. Kazanan da tam kazanır. (178. âyete bakınız.)

Buna ilave olarak kaybedenlerin sayısı daha çoktur. Çünkü imtihan ve kalite kanunlarının gereği, kalitesizlik ve kayıp, kemmiyetin tarafında kalır. Nitelik ve kazanç da keyfiyet kanadında yer alır.

İşte gerek sorumluluğun gereğini yerine getirememekten, gerek fiilen imtihan ve kalite kapasitesine çıkamamaktan, insan ve cinlerin çoğu yapı itibari ile cehenneme kalır.”

³⁵ Büyük Larousse Ansiklopedisi, İstanbul 1985.

Araf, 179. âyete şöyle meâl vermek gerekir:

“Bir gerçek olarak (lekad) birçok insan ve cinni cehennem için ektik, (oraya layık oldular.) Çünkü kalbleri var; fakat kavramıyor. Gözleri var; fakat görmüyor. Kulakları var; fakat işitmiyor. Böyleleri evcil hayvanlar gibi yolunu kaybederler. Belki de onlardan daha çok kaybolmaya müsaitdirler. Bunlar gerçekten gafilidirler, habersizdirler.”

Âyette geçen “edallu” yolunu kaybetme manasındadır. Nitekim kaybolan deve veya hayvana “dalle” denilir. Küfür de bir nevi yolu kaybetmek olduğundan bu sıfatı ikinci mana olarak almıştır.”

İşte bu evrensel ve ontolojik bilgiler nerede? Hocanın “Dört ayaklı, iki ayaklı ayrımı” ve hayvanlara hakareti, kargayı suçlaması gibi gerçek dışı ve anlamsız izahları nerede?!

BAYINDIR – Bu sözler, temel yanlışlarla doludur. Ana konudan ayrılmamak için onlardan çoğuna değinmeyeceğiz. Fakat Araf 179. âyetin doğru meâli ise aşağıda gelecektir.

Sayın SAĞLAM’ın Araf 179’a meâl verirken düştüğü hatalardan konumuzla ilgili olanlar şunlardır:

Âyetteki en’âm’a “evcil hayvanlar” anlamı verilemez. En’âm suresinde bu kelime “sekiz eş”; koyun, keçi, deve ve sığır diye açıklanmıştır.³⁶ Evcil hayvan sözü ise evde beslenen ve insana alışık olan bütün hayvanları ifade eder.

Âyette geçen “أَضَلُّ = edallu” kelimesine de “yolunu kaybetme” anlamı verilemez. Yolunu kaybeden hayvan var mıdır? Ayrıca “edallu” kelimesi, en’am ile ilgili değil, kâfirlerle ilgilidir. Öyleyse أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ âyetine “Böyleleri evcil hayvanlar gibi yolunu kaybederler” anlamı verme ihtimali yoktur.

Bir de أَضَلُّ ism-i tafdîldir. İsm-i tafdîl, aynı özelliği taşıyan iki şeyden birinde, o özelliğin daha fazla olduğunu göstermek için kullanılır. Sayın SAĞLAM’ın meâlinde ism-i tafdîl anlamı da yok olmuştur.

Araf 179. âyetteki ذَرَأْ kelimesinin anlamı “ekmek” değil bir şeyi yetiştirmek yani beslemektir. Yazının sonunda bu kelime ile ilgili bir yazı vardır. Oraya bakılabilir.

BAHAEDDİN SAĞLAM’IN BAKARA 171. ÂYETE VERDİĞİ MEÂL

Bakara 171’e verdiğimiz meâlde beş büyük hata bulan Sayın SAĞLAM’ın meâli şöyledir:

“O kâfirlerin örneği, ses ve sadâdan başka bir şey işitmeyen (aksetmeyen) cansız kayaları çağıran bir adamın örneği gibidir. (Kâfirlerin gözünde her şey cansız ve ölüdür. Böyle olduğu için) Kendileri de sağır, dilsiz ve ködürler. Böyle cansız oldukları için de düşünmüyorlar...”

³⁶ En’âm, 6/142–144.

Bu anlam, maalesef hem Arap diline uymamaktadır hem de çok zayıf bir Türkçe ile yazılmıştır. Anlam içeriği ise, tutarsızdır. Parantez içleri kendine ait olduğundan onları bir kenara bırakıp âyete verdiği meâle bakalım:

“...ses ve sadâdan başka bir şey işitmeyen cansız kayalar...” ifadesinin sadece “başka bir şey işitmeyen = لَا يَسْمَعُ إِلَّا” bölümü âyette vardır. Âyette geçen dua’ya ses, nida’ya da sada anlamı vermiştir. Ayrıca ses ve sadayı işiten kayadan bahsetmektedir. Böyle kayalar nerede vardır?

“O kâfirlerin örneği... cansız kayaları çağıran bir adamın örneği gibidir” sözünün âyetle ilgisi olmadığı açıktır. Delillerden başkası cansız kayaları çağırmas. Sayın SAĞLAM böyle bir şeyi Kur’ân meâline yerleştirirken bunun hesabının sorulacağını acaba hiç mi düşünmemiştir? Yine âyete ilaveler yaparak meâle yerleştirdiği; “... Böyle cansız oldukları için de düşünmüyorlar” ifadesi ile neyi anlatmak istemiştir? Görünüşe bakılırsa bunlar kâfirlerdir. Kâfirlerin cansız olduğunu ve bunun için düşünmediklerini nereden çıkarmıştır?

BAHAEDDİN SAĞLAM’I TEBRİK EDERİM

Yukarıdaki yazıyı okuyanlar, böyle bir tenkidin nasıl yapılabildiğini düşünebilirler. Hatta onu ciddiye almamızı eleştirenler de olabilir. Bize göre Sayın SAĞLAM’ın bu cesareti tebriğe değer. Çünkü bu tenkit, Bakara 171. âyete gelenekte nasıl anlam verildiğinin görülmesine ve doğru anlamı göstermemize yardımcı olmuştur.

MEÂL VE TEFSİRLERDE BAKARA 171. ÂYET

Âyet şöyledir:

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّكُمْ عُمِّي فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ .

Biz âyete şu meâli veriyoruz:

“Kâfirlik edip gerçekleri görmezlikten gelenler, kavramadığı sese karşı öten karga gibidirler; onların kavradığı sadece bağırtı ve çağırtıdır. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Onlar akıllarını kullanmazlar.” (Bakara 2/171)

Âyette geçen (نَعَقَ يَنْعِقُ)³⁷ hem karganın ötmesi; hem de çobanın davara bağırması ve onu engellemesi anlamına gelir . Meâl ve tefsirler kelimeye ikinci anlamı vererek âyeti anlaşılamaz hale getirmişlerdir. Anlamlı kılmak için de kendilerini, metne uygun olmayan anlamlara zorlamışlardır. Önce Türkçe meâllerden örnekler verelim:

37

Cevheri, es-Sahah, İbn Manzûr, İbn Manzûr, Cemalüddin Muhammed b. Mükrim el-İfrîkî el-Mısırî (630-711), Lisanu’l-Arab, نَعَقَ mad. Beyrut 1410/1990.

TÜRKÇE MEÂLLERDEN ÖRNEKLER

Diyanet Vakfı'nın meâli:

(Hidâyet çağrısına kulak vermeyen) *kâfirlerin durumu, sadece çobanın bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer. Çünkü onlar sağırlar, dilsizler ve körlerdir. Bu sebeple düşünmezler* ³⁸.

Çobanın davara bağırması anlamını taşıyan kelime (نَعَق) dir. Meâlde bu anlamı tercih edenler, kâfirleri çobana benzetmek zorundadırlar. Çünkü âyetin ilgili bölümü şöyledir:

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ

Bu sebeple tercüme Arap dili bakımından kabul edilemez. Bu anlamı vermek için âyetin metnini şu şekilde değiştirmek gerekir:

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي لَا يَسْمَعُ إِلَّا نَعْقَ الرَّاعِي دُعَاةَ وَنِدَائِهِ ...

Âyetin yapısını bozduğu için bunun kabul edilebilecek bir tarafı yoktur.

Elmalılı Muhammed Hamdi YAZIR:

“O kâfirlerin meseli sade bir çağırma veya bağırmandan başkasını duymaz bir kulakla haykıranın hâline benzer; sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler, akıl da etmezler” ³⁹.

Hiçbir varlık, kulak ile haykıramaz. Böyle bir şey mümkün olsa onu Müslüman da yapar. Öyleyse bu haykırış kâfirlikle nasıl özdeşleştirilebilir? Bu meâli verebilmek için âyetin yapısı ve mantığı, aşağıdaki gibi bozulmuştur.

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِالْأُذُنِ الَّذِي لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ ...

Bunun da kabul edilebilir bir yanı yoktur.

Ömer Nasuhi BİLMEN:

“Ve kâfirlerin meseli, o hayvanların meseli gibidir ki, çağırmandan, bağırmandan başka bir şey ⁴⁰ işitmeksizin haykırır durur; sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Artık onlar düşünemezler”.

Bu meâlde (نَعَق)'ye hayvanın haykırıp durması anlamı verilmiştir. Kelimenin böyle bir anlamı yoktur ama hakiki manayı verme imkânı bulamadığı için mecaze gittiğini kabul etsek bile âyetle aşağıdaki değişikliği yapmadan mecaza da gidemez.

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الْبَهَائِمِ الَّتِي تَنْعِقُ وَهِيَ لَا تَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ

³⁸

Hayrettin Karaman, Ali Özek, İbrahim Kâfi Dönmez, Mustafa Çağırıcı, Sadrettin Gümüş, Ali Turgut, Kur'anı Kerim ve Açıklamalı Meâli, TDV yayınları, Ankara 2005.

³⁹

Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili Yeni Meâlli Türkçe Tefsir, İstanbul 1935, c. I, s. 582–583.

⁴⁰

Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an-ı Kerim ve Meâl-i Âlisi, Ankara 1997.

Burada müzekker müennese, müfred ceme'e dönüştürülmüş ve mef'ulün bihe hal manası verilmiştir. Bu meal, diğerlerine göre doğruya daha yakın olsa da doğru değildir.

Suat YILDIRIM:

“İnkârcıları hakka çağırmanın durumu, tıpkı bağırp çağırmadan başka bir şey işitmeyen hayvanlara haykırarak kimsenin durumu gibidir. Sağır, dilsiz ve kördür onlar. Bundan ötürü akledip anlayamazlar⁴¹”.

Bu meâlde daha büyük bir hata yapılmış; “وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا = inkârcıların durumu” ibaresinin yerine, وَمَثَلُ الَّذِينَ يَدْعُونَ الْكُفَّارَ إِلَى الْحَقِّ = *İnkârcıları hakka çağırmanın durumu*” ibaresi konarak âyete ters bir anlam yüklenmiştir. Bu anlam doğru kabul edilse, âyetin sonundaki hüküm cümlesinin yani “*Sağır, dilsiz ve kördür onlar. Bundan ötürü akledip anlayamazlar*” cümlesinin hakka çağırarak kişilerin özelliği olması gerekir. Bunun daha büyük bir hata olduğu açıktır.

TEFSİRLERDEN ÖRNEKLER

Yukarıdaki meâlleri yazanlar, kendi sahalarında yetkili kişilerdir. Meâllerini eski tefsirlerden aktarmışlardır. Onları tenkit etmemizin sebebi eskilerin yollarına, düşünmeden girmeleridir.

Taberî Tefsiri

Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî (öl. 310 h.), Bakara 171. âyete tefsir âlimleri tarafından farklı anlamlar yüklendiğini söylemiştir. Bunlar:

Kâfirler, Allah'ın Kitabı'ndan kendilerine okunanı tam anlamadıkları, Allah'ın tek ilah olduğunu kabule yanaşmadıkları ve öğüt dinlemedikleri için hayvanlar gibidirler. Seslenildiğinde onlar da sesi duyarlar ama söyleneni akledemezler.

Bu; İbn Abbas, İkrime, Mücahid, Katade, Ata, er-Rabî' ve Süddî'nin görüşüdür. Mücahid demiştir ki, burada seslenen çoban, dinlemeyen ise hayvanlardır.

Taberî'ye göre bunlar âyeti şöyle anlamışlardır:

وَمَثَلُ وَعِظَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَوَعِظَهُمْ كَمَثَلِ نَعَقِ النَّاعِقِ بِغَنَمِهِ وَنَعِيقِهِ بِهَا

Kâfirlere verilen öğütün ve o öğütü verenin durumu tıpkı çobanın davarına seslenmesine ve davara karşı çıkardığı sese benzer.

Taberî sözlerine şöyle devam ediyor: “Âyette مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا kelimesinin başına konup وَعِظَ ve الواعظ kelimelerinin konmamış olması, cümle akışının bunu göstermesinden dolaydır.”

⁴¹

Suat Yıldırım, Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâli, İstanbul 1998.

Bize göre, kâfirlere öğüt veren kişi, çobana benzetilemez. Hayvanlarına seslenen çoban, vermek istediği emri verir ve istediği sonucu çoğunlukla alır. Benzetmeyi doğru saysak bile bu âyette böyle bir benzetme olamaz. Çünkü o zaman, âyetin sonundaki. “*Sağırdırlar; dilsizdirler, kördürler. Onlar akıllarını kullanmazlar*” cümlesinin öğüt veren kişilerin özelliği olması gerekir. Yukarıdaki tefsiri, ilgili yere yerleştirdiğimiz âyetin metni şöyle olur:

ومثل وعظ الذين كفروا وواعظهم كمثل نعل الناعق بغنمه ونعيقه بها صمُّ بكم عُمِّي فَهَمْ لَا يَعْقِلُونَ.

Kâfirlere verilen öğütün ve o öğütü verenin durumu tıpkı çobanın davarına seslenmesine ve davara karşı çıkardığı sese benzer. Sağırdır, dilsizdir, kördür. Onlar akıllarını kullanmazlar.

Bunun kabul edilemeyeceği açıktır.

Taberî diyor ki: “Adı geçen âlimler âyeti şöyle anlamış da olabilirler:

ومثل الذين كفروا في قلة فهمهم عن الله وعن رسوله كمثل المنعوق به من البهائم الذي لا يفقه من الأمر والنهي غير الصوت

Kâfirler, Allah’tan ve Elçisi’nden geleni tam anlamama konusunda kendine seslenen hayvanlar gibidirler. Onlar da verilen emri ve yasağı sadece ses olarak algırlar.

Mesela bir hayvana “yemini ye” veya “suya git” dense bu onun için, sadece söyleyenin sesidir; başka anlamı yoktur. Kâfir de emredildiği veya yasaklandığı şeyi pek düşünüp taşınmadan eksik anlar ve kötü algılar.”

Bu tefsiri kabul etmek de mümkün değildir. Böyle olsa, hiçbir kâfirin sorumlu tutulmaması gerekir. Çok sayıda âyet, kâfir olanların gerçeği anladıktan sonra kâfir olduklarını bildirmektedir. Aşağıdaki âyetler onlardandır:

İnsanlar tek bir topluluktu. Sonra Allah onlara, müjde veren ve uyarıda bulunan peygamberler gönderdi. Onlarla birlikte gerçeği içeren kitap da indirdi ki, ayrılığa düştükleri konularda insanlar arasında hakemlik yapsın. Kitapta ayrılığa düşenler kendilerine Kitap verilenlerden başkası olmadı⁴². O açık belgeler geldikten sonra birbirlerinin haklarına göz diktikleri için böyle oldu. Sonra Allah inanmış olanları, anlaşılmadıkları konuda, kendi izniyle doğruya ulaştırdı. Allah gayret göstereni doğru yola çıkarır. (Bakara 2/213)

“Allah Nuh’a ne buyurmuşsa onu, sizin için bu dinin şeriatı yapmıştır. Sana vahyettiğimiz, İbrahim’e, Musa’ya ve İsa’ya emrettiğimiz şudur: Bu dini ayakta tutun ve ayrı düşmeyin. Senin çağırdığın şey müşriklere ağır geldi. Allah doğru çalışanı kendi tarafına alır ve doğruya yöneleni de kendine yönlendirir.” Ayrı düşenler, kendilerine bu ilim geldikten sonra ve sadece birbirlerinin haklarına göz diktikleri için ayrı düştüler. Eğer belirli bir süre için Rabbin tarafından verilmiş bir söz olmasaydı, aralarında hüküm verilirdi. Arkalarından Kitaba varis kılınanlar da ondan dolayı endişe doğuran bir şüphe içindedirler. (Şûra 42/13–14)

42

Kişi kendi durumunu Allah’ın kitabıyla karşılaştırmadan yolunun sapık olduğunu anlayamaz. Bunu anlayanlardan kimi yolunu düzeltir, kimi de bile sapıklık içinde kalır. Bu da kendine kitap ve peygamber gönderilen toplumlarda ayrılıklara sebep olur.

Bakara 171. âyete yukarıdaki anlamı verenler, bu ve benzeri âyetleri dikkate almamış ve Kur’ân’ın üslubuna ters düşmüş olurlar.

Taberî diyor ki: “Bazısı da âyete şu anlamı vermiştir:

Kâfirler, kendilerini duymayan ve düşünmeyen ilahlarına ve putlarına isteklerini sundukları sırada, tıpkı bağırma ve çağırma dışında bir şey duymayan hayvanlara seslenen kişi gibi olurlar. Bu kişi, hayvanın verdiği cevaptan da bir şey anlamaz.

Bunlar âyeti şu şekilde düşünmüşlerdir:

ومثل الذين كفروا وألّٰهتهم في دعائهم إياها وهي لا تفقه ولا تعقل كمثل الناقع بما لا يسمعه الناقع إلا دعاء ونداء.

“Duymayan ve düşünmeyen putlarına isteklerini sundukları sırada kâfirler ve ilahları, tıpkı bağırma ve çağırma dışında bir şey işittiremediği hayvanlara seslenen kişi gibi olurlar. Bu kişi sadece hayvanın ona yaptığı seslenmeyi duyar.”

Bu görüş İbn Zeyd’e aittir.

Tahâvî, birinci görüşü, yani İbn Abbas ve diğerlerinin görüşünü tercih ettiğini söyledikten sonra şunları ekliyor:

“Bu âyet Yahudiler hakkında inmiştir. Onlar puta tapmaz ve heykellere saygı göstermezler. Onlardan bir fayda ummaz, bir zararlarını gidermelerini de beklemezler⁴³. Bu sebeple son görüş doğru değildir.

Keşşaf Tefsiri

Ebu’l- Kâsım Mahmud bin Ömer ez-Zemahşerî (467–538 h.) diyor ki: Âyetin başından kaldırılmış bir kelimeyi ekleme zorunluluğu vardır. Âyete şöyle anlam verilir:

ومثل داعي الذين كفروا كمثل الذي ينعق

Kâfirleri imana çağırın tıpkı hayvana seslenen kişi gibidir.

Âyete şu anlam da verilebilir:

ومثل الذين كفروا كبهائم الذي ينعق.

Kafirler, seslenen çobanın hayvanları gibidir.

Âyetin anlamı şöyledir: Kâfirleri imana çağırın, hayvanlara seslenen çoban gibidir. Yapılan çağırışı ciddiye almadıkları ve gerçeği görmek istemedikleri için sesin sadece musikisini ve uğultusunu duyarlar. Hayvan da kendine seslenen ve engellemeye çalışan çobanın sesini sadece çağırma ve bağırma olarak algılar. Hayvanlar akıllılar gibi bir şey anlayıp kavrayamazlar⁴⁴.

⁴³ Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî (öl. 310 h.), Cilt II, s. 84-87, Beyrut 1412/1992.

⁴⁴ Ebu’l- Kâsım Mahmud bin Ömer ez-Zemahşerî, el-Keşşâf, Tahkik ve Talik, adil Ahmed Abdulmevcud, Ali Muhammed Muavvid, Riyad 1418/1998, c. I, s. 356-357.

Bunlar, yukarıda, Taberî'nin dile getirdiği görüşlerden olduğu için üzerinde tekrar durmaya gerek yoktur. Okuduğumuz tefsirler bu çerçeveyi aşamamışlardır.

SONUÇ

Meâller ve tefsirlerde yer alan yanlışların sebebi, âyetler arası ilişkilere dikkat edilmemesidir. Eğer dikkat edilseydi şu âyette yer alan benzetmeden hareketle doğru anlama ulaşılabirdi:

“Cinlerden ve insanlardan birçoğunu gerçekten Cehennem için beslemiş olduk⁴⁵. Onların da kalpleri vardır, onunla kavramazlar. Onların da gözleri vardır, onlarla görmezler. Onların da kulakları vardır, onlarla dinlemezler. Onlar; en'âm (koyun, keçi, sığır ve deve) gibidirler; hayır, daha da düşüktürler. Gafiller işte onlardır.⁴⁶” (A'raf 7/179)

Koyun, keçi, sığır ve deve diye tercüme ettiğimiz kelime en'âm (الأنعام)⁴⁷ dır . Türkçede bunun tek bir karşılığı yoktur. Birçok meâl, “dört ayaklı” diye tercüme etmiştir. At, eşek, kedi, köpek ve vahşi hayvanlar da dört ayaklı olduğundan bu tercüme doğru olmaz.

Bu âyetle Bakara 171 arasında üç temel benzerlik vardır:

Her iki âyet de kâfirlerle ilgilidir.

Her iki âyette de onların *sağır, dilsiz ve kör* olduklarından bahsedilmektedir.

Araf 179'a göre kâfir en'âmdan düşük seviyededir. Bakara 171, kâfirlerin neye denk⁴⁸ olduğunu belirttiğine göre en'âmdan düşük seviyedeki hayvanı göstermelidir. Na'k (= نَعَق) karganın ötmesi anlamına geldiğinden o hayvan kargadır.

Gerçekten de karga en'âm'dan düşüktür. Çünkü leşle beslenir. Küçük kuşları, yumurtaları ve civcivleri yer. Yiyecek aramak için çöplükleri karıştırır. Tahıl bitkilerine, meyve ağaçlarına, sebzelere ve bağlara büyük zarar verir. Bununla birlikte gelişmiş psişik yetenekleri vardır, kolayca evcilleştirilebilir⁴⁹ .

⁴⁵ “Besledik” yerine “beslemiş olduk”, diye anlam vermemiz, kase cümlesinin ihbar değil, talep içermeyen inşa olmasındandır. İhbar cümlesi, haber vermek için, bu tür inşa cümlesi de yeni bir durumu bildirmek içindir. Yani onları, cehennemlik olsunlar diye yetiştirmedik ama kendilerini cehennemlik yaptıkları halde yetiştirmeye devam ettik, demektir.

⁴⁶ Âyetler arası ilişkiye dikkat etmeyenler bu âyete; “Onlar; bunlardan da sapıktırlar” veya “Onlar; bunlardan da şaşkındırlar” şeklinde anlam vermişlerdir. Süleyman ATEŞ'in meâlini örnek olarak zikrederim.

“Andolsun, cehennem için de birçok cin ve insan yarattık ki kalpleri var, fakat onlarla anlamazlar; gözleri var, fakat onlarla görmezler; kulakları var, fakat onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir, hatta daha da sapık... Ve işte gafiller onlardır!”

Koyun, keçi, sığır ve deveye sapık veya şaşkın denebilir mi ki, kâfirler bunlardan daha sapık veya şaşkın olsunlar. Ayrıca Allah bu insanları cehennem için yaratmışsa neden aşağılamaktadır? Bize bunun tek sebebi, âyetlerde geçen kelimelerin sözlük anlamlarını seçerken âyetler arası ilişkiye yeteri kadar dikkat edilmemesidir.

⁴⁷

Müfredât, نَعَم mad. En'âm, 6/142–144'de bu kelime “sekiz eş”; koyun, keçi, deve ve sığır diye açıklanmıştır.

⁴⁸

Cevheri, es-Sahah, İbn Manzur, Lisanu'l-Arab نَعَق mad.

⁴⁹

Büyük Larousse Ansiklopedisi, İstanbul 1985.

Şu âyet, bazı kâfirlerde, kargaya benzer özellikler olduğunu bildirmektedir: “... İş başına geçti mi, ortalığı karıştırmak, kaynakları tahrip etmek ve nesilleri bozmak için gayret gösterir.” (Bakara 2/205)

Şu ayete göre kâfirler şerli insanlardır: *Görmezlik edip kâfir olanlar; ister ehl-i kitaptan ister müşriklerden olsunlar; sürekli kalmak üzere Cehennem ateşine gireceklerdir. İşte onlar yaratılmışların şerlileridir.* (Beyyine 98/6)

Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi karga ile ilgili atasözleri ve deyimler hep kötü ve zararlı insanları anlatır.

Kılavuzu karga olanın burnu pislikten kurtulmaz.

Karga mandayı rahata kavuşsun diye değil, karnını doyursun diye bitler.

Alacağına şahin, vereceğine karga.

Karga gibi leşe konma.

Karga gibi sesi olmak.

Kargalar derneği.

Kâfir – karga ilişkisi, Habil – Kabil olayında da vardır. Yoldan çıkarak kardeşi Habil’i öldüren Kabil kendini, karga kadar olamamakla suçlamıştır. Bu olayı anlatan âyetler şöyledir:

“Onlara, Âdem’in iki oğlunun olayını anlat: Bir gün birer kurban sundular; birininki kabul edildi, diğerkinki edilmedi. Kabul edilmeyen, "Ne olursa olsun, seni öldüreceğim" dedi. Öteki: "Allah, sadece sakınanlarınkini kabul eder" dedi.

“İnan ki, beni öldürmek için elini kaldırsan, ben seni öldürmek için el kaldırmam. Ben Allah’tan, varlıkların sahibinden korkarım”.

İsterim ki, hem benim günahımı, hem de kendi günahını yüklenip o cehennem ateşinin arkadaşlarından olasın. Zalimlerin cezası budur”.

Sonra ötekisi nefesine uydu ve kardeşini öldürdü... Kaybedenlere karıştı gitti.

Derken Allah, yeri eşeleyeyen bir karga gönderdi. Bu ona, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini göstermesi içindi. "Yazık bana!" dedi. “Şu karga kadar da mı olamadım ki, kardeşimin cesedini gömeyim?” Nihâyet ettiğine pişman oldu.” (Maide 5/27-31)

Bütün bu sebeplerden dolayı Bakara 171. âyete şu anlamı vermek gerekir:

“Kâfirlik edip gerçekleri görmezlikten gelenler, dinlemediği sese karşı öten karga gibidirler; onun dinlediği sadece bağırtı ve çağırtıdır. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Onlar akıllarını kullanmazlar.”

Bu mealde âyetin metnine hiçbir müdahale yapılmamıştır.

(ذَرَأَ) KELİMESİ

(ذَرَأَ)'nin iki anlamı vardır; biri beyaza çalan renk, diğeri tohum serpmekdir; أي ذَرَأْنَا الْأَرْضَ، أي يَذْرَأُهَا⁵⁰.

Saçları ağarmış erkeğe اذْرَأُ kadına da امرأة ذَرَاءُ denir. "saçları ağardı" demektir⁵¹. الذَّرَاءُ beyaz, ملح ذَرَائِي وذرَائِي Beyaz tuz anlamına gelir⁵².

Şu ayet delil gösterilerek ذَرَأَ'ye خَلَقْ anlamı da verilmiştir⁵³. خَلَقَ Türkçe'ye "yarattı" diye tercüme edilmektedir⁵⁴.

فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرُؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ.

O gökleri ve yeri yaratandır. Size kendi nefislerinizden eşler yaptığı gibi en'amı da eşleştirmiştir. O, (يَذْرُؤُكُمْ فِيهِ) sizi yeryüzünde yaratır. Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O, işitir ve bilir. (Şura 42/11)

Ayetteki (يَذْرُؤُكُمْ فِيهِ) ibaresine "yaratma" anlamı uygun düşmez. İnsana ve en'ama kendi cinslerinden eşler verildiği söyledikten sonra onları yaratmaktan bahsetmek olmaz.

Kelimeye; ya saçların ağarması anlamındaki ذَرَأَ'yı müteaddi yaparak "saçlarını ağartma yani yaşlandırma" ya da onun lazımi anlamı olan "besleme ve yetiştirme" anlamını vermelidir. O zaman ayetin meali şöyle olur:

O gökleri ve yeri var edendir. Size kendi nefislerinizden eşler yaptığı gibi en'am'ı da eşleştirmiştir. O, yeryüzünde sizi beslemektedir. Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O, işitir ve bilir.

Müfredatta ذَرَأَ'ye; إظهار الله تعالى ما أبداه" Allah'ın bitirdiği şeyi ortaya çıkarması" anlamı verilmiştir. ذَرَأَ'nin anlamı أوجد أشخاصهم" şahıslarını var etti"dir⁵⁵. Şahıs, kişinin veya eşyanın uzaktan görüntüsüdür⁵⁶. Sadece yetişmiş ve olgunlaşmış olan şey uzaktan kendi şeklinde görülebilir. Bu sebeple kelimeye Müfredat'ın verdiği anlam ile bizim verdiğimiz anlam örtüşmektedir.

Bu anlamın doğruluğuna âyetlerden örnekler verelim:

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا ...

⁵⁰ Mucemu mekâyîs'il-luğa, (ذَرَأَ) mad.

⁵¹ Lisan'ul-Arab

⁵² Mucemu mekâyîs'il-luğa, (ذَرَأَ) mad.

⁵³ Bkz. Mucemu mekâyîs, Lisan'ul-Arab

⁵⁴ Kolay anlaşılın diye burada biz de yaratma anlamını verdik ama خلق yaratma değil, biçim vermedir (= التقدير). (Müfredat). Nitekim İsa aleyhisselam الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ = Sizin için çamura tam bir kuş biçimi veririm... (Al-i İmran 3/49) demiştir.

⁵⁵ Müfredat

⁵⁶ Es-Sihah: سواد الإنسان وغيره نراه من بعيد

Allah'ın yetiştirdiği ekinden ve en'amdan⁵⁷ ona pay ayırır ve kendilerince "Bu Allah'ın, bu da ona ortak saydıklarımızdır" derlerdi. (En'âm 6/136)

Bu ayette ذُرْأ kelimesi, ekinin ve enamin yetişmiş, olgunlaşmış ve paylaşılacak duruma gelmiş halini göstermek için kullanılmıştır. Bu da verdiğimiz anlamın doğruluğuna delildir.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ
وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Sizin için dinleme ve görme organları ve gönüller var eden odur. Ne az şükrediyorsunuz! Sizi yeryüzünde yetiştiren de odur. Onun huzurunda toplanacaksınız. (Müminun 23/78-79)

Birinci ayet, yaratılmış insanın biçimini ve en önemli organlarını anlatıyor. İkinci ayetteki (ذُرْأ), yaratma diye tercüme edilirse gereksiz tekrar olur. Hâlbuki yaratılma ile haşır arasında insanın yetişip olgunlaştığı dünyadaki hayatı vardır. İşte (ذُرْأ) onu ifade için kullanılmıştır.

Zürriyet de (ذُرْأ) kökündendir⁵⁸. Kişinin zürriyeti, kendinden sonra yaşayacak neslidir. Yetişip olgunlaşmayanlar o hayatı yaşayamazlar. Şu âyet buna işaret eder.

إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنْ بَعْدِهِمْ

Şirke düşen sadece babalarımızdır, biz onlardan sonra gelen zürriyetiz. (Araf 7/173)

Sonuç olarak (ذُرْأ) kökünden Kur'an'da geçen kelimeler besleme ve yetiştirme anlamındadır. Doğrusunu Allah bilir.

⁵⁷ Deve, sığır, keçi ve koyun

⁵⁸ Sıhah

Biyografi Raporu

Değerli Nesil Yayınlarının yöneticilerine kısa bir rapor:

1. 12. 2011 akşamı Üstadın Entelektüel Biyografisi kitabını aldım. 5–6 saat, belli bir kısmını (sayfa 99’dan 159’a kadar) okudum. Bu kısımda geçen bazı bilgilerle ilgili, kısa birkaç not tarzında şu malumatı göndermek istedim. İnşallah faydalı olur. Eğer ağabeylerim uygun görürse bütün kitabı bu şekilde gözden geçirmek isterim.

Evvela: Bu çalışma büyük bir birikime dayalı olduğundan ve olayların nedenlerini satır arasında izah etmesi açısından binler takdire şayandır. Yalnız Üstadın ilmî birikiminin ve onun zihniyetinin özellikle Risale-i Nurdaki büyük ilmî mebhasların entelektüel nedenlerini ve arkaplanlarını hiç görmedim. Şimdi bu kısa notlarda bu ilmî, derin meseleye girmeden sadece altmış sayfadaki bazı tashih ve önerilerimi ağabeylerime gönderiyorum. İşte:

Sh: 99

“Said Nursi’nin İttihad Terakki ile münasebetleri uzun ömürlü olmadı. Çünkü o dönemin birçok şahsiyeti gibi yeni gelişmeler karşısında o da hayal kırıklığına uğramıştı.”

Bu iddia üzerine müzakere edebileceğimiz beş bilgi elimizde var.

1) Üstadın İttihad Terakki ile ilişkileri, bazılarının sandığı gibi; saf ve heyecanlı bir Kürd hocasının yanılgısı değildir. Çünkü Üstad Bediüzzaman ömrü boyunca, *meşrutiyet, hürriyet, itti-had-ı milli ve İslamiyeti* savundu. Ki bu değerler, İttihad Terakki’nin dağıldığı güne kadar onların temel ilkeleri olarak devam etmiştir. Onun için bazı gayr-ı müslimler zaman zaman İttihad Terakki’ye kızıyorlardı.

2) Şükran Ablanın dile getirdiği hayal kırıklığının tarihi 1909’dur. Hâlbuki Üstad, 1911’de basılan Münazaratta belki yüz yerde İttihadcıların Hükümetini ve onların ilkelerini savunuyor. Münazarat adeta bu değerlerin manifestosudur. Bu kitapta İttihad Terakkinin sadece %10’u dinsizdir, diye söylüyor. Barla Lahikası ve Mektubatta bu %10’un da müslim-i gayr-ı mümin olduğunu ifade ediyor. Ve Mektubatta, bu bilgiyi İttihad Terakki kelimesini kullanmadan anlatıyor ki, o cepheden Risale-i Nura muhalefet gelmesin.

3) Üstadın İttihad-ı Muhammedî’ye üye olması, İttihad Terakkiye alternatif olsun, diye değildir. Volkan’da çıkan makalelerinden anlaşılan onun amacı, hem İttihad-ı Muhammedî Cemiyetini dengelemek, hem Müslüman kamuoyunu oluşturmak idi..

4) Üstadın bütün fırkalara yönelik ilişkisi dar bir çerçevede değildi. Her fırkanın olumlu taraflarını esas alıyordu. Nitekim fikren katılmasa da İttihad Terakkiye muhalif olan Ahrar Fırkasını seviyordu. Ve Sultan Reşad ile ilişkileri çok iyi idi. Emirdağ Lahikasında görüldüğü gibi..

5) Nihayet 1936’da, İttihad Terakki ile olan ilişkisini kendisi şöyle anlatıyor:

“Eski Said’in İttihad Terakki Komitesine şiddet-i muhalefetiyle beraber, onların hükümetine ve bilhassa orduya karşı tarafgirane yüksek takdiratı ve iltizamları ise, bir hiss-i kablelvuku ile yağı içinde bulunan o cemaat-ı askeriyede ve o cemiyet-i milliyede bir milyona yakın evliya mertebesinde olan şühedayı altı yedi sene sonra tezahür edeceğini hissetmiş, ihtiyarsız olarak, meşrebine muhalif, onlara dört sene tarafgir bulunmuş.. Sabık Harb-i Umumi çalkamasıyla o mübarek yağı alındı, yağı alınmış bir ayrına döndü. Yeni Said dahi Eski Said’e muhalefet edip mücahedesine döndü.” (Kastamonu Lahikası, 47)

Bütün bunlara rağmen Üstadı Abdülhamidçi gibi göstermek, ömrü boyunca yeniliğe ve ilmiğe âşık olan Üstada pek yakışmıyor.

Sh: 109

Bu Entelektüel Biyografide İttihad-ı Muhammedî ve İttihad Terakki konusunda çok muhtemel bilgiler veriliyor. Hâlbuki Üstad Divan-ı Harb-i Örfî’de sekiz zahiri sebebi açıkça sayıyor. Asar-ı Bediyye sayfa 396’da asıl gizli sebebi de söylüyor. İfade şudur:

“S- Ehl-i hevanın dillerine dolayarak vızıltılarına bahane gösterdikleri Otuzbir Mart Hadisesi hakkında siz ne dersiniz?

C- Evvela, eğer 11 Nisan⁵⁹ saikası hakkında sual ediyor isen; Onu ben Divan-ı Harb-i Örfî Mahkemesinde müdafaatım olan “İki Mekteb-i Müsibet’in Şehadetnamesi” eserimde şerh etmişim.

Bu kitaba ilaveten; bütün kuvvetimle diyorum ki: O hadise muvafık ve muhaliflerin hataları ile vücuda gelmiş bir hadisedir. Birbirine muhasım olan her iki taraf, hatalarını bazı sessiz ve mütevekkil masumların üstüne atmalarından ibarettir.

İşte ey fesat ve bozgunculuklarını başkalara yükleyerek kendilerini temize çıkarmağa çalışan mağrurlar! Sizin meseleniz; birbirlerini katledip yeryüzüne fesat saçan adamların meseline benzer ki; bunların fesatlarını defetmek ve onları sulha davet için aralarına bir kısım salih ve masum kimseler girer. Musalaha için aralarına girmiş olan bu insanlar, onlara mukaddes şeyleri hatırlatırlar ki o iki tarafın müthiş desiselerini izale etsinler.. Şu arabulucuları, o mukaddesatın bereketiyle onların fesatlarının yüzden bire inmesine Cenab-ı Hak muvaffak eder.

İşte tam bu esnada (fesatlı desiseleri meydana çıkacağı sırada) birbirleriyle boğuşan o iki muhasım grup, kendilerini temize çıkarmak için birbirlerinin nefislerini gurur hediyeleriyle okşayarak ve karşılıklı olarak birbirlerinin enaniyetlerine rüşvet vererek; gayet insafsızca o masum nasihatçilere karşı birleşirler.. Ve düşmanlık oklarını hemen bunlara çevirmeye başlarlar.. Ve kendilerinin –ortadaki veba yollarını kapatmaya çalışan bu masumlara- bütün hatalarını yüklerler.” Tercüme: A. Badıllı

Demek istediğim, bu kitap Üstadın biyografisi olmasından dolayı 31 Mart Vakası ve her iki cemiyetin birbiriyle olan münasebetleri daha net olarak yazılabilir.

⁵⁹ Onbir Nisan saikası, Rumi 11 Nisan 1325, 25 Nisan 1909 tarihidir ki, Hareket Ordusunun Edirne’den kalkıp, gelip İstanbul’u kuşatmasıdır. –Naşir-

Nitekim bu bahis içinde Cemiyet-i Mukaddese tabiri bile muhtemel olarak veriliyor. Hâlbuki bu tabir İttihad Terakki için kullanılıyordu. Volkandaki ifade de yine o cemiyet içindir. Çünkü başta Üstad olmak üzere İslamcı kesimin İttihad Terakkideki büyük Müslüman çoğunlukla özellikle Enver Paşa ile ilişkileri çok iyi idi.

Sh: 114

Eski Risalelerden yapılan alıntılar metinden kopuk ve orijinal haliyle verildiğinden ne avam ne de entellektüeller bunları anlamaz. Mesela:

“Nısf-ı küre-i arzda meknun uruk-u zehep”

Hâlbuki burada demek istenileni ifade etsek daha iyi olur. Mesela bu veciz ifadenin manası şudur: *“Yer küresinin içinde altın damarları saklı olduğu gibi, Müslümanlar da Dünyanın yarısında sakın oldukları halde gizlenmişler, bir faaliyet gösteremiyorlar.”* Nitekim Risale dışından yapılan alıntılar bu şekilde ele alınmıştır.

Ve mesela: Üstadın eski eserlerinde Maarif ve Milli Eğitim manasında kullandığı *“Marifet”* kelimesi aynen verilmiştir. Kimse de bu kelimenin bu manada olduğunu bilmez. Bunun gibi Sanayi manasında kullandığı *sanat* kelimesi de aynen bırakılmıştır.

Sh: 115

“Cemiyetler gerekli idi” deniliyor. Üstad ise, birçok yerde o cemiyetlerin ve kulüplerin bölücülüklerinden dolayı büyük yıkımlara sebep olduğunu söylüyor. Kulüpler tefrika-i kuluba sebep oldular, diyor.

“Fırkasız meşrutiyetten hiçbir zaman matlup olan semerat iktıtaf olunamaz.”

Bu cümleyi de aynen almışlar. Fakat ne yeni ne eski okuyuculardan hiç kimse bundan bir şey anlamaz. Ayrıca bu cümlemin demek istediği çok partili yapıyı Üstad, Sunuhatta kabul etmiyor. En azından Cumhuriyet öncesi dönem için çok partili yapıyı yıkıcı buluyor.

“Dediler:

— Fırkacılık (particilik) lazım-ı meşrutiyettir (demokrasinin gereğidir.)

Dedim:

— Bizdekilerde hutut-u efkâr telaki için mütemayilen imtidada (bizde fikirler buluşmak için eğilerek gitmeye) bedel, münharifen (yan çizerek) gittiğinden nokta-i telaki(buluşma noktası) vatanda, belki kürede görülmüyor. Vücut-adem gibi; birinin vücudu ötekinin ademini ister.

İnad bazen müfrit fırka (aşırı parti) mutaassıplarına, dalal ve batılı iltizam ettirir. Şeytan birisine yardım etse, melek der, rahmet okutur. Ötekinde melek görse, libasını değiştirmiştir der,

lanet eder. Su-i zan ve hüsn-ü zan nazariyle dürbinin iki tarafı gibi leh, aleyh.. vâhî (zaif) emareyi bürhan, bürhanı vâhî emare görür.” (Sünühat, Asar-ı Bediyye, sy: 145–146)

Yukarıdaki uzun cümlelerin meali ise şudur: “Çok partili yapı olmadan, demokrasiden beklenilen meyveler elde edilemez.”

Sh: 115

Ayasofya Mevlid ilanı için, 31 Mart 1909 tarihi verilmiştir. Hâlbuki bu sayı bizim bugünkü takvime göredir. Ki o günün Rumi takvimi için 17 Nisan 1909’a denk geliyor. Çünkü 31 Mart karışıklığı böyle bir mevlide imkân vermezdi.

Sh: 121

41. Not için Munazarat gösterilir. Hâlbuki Münazaratta öyle bir bilgi yok. Bu 41. Notun sonunda “35–36 aşâğıda iktibas edildi” ifadesinden de bir şey anlaşılmıyor. Ayrıca bu bilgi Asar-ı Bediyye 315’deki bilgiyle çelişiyor.

Sh: 122

Bu sayfadaki İttihad Terakki aleyhindeki beyanlar, Münazarattaki bilgilerle çelişiyor. Çünkü bu gibi dedikodular, İttihad Terakki feshedilince ve Osmanlı birikimi, Masonlara ve Kemalistlere kalınca, Kemalistlerin İttihad Terakki Cemiyetine özellikle Enver, Talat ve Cemal Paşalara yaptıkları iftirallardır. Demek Osmanlı için mecburi olan Birinci Dünya Savaşı ve bu savaşa katılmanın yıkımlarını İttihad Terakkiye yüklemek yanlıştır. İngilizlerin propagandasıdır.

Demek eğer bu gibi aydınlatıcı bilgiler verilmezse, Üstadın İttihad Terakki ile olan ilişkisi sürekli olarak Risale-i Nura bir leke olarak gösterilecektir.

Sh: 133

Bu bölümde; Üstadın Meclis-i Mebusan-ı Osmanî’ye söylediği ve Volkan’da 14 Mart 1909’da yayınlanan nutkuna hiç değinilmemiştir. Hâlbuki bu mesele çok önemli ve çok gereklidir.

Sh: 136

“Nur inkişaf edecek zulmet inkişâ’ edecek” ifadesi zulmet inkişaf edecek, diye yazılmıştır. Hâlbuki inkişâ –ki orjinalde inkişâ’dır- karanlığın geri çekilip yok olması demektir.

Bu sayfada 4. Nottaki bilgi de yanlıştır. Çünkü Üstad Münazarat’ta o üç zulmeti açıkça dile getiriyor. Şöyle ki:

“S- Nedir o üç kayıd ki, istibdad-ı manevi onunla âlem-i İslamiyeti kaydetmiştir?”

C- Mesela: Rus hükümetinin istibdadı, bir kayıddır. Rus milletinin tahakkümü de diğer bir kayıddır. Âdât-ı küfriye ve zalimanelerinin tagallübü de üçüncü bir kayıddır. İngiliz hükümeti, gerçi zahiren müstebid değil ise de, milleti mütehakkimedir. Âdâtı dahi bir derece mütegal-libedir. İşte size Hindistan bir bürhan ve Mısır yarı bürhandır. Binaenaleyh, milletimiz ya üç veya bir buçuk kayıd ile mukayyedir. Buna mukabil, bizim gayr-ı Müslimlerin ayaklarında yalnız bir yalancı kaydımız vardı. Ona bedelen çok nazlarını çektiğimiz gibi, onlar neslen ve serveten ziyadeleştiler; biz bir nevi hizmetkârlık olan memuriyet ve askerlik cihetiyle servet ve nesilce aşağıya yuvarlandık.”

Sh: 148

Münazaratın baskı tarihi 1911’dir. 1913 değildir. Çünkü: a) Üstad 1913’ün tamamında Van’-dadır. Ayrıca ilk baskıda ve Asar-ı Bediyye’de 1911 geçiyor. Muhakemat ile beraber basılmıştır. Nitekim bu biyografide de 148. sayfada bu bilgiye bir işaret var.

Sh: 139

42/38. ayetin meali şöyle olmalı: **“Onların idare biçimi, aralarında yaptıkları şuradır.”**

Yine bu sayfada ve 140. sayfada iki dizgi hatası var: Medine-i fazıla-yı hayaliseyi, “Medine-i fazıla-i hayaliyesi” olacak.. Saadet saray-ı medeniyet, “saadet sarayı medeniyet” olacaktır.

Sh: 149

Bu ve benzeri sayfalarda cümle olarak verilen metinler en azından dipnotta açıklanmalı. Mesela: *“Hal sahrasında, istikbal dağlarına daima yağmur veren hakaik-ı hikmetin maden-i tebehhurati, efkâr ve akıl ve hak ve hikmettir..”*

Bu ifadenin meali şudur:

“Çöl gibi olan şimdiki zamanda, geleceğin gelişmiş ve kalkınmışlığına canlılık verecek olan bilim gerçeklerinin buhar kazanı, kamuoyu, akıl, din ve felsefedir.”

Sh: 151

“bilad-ı Arabiyeden bir rihlet-i şitaiye..” yaptı, alıntısının başı eksik kalmış. İşte bu eksiklik-ten ve Arabî ibare olduğundan bir şey anlaşılmıyor.

Cümlelerin tamamı ve manası şudur: *“Güzden (sonbahardan) bahara Arabistanda bir kış seyahati yaptı.”*

Üstadın Şama gitmesi, oranın âlimlerinden bir şeyler almak için değildi. Çünkü Üstad, Kürt aşiretlerini irşat etmek istediği gibi, Arapları da irşat etmek istiyordu. Ayrıca Abdulkadir Badıllı ağabeyin nakline göre Zıyaeddin Hazret ile beraber Hacc ibadetini yapmak istiyordu. Fakat İstanbul’da acil durumlar ortaya çıkınca Beyrut üzerinden gemi ile İstanbul’a geldi.

Son Bir Not:

Üstadın tedris hayatı –bildiğim kadarıyla- 1890’larda Horhor Medresesinde başlıyor. Kitapta ise, Üstadın Horhordaki tedrisatını 1913’te başlatıyor. Bundan önce Erek Dağı eteklerinde Çorevanis Köyü civarında öğrenci yetiştirdiğini söylüyor. Hâlbuki Üstadın Erek Dağı hayatı 1923’te Ankara’dan ayrıldıktan sonradır. Çünkü Horhor bölgesi de dâhil Van’ın Müslüman mahalleleri 1916’da Ermeniler tarafından yakılmıştı. (26. Lem’ada ve Molla Hamid Ağabeyin ifadelerinde geçtiği gibi..)

3. 12. 2011
Bahaeddin Sağlam

Bir Mazeret

Risale-i Nur’u, İslam Dünyası’nı, Türkiye’deki iman hizmetlerini ciddi olarak ilgilendiren bir kitabın tashihinde bazen hiciv ve ironi üslûbunu kullanmak zorunda kaldım. Çünkü:

Akla ve delile dayalı olan İslamiyet ve 7000 ilmî meseleyi keşfeden Risale-i Nur ve milyonlar fedakâr gençleri çalıştıran Nur Cemaati namına çok üzıldüm. Çünkü kitabın yarısı yanlış çıktı. Onun için üzüntümü ancak bu üslup ile anlatabildim.

O yanlış cümlelerin eksiklikleri ve kopuklukları o kadar karışıklık ve seviyesizlik gösteriyordu ki ancak ironi üslubuyla anlatılabiliyordu.

Nur Cemaati’nin ve Ağabeyler’in kusuruma bakmamasını rica ve umut ederim.

30. 08. 2007
Bahaeddin SAĞLAM

Risale-i Nur ile Alakalı Önemli Bir Kitap Üzerine Notlar

Bediüzzaman, Mektubât kitabında Osmanlı saltanatının dağılmasını, dünya büyüklüğünde önemli bir olay olarak görüyor. Ve Lahika Mektupları'nda 20. asırda olan kültürel depremi, ondan on kat daha büyük bir olay olarak görüyor.

İslam Dünyası bu büyük depreme hazırlıksız olarak yakalandı. Başta Bediüzzaman olmak üzere M. Abdûh, Afganî, Abdurrahman Kevâkibî, Şeyh Sinûsî, Şeyh Abdülkâdir, bu kültür depreminden önce, İslam âlemindeki sorunları, hatta genel dünya sorunlarını, İslam'ın sosyal adâlet yapısıyla, millî duygularla, sosyolojik temel ilkelerle atlatabileceklerini sanıyorlardı.

Fakat 1789'da başlayan Yeni Avrupa Düzeni, Avrupa'da Kilise'yi mağlup ettiği gibi 200 sene sonra İslam'ın dinî değerlerini de mağlup etti. İşte bu benzersiz mağlubiyete karşı, Türk Dünyası, Arap Dünyası ve diğer kenar İslam milletleri farklı savunma mekanizmaları geliştirdiler.

Kenar ülkelerde, başta İran ve Pakistan, güçlü mezheplerin taklit gücüyle, özellikle İran, Ali Şeriatî'nin İslam'ın sosyolojik mucizevî bilgileriyle ve Pakistan, İkbâl'in felsefî mucizevî izahları ile bir derece nefes alabildiler.

Arap Dünyası ise üçe bölündü:

Batının seküler değerlerini kayıtsız-şartsız olarak kabul edip, İslam'ı da millî bir kültürel bâkiye olarak kabul eden, pozitivist ve determinist akım. Câbirî, Hasan Hanefî, Muhammed Arkun, bu akımdandırlar.

Marksist ve materyalist akım... Bunlar daha çok Irak ve Suriye'de geliştiler. Sonra bunların bir kısmı da, İslam'a döndü. Fakat İslam'ın değerlerini materyalize ederek...

Akide'de, selefî; fıkıhta, Hanbelî ve Mâlikî; aksiyoner, dinî meseleleri duygusal olarak ele alan ve sonra siyâsîleşen genel Arap Aydınları ki, cihadı, sosyal şiddet olarak algılıyorlar.

İşte Risale-i Nur, Arapça'ya çevrilince, maalesef sadece bu üçüncü gruba faydalı olabilmiştir. O da cihadın şiddetle olamayacağı konusunda onları ikna etmesidir. Maalesef, diğer dinî ve hissî konularda bir katkısı olmamıştır.

Çünkü Türkiye'deki Müslümanlar, bu evrensel, aydınlatıcı fakat yıkıcı depreme karşı en birinci cephede idiler. En çok bombardıman onların üzerinde yapıldı. Türkiye'de, tasavvuf da, ilimler de, dil de, genel dünya görüşü de epey tahribât gördü. Bediüzzaman'ın tâbiri ile 10 yıl içinde 300 yıllık yıkım yapıldı.

İşte bu yıkıma karşı, bazıları Türk-İslam sentezini kullandılar, bazıları tasavvufu kullandı. Diğerleri, başta anlattığımız Arap Dünyası'ndaki üçüncü akımın devamı olarak, Arap literatürünü, reçetelerini Türkiye'ye uyguladılar.

Bediüzzaman ise, bu gruplar daha hiç ortada yokken 1922'den beri 5 amaçlı bir programı uyguladı. Şöyle ki:

Dış dünyanın çoğu; başta Türkiye olmak üzere Müslümanların inancını yok ettirmek istiyordu. Buna mukabil, Bediüzzaman, en birinci vazife olarak bu yıkımı tersine çevirmeli idi. Sonra, tasavvufî bilgileri, ilmî bilgileri, felsefî bilgileri göstermeli idi. Yeni bir anlayış yerleştirmeli idi. Fakat bu tasavvufî, ilmî ve felsefî görüşleri, esas ve gündemde tutsaydı O'nun en birinci vazifesi olan *imani kurtarma görevi* ne çok çevrelerden engeller gelebilirdi.. Hatta sırf bu birinci vazifeye bir zarar gelmesin, diye bazen stratejik konuları bile yazdı. Açabileceği âyetlerin tefsiri konusunda *açıklamaya yetkili değilim* dedi. Çok sevdiği öz hemşerilerini bile yanına almadı.

Evet, Risale-i Nur külliyyatında gerek bilgi ve gerek metod olarak bir milletin dinsizleşmemesi için gereken her şey var.

Bununla beraber, çok zirvede olarak fakat serpiştirilmiş şekilde tasavvuf, ilim, felsefe ve tefsir ve ontolojik yüzlerce mesele daha var. İşte Nurcuların 1. meselede nefesi bitince ve diğer ilmî konular gündeme gelmediği gibi tersi bir yola gidilince, bugün Türkiye'nin 90 üniversitesinin % 90' ı dinsizdir.

Ve müslüman Araplar, duygusal olduklarından ve Vehhâbilik etkisinde kaldıklarından, Risale-i Nur ile —sözde— yaptıkları ilmî çalışmaları pırlantalara takılan, tenekeden izahlar hükmüne bile geçemiyor. Ve risalelerdeki bu ilmî esaslar anlaşılmadığından gerek Türkiye'de, gerek Arap Dünyası'nda dinî çalışmalar, din milliyetçiliğini ve duygusal medhiyeler olmayı geçemiyor.

Her şeye rağmen, yani Vehhâbiliğe rağmen, Arap milliyetçiliğine rağmen, Avrupa Değerlerine rağmen, Dr. Ferid El-Ensârî Bey'in, bütün Risaleleri okuması ve sevmesi ve takdir etmesi binlerce tebriğe layıktır. Fakat Üstad'ı anlamadığı için, onun çalışması Üstad'ın durdurmak istediği bu asırdaki kültürel değişim depremine karşı, kazma ile karşı koymak gibi kalıyor. Ayrıca bine yakın, tesbit, izah ve tercüme yanlışı içeriyor. Nur Cemaati'nin de bunları görmemesi ayrıca insanı üzüyor.

Nur Cemaati'nin kendi içinden biyologlar, feylesoflar, sosyologlar, ekonomistler, ontologlar çıkmalı! Bu depremi durdurmalı. İşi Araplara bırakmamalı! Maalesef bu güne kadarki Risale-i Nur ile ilgili çalışmalar, medhiye niteliği ötesine geçememiştir. Bediüzzaman'da Devlet Felsefesi hariç. Çünkü Nurcular siyâseti iyi biliyor. Biz bu işi Araplara bırakmayıp kendimiz yapmalıyız. Hatta değil İslam'ı, diğer dinleri de savunmalıyız ki, 300 yıl önce başlayan bu deprem durdurulabilsin. Şâirin dediği gibi,

*Ben bütün gücümle feryad ediyorum,
Eğer bu kutsal köyde birileri varsa.*

Şimdi değerli ve muhterem ve gayet dindâr Dr. Ferid Bey'in kitabının tashihine başlıyoruz.

Sh 11: Müellif gayet açık olarak, Bediüzzaman'ın 20. asırda diğer dinî liderlere muhalif olarak, çözümünü Kur'anın mucizeliğinde gördüğünü söylüyor. Fakat 300 sayfalık kitapta tek bir mûcizelik nüktelerini gösterememiştir. Gösterdiği âyetlere de avâmî bir meal verilmeyle yetinilmiştir.

Sh 12: Hutbe-i Şâmiye'den yaptığı alıntı, daha sonra yazılan Risale-i Nur'daki bilgilerle alakalı değil. O Hutbe'de geçen altı hakikat ile ilgilidir.

Sh 15: Kitabın girişinde, kitabın ismiyle ters olarak, bu kitabın işlediği kelimelere ıstılah diyor. Hâlbuki kitabın ismi Risale-i Nur'un Anahtar Kavramları'dır. *Terim (ıstılah), bir kelimenin belli bir ilim formatı içinde kullanıldığı özel anlamdır.* Terim ile kavram farklı şeylerdir. Ve kitaba konu olan iman, insan gibi sözcükler terim değildir. Fakat ısrarla ıstılahlar (terimler) deyimini kullanılıyor.

Sh 16: *Kavram bir bilimdir; Kavram ilmin âlemi (özel ismi)dir,* demek, ve mütercim *alem* kelimesini de **âlem** olarak çevirmesi gerçekten, ancak ikisinin de bilgisizliğini gösterir.

Sh 17: Bir kavramın kendi ait olduğu ilimde kullanılmasına *mana-yı ismî* demek ve başka bir ilimde ona *mana-yı harfî* demek, Risale'nin iki temel deyimini bilmemek demektir. Ve ıstılah (terim) gerçeğini anlamamak demektir ki, bir paragraf sonra kavram ile ıstılah aynı şey olarak gösterilmiştir.

Sh 18: *İlmin temeli kavramlardır,* diyor. **Hâlbuki bir ilimde, önce kurallar, sonra hükümler, sonra kavramlar oluşur.**

İstinbat, istikrâ, kıyas, istidlâl mefhumlarını kural olarak vermiş. Hâlbuki bunlar bir kural değil. Bir araştırma yöntemidirler.

Ve mütercim bunların Türkçe manasını vermemesi cemaatin de bunları bilmemesi ayrıca uygunsuz bir davranıştır.

İstinbat, *âyet ve hadislerden, hüküm çıkarma demektir. İstikrâ, tüme varım şeklindeki araştırma demektir. Kıyas, bilinmeyen bir meseleyi, aynı gerekçeden dolayı bilinen bir meseleye kıyas etmek demektir. İstidlâl ise, yanlışa düşmemek için bir dayanağı edinmek demektir.*

Sh 19: Risale-i Nur bir iman ve kelam kitabı iken, müellif usûl ve usûl-u fıkıh dışında bir şey bilmediğinden sanki usûl-u fıkıh yazıyormuş gibi, girişi bu gibi tâbirlerle doldurmuştur. Ne kendisi, ne de mütercim bunları açıklamadığından, kitap değil şerh olmak, belki kendisi şerhe muhtaç hale gelmiştir.

Mesela:

Tahrîcu'l-Menat: Hükümün, fetvanın gerekçesinin ortaya çıkarılması iken, *Tenkihi'l-Menat:* Hükümün gerekçesinin doğru olup olmadığını tahkik etmek manasında iken, *Sebr:* Olabilecek bütün gerekçeleri toplamak, *Taksim:* O gerekçelerin olumsuz olanlarını tek tek ayıklamak

manasında iken, hiç biri açıklanmamıştır. Ayrıca bu sayfada 20'ye yakın anlamsız ve abes cümle var. Dikkat eden görür.

Sh 20: *Vasfî Metod* diye bir deyim icad ediyor. Tanım ve târiflerle gidilen metod demektir. Ne kendisi açıklamış, ne mütercim açıklamış, ne Türkçe'de, ne de Osmanlıca lügatlerde böyle bir kavram var. Bununla ilgili düşülen dip nottan hiç bir şey anlaşılmadığı gibi, *ilim* kelimesi alem diye dizilince hepten bir muamma olmuş. Müellif burada yine kavramlar ile ıstılahları (terimleri) birbirine karıştırıyor. Risale-i Nur'un kavramlarının tasavvûfî kavramlarla hiç ilgisi olmadığını söylüyor. Bu ise yanlıştır.

Sh 21: Müellif, Bediüzzaman'ın kavram tesbitinde çâresiz (muhayyer) şaşkın kaldığını söyler ve mütercim, Arapça olan muhayyer kelimesini, Türkçe'de mütehayyir diyeceğine, aynen bırakır ve bu kelime Türkçe'de serbest manasına gelir.

Demek ne müellif ne dediğini biliyor, ne de mütercim neyi tercüme ettiğini biliyor.

Sh 22: *Said Nursî'nin özel manalar yüklediği kavramları ilim ehlinin nazarına arz ettim*, diyor. Ama Bediüzzaman'ın, kitapta anlatılan hangi kavrama bir özel mana yüklediği ve neyi yüklediği belli değil. Kitapta da böyle bir açılım geçmiyor.

Mütercim, vasıflandırma (tanıtıcı), kevnî (evrensel veya doğal), aklânî (rasyonel) gibi yüzlerce kelimeyi aynen Arapça bırakmış. Ve Türkçe'de o kelimeler asla yoktur. Kitap şerh olacağına şerhe muhtaç hale gelmiştir.

Sh 23: *Bediüzzaman'ın kavramları müteşâbihtir. Bunları açıklamak gerek* diyor. Hiç bir kavrama ve açıklama örneğine başvurmada hemen onun şahsiyetine ve içinde bulunduğu ortamı anlatmaya başlıyor.

Sh 25: Bütün kitapta görüldüğü gibi; kendisini, Bediüzzaman'ın, tasavvuf kültürüyle ve kavramları ile asla ilişkisinin olmadığını vurgulamak zorunda hissediyor.

Ve Vehhâbîler gibi; İslam'ın Allah'a doğru (Tevhid'e, gayba doğru) gibi deyimlerini, Allah'ın uzaklarda olduğunu ve varlığın eninde sonunda O'na varacağını vurguluyor... Kitapta bunun çok örnekleri görülecektir.

Sh 26: Allah'ı bilme yollarını anlatırken, Nokta Risalesi'nden örnek alıyor. Sonra 26. Söz'den *Hem şu tarik daha eslemdir*, diye bir alıntı yapıyor. Hâlbuki her iki yerin konuları da farklı. Biri isbata yöneliktir. Diğeri Allah'a yöneliş hakkındadır. Hem de yer, zaman ve makamları farklı...

Mütebâkisi şimdilik yazdırılmadı, gibi, ilhamın kesilmesiyle ilgili cümleleri, siyâsî şartlardan dolayı kesildi, manasında yorumlamıştır. Bu da yanlıştır.

Sh 35: Muhterem müellif, Tevhid'in önemini belirtmesi için, *Bunda ittifak eden ittifaka girmiştir, ihtilaf eden de ihtilafa girmiştir*, diyor. *Müceddidlik için Tevhidin vazgeçilmez bir hakikat olduğunu*, söylüyor. Fakat kitabın genelinde olduğu gibi, bu sayfada dahi Tevhidden

anladığı, kâinatın ötesinde belirsiz bir İlâh'ın bulunduğunu ve kâinat ona doğru gittiğini iddia ediyor. Bu maddî teizme muhalif olan *ehl-i tasavvufu, hurâfecilikle, hatta dalâlet ve küfür ile itham ediyor.*

Sh 36: Müellif de mütercim de *Kur'anın dört büyük maksadı*, deyimini *Büyük Kur'anın dört maksadı*, diye yazıp çevirmiş. Mütercim bu cümleyi Türkçe değil de Makâsıd-ı *Kur'ani'l-Azîm* diye bırakmış. Yine bu sayfada ehl-i tasavvuf ve ehl-i kalbi dalâlet ile itham etmişler. Ve ehl-i tasavvufun tevhidi zevkî *bir hal* olduğu risalede varken, müellif zevkî *bir akide* diye çevirmiştir. Hâlbuki akide, bilgiye ve delile dayanan sabit inançtır.

Yine aynı sayfada, Üstad, Risalelerde Tevhid-i Hakikî'yi Tevhid-i Âmî'ye mukabil tuttuğu halde, müellif Bediüzzaman'ın *Tevhid-i Esmâ ve Sıfat ve Rubûbiyet ve Ulûhiyete Tevhid-i Hakikî* dediğini söylüyor.

Sh 37: *Ehl-i tasavvufu ilmî kaideleri kullanmamakla* itham ediyor. Ve bir kısım mutasavvıfın da *küfür ve inkâra gittiğini*, söylüyor. Hâlbuki Risaleler'de onların tekfirine yönelik, hiç bir kayıt yok.

Bediüzzaman'ı, Vehhâbîler'in pirllerinden olan İbn-i Kayyım El-Cevzî'ye benzetiyor. Hâlbuki Bediüzzaman velâyete, kerâmete, mucizeye kaildir. Ve Risale-i Nur'da asla Vehhâbîlik olmaz, diyor Kastamonu Lahikası'nda...

Medâricü's-Sâlikîn kelimesi yanlış dizilmiştir. *Medâricü's-Sâlihîn* olmuştur.

Sh 38: *İstişhad*'a delil getirilen âyet (Zümer 45) konu ile alakalı değildir.

Âhâdü'n-Nâs (insanların bir tek olanlarından) diye çevrilmiş. “İnsanlardan sıradan biri” diye çevrilmeli. Ayrıca müellifin, bu deymi kullanması anlamsızdır. Tevhid ile ilgisi sadece kök benzerliğindendir.

Mütercim, Arapça bir cümleyi *Allah' ı Rubûbiyetiyle tevhid etti*, diye çevirmiştir. Hâlbuki doğrusu Sadece *Allah' ın Rubûbiyetini kabul etti*, şeklindedir.

Yine mütercim Tevahhade *bire'yihi* cümlesini *Filan kişinin görüşüyle tek kişi oldu* diye çevirmiştir. Doğrusu: *Filan kişi görüşünde yalnız kaldı* şeklindedir.

Ayrıca, 35-40 arası Tevhid ile ilgili kelimelerin çoğu, başta 1. Söz olmak üzere Risale-i Nur'un deyimleriyle ilgisi yoktur.

Sh 40: *El-Vâhadu* kelimesi *El-Vâhidu* şeklinde tashih edilmeli.

El-Ehadu kelimesi *El-Ehadu* kelimesi gibidir, cümlesi manasızdır.

Bu 4. paragrafın Türkçesi tamamıyla yanlıştır.

5. Paragrafta *Vahhede* (müennes olarak) değil de *Vahhede* olacak.

6. Paragraf, hiç bir mana taşıyor. Taşısa da saçma ve yanlış fikirler önümüze gelir.

a) Güya Tevhid-i Âmî ile Tevhid-i Hakikî küllî birer kavram imiş. (Bu da yanlıştır.) Küllî Tevhid ile bu yönden irtibatları olmaz.

b) Her birisi diğerini tazammun ettiğini söylüyor. Hâlbuki böyle bir ifade Risaleler’de yok. Ayrıca yanlıştır.

c) Tevhid-i Hakikî’ de, Tevhid-i Âmî’de Tevhid’e dayanır. Demek Tevhid ayrı kavram imiş.

İşte düşüncesizce söylenmiş bir paradoks... Ki kitapta bunun gibi yüzlerce paradoks cümle var. Bilmiyorum Risaleleri anlamak mı? Yoksa onun sığ şerhlerini mi?

Sh 41: *Tevhid mefhumu mücerred aklî idrak üzere kâimdir.*

Yani kalbin onda payı yok. Yani...

Allah aşkına, bu sayfadaki 5. paragrafı okuyun. Nasıl bir hezeyanın karşısında olduğunuzu görün. Ve İslam Dünyası’nın neden iflas ettiğini anlayın!

Sh 42: *Tevhid-i Âmî ve Zâhirî insanı, dalâlete, inkâra, inançsızlığa sürükleyebilir, diyor müellif.*

a) Risalelerde nerede böyle bir mana ve ifade var? Risalelerde olan *Âmîlerin nazarında bazen gaflet olabilir. Rahatlıkla her şeyi aklen Allah’a veremeyebilir*, cümlesi nerede? Yukarıdaki cümle nerede?

b) Bu sayfada 2. paragraf olarak yapılan alıntı, Tevhid-i Hakikî’nin özellikleriyle ilgilidir. Yukarıdaki konu ile asla ilgisi yok!

Bilmiyorum, müellif mi uyuyordu, mütercim mi? Yoksa okuyucular mı uyuyor?

3. Paragraf da, konu (yukarıdaki bahis) ile asla alakalı değildir.

4. Paragraf da, konu ile alakalı değildir.

Sh 43: *Said Nursî’ye göre, kelim ilmi tevhid gayesine ulaşmak üzere yaratılan insanda taabbüd (kulluk) manasını bırakmaz.*

Allah için acaba bu harika ve saçma cümleden bir şey anladınız mı? Ben hayal-meyal üç yersiz mana anladım.

a) Kelamcılar, Vehhâbîler gibi Allah’ı bilmiyorlar.

b) Bu da insanda ibâdet etme aşkını söndürüyor.

c) Asıl olan Kur'anın Tevhid anlayışıdır. (O da çok derindir. Biz anlamayız.)

Ayrıca mütercimin, Arapça taabbüd (kulluk) kelimesini aynen bırakması yanlıştır. Çünkü Osmanlıca'da bu kelime *Hikmetini bilmesen dahi yaptığın ibâdet* demektir. (29. Mektuba bakınız!)

Tevhid-i Âmî, Tevhid-i Hakikî'ye muhaliftir.

Hâlbuki bunlar birbirine aykırı değiller. Sadece 1.si, 2. sine göre nâkıs ve eksiktir.

Yaratıcılıkta Tevhid'e inanmak ile Allah'ın Zât'ının birliğine ve Tekliğine inanmak arasında çok büyük fark vardır. Dolayısıyla Zâhirî ile Tevhid-i Hakikî arasında büyük farklar vardır.

Yine yeni bir cümle, yine yeni bir saçma!

a) Evvela Tevhid-i Rubûbiyet ve Hallâkiyet ile Tevhid-i Zât birbirinden farklı değiller.

b) Ayrıca Tevhid-i Zâhirî ve Âmî ile yukarıdaki iki kavramın direkt ilişkisi yoktur.

[Galiba modern Araplar, düşünmeden çağrışım metoduyla kitap yazıyorlar.]

Sh 44: Sayfa başında *b maddesi* var. Fakat öncesinde *a maddesi* yok.

Sh 45: Müellif, varlıkları ayrı bir nesne olarak görür. Allah'ın esmâsını ise dışarıdan o nesneler üzerinde yansır, şeklinde ifade eder. Ve bu ayırım bütün kitapta yüzlerce sefer geçer.

Hâlbuki eşyanın, nesnelerin esmâya ayinedârlığı onların, mücessem kudret, ilim, irade olmalarıdır ve Rubûbiyetin hizmetkârları olmasıdır. (32. Söz'ün 3. Mevkîfî'ne bakınız.)

Sh: 44-45 deki alıntılarda kısa mesafede tekrarlar var.

Sh 45: Müellif bu sayfada, Tevhid-i Âmî'nin Araplar'ın ve siyâsîlerin *La ilahe illallah* sözlerini içermediğini, bunun Tevhid-i Âmî olmayacağını söylüyor. Durum ise tam tersidir.

Sh 46: *Celâl-i Rubûbiyet ve Cemâl-i Ulûhiyet* diye iki tâbir kullanılmıştır.

Doğrusu: Cemâl-i Rubûbiyet ve Celâl-i Ulûhiyet olacak...

Paragraf 2'de, Üstad'ın anlattığı Tevhidi, biri aklî, diğeri kalbî diye ikiye bölmesi yanlıştır. Risalede bu ayırım yok. İkisi beraberdir.

Sh 49: *Muhâkemât'tan alınan alıntı, Allah'ın 4 yönden bilinmesi ve tanınması ile ilgilidir. Tevhid ile ilgili değildir.*

Fakat maalesef bunun gibi onlarca alıntı, yersiz olarak kullanılmıştır.

Sh 53: *Tevhid mührü ve sikkesi üzerinde Allah'ın Esmâ-yı Hüsnâ'sı görülür*, diyor.

Eğer anladıysanız, buna yanlış bir ifade ve yöntem demeyelim. En azından önerme tersinden olmalı idi. “*Esmâsının tecellisinde Tevhid ve Birlik mührü görülür*” denmeli idi.

Sh 54: *Bediüzzaman'ın iman ve tevhidi eşdeğer kabul ettiği yazılmıştır*. Böyle bir ifade ve değerlendirme yok. Bilakis, Tevhid delilleri, Risale-i Nurda, imandan ve ispattan sonra ayrı bölümler olarak yazılmıştır.

Sh 55: *Tevhid ve Vahdâniyeti aynı olarak değerlendirmiştir*. Üstad'dan da konu ile alakası olmayan bir kaç satır alıntı yapılmıştır. Hâlbuki **Tevhid** (*varlıkların özellikle insanın Allah'ın birliğini kabul etmesi*) demektir. **Vahdâniyet** ise, *Allah'ın Zâtında, sıfâtında, esmâsında bir olmasıdır*.

Sh 56: Müellif, *Küfür Tevhid'in zıt kavramıdır* diyor. Hâlbuki küfür, imanın zıddıdır. Tevhid'in zıddı değildir. **Tevhid'in zıddı şirktir**.

Sh 57: *Dalâlet, taaddüd, kesret, Tevhid'in zıt kavramlarıdır*, diyor. Yine eksik söylüyor. Çünkü dalâlet bazen iman dışında bir meselede olabilir. Taaddüd ve kesretle beraber, insan Allah'ın onlarda yansıdığı Tevhid delillerine inanabilir.

72 No'lu alıntı eksik alınmıştır.

Sâhifenin altında sûfilere isnad edilen söz, hiç bir kaynakta yok. Ve onların mesleklerinde de öyle bir fikir yok.

Sh 58: *Tefrid* kelimesi, bütünleşme diye çevrilmiştir. Hâlbuki Tefrid, sadece bir Allah'a inanmak ve bağlanmak demektir.

Nazar-ı fillah tabiri *Nazar fillah* olacak ve tercüme edilmeli!

Vahdetü'l-Vücûd'un bir nevi kapıcısı ifadesi hiç mana ifade etmez. Etse de öyle bir gerçek ve kavram yok!

Aşk tarikatını *İstidrac* (küfre ve dalâlete düşme) ile nitelendirme tamamıyla yanlıştır.

Mütercim *Tefekkür fi halkıllah* ile *Tefekkür fillah* kavramını yanlış tercüme etmiştir.

Sh 60: Mektûbat'tan alıntı olan 76. Not Lem'alardan gösterilmiştir. Lem'alardan yapılan alıntının ise adresi yok!

Sh 62: Müellif *Esmânın tecellisine mazhar olan varlıkların ayn-ı hakikat olduğu zannını ortaya çıkartır*, diye bir tesbit yapıyor. Hâlbuki

a) Eşyanın hak olduğunu bizzat Bediüzzaman da söylüyor.

b) Ehl-i Vahdetü'l-Vücûd'un çoğu ise tam tersini söylemişlerdir. *Eşya birer hayaldirler*, demişler.

c) Acaba, müellif ve mütercim *ayn-ı hakikat* kelimesinden maksatları Allah'ın hakikati mi? Eğer bu ise gitsinler dil öğrensinler...

Sh 63: *Mefhumu üzerine kurul tevhid* cümlesinde *kurul* kelimesi *kurulu* olacak!

Sh 66: *Vâhidiyet* Allah'ın Zâtı'nın birliğidir, diye sanmıştır. Hâlbuki *Vâhidiyet*, *Allah'ın hiç bir şeyi kuşatması dışında bırakmaması* demektir. (1. Söz'e bakınız!)

Vâhidiyet inanç ile bilinir. Ehadiyet müşahede ve gözlem ile bilinir.

Bir de Tevhid ne ile bilinir diye sorarsam kafanız tamamıyla karışır.

Sh 68: *Tevhid-i Ulûhiyet* Allah'ın ibadette ve Mâbudiyette, kimseyi ortak yapmadığı ve varlıklarının Tevhid ile Ona ibâdet etmesi manasında iken:

Muhterem müellif: *Tevhid-i Ulûhiyet*, *Vâhid* ve *Ehad'in tek olduğunu söylüyor*, Ulûhiyetin (Mâbudiyetin) manasını bilmediğini gösteriyor. Sonra aynı paragrafta Bediüzzaman'ın "*Tevhid-i Ulûhiyet ile Tevhid-i Mâbudiyetin aynı şey olduğu*" sözünü aktarıyor.

Sh 69: Müellif, Tevhid-i Âmî ile Tevhid-i Rubûbiyeti eş anlamlı görmesi gerçekten çok kaba bir dil bilgisini gösterir.

Sh 71: *Müstanbıt* kelimesi *müstanbat* şeklinde olmalı! **Sh: 73** *Şefkat* kelimesi *şefkak* olarak dizilmiştir. Tashih ister.

Sh 75: *Tevhidin makam-ı a'zam makamı* ifadesi *Tevhidin İsm-i A'zam makamı* şeklinde tashih edilmeli.

İNSAN KAVRAMI

Sh 78: *İnsanın yaradılışının illeti* değil de *İnsanın yaradılışının hikmeti* olmalı. Çünkü bu konuda hikmetler manevi ve soyutturlar. İletler ise biyolojik ve somutturlar.

Çünkü Risale-i Nur, insanın yaradılışının illetlerinden ziyade hikmetleri üzerinde durmuştur.

Allah'ın Âdem konusunda meleklerle konuşması yaradılıştan önce olmuştur, deniliyor. Hâlbuki 20. Söz, *Halen de o kanun ve konuşma devam ediyor. Âdem'den maksat, küllî manada Nev'-i Beşerdir*, diyor.

Ayrıca Türkçe'de *İnsanın yaradılışının illetleri* denilmez. *İnsanın yaradılışının sebepleri* denilir.

Sh 81: *İnsana, mâhiyeti itibarı ile bir varlık olarak bakmak Said Nursî'ye has Kur'anî bir bakıştır*, deniliyor.

Bu söz müellifin, Kur'anın ne dediğini, binler ârif ve asfiyânın kitaplarını bilmediğini gösterir. Biz de madem yabancı biridir. Öyle ise her şeyi güzeldir gibi, bir duygu ile böyle şeyleri sunuyoruz.

Her şey insana hizmet ediyor. İnsan ise hiç bir eşyaya hizmet etmiyor, sözünün 1. kısmı doğrudur. Fakat ikinci kısmı yanlıştır.

Ayrıca bu sayfada müellifin *Bediüzzaman'ın Emânet Kavramı*'nı bilmediği görülüyor.

Sh: 83'ten 84'ün yarısını teşkil eden alıntı Bediüzzaman'a mal edilmiştir. Kaynakça da yok. O bilgiler Bediüzzaman'ın olmadığı gibi doğru da değildir.

Sh: 81 ila 88 arası Risalelerden yapılan alıntılar açıkça insanın meyve gibi tekâmül ile yaratıldığını bildirdiği halde, müellif eski hurâfevârî bir tarzda insanın yaradılışını anlatır.

Sh 88: *Taabbüdü hitaplar* diye bir kavram icad edilmiştir. İbâdete yönelik emirler manasında. Fakat ne Arapça ne de Türkçe'de böyle bir söz ve kavram yok.

Sh 89: *Allah'a taabbüdü bir yolculuk...* Bilmem bu sözde Vehhâbîliği ve dil fakirliğini gördünüz mü?

Sh 91: *Bu hal, kuvvetin Sahibi, Metin ve Rezzak Allah'a doğru seyir yolunda olunca taabbüdün kemâli, seyrin de cemâli olur.*

Yine Vehhâbîliği, yine dil fakirliğini, yine tercüme zaaflarını herhalde bu tumturaklı cümlede gördünüz.

Bediüzzaman *İnsan esmânın yansımasıdır* derken, müellifimiz insanı ayrı bir ayna yapar. Onu süflî bir seviyeye indirir. Ve en çokça da onda tecellî edenin *Kahhar* ismi olduğunu söyler.

Diğer Araplar gibi müellif de dinsizlere o kadar çok kızmış ki, en çok bu *Kahhar* ismini tekrar etmiştir. Yüzden fazla...

Bu kelime, bugünkü Arapça'da *En ağır azaplarla insanları kahreden* manasında kullanılır. Hâlbuki Kur'an bu ismi *El-Vâhid* ile beraber kullanır. Der ki; *Allah birdir. Hem bütün varlıkları birleştirendir. Hatta birleşmeye karşı —farz-ı muhal— direnen olursa Allah Kahhar ismiyle onları yine birleştirir.* Yani Eski Arapça'da *Kahhar*, güçlü ve birleştirici manasına gelir. Ki *kahraman* ismi buradan gelir.

Maalesef İslam Dünyası, kin, terör ve gazap ve kahırdan başka bir şey üretmediği için, Avrupa zâlimleri İslâmiyet'i ve İslam âlemini bitirmeye azmetmişler. Ve buna güçleri de yetiyor. İşte cehâletten dolayı tıkanan bir kara delik!

Sh 93: *Aşarı* kelimesi *aşırı* olarak tashih edilmeli!

Mütercim Risale-i Nur'dan aldığı parçaları bütün kitapta aynen bırakmıştır. Hâlbuki Risale dilini bilenler Ferid Ensârî'nin şerhine hiç de muhtaç değiller. Yok eğer o dili bilemiyorlarsa kesinlikle, Ensârî'nin ve değerli mütercimin dilinden hiç bir şey anlamazlar.

Mesela: **Kevnî** (evrensel veya kozmik)

Aklânî (rasyonel)

Taabbüd (isteyerek ibadet etmek) kelimelerini kimse bilmez. Ve bu kelimeler aynen bırakılmıştır.

Sh 94: *Vahyin tahkik-i menatı gibidir* ifadesi aynen bırakılmıştır. Ve kimse bunu anlamaz. Çünkü *Tahkik-i Menat*, bir hükmün gerekçesinin gerçekliği, demektir. Acaba Bediüzzaman, benim sözüm böyledir, “vahyin tahkik-i menatıdır” demiş midir?

Sh 97: *Nefsini kirletip gömen* tercümesi ve meal yanlıştır.

Doğrusu: **Nefsini arındırmayıp gizleyen** olacak!

Sh 98: Benliğin kötülüğüne delil getirilen hadisin konu ile ilgisi yok. Çünkü kapının arkasında *Ben*, *ben* diye kişinin hadisçe kınanması benlikten değil de, işi belirsizlik içinde bırakmasından dolayıdır.

Sh 100-101: 142 No'lu dipnot Sözlere'den değil de Sünuhat'tandır.

143 No'lu dipnot yanlış yazılmıştır. (Kastamonu Lahikası olmalı!)

101. sayfanın 5. paragrafının 1. satırında, ya atlama veya yanlış tercüme veya tashih var! Aynı hata 104. sayfanın 2. paragrafında da var.

Sh 105: *Hitâb-ı İlâhî çiçeği olma özelliği*, ifadesi ve devamı gösteriyor ki, Ferid Bey, bu gerçeği anlamamıştır. Hâlbuki *İnsan beyninin ve onda tecellî eden sıbga-ı İlâhî'nin vahiy çiçeğini vermesi* demektir.

149 No'lu dipnotun hadisi yanlış çevrilmiştir. Doğrusu: *Gökler dolusu, yerler dolusu ve aralarındakiler dolusu ve istediğin her şey dolusu Sana hamd ve tesbih ederim, ey bütün hamd ve tesbihlerin Sahibi olan Allah'ım!*

Nâtıkîyet kelimesini mütercim, *Sözcülük* diye çevirmesi yanlıştır. Ve Ferid Bey bu konuda mantıkçılara yüklenmesi de yersizdir. Tam tersine, kendisi mantıkçıların *Nâtıkîyet*'ten ne anladıklarını anlamamıştır. Çünkü bugünkü Araplar, Eski Arapça'yı bilmiyorlar. Bizim yeni nesillerimizin Osmanlıca'yı bilmemeleri gibi...

Nâtıkîyet, insanın; mantık, düşünce ve konuşma sahibi olması demektir.

Sh 106: *İnsane* kelimesi *insan* olacak.

Sh 107: *İnsana hizmet yükü yüklenmemiştir* sözü yanlıştır. Tam aksine Risalelerde sıkça *insan bir hizmetkâr ve vazifedârdır*, ifadesi geçer.

Sh 108: *Allah'ın sultanıyla* ifadesi, *Allah'ın hükmü ve emriyle* şeklinde tercüme edilmeli!

Sh 110: 1. paragrafta *Üstad'a bir söz isnad edilmiştir. Ve kaynağı yok. Üstad'ın öyle bir sözü yok!*

Bütün kâinat bir tek mescitte, şu kâinat mescidinde Allah'a ibadet etmektedir.

İşte müellifin Risalelerden ezberlediği ve çerçevelenmesi gerekecek kadar güzel Türkçe ile tercüme edilen bir söz!

Sh 112: *İzzet-i ikram, izzet ü ikram* şeklinde yazılmalı!

Sh 115: *İnsan kâinatın imâmıdır* tâbiri, gericiliği, siyâsî zaafı gösteren bir deyimdir. Risalede yoktur. Risalede olan, insanın *kâinatın halifesi ve zâbiti/subayı* olduğu ifadesi vardır.

Sh 116: *Kâinatın birbirine karıştığı* ifadesi, *kâinatın iç içe daireler gibi bir düzen gösterdiği* şeklinde değiştirilse iyi olur.

Sh 110-120: Bu sayfalarda çokça geçen *Kevnî* kelimesini *evrensel* veya *cihanşümül* olarak çevirsek iyi olur... Ayrıca çok düşük cümleler var. Bunlara bir daha bakılmalı!

Sh 124: *Bütün kâinat da o paralelde bu mana etrafında Allahu Teâlâ'ya yönelmekte, Allahu Teâlâ'nın nûruna akıp gitmektedir.*

İşte Zâhirîlik, işte dil fakirliği, işte Vehhâbîlik için tipik bir örnek daha!

* * *

KÂİNAT KAVRAMI

Sh 125: *Muzhir:* Mütercim bu kelimeyi açıklayıcı manasında kullanmıştır. Ve Türkçe'de böyle bir kelime yok! Fakat Arapça muzhir, açık manasında kullanılır. (Mübîn gibi...)

Rüzgârları değiştirmesinde tercümesi yanlıştır.

Doğrusu: *Rüzgârları yönlendirmesinde...* olacak.

Kur'anın hak olduğu şeklindeki bir meal Bediüzzaman'ın mealendirmesine terstir. Doğrusu, bu âyetteki zamir Kur'ana değil Allah'a râcidir. Meal *Allah'ın hak olduğu* şeklinde olmalı!

Sh 126: *Nevâsih* kelimesi, *nevâkıs* olacak.

İbn-i Sibeyh kelimesi *İbn-i Sibeveyh* olacak.

Sh 127: 188 No'lu hadis Arapça olarak gösterilmesi lazım ki istişhad yerini bulsun! Ayrıca tercümesi eksik ve anlaşılmaz olmuş.

İki ötre ile dizilmeli = عَمْر

Sh 128: *Bilgilendirme yapıldı* şeklinde bir deyim Türkçe'de yok!

Kevn, kâinat manasında kullanılmış. Fakat mütercim aynen bırakmıştır.

Kâinat bir ağaç gibi birbirini kucaklayan bir kütle... Deyimi çirkin düşmüş. **Kütle**, *kaba*, *cansız maddeler için kullanılır*.

Sh 129: 194 No'lu Not'un konu ile alakası yok!

Sh 130: Müellif Allah'a *Çiftçi* sıfatını kullanmıştır. Çok yakışıklı değildir.

Sh 131: *Allahu Teala'ya ba's, neşir ve haşır olacağımız inancına yapılabilecek ne muazzam bir işârettir!*

Gördünüz mü Vehhâbîliği, dil yetersizliğini ve cümlelerin kırık döküklüğünü!

İşte hayata çıkış da böyledir âyeti yanlış meallendirilmiştir.

Doğrusu: *İşte topraktan (kabirlerden) çıkış da böyle olacak!*

Rum sûresinden alınan âyette, *O, bulutları parça parça eder* şeklindeki meal yanlıştır.

Doğrusu: *Onları üst üste gelen parçalar yapar* şeklinde olacak!

Sh 132: *Hikmet-i hilkat-i hayattır*, cümlesi yanlış dizilmiştir.

Doğrusu: *Hikmet-i hilkati, hayattır* şeklinde olacaktır.

Sh 133: *Kevnî* kelimesi *kâinattaki* ile değiştirilse; iyi olur.

Sh 135: *İnsanı kendisine hidayet etmek* manasız bir tercüme olmuştur.

Doğrusu: *Allah'ın, insanı kâinat kitabı ile kendisine yönlendirmesi...* şeklinde olacak!

Sh 134: *Kâinat, Allahu Teâlâ'nın nazar olunan kitabıdır* da tam Türkçe olmamıştır.

Sh 137: *Bu, şâhit olarak kulak veren ve kalbi olana aittir* cümlesi de yanlış tercüme edilmiştir.

Doğrusu: *Bu mesaj, görerek ve anlayarak kulak verenler ve kalbi olanlar (anlayanlar) içindir* şeklinde olmalı!

Sh 138: *Kâinat târifinin hâsselerinden biri...* tercümesi eksiktir.

Doğrusu: *Kâinat târifinin temel özelliklerinden biri* şeklinde olacak!

Rabbe dönmek deyiminden acaba mekânsal dönüşü mü kastediyor?

Kâinat, esmâ-yı hüsnâdan yansımadır cümlesi ve başlığı yanlıştır.

Doğrusu: *Kâinat esmâ-yı hüsnâdan yansımadır. Ve onların mücessem halidir.*

Sh 140: *Vahdetü'l-Vücûd da, şirk de, açık bir inkâr ve küfürdür* diyor, Ferid Bey!

Siz düşünün!

Sh 141: *Bütün varlık âleminin eserlerinden bir parçasını teşkil etmekte olduğu esmâ-yı hüsnâ...*

Acaba, dil yetersizliğini, esmayı anlamamayı, varlığı bölmeyi bu iki satırda gördünüz mü?

Sh 142: *Kuyyumiyet* kelimesi *Kayyûmiyet* olarak tashih edilecek.

Rubûbiyet, hem mülkiyeti, hem kayyûmiyeti beraber iktiza eder cümlesi anlaşılmıyor.

Cenab-ı Allah'ın esmâsının nihayetinde Ferd ve Samed olan.... cümlesi hiç anlaşılmıyor.

Aslında buna benzer hiç anlaşılmayan bine yakın cümle var!

Ancak bir tektir, isimler çoğalsa da O ferddir, tektir. İşte bakın ancak hayal-meyal anlaşıyor.

Sh 143: *Tabakât-ı kümmelîn-i insâniye...* Biliyorum Osmanlıca bilmediğiniz için bu tâbirden bir şey anlamamışsınız!

Aynı zamanda Bediüzzaman katında esmâ-yı İlâhîye ağacı Halık Teâlâ Hazretleri'nin Zâtında ve sıfatlarında Tevhid etme meyvesini vermiş, aynı zamanda diriliş inancını isbat noktasında ürününi çıkarmıştır.

Galiba bu cümleyi anlamanız için Araplar'dan daha çok Arap olmanız gerekiyor.

Diriltmek ve öldürmek yeryüzüne akış aracılığıyla dünyada her gün cereyan eden olaylardır.

İşte bu cümleler gibi anlaşılmayan cümleler her adım başına önünüze geliyor. Moralinizi bozmayın! Çünkü siz Risale-i Nur okuyorsunuz!

Sh 144: *Kâinat muhabbet hareketiyle Yaradan'ına çekiliyor.* İşte Vehhâbîlik sığlığı! İşte, mânevi değerleri maddîleştirme basitliği!

Sh 145: *Kâinat Rabbine doğru yol almaktadır.* Yine aynı yanlışlar.

İnsan hiç bir şey değilken... cümlesi eksik.

Doğrusu: *İnsan anılan hiç bir şey değilken...* olacak!

Severek veya korkarak cümlesi de yanlıştır.

Doğrusu: *İsteyerek veya istemeyerek* olacak!

Güneşin aya çatması cümlesi yanlıştır.

Doğrusu: *Güneşin aya yetişmesi...* olacak!

Sh 146: 227 No'lu Not'un kaynağı gösterilmemiştir.

Sh 148: *Şu latif temsili ile Bediüzzaman ne de güzel bunu dile getirmektedir?* (Anladınız inşaallah!!)

Şu kâinat muhabbetle hareket, vicdanla ibâdet, şuur ile Allahu Teâlâ'ya seyrediyor ise canlıdır.

Yine Vehhâbîlik! Yine dil fakirliği! Yine mantıksız önermeler! Ayrıca *vicdanla ibâdet* kelimesinin doğrusu *vecd ile ibâdet* olacak!

Gerçi kâinattaki birçok unsuru cemaat kategorisi altında tasnif ediyor isek de her türlü görünüşü, bütün tecelliyâtı ile diridirler.

Ah, acıyorum. Yine anlaşılmayan, kopuk mantıksız bir cümle! Üzülmeyin, bir evvelki paragraf da yine karışık ve kopuktur. Aslında Risale-i Nur'dan alıntıdır bu cümle... Fakat tam alınmadığı için saçma cümleler yığını olmuştur.

Ki, numarası olduğu halde dipnotta yeri belirtilmemiştir.

Sh: 149' da böyle 4 alıntı daha var. Ve kaynakları gösterilmemiştir.

İşte bir cümleyi nümûne olarak buraya yazıyorum.

Kâinata görülen bütün maddî tezâhürler, canlı bir nabız, varlığının bilincinde olan şuurlu bir idrak taşımaktadır. Bu da var olduğu hakikatini tescil etmektedir. Görülen o tezâhürler ise var oluşta ona tâbi olan karaltılardan başka bir şey değildir.

Bu cümleleri anlayana Nesil yayınları, büyük ödüller verecektir. İşte yarış!

Sh 150: *Bir şeyde ruh yoksa onda hayat da yoktur* diye Bediüzzaman'a iftira bir cümle yazılmıştır.

Hâlbuki Bediüzzaman, maddiyâtı ve bitkileri canlı ama ruhsuz kabul etmiştir. (24. Mektuba bakınız!)

Ve gerçek var oluş için en büyük tecellî Vâcibu'l-Vücûd Teâlâ Hazretleri'nin varlığıdır.

Bunu anlamak için de ödül var!

Anlaşılmayan cümleler sadece bunlar değil. Tam tersine her sayfada 8-9 tane böyle cümle var. Bir örnek daha;

Sh 151: *Bu bedihî bir hakikat olup, şu kâinat gerçekten mevcuddur, ancak sözlük manasıyladır; sözüne istinad eder!*

Bu iki sayfada 10 cümle daha var ki, hiç bir şey ifade etmiyorlar. Etseler de yanlış manaları olur.

Geçmeyin **Sh: 152'** nin son paragrafını okuyun:

Hayat her canlının var oluş desteğidir gibi harika keşifleri görün. Ve müellifin ruh ve hayat hakkındaki pasajları hiç anlamadığını, not edin!

Sh 153: *Binaenaleyh kâinat insan gibi yaşamak üzere yaratılmıştır.*

İşte harika bir keşif daha!

Var oluşun, şehâdet âleminde, gayb âlemine uzanan bir hayat olmaksızın hareket etmesi mümkün olmadığına göre...

Galiba ben de bunun, ne demek istediğini isbatlayacak şekilde bilmiyorum.

Sh 154: *Kâinat Tevhid'in esasıdır* cümlesi, *Hayat, Tevhid'in esasıdır* şeklinde olmalı!

Ayrıca bu sayfada, manası doğru fakat öznesi belli olmayan 4-5 cümle var.

Sh 155: *Böylece hayatın özü olan ruh, Vâhid ve Ehad olan Allahu Teâlâ'ya delâlet yolunu kuvvetle cezbeder hale gelmektedir.*

Biraz zorlansak da belki hayal-meyal bir manayı buradan çıkarabiliriz.

Bu sayfadaki *Kevn* kelimelerini *Kâinat* kelimesiyle değiştirmek gerekir.

Sh 157: *Ademin iki manasını temyiz etmiş* cümlesi *ademin iki manasını birbirinden ayırmış* şeklinde olacak!

Sh 159: *Hakikatlerini bırakıp...* Cümlesinde, neyin hakikatleri olduğu belirtilmemiştir Galiba bir kelime düşmüştür.

Sh 162: 264 No’lu Not’un konu ile asla alakası yoktur. Ayrıca alıntı yapılırken sadeleştirilme yoluna gidilmiş. Ve bir kaç kelime atlanmış. (Şuâlar, 7. Şuâya bakınız!)

İnşikak-ı kamer ile ilgili not da, konu ile asla alakalı değil. Buna, bu mucizeye nasıl *Tekvinî sünnet* dediğini hiç anlamadım.

Sh 163: *Bu sebeple Müslümanların hayatında gayet mühim bir hâdisedir* cümlesi, öznesiz ve anlamsız kalıyor.

Sh 165: *Nihâyet* kelimesi yerine *âhiret* kelimesi olacak. Çünkü Araplar, âhiret için *nihâyet ve mead* kelimelerini kullanır.

Sh 166: *Yaprakçıklarından* kelimesi *filizlerinden...* olacak!

KUR’AN KAVRAMI

Sh 172: *O mucizeden Kur’an-ı Kerim şöyle bahsetmekte, onun ebedî ve daimî husûsiyetleri hâiz bir hakikat olduğunu dile getirmektedir* cümlesi, Türkçe açısından epey bozuk bir dil örgüsünü gösteriyor.

Bütün dinlere üstün kılmak cümlesi, *Bütün dindarlara üstün kılmak...* şeklinde olmalı. Çünkü âyette, *din* müfred olarak geçiyor. Âyet muzâfın hazfı ile gelmiştir. *Liyuzhirahu alâ ehli’-d-dini* şeklindedir. Çünkü Kur’an, İncil ve Tevrat’ı yenmek için gelmedi. Onları yanlış anlayanları emri altına almak için geldi. Veya *Bütün dini yaşamak ve uygulamak* şeklinde de mana verilebilir.

Sh 173: *Kaf, râ ve illetli harf; sahih bir kök olup...* diye anlatılmıştır.

Hâlbuki bir kelimede illetli harf varsa sahih bir kök olmaz. Burada sahihten kasıt, tam bir kök demektir.

Sh 174: *Vad’* ve *Fer’* kelimeleri tercüme edilmeli. Bunlar Türkçe’de yok.

Birincisi *İlk konulan mana*, diğeri de *Sonraki detaylı manası* demektir.

Sh 175: *Et-Tabarî* kelimesi *Et-Taberî* olacak!

Ve aynı zamanda Kur'an bir araya getirilmesi sırasında, hangi bir emrine tâbi olmayı bırakmasına da ruhsat vermemiştir.

İşte bakın, bu cümlede beş ayrı yönden dil hatası var. Âdeta bu cümleyi anlamak mümkün olmuyor.

Sh 176: *Said Nursî'ye göre Kur'an bir alem isimdir.*

a) Evvela, Bediüzzaman, bütün vahiyleri, büyük Kur'an nüshalarını, bütün münferid manaları Kur'an kavramı içine dâhil ettiğinden, Kur'an alem (özel isim) olamaz.

b) Alem (özel isim) kelimesi *âlem* olarak dizilince ve millet tamamıyla Arapça olan bu kelimenin ıstılahî manasını bilmeyince... işte size zihin karışıklığı!

Bu tanım, Kur'anı-ı Kerim âlimlerine göre bir tanım ise de, siyakatı özel bir letâfet taşımaktadır. Mamefih, vicdanî bir sıkıntı ve tefekkürî bir tecrübe süzgecinden geçtiği de muhakkaktır.

Gerçekten ben bu cümleden hiç bir şey anlamadım. Ki, doğrusunu yazayım veya eleştireyim.

Haddî veya resmî bir tanım ifadesini anlamak için iyi derece mantık ilmini bilmek gerekir.

Ayrıca Bediüzzaman Kur'an tarifini yaparken 5-6 mantık delilini kullanmıştır. İşte *Bediüzzaman Kur'an için haddî ve resmî bir tanım yapmamıştır* demek yüzde yüz bir iftiradır ve basitliktir. Ve kavramları kullanamamaktır.

Bu iftiradan daha büyük bir iftira da Kur'anı *Tilâvet olunan mushaf* diye küçültmek ve işi kâğıt ve mürekkebe indirmektir.

Sh 177: *Bunun sebebi de, bir yandan bu ıstılahın Allah'ın —Celle Celâlihü— keliması olması, diğer yandan da Kur'anı-ı Kerim'i müşahede ve vicdanî teferrükle tanımlamaya gayretidir.*

a) Evvela, Kur'an ıstılah değildir.

b) İstılah Allah'ın keliması olmaz.

c) Teferruk “*tefekür*” olarak değişmeli.

d) Bediüzzaman'ın Kur'an hakkındaki izahları aklîdir. Delile dayalı müsbet tesbitlerdir.

Demek Ferid Bey, Üstad'ın Kur'an hakkında dediklerini anlamadığından, o izahlara *vicdanî ve keşfî* deyip geçiyor.

Bediüzzaman kavramları tamamıyla kuşatmayı hedeflemeyen, zevkî bir tanım yapmıştır.

İşte gelin bu söze gülelim mi ağlayalım mı!? Siz haber verin!

Sh 178: *Bediüzzaman adını **Lem'a** koysa da hasseleri ve fasılları tayin etme üzere kurulu olan mantikî tanımlarda yapıldığı gibi tek bir cümleden veya kısa cümlelerden bir tanım yapmamıştır.*

Bu cümleyi anlamaya kalkmayın. Çünkü mantığın yarısını ve Risale-i Nur'un yarısını bilmemiz gerekir. Ayrıca cümle, kökünden, mana itibarı ile bir yanlış ve iftiradır.

Ayrıca size verecek ödülümüz kalmadı!

Sh 180: *Said Nursî'nin dile getirdiği tanımdaki târif edilmez lezzetteki ifadeler, bu büyük varoluş hakikatinin câzibesine kapılmış olmanın birer tezâhürüdür.*

Bu cümle biraz zor da olsa anlaşılabilir. Fakat manası doğru değildir. Çünkü Bediüzzaman his ve duygulara kapılarak bu Kur'an tarifini yazmamıştır.

Bütün galaksileri ve yıldızları çerçeveleyen üst üste gökler...

İşte bilemiyorum Ferid Bey, bu keşfinde hangi âyete, hangi hadise veya hangi bilimsel gerçeğe dayanmıştır.

Sh 181: Bu bölümde (özellikle 179-185), Ferid Bey ısrarla *Bediüzzaman'ın bilgilerinin vicdanî ve zevkî olduğunu* söylüyor.

Galiba Araplar böyle olduklarından Bediüzzaman'ı da kendine kıyas ediyor. Bir fikir sahibi olmadığını gösteriyor.

Sh 183: *Kur'an hem âlemlerin Rabbi itibarı ile Allah'ın kelâmıdır* sözü; şu manaya gelirken:

Bu nazarla Kur'ana bakın, onda sonsuz bir Rubûbiyet prensipleri ve izlenimini görürsünüz. Bu takdirde Kur'anın her bir kelimesi bile mucize olur. Fakat bir beşer sözü olarak bakarsanız, bu özellikler gizlenir.

İşte müellif bu gibi târifleri anlamadığından ve neden bir cümle yerine üç sayfa tarif yaptığını bilmediğinden, *Bu gibi ifadeler, Kur'anın vahiy olduğunu hatırlatmak içindir*, diyor. *Ve bu târiflerin sıralanması sadece vicdanî bir coşkudur*, diyebiliyor. (Sh: 184 ve 185'e bakınız!)

Sh 186: *Bediüzzaman gerçek bir şâirdir.*

Bütün Nurcular bu sözün batıllığını biliyor.

B. Said Nursî de 5-10 yerde *Risaleler tasavvur değil, tasdiktir* diyor.

* Zira ona **Kur'an** kavramı mutlak üstünlüğe sahip bir kavramdır. Bir başka şeyle mukareneti söz konusu dahi edilemez.

a) Cümlede atlanmış kelimeler var.

b) Cümlede müellifin Bediüzzaman'ı anlamadığı gözüküyor.

* *Kur'an-ı Kerim'in bir vasat noktada farz edilmesi değildir.*

Galiba bu cümlelerin anlamı şudur:

Kur'anı sahipsiz olarak ortada tutup öyle değerlendirmek doğru değildir.

* Bu sayfadan güzel uzun bir cümle ile sizi bir miktar uğraştırsak iyi olur. Fakat anlamasanız da bir şey olmaz. Çünkü mazursunuz. İşte:

Bu manasıyla Kur'anın hakikati, kâinatı aşıp gitmekte, İsm-i A'zâmın nûrundan başlayıp yeryüzünde insanlık târihinin inşasına, ilk tekvinden son tekvine veya dünyadan âhirete gitmektedir.

* Bir örnek daha:

Halık ile mahlûk, yaratıcı ile yaratılmış arasında vasat olmadığı gibi, Kur'an-ı Kerim ile bir başka şey arasında da vasat olamaz.

Sakin böyle cümleleri anlamak için beyninizi sıkmayın. Çünkü bunların anlamı yok. Sadece bir duygu ifadesidirler. *Benim babam, senin babanı döver* gibi ifadelerdir.

Sh 188: Muhterem Ferid Ağabeyimizden, *Kur'anı ancak müminler anlar, o da sadece kalb ile... Demek Kur'anın kâfirlere bakan bir yönü yok* gibi manalara gelen karışık ve hissî onlarca cümle bu sayfada yer almıştır.

Bunu belgelemek için de 303 No'lu alıntıyı delil getiriyor. Hâlbuki alıntı, onun dediğinin tam tersini söylüyor. Kitaba bakabilirsiniz!

Sh 189: *Bütün ihata edici olma cümlesi bütününü ihata edici olma şeklinde olmalı!*

Kâinat Allah'ın nûruna doğru çekilmekte imiş.

Bu ve benzeri ifadeler, Allah'ın Zâtı'na ve esmâsına bir mekân isnad etmeyi hatırlatıyorlar.

Sh 190: *Kur'an, arz ve semavât sayfalarında müstetir esmâ-yı hüsnâ definelerini keşşaftır.*

İşte size yeni bir Türkçe ifade..

Sh 191: *Öyle ise onun nûrunun dışında her şey karanlıktır. Onun varlığı dışındaki her şey ademdir.* Gerçekten ben, eşyanın Allah nûrunun dışında nasıl var olabileceğini, ve var olursa

da nasıl karanlık olacaklarını ve bir şey adem iken nasıl şey olarak var olabileceğini anlamış değilim.

Çünkü bu sayfalar, eşyadan mânevi yönden söz etmiyor. Burada konu varoluş ve ontolojidir. Ve bu açıdan bu gibi cümleler birer hissî saçmalıktan başka bir şey değiller. Yok hük-mündedirler.

Sonra yeniden diriliş, neşr oluş ve son durak gelir.

Bu cümle âhireti anlatsa da, ifade yetersizliği açıktır. Ve bu gibi yetersizlikler, kitabın çoğun-luğunu oluşturur.

Sh 192: *Kur'an-ı Kerim, Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın kelimasıdır. Yani Allahu Teâlâ'nın ke-lam sıfatının bir tecellisidir. Zira kelam, mütekellimin sıfatıdır.*

Tenkide gerek yok. Mal meydandadır.

Sh 194: *Said Nursî, Kur'an-ı Kerim'in mesaj boyutunun farkında olmakla, lezzetleri ebediyen son bulmayacak vicdanî duyuş nurlarının kapısını aralamış oldu. Allah Resulü Abdullah oğlu Muhammed'e de (A.S.M.) Kur'an-ı Kerim'i getiren peygamber olarak baktı. Bunun için ne muazzam bir peygamber!*

[İşte ne muazzam tesbitler. Hiç kimsenin daha önce farkına varamadığı Arap duyguları!]

Sh 195: *Bediüzzaman, Kur'an-ı Kerim'in büyüüne kapılmıştır. Yine yeni ve müthiş bir keşif.. Ve kimsenin bilmediği bir bakla!*

Mesajın unsurları tamamlandığında olayın ehemmiyeti daha da artar ve büyülenmişlik hali zirvesine ulaşır. Artık, müceddidliğe ve hizmete soyunmuştur. Sanki ileri atılıp insanlığa şöyle sesleniyor:

Ey insanlar! Bu Kur'an-ı Kerim Âlemlerin Rabbinden size gönderilmiş bir mesajdır!

Az aşağıda bu cümlelerden daha anlamsız cümleler var. Fakat moraliniz bozulmasın diye tekrar yapmıyorum.

Sh 196-197: Bu iki sayfada insanın moralini bozan 5-10 cümle var. Uzun olmasın diye sadece anlaşılması rahat birisini aktarıyorum:

Kur'an-ı Kerim'in kevnî mefhumu, tevhid ilkesi üzerine oturmaktadır. Tevhid ise kâinattaki kesreti vahdete irca etme rolünü üstlenmiştir.

Sh 198: *314. Not konu ile alakalı değildir. Ve bu muhterem profesörün bu gibi şeyleri fark edememesi gerçekten insanı deli ediyor.*

Sh 199: *317 No'lu alıntının konu ile asla bir alakası yoktur.*

Bediüzzaman bir duasında şöyle yakarıŖta bulunuyor, diyor.

Ve alınan metin bir dua ve yakarıŖ değildir. Ve semavî kitapların birliği olan konu ile iliŖkisi yoktur.

* *Vahdet perdesinde kesret-i arzına...* ifadesi, *vahdet perdesinde kesreti arz etmesi* Ŗeklinde olmalı!

Ve ne acıklı bir durumdur ki, vahdet ve kesret kavramları *Kur'anın diğer semavî kitapları câmi' olması* ile alakalı bir Ŗey değil. Bu gösteriyor ki, Ferid Bey asla Risale-i Nur'u anlamamıŖtır. Onun *Kur'anın mefhumu tek iken çoktur. Veya bir baŖka ifade ile çok iken tektir* cümlesi de manasız, ifade gücünden yoksun bir tekerlemedir.

Sh 200: Birinci bölümde Vahdâniyet ve Ehadiyet kavramlarını eksik bir Ŗekilde anlattığını göstermiŖtik. Bu sayfada aynı yanlışlar yine iŖlenmiŖ. Tekrara gerek yok. İyi bilin ki, ben bunları yazarken hem üzüliyorum. Hem de çokça yoruluyorum.

Sh 201: *Deresindeki* ifadesi *derisindeki* Ŗeklinde tashih edilmeli!

Sh 202: *321 No'lu Not'un konu ile alakası tam gözükmiyor. Belki de bir önceki paragraf yeterli tercüme edilmemiŖtir.*

Sh 203: Bu sayfada, bu konunun baŖında anlatılan Kur'an kavramı yine aynen tekrar ediliyor. Ve önemsiz, hissî ifadelerle sayfa doldurulmuŖtur. *Kur'anın ismi İngilizce'de ve Fransızca'da da **Kur'andır** gibi...*

Sh 204-205: Kur'anın i'cazını anlatan bu iki sayfayı anlamak için savcı olmak gerekiyor. Veya bizzat Kur'andan mücizeliği anlamak daha kolay olur.

Mesela *Bu, Said Nursî'nin ifade ve sözlerinden oluŖan mürekkep tanımında görölmektedir.*

Ve mesela: *Birinci yöne, yani i'cazın kevnî boyutuna bakacak olursak Kur'an-ı Kerim'de bunun alışkanlık kabuğunu kırmak veya âdet edinme perdesini açmak temeli üzerine oturduğunu görüyoruz.*

Sh 206: *Kevnî bir seviyeye ulaŖıyor* cümlesi *Evrensel bir seviye kazanıyor*, Ŗeklinde tercüme edilmeli!

Bugün her ne kadar büyük geliŖmeler kaydedilmiŖse de, o zamanın idrakine göre tefsir ve idrakinde hala kaymalar görölmektedir.

Ben hiç bir Ŗey anlamadım ki, doğrusunu size göstereyim.

Sh 207: *Kur'an-ı Kerim mücizeliği tamamlamıŖtır* cümlesi galiba Ŗöyle tercüme edilmeli idi:

Kur'an, bedevî Arapları en dip seviyeden en zirve seviyeye çıkarmakla mucizeliğin zirvesine çıkmıştır.

Evet, kitabın müellifinin anlayış zaafı olduğu kadar, mütercim de birçok eksiği vardır.

Sh 210: *Kur'anın mânevi i'cazı Bediüzzaman'ın kalbine gelen ilhamlar ve müşahedelerdir.*

İşte size bir kavga konusu.. Ve bu cümle 25. Söz'e yüzde yüz ters gelir. Yanlıştır. Ve yanlış anlaşılır. Demek Ferid Bey mânevi mucizeliği bilmiyor.

Kur'an hizmetkârlarına akıtmış olduğu şuhûdî latifeler ve Rabbânî uyumlar yoluyla da mânevi bir i'caz arz etmektedir.

Bu cümleyi anlamasanız da olur. Çünkü Türkçe yönünden eksiği yok. Ve çünkü kutsal bir şeyden söz ediyor. Bunu bilin yeter!

Sh 212: Ferid Bey Kur'anın hakikatlerini dörde indirmiştir. Galiba Kur'anın ana maksatları ile Kur'anın hakikatleri birbirine karışmıştır, zihninde... Çünkü Kur'an hakikatleri binlercedir.

Sh 213: *Kur'an-ı Kerim'in hikmeti, Cenab-ı Allah'ın El-Hakîm isminin varlıklar üzerindeki tedbir, terbiye ve inâyet, muazzam tecellilerinin görünmesini örten alışkanlık perdesini kaldırmaktır.*

Hiç anlamaya bakmayın! Çünkü bu cümle tamamıyla ifade gücünden mahrumdur.

Bu gibi cümleleri anlamaya çalışmak yerine direkt olarak Risale-i Nur okusanız daha güzel şeyler anlarsınız. Nasılsa artık sözlük ile olan Risaleler de var!

Bu sebeptendir ki, Kur'anın hikmeti, ilimlerin veya Said Nursî'nin adlandırmasına göre eşyanın hikmetinden farklıdır.

Ben bu cümleyi anladım. Doğrusu şöyle denmeli idi:

Kur'anın hikmeti (eşyanın faydalarından söz etmesi) pozitif ilimlerin veya beşerî felsefenin hikmetinden ve anlatışından farklıdır.

Sh 216: *Allahu Teâlâ'nın kelimelerinin bir benzeri olamaz* cümlesinin ifadesi şöyle olmalı idi:

Allah'ın yasalarının bir benzeri olamaz. Çünkü Arapçada kelime ve kelam yasa manasına gelir.

Sh 220: *Kur'an da tedebbür yoluyla Allah'a delalet etmektedir. Peygamber de olma ve örnek alınma yoluyla Allah'a delalet etmektedir.*

Bu cümlelerin tercümesi bozuk da olsa manası açık olduğundan aktardım. Ve bu gibi cümlelerin 350 No'lu alıntıyla hiç ilişkisinin olmadığını göstermek istedim.

Sakin bu karışık notları okumaktan yorulmayın. 222. sayfa geride kaldı. Önümüzde sadece 60 sayfa kaldı. Ayrıca bu gelen kısımda fazla hata yok.

Sh 223: Bu 223 ve 224. sayfalarda yirmiden ziyade hiçbir mana ifade etmeyen cümleler var. Yazı uzamasın diye hepsini almıyoruz. Sadece 1. cümleyi kaydediyoruz ki, Risale-i Nur'un en çok meselesi olan *iman* kavramının nasıl anlaşılmalı hale getirildiği görülsün! İşte:

*Said Nursî'ye göre **imanî intisap** kavramı vicdanî manaları, yenilikçi ve ıslahçı maksatları ile iman mefhumunu ortaya koyması açısından en üstün bir konuma sahiptir.*

Sh 225: *İntisap, ittisal (birleşme) manasında imiş. Dolayısıyla intisab-ı imanî insanın iman ile Allah'a ittisali demektir.*

Bilmem anladınız mı? Bunu anlamak için de konu şöyle son buluyor:

*Sonuç olarak '**intisap**' kelimesinin lügat manası, kişinin bazı özelliklerini târif için, bazı yönleriyle alakasını beyan etmektir."*

İşte müthiş bir şerh!

Anladıysanız size bir cümle daha aktaralım:

Buradan hareketle kişideki iman, intisap makamına ulaşır. Said Nursî de talebelerine, İslam'a bağlılık zevkini hissettirme hedefine yönelik olarak bir görev yükler. Bu durum ayrıca toplumsal âdetlerle iç içe girmiş, laik dünya görüşüyle gölgelenmiş İslâmî özellik mefhumunun yenilenmesi anlamını taşır. İşte şimdi anlaşıldı!

Sh 236: 377 No'lu pasajın konu ile alakası yok. Bunu Risaleleri okuyan yeni bir kişi dahi anlar. Çünkü konu intisab-ı imanî iken, bu pasajda konu, iman ve tevhidin isbatıdır.

Sh 237: *halde intisab-ı imanî* cümlesinin baş kısmı dizgide atlanmıştır. Cümle yarım kalmıştır.

Sh 241: *Emel* kelimesi Evvel (Allah'ın ismi) şeklinde tashih edilmeli!

Sh 245: 392 No'lu Not ve pasaj konu ile alakalı değildir.

Sh 246: *Böyle Fatiha makamında sözü hitaba erdirirken bu çalışmaya Bediüzzaman'ın intisap makamıyla ilgili görüşlerine bir giriş yaptık.*

Burada tercüme yanlışlığı var. *Fatiha makâmında* değil de *Bir giriş makâmında...* olacak!

Sh 247: *Risale-i Nur'un fezâsına girmek* Türkçede *Risale-i Nur'un atmosferine girmek* şeklinde tercüme edilmeli!

394 No'lu Not'un kaynağı yok. Ve alıntıda da eksiklik var.

Sh 248: *Öyle ise mesele budur! Onun şartı da icmâlî olarak bundan ibârettir.*

Ahlak bahsi içinde hiç bir cümle ile ilişkisi kurulamayan bu gibi cümleler çok geçiyor. Bu da kitabın anlaşılmasını muhal hale getiriyor.

Bu sayfada *Küreselleşmenin, evrenselleşmenin, Risale-i Nur'daki ahlâkî anlayışa aykırı olduğunu* sıkça vurguluyor. Fakat hiç bir delil gösterilmiyor; ne sosyolojik olarak, ne de Risaleden...

Sh 249: *Kur'andaki ahlakî kevnîlik, insanın ene'sini ismîliğinden tecrit etmiş, onu tecrit ve tefrit bakımından Allah ismine muhtaç olan mana-yı harfîsi içine yerleştirmiştir.*

İşte ifade gücünden yoksun bir yazarın ve bir mütercimmin acaba ahlak konusu gibi nâzik ve derin bir meselede söz söyleme hakları olur mu?

Ve en ciddi bir yayınevi böyle saçmalıkları yayınlaması, acaba kıyâmet alâmeti değil mi?

İşte size bir saçma cümle daha:

Sh 250: *Böylece insanın ahlak ciheti, tüm kâinatı kuşatıp âbidlere imame (imam) ve öncü olacak, tüm kâinatın rabbi olan Allah'a taabbüd feleğinde seyredecek şekilde genişler. ”*

Araplar imamlığı o kadar çok seviyor ki, Allah'a bile imam (hem de dişi şekli, imame) diyorlar.

Sh 251: *Kuvvetler, diye çevrilen kelimenin doğru tercümesi, duyular olacak!*

Sh 256: *Fakat muhal sınaati değilse mûcize başka nedir? cümlesi şu şekilde olmalı:*

Fakat Kur'anın bütün milletleri âdilâne yönetmesi, büyü ve muhal şeyleri icad san'atı değilse, mûcizeden başka ne olabilir?

Sh 258: 413 No'lu alıntı İşârâtü'l-İ'caz'dan alınmış diye gösteriliyor. Fakat o parça ve pasaj Ferid Bey'in ifadeleridir. Risalelerden değildir.

Sh 259: *O, Kur'anı en câmi' olanıydı, cümlesi, O (A.S.M.), Kur'an hükümlerini en iyi yaşayan ve kendinde gösterendi, şeklinde olmalı!*

Sh 260: 419 No'lu alıntının, yazının konusu olan ahlakla alakası yok.

Sh 261-2: Bu iki sayfada tekrarlar geçen Arapça *riaye* kelimesinin Risalelerdeki karşılığı, in-âyettir. Değiştirilse iyi olur.

Sh 262: *Bunun kemali, hakikati, Âlemlerin Rabbi Allah'ın Zâtı'nda temessül eder.* Bu cümle, hem dil, hem de mana olarak yanlıştır.

Sh 265: *Ahlak, insanî ruhun sûretini damgalar,* cümlesi insan ruhunu somutlaştırarak oluşturur, gibi bir cümle ile olsa daha iyi olur.

Sh 267: *Yalancı bedenın sûreti pahasına ruhun sûretini ortaya çıkarmıştır,* cümlesi:

Yalancı bedenın sûretine rağmen ruhun sûretini ortaya koymuştur, şeklinde olmalı!

Sh 268: *Gelecekçilik* kavramı müstamel bir kelime değildir. İstikbal hazırlığı gibi bir kelime ile değiştirilse iyi olur.

Sh 269: *Lemeat'ta* kelimesi Lem'alar'da olmalı!

Menat kelimesi bağlanılan *nokta* diye çevrilmesi gerek.

Taabbüdü tehalluk gibi Arapça deyimler, Türkçe olarak *ibâdet tarzında ahlâkî yaşantı* şeklinde çevrilmeli.

Sh 270: *Damgalama* kelimesi yerine, *belirleme* veya *tayin etme* gibi bir kelime seçilmeli.

Câmi'mâni' deyimini, *efradını kuşatıcı, ağıyarını engelleyici* şeklinde tercüme edilse iyi olur.

Sh 271: *Müslüman, bununla nefsinı kışkırtan ve Kur'an nizamı üzere müstakim halde ilerlediği yörüngesinden saptırmaya çalışan hayvânî şehvetlerle mücadelele girişir.* Bu cümle gerçekten hiç anlaşılmıyor.

Risale-i Nur'daki harb hikâyeleri 1. Dünya Savaşı'ndan alınmadır, diyor, yazarımız... Fakat bu doğru değildir.

Sinaat kelimesi Türkçede yoktur. Türkçe'si beceri ve sanat demektir.

Sh 272: *Terkibinin* kelimesi, *yapılandırılmasının* şeklinde tercüme edilmeli!

Sh 274: *Takaddüm* kelimesi öncülük şeklinde tercüme edilmeli!

Sh 276: 450 No'lu dipnot konu ile alakalı değildir.

Üstad insana, halife ve zabıt, diyor. Ferid Bey ise ısrarla ona imam diyor.

Sh: 274 ve 277'deki *ahlâkî kevnîlik, tahkik-i menat* gibi kelimeler, Arapça olarak kalmamalı!

Sh 277: *İsmî arınma ve harfî süslenme* gibi tâbirler genel okuyucu için bir mana ifade etmez.

Sh 278: *İhtiyacı* 'teemmül kelimesi, *İnsanların ihtiyaç ve fakırlarını düşünmesi* şeklinde tercüme edilmeli!

Sh 280: *Bu, onun Vâhid ve Ehad olan Allah'a kâmil ubûdiyeti gerçekleştirme derecesine onu ilerletmeye kefildir.*

Bu gibi cümleler yeniden ve anlaşılır tarzda tercüme edilmeli.

Eşyayı tecrit ve tefrid bakımından ancak onun aracılığıyla görür.

İşte bu cümle de anlaşılmıyor.

Sh 282: *Felsefe talebesinin ayağı, tefekkürün hareket noktasında ve ilk mebdeinde yani her hayrın ve şerrin hareket noktası olan 'ene'de, ona yüklediği 'ismîyet' veya 'harfiyyet' bakımından kaymıştır.* Bu cümleyi zorla da olsa anlayın, belki feylesof olursunuz.

Sh 284: *Ridâm, izârım* gibi kelimeler tercüme edilmeli!

Sh 285: *Şeriatta* kelimesi şeriat olmalı!

Manzûme kelimesi “*ideoloji*” diye çevrilmeli!

Son Üç Not

Ferid Bey, Eflâtun'u ve Medine-i Fâzıla'sını yalancılık ile itham ediyor. Bu ise Bediüzzaman'ın başta Münâzarât'taki ifadelerine tamamıyla aykırıdır.

Tashihleri bitirdikten sonra kitabın Arapça'sını okudum. Gerçi tercümedeki yanlışlar kadar hata içermiyor. Fakat kitap ilmî bir çalışma olmaktan ziyade, hissî ve şiirsel bir üslup ile yazılmıştır. Zaten bu yapıdan dolayı, mütercim kardeşimiz onları Türkçe'de tam yansıtamamıştır. Ve benim tercümeyi aslıyla karşılaştırıp onarma imkânım yok. Böyle bir iş, kitabı yeniden tercüme etmekten daha zordur.

Tashihleri herkesin anlayacağı gibi yazdım. Fakat Nesil Yayınları yetkililerinden başka kims-eye vermeyeceğim. Gayem, ilgili insanların dikkatlerini Risale-i Nur'un derinliklerine çekmektir. Çünkü dünyada, gizli bir dinsizlik ve anarşi var. Nur Cemaati, duygusal şeyleri bırakıp fikirden, ilimden, i'cazdan teşekkül etmiş yeni bir sed ve sur yapmalıdır.

30. 08. 2007

Bahaeddin SAĞLAM

Bir Konferansın Ardından

Bu sene 11. Ayın on yedisinde Prof. Dr. Mehmet Çelik, İstanbul İlim ve Kültür Vakfında Risale-i Nurun müceddidliği hakkında seçkin bir cemaate bir konferans verdi.

Mehmet Hocanın, Doğunun zor şartları içinde medrese müktesebatını, akademisyenliği ve üç dil öğrenmeyi elde etmesi, şayan-ı takdir olmakla beraber, bu konferansta Kur'anla ve Risale-i Nurla ilgili açıklamalarının çoğu yanlış idi. Biz bu yanlışları notlar tarzında yazıp doğrusunu da ilave ederek söz konusu konferansı müzakereye açacağız. Gayemiz kimsenin gıybetini yapmak değildir. Sadece; bu mesele Nur Cemaatini, Kur'anı ve kamuyu ilgilendirdiği için bunu yapıyoruz; işte:

A) *Rahman suresi hakkında:*

a) *Er-Rahmanu allemel-Kur'ane* cümlesindeki *Er-Rahmanu* kasem ve yemindir. **b)** Buradaki elif, yemin edatıdır. **c)** Rahmet ve şefkat o kadar çok önemlidir ki; Allah rahmeti ile yemin ediyor. **d)** Kur'anı öğretmek o kadar önemlidir ki; Allah onu insanı yaratması bahsinden önce anlatmış. **e)** Biz insanlar çocuk gibi olduğumuz için, çocuklara tekerlemeyi öğretir gibi Allah, bu surede 31 sefer "*Febi eyyi ala-i Rabbiküma tükezziban*" ayetini tekrar etmiştir.

İşte bu beş iddianın doğrusu şöyledir:

1) "*Er-Rahman*" kelimesi *allemel-kur'ane* cümlesinin öznesidir; kasem değildir. Yoksa ötre olarak değil de esre ile olurdu... Kasem edatları içinde asla elif yoktur... *Er-Rahman*'daki elif ve lam tarif içindir... Asla kasem ve yemin durumu söz konusu değildir. Ayrıca Allah Kur'an-da kendi ismiyle yemin etmiş değildir. Yoksa paradoks olur. Sadece tek bir yerde Hz. Peygambere hitaben *Fewe Rabbike* ifadesi var. O da soyut isim manasında değildir. Peygamberin üzerinde gözle görünen İlahî rububiyet ve müdahalenin açıklığına bir vurgudur.

2) Rahman, rahim manasında değildir. Rahman bütün surede anlatılan diyalektik yapı ile yaratılan somut varlıkların ifadesidir. Allah bu zıtların gerçekliğine ve onların üzerinde kurulan imtihanın, nimet ve azabın hakkaniyetine vurgu yapıyor. Özel şefkat ve rahimiyet burada vurgulanmıyor; tam aksine zıtların çatışması ve imtihan dünyasının çetinliği anlatılıyor.

3) Kur'anın bu surede, *Artık Allah'ın hangi yüce nimetini inkâr edersiniz*, mealindeki ayeti 31 sefer tekrar etmesi, insanların zıtlar hakikatı üzerine kurulan imtihan dünyasında o zıtların üzerinde yaratılan nimetler konusunda yaptığı azgınlıklardan dolayıdır. Üstad bu meseleyi, 25. Sözün Zeylinde ve 15. Sözün içinde açıkça anlatmıştır.

4) Rahman suresinde *allamel-Kur'an halakal-insan.. allemehul-beyan..* cümleleri öncelik ve sonralık manasında değildir. Böyle olsaydı arada harf-i atıf olurdu. Burada ikinci ve üçüncü cümle olan *halakal-insan allemehul-beyan*, ***allemel- Kur'an*** ifadesinin açıklamasıdır. Ayet açıkça der ki: *Allah zıtlar ile bir imtihan dünyasının kurulması için Kur'anı öğretti. Yani insanı yaratıp, ona anlama ve anlatma (beyanı) öğretti.* Nitekim Üstad Bediüzzaman 20. Mektubun İkinci Mebhasının 4. kelimesinde bu ayetleri böyle tefsir etmiştir. Evet, insan imtihan

ve cem-i ezdat ile dili ve beyanı öğrendiği gibi binlerce ilmî hakikati de bu yolda öğrenmiştir. Meleklerde zıddiyet olmadığı için onlar Kur’ana birinci derecede muhatap değiller.

5) Galiba Mehmet Hocamın “*İnsanlar, bir ümmet idi (masum idiler.) Sonra ihtilaf ve zulme başladılar. Biz de adaleti yerine getirsinler, diye peygamberler gönderdik.*” (Bakara, 213) mealindeki ayetten haberi yok veya çocukların mükellef olmadığını unuttu.

B) Bir kısım kelimelerin etimolojisini yanlış verdi; Mesela:

- *Ebu Bekir*, bu çağda para babası dediğimiz gibi develer babası demektir. [*Hâlbuki “Bekir” deve manasına gelmiyor. İlk doğan çocuk manasındadır.*]

- *Ramazan* devenin ayaklarının sıcak kumdaki yanması demektir. Nitekim remad da bu kökten gelir. Remad kül demektir.

[Doğrusu Ramazan yazın bütün sıcaklık çeşitlerinin ifadesidir. Deve ile ilgili bir durum söz konusu değildir. Ayrıca kül manasına gelen remad **Dat** ile değildir; **Dal** iledir ve sıcaklık manasına gelmez. Yok olan ve dağılan şey manasına gelir.]

- *Meta*’ kelimesi çocuğun altına bağlanan bez demektir. Araplar çok çocuk ile gururlandıklarından ayette **meteal-gurur** denilmiştir.

[Doğrusu meta’ refah, rahatlık ve lezzet içinde yaşamak demektir. Bu durum giysi ile de ilişkili olduğundan güzel elbiseye de ıtlak edilir; özellikli bir deyim olarak çocuk bezi manasında hiç kullanılmamıştır.

- Ayetin tam manası ise şöyledir: *Dünya hayatını lüks ve şımarıklık içinde yaşamak aldaniştir.* Yani **meta’al-gurur** ifadesi mevsufun sifata izafesidir. Çocuk bezi manasında değildir.]

- *Akıl deve bağlıdır.*

Mehmet Hoca bu kelimeleri misal getirmekle bize dedi ki: Sizler bedevilerin dilini bilmezseniz Kur’anı asla anlayamazsınız. Böyle bir boyut Risalelerde olmadığına göre sizler, Kur’anı anlayamazsınız.

[Mehmet Hoca burada iki yönden yanlış yaptı: Bütün diller başta bedevi çevrelerde filizlenir. Sonra din ve medeniyet dili olurlar. İşte Arapçanın din ve medeniyet dili boyutunu inkâr edencesine Kur’anı bedevince bir şey olarak gösterdi. İkinci olarak bu söylemin bazı oryantalistlerin söylemi olduğunu bilmedi. Hocamız galiba bu konuda tefsir ve sözlükleri karıştırmamış, onun için popüler kitaplardan bu gibi iddiaları taşıdı. Maalesef piyasada böyle şeyler entelektüellik alameti sayılıyor.]

C) Mücedditlik için Tevil kavramının önemine değindi. İki şekil tevil vardır; biri saptırma manasına gelir; argocadır ve halk arasında kullanılır. Biz bu konferansımızda bu kısma değinmiyoruz. Bu kısım Kur’anda geçmiyor. Biz sadece “Bir metni, bir kelimeyi başa (evveline) döndürme manasındaki tevili anlatacağız,” dedi. İşte size birkaç örnek: *Ramazan meta’*

gurur, akıl.. Bakın ben bu kelimelerin evveli olan bedevicesine iniyorum.. İnemeyenler tevil yapamazlar. İşte size tevilini yaptığım gibi. Hoca burada yine *dört yönden* yanlış yaptı:

1) Bir kelimenin etimolojisi her zaman onun tevili değildir. 2) Tevil ettiği kelimeleri aslında açıklamış olmadı; sadece bedeviceye indirgedi. 3) Bunda da yanlış olarak, ilgi kurmadan indirgedi. 4) Kur’anda üç çeşit tevil kavramının var olduğunu es geçti.

Birincisi: Bir metnin, bir ifadenin gerçekleşmiş şekli: *Azabın tevili (gerçekleşmesi) başınıza geldiğinde, bu Kur’anın hak olduğunu anlayacaksınız, (7/53) ayetinde olduğu gibi. İkincisi:* Bir metnin veya bir kitabın bütünü ve edebiyat kurallarını göz önünde bulundurarak yorumlamak... **Üçüncüsü:** Saptırmak manasında.. *Kalbinde hastalık olanlar; metinleri tevil etmek isterler.”* mealindeki ayet gibi.. Son iki mana için Al-i İmran, 7. ayete bakınız.

D) İşte Mehmet Hoca, müceddidliğin önemli bir görevi olan bu tevil kavramını böyle öldürdüğü gibi; konferansın asıl konusu olan iki noktada da Risale-i Nura haksızlık etti.

1) Üstad tekrarla; *Risale-i Nur, dinin ve Kur’anın yüzlerce müteşabihini, müşkilini, tılsımını, tevil etmiş, tefsir etmiş ve bunu delillerle isbat etmiştir;* dediği halde Mehmet Hoca, bu noktalara hiç değinmedi. Sadece ebced hesabı ile birkaç Risalede yapılan işari tefsirleri hatırlatarak; *“Aslında Risale-i Nur, sadece işari bir tefsirdir”* deyip işi küçümsedi. Ehl-i ilim olan Cemil kardeş yüzlerce işari hakikat birleşirse o mana işari olmaktan çıkar, diye müdahale ettiyse de Risale-i Nurun yüzlerce dinî hakikati tevil ve tefsir edip açıkladığını söylemeyi unuttu.

2) Risale-i Nur, usul olarak; *Akıl⁶⁰ ve nakil çelişirse; akıl esas alınır. Nakil, dilin ve belagatin izin verdiği çerçevede tevil edilir;* dediği halde; Mehmet Hoca, Böyle bir şey asla olamaz. Böyle dersek vahyi dışlamış oluruz.” dedi. Cemil kardeş: İhsan Kasım ağabey, bu kural işari manalar içindir; zahir ve açık metinler için değildir; diye söylüyor, şeklinde bir müdahale yaptıysa da mesele, vaktin darlığından konuşulamadı. Konferansın moderatörü olan Faris Kaya Ağabey, efendim hiç tecdid bahsine değinmediniz diye müdahale ettiyse de ortalıkta bir sıkıntı hissediliyordu. Aslında aklın esas alınması ile vahiy asla dışlanmış olunmuyor; sadece zahiri ve avami mana dışlanmış olunuyor. Ki bu boyut zaten metinden maksud değildir.

Bütün bu gibi sendromların sebebi şu üç noktadan kaynaklanıyor:

1) Çağdaş ilahiyatçılar ve edebiyatçılar dinî bilgileri Ortaçağdaki gibi anlıyorlar. 2) İki yüz yıldır, Avrupa fen ve felsefesi bu anlayışla savaşıyor. 3) Bizim edebiyatçı ve ilahiyatçılarımız, dinî ve manevi değerleri korumak için gayrete geliyorlar. Fakat Mehmet Hocam örneğinde gözlemlediğimiz gibi; dil ve fen bilgisi tam olmamakla beraber; iyi niyetlerinden, gayret ve hamiyetlerinden Avrupa ile hesaplaşmaya çıkıyorlar. İşte bu çetin savaşta değerli yazarlarımız üç gruba ayrılmışlardır.

Birinci Grup olan Muhammed Esed, Cabiri ve Muhammed Arkon gibi zatlar, Avrupa’nın pozitivist bilimlerini esas alırlar; dine de inanırlar. Fakat başta Kur’an olmak üzere dinî kita-

⁶⁰ Burada akıl kişinin şahsi düşüncesi değil de fen ilimlerinin kesin olarak tesbit ettiği ve saygın dünya ilim çevrelerinin kabul ettiği gerçekler demektir. Onun için Üstad o kaideyi söylerken; *o akıl akıl olsa gerek...* diye ilave ediyor.

plardaki bilgiler, tarihseldir: Muhammed bu bilgilerin doğruluğuna veya yanlışlığına bakmadan onları irşad için kullanmıştır. Önemli olan siyasi adalettir, diyorlar.

İkinci Grup, skolastik bilgileri ve Ortaçağ anlayışını aynen esas alıp; bilimleri, fenleri ve Avrupa'yı dikkate almıyorlar. Hatta onları yüzde yüz yanlış biliyorlar. İslam âleminin çoğu bugün bu durumdadır.

Üçüncü Grup, biraz gelenek, biraz ayetlerin zahiri manası, biraz da bilimsel verilerden karma bir anlayışı esas alanlardır. Yani işine geldi mi metni esas alır; başka zaman bir yerde işine geldi mi fen bilgilerini esas alırlar. İşine geldi mi tasavvuf, başka zaman siyaset, başka zaman Sosyoloji gibi doktrinleri kullanırlar. Fakat bu karmada canlılık olmadığından buna kail olanların zihninde net olarak bir varlık anlayışı veya dinî bir sistem anlayışı oluşmuyor. İşte Mehmet Hocam bu kısımdandır.

a) Mesela: *Allah isbat edilemez. Allah ancak aşk ile bilinir. Allah'ın maddi varlığı görünse de inanmayan yine inanmaz*, gibi cümleleri, bu karma yolun karışıklığından kaynaklanıyor.

b) *Bilimler yanlıştır; bilimler uydurmadır. Fakat sünnetullah ile ifade edilen bilimi kabul ediyoruz*, diyor; neyin kesin bilgi olduğunu, neyin teori olduğunu, neyin yanlış olarak su-i istimal edildiğini tam çerçeveleyemiyor. Mesela: *Âdem metafizik gökteki cennetten dünyaya geldi*, söylemi klasik Ortaçağın söylemidir. *Âdemin yediği yasak ağaç bilgidir, yapay buğdaydır*, gibi ifadeleri ise, modern yorum tarzıdır. Mehmet Hocam, literatürü tahrip ediyor; fakat bu gibi farklı bilgilerin birbiriyle çeliştiğinin farkında olamıyor.

c) Ve mesela, Risale-i Nurun, hiçbir dinî metni ve çağdaş müsbet fennî bilgileri dışlamadan, dini mantığa uygun yaptığı tevillerin hiçbirini ve Kur'anın ilmî mucizeliklerini göstermesini hiç anlamamış ki; ille de Risale-i Nur bir tarikattır, deyip böyle bir anlayışı Nur Cemaatine dayatıyor.

Risale-i Nurda belki bin yerde; *İki kere iki dört eder katiyetinde bu deliller Allah'ın vacib varlığını ve birliğini isbat ediyor*, denildiği halde; bunları hiç görmediğinden veya anlamadığından, Risale-i Nur tarzını reddedercesine sürekli olarak Yunus Emre'ye ve aşka vurgu yapması da dinî metinler konusunda Avrupa ile hesaplaşamadığındandır.

Kader ve kalubela ile ilgili izahları da Araf 172. ayete ve 26. Söze ters düştü. Fakat bu mesele çok uzun izahat istediğinden ve bu yazının hacmini aştığından bu konuyu **Kader ve İrade** isimli çalışmama havale ediyorum.

Hulasa: İlim bazı bilgi parçalarını ezberlemek değildir. İlim bütün ilimleri kuşatıp; kişinin zihninde bir varlık algısı ve bir inanç sistemi oluşması demektir. Buna ilaveten edindiği varlık algısı ve inanç sisteminin doğruluğunu epistemolojik çerçevede isbat etmektir. Doğuda hocaların çoğu, delil bazında ya ilmiyalden veya Nehc'ül-Enam'dan bir beyit söylemekle iddialarını isbat ettiklerini sandıkları gibi; Mehmet Hoca da sürekli olarak Cemaate Yunus Emreden beyitler söylemekle işte dediklerimi isbat ediyorum gibi bir manzara oluşturunuyordu. Ayrıca kapalı da olsa Tevrat'ın bilgilerini hafife aldı. Tahminime göre Hoca o konuda hiç çalışmamıştır. Nitekim ehl-i kitaba Müslümanlar içinde yaşayan manasında zımni dedi. Hâlbuki

onlara zımni değil, **zimmî** denilir. Korunmaları Müslümanların zimmetinde olan dindar insanlar demektir.

Evet, bu konferansta bir art niyet falan söz konusu değildi. Hoca gayet samimi anlatıyordu. Fakat tutarlılık ve bütünlük yoktu. Mesela: Konu ile alakalı olmadığı halde, Kur'anın bütün ayetleri son derece nezihdir; Kur'an müstehcen hiçbir tabir içermiyor. Kur'an karıkocanın bir araya gelmesini "*kocanın karısını örttüğünde*" şeklinde ifade ediyor, dedi.. İşte bu detayda dahi iki şeyi eksik anlattı.

a) Cinsellik meselesi, eğer doğal ve fitri cinsellik ise bu gibi ifadelerle geliyor. Bu ifade nezahten ayrı olarak da; eşlerin birbirine örtü olduğunu dile getiriyor. **b)** Eğer anlatılan cinsellik, tasvip edilmediği bir makamda ise bu, *refes* (yanlış yapma) kelimesi ile ifade edilmiştir.. Haçta ve oruçta yapılan cinsel münasebet için kullanıldığı gibi.. Mehmet Hocam bu farkı görmediği gibi, Kur'anın Hz. Meryem'in ferici (tenasül organı)ndan söz eden ontolojik izahını da görememiştir. Hâlbuki Üstad, 18. Sözde bu ayeti özellikle tefsir etmiş; burada mesele cinsellik değil; o aletin fitrat ve hakikatine vurgu içindir, diye söylemiştir. Demek Mehmed Hocamın, Risale-i Nurun müceddidliğinin mahiyetinden haberi yoktur.

Son olarak derim ki; Risale-i Nurun müceddidane yani yeni ve doğru anlayışı, 6000 sayfaya serpiştirilmiş olan 7000 ilmî keşiften oluşuyor. Fakat bu tesbitlerin çoğu ya cümle bazındadır veya kelime ve deyim bazında anlatılmıştır. Biz bunları anladıkça ve kullandıkça hem dinimizi sağlıklı olarak anlayacağız, hem Avrupa'da ortaya çıkan mütecaviz felsefe-i maddiye ve tabiiyye ile hesaplaşabileceğiz. Mesela; bu yedi bin hakikatten iki tanesi: ***Dinî hakikatler ve kıssalar birer kanun-u külli-i meşhutturlar... Kur'an alem-i gaybın dilidir..***

Bu iki prensip, Muhammed Esed ve benzeri müsteşriklerin bütün iddialarına cevap oluşturuyor..

[Birinci kuralın izahını Muhammed İkbal ve Ali Şeriatî'de bir miktar görüyoruz. İkincisinin izahını ise Carl Jung'un *arketip* kavramı üzerine yazdığı makale ve kitaplarda görebiliyoruz.]

Üstad, yüz yıl önce âlem-i İslamın özellikle Kürtlerin bu konudaki eksikliğini gördüğü için Muhakematı yazdı. Bu kitapta İslami ilimlerde sağlıklı bir anlayış için üç yüz kaide ve kural var. Teberrüken sadece beşini buraya alıp sözü sağlam kulpa (*urvetül-vuskaya*) bağlıyorum.

Birincisi:

"Bir metinde gerçek mana budur, demenin bir belgesi, bir test edicisi olması gerekir. O belgeyi ve o test edici noktayı bize gösteren, dinin ana konularının dengesinden ortaya çıkan soyut güzelliştir. Bir metin için bu mecazdır, diyebilmek için o mecazi mananın, belagat ilminin şartları çerçevesi içinde olması gerekir. Bu iki prensip esas alınmazsa ve bunun sonucu olarak mecaz olan metinleri gerçek mana budur, diye dayatmak ve hakikat olan bilgileri mecaz diye görmek ve göstermek cehaletin hükümferma olmasına güç verir. (...). Orta yolu gösterecek, ifrat ve tefriti önleyecek sadece şu dört mihenkittir: 1) Dinin temel konularının mantalitesi.. 2) Belagat ilmi.. 3) Mantık ilmi.. 4) Hikmet (fen ilimleri)dir."

Üstad Muhakematın 5. Mukaddimesinde bu bilgileri bize verdikten sonra aynı kitabın 1. Makalesinin 8. Meselesinde ise: *“Mecaz için farklı karineler olabilir; mesela bir metnin mecaz olduğuna dair metnin akıl yönünden muhal olması karine olabileceği gibi; metin dışından başka maddi bir delil veya sıradan bir delil veya metnin bağlamı o metnin mecaz olduğuna karine olabilir.. Ayrıca Kur'anın başka ayetlerinde geçen bazı hakikatler de diğer ayetlerin mecaz olması için karine olabilir”* diye söylüyor.

Ve bazen de, bazı ayet ve hadislerin mecaz olduğu kabul edildiği halde tercümede maksut mana esas alınmaz da meal esas alınır. Dolayısıyla mecaz olan o ayet ve hadislerin mucizevî güzelliği ve belagati yine kaybolur,⁶¹ diye dinî neşriyatın yazar ve yayıncılarını uyarıyor.

İkincisi

İslam âleminde bugünkü bilimlere uygun olarak varlık ve hayat algısı oluşmuyor. Çünkü Müslüman âlimler her bir bilim dalından bir parça biliyorlar. Bilimsel bir fotoğraf ortaya çıkmıyor. Dolayısıyla sağlıklı bir varlık ve hayat algısı oluşmuyor. İşte Üstad bu çıkmaz sorunu şöyle tasvir etmiştir:

“Nasıl ki, başka âlemden bu küreye gelen tasvirici bir nakkaş farz olunsa: Hâlbuki ne insanı ve ne insanın gayrısı (insandan başka canlıların) tam suretini (fotoğrafını) görmemiş; belki her birisinden bazı âzasını görmekle insanın tasviri veyahut gördüğü eşyanın umumundan bir sureti tasvir etmek isterse; meselâ, insandan gördüğü bir el, bir ayak, bir göz, bir kulak, yarı yüz ve burun ve amame (sarık) gibi şeylerin terkihiyle bir insanın timsali yahut nazarına tesadüf eden atın kuyruğu, devenin boynunu, insanın yüzünü, arslanın başı bir hayvanın sureti yapsa; nasıl ki imtizaçsızlıkla kabil-i hayat olmadığı için şerait-ı hayat (hayat şartları) böyle ucubelere müsait değildir, diyecekler ve nakkaşı müttehem (ittiham) edecekler.. Şimdi bu kaide, fenlerde (bilim dallarında) aynen cereyan eder (geçerlidir.) Çaresi odur ki: Bir fenni esas tutup sair malûmatını avzen ve zenav (havuz veya havuza akan arklar) gibi yapmaktır.” Yani eğer kişi bir ilmi esas alırsa esas aldığı ilmi havuz gibi yapmalı; diğer ilimleri de o havuza akan arklar gibi yapmalı. Ve eğer kişi malumatını esas alırsa, o malumatı, her birisi bir kanal olan muhtelif ilimlerden beslenmeli.

Üçüncüsü

İslam âlemi Ortaçağın kültürel birikimini dinî birikim sanıyor; din ve varlık hakkında çağımıza uygun olarak bilim birikimini ve epistemolojisini oluşturamıyor. İşte Üstad bu sorun için de şöyle bir çözüm öneriyor:

“Geçmiş çağların derelerinde egemen olan garaz, düşmanlık ve üstün gelme arzusunu doğuran faktör; duygusallık, arzular ve güç idi. O zamanın insanlarını irşad için şiirsel ve duygusal hitabeler yeterli idi. Çünkü duyguları okşamak, insanların eğilimlerini etkilemek için vaiz ve hatip tarafından iddia edilen konuyu süslü ve parlak olarak göstermek.. Veya gündemdeki o konuyu korkunç göstermek ve parlak tasvirlerle hayale hoş göstermek güçlü ve açık delilin yerini tutar idi. Fakat bu asrın insanlarını o eski insanlar gibi görmek, zaman

⁶¹ Asar-ı Bediiyye, sh. 211-216

içinde gerisin geriye gitmek; bu asrın insanlarını o eski asırların köşelerine zorla sokmak gibi bir şey olur.. Hâlbuki bu asrın insanı delil ister; konuyu parlak göstermek ile aldanmaz. Çünkü bu asır ilim asrıdır. İlmin hakikatleri şimdiden geleceğin dağlarına yağmur veriyor. Ve bu hakikatler; özgür fikir ve akıl, hakikat arayışı ve felsefe tarafından daimi olarak destekleniyorlar.”⁶²

Dördüncüsü

“Kendinde muhalefet etmeyi gerekli görmek; “Soğuk taassub. “Daima üstün gelme duygusunu taşımak.. “Tuttuğu taraf ve tutunduğu kuruntuya mutlaka bir bahane bulup kendini mazur göstermek.. “Arzusuna uygun olan zayıf tarafı güçlü göstermek..

“Başkasını eksik göstermekle kendinin mükemmel olduğunu ilan etmek..

“Başkasını sapık ve yalancı ilan etmekle, güya doğruluğunu ve doğru yolda olduğunu ispat etmeye çalışmak, gibi sefil ve süfli davranışların kaynağı olan kendini beğenmişlik ve bencillik ilmî tartışmalarda başkasını yanıltarak öyle ahlakî bir çöküntüye sebep olurlar ki; bunu ancak Allah’a şikâyet etmek gerekir..”⁶³

Beşincisi

İlmi aktarmadaki ve eğitimdeki istibdat ve anarşizmi kaldırmak.. Üstad bu problem için de şöyle diyor:

*“Bir adam(ın) müstaid (yetenekli) ve kabil olduğu (yapabileceği) şeyi terk ve ehil olmayan şeye teşebbüs etmesi, şeriat-ı hilkate (doğal şeriata) büyük bir itaatsizliktir. Zira şanı (işin gereği) odur ki, istidadı, san'atta intişar ve tedahül (sanatın içine ve özüne nüfuz etmek) ve san'atın mekayisine ihtiram (sanatın ölçülerine saygı) ve muhabbet (kendi işini sevmek) ve nevamisine temessül ve imtisal (o işin ve ilmin kurallarını uygulamaktır;) **el-hasıl**, fena fi's-sanat olmaktır. Vazife-i hilkat bu iken, bu yolsuzlukla san'atın suret-i lâıykasını tağyir eder (o işin ve ilim dalının en güzel şeklini değiştirir) Ve nevamisini incitir (o ilim ve mesleğin kurallarını çiğner.) Ve asıl müstaid olduğu san'ata olan meylîyle, teşebbüs ettiği gayr-ı tabiî san'atın suretini (çerçevesini) çirkin eder. Zira bil-kuvve olan meyl ve bil-fiil olan san'atın imtizaçsızlığı için (iş ve eğilim uyuşmadığından ortada) bir keşmekeş (dağınıklık) olur.*

Bu sırra binaen, pek çok adam meylü'l-ağalık ve meylü'l-âmiriyet ve meylü't-tefevvukla müte-hakkim (zoraki bir sultan gibi) geçinmek istediğinden, ilmin şanından olan teşvik ve irşad ve nasihat ve lûtfu terk edip, kendi istibdat ve tefevvukuna (zorbalık ve üstünlüğüne) vesile-i cebir ve tânîf eder (zorbalık ve şiddet aracı yapar.) İlme hizmete bedel, ilmi istihdam eder. Buna binaen (bundan dolayı) vezaif (görevler) ehil olmayanın ellerine geçti. Bahusus medaris (medreseler) bununla indirasa (tamamen silinmeye) yüz tuttu. Buna çare-i yegâne, daire-i vahide (bir tek fakülte) hükmünde olan müderrisleri, darülfünun (üniversite) gibi çok devaire (fakültelere) tebdil ve tertip etmektir (dönüştürüp düzenlemektir.) Tâ, herkes sevk-i insanîsiyle

⁶² Muhakemat, Sekizinci Mukaddime

⁶³ Asar-ı Bediyye, sh. 191

hakkına gitmekle, hikmet-i ezeliyenin emr-i mânevîsini meyl-i fitrîsiyle imtisal edip (doğal eğilimiyle uygulayıp) kaide-i taksimü'l-a'mâl (işbölümü kuralı) tatbik edilsin.”⁶⁴

[Burada sanat ilim ve o ilim dalı neticesinde ortaya çıkan iş ve meslek demektir. Osmanlı-cada sanat daha çok sanayi ve meslek manasında kullanılır. Tiyatro ve sinema gibi sanat-lara ise, bedayi’ ve edep ilmi denilirdi.]

Hocama ve bu yazıyı okumak için vakit ayıran değerli ve seçkin ağabeylerime sonsuz selam ve hürmetlerimi iletiyorum. Bu notları kimseyi incitmek için yazmış değilim. Sadece Ce-maatin ilmî müzakerelere daha çok zaman ayırması için bir dua ve temenni olarak yazdım.

22. 12. 2012
Bahaeddin Sağlam

⁶⁴ Asar-i Bediyye sh. 194

Hizmet Vakfı Osmanlıca Lügatı ile ilgili Kısa bir Rapor

Sh. 460–461

İdrak-i dakik: İnce idrak, denmiş. [Hâlbuki ince idrak değil de, ince bir şeyi idrak demektir. Çünkü şimdiki Türkçede de, Osmanlıcada da eğer iltibas ihtimali varsa sıfat, kelimedden önce gelir. Dolayısıyla “*ince idrak*” manası için Osmanlıcada “*Bir dakik idrak*” denilir. Bu kelimenin başka bir şekli olan “*idrak-i dakaik*” maddesinde mana doğru verilmiştir.]

İdrak-i maali: Büyük meseleleri ve sırları kavramak, denmiş. Bu da eksik ve yanlış. Doğrusu; “*Yüce, yüksek meseleleri kavramak*” şeklinde olmalı. Yani burada “*büyük*” ve “*sır*” kelimeleri, *maali* kelimesine münasip düşmüyorlar.]

İdrar: Çokça akıtmak, devamlı vermek, denmiştir. [Burada izahat yetersiz, en azından Kamus-ı Türkî’de olduğu gibi; su torbasını patlatmak demek olan “*derr*” kökünden if’al kalıbıdır. Bu kelime kök itibarı ile Arapça da olsa, sidik manasında Türkçeye has bir kelime olmuştur, denilmeli. Ayrıca “*çokça mal vermek, israf etmek*” olan mecazi manasını da ilave etmek gerekir.]

İdrarat: Derr’in çoğulu denmiş. [Hâlbuki derrin çoğulu değildir. İdrar’ın çoğuludur.] Manası için de gelirler, varidat, tahsilat denilmiş. [Fakat bu mana tamamıyla yanlıştır. Doğrusu, bol bol vazife ve maaş dağıtmalar ve israf etmeler, demektir.]

İdras: Kitap okumak, denmiş. [Doğrusu elbiseyi eskitmek demektir. Ders, bir şeyin üzerinde çok durmak, onu eskitmek demektir. Kitap üzerinde de böyle çok durulduğu için, okumaya da bu kökten “*ders*” denilmiştir. Fakat if’al vezni üzere yani “*idras*” kalıbı, asla ders manasında kullanılmamıştır.]

İdris: Hz. Âdem’in evlatlarından, denmiştir. [Hâlbuki Âdem’in evladından değildir. Bir rivayete göre, Nuh’tan önce gelen biridir. Bir rivayete göre de, Nuh’tan sonra gelen bir peygamberdir.]

İfade ve ifadat: [Burada üç tane yanlış var.

Önce “*ifadat*” sonra “*ifade*” yani önce çoğulu, sonra müfredi vermek eksiklikler. Çünkü lügatlerde kaide odur ki; önce müfred kelime verilir. Hemen yanında onun cemi gösterilir.

“*ifade*” başlığından ayrı olarak, dört ayrı başlık vermek yine Lügat kuralına uygun değildir. Bunları ifade başlığı altında vermek daha isabetli olur.

“*ifade*” maddesinde fayda verme manası doğrudur. Fakat aynı manayı çoğulunda da vermek gerekir. Zaten kelimenin birinci manası fayda vermektir. İfade ve anlatımda da karşı tarafa belli manevi ve ilmî faydalar sağlandığı için, ders ve anlatmaya “*ifade*” denilmiştir.]

İfade-i Cebriye: Alt maddesine “*zoraki ifade*” demek doğru değildir. Çünkü bu kelime sadece Cebir işaretleri ile bir şeyleri anlatmak manasına gelir. Ayrıca “*zoraki ifade*”ye Osmanlıcada, ifade-i cebriye değil de “*cebren ifade*” denilmeli.

İfade-i Meram: Maddesinde dilek ve maksadını anlatmak, demek eksiktir. [Çünkü bu kelime, deyim olarak kitabın önsözü ve takdimi manasına gelir. Müellif burada kitapla ilgili maksadının ve ne yapmak istediğini anlattığı için kitap takdimlerine “*ifade-i meram*” denilmiştir.]

[Küçük bir hatırlatma: Osmanlıca isim tamlamasında eğer “*he*” ve “*hemze*” varsa, “*hemze*” he’in üstünde yazılır. Yoksa “*ifadeh-i meram*” gibi okunur ki; bu lügatta bütün bu gibi kelimelerin Osmanlıca yazılışı yanlış olmuştur.]

İfade-i şifahiye: Maddesine “*ağızdan söyleyerek*” demek çok güzel düşmemiş. [Doğrusu “*sözlü ifade*” denmeli. Ayrıca “*söyleyerek*” deyip, yani ismi hal sıfatı yapmak da yanlış olmuştur.]

İfade-i tahririye: Yazı ile anlatış; yerine yazılı ifade, yazılı açıklama, demek daha güzel olur.

İfakat: “*fevkten*” iyileşme, ayılma... denilmiş. [Fakat “*üste çıkma manasının kökü olan ‘fevk’ den if’al kalıbı*” dense, “*ayılma*” manası birinci mana olarak gösterilse, çok daha güzel olur. Çünkü kelimenin birinci manası, ayılma yani bilincin batmaktan kurtulup üste çıkmasıdır. Dolaylı olarak iyileşme manasında kullanılmıştır.]

İfdal: Lütuf, bağış, ihsan denmiştir.[Bu kalıp, bu manasıyla değil Osmanlıca, Arapçada dahi çok nadir, kullanılmıştır. Bu manada bu vezin değil de “*fadl*” veya “*fazl*” kök *kelimesi* kullanılır. Ki Risale-i Nur’da bu kelime çok kullanılmıştır. Şu numunelerden anlaşılan odur ki; bu Lügat Risale’ye göre hazırlanmamıştır.]

İffet: Yuvarlak Te ile yazılmayacak. Uzun “*Te*” ile yazılacaktır. “*Rahmet, hayat*” gibi..

İfham: Ağız açtırmamak, susturmak, denmiş. [Fakat kelimenin asıl manası, karşı tarafa öyle bir cevap vermektir ki, karşı taraf yanıp kül olsun. Kelimenin kökü fahim (kömür) manasından gelir. Üstad Hazretleri bu kelimeyi, şeytanı ve kâfirleri susturup kületme manasında kullanmıştır.]

İfhar: Şereflendirmek, fahirlendirmek, denmiş. [Bu kelimenin aslı yeni fahir içten gelen bir duygudur. Başkasının yaptırması ile olmaz. Ayrıca ne Osmanlıca Lügatinde, ne Arapça Lügatlerde böyle bir kullanım bulamadım.]

İflas: Sıyrılıp kurtulmak, denmiştir. [Hâlbuki sıyrılıp kurtulmak manasındaki kelime, bu değildir “*infilas*”tır.]

İfrat-ı neşat: [Verilen manalara ilaveten, çok çalışmak manasını da ilave etmek, iyi olur.]

İfsah: “*Unutmak, akıldan çıkarmak*” denilmiştir. [Hâlbuki kelimenin asıl manası, bir şeyi bozmak, özellikle andlaşma ve sözleşmeleri bozmak demektir. Çok daha sonra hafızlar

Kur'anı unutunca, onların bu yaptıklarına mecazen “*ıfsah-ı Kur'an*” (Kur'anı bozmak) denmiştir. Demek kelimenin asıl manası unutmak değildir.]

İfşaat: Osmanlıca harfleri yanlış dizilmiştir.

İftah: Açmak, fethetmek, denilmiştir. [Hâlbuki bu kökten bu vezin yani “*iftah*” ne Arapçada ne Osmanlıcada asla kullanılmamıştır. Açmak, fethetmek manaları daima “*feth*” veya “*iftitah*” vezinlerinden gelmişlerdir. İftah, Osmanlıcada daha çok emir kipi olarak “aç” manasında kullanılır.]

İftar: Oruç açmak, zıddı imsak denmiştir. [Doğrusu bir şeye başlama, yemeye başlama ki: Kahvaltıya “*fütur*” denilmiştir... Fıkhî manası ise, orucu yemek ile açmak demektir. Bu mananın zıddı olan imsak ise, kendini yemek ve diğer müşhehattan geri tutmak demektir.]

Bir Hatırlatma:

Kitabın çoğunda “e” sesi, “i” sesi olarak okunmuştur. Mesela hayır, gelir ve menfaat manasına gelen “derr”in çoğulu olan “edrar”, “idrar” olarak okunmuş. Kırık çoğul olan bu kelime bir daha salim çoğul edatı olan “ât” ile çoğul yapılmıştır; sonuçta ne Arap Lügatinde, ne Osmanlıcada olmayan acaip bir kelime: “idrarat” ortaya çıkmıştır. Hâlbuki Osmanlıcada ve Arapçada “idrarat” diye bir kelime olmadığı gibi, Osmanlıca lügatlerde “edrar” kelimesi de hiç kullanılmamıştır.

Ve mesela Farsçada yukarı manasına gelen “*efraz*” “*ifraz*” olarak yazılmıştır.

04. 06. 2010
Bahaeddin Sağlam

Işık Yayınlarının Hazırladığı Sözler ile ilgili Lügat Tashihleri

Sahife 1: “Nefis” kelimesi, “insanın kötü yönü” diye lügatçeye alınmalıdır. “Ziyâde” kelimesi, “daha çok” diye lügatçeye alınmalı! “Hakikat”, “gerçek, realite, önemli mesele” diye lügatçeye alınmalı!

Sahife 2: “Nişan” kelimesine, “alâmet, iz, belirti” denilmiş. Doğrusu “alâmet, parola, sembol” olmalı.

Sahife 6: “Mele” kelimesi, “danışmanlarım” diye meal kısmında tercüme edilmiş; doğrusu ise “meclisim” olmalı.

Sahife 7: “Sikke-i Rubûbiyet”, “Rabbimizi gösteren mühür” diye çevrilmiş. ***Daha isabetlisi:*** “Allah’ın terbiye ediciliğini gösteren değerli bir mühür, damga” diye olmalı.

“Hey’et-i mecmûa”, “genel görünüş” diye çevrilmiş. ***Doğrusu:*** “Yapının tümü, genel yapı” diye olmalı.

“Sikke-i kübra-yı Ulûhiyet”, “Cenab-ı Hakk’ı gösteren en büyük mühür”, diye çevrilmiş. ***Doğrusu:*** “Cenab-ı Hakk’ın mabûdiyetini gösteren kainat çapındaki en büyük mühür”, olmalı.

“İnsicam”, “düzenlilik” diye çevrilmiş. Hâlbuki düzenlilik, intizam demektir. ***Doğrusu:*** “Düzenli akış ve uyumlu hareket”, demektir.

“Mâhiyet”, “öz temel nitelik” diye lügatçeye alınmalı. Alınmamıştır.

“Letâif-i re’fet”, “rahmetin güzel eserleri” diye çevrilmiş. ***Doğrusu:*** “İlâhî şefkatin ince görünüşleri”, diye olmalı. (Metne bakınız!)

“Sâhife-i âlem”, “dünya sayfası” diye çevrilmiş. ***Doğrusu:*** “Kâinat sayfası” olmalı! Çünkü âlem, risalelerde, dünya değil de kâinat manasına geliyor.

Sahife 8: “*Ve lillâhi’l- meseli’l-a’la*” yı “en yüce sıfatlar Allah’a mahsustur”, diye çevirmek yanlıştır. Burada bu deyimden maksat: “En yüce misaller Allah’a mahsustur; bizim misallerimiz eksik kalır” demektir. Zaten metinde Hz. Üstad, “temsilde hata olmasın”, diye çevirmiştir.

Sahife 9: “Hey’et”, “topluluk” diye değil de “bütün”, “bütünlük” diye daha iyi anlaşılır.

“Fakr-ı mutlak”, “birçok ihtiyacı olan”, diye çevrilmiş. ***Doğrusu:*** “Sonsuz ihtiyaç içinde olan”, demektir.

Sahife 10: “İsm-i İlâhî”, “Cenab-ı Hakk’ın sıfatlarına ait olan ismi”, diye anlamsız bir çeviri yapılmıştır. **Doğrusu:** “Cenab-ı Hakk’ın isimlerinden herhangi biri” demektir. (Metne bakınız!)

“Nakş-ı şefkat” kelimesini, “şefkat nakşı” diye çevirmek bir anlam katmaz. **Doğrusu:** “Allah’ın şefkatini gösteren bir nakış, bir dekor”, olmalı!

Sahife 11: “Mâhiyet-i mâneviye”, “manevî esas, manevî özellikler” diye çevrilmiş. Fakat derde deva olmuyor. **Doğrusu:** “İnsanın mânevî, ruhî yapısı”, demektir.

Sahife 12: “Vahdet” kelimesi, “kâinattaki birlik” diye kullanılmış iken, “Cenab-ı Hakk’ın birliği”, diye çevrilmiştir. (Metne bakınız!)

“Cüz’iyât ve cüz’î”, “türe göre bireyler ve birey” şeklinde çevrilmesi lazım iken, “parçalar” diye çevrilmiştir. Bu da mantık tabirlerini öldürmek demektir.

Sahife 13: “Cemal”, sadece “güzellik” demek değildir, “manevî güzellik” demektir.

“Sîma”, “görünüş” diye çevrilmiştir. **Doğrusu:** “Yüz” olacak.

“Sîma-i mânevî”, “manevî görünüş” olamaz. Çünkü manevi şeyler görünmez.

“Sûret”, “sîma, yüz” diye lügatçeye alınmalıdır.

Sahife 14: 2. Dipnot gene yanlışır.

“Vuzûh-u delâlet”, “delilliğinin, işaretinin açıklığı...” denilmiş. **Doğrusu:** “Açıkça ifade etmek, anlatmak” demektir.

Sahife 18: “İntizamperver”, “düzene düşkün” diye Cenab-ı Hakk için kullanılmıştır. Allah için “düşkün” denilmez, kullanılmaz.

“Âsâr-ı terakkiyât ve kemalât”, “terakki ve mükemmellik belirtileri” diye paradoksal bir çeviri yapılmıştır. **Doğrusu:** “Kalkınmışlık ve gelişmişlik eserleri”, olmalı!

Sahife 21: “Tahassun”, “sığınmak” diye çevrilmiş. **Doğrusu:** “Korunmak” olacak...

“Seyyiât” çoğul iken, tekil olarak verilmiştir.

Sahife 22: “Teslim”, “işleri Allah’a bırakmak” manasında iken, “Allah’a boyun eğme”, diye çevrilmiştir.

Sahife 26: “Cemiyet”, “topluluk” diye çevrilmiştir. **Doğrusu:** “Toplum” demektir.

“Fâsık-ı hâsîr”, “zararlı günahkâr” diye meal verilmiştir. **Doğrusu:** “İstedigine kavuşamayan günahkâr”, olmalı!

Sahife 30: “Ehvâl-i muhavvifâne”, bir mübalağa sıfat tamlamasıdır. “Çok çok korkunç şeyler”, demektir.

Ahvâl ile ehvâl farklı kelimelerdir. Hâlbuki “ahvâl” diye çevrilmiştir.

“Yümünsüz”, “uğursuz” olması lazım iken, “bereketsiz” diye çevrilmiştir.

“Hikmet”, “kâinattaki tüm fayda ve yararlar ve bunlarla ilgili ilim ve felsefe”, manasında olması gerekirken, verilen mana yetersizdir.

Sahife 31: “Nefs-i emmâre” kelimesinin mealinde anlatım bozukluğu var.

Sahife 32: “İhtisas” kelimesi “uzmanlık” manasında iken “hissetme” manasında kullanılmıştır.

Sahife 34: “Tiryak”, “her çeşit ilaç” demektir. Sadece “panzehir” demek değildir.

Sahife 36: “Mu”cizât-ı nakş”, “mucizevî nakış” değildir. “İlâhî nakış ve işlemenin mucizeleri”, demektir.

Sahife 39: “*Medâr-ı şuhûdike ve işhâdike*”, “Senin görülüş ve gösterilmene vesile olan” diye çevrilmiştir. **Doğrusu:** “Senin mahlukâtını seyretmene ve onları şâhit göstermene vesile olan...”, olacaktır. Bu tabir Risalelerde belki 50 yerde geçiyor.

40 sayfada bu kadar hata varsa, ağır ve uzun diğer Risalelerde özellikle Farsça deyimlerde daha çok hata çıkar. Bunlarla ilgili ayrıca bir rapor gönderebiliriz.

Son Bir Not: Zât-ı Ehad-ı Samed ve benzeri terkipler sıfat terkibi iken, atıf terkibi yapıp Üstad’ın kasdettiği manayı, bütünlüğü kaybetmişler...

Bahaeddin SAĞLAM
17.05.2004

Yeniasya Neşriyatın Çıkardığı Sözler'in Lügatçeleri ile ilgili Bir Rapor

Sahife 13: 2. Şua'nın Kastamonu'da yazıldığı ifade ediliyor. Hâlbuki 2. Şua'nın başında Es-kişehir Hapishanesi'nin son meyvesi deniliyor.

Sahife 14: “Ashap” kelimesi çoğul iken tekil olarak tercüme edilmiştir.

Sahife 15: “Vird-i zebân”, devamlı okunan zikir, denilmiş. Doğrusu: “Dilden düşmeyen zikir..”

“Zelil”, aşağılanma, alçalma, denilmiş. Doğrusu: “Aşağılanmış, alçalmış.” Gerekçesi: Sıfattır; masdar değildir.

Sahife 17: “İmtisal” kelimesinde, sarılma, yapışma, tutunma manaları metinde yok!

Sahife 18: “Elhamdülillâhi”nin meali verilmiş. Fakat metinde geçtiği üzere burada, bu meali bilmek değil de, “Elhamdülillah” demek, Allah’a hamd etmek kastedilmiştir.

Sahife 19: “Ashap” kelimesi çoğul iken tekil olarak tercüme edilmiştir.

“Sır”, burada sadece “gizli hakikat” manasına gelirken, “insanın latifelerinden birinin ismi” olarak verilmesi yanlıştır.

Sahife 20: “Mâhiyet-i câmia”, pekçok mana ve özelliği barındıran maksat, denilmiş. Doğrusu: “İnsanın kapsamlı özyapısı..”

“Satır” kelimesini birinci mana olarak “çizgi” diye ifade etmek yanlıştır.

Sahife 21: “Ve lillâhi'l-meselü'l-a'lâ”, en yüce sıfatlar Allah’a mahsustur, diye tercüme edilmiş. Doğrusu: “En yüce misaller Allah’a mahsustur. Bizim misallerimiz eksik kalır.” (Metne bakınız, parantez içinde bizzat Üstad Hz.leri bu meali vermiştir.)

1. Paragrafta metinde, *mâhiyet-i aynası* olarak dizilmiştir ve böylece lügatçeye geçmiştir. Hâlbuki böyle mana ve kelime olamaz. Doğrusu: “İnsanın mâhiyet aynasında” olarak dizilmeli ve “mâhiyet” kelimesi, *öz hakikat* diye lügatçeye girmeli.

“Sıfat” kelimesi çoğul iken tekil olarak verilmiştir.

“Ukde”, *düğüm* manasında iken, *esas ve zorluk* diye çevrilmesi burada yanlıştır.

Sahife 22: “Âciz-i mutlak”, sıfat iken masdar olarak tercüme edilmiştir. Nitekim Sahife 23'te doğru olarak verilmiştir.

Sahife 24: “Mâhiyet-i mâneviye”, maddi olmayan özellik ve maksatlar diye çevrilmesi yanlıştır.

“Zevî'l-hayat”, *canlı, hayat sahibi* diye çevrilmiştir. Doğrusu: “Canlılar” olacak. Çünkü *zevî* kelimesi çoğuldur.

“Zîhayat” ise tersine *tekil* olması lazım iken *çoğul* olarak verilmiştir.

Sahife 25: “Besmele” burada, isim olarak kullanılmıştır. Meali maksut değil ki lügatçeye o şekilde girsin.

Sahife 27: “Ev kema kaal”, söylediği gibi, diye çevrilmiştir. Doğrusu: “Veya Hz. Peygamber (A.S.M.) nasıl söylemiş ise...”

“Mazhar”, *kavuşma* diye masdar olarak çevrilmiştir. Hâlbuki sıfattır. Kavuşma değil de, *ayna olan, erişen* demektir.

“Sûret”, *yüz* demektir; *görüntü* demek değildir.

Sahife 28: “Hadis-i Şerif”, tekildir, çoğul olarak verilmiştir. Daha önce de geçti.

“Mesel” hikâye değildir. Temsil, demektir.

“Vuzûh-u delalet”, kelimesinin doğru manası, *açık ifadedir*.

2. Dipnot yanlışdır. Doğrusu: “Göklerde ve yerde en yüce misal Allah’a mahsustur.”

Sahife 29: “İhtiyaç”, gerekli şeyler diye çevrilmiştir. Doğrusu: “Bir şeye muhtaç olmak”, demektir. Zaten Allah için, olumsuz manada kullanılmıştır. (Metne bakınız!)

“İstiğna-i ale’l-ıtlak”, *hiçbir şekilde muhtaç olmama* diye çevrilse daha iyi anlaşılır. Eski mana yetersiz gibi kalıyor.

Sahife 31: “Sır”, burada sadece “gizli gerçek” manasına gelirken, “insanın latifelerinden birinin ismi” olarak verilmesi yanlıştır.

Sahife 32: “Azap” kelimesi dünyadaki azap için kullanılmışken, ahiret azabı diye çevrilmiş.

“bedbîn”, kötümser diye değil de, *kötü gören, kötü bakan* demektir. Farsça bir kelimedir. Bed, kötü; bîn, gören demektir.

Sahife 35: “Sefâhet” kelimesi hem metinde hem lügatçede sefahat diye dizilmiştir. Bu da manayı bozuyor.

Sahife 36: “Şehâdet”, şahadet diye dizilmiştir. Sahife 38’de de böyle olmuştur.

Sahife 37: “Daire”, sınır, değil de alan diye çevrilmeli...

“Tahassun”, sadece *korunma* demektir, sığınma, terk, bırakma, ayrılma manaları yoktur.

“Maruz”, bir şeyin etkisinde kalan demektir. Kalma, demek değildir.

Sahife 46: “Yâver-i Ekrem”, en cömert memur değildir. En değerli, en iyi yardımcı, dost demektir.

Sahife 48: “Mazhar”, ulaşma, kavuşma değildir. Ulaşan, kavuşan demektir.

“Ahval-i muhavvifâne” değil de “ehval-i muhavvifâne” olacak, lügat manası ise “çok çok korkunç şeyler” demektir. Korkunç haller demek değildir. “Ehval ” korkunç şeyler demektir. Muhavvifâne de sıfat tamlamasıdır. Eski bütün dizgilerde ve Osmanlıcalarda böyledir.

Sahife 53: “Sual ve duâ”, arzu ve istek değil de yalvarış ve yakarış demektir.

Sahife 54: “Gül-ü Muhammedî”, bildiğimiz gül demektir. Hz. Muhammed’in (A.S.M.) kendisi değildir. Dolayısıyla 2. mana yanlıştır.

Sahife 55: “Teşkil”, burada şekil verme değil de oluşturma manasındadır.

Sahife 58: “Hidayet”, doğru yolu göstermek demektir. Doğru yolda olmak demek değildir.

“Sefahat” olarak dizilmesi yanlıştır. Doğrusu sefâhet olacak.

18. Söz

Sahife 363: “Hodbîn”, yalnızca kendini düşünen değil de yalnızca kendini gören demektir.

Sahife 364: “Münfail”, başkasının hesabına çalışan, denilmiş. Doğrusu: “Başkasından etkilenen, başka işten etkilenen..”

Sahife 365: Ayetin doğru meali şöyledir: “O, yarattığı her şeyi güzelleştirmiştir.”

“Ezcümle”, başlıca, esas olarak, çevrilmiş. Doğrusu: “Örneğin, bir nümune”, olacak.

Sahife 366: “Perde-i hacâlet”, utanma sebebi değil de, utanma perdesi olacak. Çünkü utanma insanın eksiklerini örten bir perdedir.

Sahife 369: “Înayet hâh”, “înayet iste!” demektir. İnayet isteyen demek değildir, burada...

Ayrıca Farsça ibarenin doğru meali şöyle olmalıdır: “Seher vakti bir haşır gibidir. Her şey onda uyanmış, tesbih ediyor. Ey gaflet uykusuyla sersem olan nefsim! Ne vakte kadar böyle kalacaksın? Ömür ikindi vaktine girmiş, her canlı kabre doğru yola çıkmıştır. Niyaz gibi, namaza başla, ney gibi âvâz et! Begu (Söyle):”

Farsça ibaredeki , “bevi” kelimesi yerine “begu” olacak, “eznah” kelimesi, “ezgünah” olacak.

Bahaeddin SAĞLAM
24.05.2004

Mustafa İslamoğlu Hocanın Hz. Muhammed (A.S.M.) ile ilgili Kitabı Hakkında Bir Rapor

Peşinen söylemek gerekir ki, Hocamız bu kitabın içerdiği makaleleri gayet aşk ile ve İslam için, içi yanık bir halde yazmıştır. Kendisine peşinen teşekkür ederiz.

Fakat tekmil için, kitabın içinde geçen bazı konular hakkında birkaç sayfa not tutmak gerekir. İşte sayfa sırasına göre bu satırları yazıyoruz.

Sahife 8: Ayette anlatılan sevginin sebebi, onun hakkını ödemek veya peygamberliğe özgü ve ona yönelik bir sevgi değil de, Hz. Muhammed'in (A.S.M.) orta yolu, sırat-ı müstakimi, ahlak-ı azimeyi uyguladığı içindir. Ki, Tarihte Hz. İbrahim de, hanif olarak bu çizgide gittiğinden ona da *Habibullah* ve *Halilullah* denilir. (Bakınız Hacc Suresi, 78)

Ayrıca Allah'ın sevgisi, beşerin sevgisi gibi değildir. Onun sevgisi kullarından razı olup, onları muvaffak etmesidir.

Evet, yollar ve şeriatler içinde, değişik zıtları Tevhid potasında birleştiren ve yaşayan en önemli iki şahsiyet, Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed'dir.

Sahife 10: Hoca Efendinin Kur'anı cansız bir nesne olarak göstermesi yanlıştır. Çünkü Kur'an, vahiydir, ruhtur, candır; başta Hz. Muhammedi (A.S.M.) canlandırmış, sonra Sahabeyi, sonra tarihî önder şahsiyetleri ki, halen de kim Kur'an'a sınıksı sarılsa yine dirilir.

Ayrıca, Hoca Efendi Sünnet-i Fiiliye ile hadisleri birbiriyle iltibas ediyor. Çünkü Sünnet-i Fiiliye başta Ehl-i Beyt ile bize tevatüren gelmiştir. Fakat Ehl-i hadis, tarihî zaaflar gösteriyorlar. Ki, Hz. Peygamber, "*Size iki şey bırakıyorum Kur'anı ve Ehl-i Beytimi*" (Tirmizi Menakıp, 31) diye buyurmuştur. Hadisi bırakıyorum, dememiştir. Çünkü gerçek sünnet ancak Ehl-i Beyt ile bize gelmiştir. Maalesef Emevilerin karşı darbesiyle bu gerçek çok büyük yaralar almıştır. Ve Hocanın tenkid ettiği gerek tarihteki ve gerek bugünkü insanların Kur'an ve manevi miras olan İslamî bilinç konusundaki dökülmelerinin sebebi bu darbedir.

Hocamız Kur'anın evrensel mesajına ve manevi talebelerine kulak asacağı yerde, yarı materyalist olan bugünkü siyasi akımlara kulak veriyor.

Sahife 12: “Âlemin” kelimesinin Süryanice olduğunu söylemek yanlıştır. Çünkü aynı kökenden gelen *Arapça, Aramice, Süryanice* ve *İbranice* adeta birer lehçedirler; birisinde olan bir kelimenin kökü diğer lehçelerde de vardır. Dolayısıyla bu dört dil kardeşirler, aynı mirasa sahiptirler. Bunları ayrı diller olarak görmek, tarihi ve dillerin tarihini bilmemektir.

Sahife 13: Müslimdeki bir rivayete dayanarak, Müslüman olmayan diğer insanları “*ümme-i dâvet*” diye isimlendirmek, ümmet hakkındaki Kur’an âyetlerine aykırıdır. (Fihristten bu âyetlere bakabilirsiniz.)

Çünkü ümmet, aynı inanç ve geleneği taşıyan ve uygulayan ve belli bir süre ile sınırlı olan toplum demektir ki, Kur’an Muminun 52-53’te ve Enbiya suresi, ayet 92’ de semavî vahye inanan bütün insanları bir ümmet olarak sayıyor. Çünkü vahiy geleneği birdir.

Sahife 14: Bu sayfada “teslimiyet” tesmiyet diye dizilmiştir. Tashih ister. Ve yine Müslümanlığı “teslimiyet” diye çevirmek yanlıştır. Çünkü İslam if’al kalıbından gelir, barıştırmak demektir. Yani: Dünya ile ahreti, ruh ile bedeni, artı ile eksiye, irade-i külliye ile irade-i cüziyei barıştırmak, sırat-ı müstakime gelmek, ahlakî olgunluk göstermek, demektir.

Bu sayfada, Hz. Ebu Zer’den yapılan rivayet izah ister. Mesela, “*kıyam, canlılık, doğuş ve maddi kalkınma ise, secde, ölüm, fani olmak, batmak, sonsuza karışmak gerçeğini ifade eder.*”

Rukû’ ise, sırat-ı müstakim, orta yol demek oluyor ki, âyette “*verkeû maarrakiin*” denilmiştir.

Hoca Efendi, “*bu kitabı kalbden ziyade aklımla yazdım.*” diyor. Fakat maalesef bu kitap, baştanbaşa, bir şiir, bir duygu bir sevgi ifadesidir. Kitabı başından sonuna kadar okudum, belki bir Kur’an prensibini, bir bilgi kırıntısını, Peygamberin yüzlerce olan hayatî mucizevî ilkelerinden birisini bulurum diye, maalesef bulamadım. Sadece: Müzeyyen, retorik bir üslup var.

Hoca Efendi, peygamberlerin tebliğde iyiler ile kötüler arasında ayırım yapmadığını söylüyor. Fakat değerli Hocamız, “ötekiler” sayılan insanlara birkaç mucizeli nükte anlatacağına sürekli onları karalıyor.

Sahife 18: “*Birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız.*” hadisinin aslı “*Birinizin kendisine istediğini kardeşine istemedikçe iman etmiş olamaz.*” şeklinde olmalı! diye şüphelendim. Aslına bakılsın.

Sahife 20 ve 21’ de iki kelime yanlış seçilmiştir. “*Şilte*” yerine “*yastık*” ve “*yel*” yerine “*rüzgâr*” olmalı.

Bu sayfada ve kitabın genelinde Hoca kardeşimizin ısrarla vurguladığı şu mana önemli bir tashih ister:

Hoca diyor ki, “*Ben Muhammed’i gökteki meleklikten indirdiğim gibi, onu kuru bir postacı olmaktan da yücelttim.*”

İşte burada üç şey gözden kaçıyor:

Peygamberin, beşeri şahsiyeti yanında var olan manevi şahsiyeti ki Ehl-i Beyt ile bize intikal etmiştir. Maalesef, maddi ve kuru olan bu asrın Vehhabice anlayışında, bu manevi şahsiyet kayboluyor.

Hoca kardeşimiz Peygamberi ortada tutabilmesi için, yani kendisince ideal olanı ispat etmesi için; Peygamberin hayat ve varlık ile ilgili rolünü göstermeli. Fakat maalesef hem “*Üç Muhammed*” kitabında hem de bu kitapta bu konuda hiçbir değer gösterilmiyor. Söylemler siyasi slogan olmaktan öte bir şey ifade etmiyor.

Bu yanlış, Nurcuların ısrarla “Risale-i Nur gerçek bir tefsirdir” deyip hiçbir tefsir nüktelerini bilmemeleri gibi oluyor. Bence en azından bu gibi kitaplar, Ali Şeriatî’nin “*Muhammed’i Tanıyalım*” kitabı gibi yazılmalı.

Peygamberin rolünü küçük görüp tefrit yapanların bir endişesi de, Onu şirk konusu edinmekten kaçınmalarıdır. Ki Hoca Efendi de bu noktadan kaçıp, farkına varmadan, orta yol yerine, tefrite düşmüştür.

Bence çıkar yol, Fazlurrahman’ın “İslam” adlı kitabındaki önemli tespittir. Şöyle ki:

Sünni ilim dünyası, özellikle Sünni tarikatler, çaktırmadan, Aleviliğin ve Ehl-i Beytin mirasını Sünnileştirdiler.

Fiili pratikler, tevatür derecesinde bize intikal edip çok önemli iken, hadisçilerin, rivayetleri (ki çoğu ahad ve uydurmadır,) İslam'ın sağlığını bozmuştur. (Tirmizi hariç)

Sahife 22-23: Maalesef İslam Dünyasının, Batılı dinsizlerden ve mürtedlerden gelen saldırıları kiliseden ve Hıristiyanlıktan bilmeleri çok büyük bir yanlış olduğu gibi; onların da, cahil bazı Müslümanların saldırılarını İslam'a mal etmeleri aynen o kadar yanlıştır.

İşte kitapta sürekli bu iki yanlış işleniyor. Fakat dinler, cahillerin yaptıklarından sorumlu ol-mamalı.

Biz onların dibini kara gösterirken acaba dibimiz bembeyaz mıdır? diye düşünmeliyiz.

Sahife 25: Kur'anın güzelliğinin görünmesini Peygambere, Peygamberin de güzelliğinin görünmesini Kur'ana ipoteklemek, büyük bir paradokstur. Ki, bu paradoks bütün kitapta var.

Sahife 31: “Fil-Kûrba” kelimesini “içinde yakınlık olan sevgi” diye çevirmek bence yanlıştır. Çünkü:

“İçinde yakınlık olan bir sevgi” deyimi bir mana ifade etmiyor.. Ve bu kelime sadece akraba yakınlığı manasındadır. (Müncide bakabilirsiniz.)

Ayrıca Peygamber, “insanların, onun akrabalarından, hanımlarından ve yakın Sahabelerinden severek dini öğrenmelerini istiyor.”

Ki rivayetler ve İslamî gelenek bunu bize açıkça bildiriyor. Ve kuvvetli bir görüşe göre Saha-belerin yakın olanları ve Peygamberin hanımları da Ehl-i Beyt sayılırlar. (Bakınız. Ahzap Suresi 33)

Bizim dil bilgisi kurallarına göre “illel meveddete fil-kurba” istisna-i münkatıdır. Uyarı ve vurgu için yapılır.

Bu takdirde âyetin tam meâli şöyle olur: “*Ben Peygamberliğe karşı sizden bir ücret istemiyo-rum. Sadece sizin İslam'ı tam bilmenizi istiyorum ki, bunu ehl-i beytimden kıyamete kadar*

öğrenebilirsiniz.” Bu konuda ciddi rivayetler var. Fakat Emeviler onları gizlemişler. Ayrıca Ali Şeriatı’nın ve Bediüzzaman’ın kitaplarına da bakabilirsiniz.

Maalesef, bu manevi ve aşıkvari geleneği bilmeyenler ve yaşamayanlar İslam devrimini de yapsalar, zamanla küfrün fikir saldırılarına mağlup olabiliyorlar.

Evet, İslam bir gelenektir. Ve bu geleneğin taşıyıcıları Ebu Hanife, İmam Cafer-i Sadık gibi önderleri olan Ehl-i Beyttir. Fakat çoğu Nasibe olan ve Emevi zebunu olan Ehl-i hadis, o sünnetin taşıyıcıları olamazlar. (Evet, Hanefi fıkıhı Kütüb-ü Sittedeki rivayetlerle uyuşmuyor.)

Bugün de bu gedik hayatımızda kapatılsa, yine gerçekten Müslüman oluruz.

Sahife 35-36: Burada dört yanlış var:

Bizim Hristiyan dindarlarının dünyasını yanlışını, doğrusunu bilmediğimiz ortaya çıkıyor. Mesela, “İsa Allah’ın kelimesi ve ruhudur.” (Nisa 171) âyetini nazara almamışız. Ve onlarda ilim adamları olanlar Müslümanların, İsa’yı bilmeyip onu ete kemiğe indirmesine gülüyorlar.

Tıpkı bazı Müslümanların Kur’anın zamanüstülüğünü bilmeyip Kur’anı kağıt ve mürekkebe, insanî bir ürüne indirmeleri gibi.

Pavlus her yerde günah keçisi gibi gösteriliyor. Hâlbuki bu tarihen yanlıştır. Hristiyanlığın manevi bir otorite olarak şekillenışı Pavlus’a değil de, Petros’a dayanır.

Ayrıca bugünkü Hristiyanlık geleneği, gerçek anlamıyla Matta İnciline tamamıyla uyuyor. Ki Pavlus zamanında bu İncil ortada yoktu. İşte yanlış olan şey, onların da biz Müslümanlar gibi, mana ve fonksiyondan ziyade işi ete kemiğe indirmeleridir.

Evet, şimdiki geleneksel Katoliklik Petros’a dayanıyor. Fakat yorum ve öz kaybolmuştur.

Hristiyan dininin belli bir şeriatının olmayışının sebebi onun sadece ruhanî, manevi ve ahlakî ve aşıkvari gidişidir. Gariban Pavlus değildir.

Hatta Müslümanların ısrarla beğendiği Aryos dahi bu noktayı bilmediğinden, Tevrat’a geri dönüş yapmıştır, Kiliseden ayrılmıştır. Bunlar Maide 48’deki “*Her birinize ayrı bir şeriat ve minhaç tayin ettik, artık yarışın*” mealindeki âyetin mucizevî sırrını bilmiyorlar.

Hocamızın kitapta yer yer, Hıristiyanlara çatıp, dinsizlerin tezlerine dayanması hoş olmuyor.

Bir Not: İsa kendisi canlı vahiy olduğundan, Havarilere “Resul” denilir. Yasin Suresinin 13-27. âyetlerine ve ilgili tefsirlere bakınız!

Sahife 42: “Şi’b-i Ebu Talip” vadi değil de küçük bir mahallecik demektir.

Sahife 43: “Sen ey Muhammed onların milletlerine tabi olmadıkça onlar senden razı olmayacaklardır” mealindeki âyetin iktibasında, yine üç sehiv var.

Bu âyet Hıristiyan ve Yahudilere hitaptır. Müşriklere hitap değildir. Hâlbuki Hocamızın kitabında söz konusu olan müşriklerdir.

Âyette din kınanmamıştır. Sadece din milliyetçilikleri kınanmıştır.

Ve “millet” kelimesini sistem diye çevirmek yanlıştır.

Sahife 44: “*Her Peygamberin miracı var.*” sözü doğrudur. Fakat bu miraçlarını onların hicretleri diye isimlendirmek ve bu bilgileri bir daha hicret makalesinde tekrar etmek yanlıştır.

Evet, her Peygamber, Allah’ın ehadiyet cilvesiyle müşerref olmuştur. Ki bu konuda hem rivayetler var, hem de Tevrat metinleri var. (Oralara bakılabilir.)

Sahife 46: Bu miraç bahsinde tashih olarak çok şey yazılabilir. Fakat bu rapor o kadar yeri kaldıramaz. Sadece 5 kelimeyi tashih edeceğiz. Gerisini miraç ile ilgili konferansımıza bırakacağız.

Esra “*Serv*” kökünden değil de; sirayet kökünün müteaddi hali olan if’al vezninden “*Esra*” (yürütme) diye var lügatlerde ki, “ba ve leylen” kelimeleri ile beraber, tam bu yürütme manasını verir. Başka ihtimal kalmaz. Ve Hocanın bu yanlışını Lisanül-Araba dayandırması da yanlıştır, ilgisizdir.

Evet “*Salat*” kökünü yanlışlıkla “*salaye*”den, “*Esra*” kökünü “*Serv*”den türetmek lügat zaafını gösterir.

“*Leylen*” geceleyin demektir. Ki, manası, “*manevi açılış ve ruhani miraç, dışa bakan duyguların geceleyin kapanması ile olur;*” demektir. Gündüz işlerin zamanı ise, gece maneviyatın, yücelmenin zamanıdır. (Müzemmil, 6)

Yani “*Leylen*” gerçeğini az bir zaman diye çevirmek fahiş bir yanlıştır.

“İlerleme”ye mit deyip kötülemek, yanlıştır. Çünkü her şey geliştiğine göre, insanların maddi kalkınmaları da kendine özgü bir miracı yaşar. (Ki 17. İsra Suresi bütün âyetleri ile bu çok boyutlu yükselişi vurguluyor.)

Müslümanların çoğunun Miracı bedenlen ve ruhen kabul etmesi, Hz. Peygamberin, geçmiş ve geleceği, bizzat yatağında zamanüstü olarak yaşadığını gösterir. (Yoksa iş hurafeye döner.) Ayrıca Sahabelerin çoğu da bu tecrübenin bedenlen de olduğunu söylüyor.

İşte bu gerçek tecrübenin zamanüstülüğünü bilmeyenler, *Namaz daha önce farz edilmişti*, Bakara 285, 286. ayetleri Medine’de nazil olmuştur. Diyebiliyorlar. Ve bu konuda tevatüre yakın rivayetler ile bize gelen miraç hadisesini inkâr ediyorlar.

Evet, daha önce Hz. Muhammed (A.S.M.) namazı, tevhidî, melekleri ve kitapları vahiy ile biliyordu. Miraçta ise, bunları aynel-yakın, zamanüstü olarak bir daha yaşadı. Yani Miraç zamansızlıkta olduğundan, daha önce, daha sonra kaydı yanlıştır.

İşte bu durumda “Peygamber, inandı” âyetinin meali şöyle olur: *Peygamber gözleri ile gördü, Müslümanlara bunu anlattı, onlar da gözleri ile görür gibi inandılar.* (Bakara, 285) Bazıları da inkâr etti.

Onun için İsrâ Suresinde “*Bu rüyeti (miracı) bir fitne yaptık, kimin inanıp kimin inanmayacağına ortaya çıkardık*” diyor.

Ayet 285, imanın 5 rûknü ile ilgili iken 286. ayet kader ile ilgilidir. Ve Namazın 50 farzdan 5’e inmesinin de bir akıl verme işi değil de, Şeriatin (Musanın) Ahmede, Hz Muhammed’in velayet yönüne itirazıdır. Çünkü Şeriat zahire bakar. Bu da ancak günde 5 vakit olabilir. Fakat velayete göre insanoğlu günde 50 farz da kılsa yine azdır.

“Burak” kelimesi de, Peygamberin zamanüstü bir şekilde ışık hızında, bütün geçmiş ve geleceği yaşadığını gösterir. Yani bütün geçmiş ve gelecek bilinç ve şuhudunda yaşandı. Yoksa o fezada füze gibi bir yere gitmedi.

“*Ekımuşsalate*” emir fiili, namazı cemaatle kurun, yaşayın demektir. Yoksa “Namazı doğrultun, diye tefsir edenler var mı; bilmiyorum. Yalnız Bakara 238. ayet, insanın bütün işlerine namaz diyor. 5 Rekât namaza da salât-ı vusta diyor. Kurtubi tefsirine ve Nur Suresine bakınız!

Sahife 57: “*Mekke içkini ve burayı, Medine aşkını ve orayı sembolize ediyor*” diye hocamız yazmıştır. Fakat bu da yanlıştır.

Çünkü Mekke daha çok batın, inanç, hamd ve tesbih ve soyut değerler ve arınma dönemi idi. Ki bunlara aşkınlık denilir.

Medine ise, daha çok zahir, pratikler maddi savaşlar ve zenginlikler, demektir ki, daha çok içkinlik içeriyor. Ayrıca vahiy tamamıyla içkinliktir. Çünkü insanoğlu, sonsuzun sesine dayanamaz. (Bakınız Şura, 52)

Sahife 59: Sevr dağına devrim dağı demek yanlıştır. Çünkü **a)** İslam’dan önce de oranın ismi bu idi. **b)** Ayrıca Sevr öküz manasına da gelir. **c)** ve İslam bir devrim değildir. Bir ihya ve mirastır. Çünkü sosyolojide bilindiği gibi, devrimler daha çok yıkıcı oluyorlar. Antitez oluyorlar. İslam ise evrensel bir hayat anlayışıdır, tez bile desek, eksik olur.

Sahife 61: “*Hicretten sonra Mekke müşriklerinin orada çok kalamayacağını, başlarına maddi veya manevi bir belanın geleceğini*” ifade eden âyetten sonraki âyet, bu cezanın da ilahi bir yasa olduğunu söylüyor.

Hocamız ise, Sünnetullah tabir edilen bu cezayı, hicret bir yasadır, bir Sünnetullahtır, gibi yorumlaması bilgi olarak doğru da olsa âyetlerin siyak-sibakını gözetmemektir, yanlıştır.

Sahife 68: Kitapta, Uhud savaşında işi bırakıp geri dönen 300 kişiye “*önce Sahabe, sonra münafık*” denilmiştir. Fakat Kur’andan (3/155) anlaşılan, onların af edildikleri ve onların Müslüman olduklarıdır. Münafıklar ise, belli bir zümre olup hiç savaşa gelmeyenler ile geri dönen üç beş kişi idi. (Al-i İmran, 165-168)

Sahife 70: “*Kitap nedir, iman nedir, bilip de ahlaken bozuk olanlar...*” diye bir ifade var.

Bence bu ifade de bir eksiklik var. Çünkü sathi ve kuru bilgi, amele dönüşmez. Çünkü iman ve kitabın yerleşmesi, ya yoğun bir çile ile veya dinin mucizeliğinin şimşekleri altında aydınlanma ile olur.

Burada da, bunlar yok. Çünkü asrımızın modern hayat şekli, buna müsaade etmediği gibi, dindarlar da dinlerinin mucizeliklerini bilmiyorlar. Hocamızın bu kitabı bunun bir örneğidir.

Sahife 74: “Kaf Dağı” sonsuzluğun, mutluluğun, gerçek imanın sembolüdür. Ki, Peygamberler böyle bir makamdadırlar. Onların kadrini bilenler de sadece âlimlerdir. Avam ise, Onların kırpıntıları ile saç ve sakalı ile kutsanırlar. Demek Üç Muhammed kitabı bu dengeyi muhafaza edemediği için geçerli ve dengeli bir kitap değil de Hocamızın bir düşünüşü olmuştur.

Sahife 76-79: Hoca kardeşimiz, kendini de Peygamberin şahitlerinden sayıyor. Evet, layıktır ve samimidir. Fakat onun (A.S.M.) kaç mucizesini ispat edebiliyor ki, gerçekten şahit olsun! Evet, gönül isterdi ki, o, Türkiye’nin Ali Şeriatisi ve İkbali olsun.

Sahife 82: “*Men yuridullahu bihi hayran yufakkıhhu fiddin*” hadisini şöyle çevirsek daha iyi olur: “*Allah kime bir iyilik yapmak isterse, onu dinde anlayış sahibi yapar.*”

Demek: “Bir yöneticinin hayra yönelişini destekleyen Allah...” şeklinde tercüme yanlıştır. “Doğru yola yönelenin de Allah yeteneğini artırır.” mealindeki ayet de yanlış çevrilmiştir.

Doğrusu:

“Kim hidayeti seçerse, Allah onun hidayetini arttırır.” Yani sistem etkileşim halindedir. Ayrıca sapma ile hidayet hakkındaki ayetlerin ya içinde veya siyak-sibakında mutlaka iradeye bir vurgu vardır. Dolayısıyla cebir zihniyetinden korkmamak gerektir.

Sahife 83: “Samanyolu 100 milyar güneşi...” ifadesi yerine 200 milyar... diye hatırlıyoruz.

Çapı 200 milyar ışık yılı değil de 100 bin sene, biliyorum.

“Bizim galaksimizin de içinde bulunduğu galaksi kümeleri, içinde 200 milyar yıldız barındıran süper yıldız kümeleri...” ifadesi hem tashih ister, hem sayılar karışmıştır.

Sahife 84: Eşref-i mahlûkat, halife-i ruy-i zemin gibi ifadeler, dünyaya göredir. Dolayısıyla yanlış değildir. Fakat bazıları, dinî bilgileri bireyselleştirdiği için efdaliyet sorunu ortaya çıkıyor. Ki Hoca bunu iyi tespit etmiştir. Fakat kendisi de bireyselcidir. Dinî terminolojinin küllî birer kanun olduklarını bilmiyor.

Sahife 88: Daha önce, Hocanın Hristiyanlıkla ilgili tespitinin yanlış olduğunu gösterdik. Dolayısıyla tekrara gerek yoktur. Ve Peygamberin, müşriklerin hased ve inadinı kırması için “*Ben sade bir beşerim*” demesi, Onun başka manevi ve ilmî kişiliğinin olmadığına delil değildir.

Nitekim Hz. Meryem ve Hz. Muhammed (A.S.M.) için, vahiy getirdiklerinde *Bir beşer ile karşılaşırsan, ona cevap verme, oruçluyum, de* emri var. (Bakınız. Meryem, 30-33)

Demek beşer, kuru bir ten olarak vahyi anlayamaz. Maalesef bu materyalist çağda insanlar engin mana dünyasını kapattıklarından, dini de kuru ve siyasi bir cereyan olarak anlıyorlar. Başkasını irşad edeyim, derken kendileri, maddi ve dar bir âlemde kalıyorlar.

Sahife 90-91: Kılık kıyafet hakkında şu kadar derim ki, “*İslam, yanlışın, dinsizliğin, zulmün sembolü olmayan ve ibadet etmeye uygun olan her kıyafeti kabul eder. İslam âleminin hali buna delildir.*” Hocamızın bu görüşünü destekliyoruz.

Sahife 93: “43/36” ayetin meali yanlıştır. Doğrusu şöyle olmalı: “*Kim ilahi mesajdan cayıp uzaklaşırsa, ona bir şeytan musallat ederiz. O şeytan daima onun arkadaşı olur.*”

Şeytan negatifliği, şerri, yokluğu temsil eder. Ki, mesajın (zikrin) dışında olmak daima negatifliği, yokluğu, azabı netice verir. Ayrıca, “ya’şu” kelimesinin “an harf-i cerri” ile kullanılışının manasını bilmeyip, uzaktan tavuk bakışıyla ilişkilendirmek lügat zaafını gösterir.

Sahife 94-95: Hocamızın ümmilik tespiti çok yerindedir. Fakat Bakara 79. ayetini ümmilere sıfat yapması yanlıştır. Çünkü 78. ayet ehl-i kitabın ümmileri için inmiştir. 79. ayet de âlimleri için inmiştir. Ki onlar elleriyle bir şeyler yazıp bunlar vahiydir, diyorlardı.

Ümmileri ise, kitabı bilmez. Sadece onu kutsal bilip, arzularına, ümniyelerine âlet etmek istiyorlardı.

Sahife 99: Buradaki tespit hem dinen hem sosyolojik olarak doğrudur.

Sahife 109: “Maide, 116-117” deki ayet tevil ister. Yani burada İsa’dan maksat din’dir, Meryem’den maksat da tabiattır. Ki, insanlar sonsuzu ve tevhidi anlamadıkları için, bir kısım dinî şekilleri mabut ediniyor, bazıları da maddeyi ve tabiatı put ediniyorlar. (Bu konuda bir konferansımız var.)

İşte Hoca, bu ve buna benzer yerlerde evrensel düşünceğine, bilmeden Pavlus’a hücum ediyor. Ve bu konuda işin ehli olmayan ve dindar olmayan bir zatı kaynak gösteriyor.

Bu ve Nuh’un kavminin putlarının Araplarda dahi put edinilmesi, gösteriyor ki, dinî bilgiler (Olumlusu-olumsuzu) evrenseldir. Kim onları sınırlandırırsa, bireyselliğe indirse; o, dini tam bilmiyor, demektir.

İnşaallah Hocamız bu gibi dar geçitleri aşar; evrensel, bütüncül bir lider olur.

Gerek İsa’nın ve gerek diğer peygamberlerin isimlerinin ve gerek adı geçen putların isimlerinin bireysel olmadığını görmek istiyorsanız “*Peygamber Kıssaları Hakkında Bilmediklerimiz*” adlı kitabımıza bakınız. Mesela Nuh kavminin beş putu, isimlerinden de anlaşıldığı gibi,

beslenme putu, savunma putu, güç putu, bilim putu ve sevgi putu olarak her yerde ve her zaman vardrlar.

Son Bir Değerlendirme:

Hocanın bütün suçu Beni İsrail'e yüklemesi, onları günah keçisi gibi göstermesi yanlıştır. Çünkü Kur'an kimi yerde onları kınarken, kimi yerde *“onların zikir ve bilgi sahibi olduğunu”* söylüyor. *“Onlardan sorun”* diyor.

Ebced, yanlış bir bilgi kaynağı değildir. Avrupa ve Asya'da 5000 senedir kullanılan bir metottur. Fakat sınırları belli olmadığı için, yasa ve Şeriat kaynağı olmamıştır. Rüyalar gibi... Rüya haktır. Fakat Şeriat kaynağı olmaz.

Hocamız sürekli diğer dindarları eleştiriyor. Fakat maalesef kendisi de onlar gibi; yani aslı doğru olup da, dil fukaralığından dolayı hurafeleşen 2000 mesele üzerinde saltanat sürüyor. Kendisini, çağımızla hesaplaşmaya çağırıyorum. Çünkü samimi bir mümindir. En azından Ali Şeriatı gibi olmalıdır. En büyük silahı, dinin mucizeliği olmalıdır.

Kur'an ruhbanlığı kınamıyor. Sadece *“Hristiyanlar onun gereğini yapamadılar”* diyor. Ayrıca Hz. Muhammed'in (A.S.M.) de ruhban gibi yaşayan *“Ashab-ı Suffası”* vardı.

Ve hocanın tamamıyla karaladığı diğer dinler, iddia ettiği gibi mensuh değildir.

Kur'an Maide 48. ayeti dinlerin pratik yönlerinin çeşitliliğini övüyor. Ve onlarca ayetle ehl-i kitabı dinleri ile amel etmeye çağırıyor.

Hülasa biz başkasını kınayacağımıza kendi Kur'anımızın ve Peygamberimizin mucizeliklerini bilmeliyiz ve göstermeliyiz.

12. 05. 2008

Bahaeddin SAĞLAM

Mustafa İslamoğlu Hocanın Meali Üzerine

Değerli Mustafa İslamoğlu Hocamız, 15 yıllık emekle, binlerce mümini Kur’ana yönlendirmesi binler tebriğe layıktır. Onun bu 15 yıllık kendi emeğini düzenli ve açıklamalı bir meal olarak derleyip yayınlaması da, yine onun Kur’an aşkının bir belgesidir.

Fakat Mustafa Hocamız, Arap Dili ve Edebiyatında yeteri kadar bir birikime sahip olmadığından, onun bu meal çalışması, yüzlerce yanlış içeriyor. Neticede kusurlar Kur’ana mal ediliyor.

İşte böyle bir eksiği kapatmak ve diğer gelecek baskılarda bir katkı oluşturmak için; numune olarak sadece Bakara suresinin ilk kırk âyetinin tefsirindeki yanlışları not ediyorum. Eğer Hocamız muvafakat ederse, bütün meali bu şekilde tashih etmeye hazırım.

Bu notlar kesinlikle şahsi bir gaye için değildir. Ben hocayı seviyorum. Fakat ilme ve Kur’ana bir hizmet olsun diye, bir-iki günümü bu işe ayırdım.

M. Hoca, eski kadim tefsirlerin “*takdir*” metodunu eleştiriyor. Kelimelerin takdiri gerekseydi, Allah onları lâfzen ifade ederdi, diyor. Böyle bir eleştiri ve yaklaşım, Arap dilini ve dünya edebiyatlarını bilmemektir. Çünkü sözün akıcılığı, vurgusu ve güzelliği için bu kural, bütün dünya edebiyatlarında, özellikle îcaz ve i’caza dayanan Arap dilinde makbul ve müstahsen bir yöntemdir.

Evet, Kur’an Arap Dili ve Edebiyatı çerçevesinde inmiş, ilahî bir manadır. Yoksa cümleleri bağlamından koparıp, sloganlaştırmak için değildir.

Bununla beraber, M. Hoca, 19. ayette “*Allah onların nurunu gideriverir*” ayetinde “*Allah onların (göz) nurunu giderir*” diye takdir yapmıştır. İşin ilginç yönü, bu takdirin yanlış olmasıdır. Ayetin doğru meali şöyledir: “*Münafıkların reisi, kendilerini aydınlatmak için bir ateş yakar. Ateş onun etrafını aydınlatır aydınlatmaz Allah anında münafıkların aydınlığını giderir; onları içinde asla bir şey görmeyecekleri karanlıklar içinde bırakır.*”

“*Takva*” vikaye (korunma) kökünden gelen mübalağa mastarıdır. Tek başına gelirse insanın kendisini (kalbini, ruhunu) günahlardan, kötülüklerden koruması demektir. Allah kelimesi ile kullanıldığında “*kendinizi Allah’ın azabından koruyun*” şeklinde muzaf takdir edilerek mana verilir. Çünkü Allah’ın kendisinden korunmanın bir manası olmaz. Hoca Efendi, 3/80 –81’de ve 23/51–53’te bu kuralı kullanarak doğru meal vermiştir.

Burada ise, “*İttekullah*” gibi terkipleri “*Allah’a saygı duyun*” diye çeviriyor. Muhammed Esed’den ve İzutsu’dan esinlenerek... Halbuki onlar da bu takdir kaidesini atladıkları için; ve bazı yanlış çevirilerin “*Allah’tan korkun*” diye çevirmelerinden yanlış yola girmişlerdir. Haliyle Batılıların işte bakın “*İslam korku dinidir*” olan propagandalarından çekindikleri için... Hülasa saygı manasına gelen takva kelimesi değildir. “*Haşyet*” kelimesidir. Hâlbuki 2/23. ayette “*itteku naren*” ateşten sakının, diye doğru çevirmiştir.

2/2. Ayette geçen “*lareybe fih*” deyimini bir yüklem iken, sıfat olarak çevrilmiştir. Meal içinde gramere bağlı kalmadan, yuvarlatma tarzında bu gibi yüzlerce cümle var. Bu da Kur’andaki mucizevî yapıya uygun değildir. Ve “*Gerekçeli Meal*” ismine de uygun değildir.

2/3. Ayeti “O muttakiler ki...” diye çevirmesi gerekirken “*O hidayete erenler ki;*” çevirmiş. Bu da hem ayetin gramerine, hem de manasına aykırıdır. Çünkü bu iki cümlede demek istenilen mana şudur:

“*Muttakiler gabya iman etmek, namazı doğru kılmak, infak etmek, yeni ve eski bütün vahiylerle inanmakla, kendilerini korumuş olurlar.*”

Ayrıca Hocamız, “*takva hidayetin sebebidir*” diyor. Tam tersine ayet diyor ki, “Bu Kur’an hidayettir (yol gösterir).” Bunun sonucu olarak insanlar şu gibi güzel ameller yapmakla kendilerini korumuş olurlar.

2. Ayette “*ilahi*” kelimesini takdir etmek “*la reybe*” yüklemine sıfat yapmak birkaç yönden yanlıştır.

Çünkü muhatap bu kitabın ilahiliğini bilse zaten kuşku duymayacak.

Takdirsiz ve gramere uygun olarak ayetin meal ve manası şudur: “Bu bir kitaptır. (Bilgi ve yasalar). Onda kuşkuya asla yer yoktur. Çünkü özünü koruyan binlerle muttakiye yol göstermiştir.” Yani eğer Kur’anda bir çürüklük olsaydı bu kadar güzel meyveler vermezdi. “*Çünkü şüpheli ağaçlar ürün ve meyvelerinden tanınırlar.*”

Hoca, madem takdir kuralına karşıdır, “belağata aykırı olarak” yüzlerce kelimeyi neden ayetlerin içine serpiştirmiştir.

Hoca “Burada kuşku Allah’a” yöneliktir, diyor. Hâlbuki o günkü Medine’de bulunan insanlar Allah’a inanıyorlardı. Demek bu iddianın tarihî bir dayanağı yoktur.

Hocanın 3. Notta dediği gibi; eğer fitri olan takva duygusu hidayete götürüyorsa, o zaman Kur’anın hidayet ve rehberliğine ne ihtiyaç kalır, gibi paradokslar ortaya çıkar.

Hoca “*Gayb*” terimini idraki aşan gerçekler, diye çevirmiştir. Hâlbuki burada, ruhani, uhrevî, metafizik gerçekler kastediliyor. Ve dinde insanın akıl ve idrakini aşan konular yoktur.

2/6. Ayette “*iman etmezler*” deyimini, “*iman etmeyecekler*” olarak çevirirse daha isabetli olur. Çünkü “*la*” gelecek olumsuzluk edatıdır.

2/8. Ayette “*Onlar kesinlikle inanacak özellikte değiller.*” mealindeki cümleyi “*Onlar müminlerle değiller*” diye çevirmek ve “*ba*” harfine maiyet manasını vermek, belağat ve grameri hiç bilmemek gibi bir şeydir.

Nitekim ayetle ilgili notun sonunda, doğru tefsir yapmıştır. Bu da bir yanlış ve bir doğrunun birbiriyle çelişmesidir.

9. Ayetin meali şöyledir: “*Münafıklar Allah’ı ve müminleri aldatmaya çalışıyorlar. Fakat gerçekte ancak kendilerini aldatıyorlar. Ve kendi kuyularını kazdıklarının bilincinde değiller.*”

Burada Hoca ayetin akıcılığına aykırı iki yanlış yapmıştır.

“Allah’ın onların bu hilelerini ifşa edeceğinden farkında bile değiller” diye çevirmiştir.

“*Onlar farkında olmadan bu hileleri yapıyorlar*” gibi bir manayı hiç kimse vermemiş ki hoca böyle bir bahis açıyor, 5. Notta...

12. Ayetin doğru meali şöyle olmalı:

“*İyi bilinsin ki, onlar bozguncuların ta kendisidir. O kadar çok bozulmuşlar ki, bunun farkında bile olamayacaklar.*”

13. Ayette “*Sefihler*” kelimesi akli hafif, az akıllı manasındadır. “*ahmaklar*” diye çevrilmesi tam isabetli değildir.

“...gibi mi, inanıyoruz?” şeklindeki meal ayetin ifadesine ve maksadına aykırıdır. Gerekçesi de yoktur. Münafıkların demek istediği şudur: “*Biz nasıl bu budalalar gibi inanalım? Biz zaten müminiz*” deyip Sahabelere taş atmaktır. Burada hata: “fi’il-i muzarinin başına soru edatı gelince, geniş zaman manasını bırakıp sadece gelecek zaman manasına geldiğini bilmemektir.”

7. Ayette “Ve” edatını “İşte” diye çevirmek; cümlede hasır edatı olmadığı halde, hasır (tekellik) manasını vermek; 13. ayette ilim kelimesini şuur (farkındalık) manasına çevirmek; 14. ayette inşa kipi olan “*Biz inanıyoruz*” kelimesini “*Biz inandık*” diye çevirmek;

Sh. 9’da “*Ela*” edatını Sahabeleri içine alacak şekilde “*muhatabın uyuyan ve uyuşan bilincini gösterir*” demek yanlıştır.

Çünkü burada uyarı edatının amacı, münafıkların pisliğini ve şeytanlıklarını dile getirmektir.

Sh. 9’da “*münafıkların şeytanları*” “*onların reisleri olabilir*”, demek eksik olur. Çünkü kesin mana zaten odur.

14. Ayette “*Biz onlarla sadece alay ediyorduk*” şeklinde geçmiş zaman kipi ile meal yanlıştır.

Çünkü cümle-i ismiyedir. Ve geniş zaman ifade eder. İstihza gibi düşük seviyeli işlerin münafıkların her zaman temel karakteri olduğuna işarettir.

16. Ayette “*Onlar doğru yolda olan kimseler değiller.*” şeklinde meal anlamsızdır. Doğrusu şöyle olmalı:

“Münafıklar kârlı çıkarız, diye hidayete karşı sapıklığı satın aldılar. Ticaretleri kâr etmediği gibi, çıkış yolunu da bulamadılar.” (Hidayet yol bulma manasına gelir.)

Sh. 9’da 12. Notun bir anlamı yok. Çünkü bu gibi benzetmeler (ticari terminoloji), zaten Arap dilinin doğal yapısıdır. Kur’an sadece bu gibi deyimleri daha belîğ bir şekilde kullanmıştır. Çünkü Kur’anın ilk muhataplarının çoğu tüccar idi.

Ayrıca Kur’an için *“dini olan ve dini olmayan alan”* gibi bir ayırım da söz konusu değildir.

Ticaret ve ticaret terminolojisi 7000 yıldır var. Dolayısıyla *“Bunu bu asrın idrakine söylemenin”* manasını anlayamadım.

17. Ayetteki “naren” kelimesini *“meşale”* diye çevirmek de yanlıştır. Çünkü ayet, münafıkları *“çölde karanlıklar içinde kalıp etrafını aydınlatmak isteyen, bunun için ateş yakan şaşkınlara benzetiyor.”*

Ayrıca ateş, onların nifak ateşine de bakar. Dolayısıyla meşale, diye çevirmek yanlıştır.

“Onlar (hakikate) dönemezler” diye çevirmek de yanlıştır. Çünkü ayet, *“onların çıkış yollarını bulabilecek, geri dönecek imkânlarının da kalmadığını”* söylüyor.

Sh. 10’da 2. Nottaki bilgi yanlıştır. Ayetle alakası yoktur. Yani münafıkların tutuşturmak istediği ateş (vahiy ve Kur’an) değildir. Onların Kur’ana karşı üretmek istediği yanlış fitne ve çareler ateşidir.

23. Ayette iki cümle yanlış çevrilmiştir. Doğrusu şöyledir:

“Eğer bu şüphemiz, bir gerçeğe dayalı ise; Kur’anın bir suresinin benzerini getiriniz. Ve Allah’ın dışında şuheda (merci, güvenli destek ve şahitler olarak kabul ettiğiniz) güçleri de yardıma çağırın!”

* Ayette *“sıdk”* doğruya, gerçeğe dayanmak demektir. Sadık kişiye de bu ismin verilmesi yalana dayanmayıp, konuşmalarının gerçeğe uymasından dolaydır.

* Şuhedayı da *“Allah dışındaki tanıdıklar”* olarak çevirmek gevşek ve mantıksız bir tercüme olur.

Sh. 11’de 5. Nottaki hadis yanlış çevrilmiştir. (Aslına bakılsın!)

8. Nottaki *endad*’ı *“rakipler”* olarak; *“tec’alu”* kelimesini de tasarlamak olarak çevirmek de yanlıştır. Çünkü *“endad”* (Allah gibi tapılan ve kabul edilen) putlar demektir. Müfredatın deyimine göre *“nidd”* Kur’anda benzerlik manasına binaen kullanılmıştır. Allah’ın benzeri olmayacağına göre, burada benzerlik tapma yönü demek olur. Ki, Kur’anda geçen bütün yerlerde bu tapma manası var. Zaten ayetin başı *“ibadet edin”* diye gelmiştir. Evet, Allah’ın düşmanı olur. Ama Allah’ın rakibi olmaz.

“Ca’l” ise edinmek, yani put edinmek demektir. Tasarlama diye çevrilse, bu manayı vermez.

25. Ayette “*iman eden ve iman özelliğiyle tanınanlar*” manasındaki bir edebî deyim (ki, bu “*ellezine*” edatının tam ifadesidir) “*imana ulaşanlar*” diye çevirmek; “*imana ulaşp da inanmayan nice kimseler var*” olabileceğinden dolayı gevşek ve yetersiz bir çeviri olur.

Sh. 12’deki “*Amel-i Salih*” ile ilgili bilgiler bütünüyle yanlıştır. Çünkü:

Muhammed Abduh’un dediği gibi; Kur’an bu deyim mutlak bırakmıştır. Ki, dine uygun yararlı bütün işleri kapsasın. Dolayısıyla Kur’anın her yerinde bütün yararlı işleri içerir. Ayrıca; Kur’an, nûzûl sürecine göre hiçbir ifadeyi ve temel kavramı değişik kullanmamıştır. Kur’an terminolojisinde evrimsel bir boyut yok. Yani, *amel-i salih*, (*yararlı işler*) *küfür*, *günah*, *ifsad* gibi ne kadar kötü eylem varsa onlara karşı olan eylemlerdir. Dolayısıyla ilimcilik oynayıp bu kelimeyi değişik nüanslara ayırmak ilmi olmaz.

Maalesef Hocamız, bu gibi zannî bilgileri mealin içine çokça idhal etmiştir. Mesela “*yararlı işleri*” (imanla uyumlu iyilikler) diye çevirmenin mantığını anlamış değilim.

Bu ayette “*her seferinde birbirine benzer fakat değişik olarak o rızık onlara sunulur*” mealindeki cümleyi “*Oysaki bu, o nimetlerin çağrıştırdığı belli belirsiz bir benzerlik*” şeklinde çevirip, Dücane Cündioğlu’nun deyimıyla anlamsız bir anlam vermek, cümlemin öznesini ve yüklemine göstermemek, acaba hangi gerçeğe dayanıyor, diye sormak gerekir...

26. Ayette “*haya etmeyi*” kaçınmak diye çevirmek yanlıştır. “*İman edenler, bu gibi misal vermenin hak olduğunu, kendilerini terbiye eden Rablerinin rububiyeti gereği olduğunu bilirler*” mealindeki evrensel bir bilgiyi “*iman edenler bilirler ki gerçek, Rableri katındandır*” diye, gramere (zamiri atlayıp iki yüklemli cümleyi bir yükleme indirgemek şeklinde) aykırı olarak ayeti manasız bir slogan yapmak, bence Müslümanlara büyük bir hakarettir..

“*Men yeşau*” tabiri Kur’anî bir kalıptır. Genellikle “*Allah istediğini saptırır, istediğini de hidayete erdirir*” şeklinde çevrilir. Fakat bu deyim geçtiği yerlerde veya bir önce veya bir sonraki ayetlerde “*İnsanlar fışk veya doğru tercihte bulunduktan sonra, Allah, düzenli ve yasal meşietleriyle onları ya saptırır veya hidayete erdirir*” bu ayette “*Allah fasıklardan (yasal yaşamayanlardan) başkasını saptırmaz,*” cümlesinde olduğu gibi, bir gerekçeye değinir. Bu gerekçeye dayanarak yasal ve haklı olarak ilahi meşiet vurgulanır. Bu yasal işler için determinizm olmasın, diye meşiet kelimesi seçiliyor.

Demek Kur’anın bütünlüğünü görmeyenler, meşiet (yeşau) kelimesinin “*yasal ilahi icraat*” manasına geldiğini bilmeyenler, ukelalık yapıp burada özneyi “*Allah’tan*” kişiye veriyorlar. Veya Mustafa Hocamız gibi bu fiil, çift öznelidir, diye bir çıkış arıyorlar. Hâlbuki bir fiilin çift özneli olması, 2x2’nin 6 etmesi gibi bir saçmalık olur.

Ayrıca burada öznenin kesin olarak Allah’a raci olduğunu gösteren 20’den fazla ayet vardır. Fihristten “*yeşau*” maddesine bakınız.

28. Ayette “cansızken” sıfatını; “öldüren”, “dirilten” fiillerini yanlış çevirmiştir. Fiiller gelecek zaman kipleridir, geçmiş zaman olarak çevrilmemeli! Son cümleyi de “sonra Ona döneceksiniz” diye çevirmek, hem gramere, hem üsluba daha uygun olur.

29. Ayetin meali ve ilgili notu çok güzeldir. Fakat “Ve” edatını “nihayet” diye çevirmek yanlıştır. Burada atıf illet manası içindir. Yani:

“Allah yeri göğü her şeyi sizin için yaratmıştır. (Bu yaratma ona zor gelmez.) Çünkü O her şeyi bilendir.” (Yani bilgi, işi kolaylaştırır.)

30. Ayette “bozgunculuk çıkaracak, kan dökecek” gelecek zaman kipi iken fiilleri, “fesad çıkaran, kan döken” diye geçmiş zaman fiilleri olarak çevirmek yanlıştır.

Hoca bu ayetle ilgili 2. Notta Rağıptan “melek” kelimesinin “milak” kelimesinden türediğini naklediyor. Hâlbuki Rağıpta böyle bir ifade yok. Ayrıca Hocamız, Rağıptan “Her meleğin melaïke olduğunu, fakat her melaikenin melek olmadığını” özetle naklediyor. Haliyle Rağıptaki diğer ifadeler olmayınca bu cümle bir bilmece gibi kalıyor. Rağıbın izahına göre manası şudur:

“Melek bir şeyi yönetmekle görevli olan ruhani varlıktır. Dolayısıyla her melek melaikedir. Fakat melaïke daha çok ibadet ve zikir ve tesbih yapan ruhani varlıklar demektir. Onların maddi âlemden bir şeyleri yönetmesi gerekmez. Dolayısıyla her melaïke melek değildir.”

Hocanın temel kaynaklardan yaptığı alıntıların çoğu kısa ve anlaşılmayacak niteliktedir. Mesela: Taha 15. ayetin notunda “uhfiha” kelimesinin zıt manalı olabileceğini söylüyor. Ve yanlış telaffuz ile okuyor; “Ehfıyeha” diye yazmıştır.

Hâlbuki zıt manalı deyince “nerede ise ben kıyameti gizleyeceğim” mealindeki ayeti “nerede ise kıyameti gerçekleştirip açıklayacağım...” şeklinde meal vermeliydi. Zaten doğru mana da bu ikincisidir. Çünkü kıyamet zaten gizlidir. Hoca bu ayetteki “ekâdu” fiili için nakıs değil de “tam” olduğunu söylüyor. Hâlbuki bu gibi nakıs fiiller, haber aldıktan sonra “tam” fiil olma ihtimalleri kalmaz. Ki burada “ekâdu uhfiha” şeklinde haber almıştır.

3. Nottaki “Halife” meful olarak bir başkasına vekâlet veren, deyimî manasızdır. Doğrusu “başka birinin yerine halife yapılan” olmalı. (Müncide bakın.)

Hocanın “Âdem” ile bütün insanlık kast edilmiş, diye izahı çok isabetlidir. Fakat bu bilgi yanında üç şeyi eksik bırakmıştır.

Halife (Allah’ın yeryüzündeki vekili) eril bir kelimedir. M. İkbal, Ali Şeriatı, Bediüzzaman gibi düşünürler, burada Âdem insanlığın, ruhanî, ilmî, kültürel yönünü temsil eder. Ve ancak insan tür olarak Allah’ın yeryüzündeki icraatını yerine getiren bir halife olabilir, diyorlar. Bu manasıyla çoğulu Hulefa gelir. Dişil olma yönü de vardır. Bu yönüyle beraber çoğulu “Halaif”tir. “Allah siz yeni nesilleri (erkeğiyle kadınıyla) geçmiş nesillerin halaifi yaptı” mealindeki ayette olduğu gibi.

“Halk” kelimesi etimolojik olarak şekillendirme demektir. “Ca’l” ise daha çok soyut eylemler için kullanılır. İşte buna göre, yaradılış ile ilgili deyimler eğer, biçimsel biyolojik yöne bakıyorsa “Halaka” fiili kullanılıyor. (7/11’e bakınız.) Burada (2/30) iş, soyut bir eylem olduğundan, (insan türünün yeryüzündeki hilafeti kastedildiğinden) Ceale fiili kullanılmıştır. “Ben bir halife edineceğim” denmiştir. Dolayısıyla Hocanın 4. notu faydalı bir bilgi vermiyor.

Madem Hoca Âdemden maksat insan türüdür, diyor. Az da olsa bu biyolojik ve sosyolojik süreci anlatması ve gerekçelerini göstermesi gerekirdi. Fakat maalesef Sh. 16–18’deki notların çoğu birbiriyle çelişiyor. Kur’an ise çelişkilerden münezzehtir.

Ayet 32’deki “*Sen tek otoritesin!*” şeklindeki çeviri, Allah’ın kutsiyetini, sonsuzluğunu ifade etmiyor. Hocamız bu manalar için “bu kelimeyi seçtim” dese de mana öyle değildir. Ayet 33’teki *secde*, hizmet, itaat ve saygı manasındadır. “*Emre hazır olmak*” şeklinde çevirmek bu manaları vermez. Ayet 34’te aynı cümle içinde “*olmuştular*” ve “*oldu*” kelimeleri zaman açısından uyumlu değil. Ayrıca “*olmuştular*” gibi miş–miş’li fiiller Kur’ana ve ilahi hitaba yakışmaz. Ayet 36’da “*yerleşme, karar kılma*” manasına gelen kelimeyi “geçici bir hayat alanı” olarak ve “*belli bir süre yaşamak*” manasına gelen kelimeyi de “*tadımlık bir haz*” diye çevirmek, sorumlucu ve kelimelerin hakkını veren bir çeviri değildir. Hoca her halde Kur’anın çoğu yerde eşyanın bilinçli yapısına işaretten “*akıllar*” için kullanılan “*hüm*” zamirini yanlışlıkla eşyaya değil de “Esmaya” yönlendirmiş; birçok ihtimalli manayı vererek işi kapalı bırakmıştır.

Evet, her şey bilinçli bir dosyadır. Eşyanın (insan dilindeki kelimeler olarak) isimleri ise, içlerindeki yazılım ve bilince göre verilmiş birer nişandır. Esmâ demek, Arapça kelimeler demek değildir. Allah’ın sonsuz varlığının eşyalar ve varlıklar olarak yansımasıdır. Yani her şey Allah’ın ismidir.

Hüm zamiri meleklerle de raci olabilir. Çünkü melekler, eşyanın dayanağı olan bilinci temsil ediyorlar.

Âdemin algıladığı kelimeler (2/37) deymi de; insanoğlunun doğal, sosyal ve dini olarak edindiği yasalar demektir. İnsanoğlu bu yasalarla yeryüzünde yaşam imkânını bulup eksiklerini kapatabilmiştir. “*Allah İbrahim’i kelimelerle (yasalarla) imtihan etti. O da onları tamamladı (uyguladı)*” ayetinde ve “*kelimetullahi hiyel–ulya*” ayetinde kelime, yasa ve şeriat manasına gelir. İşte dil, tarih ve realiteye uygun olan bu izahı, Sh. 15–16’daki 24–25. notlarla karşılaştırmak, farkı ve eksikliği görürsünüz.

Hocamız birçok şeyi ihtimaller karanlığında bırakmakla, yani bir yandan evrimi ve Âdemin insan türünü temsil ettiğini söylüyor, öbür yandan Allah *ilk insana dilleri öğretti. İlk insan, ilk peygamber Âdemdir* (Sh. 18, 25. Not) gibi ifadelerle akılları karıştırıyor. Hâlbuki Kur’anın bir ismi “*Kitabun Munir*”dir. (Aydınlatıcı kitap)

Hocamız, 38. ayetteki “*Bu cennet ortamından hepiniz için dedik. Kesin olarak benden size bir rehberlik (hidayet) gelecektir.*” mealindeki iki cümleyi “*Emrettik: oradan hep birlikte çıkıp için! Fakat benden bir rehberliğin size ulaşması şarttır.*” şeklinde çevirmiştir.

Burada “*imma*”, “*ma*” edatını almış, muhakkak manasına gelen “*in*”den ibarettir. Şart edatı da olsa, Hocanın dediği gibi cevabı olmayan bir şart değildir. O zaman şöyle meal verilir: “*Ben-den size bir rehberlik gelince; kim ona uyarsa onlara ne korku vardır, ne de üzülmürler.*”

Sh. 20 Not 3’te “*Huld*” kelimesi dünyaya ilişkin geldiği üç yerde “*inkâr; vehim ve red*” için kullanılır, diyor. Galiba demek istediği “*Huld*” (ebedilik) kavramı dünya hayatı ile ilgili kullanıldığında daima olumsuz manasıyla kullanılmıştır. Çünkü dünyada ebedilik yoktur.

Hocamız bazen bir ayetin bir veçhini, bir masadakını ele alıp mananın tümü olarak gösteriyor. Mesela:

Fatiha suresinde Mağdub kelimesinin manası Yahudilerdir. Dallin de Hristiyanlardır, diyor. Hâlbuki böyle bir genelleme ehl-i kitapla ilgili yüz ayete aykırıdır. Bir kısım kadim müfessirlerin böyle bir tercihi ise, Yahudilerin fazlaca esbapperest olduğundan ve Hristiyanların İsa’nın tabiatının anlaşılmasında boğulduklarından dolayıdır.

Nitekim B. Said Nursi, 30. Sözde bu ayetteki *mağdup*lardan maksat, esbaba tapanlardır; *dallinden* maksat, tabiat ve madde içinde boğulanlardır, diyor.

İşte, Hocamız, Müslümanların bu asırda materyalizme, paraya, dünya hayatına bağlanıp, ilahi gazap içinde kaybolduklarını dile getireceğine, onları uyaracağına, bundan maksat benim “Yahudileşme Temayülü” adlı kitabımda anlattıklarımıdır, diye işi materyalize edip dünyevileştiriyor.

Sanmayın Fatiha suresinin mealinde sadece bu gibi yöntem yanlışlığı vardır. 20–30 tane daha tercüme ve notlandırma yanlışlığı, orada da var. Numune olarak biz bu kadarıyla yetinelim.

Son Bir Not: Sakın bu değerlendirmemizden Hocanın art niyetli olduğunu söylemek istediğimizi anlamayın. Hoca gayet iyi niyetlidir. Fakat siyasi projelerinden dolayı ilimde rasih olamamıştır. Mesela, “*mefhum manaya engel olur*” diyeceğine *mana mefhuma engel olur* demiştir. Hâlbuki mefhum, muhatabın anladığı şeydir. Söz sahibinin ilgilendiği manaya engel olur. Yine mana *maksada engel olur, diyor*. Hâlbuki bir sözün manası ile maksadı aynı şeydir.

Hoca Efendi bu siyasi heyecanından dolayı, birçok âyette öznelere, yüklemeleri yanlış takdir ediyor. Eğer bu heyecan olmazsa ve 1. el kaynakları tam tarasa daha güzel bir meal ortaya çıkardı. Nitekim Elmalı da dâhil, birçok mealin yanlış çevirdiği (3.80.81) , (23/51–53) ayetleri Hoca doğru çevirmiştir. Fakat (28/24) ve (20/15)’te meallerin tesirinde kalarak yanlış çevirmiştir. Bunları yazmak için tam bir kitap yazmak gerekir. Bu da onun tercihinin kalmıştır. 28/24’te Hz. Musa gibi bir peygamberin kadına olan ihtiyacını dile getirmesini ona yakıştırmayıp hiçbir delil olmadan mazi fiilini muzari fiili olarak çevirmişler.)

Hoca İslam Dünyası için bir siyasi proje peşinde olduğundan ve bunun tesirinde kaldığından birçok yorumları da yetersizdir. Bu yorumlar gerekçe ve temel kaynaklara aykırıdır.

Mesela A’raf 159. ayet, geniş ve gelecek zaman kipi iken; Hoca, ayeti geçmiş zaman kipi ile çevirmiş ki; Yahudiler prim yapmasın. Ayrıca buna benzer Hristiyanlar prim yapmasın, diye

Onlar kibirli değildir, niteliğini rahiplere sıfat yapmıştır. Tahrif örneği olarak da Pavlos, mecaz olan baba kelimesini gerçek olarak anlamış, diyor. Fakat İncil’de, özellikle Pavlos’un mektuplarında böyle bir yanlış kullanma asla yoktur. Ve 4/150. ayet gibi münafıklarla ilgili birçok ayeti de, ehl-i kitaba yönelik olarak çevirmiştir. Kendi Türkçesi ve üslubu güzel olmakla beraber, bu gibi zorlamalardan dolayı meali hiç de akıcı olmamıştır.

Bu son dönemde Ali Ünal Beyefendi de bir meal yazdı. Ortaçağın Ortodoks anlayışına uydu-
rup cemaati dağılmaktan kurtarmak için 3000 ayeti tahrif etmiştir.

Daha önce modernite dinine girmiş olan Batılıları tatmin etmek için M. Esed de bu şekilde binden fazla ayeti tahrif etmiştir. Mustafa Hoca, bu iki zat gibi Kur’an’ın metnini hepten göz ardı etmemiştir. Fakat yine de 3000’e yakın, linguistik ve gramatik yanlış içeriyor. Ayrıca okuyucuya sağlıklı bir yorum hakkı vermiyor. (Bakara 102’ye bakınız.) İnşallah döner tashih eder.

08. 10. 2008
Bahaeddin SAĞLAM

Mustafa İslamoğlu'nun Kader Kitabının Raporu

Mustafa İslamoğlu Hocamız, çok cazip çerçevelerde çok güzel çalışmalar yapıyor. Gayreti, hamiyeti ve samimiyeti için kendisine teşekkür etmemizi hak ediyor. Mesela kader ile ilgili ilginç bir çalışma ortaya koymuştur. Üç nokta için bu çalışmasından dolayı kendisine teşekkür etmek gerekir.

1) Emevi iktidarının keskin bir şekilde cebriyeci olduklarını gayet net bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Bununla beraber Emevilerin rivayet edebiyatına yani hadislere ne kadar zarar verdiklerini de gayet güzel bir şekilde göstermiştir. İslam dünyasında bu iki zararlı davranışın bilinmesi, İslam'ın bahtının önündeki engelleri kaldıracaktır.

2) M. Hoca, Hasan El-Basri'nin çok değerli ve tarihî bir eserini ihya etmiştir. Almancadan yapılan tercümesinin desteğiyle güzel ve lâfzî bir tercümesini de ortaya koymuştur.

3) Ayrıca çağımızın hatta her çağın çok önemli bir ihtiyacı olan Kur'ana yönelişi, çok güçlü bir şekilde vurgulamıştır. Bu çerçevede birçok faydalı malumatı da kitaba yerleştirmiştir.

Fakat acelecilikten mi, dil yetersizliğinden mi, siyasi heyecanından mı bilemiyorum; kitapta hemen hemen her sayfada ilmî bir zaaf göze çarpıyor. Meali de böyledir. Çok güzel bir çerçevede çalışmış, Kur'anla ilgili çok bilgiler toplamış, fakat bu mealı yine sayfa başı 3-5 yanlışı içeriyor. İlim dünyasında Hocamız gibilere “Müdakkiktir; fakat muhakkik değildir” denilir. Yani çok iyi inceliyor. Fakat aldığı bilgilerin, gerek dil açısından, gerek yorum ve muhakeme açısından doğruluklarını tam test edemiyor.

İşte onun bu **kader çalışmasına** eleştiri tarzından ziyade sayfa sırasına göre bir çeşit rapor yazacağız. Gayemiz, Müslümanların ilmî seviyesine bir katkıdır. Kişisel bir eleştiri ve gıybet gibi algılanmamalı..

Sh: 9

“Biz her insanın kaderini kendi çabasına bağlı kıldık.” (17/13)

Burada boyun manasına gelen **“unuk”** kelimesini herhangi bir gerekçe olmadan çaba diye çevirmiştir. İnsanın başına gelen uğursuzluklar manasına gelen **“tair”** kelimesini de kader, diye çevirmiştir. Bu ayet, bu meal ile kitapta sürekli tekrar ediyor.

Kitabın sonlarına doğru kendisi de fark etmiş ki; **Tair** kelimesi, uğur ve şans manasına geliyor, diyor. Buna rağmen ayete verdiği bu mealde hatasının farkına varamamıştır. Kitap boyunca **İnsanın kaderi yoktur. Takdir vardır**, dediği halde bu kelimeyi hep **kader** diye çevirmiştir.

Arapçada hatta bütün dillerde “boynuna bağlı” deyimini sorumluluk ve ayrılmazlık manasında kullanılır. İsra, 8-17. ayetler diyor ki; şans diye bir şey yok. Fizikî, bedenî, sosyal, psikolojik bütün boyutları ile varlık karanlık değildir. Planlı bir yaradılış var. Bu planın içinde insanın özgürlüğü ve sorumluluğu da bir gerçektir.

Sh: 10

Hoca, kitabının onlarca yerinde Ehl-i Sünnetten olan Eş'arilerin kader anlayışını müşriklerin kader anlayışıyla eşit tutuyor. Hasan Basri'yi ise, bir Mutezili olarak gösteriyor. Maturidi'yi de bu çizgide gösteriyor. Hâlbuki Hasan Basri, Mutezili olmadığı gibi; Maturidi ile Eş'ari arasında bariz bir fark da yoktur.

Bu gibi muhakeme yanlışları belki affedilir. Fakat Eş'arileri müşriklerle, Cebriye ile bir tutmak çok su götüreren bir iddiadır. Çünkü Eş'ariler, bazı rivayetlerin etkisinde kalmış olsalar da Kur'anı esas alıyorlar; İslamî ilimlerde zirve insanlardır. Onları, çoğunlukla müşebbihe ve mücessime olan ve *Nasibe* denilen, Emevi tarafları bir kısım ehl-i hadis ile bir tutmak, adilane bir muhakeme değildir.

Müşrikler, Deist idi. Bir tanrıya inanırlardı. Fakat varlığı ve hayatı kaos ve karanlık olarak algılıyorlardı. Allah'ın mutlaklığını, güzelliğini ve yetkinliğini kabul etmiyorlardı. Acaba hangi Ehl-i Sünnet ve hangi Eş'ari, biraz önce değindiğimiz şu İsra, 8-17. ayetleri kabul etmiyor. Ve hangi müşrik, bu 9 ayeti kabul etmiş de müşrik kalmıştır.

***Bu ayetlerin sağlıklı kısa manası şöyledir:*⁶⁵**

“İnsanın birçok eksiğine rağmen onların Rabbi olan Allah, onlara acır, merhamet eder. Fakat kâfir olanlar için cehennemi, onları kuşatan bir hisar yapmıştır.”

“Bahane yok. Çünkü bu Kur'an, insanı en değerli olan yola iletir. Yararlı işler yapan müminleri de onlara büyük bir ücret var, diye müjdeler.”

“Allah, ahirete inanmayanlar için, acıklı bir azap hazırlamıştır.”

“Fakat insan bu imtihan ortamını anlamaz. İyiliği istercesine kötülüğü ister. İnsan çok acelecidir.”

“Hâlbuki Allah, bu dünyada gece gündüz gibi zıtları, imtihanın varlığı için birer belge yapmıştır. Gece belgesini silik yapmış. Gündüz belgesini görünür kılmış; insanlar Rablerinden fazıl ve ihsan istesinler; takvim ve hesap öğrensinler, diye.. Allah her şeyi böyle açıklamıştır.” (Yani varlıkta, insanı mazur gösterecek bir kapalılık yoktur.)

“İnsanın başına gelen her şey, onun sorumluluğundadır. Kıyamet günü onun bütün yaptıklarını gösteren bir kitap onun için ortaya çıkarılır.? ”

“Al kitabını oku, yargılamak için senin nefsin (bilincin) sana yeter, deriz..”

“Demek kim doğru yola girmişse onun faydası onadır. Kim de sapmışsa o kendine zarar verir. Hiç kimse başkasının günahını yüklenmez.”

⁶⁵ Bu ayetleri, lâfzî mealden ziyade icmalî mana olarak çevirdik.

“Allah da yüklenmiyor. Çünkü uyarıcı elçi göndermeden hiç kimseye azap etmez.”

“Fakat eğer bu imtihan dünyasında birileri kaybetmeyi hak etmişse biz oranın zenginlerine emrederiz. Onlar emrimize karşı gelirler. Azabı hak ederler. Biz de orayı yerle bir ederiz.”

[Anlaşılan bazıları yanlış tercih ve yanlış anlayıştan imtihanı kaybediyor. Bazıları da zenginlik gibi bir kısım nefsanî tutkulara yeniliyor, imtihanı kaybediyor. Maturidiler “İnsan akıl sahibi olduğundan din gelmese de, Allah’ı bilmeli; ona inanmalı” diye söylerken; Eş’ariler, bu 15. ayete dayanarak “Hayır, Allah peygamber göndermeden, insanların küfür ve günahlarından dolayı onlara azap vermez” diyorlar. Demek Eş’arileri Cebriye ve müşriklerle bir görmek, kaba bir iftiradır.]

Sh: 10

“Hristiyanlık başta Pavlus olmak üzere müntesipleri tarafından icad edilmiş bir dindir. Hristiyanlıkta teslimiyet esastır; sorumluluk yoktur.”

Böyle iki iddia, hem bu sayfada hem kitap içinde tekraren geçiyor. Burada Hocaya dört şeyi hatırlatmakta fayda var:

a) Hristiyanlık Pavlus’un mektuplarından ziyade dört İncile dayanır. Pavlus ise, sadece onları açıklamıştır; yaşamaya geçirmiştir. Kur’an, İncilleri tebrîe ederken Pavlus’un mektupları da bunun içindedir. (Maide, 44-48’e bakınız.)

b) Hz. İsa, insanın imtihan ve ebediyet için yaratıldığını ve büyük bir sorumluluk taşıdığını şu misal ile şöyle anlatıyor:

“O zaman göklerin melekûtu, kandillerini alıp güveyi karşılamağa çıkan on kıza benzeyecektir. ²Onlardan beşi akılsız, beşi akıllı idi. ³Çünkü akılsızlar kandilleri aldıkları zaman, yanlarına yağ almadılar. ⁴Akıllılar ise, kandilleri ile beraber kaplarında yağ aldılar. ⁵Fakat güvey gecikince, hepsine uyku bastı ve uyudular. ⁶Ve gece yarısı bir çığlık oldu: İşte güvey, karşılamağa çıkın! ⁷O zaman kızların hepsi kalkıp kandillerini tazelediler. ⁸Ve akılsızlar akıllılara dediler: Bize yağınızdan verin, çünkü kandillerimiz söniyor. ⁹Akıllılar cevap verip dediler: Belki bize ve size yetmez; daha iyisi, satıcılara gidin, kendiniz için satın alın. ¹⁰Ve onlar satın almağa gittikleri zaman, güvey geldi; hazırlıklı kızlar onunla beraber düğüne girdiler; ve kapı kapandı. ¹¹Öbür kızlar da sonradan gelip: Ya Rab, ya Rab, bize aç, dediler. ¹²Fakat o cevap verip dedi: Doğrusu size derim, sizi tanımıyorum. ¹³O halde uyanık durun, zira siz günü ve saati bilmezsiniz.”

Bu parçadaki sembollerin izahı:

1) Kız, dişilliği, bedeni, somut yaradılışı temsil eder. Kızların 5’e 5 oranı imtihan dünyasındaki İlahî adalete; yani herkesin gücüne göre sorumlu olduğuna bakar.

2) Kandiller, başta akıl ve kalb olmak üzere insandaki duygulardır.

3) Yağ, iman ve ibadettir. Evet, iman ve ibadetle zamanında İlahî sisteme entegre olanlar, melekûta kabul edilirler. Yoksa sistem, hazırlıklı olmayanları tanımaz.

4) Uyku gaflet; uyanıklık sorumluluk demektir.

5) Güvey ile beraber olmak, ebedî bir hayatı kazanmak; melekûta (cennete) geçmek demektir. Ki Mevlana buna *Şeb-i Arus*, diyor.

c) Matta İncili 22., 25. ve 13. baplar çok net olarak imtihan dünyasını açıklıyorlar. Biz Müslümanların bunları bilmeyişi ayıp olur.

d) Pavlus'un teslimiyet dediği gerçek de şudur: ***“Eğer bir memlekette tebliğ imkânı varsa, oranın idaresiyle savaşmak yanlıştır.***

Bu hüküm, İslam için de geçerlidir. Nitekim Roma tebliğe izin vermediği için o zavallı Hıristiyanlar 300 yıl boyunca Roma devletiyle boğuşular. Hoca bunu neden bilmiyor.!

Sh: 21

*“Hasan El-Basri, şehadetinden sonra karşılaştığı Mabed'in annesine oğlunun mücadelesinin ve şehadetinin **“adalet için”** olduğunu söyler.”*

Galiba Hoca, burada adalet kelimesini hak-hukuk manasında çevirmiştir. En azından okuyucu öyle anlayabilir. Hâlbuki Mabed bir Mutezili idi. Mutezilede ise, **adalet** bir inanç meselesidir. Mutezile imamları, Cebriyeyi susturmak için “Allah adildir; insan hak etmeden insanı cezalandırmaz” meselesinin arkasında çok durmuşlardır.

Sh: 28

Hoca, hadisleri red veya kabul ederken belirgin **ilmî** bir kritere dayanmıyor. İşine gelirse alır, gelmezse çöpe atar. Tevil için hiç uğraşmaz. Hâlbuki taraftarları olduğu Mutezile daima tevilden yana idiler. Çünkü bu gibi ifadeler Kur’anda bile var.

Mesela; **Allah Âdemi kendi suretinde yarattı. Kırk gün onun çamurunu yoğurdu**, mealindeki hadisler için, **bunlar dine iftiradır**, diyor. Ben muhaddis değilim; senedlerini araştıracağ vaktim de yok. Fakat bu iki hadis, son derece önemli iki ontolojik prensibi anlatıyor. Şöyle ki:

Allah, maddeden ve somut şekillerden münezzehtir. Mutlak, soyut ve sonsuzdur. Bununla beraber, Kur'anın açıkça gösterdiği üzere ilim, irade, kudret, görme, işitme gibi sıfatlara sahiptir. İşte bu özellikler için Ona en yakın varlık insanoğludur. İnsan, sonsuzu ve soyutu anlıyor ve başta ilim olmak üzere İlahî sıfatların numunesine sahiptir.

Bu mana hadislerde yoksa da, Tevratta net olarak var. Ve Kur'an Tevratı tebrîe ediyor.

“Allah (bir rivayette Cebrail) Âdemin çamurunu kırk yıl (kırk bin yıl) yoğurdu.” Yani: Allah, soyut değerleri temsil ediyor. Cebrail de bilgi ve iletişimi temsil ediyor. Nitekim insanlık başta

dil ve konuşma olmak üzere soyut değerleri öğreninceye kadar 40 bin sene geçmiştir. Yani, Homosapiens insanlar yaklaşık kırk bin yıl sonra konuşmayı ve örtünmeyi öğrendiler.

[Hadiste geçen 40 yıl ifadesi, ya çokluktan kinayedir. Veya antropolojik 40 bin seneye işaret-tir. Veya “İnsan ancak kırkıktan sonra tam insan olur” demenin ifadesidir.]

Başka bir hadis: ***Cebbar olan Allah ayağını cehenneme basar. O zaman cehennem dolar.*** Hoca bu hadis ile ve ***Allah Arşa otururken ayakları taşmıştır,*** mealindeki hadis ile alay ediyor. Hâlbuki bunların manası şudur:

Mevlana Mesnevide birinci hadisi şöyle anlatmıştır: “*Cenab-ı Hakk, birçok varlıkları Cehennemin içine attı. Cehennem yine dolmadı. Hel-min-mezid, dedi. Allah, kudret ayağını içine koyunca cehennem doldu. Artık hel-min-mezid demedi.*”

İşte bakın; uzaya veya karadeliklere ne koysan doymazlar. Nitekim uzay ve karadelikler tipik birer cehennemdirler. Fakat bu iki âlem –ki cehennem ile ifade edilebilirler- Cenab-ı Hakkın kudretinin bir tecellisi olan enerji ile dolmuştur. Burada mecazen enerjiye Allah’ın ayağı denilmiştir. Çünkü enerji güç demek, ayak ve eller ise, kişinin gücünü simgeler.

Yine bütün evren Allah’ın arşıdır. Fakat Cenab-ı Hakk, mutlak ve sonsuz olduğundan Onun yüce varlığı arşını aşıyor. Bakın; bilim bu iki hadisin tevili olabilecek, yeni yeni iki gerçeğin varlığını keşfetmiştir: Kâinat yani galaksiler dağılmamak için çok büyük miktarda kara madde içeriyorlar. Ve kâinat, içine doğru çökmek için onun dışında kara enerji var; yayılmasını sağlıyor.

Demek eğer M. Hoca çok beğendiği Mutezile gibi, metinleri tevil edebilseydi ve bir çırpıda onları çöpe atma eğiliminde olmasaydı, bu gibi hadislerin de tevilini bilebilirdi.

Sh: 32

“***Nebat***” kelimesi, Arap olmayanlar diye çevrilmiş. Hâlbuki bu kelime bedevi Araplar, demektir. Emeviler kendilerini aristokrat kabul ettiklerinden bedevileri dışlıyorlardı. Ayrıca o zaman, bugünkü manada milliyetçilik yoktu. Sadece kabile ve aile aristokratlığı vardı.

Sh: 32

Kur’an, Cebirci kaderciliğin karşısına irade özgürlüğünü değil; ahlakî sorumluluğu koyuyor, denilmiş. Fakat bütün kitapta irade özgürlüğü savunulmuştur.

Sh: 39

“*Bu eserde Kaderiye, Cebriye, Ehl-i Sünnet, Mutezile gibi isimleri kullanmadık. Çünkü Hasan Basri’nin Risaleyi yazdığı dönemde bu isimlerin hiçbiri ortalıkta yoktu.*” diye yazılmıştır.

Fakat kendi kitabından da anlaşıldığı gibi o dönemde, hatta Cemel Vakasından beri Mutezile ve Kaderiye isimleri var. Ayrıca genelde Kaderiye, cebri inkâr etmek için kaderi yok sayan

Mutezilenin ismi iken ve Hasan Basri dahi bir dönem bununla suçlanmışken; M. Hoca bu bilgileri görmezlikten geliyor.

Sh: 49

İmam Hasan El-Basri'nin *“Ay yarıldı”* ayetinin tefsirinde *“Bu, kıyamette olacak bir şeydir”* sözü için kaynak gösterilse iyi olur. Çünkü böyle bir tefsir, ondan işitilmiş (meşhur) değildir.

Sh: 57

Bütün kitapta, Hasan El-Basri Mutezili, Basra okulundan yani tarafsız olarak gösterilmiştir. Bu sayfada ise, Emevilerden asla korkmayan, aşırı derecede Ali taraftarı, 20 yaşında bir genç olarak gösteriliyor. Kitapta bu gibi çelişkiler çokça göze çarpıyor.

Sh: 63

M. Hoca, daha önceki mütercimlerin *“ahmedü ileykallah'e”* ifadesini, “Zatından başka ilah olmayan Allah'a hamd ederim” diye çevirmeleri yanlıştır. Doğrusu “Sana olan lütfundan dolayı Allah'a hamd ederim” demektir, diyor. Fakat kendi tercümesi de yanlıştır. Doğrusu: *Senin huzurunda ve seninle beraber Allah'a hamd ederim*, şeklinde olmalı. Arapça lügatlere bakılabilir.

Sh: 74

M. Hoca, İmam Hasan El-Basri'yi, Bakara 155-156 ve Zümer 17-18. ayetlerini bir görüyordu. Çünkü ilk Kur'anlarda durak yoktu, diyor. Evet, o gün için duraklarda rakamlar yoktu. Fakat güller vardı. Ayrıca Bakara, 155-156 ve Zümer 17-18. ayetlerinin duraklarında durulması, evla değildir. Çünkü durak işareti sıfat ile mevsuf arasındadır. Sıfat ile mevsuf ise, zaten birdir. Nitekim birçok cümlede özne ile yüklem (mübteda, haber) arasında bile durak var.

Ve çok acıdır ki; Hocanın üslubu, sanki Hasan Basri bu birliği ve bütünlüğü bilmiyormuş gibi, bir izlenim veriyor.

Sh: 86

“Sana olan lütfundan dolayı” tercümesi tekrar yer alıyor. Bu da gramer açısından yanlıştır.

Sh: 96-97

Tercümede yanlışlık var: *“Allah şöyle buyurdu: Haydi eğer doğru sözlüyseniz getirin delilinizi. (Kasas, 28/75) Yani keyfinize göre uydurup bana nisbet ettiğiniz konularda: “Sonunda onlar bilecekler ki hakikat Allah katındadır ve uydurup da Allah'a isnat ettikleri şeyler, onların gözü önünden kaybolacaklardır.”*

Bu parçanın doğru tercümesi şöyle olmalıdır:

“Allah’ın şu sözüne bak; diyor: ‘Eğer doğru iseniz (yani yalandan bana isnat ettiğiniz ve arzularınızla uydurduğunuz sözlerinizde doğru iseniz) kendinize açık, güçlü bir delil getirin.’ Bunun üzerine onlar hakkın Allah’ın elinde olduğunu bildiler. Uydurdıkları şeyler ortalıktan kaybolup gitti.”

Burası bu doğru çevirinin bütün gramatik gerekçelerini anlatma yeri değildir. Dil bilenler bilir ve görür. Az bilenler dahi geçmiş zaman fiilinin gelecek zaman fiili olamayacağını anlar. Bu gibi tercüme hataları çok var. Hepsini yazarsak bu rapor çok uzar.

Mesela; Hasan Basri’nin, Risalede birkaç sefer Kral Abdülmelik’e söylediği **aslahakallah** ifadesinin manası “Allah seni ıslah etsin!” değildir. *Allah seni millete ve dine faydalı kılsın*, demektir.

Sh: 100

Kur’anda **kader** kelimesi, Allah’ın planı, programı manasında hiç kullanılmamıştır, deniyor. Yani Cebriye saydığı Eş’arilerin kader anlayışı manasında hiç kullanılmamıştır, diyor. Evet, bazı yerlerde öyledir. Fakat genelleme yapması yanlıştır.

Burada iki örnek şudur: **Taha, 40 ve Ahzap 38**

“Ey Musa sen bir kader (plan program) üzere geldin.” ayetini “Allah’ın seçimi, tercihi ve hükmü üzere geldin.” diye çevirmiştir.

“Allah’ın emri, yerine getirilmesi gereken bir plan idi.” ayetini “Bu Allah’ın takdiri idi.” diye çevirmiştir. Ben anlamıyorum; Allah’ın planı olunca cebir manası oluyor da, neden Allah’ın takdiri olunca irade özgürlüğü oluyor? Bu gibi ayetleri yönlendirirken Hocaya sormak gerekir:

1) Ayet, Musa Allah’ın plan ve programına göre geldi, deyince Allah’ın iradesine bir hâlel mi geliyor ki; burada Allah’ın kaderi, Allah’ın seçimi diye çevriliyor.

2) Ayetin tefsiri, Allah’ın seçimi şeklinde olunca Musanın iradesi yine sınırlandırılmış olmuyor mu?

3) Acaba hangi Ehl-i Sünnet bu gibi ayetlere dayanarak cebri savunmuştur. Ehl-i Sünnet insanın özgürlük alanı da dâhil bütün varlık belli, bilinçli, tercihli bir plan ve program dâhilinde yaratılıyor, demiyor mu?

Anlaşılan; Hoca, Cebriye inancını kaldırmak uğruna, hiçbir plan ve programı kabul etmiyor. Varlığı, kainatı ve hayatı kaos ve karanlık olarak görüyor.

Sh: 102

Kitabın başından sonuna kadar ana gaye şudur: “Kader imanın bir rüknü değildir. Emeviler bunu müşriklerden aldı. Bu konuda Kur’ana muhalif birçok rivayetler uydurdular; bu cebri

kader anlayışını ceberut idarelerine alet ettiler. Eş'ariler ve onların tesirinde olan şimdiki Müslümanlar da bu yanlışın tesirindedirler. Onun için İslam âlemi gelişmiyor.”

Mustafa Hoca, Emeviler açısından doğru olan; fakat Ehl-i Sünnet için kaba bir iftira olan bu iddiası için 4-5 delili tekrarlar vurguluyor. İşte biz burada onun bu delillerini tek tek inceleyeceğiz:

1) Evvela Ehli Sünnet hiçbir zaman cebri savunmamıştır. Cebriye mezhebinin kurucusu olan Cehm bin Safvandır. Fakat ne gariptir ki; bu zat Emevilere muhalif olduğundan Hoca onun saf cebriyeciliğini görmezlikten geldiği gibi, çoğu zaman da onu göklere çıkarıyor.

2) Kur’anda hiçbir yerde iman rükünleri 6 olarak zikredilmemiştir. Daima 5 olarak geçiyor. İşte Bakara, 285 ve 177; Nisa, 136. ayetlerine bakın, diyor.

Burada da sathi kaldığını göremiyor. Çünkü Bakara, 285. ayet, dört cümlesiyle imanın beş rükününe değiniyor. 286. ayet ise on cümlesiyle yalnızca kadere bakıyor. Bu ayet, *Allah hiç kimseye işlediğinden daha fazla yük yüklemez. Yaptığı iyilikler onadır; (kesb..) İşlediği günahlar aleyhinedir; (iktisap)* diyor. Demek bu ayette kadere iman vardır.

Bakara, 177 de beş rükünü saydıktan sonra ibadet, infak ve sabırdan söz ediyor. Zaten Ehl-i Sünnetin kader anlayışı budur. Asla cebir değildir. Nisa, 136 ise, *“Ey iman edenler (ehl-i kitap,) bir bütün olarak iman edin!”* diye başlıyor. Bu ayetin muhatabı Yahudilerdir. Çünkü Yahudilerin bir kısmı ahirete inanmıyordu. Bir kısmı da, başta İslam Peygamberi olmak üzere, iki üç peygamber dışında diğer peygamberlere inanmıyordu. Onların kader konusunda bir dertleri yoktu. Onun için bu 136. ayet, ahirete ve peygamberler arasında ayırım yapılmamasına vurgu yapıyor. (Bu konuda tefsirlere bakılabilir.)

3) Mutezile ve Hasan Basri asla **“Hayır ve şer Allah’tandır”** dememiştir. Fakat Emeviler, Cebriye ve Eş’ariler ısrarla bunu imana sokmuşlar. Bakın Hoca burada okuyucuları yine yanıltıyor. Çünkü Emeviler ve Cebriye, *Dalalet ve şer sebebiyet açısından da, yaratılış açısından da Allah’tandır*; derken, Ehl-i Sünnet, şer ve dalalet, sebebiyet ve hak etme açısından değil, sadece yaratılma açısından Allah’tandır, diyorlar.

Ayrıca Hasan Basri, *“musibet ve şer Allah’tandır”* demek yanlıştır, demiyor. Risalesinde böyle bir şey geçmiyor. O sadece *“Dalalete düşürmek, insanlara seçme iradesi vermeden onları saptırmak Allah’tandır; demek, Allah’a ve Onun kitabına iftiradır”* diye başta Abdülmelik olmak üzere Emevileri uyarıyor.

4) Hasan Basri hiçbir yerde, insan yaptıklarının yaratandır, demediği halde, Mutezile ise sırf adl-i İlahiyi isbat için insan yaptıklarının yaratandır, diyorken; M. Hoca, böyle bir iddia, ***Yaratan ile yaratmayan hiç bir olur mu?***⁶⁶ gibi ayetlere muhalif olduğundan, bu yaratma meselesine hiç değinmiyor. Hatta Mutezile, “İnsan, Allah’ın izniyle aldığı güçle yaratıyor, dediği halde Mustafa Hoca böyle şeylere değinmiyor.

⁶⁶ Nahl, 17

5) Ehl-i Sünnet imamları daima ayetleri hadislerle tercih ettikleri ve iman bahislerini Kur'an-dan aldıkları halde Hocanın bu 6. rükün, Ehl-i Sünnete uydurma hadislerden geçmiştir, iddiasında ilmî ve tarihî bir delili yoktur. Çünkü Eş'ariler de Maturidiler de Mutezileyi ancak ayetlerle susturabiliyorlardı. Mümkün mertebe hadislerle başvurmuyorlardı. Çünkü Mutezile hadisleri kabul etmiyordu.

Sh: 103

M. Hoca "Ayetlerde zımnen 'Bu esaslara ilave etmeyin ve çıkarmayın' vurgusu vardır." diyor. Öyleyse neden Bakara 177. ayet beş on tane başka şartları da ilave ediyor, diye sormak gerekir. Mesela ayet, *Kıtlıklarda ve zor durumlarda sabredenlerdir; gerçek müminler*, diyor.

Ve bu 177. ayet, hemen ilk cümlesinde "Yüzünüzü doğuya veya batıya çevirmeniz din, sevap ve ibadet değildir" demesi, muhataplarının Ehl-i Kitap olduğunu bildiriyor. Daha önce değindiğimiz gibi, bunların iman rükünleri konusunda sorunları vardı.

Sh: 104

Bu sayfada Eş'ari güya "Kullar, fiillerinde hür; seçimlerinde mecburdurlar" demiş, deniliyor. Galiba M. Hoca sözü anlamadan aktarmıştır. Çünkü Eş'ari'nin sözünün manası bunun tam tersidir. Doğrusu şöyledir: ***Kullar, seçimlerinde hürdürler. Onun için mükâfat ve cezayı hak ediyorlar. Fakat müşahhas, fiilin sonucu Allah tarafından yaratılıyor. Yaratma noktasında insanın özgürlüğü yoktur.***

Hoca sözü yanlış aktardığı için, "Seçiminde mecbur, fiilinde hür olabilir mi?" diye Eş'ariyi hafife alıyor. Bu sayfanın son paragrafında: "Bir takım Maturidi âlimlerinin Eş'ari'yi katıksız bir cebirci ve Ehl-i Sünnet dışında kabul ettiklerini" aktarıyor. Kaynak olarak Mehmet Sait Yazıcıoğlu'nun İnsan Hürriyeti kitabını veriyor. (Tahkik etmek gerekir.)

Ben bu meseleyi yazdıktan sonra Eş'ari kaynaklara baktım. Eş'ari iddiasının özgün ifadesi şöyledir: Eş'ari diyor ki: *Allah insanda gözü, kulağı hafızayı yarattığı gibi onun kafasında ve kalbinde irade diye bir duygu da yaratmıştır. Fakat cebir ortaya çıkmasın, diye bu duyguyu sağa veya sola, iyi veya kötüye yönlendirmek yani onda tasarruf etmek, insana bırakılmıştır. Tasarruf ve işlemek ise itibari bir varlık olduğundan insan ceza ve mükâfatı hak ediyor. Yani insan mecbur ve zorunlu bir robot değildir.*

Buna mukabil İmam Maturidi resen iradeyi itibari (yani gayr-ı mahlûk) kabul eder. Dolayısıyla insan mecbur değildir, der. Netice itibarı ile her ikisi de aynı noktaya varıyor. İşte bundandır ki, bazı âlimler, iki imam arasındaki farklar, o kadar cüzi şeylerdir ki; aralarında fark yoktur, denilebilir, demişler.

M. Hoca anlayarak yazmıyor. Çünkü kendisinin, 4-5 yerde *Allah insana irade vermiştir. İnsanın ben bunu istemiyorum, deme lüksü yoktur*, diye söylediği ile İmam Eş'ari'nin ***insanın iradesi yaratılmıştır***, sözü aynı manaya geliyor. Çünkü Allah'ın vergisi, yaratmak demektir.

Sh: 106

Hoca, Kur'an, kaderi iman esasları içine koyan Müslümanları, ***Siz Allah'a dininizi öğretmeye mi kalkıyorsunuz***, şeklinde kınıyor, diye yazıyor; ayeti anlamadığını gösteriyor. Çünkü bu ayet, tam manasıyla iman etmiş Müslümanlara değil de; teslim olup da hiç inanmayan bedevilere hitaptır: *Hiç imanınız olmadığı halde nasıl oluyor da siz dindar olduğunuzu Allah'a bildirmeye çalışıyorsunuz?*⁶⁷ diyor.

Galiba M. Hoca sözleri ve ayetleri çarpıtmakta bayağı usta olmuştur. Çünkü Allah “Ey Müslümanlar size dininizi tamamladım.” (5/3) dediği halde; Müslümanlar kalkıp kadere imanı dine ilave ettiler, diyor. Bu gibi çarpıtmaları ile Kur'anın İlahî bilinç, takdir ve planı bildiren yüzlerce ayetini görmezden geliyor.

Sh: 110

Bütün hadis imamlarının sahih kabul ettiği Âdem ve Musa'nın kader konusundaki tartışmasını anlatan hadisi inkâr ediyor. Hâlbuki hadisin evrensel manası şöyledir:

*Musa, Âdemi suçladı; sen iraden ile kalkıp günah işlemeseydin; biz şimdi cennette idik, dedi? Âdem cevaben: Bak, benim yasak ağaçtan yeme günahım, benden kırk bin sene önce yazılı idi. Ben, nasıl bu kadere karşı gelebilirdim, dedi. Bu sözle Âdem Musa'yı ilzam etti.*⁶⁸

Bu hadis-i şeriften, mucize denilebilecek beş nükte anlaşılıyor:

1) Musa, kavram olarak, şeriat ve yasa demektir. Şeriat ve yasada ise, insan iradesinin yeri yoktur. Veya serbestiyet alanı küçüktür. Bu sırdandır ki; insanlar çoğu zaman, kanuna karşı hile-i şeriyeye başvuruyorlar.

2) Âdemi suçladı. Âdem, başta dil ve ilim olmak üzere soyut değerleri bilen insan demektir. Soyut değerleri öğrenmek için de, irade gerekir. Bu irade, günah işleme tehlikesini beraberinde getirir dahi... Yani burada iki peygamber tartışmıyorlar. Biri düzen ve kader demek olan yasa ile diğeri özgürlük demek olan insanîyet tartışıyor.

3) Evet, eğer irade demek olan Âdemin (insanlığın) serbestiyeti ve günah işlemeleri olmazsa; toplumda şeriat ve yasa (Musa) yüzde yüz egemen olursa; dünya hayatı son derece sakin bir cennet gibi olur. Fakat insanlık gelişmez; sonsuz sosyal mana çiçekleri toplumda açmaz; toplum donuk bir koloni olarak kalır. Evet, yasa ve kanun, insanlığın özellikle aile ve toplumun şahdamarı gibi ise de; hürriyet ve özgürlük insanlığın ruhudur.

4) İnsanı soyut ve sosyal değerlerin egemen olduğu mesuliyet dünyasına attıran, onun yasak ağaçtan (hayat ağacı olan cinselliği) tatmasıdır. Bazı rivayet ve tefsirlerde; bu yasak ağacın elma, üzüm, incir veya buğday olduğunu söyleyen açıklamalar, yine cinsellik manasına gelir. Çünkü bu meyveler hayatın, cinselliğin, aile ve medeniyetin sembolleridirler.

⁶⁷ Hucurat, 16

⁶⁸ Buhari, Tefsir, 65–20,3

5) “Benden kırk bin sene önce.” Yani yaklaşık ömürleri, 90 bin sene olan Homosapiens türünün bütün gen ve beyin gelişimi tamamlandığı; onlardaki yazılım ve kader tam yazıldığı halde, ancak 30–40 bin sene sonra; dil, aile, inanç ve özgürlükler inkişaf etti. Âdem (insan) konforlu tabiat cennetinden, soğuk sorumluluk dünyasına atıldı. İşte bu hadisin anlattığı bu mucizevî kanun, başka bir hadiste şöyle ifade edilmiştir:

*“Zina (cinsel tatmin) Âdemoğlu üzerine yazılmış bir kanundur. Hiç kimse bu kanunun dışında kalamaz. İnsan ya eliyle, ya ayağıyla, ya gözüyle veya hayaliyle bu yasayı mutlaka işler.”*⁶⁹

[Demek Âdemin, benden kırk sene önce yazılmış olan kader dediği, bu cinsellik yazılımıdır. Bakın, bu evrensel sonsuz manalar nerede; cebriyenin ve determinizmin ruhsuz, manasız anlayışları nerede?!]

Sh: 111

Bütün dinler ve mezhepler “Allah’ı ve onun sıfatlarını sonsuz ve zamanlar üstü olarak bildiklerinden, Allah’ın ilmi gibi onun kelamı olan vahiy de zamanlar üstüdür. Dolayısıyla vahiy eskimez, her asra hitap eder” derler. Fakat Mustafa Hoca, bu temel ontolojik bilgiyi anlamadığından ve bazı detaycılar bu meseleyi sulandırdıklarından Hoca bir çırpıda bu bilgiyi çöpe atıyor. Kur’an mahlûk değildir, tartışmaları ile alay ediyor. Hâlbuki ilim ne ise Kur’an da odur. **Kur’an kelam-ı kadimdir, zamanlar üstüdür, İlahî ilim ve logostur.** Nitekim kendisi de İlahî ilim için benzer şeyler söylüyor. Galiba Kur’andan anladığı sadece Arapça üslup, kâğıt ve mushaftır.

Sh: 113

Hoca, **kelam** kelimesine ve **kelam ilmine** laflama, diyor. Hâlbuki bu kavram logos, mantık ve iman zihniyeti demektir.

Sh: 115

Bir fiilin çift öznesi var demek, gramercilere 2×2, 17 ediyor, demek gibi bir şeydir. Ve eğer Kur’anda geçen **men-yeşai** fiillerinde böyle iki özne takdir edilirse o zaman bazı ayetlerin manası şöyle olur:

“Allah dilerse ve kişi de dilerse, Allah o kişiye azap verir. Allah dilerse ve kişi de dilerse Allah o kişiyi bağışlar.” (Bakara, 284) ve (Al-i İmran, 129)

“Şirk hariç, Allah dilerse ve günahkâr kişi de dilerse Allah o kişinin bütün günahlarını affeder.” (Nisa, 116)

“Allah dilerse sizi imha eder; sizden sonra dilediği şeyi ve o şeyde diliyorsa Allah onu yerinize koyar.” (En’am, 133)

⁶⁹ Camiussagir, Hadis No: 6224

“Allah yıldırımları gönderir, onları istediğine isabet ettirir; o kişi eğer isabet edilmesini istiyorsa.” (Ra’d, 13)

M. Hoca kendisi de fark etmiştir ki⁷⁰: *“Allah dilediğini affeder, dilediğine de azap verir; dilediğine hidayet verir; dilediğini saptırır”* gibi ifadelerin geçtiği bütün makamlarda ya ayetten önce veya ayetten sonra: **Onlar böyle bir sonucu hak ettiler**, gibi bir manayı anlatan parçalar var. Dolayısıyla bir gramer saçmalığı olarak **men-yeşai** fiiline iki özne takdir etmek gerekmez. Mesela sözünü ettiğimiz ayetlerden biri de Fâtır, 8. ayettir; manası şöyledir:

“Kendi kötü işleri, nefsi tarafından kendisine süslü gösterilip o kötü işlerini güzel gören ile böyle olmayan hiçbir olur mu?! İşte böyle hak ettikleri için Allah dilediğini saptırır; dilediğini de doğru yola iletir. (Yani hidayet ve dalaletin sonucunu Allah yaratır.) Dolayısıyla onlar imtihanı kaybediyorlar, diye üzülme. Allah onların ne yaptıklarını, neyi hak ettiklerini çok iyi bilendir.”

Sh: 118-119

Ehl-i Sünnet özellikle Eş’ariler, insanın sorumluluğu ve yaptıklarının yaratılması konusunda Kur’anın bu hassas ölçülerine dikkat ettikleri için, yaratılma konusunda şerri de hayrı da, hidayeti de dalaleti de yaratan Allah’tır, demişler. Onların bu ilkeleri, M. Hocanın iftira ettiği gibi Zerdüştlüğün ikili tanrı fikrinden çekindikleri için değildir. Ehl-i Sünnet son derece mümin, muvahhit ve âlim kişilerdi. Kıl payı dahi olsa Kur’ana muhalefet etmekten çekinirlerdi. Onlar, **La kuvvete illa billâh** (Bütün güç Allah’ındır. İnsan herhangi bir nesneyi yaratamaz.) ilkesini çok iyi biliyorlardı. **Allahtan başka hiç kimse hiçbir şey yaratamaz.** (16/17) gibi ayetlere iman ediyorlardı.

Gerçi Mutezile imamları da büyük âlimlerdi; Kur’anı kabul ediyorlardı. Fakat **3 sebepten** dolayı; *Emanet bir kudret ile dahi olsa insan, yaptıklarının yaratandır*, diyorlardı.

1) Emevilerin cebriyeciliğine karşı haklı muhalefetlerinden dolayı.

2) Aklı ve o günün felsefesini esas aldıkları için..

3) Bu şekilde Zerdüştlük ve diğer gnostik akımlara cevap verebilmek için.. Ki diyalektik yapı konusunda onlara cevap vermek çok önemli idi. Hulasa; Cebriye ve İ’tizal, tarihi süreç içinde iki aşırı uç oldu. Ehl-i Sünnet ise, orta yolu seçti.

İşte bu gerçeklere rağmen Mustafa Hocanın 1) İmam Eş’ari’yi Cebriyeden sayması 2) Ehl-i Sünneti Allahın kudreti ile insanın kudretini yarıştırmakla suçlaması 3) Müminlere özellikle avam kesimine, teslimiyet, tevekkül ve Allah’tan razı olmak⁷¹ gibi müsbet hasletleri aşıl原因an bütün rivayetleri bir çırpıda çöpe atması, ne kadar büyük bir yanlış olduğunu takdir ede-

⁷⁰ Sh: 121

⁷¹ Bu gibi şeyler, Kur’anın temel ahlaklarındandır.

bilirsiniz. Kim Hocanın bu kitabını dikkatle okursa, onun aşırı gittiğini görecektir. Çünkü ameliyat yapayım derken; dinin ve ümmetin ahlakî ve imanî esaslarını kesip atıyor.

Sh: 125

M. Hoca: 1) Kader yoktur, takdir vardır..2) Bir şeyleri önceden bilmek, *Yaş kuru hiçbir şey yoktur ki, ilahi bir yasa ile kayıt altına alınmamış olsun*, ayetiyle karıştırılmaması lazım, diye söylüyor.

3) Kur’anda kitap, yasa demektir. Dolayısıyla “Her şey kitapta yazılıdır” ifadesinin manası, her şey İlahî yasalarla kontrol altındadır, demektir. İşte biz bu kontrol işine takdir, diyoruz.

4) Dolayısıyla eşyanın olayların önceden yazılı olduğu fikri cahiliye fikridir. Bunu iman rükünleri içine katmak, dine en büyük cinayettir, gibi iddiaları İmam Hasan Basri’nin Risalesi üzerinden Kader hakkındaki bu kitabına doldurmuştur:

İşte tarih boyunca zihinleri yoran böyle bir fikre karşı.. Ve her şeyi cebir, determine, kaos ve karanlık olarak gösteren şirk ve küfre karşı biz burada aklî ve naklî beş delil zikredeceğiz. Ki; zihinler, dengeyi, sırat-ı müstakimi ve huzuru bulsun.

1) Bugün Biyoloji özellikle genetik şifreler bize gösteriyor ki; insanın hayatının yüzde 98’i önceden planlı programlardır. Sadece yüzde ikide insan, özgürce soyut algı ve bilgi ile tercih yapar. Bu tercihlerini de varlık ve hayat tarlasına eker; eğer sonsuz İlahî sistem izin verirse o tercih yaratılır ki, Ehl-i Sünnetin kader anlayışı budur.

2) Kur’anın İlahî kudret, ilim ve irade dediği; dindarların Kitab-ı Mübin, İmam-ı Mübin dediği bir düzen kâinatta vardır. Burada serbestiyet miktarı –kişiden kişiye, işten işe değişmekle beraber- cüzidir. Fakat M. Hoca aşırı üslubuyla ve mugalâtalı muhakemesiyle sanki insan tam serbest imiş gibi bir hava estiriyor. M. Akif’ten Arslan ve Tilki misalini dahi veriyor. Hâlbuki Arslan kadercî ve mütevekkilane yaşıyor. Tilki ise, kaygılı ve hırslı yaşıyor. Demek onun bu misali bile yerinde bir misal değildir.

3) En’am suresi, 59. ayet:

“Gaybın –ki gaybın çoğu geçmiş ve gelecektir- bütün anahtarları Allah katındadır. (Metafizik âlemedir.) Allah’tan başka kimse o anahtarları bilmez. Allah karada denizde ne varsa onu biliyor. Allah’ın ilmi olmadan bir yaprak bile düşmez. Başta toprak altındaki bütün hububat ve çekirdekler; yaş-kuru ne varsa mutlaka belirgin bir kitap (kitab-ı mübin) içindedir.”

Bu ayetten iki önemli noktayı anlıyoruz:

a) İlahî ilim sonsuzdur. Dolayısıyla, cinler ve diğer varlıklar, Biz gaybı biliyoruz, diyemezler. Çünkü Allah’tan başka hiçbir varlığın bilgisi sonsuz değildir.

b) Başta geçmiş ve gelecek olmak üzere gayb denilen bir mukadderat vardır. Bu mukadderat sonsuz, zamanlar üstü ve soyut olduğundan insan özgür iradesiyle yapacağı şeylerde ilmî

mukadderatı bahane gösteremez. Cüzi de olsa Allah, cezayı ve mükâfatı hak edecek kadar insana özgürlük vermiştir. (Kader ve İrade kitabımıza bakabilirsiniz.)

4) Fetih suresi, 27. ayet (rüyada görüldüğü üzere) bazı şeylerin önceden mukadder olduğunu gösterir. Demek Hocanın iddia ettiği gibi, insanla ilgili olan her şey, onun özgürlüğü çerçevesinde değildir.

5) Kur’anda, **Allah’ın izniyle** ifadesi çok önemli bir kavramdır. Allah’ın sonsuzluğunu, yetkinliğini, aşkınlığını bildirdiği gibi, Allah’ın rahmetini, dostluğunu, içkinliğini de bildiriyor.

İşte bu kavramın hazinesinin bereketiyle bazı insanlar, mucize ve keramet gösterdikleri gibi bazı insanlar –nisbi bir oranda dahi olsa- bazı mukadderatı önceden bilebiliyorlar. Bu mesele insanlığın bir gerçeğidir.

Fakat bazılarının bu gibi konularda hurafeler uydurması, ilmî epistemolojiye bağlı kalmaması, insanın gayba açılan bu gözünü kör etmeye veya ettirmeye sebep olmamalı; dünyada meşhur Şıkk ve Satih’in –ki Hz. Muhammed’in peygamberliğini de müjdelemişler- Hocanın bu iki zatın bu konudaki özelliklerini küçük görmesi, hatta inkâr etmesi, çok zavallı bir davranış olmuştur..

Mustafa Hoca, insanlığın bu özelliğine, “cahiliye kader anlayışı” demekle çok havadan uçtuğu gibi; insanın bu özelliğine optik okuma demekle de ümmetin kabul ettiği ve insanda numunesi hayal duygusu olarak bulunan âlem-i misali de inkâr ediyor.

Allah’ın izni deyimi, insanda insanın iradesi; hayvanlarda İlahî yasalar; fizikte sünnetullahtır, demekle (s. 141) Allah’ın aşkınlığını, mutlak iradesini ve sünnetullah dışı –mucizevî olarak yaratılan- gerçekleri inkâr etmiş oluyor.

Sh: 141

“Allah dilemezse siz dileyemezsiniz..” (Tekvir, 29) ayetini zaten Allah, insanın dilemesini dilemiştir, diye Allah’ı, insanın iradesine bağlıyor. Hz. Peygambere hitaben: “*Sen dilediğini hidayete getiremezsin!*” gibi uyarıları unutuyor.

Hâlbuki Tekvir, 29. ayetin bağlamı şöyledir:

Allah bu Kur’anı sizi diriltmek için göndermiştir. O, bütün insanlar için bir mesajdır. Fakat doğru yola girmek isteyenler için. Bu isteğiniz imtihan için esastır. Ve imtihanla beraber, insanın sınırlı özgürlüğüyle beraber Allah’ın mutlak sonsuz iradesi esastır. Ki insanı imtihana tabi tutmanın, ona sınırlı bir özgürlük vermenin bir amacı da insanın, bu İlahî mutlakıyeti ve gerçeği bilmesi, Ona kul olup Onunla ebedî olarak yaşamasıdır.

Maalesef M. Hoca, insanın özgürlüğünü isbat edeyim derken onun kulluğunu unutuyor. Adeta insanlara bir mutlaklık veriyor. Farkına varmadan şirke giriyor.

Sh: 142

Kur’anda takdir fiili insan için hiç kullanılmamıştır, diyor. Hâlbuki Müddessir suresinde malum bir kâfirin *Kur’anı takdir etmesi* şeklinde geçiyor. Fakat burada bu lafzın manası, plan ve program değil de; kötü bir şekilde değerlendirmek demektir.

Sh: 141

Burada 2.8.2’in ikinci bendinde güya birileri, ***Allah’a zalim, müfsit günahkâr, diyormuş***, gibi açık bir paragraf var. Acaba bunlar kimdir, Ehl-i Sünnet midirler, Cebriye midirler? Galiba Cebriye bile böyle bir şey demiyor. Çünkü onların “*yudillü*” anlayışı farklıdır.

Ehl-i Sünnet ise, fiil ile (yani masdar ile) fiilin sonucunu (hâsıl-ı bil-masdarı) çok net bir şekilde ayırıyorlar. Fail insandır, fakat yaratan Allah’tır, diyorlar. Hoca ise bu sayfada hayır fail-i hakiki insandır, diyor. Bu iddia ise, hem dinî açıdan, hem fizik ve ontoloji açısından bir saçmalıktır. Farkına varmadan Nemrudun Hz. İbrahime karşı söylediği “Ben de diriltirim ve öldürürüm.” iddiası gibi bir şey olur.

Sh: 143

Nisa, 4/26. ayette geçen *Allah tevbelerinizi kabul etmek ister*, mealindeki cümleyi, *Allah yönelir*, şeklinde çevirmiş. Bu da, ***tabe*** ile ***tabealeyküm*** kalıplarının farkını bilmediğini gösterir.

Sh: 144

Allah, kalemle insana yazmayı öğretmiştir, ayeti, Allah’a saygınlık içindir. Yoksa insan Allah-tan değil de hocalardan öğreniyor, şeklinde bir iddia var. Hâlbuki bu gibi ayetler çok büyük, ontolojik ve mucizevî bir yapıyı bize hatırlatıyorlar. Şöyle ki:

“Kâinat Cenab-ı Hakkın inayet ve iradesiyle beş milyar çeşit engeli aşarak cennet gibi dünyayı meyve vermiş; dünya da trilyonlarca ihtimalleri aşarak önce hayatı, sonra insanı meyve vermiş. İnsana da bu uzun yolun sonunda soyut kavramları öğrenebilecek bir beyin vermiştir. İnsanoğlu, dinlerle, sosyalleşmeyle bu yeteneğini icraata geçirmiştir.”

Demek beyni yaratan sadece Allah; ilham, sosyalleşme, din ve diğer nimetleri bağışlayan sadece Allah olduğu halde; efendim Allah *size yazıyı öğretti*, ayeti laf ve saygı icabıdır, gibi bir düşünce, insanın soyutu algılama seviyesini sıfıra indirir. İşte size bu gibi iki iddia daha:

a) Kervan Tebuk savaşına çıkıyor. Bazı sahabeler cihada çıkmak için can atıyorlar. Fakat Hz. Peygamberde o sahabeleri bindirecek binek bulma imkânı yok. Kafîle ha çıktı ha çıkacak derken beklenmedik bir şekilde binekler bulunuyor. Hz. Peygamber de “Haydi çıkın; Allah bunu size buldurdu” diye buyuruyor. Bu konudaki İlâhî inayet ve yardımı vurgulamak istiyor. M. Hoca ise, “Hayır; bu çıkış sıradan bir iş idi. Hz. Peygamberin, ***Bunu sadece Allah sağladı***, sözü, sade bir laf ve edeb icabıdır.” diyor.

b) Yine Bedir savaşının olağanüstülüğünü anlatmak için inen Enfal suresinde geçen “**Siz onları öldürmediniz, Allah onları öldürdü; sen de ya Muhammed, onların gözüne toprak atmadın, Allah attı.**” mealindeki ayet, aslında sırf saygı ve edep için inmiştir, diyor. Bu takdirde ayetin hiçbir anlamının olmayacağını farkına varamıyor.

Allah’ın kâfir kişi için: *Ben ona mal ve evlat verdim.* (74/12-13) buyurması, lafın icabıdır; Allah hiçbir kâfirle özel olarak ilgilenmez, diyor. Kasıtlı müdahaleyi gösteren bu gibi yüzlerce ayeti reddediyor.

Bir Misal Daha: Sh: 144

Bedir savaşına çıkmak için Hz. Peygamberin Allah’tan emir aldığına işareten “Hakkın gerçekleşmesi için Allah seni evinden savaşa çıkardı. Hâlbuki bir grup Müslüman, savaşa çıkmayı hiç istemiyordu. Gerçek doğru, kendilerine görüldüğü halde cihad konusunda Peygambere karşı geliyorlardı. Kendilerini göz göre göre ölüme sürükleniyor, kabul ediyorlardı. İşte bu manada “**Allah seni evinden çıkardı.**” ayeti inmiştir. (Enfal, 5-6)

M. Hoca, ise Peygamberin bu çıkışını sıradan bir çıkış olarak gösteriyor. Sıradan bir çıkışta Allah’ın müdahalesi neyse burada da odur, diyor. Adeta bu ayeti anlamsız kılıyor.

Sh: 149

“**Kitap kavramı asla kader manasına gelmiyor**” diye uzun bir tahlil yazmıştır.

Peki: *Ey Muhammed, vahyin ihbarına dayanarak o münaфіklara de ki: Allah’ın yazdığından başka başımıza bir şey gelmeyecektir.* (9/51) Ayrıca, *Her şeyi imam-ı mübinde saymışsınız.* (36/12) *Her şeyi yazılı olarak saymışsınız.* (78/29) gibi ayetleri nasıl tevil edecek, diye Hocaya sormak gerektir..

Sh: 158

M. Hoca gayet haklı olarak bizim Türkçe meallerde, “*Ben insanların ve cinlerin çoğunu cehennem için yarattım..*” (Araf/179) şeklindeki yanlış çevrilen ayete doğru mana veriyor. Bu gibi yanlışların meallere geçmesinin sebebi, meal yapanların grameri ve ontolojiyi bilmemeleridir. Evet, başta M. Hoca olmak üzere bu zatlar art niyetli değiller. Fakat gerek gramer ve gerek fen konusundaki eksiklikleri, dinî gerçekleri adeta katlediyor. Nitekim eğer bilselerdi bu ayeti şöyle tefsir ederlerdi:

“Varlıklar içinde sadece insanlar ve cinler imtihan ve gelişme için dünya tarlasına ekilmişler”.⁷² İmtihan ve gelişmenin amacı kalitedir. Kalite kanununda ise, kazananlar az olur; kaybedenler çok olur. İşte 179. ayet **yarattım**, yerine **ektim fülünü** kullanmakla ve diğer cümleleriyle bu ontolojik kanunu dile getiriyor: Bu kayıp oranı Allah’ın iradesi değildir. Çünkü onlar göz, akıl ve kulak gibi yeteneklerini sağlıklı olarak kullanmadılar, diye iradeli varlıkları uyarıyor.”

⁷² Zaten ayet yarattım, demiyor; ektim diyor. Çünkü hemze ile olan zere fiilinin bir manası da ürün ekmek demektir.

İşte Nisa 78-79. ayetlerinde görülen zahiri çelişkiye değinmiş; fakat ontolojik bilgi eksikliğinden tam cevap verememiştir. Cevap şudur:

Eğer insan, büyük dosya dediğimiz varlık sistematığını kavramazsa, bu büyük dosya içinde küçük beninin sorumluluğunu, görevini, sınırını vicdanen dahi olsa anlamazsa, göreceli olan kötülük problemini çözemezse, üç boyutlu sınırlı âlemin niteliklerini mutlak âleme teşmil etmeye çalışırsa, ne Allah'ı, ne ahireti, ne de kaderi bilir. Biliyor görünse de, bu imanın gereği olan ibadet hayatından sürekli olarak kaçır, daima bahane arar. Kur'an, Nisa suresi 77-79. ayetleri ve Hadid suresi, 22-23. ayetleri ile bu bahaneleri cevaplar. Ontolojik doğru bir çerçeve çizer; kadere iman ile insanı sonsuz bir sisteme entegre eder. Şöyle ki:

“Gördün mü? O kişiler ki; kendilerine ‘İnsanlara saldırmayın; sadece namaz kılın ve zekât verin!’ denildi. Bunun ardından kendilerine cihad farz edilince, onlardan bir grup, Allah’tan korkmak kadar belki daha fazla insanlardan korkmaya başladılar. ‘Ey Rabbimiz, neden bize cihadi farz ettin? Neden kısa da olsa bunu geciktirmedin?’ dediler. Sen vahiy diliyle de ki: Dünya hayatı çok çok kısadır ve azdır. Kendi özünü koruyanlar için ahiret, çok daha faydalıdır. Ayrıca orada dünyada yaptıklarınızın karşılığını tamamıyla alacaksınız!”

[Çünkü büyük mukadderat dosyasının bütün emirleri uygulanır. Bir insanın doğumu ve ölümü de bu büyük dosyaya bağlıdır. Onun küçük iradesinin (dosyasının) yetkisinde değildir.]

“Siz nerede olursanız olun, kat kat korunmuş saraylarda dahi olsanız, mukadder olan ölüm sizi bulur. İşte bu bahaneciler, sonsuz sistemin zaman üstü ve sistemin kabul ettiği bu gibi evrensel yasaları bilmedikleri için, kendilerine bir iyilik dokunsa bunu Allah verdi, diyorlar. Bir kötülük (musibet) onlara dokunsa suçu sana atarlar. Sen vahiy diliyle de ki: Bir şeyin gerçekleşmesi, Allah'ın sonsuz sisteminin kabul etmesiyle ancak olabilir. Dolayısıyla iyi kötü her şeyin (özellikle yaratılması) Allah'tandır. Bunlara ne oluyor? Söz anlamıyorlar.” (4/78)

Evet, yaratma ve gerçekleşme açısından her şey Allah'tandır. Fakat ontolojik bilgi şöyledir:

“Sana gelen bütün olumlu ve güzellikler, Allah'tandır. (Çünkü her şey her şeyle ilişkili bir tarzda birlik içindedir. Ve bir şeyi yaratmak, her şeyi yaratmayı gerektirecek kadar güç ve bilgi ister. Bu da ancak Allah katında vardır.)

Fakat sana isabet eden herhangi bir kötülük nefisindendir. (Çünkü kötülük, ademe ve yokluğa dayanır; ve sonucu adem ve yokluktur. Burada nefis, görevini yapmamak ve işin gereği gibi davranmamakla kötülüğe sebep olabilir.)

Evet, Biz seni, varlığın bu derin boyutlarını açacak şekilde elçi olarak gönderdik. Allah'ın her şeyi görmesi, hiçbir şeyi anlamsız bırakmaması (israf etmemesi) yeterlidir.” (4/79)

“Yeryüzüne veya size bir musibet dokunmaz ki, biz onu formel olarak yaratmadan önce, o musibet mutlaka bir kitapta yazılı olmasın. Her şeyi sonsuz bir kitap (dosya) içinde yazıp kaydetmek Allah için çok kolaydır.” (Çünkü O sonsuzdur.) (57/22)

“Allah kaderini ve sistemini böyle gösteriyor ki; elinizden fiilen kaçan şeye karşı asla üzülmeyesiniz. Ve elinize geçenden dolayı şımarımayasınız! (Yani gerçek ve bilgili kul olasınız.) Çünkü Allah şımarık ve hayal âleminde yaşayanları sevmez. (Yani onları başarılı kılmaz.) Çünkü Allah’ın sistemi gerçeklere dayanır.” (57/23)

Sh: 166

Allah sadece hayrı kendine nisbet ediyor: **Biyedihil-hayr**, diyor. **Biyedihiş-şer**, demiyor, diye yazıyor. Sonra dönüp **yudillü men-yeşai** (Allah, dilediğini de saptırır) cümlesinde zorlanıyor. Hâlbuki eğer Mustafa Hoca, **biyedihil-hayr**, gibi ontolojik ifadelerin manasını bilseydi, bu kadar çok zorlanmayacaktı. Şöyle ki:

Hayır, başta mal ve mülk olmak üzere bütün olumlu ve müsbet varlık denilen şeyler demektir. İşte müsbet ve gerçek varlık, gerek yaratılması açısından ve gerek faydalanılmasının gerçekleştirmesi açısından tamamıyla Allah’ın elindedir. Fakat şerlerin çoğu negatif ve yokluk olduklarından insan onların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Onun için şer (kötülük) ve dalalet genellikle başta şeytanlar olmak üzere Allah’ın dışındaki diğer varlıklara isnat ediliyor. Yaratılması açısından bazen Allah’a da isnat ediliyor: *De ki; hasene de, seyyie de Allah’ın katındandır.* (Nisa,78) Yani **Allah, hakkaniyet kanunu üzere, hidayeti yarattığı gibi, dalaleti de yaratır.**

M. Hoca, bu ontolojik boyutu nazara almadığı için birçoğu konu ile hiç ilgisi olmadığı halde kalkmış 30 adet ayeti sıralamıştır. En sonunda sh: 171’de **Biz, sizi şerr ve hayır ile sınıyoruz**, ayetinden asla, **şerri yaratan Allah’tır**, önermesine cevaz çıkmaz, diyor. Yaratmanın taksim ve tecezzi kabul etmediğini, bir atomu yaratanın bütün her şeyi yaratabileceğini bilmiyor. Gerçekten **halık** ile **faili** bir görmesi, İslam namına çok üzücüdür.

Sh: 180

“**Leke ecrühü; iz mennellahü aleyke bil-islami**” ibaresini “Sana onun ecri elbet var. İşte bu yüzden Allah seni İslam ile şereflendirdi” tarzında tercüme etmiştir. Doğrusu ise şöyledir:

İslamdan önce yaptığın iyiliklerin sevabı sana olacaktır. Çünkü Allah sana iman etmeyi ihsan etti: İslama girdin. Eğer İslama karşı gelip kâfir cephede kalsaydın, eski yaptıklarının güzelikleri ve sevabı yanardı.

Anlaşılan Mustafa Hoca, dili iyi bilmediği için; bir de İslamî hamiyetinden dolayı kendini çok yukarılarda gördüğü için böyle fahiş hataları işleyebiliyor.

Kimse yanlış anlamasın. Ben bu raporu yalnızca ilmî çalışmalara bir kalite gelsin, diye kaleme aldım. Herkese güzel ürünler ve güzel günler, dilerim.

9. 05. 2012
Bahaeddin Sağlam

Muhammed Bozdağ'ın Kitapları Üzerine

Muhammed Bozdağ kardeşimizin, binlerce defa tebrik edilmeye layık Sonsuzluğa Yolculuk adlı kitabına yapılan bir tekmil, tashih ve alternatif mülahazalardır, bu kısa notlar...

1) Sh. 17: “Yaratıcı, şekilsiz, biçimsiz ve sonsuz bilinmezliktir” deniliyor.

a) Şekilsiz ile biçimsiz aynı manalı kelimelerdir. Ayrıca biçimsiz, Türkçede olumsuz bir kelime olarak kullanılıyor.

b) Bu cümleyi şöyle değiştirmek gerekir: “... Yaratıcı sonsuz varlık olduğu için şekli, biçimi yoktur. Çünkü şekli, biçimi belli olan nesneler, yaratıklar, sonludurlar. Allah ise sonsuzdur ve dolayısıyla varlık boyutu tam bilinemez.

c) Allah bilinmezliktir, desek, başta Deistler olmak üzere bütün Nihilistlerin ekmeğine yağ sürmüş oluruz.

d) Bu sayfa 17’deki deyimle çelişen başka ifadeler (Allah bilinçtir, kâinatın ruhudur gibi) kitabın ileriki sayfalarında geçmektedir.

2) Sh. 17: “Uzay/Zaman yokluktan, yokluk ise nurdan yaratılmıştır” deniliyor.

a) Evvela gerçek manası ile yokluk yoktur. Kur’anda da yokluk kelimesi kullanılmamıştır. Nisbî olarak yokluk demek, zaten zaman ve mekânın (uzayın) kendisidir. Bu da mutlak bilgi, bilinç ve enerjidir.

b) Kâinata doğurganlık yoktur. Çünkü her şeyin aslı nurdandır.

c) Mutlak boşluk yok ki, maddi yaratıklar nurun gölgesinden olsun. Tam tersine, her şey enerjidendir (nurdandır).

d) Risale-i Nur’da ilim-irade-kudret üç temel sıfat olarak daima beraber işlenmiş:

- İlim, eşyanın bilinç ve yazılımını...
- Kudret, eşyanın maddi vücudunu (enerjisini...)
- İrade, eşyanın sürekli gelişme içinde hareket ettiğini ifade eder.

Dolayısıyla bu ifade, Risalelerdeki bu temel bilgiye aykırıdır. Ayrıca yokluk ve nur zıt kavramlardır; birbirinden oluşmazlar. Ve yokluk için yaratılmış demek saçmadır.

3) Sh. 18: “92 temel element” deniliyor. Son kimya gelişmelerinde bu sayı 114’e çıktı diyorlar. Bu meseleye bir daha bakılsın!

a) Yine bu sayfada ve kitabın genelinde “hayali” ifadesi, “nurani, manevi, yazılım halinde” olarak değiştirilirse daha ilmi olur ve anlaşılması daha kolay olur.

4) Sh. 21: “Enerjinin maddi vücudu yoktur” denilmiş... Ve aynı sayfada Einstein’ın madde-enerji eşitliğini formüle eden tezi savunulmuş. Bu da bir çelişkidir.

a) Üstad B. S. Nursî de 26. Lem’a 11. Rica’da madde-kuvvet (enerji) birliğini savunuyor.

b) Yine bu sayfada Hz. Âdem ifadesi kullanılmıştır. Bu da (klasik anlayışla) -ki kitabın tümünde bu anlayış var- bilimsel değildir. Kitabın temel karakterine aykırıdır.

5) Sh. 22: “Bilim, enerjiyi algılayamaz... Yoktan var olduğunu düşünüyor” denilmiştir.

Bilim birçok ışık türünü, enerji hareketlerini, elektriği, mıknatısı ve çekim gücünü ve diğer birçok manyetik etkileri bugün biliyor.

Ayrıca maddenin yoktan geldiğini düşünen hiçbir bilim adamı yok. Olsa, “Yoktan var olmaz; var yok olmaz” prensibine aykırı davranmış olurlar, Termodinamik yasasını çiğnemiş olurlar.

Üstad da Tabiat Risalesinin Hatimesinde yoktan var olmayı sadece eşyanın şekilleri itibarı ile söylüyor. Yoksa enerji boyutlarını kudret-i ezeliyenin bir cilvesi olan kuvvete (enerjiye) dayandırıyor.

6) Sh. 23: “Gök katları arasındaki bağ kopsa...” denilmiştir. Hâlbuki Üstad, 12. Lem’a’da gök katlarını maddi olarak düşünmüyor.

a) Nahl 48. ayetin meali eksiktir. Lâfzen tekil manen çoğuldur. Ki, ayetin sonunda “secde ederler” ifadesi kullanılmıştır.

7) Sh 24: Kâinatın çapı 150 milyar ışık yılı olarak veriliyor.

a) Benim bildiğim kadarıyla 20 milyar ışık yılıdır. Eğer doğru ise, kâinatın ömrü olan 13,7 milyar yılla çelişir.

“Bilim buldular.” cümlesinde özne-yüklem bozukluğu var.

b) Kur’an Nahl 4, Kur’an Meâric 4 olarak tashih edilmesi gerek.

8) Sh 25: Cennet galaksilerin bittiği yerde (yani uzayın herhangi bir köşesinde) değildir. Bizimle iç içedir, fakat farklı boyuttadır, denilmiş. Bu söz:

a) Doğrudur. Fakat Sırat Köprüsü ile ilgili, kitabın birçok pasajına aykırıdır.

b) Mu’minûn 17. ayetin meali “7 tabaka” değil de “7 yol” olacak... Tashih edilsin!

9) Sh. 27: 2. paragrafta “yükseltgenir” ifadesi galiba yanlış dizilmiş. Doğrusunu bulamadım.

10) Sh. 30: Kur’ana (A’raf 172–173) göre, Elest Bezmi insanın ana karnına düştüğü ve biyolojik temeli atıldığı yani döllenmenin olduğu zaman olur. Fakat ehl-i keşif zaman üstülüğü

gördüğü için bütün insanlık birden manevi Âdem şahsının sırtından alındığını görmüştür. Bu iki bilgi de doğrudur.

Yazar kardeşimiz, kitabın içinde Elest Bezmini zamanüstü olarak anlattığı halde burada geçmiş zamanın karanlıklarında olmuş-bitmiş olarak anlatmış. Bu da bir çelişkidir. Ve Kur’ana aykırıdır.

İslam’da mutlak soyut ve somut yoktur. Kardeşimiz ise bazen işi tamamıyla somutlaştırıyor. Bazen de tamamıyla soyutlaştırıyor.

Bu Kalu Bela hakikati tam izah edilemediği için her iki hataya da düşmüştür.

11) Sh. 31: “Allah mutlak bilinmezliktir” deniliyor.

a) Hâlbuki Allah’ın bir ismi de “El- Ma’ruf”tur. Demek mutlak kelimesi yanlıştır. Çünkü ehl-i marifet yıllarını Onu tanımaya harcadılar.

b) Allah için Zat (öznel varlık) kullanılmıştır. Hâlbuki Ehadiyet cilvesi kullanılsa daha iyi olur.

12) Sh. 33: “Allah soyuttur” denilmiştir.

a) Bu ism-i Batın itibarı iledir. Zahir ismi itibarı ile somuttur veya somut tecellilerde bulunur.

b) Dağın, Allah’ın nuruna karşı erimesi, maddenin zaafından değildir. Dağ terim olarak şekil ve sınırlılığı temsil eder. Allah’ın nuru ise sonsuz ve şekilsiz olduğu için, hiçbir şekil ona dayanamaz. İnsanın varlığı ve bilinci de bir şekil olduğu için Musa (A.S.) Onu göremedi. Haşır suresi 22. ayet de böyledir. Dolayısıyla bu sayfadaki izah değiştirilsin.

13) Sh. 35-38: “Geçmişin, şimdinin, geleceğin aslı zaman değil, mekândır” denilmiştir.

a) Hâlbuki zaman ve mekân aynı hakikattir. Biri niteliktir (zaman;) diğeri niceliktir (mekân.) Zaten zaman ve mekân birbirine dönüşür.

Geçmiş ve gelecek bir mana ve nitelik olduğu için zamandır, “An” ise mekânın bir niteliğidir.

Bu da böylece tashih edilse daha iyi olur.

b) “Ruh zamansız, vücutsuz ve bağımsızdır” deniliyor.

- Hâlbuki ruh ancak 4. boyuta geçebiliyor. Bu da yine zamanla ilgilidir.
- Üstad, ruhun nurani (harici) bir vücudu var, diyor 29. Söz’de
- Bedenden hepten bağımsız da değildir.

Arkadaşımız, ruh-beden ayrılığını iddia ediyor. Hâlbuki bu ikisi aynı şeydir. Biri birisiz olmaz. Zaten kitabın ileri sayfalarında her maddenin yarı-ruhani veya melekî bir boyutu vardır, diyor, kendisi...

14) Sh. 39:

a) Âdeme, İsa'ya (Meryem'e) ruhun üflenmesi, vahiy manasındaki bir ruhtur. Biri medeniyeti doğurmuştur, biri de dini... İncil ile ilgili kitabımıza bakınız.

b) Aynı sayfada (ondan) pek az bilgi verilmiştir, denirken “parantez ve parantez içi” fazlalıktır. Yoksa Hz. Üstad, ruh emirdendir. Emri bilerseniz onu anlarsınız, diyor. Demek ayet sadece o günkü soru soranlara “Size az bilgi verilmiştir” diyor. Çünkü onlar emri bilmiyorlardı. Ve dolayısıyla İslam’a girmediler.

c) Melek ruhlar nurdan, insan ruhlar topraktan... deniliyor. Hâlbuki insan ruhları da nurani vücutlara sahiptir. (Düzeltilsin)

15) Sh. 41: Yoktan yaratmak yok ki başlık atalım. Dindarlar bu konuda başta Kur'an olmak üzere kutsal kitaplara, aykırı davranıyorlar, ehl-i ilmi ateizme itiyorlar.

16) Sh. 43: “Allah yoktan yaratır, sonra çevirip yine yaratır.”

a) Bu ayete verilen meal yanlıştır. Doğrusu: “Allah bir model yaratır, sonra onu tekrarlar.”

b) En alt paragrafa, “düzensizlik, emri; düzen ve sabite, ilahi yasayı gösterir” mealinde bir bilgi girilse, daha güçlü olur.

17) Sh. 45: “İcad” ve “tecelli” ayrımı yersiz ve gayr-ı ilmidir. Çünkü icad da bir tecellidir, tecelli de bir icaddır. Teemmel!

18) Sh. 46: Madde yokluğa gitmiyor. Somuttan soyuta; halktan, şekilden, emre ve şekilsizliğe geçiyor.

19) Sh. 47: “Yumit” diye bir İlâhi isim yok. Doğrusu, “Mümît” olacak...

20) Sh. 48: “Allah gökleri yerlerine yerleştirdikten sonra...” ifadesi;

a) Hem Kur'ana, hem Risalelere hem de astronomiye aykırıdır, avamî bir ifadedir.

b) “Emir” kavramı “iş ve oluş” diye çevrilmiştir. Doğrusu “yönetim” demektir. Çünkü başlık da Evrenin Yönetimi'dir. Tahmin ederim, kardeşimiz, yanlış meallerin etkisinde kalmıştır.

21) Sh. 49: “Doğa yasaları bir yanılgıdır” deniliyor. Hâlbuki Kur'an bunlara “şeriat-ı tekviniye, sünnetullah, fitratullah” diyor. Evet, bu yasalar müstakil değiller, amma yanılgı da değiller. Bilakis kâinatın en gerçek taraflarıdır. Bunların üstünde de emir ve mucize gelir.

22) Sh. 49: Yine aynı sayfada: “Ruhu bilinçle ilişkilendiren iradedir” deniliyor.

a) Hâlbuki ruh ve irade aynı şeydir. İkisi de emir âleminde. Biri özdür, biri sıfattır.

b) Ve ruhu bedene bağlayan hafızadır, insanı emir âlemine bağlayan Cebrail olduğu gibi...

23) Sh. 50: Ruh beyin ayrılığı vurgulanıyor. Hâlbuki aralarında soyut-somut farkından başka bir fark yok. Dolayısıyla nazarla ilgili cümle yanlış. Psikiyatristleri güldür.

24) Sh. 51: “Rabbim bana yeter; O ne güzel vekildir” meali: “Rabbim bana yeter; O ne güzel koruyucu sahiptir” şeklinde değiştirilsin!

25) Sh. 54: “Zahir, Batın, Evvel, Ahir” isimlerinin temsili güzel olmamıştır. Mesnevi-i Nuriye ve Meyve Risalesine aykırıdır. Daha güzel bir örnek ağaç olabilir. Baştaki çekirdek Evvel, sonundaki meyve ve içindeki çekirdek Ahir, dışı Zahir, içi Batın isimlerinin aynasıdır. Bakınız Meyve Risalesi!

26) Sh. 57: “Elest yurdu durağı...”

a) Bu deyim ve ilgili izahlar çelişkilidir. Zaman üstülüğe ve her zaman olan bir hakikate, zaman ve mekân isnad ediyorsunuz ve hayali tabiri -başta hatırlatıldığı gibi- zayıftır.

b) Âdem, Havva, Cennet deyimleri de zaman üstü ve her zaman olan hakikatlerdir. Onları zamanın başına koymak hurafedir. Ve beraberinde mecazdan dolayı çok hurafeleri getiriyor.

27) Sh. 62: İnsan yeryüzünde yaratıldı. Gökyüzünde değil. Bu sayfada hadis tahrif edilerek aktarılmıştır.

Mecazi manası ile de hadisin aslı şöyledir: “İnsanın çamur toprağı dünyadan alındı. Orada yaratıldı. Sonra cennete koyuldu...”

28) Sh. 63: Sondan ikinci paragraf, hiç de ve asla bilimsel değildir. İnsanın beslenmeye muhtaç olmadığı bir dönem olmamıştır.

A’raf 11. ayetin izahı için Vahiy ve Medeniyet adlı kitabımızın son altı sayfasını okuyunuz.

29) Sh. 64:

a) Biyolojide bilindiği gibi türler eşey olarak yaratılmıştır. Dolayısıyla Âdemin kaburga kemiği meselesi tamamıyla mecazdır. Âdem ruhu, Havva maddeyi temsil ediyor. Ve bu manada madde ruhtandır, fakat ruh maddeden değildir, denilmek isteniliyor.

b) Sizi bir tek nefisten yarattım, ayeti ile “nefs-i vahide” ayetleri filogenetik yani tür birliği hakikatini hatırlatmak içindir. Yoksa tarihin başında bir tek Âdem yoktur. Mektubat 28. Mektub 6. Meselesine bakınız!

Hulasa bu Âdem meselesine dair bir bölüm açıp işi etraflıca açıklamak gerekir.

30) Sh. 71: 2. Paragraf: “Sen her şeyi bilen hüküm sahibisin” şeklindeki meal yanlıştır.

a) Doğrusu: “Sen her şeyi bilen sonsuz hikmet sahibisin” şeklindedir.

b) Bu sayfadaki secde izahı 20. Sözün 1. Makamının 1. Nüktesine aykırıdır. Karşılaştırılsın!

31) Sh. 73: “Âdem cennette yaratılmadı”. İşarâtü’l-İ’caz ayet 30’a bakınız!

Yine hatırlatayım, cennet, şeytan, Âdem mefhumları için yeteri kadar izah yok, kitapta. Hâlbuki insanın bilinmesi için bunlar şart. Mesela: 13. Lem’a 9. İşarete bakınız! Bir örnek bulursunuz!

32) Sh. 78: “Yoğrula karıla toprak olmuştur” ifadesi galiba dizgi hatasıdır. Doğrusunu bilemedim.

33) Sh. 80-81: Âdemle ilgili izahlar yetersiz ve çelişkilidir. Bilimsel değildir. En azından Risalelere göre değildir.

Geniş izah için Yaratıcı Evrim ve Âdem Meselesi adlı kitabımıza bakınız.

34) Sh. 90:

a) Bence biz dindarlar, tesadüfü reddetmeliyiz, evrimi değil... Çünkü bu mesele, akıntıya karşı kürek çekmeye benzer!

b) Sh. 91: Âdem ve Havva daha önce kimya elementlerinden yaratıldı, diyorsunuz. Sonra da onları iki melek gibi ışınlıyorsunuz! Bu da bir çelişkidir.

c) Sh. 98’deki gibi çok magazin bilgiler var. Bu da kitabın ciddiyetini düşürüyor.

35) Sh. 113: “Daha önce ahlak, feylesoflardan değil peygamberlerden alınır” denildi.

Burada ise tersi yapıp feylesofları “ahlak babaları” olarak örnek vermişsiniz! Dikkat ister! Bence daha önceki cümlede sadece peygamberlerden alınır denilmesi yanlıştır.

36) Sh. 132: Canlılığın aslı, özü, yazılımı ruhtur. 29. Söz’e bakınız! Orada bu bilgi belki on kere tekrar edilmiştir. Ve doğrusu da budur. Hâlbuki siz “cesedimizi canlandıran ruhumuz değildir” diyorsunuz!

Ruh hakkındaki malumatınıza bir daha bakınız!

37) Sh. 134: Ruh hakkındaki izahlar yetersiz. Sibernetik ilmine bir daha bakmanız gerektir. Çünkü saf soyut yoktur. Sizce de bu mesele kabul edilir, bence...

38) Sh. 148: Berzah ve sizin tabirinizle diğer hayal âlemleri uzayın bir köşesinde değildir ki uzay geçiş için bir köprü olsun!

Bu âlemler âlem-i şhadetin içinde saklı bir hakikattirler. Duyguların beynin içinde saklı oldukları gibi... Bu konuda Mesnevi-i Nuriye ve 12. Lem'a ve 18. Mektub yeteri kadar izah veriyor!

39) Sh. 153: Aktarılan ilk paragraf kimin sözü olduğu belli edilmemiştir. Türkçe açısından bir daha işlensin!

Sh. 154'te olduğu gibi yazar kendinden çok örnek veriyor. Sonra da bunun arkasında tam duramıyor ileriki sayfalarda...

40) Sh. 155: Hem 32. Söz'de, hem 15. Mektup'ta hem fizik ve ışık hızı realiteleri gösteriyor ki kıyamette bütün kâinat yıkılmayacak. Belki bir budama olacak.

Hâlbuki hem bu sayfada hem ileriki sayfada bu mesele yanlış anlatılmış. Kasas 88. ayet de böylece yanlış tefsir edilmiştir.

Sonra, kitapta sadece bir tek yer ve âleminden söz ediliyor. Hâlbuki dinî ve İlahî hakikatler, küllidir; her şeyden sonsuz sayıda örnekler vardır. Bu mesele dikkate alınmalıdır.

41) Sh. 172: Hz. İsa öldürüldü. Ve şimdi melekler gibi yaşıyor. İncillerin bu bilgisi Kur'an tarafından tasdik edilmiştir. Maalesef Arapça iyi bilmeyen mealciler Nisa 157-158. ayetleri yanlış çevirmişlerdir.

Bu konuda İncil ile ilgili kitabımızın girişine bakınız.

42) Sh. 175:

a) Âl-i İmran 55. ayetin meali daha önce gerçekleşmiştir. Kıyamete yakın dönemde değil. Bunun delili Mâide suresinin son iki sayfasıdır. Orada Allah daha önce İsa'yı öldürdüğünü söylüyor. Dikkat edilsin! İsa'nın 2. gelişi melekîdir, beşer değil. Beşer olarak O (A.S.) öldü. Bakınız 1. Mektub (B.S.N.)...

b) “Bu öğretilmiş bir deli” ifadesi “eğitilmiş bir deli” şeklinde değişmeli.

43) Sh. 177: Ta-ha 15 için “Neredeyse gizleyeceğim” şeklindeki meal yanlıştır. Doğrusu: (Kıyamet gizlidir) neredeyse onu açıklayacağım ki, herkes hak ettiğini alsın.

Burada “ihfa” zıt anlamlı bir kelimedir, gizlemek manasına geldiği gibi açıklamak (ortaya çıkarmak) manasına da gelir. Arabî lügatlara bakınız!

44) Sh. 178: “Hazin el-i ümmeti” ifadesi “Hâzihi'l-ümmeti” şeklinde tashih edilsin!

45) Sh. 180; 181; 184: Evrenin yıkılışı su götürür bir başlıktır. Daha önce değindik.

46) Sh. 187:

a) Sırat Köprüsünü gezenlerden bir köprü olarak tasvir etmek, gayr-ı ciddi bir tasvirdir. İlmî ve dinî bir realitesi yoktur.

b) Kur'an İnşikak 3-5. ayetleri âhiretle ilgili değildir. Kıyamet safhasındadır. 25. Söz'e bakınız!

47) Sh. 190: İnsanın kıyametteki yaratılışı ile ilgili iki paragraf birbiriyle çelişiyor. 1.sinde "farklı maddeden bir ceset" deniliyor. 2.sinde yine ilk yaratılıştaki gibi dünyanın toprağından yaratılıyor (Ta-ha 55) denilmiştir. İkincisi doğrudur.

48) Sh. 193: "Allah'ın hafızası" ifadesi yanlıştır. Çünkü Allah'ı sınırlandırmış oluyoruz.

49) Kehf 99. ayet Ye'cüc-Me'cüc ile ilgilidir. Kıyametteki toplanma ile ilgili değildir. Dikkat edilsin!

50) Kıyamet, Sırat, Cehennem ve Haşır Meydanı ile ilgili kavramlar çok abartılıdır. Hâlbuki dinde abartı olmadığı gibi; müjdeleme de vardır. Burada müjde hiç yok, korkutma çok var. Denge sağlanmalı!

51) Kaderin genlerde yazılışı sadece kuantum niteliğiyle ilgili değildir. Her atomun konumu bir kaderdir. Demek:

Burada inhisar eksik olmuştur.

52) Sh. 204: Bu gibi yüce meselelerde şahsi rüyalar kullanılmamalı. Çünkü ilmî ve isbata yönelik bir değeri yoktur.

53) Sh. 207: Mîzan, Sırat'tan öncedir, sonra değildir. Burada ise tersi iddia edilmiştir. Bir daha bakılsın!

54) Sh. 216–217: "Hak din İslam'dır" demek ve bunu 1400 yıla indirmek yanlıştır. İslam bütün vahiy ve semavi dinlerin ismidir. Zıddı, şirk, beşerilik, arkadaşımız din milliyetçiliğinden uzak biridir, bu meseleyi rahat tashih edebilir.

55) Sh. 223: Cennet isimleri, özel isim değiller. Sıfat isimlerdir. Mesela Aden cenneti, ikamet cenneti ve istifade cenneti demektir. Naîm cenneti, sonsuz nimetler cenneti demektir. Firdevs, yüksek bahçe cenneti demektir.

Dolayısıyla birinci paragraf yeniden yazılmalı. Çünkü burada bu isimler özel isimler olarak kullanılmıştır. Bakılsın!

56) Sh. 231: Ruh, beyin izahları yetersiz ve karışıktır. Arkadaşımız sibernetik teknolojiyi bilmediği veya kullanmadığı için, böyle bir ayrıma gidiyor. Hâlbuki her soyut mananın bir

somut versiyonu ve her somut hakikatin bir soyut versiyonu vardır. Dolayısıyla ruhu isbat edeyim derken, beyin hakkında yetersiz izahlar vermek yanlıştır.

57) Sh. 232–233: Bu sayfalarda ve daha önce Berzah hayatı ile ilgili klinik ölüm örneği bu gün sibernetik bilinç ile izah edilebilir. Bu, ruhun olup olmadığını göstermez. Fakat ruh var diye öbür izahları atmak da yanlış olur, ehl-i ilmi tatmin etmez.

58) Sh. 236: Ruhla ilgili izahlar aşırı olmuştur. Çünkü ruh vücutlarda, berzahta, âhirette, âlem-i ervahta mekân alır. Tenzih yapayım derken inkâr olmuştur.

Kardeşimi tekrar tebrik eder kitabının tashih edilmiş 2. baskısını 2 milyon yüz bin olarak beklerim.

19.07.2005
Bahaeddin Sağlam

Fütuhat-ı Mekkiye Kitabının Tercümesi Üzerine Kısa Bir Rapor

Sh: 15 (Tercüme kitabın sayfası)

1) Kitapta Fihrist kısmında bizzat müellif tarafından belirtildiği halde kitabın ana bölümlerinden olmayan *sunuş* kısmı, Kitabın Sunuşu diye çevrilmesi gerekirken, Baplar olarak zikredilen kitabın ana bölümlerinin birincisi diye tertip edilmiştir.

2) Osmanlıcada ve günlük dilde kitap ve ana bölüm diye çevrilmesi gereken sıfır kelimesinin aynen bırakılması yanlıştır. Çünkü ne Osmanlıca ne de bugünkü dilde okuyucuların % 99'u sıfır kelimesinin manasını bilmez. Ayrıca bendeki “Darül-Fikir” baskısının hiçbir yerinde sıfır kelimesi geçmiyor. Her ana bölüm Bap diye başlanılıyor. Bununla beraber eğer kitap sıfırlar olarak tertip edilecek ise, Ana Bölüm manasında her bir sifre bir perde sayfa ayırmak gerekir.

3) Kitabın Sunuşu demek olan bu Hıtbetül-Kitap kısmını Birinci Sıfır (Birinci Kitap) diye göstermek (ki metinde böyle bir şey olmadığı halde) hoş olmayan bir tasarruftur. Veya tahkik edilmeyen bir nüshadan çeviri yapmak demektir. En azından kısa bir sunuşu ana bir bölüm olarak göstermek, sıfırın nereden başlayıp nerede bittiğini göstermemek önemli bir tertip yanlışlığıdır.

4) Sunuşu ana bölüm olarak göstermek ve normal metinde olduğu halde sunuşu parantez içinde (Kitaba Başlangıç) diye çevirmek ayrıca yanlıştır ve okuyucuyu teşviş etmektir.

5) Fihrist kısmında müellif açıkça bu bölüm, kitabın ana baplarından (bölümlerinden) değildir, dediği halde; bu fihrist kısmını İkinci Kısım yapmak ve sayfa 72’de başlayan bölüm de Kitabın Girişi olduğu ve ana bölümlerinden olmadığı halde sunuşa ***Kitaba Başlangıç*** ve mukaddimeye ***Kitabın Girişi*** demek; ayrıca bunların her birisini kitabın ana bölümlerinden biri olarak göstermek, yine okuyucuyu şaşırtır..

6) Tercümede dilbilgisine uymayan ve ifade gücü % 30’larda kalan; ayrıca yanlış tercüme edilmiş birçok paragraf ve cümle var. Numune olarak bu gelen parçayı yeniden çevirip mukayese ve muhakemesini ehl-i ilme bırakıyorum:

Tercümeden sayfa 73-77’deki bölümün yeni tercümesi:

Bu parçanın ana başlığında ***El-Fütuhatül-Mekkiye*** başlığı var. Bu ise kitap buradan başlıyor, demektir. Fakat tercümede Kitabın Girişi olan bu ilk kısım, Fütuhat-ı Mekkiye’nin Üçüncü Kısım olarak çevrilmiştir.

Bu Bölümün Yeni tercümesi:

“Fütuhat Kitabının Girişi

Diyorum ki: Birkaç sefer bende şöyle bir fikir oluştu: Kesin deliller ve parlak burhanlar ile desteklenmiş akaid hakkında bir bölümü Fütuhat kitabının başına koyayım. Sonra gördüm ki; böyle bir şey yapmam, bu akaiden daha fazla⁷³ ilim istemek üzere hazırlanan, varlığın sırları hakkında (İlahî) cömertliğin esintilerini elde etmek isteyen kişilere kötülük etmek olur. Çünkü bu esintilere kendini hazırlayan kişi, halvet ve zikri kuşanınca ve kalbini düşüncelerden boşaltınca, hiçbir şeyi olmayan bir muhtaç olarak, Rabbinin kapısında oturunca; işte o zaman Allah ona bağış yapar; Allah'ı bilmeyi, İlahî sırları ve Rabbanî maarifi ona ikram eder. O bilgiler, İlahî sırlar ve Rabbanî maarif ki Allah kulu Hızır'ı onlarla övmüştür. Allah şöyle buyuruyor:

“O kullarımızdan bir kuldur ki; ona kendi katımızdan başarı (rahmet) verdik; kendimizden ona ilim öğrettik.”

Ve yine Allah şöyle buyurmuştur:

“Allah'ın kanunlarını çiğnemekten sakının. Bunun sonucu olarak, Allah, bilmediklerinizi size öğretecektir.”

Ve yine şöyle buyurmuştur:

“Eğer Allah'ın kanunlarını çiğnemekten sakınırsanız. Allah, size iyi ile kötüyü onunla ayırt edeceğiniz bir Furkan kılar.”

Ve yine şöyle buyurmuş:

“Allah, onunla yürüyebileceğiniz bir ı ışık kılar.”

Cüneyd-i Bağdadî'ye: *Bu kazanımlarını ne ile elde ettin*, diye sorulmuş. O, *Bu şimdiki mertebenin altında otuz sene oturup sabretmekle*, diye cevap vermiştir.

Ebu-Yezid Bestamî ise şöyle demiştir: *Sizler ölümlü olarak ilimlerinizi, ölümlülerden aldınız. Biz ise, asla ölmeyen diriden ilmimizi aldık.*

Evet, kendini Allah ile baş başa bırakan himmet sahibine öyle ilimler verilir ki; yeryüzündeki hiçbir kelam âlimi onu bilemediği gibi bu halete sahip olmayan hiçbir mütefekkir ve feylesof da onu bilmez. Çünkü o ilimler, aklın görebilme alanının ötesindedir. Evet, Allah ile beraber olduğunda O'nun bağışları, ikram ve iyilikleri çok yüce ve büyük olur.

⁷³ Konumuz olan tercümede daha fazla manasına gelen “mezid” mürit olarak okunmuştur. Arapçasında mürit kelimesi geçmiyor. Nitekim metin ilim talebi hakkındadır; müritlikle ilgili değildir.

Demek ilimler üç merteye üzere olur:

Birincisi, akıl ile bilinen ilimlerdir. Bu ilim her tür bilgidir ki; akıl onu zorunlu olarak elde eder. Veya herhangi bir delilin bir sonucu göstermesinin farkına varıldığında elde edilen ilimdir. Bu ilmin şüpheleri de yine onun gibi iki açıdan olur; ya akıl zorunlu olarak şübhe eder veya delilin göstermesi sonucu şübhe hâsıl olur. Bu iki özellik, aklî ilimlere has olan ve aklî ilimleri kuşatan bütün düşünce dünyasında geçerlidir. Onun için derler: *Düşüncelerin bir kısmı, sağlamdır; bir kısmı da bozuktur.*

İkinci İlim Çeşidi haller ile elde edilen ilimlerdir. Bu ilimleri öğrenmek için zevkten başka bir yol yoktur. Dolayısıyla sadece aklını kullanan kişi bu ilimleri, bir tanım altına alamaz ve onların elde edilmesi için bir yol ortaya koyamaz. Mesela balın tatlılığı, ödağacının acılığı, cinsel birleşmenin, aşkın, coşkunluğun ve şevkin lezzeti ve bunlara benzer bilgiler, bu çeşittendir.

Sağlam bir zevk sahibi olarak bunları tatmayanlardan ve onları yaşamayandan başkası onları bilemez.. Bu ilimlerdeki şübhe verici durumlar da yine zevken bilinir. Mesela vücudunda safra salgısı fazla olan bir kişi, balı acı olarak bilir. Halbuki bu acı balın değil de ağzına ve tat duygusuna bulaşmış olan safranın acılığıdır..

Üçüncüsü, sırlar ile bilinen ilimlerdir.⁷⁴ Bu ilim, aklın gücünün ötesindedir. Bu Ruhul-Kud's'ün kalbe üflediği ilimdir. Bu ilim sadece peygamberlere ve velilere verilir. Bu ilim iki çeşittir. Birincisi akıl ile idrak edilir: Yukarıdaki üçlü tasnifteki birinci kısım ilim gibi. Fakat bu çeşit ilim, o peygamber ve veliye herhangi bir düşünce ve çalışma ile verilmiyor. Sadece o zatlar bu mertebeye oldukları için o ilim onlara veriliyor.

Bu üçüncü kısımdaki ikinci nevi ilim de iki çeşittir. Bir çeşidi, sadece hal ile elde edilen ilimden daha üstündür. İkinci çeşit ilim ise haber ve rivayet yoluyla elde edilen ilimlerdir. Bu haber ve rivayetlere doğruluk ve yalan karışır; meğer rivayet eden kişinin doğruluğu, dinleyiciye göre kesin ise ve konu ile ilgili meselede masumiyeti kâfi ise. Peygamberlerin (aleyhimus-salâvat) Allah hakkında verdikleri haberler gibi. Ve Cennet ile beraber Cennetin içindikilerini anlatan haberleri gibi.. Nitekim Peygamberin ***Orada bir cennet vardır***, sözü haber ilmindedir. Ve yine Peygamberin kıyamet hakkında orada bir havuz vardır, baldan daha tatlıdır, sözü hal ve zevk ile bilinen bir ilimdir.. Ve Peygamberin ***Allah vardı ve onunla beraber başka bir şey yoktu***, gibi sözleri, düşünce ile bilinen akıl ilimlerindendir.

⁷⁴ Sırlar ve haller çok çeşitli oldukları için çoğul olarak kullanılmıştır. Fakat aklın ölçüleri sabit olduğundan akıl tekil olarak gelmiştir. Bu üç kısım, “Akıl ile Bilinen İlimler, Haller ile Bilinen İlimler, Sırlar ile Bilinen İlimler” şeklinde doğru olarak çevrilmeli. Hâlbuki elimizdeki söz konusu tercümede ***akıl ilmi, haller ilmi ve sırlar ilmi*** diye çevrilmiştir. Bu ise müellifin kast ettiği ve metinden açıkça anlaşılan manaları vermiyor. Çünkü bu tercüme, ancak ***akıl bilgisi, haller bilgisi ve sırlar bilgisi*** manasına gelir. Bu ince meseleyi gramer dili ile anlatırsak, İlmül-Esrar ifadesi mastarın mefulüne izafesi değildir. Sadece sebebiyet ilintisinden dolayı normal bir isim tamlamasıdır. Nitekim bu başlıkların altında metinde bizzat müellif sırlar ile bilinen ilimler ve hal ile bilinen ilim gibi ifadeler kullanıyor.

Sırlar ile bilinen bu üçüncü kısım ilimleri bilen, bütün ilimleri bilir; onları içselleştirir. Hâlbuki bütün ilimleri zahiren bilen kişi, onları böyle içselleştiremiyor. Demek bu ilimden daha değerli bir ilim yoktur.⁷⁵

Bu ilim hem her şeyi kuşatır, hem bütün bilgileri içerir. Bu ilmin dışında sadece haber ve rivayet ile gelen ilim kalır. O da eğer kendisinden haber verilen kişi dinleyicilere göre doğru ve masum ise... Ki bu da avama göredir. Akıllı, zeki ve kendini bilen kişi ise haber ile gelen bu ilim kısmını hemen kabul etmez. Bu bana göre doğru da yanlış da olabilir, der.

Sahibi masum olmayan bu çeşit haber ilmi konusunda her akıllı kişi böyle davranmalı. Bana göre bu doğru da olabilir, yanlış da olabilir demeli. Gerçekte rivayet edilen o bilginin sahibi özünde ve o rivayet konusunda doğru da olsa...

Bununla beraber, dinleyici o rivayet ile gelen bilgiyi tasdik etmek zorunda olmadığı gibi; onu yalanlaması da gerekmez. Sadece çekimser kalır. Ve eğer dinleyici böyle bir bilgiyi kabul ederse, bu ona zarar vermez. Çünkü bu rivayet sahibi, akılların muhal görmediği, tam aksine caiz gördüğü veya çekimser kaldığı bir meseleyi anlatmıştır. Ayrıca bu gibi rivayet ile gelen ilim, şeriatın herhangi bir rüknünü yıkmadığı gibi, dinin herhangi bir usulünü da iptal etmiyor.

Demek bu rivayet tarzı bir ilim ortaya konduğunda eğer akıl onu muhal görmezse ve dinin o konuda bir söylemi yoksa bizim baştan onu reddetmemiz gerekmez. Biz onu kabul edip etmemekte serbestiz.

Eğer rivayet eden kişinin durumu, adalet (dürüstlük ve güvenilirlik) gerektiriyorsa, onun ilmini kabul etmek, bize zarar vermez. Nitekim böyle adil insanların şahitliğini, mal ve canlar konusunda kabul ediyoruz. Ve eğer bize göre; o rivayeti aktaran kişi adil değilse, eğer aktarılan bilgi, bizim kendi ölçülerimize göre hak ise biz o bilgiyi kabul ederiz. Yoksa o bilgiyi muhtemel ve olabilir bilgiler sınıfında bırakırız. Ve o bilgiyi söyleyen kişi hakkında bir şey söylemeyiz. Çünkü böyle konularda konuşulanlar, yazıya geçirilen bir şahitliktir. Biz ise şahitliklerimizden sorumluyuz. Cenab-ı Hakk şöyle buyuruyor:

“Biz onların şahitliğini yazacağız. Ve onlar ondan sorguya çekileceklerdir.”

Ben, bu konuda nefesine nasihat etmekte herkesten daha öncelikliyim.⁷⁶

Eğer bu rivayet sahibi, masum olan Peygamberden (a.s.) gelen bir bilgiden başka bir şey aktarmıyorsa, o bizim bildiğimiz bir bilgiyi bize anlatmaktan başka bir şey yapmış olmuyor. Dolayısıyla onun bu bilgiyi bir daha anlatmasında bir fayda olmaz.

Sır ile bilgiler elde eden zevat (Radiyallahu anhüm) rivayetlerden ziyade, şeriat ve dinin gizli hakikatlerinde öyle sırlar ve hikmetler ortaya koyuyor ki; bunları elde etmek, düşünce ve

⁷⁵ Dipnot vermiyorum. Ama tercümede bunlar tamamen yanlış çevrilmiştir.

⁷⁶ Tercümede bu cümle “Ben bu konuda nefsimi ilk nasihat edenim” diye çevrilmiş. Daha öncelikliyim manasına gelen evla kelimesi, ilk manasına gelen evvel kelimesi ile karıştırılmıştır.

çalışma gücünün üstündedir. Bu gibi sır ve hikmetler, ancak keşif, ilham ve buna benzer yollardan biri ile elde edilir.

Bu açıdan bakıldığında, Hz. Peygamberin (a.s.m.) Ömer ve Ebu Bekir için söylediği iki ayrı hadisten önemli bir mana çıkar. O (a.s.m.) Hz. Ömer için *Eğer Ümmetinden ilhama mazhar birileri varsa, Ömer onlardandır*, demiş. Yine Hz. Ebu Bekir için şöyle demiştir: *“Ebu Bekir herkesten daha üstündür; fakat bu bir sırdır.”*

[Yani bu iki hadis, ilham ile ve sır ile öğrenilen bilginin geçerliliğinin delilidir.]

Evet, eğer bu nevi gizli bilgileri inkâr söz konusu olmasaydı, Ebu Hüreyre’nin şu sözünde bir mana olmazdı:

“Resulullahdan (a.s.m.) iki kap bilgi ezberledim. Birini size yaydım; diğerini eğer yaysaydım boğazım kesilirdi.”

(Arapçada bir sayfalık rivayet zinciri var; konuyu (rapor çalışmasını) ilgilendirmedeği için tercüme edilmedi. Kısa bir şiir de var. O da konuyla (rapor çalışmasıyla) ilgili olmadığı için tercüme edilmedi.)

Bildiğim kadarı ile rivayet zincirinde geçen bütün bu zevat, hayırlı, büyük insanlardır. Onlar bu ilmi, onun mertebesinin yüksekliğini ve dünyadaki konumunu ve insanların çoğunun onu inkâr ettiğini biliyorlardı. Akıllı arif insanın, onları bu inkârdan dolayı sorumlu tutması gerekmez.. Çünkü Hızır’ın Musa ile olan kıssasında, bu ilmi inkâr edenler ve ondan uzak duranlar için önemli bir izin ve delil vardır. Her ne kadar Musa’nın Hızır’ın ilmini inkar etmesi, unutkanlıktan ve Allah’ın onu düzeltmek istemesinden olduysa da..

Biz bu kıssanın kendisiyle münkirlere karşı delil getiririz; fakat onlarla cedelleşmek asla caiz değildir. Biz sadece o Abd-ı Salih gibi *Bu durumun, seninle benim ayrılmamızı gerektirir*, der, geçeriz.

(Burada tasavvufun önemli bir adabı vurgulanıyor: Maneviyatı inkar edenlerle mücadelenin haram olma meselesi.. Maalesef bu mana görülmemiş; caiz değildir, cümlesi asla mümkün değildir, diye çevrilmiştir.)

Vasıl: (Bu kelime Türkçede hiçbir mana ifade etmiyor; yani tercüme edilmemiştir. Bugünkü tercümede onun tam karşılığı **“İlave Bir İzah”** demektir.

Bu vasıl kelimesi gibi fasıl başlıkları da hiç tercüme edilmemiştir. Onun da tam karşı **“Bir Ara İzah”** şeklindedir. Veya eğer babın bir alt bölümü ise ayrı bir başlık atılmalı. Fakat hiçbir ayırım yapılmadan hepsi Fasil, Fasil şeklinde aynı puntoda verilerek geçirilmiştir.

7) Sh. 125. 4. Kısımın Birinci Bölümü denilir. Bu yanlıştır. Çünkü bu kısım, El-Babül-Evvel diye geçen Fütuhatin birinci bölümüdür. Dördüncü Kısımın değil. Sh. 137’de İkinci Bölüm diye gösterilen de bu Dördüncü Kısımın İkinci Bölümü değildir. Kitabın İkinci Babıdır. Harflerle ilgilidir.

Burada Harfler Babının Birinci Faslıının bir parçası olan **Harfler Mertebelerinin Bir Kısım** mealindeki başlık, Beşinci Kısım yapılmış ve Harflerin Mertebeleri diye genel bir başlık atılmıştır..

Bu konunun devamı olan ve Arapça Sh. 127’de başlayan detaylı bir tahlil Altıncı Kısım yapılmış. Bu dağınıklık içinde İkinci Babın İkinci ve Üçüncü Fasılları kaybolmuştur.. Onları bu tercümede göremedim. Her ne ise.. Sh. 125’te uzunca bir alt başlık var. Hiçbir şey anlaşılmıyor. Anladığım kadarı ile bu başlığın tam çevirisi şöyle olmalı:

Birinci Bab: Ruh Bilgisi Hakkındadır. O Ruh Ki Bu Kitapta Yazdıklarımı Onun Gelişiminin Tafsilatından Aldım. Yani Bu Kitap Benim İle Ruh Arasındaki Sırlardır.

Burada atf-ı tefsir normal bir atıf gibi çevrilmemeli.. Büyük bir ihtimalle burada kitaptan maksat bütün Fütihat değil de sadece bu bölüm kastediliyor.

Bakın böyle önemli bir manayı Ekrem Hoca şöyle çevirmiştir:

Birinci Bölüm; Bu Kitapta Yazdığım Şeyleri Yaratılışının Ayrıntısından Aldığım Ruhun ve Onunla Aramızdaki Sırların Bilinmesi

İşte yine hemen bu sayfada (tercüme sayfası 126’da) Ne diridir, ne ölüdür cümlesindeki olumsuzluk, bütün diğer vasıflara da teşmil edilmiş. Hâlbuki kuşatan ve kuşatılan, basit ve birleşik vasıfları cümlede olumlu olarak geçiyor. Tam tercüme: *O gördüğüm ne diri ne de ölü idi; hem kuşatıyordu hem kuşatılıyordu; hem basit hem birleşik idi*, şeklinde olmalı.

Hulasa: Bunlar gibi her sayfada beş-on adet problem ve yanlışlık var. Özellikle Mukaddime kısmından usul ile ilgili tercüme ettiğim küçük kısım, Arapçası ile ve bu mevcut tercümesi ile karşılaştırılsa, çok önemli bilgilerin yok edildiğini ve bazen tersine çevrildiğini göreceksiniz.

En önemlisi de kitap önemli bir muhakeme ve mantık akışına sahip olduğu halde, bu şekilde sorunlu olarak tercüme edildiği için birbirinden kopuk paragraf ve cümlelerden oluştuğu görünüyor. Bu ise kitaba büyük bir haksızlıktır.

Evet, numune olarak tercüme ettiğim bu parçanın başında görüldüğü gibi; *kelam âlimi manasına gelen mütekellim* deyimini konuşan diye çevirmek ve *mütefekkir manasına gelen ehl-i nazarı* akılcılar diye çevirmek ve *feylesof demek olan ehl-i burhan* deyimini kanıttan yola çıkarak ilim yapanların tümü diye çevirmek, Kelam Tasavvuf ve Felsefe namına büyük bir cinayettir..

Burada ehl-i felsefe ve ehl-i fikir için *eğer manevi ilimleri alacak bu hale sahip değilse*, ifadesi İbn Arabî’nin bu iki sınıfı kelamcılardan öncelikli tuttuğuna delildir. Çünkü ona göre kelamcıların hal ve sır ilmini kullanma ihtimali yoktur. Ekrem Hoca bu ince meseleyi atlamış, (hâlbuki kendisi bu meseleyi ve bu farkı iyi biliyor) bu şart cümlesini akılcılara olumsuz bir sıfat yapmış; bu hale sahip olmayan akılcılar diye çevirmiştir.

Son Bir Hatırlatma: Burada tercüme ettiğim veya düzettiğim her cümlenin gramer, belagat ve muhakeme açısından gerekçelerini gösterebilirim.

Şimdilik bu kadarı ile yetiniyorum. Damla, denizi gösterir, diyorum.

22. 08. 2014
Bahaeddin Sağlam

Muhakemat İçin

Yüzyıl önce, İslam'ın doğru anlaşılması için yazılan bu metodoloji kitabı, 20. asrın bin bir helaket ve felaketi yüzünden tesirini icra edemediği gibi; kendisini basanlar hatta tercüme edenler tarafından bile tam anlaşılamadığı anlaşıyor..

15 gün önce bu değerli usul kitabının ana mesajının anlaşılması için ona genel bir çerçeve çizdim. Numune olarak da yedi kaideyi bugünün üslubu ile anlattım. Kitabın içerdiği 300 küsur kaideden seçerek...

Bu 300 küsur kaidenin tamamının ortak hedefi, din ile bilimin çatıştığını zanneden dindar çevreler ile dinden bî-haber çevrelere cevap oluşturmaktır. Seçtiğim yedi kuralın da ortak noktası bu idi. Ve o yedi kuralın birincisi, ***Akıl ile nakil çelişirse akıl esas alınır. Nakil tevil edilir. Fakat o akıl, akıl olsa gerek,*** kaidesi idi.

İşte bu yazı bazılarını endişelendirdi. Din elden gidiyor, diye karşı söylemler geliştirdiler. Tıpkı yüz yıl önce fen bilimleri toplumda yayılınca bazılarının din elden gidiyor, zannetmeleri gibi..

Bu karşı söylemlerin başında çok değerli, ehl-i hizmet, fedakâr İhsan Kasım ağabeyimizin söylemi tebarüz etti. Şimdi önce İhsan Kasım ağabeyimizin dediklerinin anlaşılması için 4-5 noktaya değineceğim. Sonra Muhakemat'ın biraz daha fazla anlaşılması için yine 4-5 kuralını uygulamalı olarak yazacağım. İşte:

1) Değerli İhsan ağabeyimiz, önceleri bu kitabın anlaşılmadığı kanaatinde olduğundan onu diğer Türkçe Risaleler gibi tercüme etmeyi düşünmediğini söylüyor. Sonra Mehmet Birinci ağabeyden bir ders dinledikten sonra kanaatinin değiştiğini aktarıyor.

Galiba İhsan ağabeyin ilk kanaati, yani kendisinin bu kitabı anlayamayacağı kanaati doğru idi. Çünkü Arapçaya çevirdiği Risaleler içinde Arabî olarak en güzel bir üslup ile yazdığı halde çevirisinde kitabın Türkçesini anlamadığı için birçok yanlış nokta var. İnşallah müsait bir zamanda bunların tashih listesini çıkaracağım.. Fakat şimdilik şu üç misal ile yetinelim:

“Birinci Nokta: *Nur-u nazar (düşünce ışığı) ile ilel-i müterettibe-i mütesilsilenin (zincirleme ve birbirini netice veren sebeplerin) meyanında (arasında) olan terettübü (etkileşimi) keşf ederek umum kemalat-ı insaniyenin (insanlık dünyasındaki bütün gelişmelerin) tohumu hükümünde olan; mürekkebatı (birleşik ve komplike şeyleri) besaite (sade ve basit durumlara) tahlil (çözümleme) ve irca etmek (bir daha onları birleşik hale getirmek) ile hasıl olan kabiliyet-i ilim... (öğrenme yeteneği...)”*⁷⁷

İnsanı hayvandan ayıran üç temel özelliğin birincisini anlatan bu önemli parçayı İhsan Kasım ağabey şöyle çevirmiştir:

⁷⁷Muhakemat, Zehra Yay. Sh. 117

“Birinci Nokta: İnsanın eşyadaki sıralamayı idrak ve keşfetmesidir. O sıralama ki hilkatteki zincirleme ve birbirini doğuran sebeplerden kaynaklanıyor. Ve bir de insanın ilmi ve terkihi yeteneği ve bilgisidir ki; insanlığın kemalatının tohumlarının mürekkebatını (birleşiklerini) basit şeylere tahlil etmesinden ve onları aslına irca etmekten hâsıl oluyor.”⁷⁸

Burada çok önemli bir noktaya dikkat etmek gerekir: Üstadın ifadesinde anlatılan hakikat, insanın bütün kemalatının tohumları, insanın tahlil ve terkip yapabilmesidir. Bu tahlil ve terkip becerisinin, insanın bütün gelişmelerinin ilk tohumları olmasıdır. İhsan ağabeyin tercümesinde ise, insanın kemalatının (gelişmelerinin) tohumları, birleşik şeylerden ibaret olmasıdır. Bu durumda anlatılmak istenen hakikat kaybolduğu gibi; mürekkebatın insanın kemalatının tohumları olması da havada ve anlamsız kalır.

İşte eğer bu şekilde anlamadan çevirmeseydi ve kitabın Üstad tarafından yazılan Arapça aslını esas alsaydı daha iyi ve daha faydalı bir mesele anlaşılmış olurdu. Çünkü aynı mesele, kitabın Arapça orijinalinde şöyle ifade edilmiştir:

“İnsan üç şey ile hayvaniyetten çıkıp terakki etmiştir: Hilkatte var olan zincirleme ve birbirini netice veren sebeplerin terettübünü (etkileşim sırasını) idrak etmekle ve o sebepleri tahlil ve açmakla hayvanlardan farklı olmuştur. Bu tahlil ve açma, beşeriyete ilim (öğrenme) kabiliyetini verdiği gibi; insanın o tahlil ve açıklanmış şeyleri bir daha bir araya getirmesi (terkip) ise, insanlığa sanat kabiliyetini vermiştir.”⁷⁹

Yine İhsan ağabey, aynı meselenin sonucunu dahi yanlış çevirmiştir:

“Cihet-i ülada (birinci yöne) dikkat et! Bak nasıl sevkul-insaniyet (insanlığın gelişme dürtüsü) ve meyl-i tabiinin (doğal gelişme eğiliminin) adem-i kifayeti (yetersizliği) ve nazarın (insan düşüncesinin) kusuru (eksikliği) ve tarik-i akıldaki (akıl yolundaki) evhamın (akla) ihtilâti (karışması) insan nevini bir mürşide bir muallime eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç eder. O mürşid (de) (ancak) peygamberdir.”⁸⁰

Metinde aynen böyle olan bu parçayı İhsan ağabey şöyle çevirmiştir:

“İlk cihete dikkat ile bak! İnsanın tabii meyli ve insaniyetinin sevki, yeterli olmayınca.. Ve bakışının kısıklığı ve aklının yolunda vehimlerin karışması.. Beşer şiddetli bir ihtiyaç ile bir mürşid ve muallime muhtaç olmuştur. O mürşid de peygamberdir.”⁸¹

Buradaki yanlış, metni anlamamaktan dolayı cümlelerin kurulamayışı yani gramer açısından dağınık kalmasıdır. Fiil ve şart cümlesi içine iki habersiz özneyi (mübtedayı) koymak gibi bir yanlış, ara cümleleri ve fikir zincirlemesini birbirinden koparmıştır. Hâlbuki Arapça aslında

⁷⁸ Saykalül-İslam, Sözlere Y. Sh. 136

⁷⁹ Asar-ı Bediyye, Envar Y. Sh. 470

⁸⁰ Muhakemat, Sh. 119

⁸¹ Saykalül-İslam, Sözlere Y. Sh. 137

her üçü de fiil cümlesi olarak ve şart edatının tekrarı ile yazılmıştır. Ve gayet net olarak anlaşılıyor.

Her ne ise bu detayları bırakalım da sadede gelelim: İhsan ağabey diyor ki; Muhakemat'ı anlamayan, Risale-i Nuru anlayamaz. Hâlbuki kendisi de anlamıyor.

İşte: **Akıl ve nakil tearuz ederse, akıl esas alınır, nakil tevil edilir**, kuralını devre dışı bırakmak için 4-5 tane ilave kural getirmiştir. Ki bunların hepsi de yanlıştır. Zaten kendisi, Muhakemat kitabının ana maksadını anlasaydı, böyle zoraki yapay kurallar getirmeye gerek duymazdı.

Mesela: Aklın delaleti ikidir.. Aklın kat'î delaleti ve zanni delaleti, diyor. Evvela, terim olarak zanna, vehme akıl denilmediği gibi; Üstadın cümlesi de böyle bir ilaveden münezzehtir. Çünkü Üstad burada akıl deyince, insan nevinin hasseleri ve duyguları olan fenlerin tespitini kast ediyor. Onun için **o akıl, akıl olsa gerek**, diyor.

Ayrıca eğer aklın ve naklin delaleti, zanni ise, o zaman zaten asla tearuz olmaz. Çünkü tearuz matematiksel ve net konularda olur. Eğer mesele zanni ise, neden kendimizi zorlayalım da kutsal metnimizi tevil edelim.

Gerçekten İhsan Kasım ağabey burada selefler gibi bir yol tuttuğundan ve Risale-i Nura da saygısı olduğundan işin içinden çıkamıyor. O zaman bu tarz çocuksu bir mantık geliştiriyor.

Evvela: Aklın delaleti her zaman kat'idir. Eğer bir bilgi zanni ise ona akıl ve ilim denilmez. Onun ismi teori ve nazariyedir..

İhsan Ağabeyin **muhkemat** olan yani asla tevil imkânı olmayan dini ahkâm ile ilgili literatürü (müstehap, sünnet, vacip gibi tabirleri) zamanın ve ilimlerin gelişmesi ile ancak anlaşılabilen **müteşabihata** (varlık ve yaratılış ile ilgili ve bir derece kapalı metinlere) uygulaması, A'yı B sanmak ve *Fıkıh ilmi, Fizik ilminin bizzat kendisidir*, demek kadar Muhakemat kitabına ve muhakeme kabiliyetine aykırıdır.

İkinci Olarak: Sarf-Nahiv, Belagat ve Mantık bilenler, bilirler ki; üç çeşit delalet yanında o üç çeşidin türevleri ve onlara benzer delalet çeşitleri vardır. Unsurul-Belagatta 6. Meselede on çeşit delalet izah edilmiştir.

Buna rağmen İhsan ağabeyin delaleti, *Bir sözcüğün okunduğu veya söylendiği zaman beyinde canlanan anlam*, diye tarif etmesi, son derece mükellef ve harika bir sofrayı, kuru ekmeğe seviyesine indirmek gibi bir şeydir.

Üçüncü Olarak: *Aklın delalet-i kat'isi ile naklin delaleti kat'isi hiçbir zaman çatışmaz*, diyor. İşte bu kural başta Üstadın o söylediği kural ile çelişiyor. Çünkü eğer böyle bir yol olsaydı; Üstadın ve muhakkik ulemanın o kuralı dile getirmesi, anlamsız olurdu.

Ayrıca, naklin delalet-i katisi, ancak hukuk ve şeriatın metinleri demek olan *muhkematta* olur, *müteşabihatta* olamaz. Çünkü müteşabihat birbirine benzer birçok manaya gelir. Ve birçok mana söz konusu olunca o zaman kat'ilikten çıkar. Ancak zamanla kesin ilmi bir bilgi gelir, beraberinde nazm-ı maani ve başka onlarca karine kullanılır. O zaman mana kat'i olur. Ve sözün muhtemel manaları dışarıda bırakılır.

Hulasa: Ahkâm tevil edilmez. Olsa olsa ve zaman kat'i olarak zorlasa, ahkâm askıya alınır veya onlara sınır konulur. Müteşabihatın konusu olan hak mana ise, asla askıya alınmayı ve sınırlandırılmayı kabul etmez.

Galiba İhsan Ağabey, ne fenleri tam biliyor; ne de Arabiyat ilimlerini..

Mesela: *Allah'ın varlığına ve birliğine açık delillerden (burhanlardan) biri peygamberlik müessesesidir. Bu burhanın suğrası (küçük önermesi) mutlak (umumi) peygamberliktir. Kübrası da (büyük önermesi de) Hz. Muhammed'in Peygamberliği'dir, cümlesini, mantık tabirlerini bilmediği için şöyle çevirmiştir: "Dediğimi dinle; işte küçükten başlayalım ki, o mutlak nübüvvet burhanıdır.. Sonra büyüğü Hz. Muhammed (a.s.m)'in peygamberliği'dir."*

Hâlbuki eğer *burhan* (kıyas-i kat'i) *küçük önerme* ve *büyük önerme* tabirlerinin mantık literatürü olduğunu nazara alsa, böyle çevirmeyecektir. Ben şahsen kendisini çok severim. Zaman zaman sohbetinde bulunmuşum. Bir seferinde bana: *Biyoloji,, eski insanların bin sene yaşadığını ispat etti*, diye söylemişti. Hâlbuki böyle bir bilgi yoktur...

Her ne ise biz meseleyi şahsi tartışmadan çıkarıp; Muhakemat'ın ruhuna dönelim: İşte bu gibi konularda bize ser meşk olacak beş uygulamalı kural:

1) Dünya öküz ve balık üstündedir, mealindeki hadis, mütevatir ve kat'iyül-metin (dinin ve peygamberin gerçek sözü) olsa da kat'iyüd-delalet değildir, yani mecaz olma ihtimali var. Onun için zahiri manası kesin değildir. Fennin dünyanın yuvarlaklığını tesbit etmesinden başka bu hadisin şu üç ayrı manaya haml edilmesi için dini ve ilmi üç karine vardır. (Muhakemat, 2. Meselede Sh. 52-57 anlatıldığı gibi.)

İşte Muhakemat kitabı böyle diyor. Hâlbuki kelimelerin ilk olarak beyinde canlandığı mana zahiri bir öküz ve zahiri bir balıktır.

2) Bu Muhakemat kitabı üç makale ve üç kitaptan ibaret olacak idi. Mukaddime olarak üç makale yazıldı. Fakat kitaplar yazılamadı. Birinci makale hakikati yani dini metinlerin doğru manasını öğretiyor. Bu da genelde onlarca usul ve metodu, özellikle dil özelliklerini bildikten sonra ancak elde edilebilir. İkinci makale belagat ilmini yani yüksek dil seviyelerini öğretiyor. Üçüncü makale iman rükünlerinden ulûhiyet ve nübüvvetin hakikatini anlatıyor. Kitaplar ise ilm'ül-arz, ilm'üs-sema ve ilm'ül-beşer hakkında olacak imiş.

İşte bu tertipten anlıyoruz ki; yeryüzü, gökyüzü ve insanlık ile ilgili bütün fenleri bildikten sonra ve onları o üç makale kuralları ile algıladıktan sonra ancak dini metinler sağlıklı olarak anlaşılabilir.

Üstad Hz.leri, bu üç kitabı yazamadı. Fakat onların yerine Risale-i Nurları yazdı. Risale-i Nurlarda birinci planda avam-ı mümininin imanını kurtarmak esas ise de ikinci planda o üç ilim alanı ile ilgili çok önemli ipuçları veriyor. Mesela 12. Mukaddimenin 4. Meselesinde anlatılan Zülkarneyn için Kur'anın zaruri ve kat'i olarak delalet ettiği hükmü şudur, denilir:

“Zülkarneyn Allah tarafından destek almış bir şahıstır. Onun yönlendirmesi ile iki dağ arasında bir sed inşa edilmiş; onunla zalimlerin ve barbarların saldırıları önlenmiştir.”

Bu kadarı Kur'andan kesin olarak anlaşılıyor, diyor. Hemen devamında; buradaki özne ve yüklemelerin diğer niteliklerinin hiçbirisi metinden kati olarak anlaşılmaz. Onlar başka bir içti-had ve araştırmanın sonucu olarak ancak anlaşılabilir, diyor.

İşte bu iki izahatı nazara aldığımızda ve Risale-i Nurda geçen ***Kur'an kıssaları birer kanun-u külli-i meşhuttur*** kaidesi ile ve mehdi ile deccalin birer şahs-ı manevi olduklarını anlatan kural ile diyebiliriz ki: Kur'an sadece tarihi bir olayı anlatmıyor ki Paleontoloji ve Arkeoloji ilimleri, Kur'anın bu gibi evrensel ilkelerine karşı gelsin..

Belki deriz ki: Kur'an burada artı ve eksi kuvvetlerin gerçekliği kadar gerçek ve her zaman var olan medeniyet ile vahşetin çatışması kanununu anlatıyor. Ve insanlık ancak dindar olan krallar, veliler ve peygamberler ile vahşeti ve barbarlığı yendiğini; dolayısıyla din ve imanın insanlık için ekmek ve sudan daha önemli bir ihtiyaç olduğunu vurguluyor.

Benim araştırdığım kadarı ile Kur'anda anlatılan 28 peygamberin hiçbirinin tarihi yönü anlatılmıyor. Sadece onların şahs-ı manevileri ve Batılıların arketip dediği ruhanî ve gaybî boyutları anlatılıyor. Yani peygamberler tarihte olmuş bitmiş varlıklar değil de, kâinatın ve hayatın ana damarları gibi her birisi bir kavramın, bir evrensel hakikatin ifadesi olarak anlatılıyor. Mesela Lokman tıp hakikatinin, Âdem dil ve medeniyet hakikatinin ifadesidirler vs.. Ki bu boyutları ile bunlar her zaman ve her yerde birer evrensel (külli) ve meşhud (gözle görünen) gerçekler olarak vardır. Dolayısıyla Arkeolojik ve Antropolojik araştırmalar, değil Kur'ana itiraz etmek, o konularda Kur'anın anlattığı o genişlik ve yüksekliğe henüz erişmiş değildir.

İşte yüzlerce ayetin ve onlarca dilbilgisinin ve onlarca insanî fenlerin tespitine dayanan böyle bir yorum, Kur'anın delaletini bozuyor, diye birçok dindar, belki beni tekfir edebilir. Hâlbuki binlerce delile dayanan böyle bir yorum Kur'ana asla aykırı değildir. Olsa olsa meal-i zahiriye aykırı olur. Fakat ne yapalım ki; dindarlar meal-i zahiriye esas alıyorlar. Hâlbuki Risale-i Nur, *lafız, meale; meal manaya, mana harici (dışta ve gerçekte var olan) manaya engeldir*, diye bizi uyarıyor. (Osmanlıca Lemeat)

İhsan Ağabey gibi ilim ile meşgul olan zatlar ise, değil bu gibi derin meseleleri hiç olmazsa Muhakemat'ta açıkça anlatılan o üç yüz kurala dikkatleri çekmeleri lazım iken; en birinci kaide olan akıl ve nakil kaidesine takıldı, onu da yanlış anladı. Veya o kuralı anlamsız kılacak yapay kaideler koydu. Ta ilk adımda ilmin kapısına kilit vurdu.

Demek Cemaatin dil, fen ve özgür düşünce ile bu gibi kilitleri kırıp, Medresetüzzehra'yı maddeten dahi açması lazım. Yoksa ne hukukta, ne fenlerde, ne de hayatın başka dallarında Müslümanlar asla söz sahibi olamayacaktır. Yol yakın iken herkes düşünmeli, elini taşın altına koymalı. Yoksa hayatın hızlıca akan nehri, bu hafif ve hakikatten kopmuş nesli süpürecektir. Her ne ise biz kaideleri okumaya devam edelim. İnşallah bir gün kura bize de çıkar.

3) İkinci Mukaddimeden: *Tahakkuk etmiştir: (Kesin olarak tespit edilmiştir:) Âlemde (kâinatta) meylül-istikmal (mükemmelleşme eğilimi) vardır. O meyl ile âlemin yaradılışı kanun-u tekâmüle tabidir. İnsan ise âlemin semerat (meyvelerinden biri) ve eczasından (ondan bir parça) olduğundan insanda dahi meyl'ül-istikmalden bir meyl'üt-terakki (soyut değerlerde yükselme eğilimi) mevcuttur.*

Burada üç anahtar kavram var: *İstikmal*, mükemmelleşme isteği demektir. Bu kalıp talep ve istek kalıbıdır. Yani her varlıkta bu istek mutlaka vardır. Çünkü varlık kudret, ilim ve iradeden oluşuyor. Kudret bir şeye vücut-u harici (somut varlığı) verdiği gibi; ilim de ona karakter, form ve suret verir; irade ise, o şeyi gelişme sürecine sokar.

Tekâmül ise karşılıklı etkileşim sonucu olarak mükemmelleşme demektir. Bu kalıpta müşareket yani karşılıklı etkileşim manası var. Bu iki kelime bütün yaradılış sürecini bize, Fizik, Kimya ve Biyolojinin izah ettiği üzere açıklıyor. Bilimin anlattığı yaratılış süreci ile dinin çelişmediğini gösteriyor. Bu takdirde anlıyoruz ki; *istikmal* ve *tekâmül* kelimeleri fizikî, kimyevî ve biyolojik evrimin ifadesidirler. Zaten Muhakemat'ın yazıldığı dönemde kesin olarak biliyoruz ki; bu kelimeler evrim manasında kullanılıyordu.

İnsan varlık sürecinde soyut algıyı beceren tek varlıktır. Onun için ve de insanlık tarihinin diğer biyolojik sürece oranla çok kısa olmasından, insanda biyolojik tekâmül yerine, onda sosyolojik ve psikolojik evrim oluyor. İşte Üstad bu sosyolojik ve psikolojik evrimi bu sefer, tekâmül kelimesi ile değil de *terakki (kalkınma)* kelimesi ile ifade ediyor. Ki; o gün için sosyolojik gelişmelere tekâmül değil de terakki (kalkınma) denilirdi.

Demek kelimelerin yerini ve birbirinden farkını bilmemek; metnin manasını anlamamak demektir. Onun için bazı kardeşlerimiz, “Efendim tekâmül vardır” deyip sonra “Her şey mucizevî olarak yaratıldı,” deyince Biyoloji ve benzeri ilimleri okuyanları ister istemez küfre itiyorlar.

4) Müslümanlar ilim ve din dilini bilmedikleri için veya fen ilimlerine göre bir varlık algısını ve dünya görüşünü oluşturamadıkları için, dinin yayılması için başka çarelere başvuruyorlar. Mesela: *Üstadımız çok büyüktür, liderimiz çok büyüktür; şeyhimiz çok harikadır; ondan büyüğü yoktur*, diyerek asla aşılmaz ve izlerinde gidilmez devler yaratıyorlar. Haliyle sistem tıkandığında kendi duygusal hislerini bu sefer başka yöntemler ile başkalarına dayatmaya kalkışıyorlar. Neticede olan dine oluyor.

Üstad, Muhakemat'ın Dördüncü Mukaddimesinde bu hastalığa değiniyor. Ve bu hastalığın getirdiği iflas noktasını şöyle özetliyor:

Geçmiş büyük âlimleri insanların gözünde aşılmaz devler olarak anlatan bu Dördüncü Mukaddimeye dikkat et, zira hurafelerin kapısı buradan açılıyor. Tahkik ve doğru bilgi edinme kapısı bundan dolayı kapanıyor. Ayrıca şu üç sermayeyi de çorak toprağa döküyor:

1) Kıssadan hisse alınamıyor. Yani o geçmiş büyüklerin hayatlarından hisse ve ders alınıp uygulanabilecek bir şey kalmıyor.

[Bence bugünkü Hıristiyanların da, Müslümanların da, Kemalistlerin de pratiklerdeki iflasları bundandır. Çünkü kendi büyüklerini tanrı gibi görüyorlar. Ve normal insanın böyle harika olma şansı olmadığından, icraat ve uygulama tamamen tıkanıyor.]

2) Tekâmül kanunu gereği, o öncülerin yaptıklarını temel yapıp, o temel üzere artık hiçbir şey bina edilemiyor. Dolayısıyla toplum subasman seviyesini aşamıyor.

3) O eski büyüklerin miraslarını kullanıp, onda herhangi bir ziyade ve tasarruf yapılamıyor. Dolayısıyla insanlığın mirası ve birikimi, tarihin derin dehlizlerinde kaybolup gidiyor.

Mesela; bu kardeşiniz Risalelerdeki binlerce hakikati; hem de esas ve temel hakikatleri kendine prensip ve esas yaptığı halde; Üstadın farklı maksatlar için ve farklı manalarda –yani şakirtlerin anladığı manada asla değil- kullandığı bazı teferruatta farklı düşünmeyi bile hoş karşılamıyorlar.

İşte bu gibi tıkanmalar için size Muhakemat'tan 5. bir kural:

5) 12. Mukaddimenin Birinci Meselesinden: ***Bir insan; ilmen sabit olmuş kati bir meseleyi, dini bilgilere aykırı görmesi, onun ahmaklığına ve aklını kullanmadığına işaret ettiği gibi; imanının da zayıf olduğunu ve henüz iman etmemiş bilinmezçilerden olduğunu bildirir.***

Çünkü burhan-ı kat'i (kesin veriler ile) sabit olan bir şeyin, hak ve hakikat olan dine aykırı olduğuna ihtimal veren ve dine zarar gelecek diye korkan kişinin, beyninde ya bir bilinmezci gizlenmiş, kafasını karıştırıyor. Veya bir vesveseci kalbine kadar inebilmiş, kalbini kaydırıyor; ruhunu bozuyor. Veya kendisi dine yeniden müşteri olmuş, tenkit ile bakmak isteyen bir yabancıdır.

Hulasa:

Bu Muhakemat kitabının Arabî aslının ismi, Reçetetül-Ulemadır. Bu ise bu asrın âlimlerinin din algısının hasta olduğu manasına gelir. Ve tek çıkar yol da bu kitaptaki 300 kûsur kuralı birden göz önünde bulundurup onları istimal etmektir.

Bu 300 kuralın içinde en önceliklisi de, ***Kim söylemiş, kime söylemiş, ne söylemiş, ne ortam-da ne maksat ile söylemiş***, kuralıdır. Çünkü neticede bu kitap da yüz yıl önce yazılmıştır. On-dan sonra Fizikte ve Biyolojide birkaç yeni mesele keşfedildi. Bununla beraber birkaç küçük teferruat istisna edilirse, bu değerli ve yaşlanmaz usul kitabı, sanki bu yıl yazılmıştır, diyebiliriz.

Demek küçük bir kuralı daha hatırlamamız gerekiyor: ***Esasatı ve teferruatı bir görmemek...*** İşte Muhakemat kitabının Birinci Mukaddimesinin esas maksadı bu kuralı yerleştirmektir. Ve bunu, Kur'anın anlaşılmasında birinci derecede tutmaktır.

Şimdilik bu kadar..

09. 07. 2013
Bahaeddin Sağlam

3. DİYALOGLAR

Edip Yüksel'in Sorularına Cevaplar

Edip Yüksel Ağabeye Furkan Suresinin 21 ayetinin tefsirini gönderdim. Sağ olsun ilgilendi. Ve şu aşağıdaki soru ve itirazları gönderdi. Ben de bu sorulara verdiğim cevapları bunlara ekleyip Kur'an ile ilgilenen siz yakın dostlarımla paylaşıyorum. İşte:

Soru 1: "Nezzele peyderpey indirmek demektir."

Emin misin? Delilin ne? Örneğin "Ve kellemellahu Musa teklimen" ayeti, Allah'ın Musa ile peyderpey konuştuğunu mu yoksa bir celsede konuştuğunu mu anlatır? Örneğin, Kuran'ın bir anda (bir Ramazan gecesinde) indiğini ifade eden ayet var. Nitekim 17/106 ayetini şöyle çevirdim:

"Uzun bir zaman dilimi içerisinde halka okuman için ayırdığımız bir Kuran'dır. Onu topluca indirmiştik."

Cevap 1: Temel Arapça lügatlere bakıldığında *nezzele* ve *enzele* arasında şöyle temel bir ayrım gözüküyor. *Enzele fılanen* = falan adamı bir yere indirdi. *Nezzelel-kavme* = kalabalık bir grubu bir yere indirdi. Yani grup birden indirilmediği için peyderpey indirme manasına gelen *nezzele* kullanılıyor. Bir kişi ise birden indirildiği için *enzele fılanen* deniliyor. Bediüzzaman İsharatül-İ'caz tefsirinde Bakara suresinin başında bu farka dikkat çekiyor. Ki şimdiye kadar itiraz görmüş değildir.

“Kellemellahu Musa teklima” ayetini Allah Musa ile peyderpey konuştu, şeklinde çevirmek doğrudur. Bunun şöyle üç izahı var: **1)** Çünkü klasik tefsirlere ve Tevrata göre Allah, Musa ile birkaç sefer görüşmüştür. **2)** Hiçbir din birden kurulmuş değildir. Yani Musa ile peyderpey konuştu, cümlesi, onun dinini peyderpey yerleştirdi, manasına gelir. Demek biz bu ayeti bizim bildiğimiz manadaki bir konuşma olarak değil de bunu dinin vahiy edilişi manasında anlayabiliriz. **3)** Musa, arketip olarak hukuk ve şeriatı temsil ettiğinden ayet, *hukuk ve şeriatler tedrici ve zamana uygun olarak uygulanmalı*, diye aceleci insanı uyarıyor.

Gramer kurallarını ve ayetlerin birbiriyle olan bağlantısını nazara aldığımızda **17/105 ve 106.** ayetlerin meali ve manası ise, şöyle çıkıyor:

“Dini hak ile indirdik. (Yani hayatın ve varoluşun gerçekliğini gösteren tek hakikat dindir.) Bu din de hak ile indi. (Yani insanlığın çoğunluğunda gerçekliği gösterdi. İçine hiçbir batıl karışmadı.) Sen de ya Muhammed bu dini bütünlüğün bir üyesisin. Yeni uyduruk bir şey getirmiş değilsin. Sen sadece bu sabit dini gerçeklerle müjdeleyen ve uyaransın.” (17/105)

“İkinci olarak; biz bu dini gerçekliği bölümlere ayrılan bir Kur'an olarak indirdik ki; yavaş yavaş onu insanlara okuyasın. Tıpkı bu Kur'anı peyderpey sana indirdiğimiz gibi...” (17/106)

Burada dikkatimizi çeken iki nokta var: **1)** Zamir burada mutlak, surede bir evvelki ayette anlatılan dindar Beni İsrail atfen anlatılmıştır. Yani hu zamiri, din denilen hakikate racidir, denilebilir. **2)** Kur'anda dinler kelimesi yani çoğul olarak geçmiyor. Bütün diyanetler bir tek din olarak gösteriliyor. Demek zamir daha evvel anlatılan bu dini hakikate racidir.

Soru 2: Kuran'a olan ilgin ve bu konuda sarf ettiğin emek takdire değer. Maşallah. Bir ayetteki 9 kelimeye odaklanıp analiz etmeni sevdim. Vaktim çok sınırlı olduğu için sadece birkaç noktada soru ve eleştirilerimi yönelteceğim. Aşağıda değinmediğim diğer ifadelerinin hepsini onaylıyorum anlamı çıkarılmamalı. Senin tefsir demene katılmıyorum.. Ben bu kelimeyi kullanmaktan çekiniyorum.

Cevap 2: Edip Ağabey, 20 yıldır, meal yazıp Kur'ana yorumlar getirdiğine göre; onun bu çalışması bir nevi tefsirdir. Tefsirin bizim bildiğimiz *Kur'anı yorumlama*, manasından başka bir manaya geldiğini ben bilmiyorum. Ayrıca yazdıklarım neden tefsir olmasın, dil açısından doğrudur, Kur'anın bütünlüğü açısından da doğrudur, çağımızın ihtiyaçlarına cevap vermesi açısından da doğrudur.

Soru 3: "El-furkan (iki elif sayılmazsa 460 eder; insanın DNA'sındaki sonsuz bilinç ve akla işaret eder, vahyin de böyle bir mucize olduğuna remzeder."

DNA ile olan ilişkiyi nereden çıkardın?

Cevap 3: DNA insan hayatının programı, akli ve bilinci olduğu gibi, vahyin bir ismi olan el-furkan da böyledir. DNA 46 kromozomdan oluşması ve el-furkanın 460 etmesi ikisinin yakınlığına ve benzerliğine bir işarettir.

Soru 4: "Peygamberler normal insan oldukları halde nasıl oluyor da yanlış yapmadan diğer insanlar için uyarıcı olabiliyorlar," Kuran'ın birçok ayetiyle çelişen bir iddia..

Cevap 4: Peygamberlerin üç kimliği var: Birincisi kişisel ve beşer olmaları. İkincisi, vahye muhatap olup, ümmetlerine tebliğde bulunmaları.. Üçüncüsü; bütün ümmetlerini temsilen veya misyon olarak arketip ve şahs-ı manevi dediğimiz kişilikleri...

Peygamberler vahyi alıp, hiçbir şey karışmadan icra ettikleri tebliğ görevlerinde masumdurlar. Diğer iki kimliklerinde masum olmayabilirler. Fakat müfessirlerin çoğunun, peygamberlerin bu 3. kimliklerinden haberleri olmadığı için her üç kimlik ile ilgili bilgileri beşerî kimliklerinde tasavvur ettiklerinden mesele kapalı ve karışık kalmıştır.

Mesela, Nuh'un 950 sene yaşaması, 3. kimlik itibarı ileidir. Ve mesela Âdemin hem peygamber hem müşrik olması (7/189) üçüncü kimlik itibarı ileidir. Çünkü Âdem bütün insanlığın ortak ismidir. İnsanlık ise hem peygamberdir; hem de bazen şirke giriyor. Mesela Tivratta anlatılan, Lut ile ilgili olay, yıkılmış bir medeniyette oluşan ensest vakalarının arketipal anlatımıdır. Ve mesela Fetih suresinin başında anlatılan günahlar, Sahabe cemaatinin günahlarıdır ki; Hz. Muhammed'in bir şahsiyeti, bu Sahabe cemaatinden ibarettir. (Bu mesele çok uzun sürer.. Ancak bir kitapta anlatılabilir.)

Hz. Musa'nın bir adam öldürmesi için de, ya Peygamberlikten öncedir, diyeceğiz. Veya Musa burada hukuk ve şariat demektir ki, yargı bazen yanlış yere adam öldürüyor.

Soru 5: "Bu bilmenin de basic (beysik) noktası"

Yani "asıl/temel noktası" veya "özü" demen daha iyi olur. Gereksiz bir İngilizce kelime.. Üstelik telaffuzunu da yazarak iyice vurgulamışsın. Hani Türkçede karşılığı olmayan yaygın bir TERMİNOLOJİ ise o zaman kullanabilirsin..

Cevap 5: Burada haklısın; bu kelimeyi değiştirdim. Fakat teknik bir kelimeyi seçmedeki gayem, anlatılan konuyu, işletilen bir sistem olarak tasavvur ettirmek idi..

Soru 6: "bunun iki bölümü olan gökler (metafizik) ve yer (fizik) ile de bilinir."

Parantez içindeki iddia ilginç... SEMA kelimesi hem yücelik anlamına geliyor hem de bildiğimiz fiziki uzay, güneş sistemi ve galaksi sistemleri... İncelenmeli.

Cevap 6: Semavat kavramı üzerine birkaç çalışmam var. İnşaallah onları toplar ağabeyime gönderirim. Semavatın uzay demek olmadığını kesin olarak anlatabilirim.

Soru 7: "Allah'ın zıddı demek olan eşi yok ki onun evladı olsun. Zıtlar, Allah'a rağmen var değiller, sadece onun yaratması içinde iki el gibidirler. Bu ikili zıtlıklar da sonsuz sistem içinde birliğe dönüşüyorlar. Gerçekte birdirler. Onun için hadiste *Allah'ın iki eli de sağdır*, denilmiş. Maide suresinde (5/64) *Allah'ın iki eli açıktır, Allah onlarla daima iyilik ve infak yapıyor*, diye söylenmiştir."

Hadis kullanmanı epistemolojik olarak büyük bir yanlış olarak değerlendiriyorum ve aynı zamanda, Kuran'ın nüzulünden 200-500 yıl sonra uydurulup derlenen ve Kuran'a ihanetin ve peygambere yönelik en iğrenç hakaretlerin yer aldığı kitapları onayladığın için büyük bir ve-bal altına giriyorsun. Hadis kitapları yerine Çin Atasözlerini kullansan daha iyi edersin.

Ayrıca, yukarıdaki "el" misali ZITLIK kavramını tasvir etmiyor. Sağ ve sol el birbirlerinin zıtları değil, mütemmimidir. Allah'a isyan eden şeytan meleğin zıddıdır, karanlık nurun zıddıdır. Gerçi zıtlık kavramı felsefi açıdan sorunlu bir kavram... Zıtlar arasında kategorik fark olmadığını, sadece derece farkı olduğunu tartışanlar var..

Cevap 7: İslam tarihinde birçok fraksiyonun hadislerle oynadığı veya kendi iddialarına göre uyarlama yapıp konuyu saptırdığı bir gerçektir. Onun için İslam tarihinde bütün âlimler hadisler konusunda seçici davranmışlardır. Ta bu asra kadar.. Bu asırda iki grup ortaya çıktı. Bu iki grupta seçicilik yapacak kadar ilim olmadığından ikisi de aşırı gitti. Bir kısmı hadis malzemesini Kur'an gibi gördü. Diğeri ise tamamen reddetti. Hadislerin 200 yıl sonra yazıya geçirilmesi onları tamamen reddetmemizi gerektirmiyor. Maalesef iki aşırı tez ve davranış, çare ve çıkış yolu olamıyor.

Sağ el, sol el meselesi ise, hem Maide suresine dayanıyor. Hem Allah'ın sonsuzluğunda nisbi farklar kalkar, zıtlar birbirinin mütemmimi olur, şeklindeki bir manayı anlattığı için bu hadisin manasına yanlış denemez. Dolayısıyla muhaddislerin sol el ile yemek yemeğe yönelik ifratlarına kızıp benim bu ontolojik izahıma kızmaman lazım. Ve ikisini aynı izah imiş gibi alılamaman gerek.

Soru 8: "Allah sonsuz ve soyut olduğu için"

Allah'ın SOYUT olduğunu nereden çıkarıyorsun? Soyut ne demek? Allah bizim dünya (aşağılık) evrendeki yapımızın dayanamayacağı FİZİKSEL bir varlığı niye olmasın?

Cevap 8: Allah'ın varlığı mahiyetiyle ilgili 15 çalışmam var. İki üç tanesini size gönderdim. Bu derin meseleyi burada izah etmek için yer yetmez. Fakat Allah'ı fizik bir varlık ve gökte kabul ettiğimizde bizim Mekke müşriklerinden veya şimdiki selefilere bir farkımız kalmaz.

Soru 9: "We-lem yekün şerikün lehu fil-mülki:

İfadesi üzerinde felsefi veya soyut analizler yapıyorsun ama onun bizim bu dünyadaki hayatımızla, politik ve ekonomik ilişkilerimizle olan ilişkisini her nedense tartışmıyorsun veya birkaç kelimeyle işaret etmiyorsun.

Cevap 9: Ontolojik ve iman konusundaki şirkten çok bahsediyoruz. Sosyal veya siyasi şirkten hiç bahsetmiyorsun, diyorsun. Fakat sana gelen çalışmanın 16. 17. ve 18 sayfaları tamamen sosyal şirkten bahsediyor. Ayrıca sebepler dünyasındaki şirki tam anlattığımızda diğer şirk koşmalar kendiliğinden izale olur. Unutma ki varlığın mahiyetini tam anlamayan bir zihin hiçbir zaman kendini putperestlikten kurtaramaz. Böyleler çocuk gibidir. Çocukların da tanrısı ana-babalarıdır.

Soru 10: "Şey kelimesi, Allah'ın meşiet ve isteği ile yaptığı varlık demektir."

Genelleme mi yoksa sadece ilgili ifade ile sınırlı bir iddia mı? Bilirsin ki ŞEY (olay, varlık) kelimesi Allah için de kullanılır.

Cevap 10: Şey kelimesi ile ilgili izahım, bütün ayetlerde geçen şey kelimeleri hakkında geçerlidir. En'am suresinde Allah'a şey denilmiyor. *Şehit olarak Allah'tan daha büyük başka bir şey var mı*, deniliyor. Maalesef bir kısım kelamcılar bu ifadeye dayanarak bu anlamsız tartışmayı açmışlardır. Kur'anda Allah neden kendine çoğunlukla *şehit* dediğini ve hiçbir yerde kendine *şey* demediğini anlatan bir makalem var. Onu size göndereceğim..

Soru 11: "Her şeyi yarattı. Yani her şeyi planladı, mealindeki iki cümlelerin ebcedi değerin 2201 etmesi, bu planın ikili sisteme dayalı olan yazılım yönüne ve esprisine işaret ediyor."

Spekülatif, anekdotal ve keyfi işaretler... Kuran'da benzeri birçok ifade var... Bunlar arasında harf farklılıkları var. Bunlardan ikisini seçip bir araya getirmek keyfidir. Dahası 2201 sayısının ikili sistemle ilgisi ne? Hani 1101 olsaydı uçuk da olsa böyle bir yorum yapabilirdin...

Cevap 11: 2201 sayısı bir ince işaret olarak kullanılmıştır. İkiler, diyalektik sürece ve ikili sisteme, 01'de bu sistemin teknik boyutuna bakıyor, denilebilir. Ayrıca bu gibi işaretler, yazının ana iskeletini oluşturmuyorlar. Kesin bilgi olmayabilirler, demişsin.

Ayrıca, *kaddere* ve *takdir* kelimelerinin geçtiği her yerde oradaki konuya paralel bir nükte ifade ettiği görülüyor.. İnşallah bir ara bunları birleştirip bir makale yapacağım.

Soru 12: "*Allah'tan ayrı olarak tanrılar edindiler. Ayetin Arapçasında geçen itti haz kelimesi, edinmek demektir. İşareten der ki: Birlik, doğal ve asıl olandır. Şirk ve çok tanrıcılık ise, yapay bir edinmedir. Bu cümlemin sayısal değeri 1920'dir.. İnsanlık tarihinde soyut değerleri dışlamanın ve maddeyi tanrı gibi görmenin en zirve biçiminin olduğu bir dönemi bildirir.... Bu tarz çok tanrıcılık, insanlık tarihinin tümünde ve her zaman var olmuştur. Araplardaki şirk de bu çeşit çok tanrıcılık tarzında idi. Fakat mutlak materyalizm ve pozitivism tarzındaki inkâr ve maddeyi tanrı olarak telakki etmek, sadece 19. ve 20. yüzyıllarda olmuş ki, ayetin bu cümlesinin sayısal değerinin 1920 etmesi, bu acı noktaya işaret ediyor."*

Keyfi bir hesap.. Ayrıca 1920 tarihinin özelliği ne? Demokritus milattan önce yaşadı ve materyalizmi savundu. Bu tarih Marks'ın doğum veya zuhur tarihi değil, David Hume'in de doğum ve zuhur tarihi değil :) Çok genel bir ifadenin ebced değerini alıp keyfi bir biçimde özelleştirmek doğru değildir. Hani bu 1920 tarihi konuyla ilgili önemli bir tarih olsaydı ve başka birçok ifade veya örnek bu tarih üzerine odaklansaydı ve bir sistem oluştursaydı o zaman ciddiye alırdım.... Ayrıca, komünizme veya ateizme yoğunlaşan tipik bir nurcu yaklaşımı... Kuran'ın yüzlerce ayeti MÜŞRİKLERİ hedef alır. Onlar ALLAH'ın varlığına inanıyorlardı ama Allah'ı yeterli görmüyorlardı. Nitekim dünya tarihinde en kalabalık ve en etkin grup budur ve hala öyledir. Allah'tan ayrı olarak şefaatçılar edinen, dini şeriatlar üreten din adamlarının hükümlerini izleyenler hedef alınır. Nitekim peygamberlerin ve mesajlarını kabul eden muvahhitlerin baş düşmanları tarih boyunca Allah adına din ve mezhep üreten müşrikler olmuştur. Kuran'a göre, Allah adına hükümler uyduranlar en zalim insanlardır.

Cevap 12: Materyalizm ve pozitivism ve bunların 19. ve 20. asırlarda azgınlaşması ile ilgili işaret çok kuvvetlidir. Kur'anın birçok yerinde buna benzer işaretler var. Yunancadaki küçük materyalizm hareketi ve tarihteki nisbi müşriklerden yüz bin kat daha fazla bir materyalizm ve dünyevilik bu iki asırda var olmuştur. Bütün çağlardaki küfrün tahribatından daha çok tahribat yapmıştır.

Fakat Edip Ağabey tarihe ve klasik kültürlere o kadar çok kızgındır ki, bu iki asrı Mehdi olarak görüyor. Hâlbuki bu iki asır, tam deccallık yaptılar, insanlığı yanılttılar. Bilindiği gibi mesihud-deccal ve gerçek mesih olan İsa (saf maneviyat) aynı çağda var olacaklar, diye Hz. İsa, *Birbirine benzeyen ağaçları meyvelerinden tanıyın, yanılmayın*, diye İncil'de insanları uyarıyor. Maalesef bir akrabamın Marks'ı kurtarıcı olarak görmesi ve Edip ağabeyimin mutlak manada hedonist ve materyalist olan Cumhuriyetin ilk reislerini, hadisleri esas alıyorlar, diye bir kısım âlim insanlara tercih etmesi, Hz. İsa'nın 2000 yıl önceki uyarısını anlamamaktır.

Edip Ağabey, benim bütün yazılarımı kendi malı gibi görüp istediği herkese verebilir.

Son olarak size ve arkadaşlarınıza selam eder, başarı dileklerimi arz ediyorum.

Bahaeddin Sağlam

7. 6. 2013

Bediüzzamanda Usul'ül-İlim

Not: Epistemoloji kavramı burada tam kontekste uygun değil gibi geliyor bana. Epistemoloji bilginin kaynağıyla ilgili bir kavramdır. Kesin bilginin akıl yürütme yoluyla mı yoksa deney marifetiyle mi elde edilebileceğini merkez alır. Şayet çalışmada Risalelerdeki hükümlerin epistemolojik olarak eleştirisi kast ediliyorsa, her konunun ampiristlerin ya da pozitivist sosyolog ve psikologların bakış açılarıyla; ya da rasyonalistlerin bakış açılarıyla eleştiriye tabi tutulması gerekir. Sizin çalışmanızda yaptığınız Bediüzzaman'ın hangi yöntemle nasları anladığı, eksik anlayanların bu eksikliklerinin kaynağının neler olduğudur.

Bilimsel veriler ve dinî metinlerin zahiri mealleri son 150 yıl boyunca birbiri ile çelişince asrımızda ve ondan önceki asırda insanlık, birçok sancılar çekti ve çekiyor. Başka çağlarda bu çelişki ve çatışma bu kadar ileri derecede değil idi. Çünkü Milattan 500 yıl önce ve 300 yıl sonraki dönemde insanlığın 3000 yıllık birikimi olan Yunan felsefesi, zaman ve zeminin yani alt yapının tam hazır olmamasından dolayı **bir yandan ?** bilimsel veriler olarak ele alınıyordu. Aynı zamanda dinî literatür olarak ele alınıyordu. Ayrıca İsevilik, Roma ve Yunanı Hristiyan edince Kilise o felsefeyi ve onun bütün okul ve kurumlarını yasaklayıp kaldırdı (**Sadece Aristoyu yasakladı, Platonculuk, Yeni-Platonculuk, Gnostik felsefe temel referans kaynakları idi**). Onun için Ortaçağda böyle bir çatışma sorunu hiç gözlemlenmedi. Nihayet bu Yunan felsefesi, Hicri 2. Asırda Arapçaya çevrilince bazı Müslüman âlimler dört elle ona sarıldılar. Bir kısım âlimler ve muhaddisler ise haramdır, diye o Yunan felsefesini yasakladılar. Henüz bilimsel veriler haline gelmeyen bu felsefe; ilme, dile ve özgür düşünceye çok önem veren Mutezile ekolünü o günün pozitivistleri haline getirdi (**Mutezile çok uzun bir döneme sahip, ilk Mutezile neslinin felsefeden haberi yoktu**). Mutezile fırkasını o günün şartlarında pozitivistleştiren ikinci bir sebep de; tevili, düşünceyi ve kıyası asla kabul etmeyen çevrelerin özellikle muhaddislerin aşırı taassuplarıdır.

İbn Sina, Farabî üzerinden elde ettiği Yunan felsefesini tamamen kabul etti (**Tamamen kabul etmedi, yüzlerce konuda Aristoyu eksik bularak tekmil etti**). Bu felsefenin hiçbir meselesi, dinî (İslamî) metinlerin hiçbirisi ile çelişmez, dedi; çelişiyor gibi görünen yerleri de tevil etti (**Aşırı bir genelleme**).

Tarih boyunca devam eden ve çağımızda zirveye ulaşan bu din-bilim çatışması, İslam âlimleri içinde en çok Bediüzzaman Said Nursi'yi ilgilendirdi. O, Yunan felsefesini asla ilim olarak görmedi; eksik ve yanlışlarını söylemekle beraber, İbn Sina'nın o günün felsefesi için yaptığını bugünün fen bilimleri için yaptı. İşte Bediüzzaman'ın felsefe, bilim ve din çatışmaları için söyledikleri ve yaptıkları:

[Bu önemli tesbitleri ve açıklamaları periyodik ve yorumsuz olarak vereceğiz ki; bizim bu çağdaş sorunumuza bir ilaç olsun. Yorumsuz vereceğiz diyorum. Çünkü birçok sorun, şahsi yorumlardan ve nüanslardan kaynaklanıyor. İşte:]

Birinci Problem: Dinî metinlerin mecaz manalarını bilmemekten kaynaklanıyor. Yani meal-i zahiriyi hakiki mana sanmaktır. Hâlbuki hakiki mananın bir sikkesi (mührü, belgesi ve delili) olmak gerekir. O sikkeyi somut olarak gösteren de, şeriatın (din ve Kur'anın) ana mak-

satlarının dengesinden ortaya çıkan ve hüsn-ü mücerred ile ifade edilen soyut ve manevi güzelliştir. O metinlere mana vermek ise, ancak belagat kurallarının izin vermesi ile olabilir.

Bu iki prensibi yani bu manevi ve dengeli güzelliği ve belagat ilmini esas almayıp, manası mecaz olan metinleri, zahiri meali ile ele almak ve manası hakiki olan metinleri, mecaz (yorumu açık) olarak görmek ve göstermek, cehaletin dinimizi ve milletimizi ezmesine biraz daha destek vermek demektir.

Evet, her metni dış ve zahir manaya yükleyip en sonunda Zahirilik⁸² denilen dengesiz ve zalim yolu doğuran meylüt-tefrit (akıl ve bilim konusunda geri kalmayı tercih etmek) ne kadar zararlı ise; öyle de her metne mecaz bakışı ile baktıra baktıra en sonunda batıl bir mezhep olan Bâtınlığı doğuran aşırı meslek, (dini gerçeklikleri inkâra kadar gittiği için) daha zararlıdır..

[Yanlış anlaşılmasın; burada Bâtınlıktan maksat, bilimlere göre dini metinleri yorumlamak değildir. Namaz ve oruç Ali’yi sevmektir ve hacc sema’ yapmaktır, demek gibi delilsiz yorumlardır.]

Orta yolu gösterecek, aşırılık ve geri kalmışlık çemberini (ifrat ve tefriti) kıracak yalnız *felsefe-i şariat (dinin uyumlu kanunlarının ahengi ve ruhu) ile belagat, mantık ve hikmettir (fen ilimleridir.) Evet, fen derim; çünkü çoğunlukla faydalıdır. Ve doğrudur. Kötülüğü vardır; fakat cüzidir. (Küçük ve bireysel kalır.) Herkesin kabul ettiği bir kaide şudur: Küçük bir kötülük yüzünden büyük iyiliği terk etmek, büyük bir kötülüktür. Evet, ehvenüşşeri seçmek (ihtiyar) elzemdir.*

Evet, eski Yunan bilim ve felsefesinin iyiliği ve doğru tarafı az idi; hurafe ve yanlışları çok idi. O zamanki zihinler hazırlıksız idi; fikir ve düşünceler taklid (körü körüne bağlılık) ile kilitli idi. Cehalet özellikle avamda egemen idi; onun için selef-i salihîn o hikmeti yasakladılar. Fakat şimdiki fen ve felsefe (hikmet) o eskiye nisbeten maddi faydaları çok; yalanı (yanlış) az; fikirler ise hür; eğitim ise her kesimde yayılmıştır. Zaten her zaman için ayrı bir hüküm (fetva) olmak gerekir. (Muhakemat, 5. Mukaddimenin Hatimesi)

Bir kitap ve makalenin hatimesi, ondaki ana maksadı gösterir. Demek ilimler ile ilgili bu izah, alıntı yaptığımız bu 5. Mukaddimenin baş cümlesini tam izah ediyor; şöyle ki:

“Manası mecaz olan (yorum isteyen) metinler, ilmin elinden cehaletin eline düşse; (seviye aşağıya inse) o metinlerin zahiri manaları gerçek mana olarak ele alınır; hurafelere kapı açılır.”

[Bu kardeşiniz 30 yıldır, bu gibi mecaz metinleri yorumluyor. Ve maalesef insanların çoğu, (% 99’u) bu metinleri zahir manası ile ele alıp onların manasını hakikat biliyor. Ve maalesef belki şaşırırsınız; ama bu nevi metin ve cümlelerin sayısı 10 bini buluyor. Bu mukaddimenin başındaki bu cümlede geçen cehalet seviyesi, dinî metinleri yorumlamaktan aciz kalmak se-

⁸² Çok eskiden var olan bu mezhep son elli yılda Selefilik ismini haksız olarak aldı. Haksız olarak diyorum.. Çünkü eski selef-i salihîn her ne kadar her şeyi tevil etmediler ise de, meslek olarak tevil, ilim ve tefekküre karşı değiller idi.

viyesidir. Başka bir tabir ile dil, fen ve özgür düşünce melekesini bulamayan veya bu üçlü sacayağını bir ve beraber olarak kullanamayan seviyedir.]

Muhakemat, 5. Mukaddimeden aldığımız bu üç paragraftan açıkça anlaşılıyor ki: Dinî metinler özellikle Sami dil grubuna giren Arapça ve İbranice olan Kur'an, İncil ve Tevrat, tevil isterler. Çünkü din ve vahiy dili, gaybî olduğu için ve arketipleri (küllî manaları somut misallerde) anlattığı için tevil isterler. Ayrıca Sami diller, mecaz, istiare, kinaye ve temsilleri en çok kullanan dillerdendirler. Demek dil, belagat ve fen ilimleri ile mücehhez olan ve taklit bağlarından başını kurtarabilenler, ancak bu dinî metinlerin tevilini bilebilirler.

Maalesef, Batıda da İslam dünyasında da din adamları ve dinî kitap yazarların çoğu, bu üç özellikten mahrum oldukları için varlığın ve kâinatın en önemli hakikati olan din, insanlıktan ve hayattan kopmuş; utanılacak bir meta haline gelmiştir. Ve eğer bugün din tamamen elden gitmemiş ise, insanların inanca olan ihtiyacından ve kutsalın insan hayatında en üstün faktör olmasındandır.

İkinci Problem: Bu asrın bedihi olan ilmî verilerini değil de 2000 yıl önceki Yunan felsefesini ilim sayıp; Kur'an ve hadisin mucizevî metinlerini o felsefeye göre tefsir ve şerh etmektir. Evet, Razi de, İbn Sina da, İbn Rüşd de, Tusi de ve nisbeten İbn Arabî de, dini metinleri bu Yunan felsefesine göre yorumluyorlar. Kelam ekolleri ise tamamen bu felsefeyi kullanıyorlar. Öyle ki, bu felsefi bilgiler, genel halk içinde İslam'ın öz malı sayılıyor.

Yunan Felsefesi, İslam'a mal edilmesi için Abbasi Halifesi Me'mun asrında Arapçaya tercüme edildi. Bu felsefe, birçok mitolojik malzeme ve hurafelerin kaynağından çıktığından bir derece kokuşmuş idi. İşte bu kokuşmuş felsefe, saf ve duru olan Arap fikirlerine karıştığında, o saf fikirleri karıştırdı ve esir aldı. Dolayısıyla tahkikten (doğru bilgiyi araştırmaktan) taklide (kayıtsız-şartsız teslime) bir yol açtı. Yani Müslümanlar, doğal ve temiz düşünceler ile saf hayat suyu olan İslamiyet'ten hakiki ilimleri çıkarabilirken, aşılmaz gördükleri o Yunan felsefesine talebelik etmeye başladılar.

[Evet, İbn Sina da Yunan felsefesini esas alan diğer İslam âlimleri de Aristo ve Eflatun'u bir kelime bile geçemediler. Onun için Bediüzzaman, Müslüman âlimler o felsefenin tilmizi (çırağı) oldular, diyor.]

Bediüzzaman, bu ikinci problem için Muhakematın 12. Mukaddimesinde şöyle diyor:

“Ehl-i zahirin (metinlerin dış yüzeysel mealini esas alanların) zihinlerini karıştıran, onların Yunan felsefesine tutulmalarıdır. Onlar ayetlerin tefsirinde o felsefeye, herkesçe kabul gören hiçbir şüphesi olmayan bir kaynak nazarı ile bakıyorlar. (....) (12. Mukaddime, 8. Mesele)

Hâlbuki her şeyin, dört temel element kabul edilen toprak, su, ateş ve havadan olması ve bu elementlerin basit olduğu inancı, Yunan felsefesinden gelen bir bilgidir. Kur'anın ve İslam'ın saf bilgisi değildir. Fakat bu felsefenin yanlışı, eski büyük âlimlerin diline girdiğinden, bu dört element fikri, sağlam ve tartışmasız bir bilgi olarak kabul görmüştür..

Eğer fikren özgür isen, bak bu felsefe, zihinleri esir alıp öyle geriletmiş ki; insanlık için en büyük zarar olmuştur. Yaşasın; özgür olan yeni fenler! Çünkü bu fenler, o Yunan felsefesinin dört duvarını yıkmıştır.” (Aynı yer) **(Dört element konusu Kur'anın konusu değil, bilimin konusudur. Bu değişkendir ve yanlıştır. Nitekim Aristo fiziği Newton fiziğiyle, Newton fiziği de Einstein fiziğiyle yanlıştır) Kur'anın hakikatleri ise evrenseldir yanlıştır, (insanın eşref-i mahlukat oluşu, Cenab-ı Hak'ın Bir ve mislinin olmaması, insanların büyük hesap gününde muhakeme edileceği gibi)**

İlmî kavramlar konusunda; Risale-i Nur'da ne kadar müfredat (konu ve kavram varsa hepsini toplamak istiyordum. Fakat sağlık durumum ve diğer şartlar müsait olmadığından, bu konuda en yoğun iki yer olan Muhakemat'ın 12. Mukaddimesini ve bu Mukaddimenin 8. Meselesini bir miktar şerh ile ele almakla yetineceğiz. Tahminime göre Üstad Bediüzzaman'ın bu iki yerde hurafecilere yaptığı uyarılar, eğer tam anlaşılırsa; Risale-i Nur'un çok önemli bir veçhi anlaşılmış olur. O da şudur:

Risale-i Nur, hiçbir asırda var olmayan küfr-ü mutlaka karşı iman hakikatlerini binlerce delil ve hüccet ile isbat ettiği gibi ve Kur'anın hakiki bir tefsiri olarak da 7000 anahtar meseleyi bizim için tesbit ettiği gibi; her bir Risale, her bir meselesi ile her bir nokta ve nüktesi ile usul ilmini ve mantiki muhakeme yöntemlerini bize vaz ediyor..

Risalelerdeki konuları a-mahiyetle ilgili ve b-olgularla ilgili konular olarak ikiye ayırabiliriz. Mahiyetle ilgili konular (Cenab-ı Hakkın tecellileri, esması, sıfatları, merhamet ve şefkati, adaleti ilh. gibi konular değişmez); ancak olgularla ilgili konular değişebilir, mesela üstadın üç yüz bin neviden bahsetmesi, dünyanın dönüş hızından bahsetmesi, alyuvarlar akyuvarlar vs. konuları bilimdeki değişmelere bağlı olarak değişebilir.

İşte Muhakemat, 12. Mukaddimeden:

1. Kaide: Öz manayı bulamayan, mananın kabuğu olan kelime ve lafızlar ile meşgul olmak zorunda kalır. (Çünkü tabiatta boşluk olmadığı gibi; ilim elde etmek isteyenlerin zihninde de boşluk olmaz.)

Yine aynen bunun gibi; gerçek manaları tanımayan (veya tanımak için alt yapıya sahip olmayan) hayallere (aslı olmayan hayalî manalara) sapar. Sırat-ı müstakimi (orta yol demek olan İslamî anlayışı) göremeyen, ifrat ve tefrite düşer. (Ya hiçbir metni kabul etmez. Veya imkân-ı zatî⁸³ olarak muhtemel olan manaları da bir ilim olarak kabul eder... Dinî metinlerin manalarını (değişik ilimler) terazisi ile tartmayan veya tartı denilen ilmî altyapısı olmayan, çok aldanır ve aldatır. (Fakat farkına varmadan...)

[Bu mesele tek başına, İslam âleminin neden medeniyetini ve ilmini kaybettiğini açıklıyor. Ama biz yine bu önemli kaideleri yazmaya devam edeceğiz:]

⁸³ İmkân-ı zatî'nin izahı az sonra gelecektir.

2. Kaide: Dinî metinlerin dış anlamlarını esas alanları şaşırtan bir sebep de: Kıssanın (olay olarak anlatılan metnin) hisse (o metinden alınacak dersin manası) ile karıştırılmasıdır.. İkisnin aynı anda olduklarını sanmaktır. Ayrıca mukaddimenin (konuya girişin) ana maksat ile maddeten ve zaman olarak bir ve bir anda olmuş olduklarını sanmaktır.

[Üstad kendisi, bu kuralı Zülkarneyn seddinin yıkılması bahsinde (Bu Mukaddimenin 4. Meselesinde) izah ediyor; şöyle ki: Zülkarneyn ve benzeri liderler ilk çağlardaki vahşete karşı birçok sedler yapmışlardır. Ve bu gibi sedler çoktan yıkılmışlardır. Kur'an bu seddin yıkılışını anlatırken kıyamete geçiş yapıyor. Bununla diyor ki; bu sağlam sedler yıkıldıklarına göre bir gün gelir dünya hayatı da yıkılacaktır. Demek seddin yıkılmasının hemen ardından kıyameti maddeten ve zaman olarak beklemek yanlıştır.

Sonra Yeni Said olarak bu meseleyi değişik Lahika Mektuplarında ve 16. Lem'ada şöyle izah ediyor: Vahşet ve Medeniyet insanlık tarihinin bir kanunu olduğu gibi; vahşete karşı, insanlığın din, dil ve medeniyet ile yaptığı maddi ve manevi sedler de bir kanundur. Fakat en büyük vahşet olan ahir zaman anarşizmine karşı kurulan din ve medeniyet seddi (engeli) yıkıldığında insanlığın başına maddeten veya manen gerçek bir kıyamet kopacaktır.]

3. Kaide: Dinî konuların düzenini bozan yani ihtilalleri doğuran, ihtilafları netice veren, hurafeleri icad eden, aşırılıkları doğuran sebeplerin birisi ve en birincisi, yaradılıştaki var olan mevcut güzelliğe, büyüklüğe ve yüceliğe kanaat etmemektir. Kendi ferdî zevkleri bozuk olan bir kısım insanların kâinattaki doğal düzeni hafif görmesidir. Hâlbuki akla ve ilme göre her biri Allah'ın kudretinin açık mucizelerinden biri olan kâinattaki hakikatlerde var olan düzenin güzelliği, mükemmelliği ve yüceliği, o kadar harika bir şekilde Allah'ın hikmeti ile dokunmuş ki; bütün hayalperestlerin ve aşırıların kafalarından geçen güzellik ile karşılaştırılsa, o hayaller, son derece adi (sıradan) ve (sünnetullah) denilen adetullahın (doğal düzenin) son derece harika olduğu görülecektir..

[Evet, biz kudret, ilim ve irade tezgâhında basılan kâinat kitabını, tam ve doğru olarak okuyamadığımız ve dolayısıyla; kâinatın Arapça bir çevirisi olan Kur'anı yanlış anladığımız için, cehl-i mürekkep cehennemine atılmışız; gözlerimiz sathilik bandı ile kapatılmış; ellerimiz ülfet kelepçesi ile bağlanmış. Hâlbuki Kur'anın her bir ayeti, bir ismin tecellisidir. Ve insanlık, bu isimlerin her birisi için bugün bir bilim dalı kurmuştur.]

4. Kaide: İnsan duygularca çok yüksek bir derecede, adeta kâinat kadar zengin olduğundan, fitrî ve doğal enerjisini kullanmak ister. Bu duygularından biri de, acip şeyleri görmek göstermek; dolayısıyla yeniliğe ve yeni şeyler icad etmeye çok meyilli olmasıdır.

Fakat bu insan, ilim eksikliğinden ve yüzeysel bakışından dolayı, varlıklardaki alışılmış görüntünün altındaki güzelliği ve ruhani gıdayı tadamadığından, kabı ve kapağı yalamaya başlar. Ve bu yalama, zevksizlik yüzünden usanç verdiği için insan, olağanüstülükler ve hayalî şeyleri üretmek ister ki; ondan zevk alsın.

İşte bu yanlış tatminden, yeni bir şey bulmuş zevkini almak veya o yalamasını beğendirmek için mübalağa yapar; meselelere bire on fazla şaşaa ve süslemeler katıp aşırılık yoluna gider. Nihayet bu şişirmeler ve mübalağalar, dağ tepesinden bir kartopu gibi yuvarlanmakla; önce

hayalin yüksek zirvesinden dil deresine yuvarlanırken o meselenin gerçekliğinin birçok parçalarını sağa sola dağıtır; her girdiği dilden ve söylendiği her ortamdan bir miktar daha hayal ve mübalağalar toplar; çığ gibi büyür. Öyle büyür ki, değil kalb ve kulağa girmeye; hayale bile yerleşemez olur. Evet, bu mübalağa ve abartma zaafı bütün dinlerde, dillerde ve kültürlerde vardır. Fakat gerçekçi ilmî bir bakış gelir; o meseledeki hayalleri dağıtır; gerçeği çıplak olarak gösterir. **“Hak gelir, batıl ölür.”**

12. Mukaddime, Sekizinci Meseleden:

Birinci Bela: Dinî metinlerin dış anlamlarını esas alanları çamura düşüren bir sebep de, olması mümkün şeyleri, olmuş şeylere katıp; her iki tarz malumatı birbirinden ayırt edememektir.

“Mesela; böyle olsa, Allah’ın kudretine göre mümkündür ve bizim aklımıza göre Allah’ın büyüklüğüne daha fazla delalet eder. Demek bu dediklerimizin fiilen olmuş olması gerekir.” derler. Ey miskinler! (ey ilmen fakir olanlar!) Nasıl oluyor da aklınızı kâinata mühendis olarak görüyorsunuz. Bu liyakati nereden alıyorsunuz?! Çünkü sizin küçücük aklınız, sonsuz İlahî sistemin sonsuz güzelliğini kuşatamaz.

İkinci Bela: Dinî metinleri zahiri yönü ile ele alanları şaşırtan bir şey de vehim hastalığıdır. Mesela imkân-ı zâtîyi yakın-i ilmiye zıt görüyorlar. (Yani sonsuzda bir ihtimal de olsa, herhangi bir olabilirliği; o konudaki kat’i kesin bilgilere aykırı görmeleridir.) Dolayısıyla kesin kanaat ettiğimiz sıradan ilmî konularda tereddüt ediyorlar. Laedrilere (varlıkta ve hayatta hiçbir gerçeklik ve doğruluk olmayabilir; hiçbir şey kesin olarak bilinmez, diyenlere) katılıyorlar.

Üçüncü Bela: Mantık ve akli kullanmamalarıdır. Mantık ve akıl; mahsusattaki (beş duyu ile ve nev-i beşerin duyuları olan fenler ile varlığı bilinen kanunlardaki) ilmî noktaları kesin olarak kabul eder. Bu alandaki vehimlerin geçerli olmadığı hakikatini, aklın bedihiyatından sayar. Demek bedihiyatta vehme yer verenler, hakikatten kopup hayatın kenarına atılmış olan miskinlerdir.. Bunlar yakında yokluk mezaristanına atılacaklardır.

Dördüncü Bela: İmkân-ı vehmîyi imkân-ı aklî ile karıştırmalarıdır. Vehmen bir meselenin hatıra gelmesi yüzünden o meseleyi ilmen de olmuş gibi kabul ederler. Hâlbuki vehmen bir şeyin mümkün olması, hiçbir ilmî veriyi esas almamaktan ve körü körüne taklit etmekten doğar; safsatayı ve tutarsızlığı doğurur. Kesin olan ilmî meselelerde *belki böyle değildir* deyip hakikati kaybettirir.

Bu imkân-ı vehmî, çoğunlukla, düşünememekten, beyin ve kalbin zaafından veya hastalığından doğar. Her meselede obsesyon gibi hiç irade dinlemeden kendini ortaya koyar. Hâlbuki imkân-ı ilmî, muhal ve zorunlu olmayan ve olması ile olmaması için kesin bir delil bulunmayan konularda geçerlidir. Eğer ilmî bir delil bulunsa veya o mesele aklen ve mantiken zorunlu veya muhal ise onda aklî olabilirlik söz konusu olamaz. **Hulasa:** Aklî ve ilmî açıdan mümkünlüğü destekleyen veya ona kapı açan bir delil varsa o ihtimal nazar-ı itibara alınabilir. Yoksa vehmî ihtimaller tamamen geçersizdir, düşünce platformunda hiçbir yerleri yoktur..

İmkân-ı vehmiye takılanlar şöyle diyorlar: *Bu mesele belki ilmin ve delilin gösterdiği gibi değildir. Zira ilim ve akıl her şeyi kuşatamaz. Aklımız da buna ihtimal veriyor.*

Hayır; ihtimal veren aklınız değil; vehminizdir. Çünkü akıl, delil ve ilme dayanır. Çünkü akıl, gözle görülebilecek derecede açık olan şeyleri tartar. Eğer tartamazsa zaten biz onda mükellef değiliz.

İmkân-ı zatî, zorunlu ve muhal olmayan konularda, meselenin özü itibarı ile zatına sonsuzda bir ihtimal de olsa, bir şeyin olabilirliğini kabul etmek demektir. Mesela böyle bir ihtimal ile Van denizi pekmez olabilir. Ama biz normal ilmî verilerden ve kâinatta en geçerli olan Allah'ın doğal yasalarından kesin bir bilgi ile bunun olmadığını biliyoruz. **İmkân-ı vehmî** ise, düşünce ve beyni dinlemeyen bir takıntı olarak işlediğinden muhal veya zorunlu noktalarda dahî insanı kuşkuya sokar. **Hulasa:** İmkân-ı zatî, ilmî bir faraziye olabilir. Fakat imkân-ı vehmî sadece bir hastalıktır. Nitekim Üstad bu 12. Mukaddimede imkân-ı zatîye karşı normal ilimleri öne sürer. Fakat imkân-ı vehmîyi sinir ve dimağ hastalığı olarak görür. O hastalıktan kurtulmak için ise, akıldan istifa etmeyi teklif eder.

Beşinci Bela: İlmî ve dinî konularda ifrat ve tefrit yapan zahirilerin ellerinden tutup onları cehalet karanlıklarına atan bir şey de; mecazi olan ifadelerin her cümlesinde hakiki bir manayı aramalarıdır. Evet mecazda bir dane-i hakikat olması gerekir ki; mecazî manalar o çekirdek üzerinde dallanıp gelişsin. Evet mecazî ifadelerde, hakiki mana kısmı fitil gibidir; mecazî detaylar ise o fitilin ışığını çoğaltan şişe ve lamba gibidir. *Evet, sevgi kalpte; akıl ise beyindedir. Onları el ve ayakta aramak, anlamsızdır.*

[Birinci problem kısmını hatırlayın. İşte o problemin çözümü ve burada anlatılan yanışın ilacı şu gelen altıncı belaya karşı anlatılan çaredir:]

Altıncı Bela: İnsanın derin ve soyut manaları algılayan aklını kilitleyen, metnin edebî ve be-lağat manalarını örten bir şey de metnin sadece dış mealini esas almaktır. Evet din adamları, aklen zahiri mana vermek mümkün oldukça mecazî manalara gitmiyorlar. Gidilse de yine meal seviyesinde mana verilir. Onun için ayet ve hadislerin tercümeleri onların yerini tutmuyor.

Bunlara göre güya mecazın biricik karinesi, o mealin aklen muhal olmasıdır. Hâlbuki o meal-i zahirîyi aklen men'eden mecaz karineleri birçok şeyden olabilir; şöyle ki:

- a) Meal-i zahirînin aklen muhal olması o metnin mecaz olduğunu gösterdiği gibi;
- b) O metinde anlatılan şeyin dış görünüşü (hissi olarak görünmesi) de o ayetin mecaz olduğuna delil olabilir.
- c) Veya sıradan herhangi bir sebep de o metni mecaz yapabilir. Dil kalıpları gibi; üslup gibi.
- d) Makam (yani o sözün geçtiği ayetlerin dizaynı) da o ayetin mecaz olabileceğine delil olabilir.

[Hissî ve adî (sıradan) karinenin izahını Sekizinci Meselede ele alınan yedinci belada anlatılan ayetin tefsirinde görebilirsiniz. Mesela; bu ayette anlatılan dağlardan maksat dağlar gibi olan bulutlardır. Çünkü biz, burada ilmen ve hissen atmosferde dağların olmadığını biliyoruz. Üstad, başka bir yerde şöyle diyor: Kur’andaki herhangi bir ayetin diğer ayetlerdeki mecazî manaları karine olabileceği gibi; ilmen (aklen) sabit olan bir mesele de bazı ayetlerin mecaz olduğuna karine olabilir.]

Yedinci Bela: Apaçık bir meseleyi bilinmez kılan (eski tabir ile muarrefî münekker eden) bir sebep de lâfzen ve gramer açısından sıfat olan bir niteliği gerçek bir vasfı sanmaktır. (Eski tabir ile vasf-ı cârî ala gayr-ı men huve lehu’yu hakiki bir mana ve sıfat olarak kabul etmektir; hareke (esre-üstün) gibi bir görüntüyü zatî ve maddî bir mana olarak anlamaktır.) Mesela *Babası âlim olan adamı gördüm*, cümlesinde âlimlik vasfını babaya değil de oğluna vermek tarzında *Güneş dönüyor*, mealindeki ayeti üslup ve hissi karineye göre mecaz olarak yani *Dünya dönüyor*, manasında ele almak var iken.. Veya *Dağlar bulutlar gibi geçiyorlar....* ve *Her şey hareket halindedir; her yıldız bir yörüngede yüzüyor*, mealindeki ayetleri ve ilmi gerçekleri karine yapıp ancak bu son asırda anlaşılan *Hareket etmeyen, dolaşmayan hiçbir varlık ve yıldız yoktur*, mealindeki evrensel bilgiyi anlamak var iken..

Dünya düzdür, Güneş onun etrafında dönüyor, gibi hurafevarî manaları anlamak, dinin başına gelen en büyük bir beladır. Evet, evrendeki sonsuz ilim ve bilincin ifadesi olan Kur’an hakikatlerini sadece Arapça gramer ve beşerî lisan çerçevesinde ele almak işte böyle bir beladır. Hakikî elmaları, plastik elmalardan ayırt edememek gibi bir çocukluktur.

Burada bu notlara son verip; daha önce Medresetüzzehra’nın eğitim modeli için numune olarak kaleme aldığım yedi kuralı ve yarı manzum olan Lemaattan ilmin mertebeleri ile ilgili bir izahı buraya alıp; çağlar üstü bir Medresetüzzehra olan Risale-i Nur’u okumaya ve mütalaa etmeye bu nazar ile devam edeceğiz.

Birincisi: *Bir metinde gerçek mana budur; demenin bir belgesi, bir test edicisi olması gerekir. O belgeyi ve o test edici noktayı bize gösteren, dinin ana konularının dengesinden ortaya çıkan soyut güzelliştir. Bir metin için bu mecazdır; diyebilmek için o mecazî mananın, belagat ilminin şartları çerçevesi içinde olması gerekir. Bu iki prensip esas alınmazsa ve bunun sonucu olarak mecaz olan metinleri gerçek mana olarak dayatmak ve hakikat olan bilgileri mecaz diye görmek ve göstermek cehaletin hükümferma olmasına güç verir. (... ..) Orta yolu gösterecek, ifrat ve tefriti önleyecek sadece şu dört mihenkittir: 1) Dinin temel konularının mantalitesi.. 2) Belagat ilmi.. 3) Mantık ilmi.. 4) Hikmet (fen ilimleri)dir.*

(İşte mesele burada düğümleniyor: mantık ve mevcut bilimlere uygunluk. Mantık dediğimiz ya Aristo mantığı) $a=b=c$ ise $a=c$ ya da Aristonun beş külliyesi (külliyyat-ı hamse): cins, nev’, fasıl, fasl-ı qarip, fasl-ı baid, hem felasife hem de kelamcılar temel çerçeve olarak mantığı almışlar, onu kabul etmeyi cerbeze yapıyor diye reddetmişler ve tartışılacak biri olarak görmemişler. Henüz Aristo mantığı yanlışlanamadığına göre, zat-ı aliniz de tüm kurgusunu o mantığa göre kurduğuna göre o gerçeği inkar etmemek gerekir diye düşünüyorum).

Üstad, Muhakematın 5. Mukaddimesinde bu bilgileri bize verdikten sonra aynı kitabın Birinci Makalesinin Sekizinci Meselesinde ise:

Mecaz için farklı karineler olabilir; mesela bir metnin mecaz olduğuna dair, metnin akıl yönünden muhal olması karine olabileceği gibi; metin dışından başka maddi bir delil veya sıradan bir delil veya metnin bağlamı o metnin mecaz olduğuna karine olabilir.. Ayrıca Kur'anın başka ayetlerinde geçen bazı hakikatler de diğer ayetlerin mecaz olması için karine olabilir” diye söylüyor. Ve bazen de, bazı ayet ve hadislerin mecaz olduğu kabul edildiği halde tercümede maksut mana esas alınmaz da meal esas alınır. Dolayısıyla mecaz olan o ayet ve hadislerin mucizevî güzelliği ve belagati yine kaybolur,⁸⁴ diye dinî neşriyatın yazar ve yayıncılarını uyarıyor.

İkincisi: İslam âleminde bugünkü bilimlere uygun olarak varlık ve hayat algısı oluşmuyor. Çünkü Müslüman âlimler her bir bilim dalından bir parça biliyorlar. Bilimsel bir fotoğraf ortaya çıkmıyor. Dolayısıyla sağlıklı bir varlık ve hayat algısı oluşmuyor. İşte Üstad bu içinden çıkılmaz sorunu şöyle tasvir etmiştir:

Nasıl ki, başka âlemden bu küreye gelen tasvirici bir nakkaş farz olunsa: Hâlbuki ne insanı ve ne insanın gayrisinin (insandan başka canlıların) tam suretini (fotoğrafını) görmemiş; belki her birisinden bazı âzasını görmekle insanın tasviri veyahut gördüğü eşyanın umumundan bir sureti tasvir etmek isterse; meselâ, insandan gördüğü bir el, bir ayak, bir göz, bir kulak, yarı yüz ve burun ve amame (sarık) gibi şeylerin terkihiyle bir insanın timsali yahut nazarına tesadüf eden atın kuyruğu, devenin boynunu, insanın yüzünü, arslanın başı bir hayvanın sureti yapsa; nasıl ki imtizaçsızlıkla kabil-i hayat olmadığı için şerait-ı hayat (hayat şartları) böyle ucubelere müsait değildir, diyecekler ve nakkaşı müttehem (ittihâm) edecekler.. Şimdi bu kaide, fenlerde (bilim dallarında) aynen cereyan eder (geçerlidir.) Çaresi odur ki: Bir fenni esas tutup sair malûmatını avzen ve zenav (havuz veya havuza akan arklar) gibi yapmaktır.

Yani eğer kişi bir ilmi esas alırsa; esas aldığı ilmi havuz gibi yapmalı; diğer ilimleri de o havuza akan arklar gibi etmelidir. Ve eğer kişi malumatını esas alırsa, o malumat ve bilgileri, her birisi hakikatin bir kanalı olan muhtelif ilimlerden beslenmeli.

Üçüncüsü: İslam âlemi, Ortaçağın kültürel birikimini dinî birikim sanıyor; din ve varlık hakkında çağımıza uygun olarak bilim birikimini ve epistemolojisini oluşturmuyor. İşte Üstad bu sorun için de şöyle bir çözüm öneriyor:⁸⁵

Geçmiş çağların derelerinde egemen olan garaz, düşmanlık ve üstün gelme arzusunu doğuran faktör; duygusallık, arzular ve güç idi. O zamanın insanlarını irşad için şiirsel ve duygusal hitabeler yeterli idi. Çünkü duyguları okşamak, insanların eğilimlerini etkilemek için vaiz ve hatip tarafından iddia edilen konuyu süslü ve parlak olarak göstermek.. Veya gündemdeki o konuyu korkunç göstermek veya parlak tasvirlerle hayale hoş göstermek güçlü ve açık delilin yerini tutar idi. Fakat bu asrın insanlarını o eski insanlar gibi görmek, zaman içinde gerisin geriye gitmek; bu asrın insanlarını o eski asırların köşelerine zorla sokmak gibi bir şey olur.. Hâlbuki bu asrın insanı delil ister; konuyu parlak göstermek ile aldanmaz. Çünkü bu asır ilim

⁸⁴ Asar-ı Bediyye, sh. 211-216

⁸⁵ Demek Medresetüzzehra'nın müfredatının ilk dersi Muhakemat kitabıdır. Zaten bu kitap Risale-i Nurun mukaddimesi ve girişidir. Cemaatin en büyük zaafı da Muhakematı anlamadan Risale-i Nuru okumalarından kaynaklanıyor.

asrıdır. İlmin hakikatleri şimdiden geleceğin dağlarına yağmur veriyor. Ve bu hakikatler; özgür fikir ve akıl, hakikat arayışı ve felsefe tarafından daimi olarak destekleniyorlar.⁸⁶

Dördüncüsü: “Kendinde muhalefet etmeyi gerekli görmek;

“Soğuk taassup..

“Daima üstün gelme duygusunu taşımak..

“Tuttuğu taraf ve tutunduğu kuruntuya mutlaka bir bahane bulup kendini mazur göstermek..

“Arzusuna uygun olan zayıf tarafı güçlü göstermek..

“Başkasını eksik göstermekle kendinin mükemmel olduğunu ilan etmek..

“Başkasını sapık ve yalancı ilan etmekle, güya doğruluğunu ve doğru yolda olduğunu ispat etmeye çalışmak, gibi sefil ve süfli davranışların kaynağı olan kendini beğenmişlik ve bencil-lik, ilmi tartışmalarda başkasını yanıltarak öyle ahlaki bir çöküntüye sebep olurlar ki; bunu ancak Allah’a şikâyet etmek gerekir..”⁸⁷

Beşincisi: İlmi aktarmadaki ve eğitimdeki istibdad ve anarşizmi kaldırmak..

Üstad bu problem için de şöyle diyor:

*Bir adam(ın) müstaid (yetenekli) ve kabil olduğu (yapabileceği) şeyi terk ve ehil olmayan şeye teşebbüs etmesi, şeriat-ı hilkate (doğal şeriat) büyük bir itaatsizliktir. Zira şanı (işin gereği) odur ki, istidadı, san'atta intişar ve tedahül (sanatın içine ve özüne nüfuz etmek) ve san'atın mekayisine ihtiram (sanatın ölçülerine saygı) ve muhabbet (kendi işini sevmek) ve nevamisine temessül ve imtisal (o işin ve ilmin kurallarını uygulamaktır;) **elhasıl**, fena fi's-sanat olmaktır. Vazife-i hilkat bu iken, bu yolsuzlukla san'atın suret-i lâıkasını tağyir eder (o işin ve ilim dalının en güzel şeklini değiştirir) Ve nevamisini incitir (o ilim ve mesleğin kurallarını çiğner.) Ve asıl müstaid olduğu san'ata olan meyliyle, teşebbüs ettiği gayr-ı tabii san'atın suretini çirkin eder. Zira bil-kuvve olan meyil ve bil-fül olan san'atın imtizaçsızlığı için (iş ve eğilim uyuşmadığından ortada) bir keşmekeş (yalpalanma) olur.*

Bu sırra binaen, pek çok adam meylü'l-ağalık ve meylü'l-âmiriyet ve meylü't-tefevvukla müte-hakkim (zoraki bir sultan gibi) geçinmek istediğinden, ilmin şanından olan teşvik ve irşad ve nasihat ve lûtfu terk edip, kendi istibdad ve tefevvukuna (zorbalık ve üstünlüğüne) vesile-i ce-bir ve tânif eder (zorbalık ve şiddet aracı yapar.) İlme hizmete bedel, ilmi istihdam eder. Buna binaen (bundan dolayı) vezaif (görevler) ehil olmayanın ellerine geçti. Bahusus medaris (medreseler) bununla indirasa (tamamen silinmeye) yüz tuttu. Buna çare-i yegâne, daire-i vahide (bir tek fakülte) hükmünde olan müderrisleri, darülfünun (üniversite) gibi çok devaire (fakültelere) tebdil ve tertip etmektir (dönüştürüp düzenlemektir.) Tâ, herkes sevk-i insanîsiyle hakkına gitmekle, hikmet-i ezeliyenin emr-i mânevîsini meyl-i fitrîsiyle imtisal edip (doğal eğilimiyle uygulayıp) kaide-i taksimü'l-a'mâl (işbölümü kuralı) tatbik edilsin.⁸⁸

[Burada sanat, ilim dalı ve o ilim dalı neticesinde ortaya çıkan iş mesleği demektir. Osmanlıcada sanat daha çok sanayi ve meslek manasında kullanılır. Tiyatro ve sinema gibi sanat-lara da bedayi' ve edep ilmi denilirdi.]

⁸⁶ Muhakemat, Sekizinci Mukaddime

⁸⁷ Asar-ı Bediyye, sh. 191

⁸⁸ Asar-i Bediyye sh. 194

Bir Hatırlatma: Günümüzde modern üniversitelerde, bundan önceki dört maddede anlatılan sıkıntılar devam ettiğinden maalesef üniversitelerde yine ilmî istibdad var; asistanlar köle gibi kullanılıyor. İlim almaktan ziyade; asistan, hocanın şahsi işleri ile ve bürokrasinin meşguliyetleriyle dünya kadar vakit zayi ediyor. Ayrıca kişi istediği dalı kazanamayınca ve ilgilendiği bilim dalında bir güzellik, sanat ve gerçeklik göremeyince kısa bir zaman sonra ilimden ve eğitimden tiksindir. Üniversite sadece geçim için girilen açık bir hapishane haline gelir.

Yeni Said'in Bilimlere Bakış Açısı

Bediüzzaman, ömrünün sonuna kadar, eski eserlerinde planını yaptığı Medresetüzzehra hedefini ve gayesini takip ettiğine göre; onun o eski eserlerde fenlerle ilgili anlattığı ve söylediği bütün kaideler bugün için de geçerlidir; diyebiliriz. Ayrıca Yeni Said'in en önemli eserlerinden biri olan 20. Söz'ün II. Makamında şöyle deniliyor:

“Allah, Âdeme (insanlığa) bütün esmayı (bilimleri) öğretti..” mealindeki acip ayet, insanoğlunun, kapsamlı yetenekleri ile Allah'tan elde ettiği bütün bilimsel gelişmeleri, fenlerdeki kalkınmayı, ve sanayi (teknik) harikalarını, *İsimlerin Öğretilmesi* başlığı altında anlatıyor. Bu ince ve yüce anlatımda şöyle bir işaret var ki:

Bütün gelişmelerin, bütün ilimlerin, bütün kalkınmaların, bütün fenlerin yüce bir gerçekliği var. Bu gerçekliklerin her birisi, Allah'ın bir ismine dayanıyor.⁸⁹ Eşya ve eşyayı inceleyen fenler, ilimler ve sanatlar, birçok farklı yansımaları olan o İlâhi isimlere dayanmakla tam ve mükemmel hakikatler olur. Yoksa yarım yamalak bir form olarak eksik bir gölge olarak kalırlar.

Mesela: Mühendislik bir fendir. Onun gerçekliği ve zirve noktası Allah'ın Adl⁹⁰ ve Mukaddir isimleridir. (... ..) Mesela: Tıbb bir fendir. Hem bir ilimdir hem bir sanattır. Onun da nihayeti (zirve hali) ve hakikati (gerçekliği) Hakîm-i Mutlak'ın (sonsuz ilim ve yararlılık ilkesine sahip olan Allah'ın) Şaî ismine dayanıp, eczahane-i kübrası (Allah'ın en büyük eczanesi) olan rûy-i zeminde (yeryüzünde) Rahimane cilvelerini edviyelerde (ilaçlarda) görmekle tıbb, kemalatını bulur, hakikat olur.

Mesela: Hakikat-ı mevcudattan (varlıkların gerçekliğinden) bahseden (söz eden) Hikmetü'l-eşya (felsefe bilimi) Cenab-ı Hakkın İsm-i Hakîminin tecelliyat-ı kübrasını (sonsuz yansımalarını) müdebbirane eşyada, menfaatlarında ve maslahatlarında görmekle ve o isme yetişmekle ve ona dayanmakla şu hikmet, hikmet (gerçek bir felsefe) olabilir. Yoksa ya hurafata inkılab eder (anlamsızlığa ve yanlışlara dönüşür) ve malayaniyat olur veya felsefe-i tabiiye misillü (bütün gerçekleri ve kutsal değerleri inkâr eden tabiat felsefesi gibi) dalalete yol açar.

⁸⁹ İbn Arabî, somut olarak yaratılan varlıkların her biri Allah'ın bir ismi (belirtisi) dir, diyor. Yaratan, Rızık veren gibi sözcükler ise isimlerin isimleridir, diyor. (İbn Arabî Ansiklopedisi isim maddesi)

⁹⁰ Burada Adl hakikati, adaletten ziyade bütün her şeyin ölçüsünü ve dengesini sağlayan sibernetik yazılımların kaynağı demektir. Ki en büyük denge insanoğlunun ruh ve bedenindeki dengedir. Mahkemeler de sosyal dengeyi sağladıklarından yargıya da adalet denilir.

Bütün bu gerçeklere rağmen, 29. Mektubun 7. İşaretinde anlatılan Yeni Said'in Avrupa fen ve felsefesine karşı metodunu değiştirdiğine dair parçaya ne diyeceğiz, gibi bir soruya karşı şöyle beş yönden cevap veririz:

a) Bu 7. İşarete anlatılan şey Avrupa'nın felsefesidir; insanlığın mal-i umumisi olan bilimler ve fenler değildir.

b) Avrupa, varlık ve hayat algısına bilimler süsünü veriyor; bencil, materyalist ve natüralist hayat prensiplerini müsbet fenler olarak gösteriyor. Yeni Said bu yanıltmaya karşı geliyor; yoksa fenler ve ilimlere karşı asla menfi bir söz söylemiş değildir.

c) Eski Said ve benzeri İslam muhakkikleri önceleri, felsefenin bu yanıltıcı prensiplerini müsellemler kabul edip sonra o prensiplerle İslami hakikatler arasını bulmak istiyorlardı. Bu ise İslamiyetin zahiren mağlubiyetini ve geride kalışını netice veriyordu.

d) Yeni Said ise fen ve ilim gerçeklerine uygun olarak Kur'andan re'sen öyle bir hikmet ve bilimsel bakış açısı buldu ki; Avrupa'nın felsefe ve prensiplerinin eli henüz o noktalara yetişememiştir.

Risale-i Nurda Mehdiyet makamını anlatırken şu Yedinci İşareti şerh etmiş idim. Bu münasebetle bu Yedinci İşaretin metnini ve onun şerhini buraya alıyorum. Allah'tan umuyorum ki; Risale-i Nur Talebeleri, hikmette ve anlayışta Avrupa'yı geçtikleri gibi, fenlerde de onları geçsin.

YEDİNCİ İŞARET:

Diyorlar ki: Senin eski zamandaki müdafaatın ve İslâmiyet hakkındaki mücahedâtın, şimdiki tarzda değil. Hem Avrupa'ya karşı İslâmiyeti müdafa eden mütefekkirîn tarzında gitmiyorsun. Neden Eski Said vaziyetini değiştirdin? Neden mânevî mücahidîn-i İslâmiye tarzında hareket etmiyorsun?

El-Cevap: Eski Said ile mütefekkirîn kısmı, *felsefe-i beşeriyenin ve hikmet-i Avrupaiyenin düsturlarını* kısmen kabul edip, onların silâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar, bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım düsturlarını, fûnun-u müsbete suretinde lâyetezelzel teslim ediyorlar; o suretle, İslâmiyetin hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Adeta, kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyeti aşıyorlar, güya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyetin kıymetini bir derece tenzil etmek olduğundan, o mesleği terk ettim. Hem bilfiil gösterdim ki, İslâmiyetin esasları o kadar derindir ki, felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır. Otuzuncu Söz, Yirmi Dördüncü Mektup, Yirmi Dokuzuncu Söz bu hakikati burhanlarıyla ispat ederek göstermiştir. Eski meslekte, felsefeyi derin zannedip, ahkâm-ı İslâmiyeyi zâhirî telâkki edip, felsefenin dallarıyla bağlamakla durutmak ve muhafaza edilmek zannediliyordu. Hâlbuki felsefenin düsturlarının ne haddi var ki onlara yetişsin?!

Bu 7. İşaretin İzahı

Evet, Üstad Said Nursi'nin bu savunma refleksini bırakıp, hayat alanında, felsefede ve bilimde bu iki akıma karşı gerçekten alternatif olabilecek risaleler yazdığını görüyoruz. Üstad burada özellikle üç risalenin ismini zikrediyor.. 30. Söz ile Sosyolojide ve Psikolojide (1. Mebhas;) Kimya ve Fizikte (2. Mebhas); 24. Mektub ile Ontolojide ve Teolojide; 29. Söz ile Biyolojide ve Ruh-beden bütünlüğü konusunda birçok çare gösteriyor. Dindarların bunları geliştirmelerini bekliyor.

Emirdağ Lahikasında, Mehdiyet bahsinde: *Eğer beşer bütün bütün bozulmazsa ve vaktinden evvel Cenab-ı Hakk bir kıyameti koparmazsa; Mehdi, çok uzun tetkikat isteyen Risale-i Nurun ilmi hazırlıklarını kendine program yaparak nev-i beşeri **felsefe-i maddiye ve tabiiyye tasallutundan kurtaracak**, şeklinde bilimler konusunda yapacağımız elzem bir görevi bize gösteriyor..*

Burada bazı okuyucular ilk etapta Üstadın müsbet ilimleri eleştirdiğini anlayabilirler. Fakat durum kesinlikle öyle değildir. Muhakemat kitabı ve Yeni Said'in ilmî kitapları bu dediğimizin yüzlerce delilini gösteriyor. Bu Yedinci İşarete eleştirilen Avrupa'nın materyalist ve natüralist felsefesidir. Ve haksız olan bu felsefeye müsbet ilim nazarı ile bakıştır.

Evet, maalesef Avrupa Kilisesi de İslam Diyaneti de Evrim, Sosyoloji ve Antropoloji ve madde-ruh konusunda henüz materyalist Batı felsefesine alternatif oluşturacak bilgi ve veri tabanına sahip değiller. Alternatif bir varlık ve bilim anlayışını bilmiyorlar. Mağlubiyet psikolojisi içinde sadece savunmaya girişiyorlar. Hâlbuki Avrupa'da gelişen bilimlerin hiçbir verisini feda etmeden, dinin anlattığı bütün değerleri o çerçevede gösterebilirler. Savunma yerine bütün dünyayı ıslah edecek bir aydınlanmaya sebep olabilirler. Fakat dil, fen ve özgürce düşünce olmadığından, taassuptan kurtulamıyorlar. Çare bulanları da sapık ilan ediyorlar. Hâlbuki sadece bu bakış açısıyla kısa bir zaman içinde bütün dünya aydınlanabilir. Onun için rivayetlerde; Mehdi çok küçük bir hareketle bu ıslah işini becerecektir, denilmiş.

Bütün bunların kilit noktası ise, şu gelen iki kaideyi uygulamaktır:

Birincisi: Akıl ve nakil (başka bir tabir ile bilimlerin verileri ile vahyin verileri) tearuz ettiklerinde (zahiri olarak çeliştiklerinde) akıl esas alınır; nakil tevil edilir. Fakat o akıl akıl olsa gerek... (Muhakemat, Birinci Mukaddime)

Buradaki akıl ne? Mantığın temel ilkeleri değil mi? Yani Aristo mantığı değil mi? Aristo mantığıyla felsefesini karıştırmamak gerekir. Felsefesinde mesela Allah'ın Zat-ı İlahisinden gayrısını bilmesi ona naks arız olmasına neden olur diyor, bunu İbn-i Sina kabul etmiyor ve külli ve mutlak bir bilgiyle masivasını da bildiğini gösteriyor.

Buradaki dört temel terimin izahı şöyledir: Akıl burada insanın kendi ilimleri, mantığı ve müktesebatı ile kat'î olarak bildiği malumat demektir. Bu müktesebatın bedihiliğini sağlayan ve matematik kanunları ile çalışan insan beyninin çalışmasına akıl denildiği için; aklın sağladığı bedihî meselelere de akıl denilmiştir. *Nakil* ise, insanoğlunun naklettiği ve aktardığı İlahî bilgiler demektir. (**Hayır buradaki nakil, naslar demektir**) Bu İlahî bilgiler kâinatın akıldır. Gerçek manada bu iki akıl çelişmediğinden biz *tearuz* kelimesini zahiri çelişki diye çevirdik.. Zaten tearuz kelimesi terim olarak, yani tefsir ve hadis usullerinde sadece zahiri

çelişki manasında kullanılır. Nitekim *tevil* kelimesi, zahiren görünen bu çelişkiyi giderecek şekilde baştaki temel kurallara dayanarak, ayet ve hadisi baştaki (yani evvelindeki) asıl manasına yönlendirmek demektir.

O akıl, akıl olsa gerek.. O akıl, heves ve hevaya göre değil de mantık ve matematik kuralları ile çalışıyorsa; o akıl, insan nevinin akı ve duyguları demek olan fen ilimlerine göre işliyorsa; o akıl, insanı hayvanlıktan ve hissilikten çıkaran dil, fen ve özgür düşünce melekelerine sahip ise.. demektir.

[Bazıları, Bediüzzaman'ın Muhakematta söylediği bu kural, Mutezilenin kuralıdır diyorlar.. Fakat yanıılıyorlar.. Çünkü başta Fahreddin-i Razî, Eşarî ve Maturidî olmak üzere bütün Ehl-i Sünnet imamıları tevilden yanadırlar ve tevili kullanmışlardır. Tevile karşı olan Ehl-i Hadis, Müşebbihe, Mücessime ve bugünkü Selefilerdir. Evet, her konuda olduğu gibi; bu konuda da Ehl-i Sünnet, Mutezile ile Ehl-i Hadis ortasını bulmuş ve sırat-ı müstakimi esas almıştır.]

Sünni kelamcılar tarafından İlahi sıfatların ispatı tamamen akılla olmaktadır, naslarda (Ayet ve Hadiste) herhangi bir açık sıfat verilmemektedir)

İkincisi: *Bir insan; ilmen sabit olmuş kati bir meseleyi, dinî bilgilere aykırı görmesi, onun ahlaklığına ve aklını kullanmadığına işaret ettiği gibi; imanının da zayıf olduğunu ve henüz iman etmemiş bilinmezilerden olduğunu bildirir. Çünkü burhan-ı kat'i (kesin veriler ile) sabit olan bir şeyin, hak ve hakikat olan dine aykırı olduğuna ihtimal veren ve dine zarar gelecek diye korkan kişinin, beyninde ya bir bilinmezci gizlenmiş, kafasını karıştırıyor. Veya bir vesveseci kalbine kadar inebilmiş, kalbini kaydırıyor; ruhunu bozuyor. Veya kendisi dine yeniden müşteri olmuş, tenkit ile bakmak isteyen bir yabancısıdır.* (12. Mukaddimenin 1. Meselesi)

İlim ve Bilgi Mertebeleri: “Beyinde ilim (öğrenme) basamakları, hem değişiktir; hem birbiriyle iç içedir. Beyinde birbiri içinde mertebeler var. Her birisinin hükmü ve neticesi farklı.. İnsan önce hayal eder; buna tahayyül denilir. Sonra, hayal ettiği şeyin fotoğrafını çeker; buna da tasavvur denilir. Sonra karar verme, o şeyin doğru olup olmadığını düşünme aşaması gelir; buna taakkul (akletme) denilir. Akletmeden sonra zihin o şeyin doğruluğunu (eğer doğru görüyorsa) kabul eder; buna tasdik denilir. Eğer o şeyin doğruluğundan tam emin ise bu sefer o şeyin bilgisini kalbine koyar; buna iz'an denilir. Eğer başkasının da o şeyi bilmesini istiyorsa o şeyi bu sefer herkese gerekli görür; buna iltizam denilir.

Eğer o insanın inandığı şeyin birçok delili varsa ona inanmaya itikad denilir. Delili yoksa ona sadece iltizam denilir. Salâbet itikattan gelir; taassup iltizamdan kaynaklanır; uygulama isteği (imtisal) ise, izandan kaynaklanır. Tasdikten iltizam kaynaklanır; akletmede tarafsızlık olur; tasavvurun hiçbir özelliği (faydası veya zararı) yoktur. Hayal etmede ise, eğer kişinin onu toparlamaya gücü yoksa safsata ortaya çıkar.”⁹¹ (Lemeat)

Buradaki tasavvur ve hayal gibi verilere ilmin mertebeleri demek, terim olarak ilim dediğimiz ve ilme'l-yakin, ayne'l-yakin, hakka'l-yakin gibi üç mertebesi olan hakikat ile karıştırılma-

⁹¹ Sözler, Zehra Y. sh. 886

malıdır.. Evet, bu üç mertebeye sahip olan ilim hakikati, bu Lemaat'ta izah edildiği şekilde gerçekleşiyor. Mesela bir bilgi önce hayal etmek, bir şeyi hatırlamak, sonra onu tasavvur etmek, yani o şeyin ve mananın fotoğrafını zihinde düşünmek ile başlar.. Bu bilginin ilk basamağıdır. Bakın burada hayal ve tasavvur, terim manaları ile kullanılmamıştır. Çünkü terim olarak hayal ve hayalî şey, aslı astarı olmayan şey demektir. *Tasavvur* da terim olarak bir varlığın temel bir özelliğini ve o varlığa has ikinci bir özelliğini beraber kullanıp o şeye tanım yapmak demektir. Mesela insan için *O düşünen ve konuşan bir canlıdır* ifadesindeki gibi.. Bu gibi tanımlar sadece bilgi verir, tasdik manasında kesin bilgi vermezler. Bu manası ile tasavvurun karşıt manası tasdiktir. Bu ise kıyas ile yapılan muhakeme şekli demektir. Üstad, Mektubat isimli eserinde Risale-i Nur tasavvur değil; tasdiktir, derken bu ıstılahî manayı kastediyor. Demek ilmin mertebelerini anlatan bu parçada geçen *tasdik* kelimesi de terim manasında kullanılmış değildir.

İşte bu hakikati esas almayan Ali Ünal Bey, hayal ve tasavvuru hiç ilim saymamıştır, Mehmet Akmen kardeşimiz ise, o gibi basamakları hakiki ilim mertebesinde görmek ve göstermek istiyor.

25. 3. 2014
Bahaeddin Sağlam

Bir Hatırlatma: Yirmi senedir; Risale-i Nur'u okuduğu halde kendini klasik anlayıştan tam koparamayan bir kardeşimizle bu konuda yaptığımız bazı mailleri de bu bahse bir ek yapıyoruz:

Mehmet Akmen İle Mailler..

Epistemoloji ile ilgili olan yazı için tavsiye, tashih ve katkılarınızı bekliyorum..

Bahaeddin Sağlam

Selamun aleyküm; Tashih için bir hazırlık yapmıştım fakat bir problem çıktı ve hepsi silindi. O yüzden yazamadım. Fakat yazıyı hazırlayan kişiye de ki: Wordda ABC şeklinde bir yazı kontrol programı var. Onunla yazıdaki lafız tashihlerini rahatça yapabilir. Mana tashihi için uzun yazı lazım. Fakat can alıcı 3 şey diyebilirim: Attas konusunda, tanımadan ve 1-2 cümleyle hüküm veriyorsun. Bu da ilmî edebe yakışmaz. Ayrıca "âlim ve müçtehid" hadisi, Asr-ı Saadette "müçtehid lafzı" olmadığı için dediğin doğru gibi gözüküyor. Hadislerde genel ifade "tefakkuh" tur. İbn-i Abbas'a yapılan dua-yı Nebevi

اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّوْبِيلَ

Şeklinde. Bu da gösterir ki içtihadın ziyade tefakkuh ve te'vil, nübüvvet noktasında tercih sebebi... Alpaslan Ağabeyin kastı, şu manada olabilir: Bir mevzu hâkim olmadan devamlı o mevzuda içtihad eden, sonra kendi içtihadını kendisi çürüten bir müçtehid ile o mevzu hakikaten bilen, değişmez bir şekilde semavi bir

fetva çıkaran bir âlim kıyaslanırsa elbette böyle hakiki âlim yüz derece o müçtehidten daha kıymetlidir.. Son olarak da şunları diyeyim:

a) İlim ve hikmet farkını anlatmadan Onunla uyuşamazsın. Hem senin de anlattıkların havada kalır; kimseyi tatmin edemezsiniz.

b) Hem bil-kuvve ilim ve bilfiil ilim olan çekirdek-ağaç meseliyle her şeyi sunmazsan yine ikna ve tatmin edici olamazsınız.

c) 7. Şua'nın ilk bölümü ve 19 mertebesine göre "Kâinat, vücub-u vücud ve vahdete **şehadet kitabıdır**. "İkinci kısım ve 14 mertebesine göre" Kâinat, vahdet ve vücub-u vücud açısından **müşahede kitabıdır**." 7. Şua'da 2. kısma başlamadan gelen bir ara not var. Oraya bir bak.

d) 23. Söz'ün cep fenerli temsilinin karanlıklı kısmı, keşiftir; aydınlık kısmı, şuhuttur. Keşif, zahirden hakikate geçen bir ârifte olur; hayal gözü ile görmedir. Şuhut ise, hakikate erişen ve hakikati gören bir âlim, ârif ve âşık da olur. Keşif, kalb gözü ile görmedir. O temsile bakarsın.

e) Lemeatta Üstad yeterince ilim hakkında izah vermiş; meseleyi bitirmiş. Hatta o cep fenerli temsili Lemeatı yazarken görüyor. İşaratü'l-İcazda da mükemmel bir kalb tarifı var. O da akıl-kalb bağıni yeterince veriyor. Başka tesbite gerek yok.

Sizler Lemeatı ve Risale-i Nur'daki ilim bahislerini şerh etseniz ve Risale-i Nurun ruhuna aykırı fikir işin içine katmasanız, yeter diyorum. Zaten Üstad da Nur talebelerine bu vazifeyi vermiş.

Son söz, göreceksin mana-yı harfî bakışı bütün soruların çözüm ve çıkış noktasıdır. Zahirden hakikate geçmek, mana-yı harfî bakışıdır. Kudret içinde ilim ve iradeyi görmek, mana-yı harfî ve tevhiddir. Vesselam... Selam ve dua ile..

Kardeşin
Mehmet Akmen

Geçen akşam Faris Kaya ağabeyi CNN TÜRK'de Medresetüzzehra bahsinde *fen ve din ilimlerinin mezci (birleştirilmesi)*, sadece mana-yı harfî ile bakmaktır, ikisini beraber okutmak değildir, dedi.

Ben ona mailde: *Hayır, ehl-i fen, ilahiyatçılar kadar dini bilmeli, ilahiyatçılar da ehl-i fen kadar fenni bilmeli, ancak bu şekilde hurafeler ve şüpheler önüne geçebiliyoruz, Üstadın hedefi de bu seviyedir*, dedim.

Ceb feneri ise, insanın nefsanî, dünyevi akıl algısı ve tercihidir, düzen ve hakikatin şahitleri olan ilimler değildir. Şühud, şehadet, marifet ve benzeri nüanslı kelimelere dayanarak sağlıklı ve ilmî bir epistemoloji kuramazsın.. Nitekim Üstad bizzat kendisi o şühud ve işhad farkını sadece iki makam birbirinden ayrılсын, diye yazdığını ve arada önemli bir fark olmadığını söylüyor. Evet, birisi müşareke kalıbıdır, karşılıklı bir durumu bildirir; diğeri ise tek taraflı geçişli (mütaddi) bir fiildir.

Tevafuk oldu; ben iki saattir tashih yaptım. Tashihli halini gönderiyorum..
Selam, dua ve hürmet ile..

Bahaeddin Sağlam

Selamun aleyküm..

Faris Ağabeyi eleştirmen yersiz. Çünkü Üstad'ın dediğini dillendiriyor. Kapalı bırakmış olması mesele değil. Detaylıca anlatsa daha iyi olurdu ama belki başka bir taktiği vardır... Onun ifadesi olması gerekenin başlangıcıdır. Senin dediğin ise, kemal seviyesidir. Mükemmeliyetçilik sana bu eleştiriyi yaptırıyor. Mükemmeliyetçi olan kişi, gözü kemalde olduğu için cemali de görse eleştirir. İnşallah bu eleştirilerin sana oklar olarak geri dönmez.

"Ceb feneri de insanın nefsanî, dünyevi akıl algısı ve tercihidir, ilimler değildir." demişsin. Oysa Üstad bak ne diyor: O cep feneri ise, hodbin ve bildiğine itimad eden ve vahy-i semâvîyi dinlemeyen enâniyet-i insaniyedir... İşte, enâniyetine itimad eden, zulûmât-ı gaflete düşen, dalâlet karanlığına müptelâ olan adam, o vakıada evvelki halime benzer ki, o **cep feneri hükmünde nâkıs ve dalâlet-âlûd malûmatla**,

Demek ki cep feneri, gerçeği, dışı ve içi ile göremeyen, kuşatamayan, eksik ve yetersiz olan, kişiyi karanlıklarda bırakan bilgi kırıntıları manasına geliyor... Sen nasıl "akıl, akıl olsa gerek" kısmını; aklın getirdiği şeyler de akıl sayılır, diye yorumlamışsın. Hâlbuki Üstad, enaniyeti ve enaniyetin meyvesi olan bilgileri enaniyet ve cep feneri olarak sunuyor. Meas-selam we'l-hürmet..

Mehmet Akmen

Eğer mesele imanı kurtarmak ve inançlı bir kitle oluşturmak ise, Faris ağabeyin dediği yeterlidir. Fakat mesele Medresetüzzehra ve ilim noktasında asrın ihtiyaçlarına cevap vermek ise, işin hakikati o değildir.

Enaniyet-i insaniye ile hakikatin tespitleri olan ilimleri bir görmek yanlıştır. Her şeyi ehl-i küfre bıraktıran bir tembelliktir. Bu farkı anla.. Gerisi senin dediğin gibi olsun..

Bahaeddin Sağlam

Enaniyet ile meselelerin çözülebileceğini Üstad reddediyor, tecrübelerime dayanarak ben de reddediyorum. Vahye tabi olmayan akıl, hakkı göremez, ihata edemez; fikirleri tahmin, tahayyül, tasavvurdan öteye geçemez.

Şahsen Kur'anın hakkıyla okunması neticesinde haklı ve hakikatli bir irfan, hikmet ve ilim elde edileceğini düşünüyorum. Allah yavaş yavaş gösteriyor da. Fakat sağlıklı bir Kur'an an-

layışı için, kudsi hikmet ve ilim için sağlıklı bir kalb sahibi olmak gerektiğini Üstad Katre'de söylediği gibi Kur'anın kendisi de buna işaret ediyor.

Üstad'ın dediği gibi Risale-i Nurlar vasıtasıyla Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyanın daire-i kudsiyesine girmek lazım... Bu da hemen olmuyor. Allah kalemini, kılıç etsin. Selam ve hürmetlerimle..

Kardeşin
Mehmet Akmen

30. Sözde; enaniyet ve felsefeye karşı Üstad, Peygamberlik mesleğini ve onun temel yöntemi olan ilim ve tahkik yolunu gösteriyor. Dolayısıyla nev-i beşerin önemli bir mucizesi olan ilmî hakikatlere enaniyet demek hakkımız yoktur. Ayrıca ilmin illa da enaniyet tarzında olması gerekmez.

Kur'an, Karun için ilme rağmen o yolunu şaşırdı, diyor. Ve Ancak âlimler, Allah'ı gereği gibi bilip saygı duyabilirler, diye ilmi tebcil ediyor. Zanna tabi olmak müşrikliğin en birinci özelliğidir. Bugünkü Müslümanların malumatı zann ve tasavvurdan öteye geçemediği için bu ahlakî sefaleti yaşıyoruz. Sakın tasavvurlara ilim deme. Bir de bu tasavvurlar efendim Kur'ana dayalıdır, de deme..

Bu kardeşin de 30 sene boyunca kati olarak gördü ki: Dil, fen ve özgür düşünce olmadan Kur'andan yapılan istihraçlar vehim ve zann mertebesini geçemiyor. İnşallah bugün ilim ile ilgili bazı müfredatın tanımlarını yazacağım.. Selam ve hürmet ile..

Bahaeddin Sağlam

"Zanna tabi olmak müşrikliğin en birinci hassiyetidir; bugünkü müslümanların malumatı zann ve tasavvurdan öteye geçemediği için bu ahlaki sefaleti yaşıyoruz. Sakın tasavvurlara ilim deme, bir de bu tasavvurlar efendim kurana dayalıdır, de deme.. "

Bu cümle, mantık olarak yanlıştır.. Çünkü Müslümanların dinî tasavvurları, sağdan soldan girenler olmakla beraber genel olarak Kur'ana dayanır. O yüzden tamamıyla Kur'an dışıdır, denilemez.

Tasavvur, ilmin meratibindendir.. (Lemeat) Fakat mantık usulünce ilim sayılan *tasdik*'ten aşağıdır. Üstad tasavvur seviyesindeki ilme, *marifet* diyor. (7. Şua) Hatırlarsan; Ali Ünal'ı, "Tahayyülü ilim saymıyor. Oysa Üstad ilimden sayıyor" diye eleştirmiştin. Şimdi aynı hatayı sen yapıyorsun. Selam ile..

Mehmet Akmen

Küçük bir ilave: İbn Arabici olduğu iddia edilen Attas meselesi için de bir not gönderiyorum.. Diğer itirazlarının cevapları gönderdiğim makalelerde fazlası ile var olduğundan, tekrar ve israf olmasın, diye bir daha yazmıyorum..

Bir Not: Sen, beni Attas konusunda suçluyorsun.. Fakat Araplarda ehl-i tarik özellikle âlim kesimi, epistemolojide çoğunlukla Selefidirler. İhvanda görüldüğü gibi.. Epistemolojide diyor. Çünkü siyasi olarak Selefî değiller.. Siyasette onlardan nefret ederler. Yazıyı tashih yaparken bu meseleyi biraz daha açtım.. Bakarsın..

Bahaeddin Sağlam

Selâmun aleykum... Usul yazısında; lafız tashihleri var... Mana tashihleri de var:

- Aşağıdaki metni şerh edişin, şerhin metinde kastedilen ile uymuyor. Yazdıkların senin anlamak istediklerindir. Üstad "Kıssadan gaye hissedir; hissene bak. Kıssaya odaklanma" diyor. Bu, kıssanın varlığını reddetmez; sadece kıssayı misal olarak gösterir. İfade edilmek istenen mana için bir model olarak yaşanmış vakayı sunar. Bu demek değildir ki, bunlar yaşanmadı. Madem Kur'an Kitab-ı Mübin'den gelmiş ve madem Kitab-ı Mübin kader değil, kaza kitabıdır. O halde Kur'anın anlattığı meseleler yaşanmamış ve yaşanmayacak demek, Kur'an ve Kitab-ı Mübin bağını bilmemeyi gösterir. Kur'anın olabileceklerle işi yoktur. Kur'an olmuş, olanı ve olacak olanı anlatır. Yoksa kalplerde itminan hâsıl edemez; insana emniyet veremez. Bu gözle aşağıya bak:

2. Kaide: Dinî metinlerin dış anlamlarını esas alanları şaşırtan bir sebep de: Kıssanın (olay olarak anlatılan metnin) hisse (o metinden alınacak dersin manası) ile karıştırılmasıdır.. İkinin aynı anda olduklarını sanmaktır. Ayrıca mukaddimenin (konuya girişin) ana maksat ile maddeten ve zaman olarak bir ve bir anda olmuş olduklarını sanmaktır.

- Sayfa 13'te şu paragrafta birçok paragraf içi çelişki vardır: "Çünkü terim olarak hayal ve hayalî şey, aslı astarı olmayan şey demektir. Tasavvur da terim olarak bir varlığın temel bir özelliğini ve o varlığa has ikinci bir özelliğini beraber kullanıp o şeye tanım yapmak demektir. Mesela insan için O düşünen ve konuşan bir canlıdır ifadesindeki gibi.. Bu gibi tanımlar sadece bilgi verir, tasdik manasında kesin bilgi vermezler. Bu manası ile tasavvurun karşıt manası tasdiktir. Bu ise kıyas ile yapılan muhakeme şekli demektir. Üstad, Mektubat isimli eserinde Risale-i Nur tasavvur değil; tasdiktir, derken bu ıstılahî manayı kastediyor. Demek ilmin mertebelerini anlatan bu parçada geçen tasdik kelimesi de terim manasında kullanılmış değildir."

Oysa 7. Şua'da bir mevzuda tanım yapacak seviyede onu bilmeye "marifet" ve "tasavvur" derken; o meseleyi hakikatiyle ispat edecek şekilde kesin bilmeye "ilim" ve "tasdik" diyor. Tasdikin bürhana dayandığını da bildiriyor. Ayrıca madem bu bahis, "meratib-i ilim"dir. Ve madem bu bahis, epistemoloji açısından ilim-dimağ ilişkisini bildiriyor. O halde epistemoloji ilmi açısından ve usul-u ilim ve din noktasından bu bölümdeki her bir tabir bir ıstılahtır ve terimdir. Bunların birer terim olduğunu bilmeyen şu ifadeyi nasıl doğru şekilde anlayabilir: "Hakka iz'an ve hakikati tasdikte" (24. Söz, 2. Dal) Hak ve hakikati ve farklarını; iz'an ve tasdiki ve farklarını terim olarak bilmeyen ve bilemeyen bunları ilmî noktada anlayamaz. Hatta bu ilim mertebesi bahsini Üstad "İman-İslamiyet"e ve farklarına işarette de kullanıyor. "İman,

iz'andır; İslam, iltizamdır" diyor. (9. Mektub) Bu şekilde bir izah, dinin ilim üzerine kurulu bir sistem olduğunu mükemmel şekilde bildiriyor.

NOT: Risaleleri 20 senedir okumuyorum. Zaten yaşıam 33... Ailem de dinden uzak. Nerden Nur alacağım? Keşke bilebilsek ve okusaydık. Düzenli okumam, 14 senedir. Ciddi okumam ise, 11 senedir.

Yazı Muhakemat'ın genel bir bakış açısını sunmuş. Bu noktadan iyi olmuş. Ufak tefek eksikleri var. Onlar da düzelirse Allah'ın izniyle iyi hizmet edebilir. Allah razı olsun. Kalemin kılıç olsun. Muhakematın her bölümüne bakıp okuyamadım. O yüzden tashih mükemmel şekilde olmadı. Bu da böyle olsun.

Selam ve hürmetlerimle
Kardeşin
Mehmet Akmen

Tashihler için sonsuz teşekkürler..

Fakat üç noktada sana bir tashih gerekiyor. **Evvela:** Ben bu yazıda kıssaların tarihi yönüne hiç değinmemişim. Dolayısı ile itiraza gerek yok.. **Saniyen:** İstilah bir yerde bir sefer kullanılmak ile oluşmaz. O uzun zaman içinde belli ilimler için kullanılmak ile kendi kendine oluşur. **Salisen:** Bakacağım ama tilmiz, burada çırak demektir, en azından Üstad o manada kullanıyor. yani mutlak taklid manasında.. Selam, dua ve hürmetler.

Bahaeddin Sağlam

Selamun aleykum..

İstilah noktası için, mantık ilmine göre tasdik ve tasavvur, birer ıstılahtır. Üstad 7. Şua'da bunu söylüyor. Bu aleni bir hadise... Ta'likatta da bu var. Mantık ilminin ilim mertebeleri bahsi var. Bu mertebelerin hükümleri kısmı da var. Bunun en bariz delili "Vesvese Risalesi"... Üstad, meratib-i ilim ile vesvese meselesini, usul noktasında çözmüş ve halletmiş. O yüzden Lemeattaki tahayyül de tasavvur da, tasdik de, iz'an da birer ıstılahtır. Faraza bu ıstilahtan bilinmiyor olsun. Yine sorun değil. Çünkü bir çok ıstilahtan tabir, Jung'un "arketip" tabiri gibi, kâşifiyle başlar ve yayılır. Üstad da demiyor mu, "Risale-i Nur yüze yakın din tılsımının kâşifidir." O halde bize düşen, bu ıstilahları, Külliyyatta kullanıldığı manaları ile tarif edip, sonra da Üstad'ın keşfini yaptığı ve hallettiği meseleleri şerh etmektir. Selam ve dua ile

Kardeşin
Mehmet Akmen

Üstadın tasavvuru marifet olarak kullanması, zaten mantıkdaki ıstilahtan göredir. Çünkü bu ıstilahtan göre tasavvura, tarif yani hadd denilir. Dolayısı ile tasavvur marifet olur. Ama Lemeattaki yerde ise sadece sözlük manası ile kullanılmıştır. Yani bir şeyin suretini ve fo-

toğrafını çekmek manasında... Dikkat et, sen zekisin bu nüansı görürsün.. Demek ıstılah kavramı ile ilgili tekellüflü izahın yersizdir..

Selam ve hürmet ile..

Bahaeddin Sağlam

Mal ve meta tabirinin bilinen lügat manası var. Fakat bu manası ile mal ve meta, İktisad ilmi noktasında birer ıstılahtır. O yüzden, İktisadda önce mal tanımı yapılır, sonra "dayanıklı, dayanıksız" mallar gibi mal çeşitleriyle mal tasnifleri yapılır. Onların hepsi de, İktisad ilmi noktasında birer ıstılah olur.

Hatta bilirsin bazen bir kelime farklı yönleri ile farklı ilim dallarında birer ıstılah da olabilir. Mesela "inzal"... Tıp ilminde, felç; fıkıhta, cima sonrası hal; kelim ilminde, vahyin gelişi gibi manaları bize bildirir... Hepsi de ıstılahtır. Bu noktadan kelim ilmi ve mantık noktasında, tahayyül-tasavvur-taakkul-tasdik-iz'an-iltizam-itikad birer ilmî tabirdir ve ıstılahtır. Bunu Üstad söylüyor. Vesvese Risalesine bakınca bu rahatça görünüyor. Dikkat edersen Üstad, faraziye ve tevehhümü ilim mertebesi olarak hiç saymıyor. Fakat tahayyülü ilk adım olarak gösteriyor. Yani bir mevzuda hayalinde herhangi bir şey yoksa sen o mevzuda zifiri karanlık-tasın diyor.

Mehmet Akmen

İstılah manası genelde kelimenin sözlük manasından farklı olur. Ve bir ilim dalında birçok insan tarafından aynı manada kullanılır. Arketip de böyle oluşmuş. Sadece Freud ve Jung farklı olarak izah getirmişlerdir. Fark da sadece alan itibarı ile.

Burada yani Lemeatta ve Vesvese Risalesinde ise, bu tasavvur kelimesi, zaten yüzde yüz sözlük manası ile.

Bahaeddin Sağlam

Evrin Ağacı Heyeti İle Mailler

Sitenize baktım, gerçeklik ve bilim namına hepinizi tebrik ediyorum. Sizin bu aydınlatıcı hamlenizde işin sadece edebi ve dini yorumlar kısmı eksik; eğer bu noktada literatürü aydınlatırsak evrimsel verilere karşı kimse kalmaz.

Bende bu konuda beş on yazı var. Ayrıca bir kitap çalışmasını da yürütüyorum, oğlum ODTÜ mezunu.. Sakın beni, ezberci ve bilimden hatta sağlıklı düşünceden yoksun diğer dindarlarla kıyas etmeyin.

Bahaeddin Sağlam

Merhabalar,

Edebi ve dini içerikli makalenizi okuduk. Ancak bunların bilimsel yönü olmadığını sanıyoruz ki iddia etmeyeceksiniz. Burada anlatılanlar, binlerce yıl önce yazılmış tekil metinlerin günümüz bilimine zoraki uyarlamalarından ibarettir. Bu hoş bir çabadır ve yapılmalıdır, zira yazınızda dediğiniz gibi, din ile bilimin buluşması açısından cahillerin gözünü açmaya yarayacaktır. Ancak bunların bilim için hiçbir değeri yoktur. Zira bilimsel bir argüman olarak sizin bu yorumlarınız ileri sürülemez. Veya bu kitapları, bu şekilde keşiflerin üzerine keşifleri açıklamak için kullanılabiliyormuş gibi lanse etmenin bilime bir faydası ya da katkısı yoktur. Örneğin, bu "kutsal" kitapları bu makalenizde yaptığınız gibi yorumlayarak, gelecekte keşfedilecek ancak şimdilik hakkında hiçbir fikir sahibi olmadığımız bir veri elde edebilir misiniz? Sonuçta kromozomlardan bahsetmişsiniz, ancak bunlar kromozom sayılarının keşfinden sonra, rakamların "ebcedi değeri"nden çıkılarak yapılan yakıştırmalar. Herhangi bir anlam ifade etmiyor. Örneğin Down sendromlu insanlar bu metne göre "Adem" (insan) sayılmıyorlar mı? Onlarda kromozom fazlası bulunuyor?

Metinle ilgili sayısız hata ve açık ileri sürebiliriz ancak bunu yapmayacağız, zira dediğimiz gibi bunun bilime ve bize herhangi bir faydası yok. Çabanız güzel ve takdir edilebilir bazı çevrelerce. Ancak Evrim Ağacı olarak bilimin bu tip uğraşlara yer vermeyeceğini ve bu uğraşlardan fayda elde etmeyeceğini söylemek durumundayız.

Şimdi, muhtemelen bize bin bir türlü bu anlattıklarınızın bilimle uyduğunu ve bilimin argümanlarını desteklediklerini anlatacaksınız. Ancak bize anlatmayınız. Bildiğiniz üzere bilim böyle işlemez. Science ve Nature gibi dergilere başvurarak uluslararası hakemlerce makalelerinizi kontrol ettirebilirsiniz. Eğer bilimsel bir değer bulacak olurlarsa, elbette ki yayınlacaklardır.

Lütfen açıklamalarımızı yanlış anlamayınız. Evrim Ağacı'nın edebi veya dini herhangi bir içeriğe ihtiyacı olduğunu düşünmüyoruz.

Paylaşımınız için teşekkür ederiz.

İyi günler.

Evrin Ağacı

Evrin Ağacı Heyetine

Ben ***âdem ve havva kavramı*** isimli yazıyı fiziki, kimyevi veya biyolojik bilimsel bir veri oluştursun, diye göndermedim. Sadece sizin bilimsel çalışmalarınızın önündeki engelleri aşmanız için gönderdim.

Bu yazım için bilimsel değildir, diyorsunuz. Evet, fen ilimleri açısından bilimsel değil; fakat dil, antropoloji ve metaforların çözümü açısından yüzde yüz bilimseldir.

Madem bilim yolunda aşkla çalışıyorsunuz. Bilim dallarına ***edebiyat, ontoloji*** ve farklı ***felsefi*** çalışmaları da katın ki, insanlık gemisini gerçeklik limanına götüresiniz.

Kesinlikle söyleyeyim; dindarların dil, antropolojik ve edebi verileri görmeyip saçma bir inanç ortaya koyduğu kadar, siz kardeşlerimin potansiyel verileri kör ve bilinçsiz rastlantıya delil yapmanız da yanlıştır.

Varlıkta, fenlerde, hayatta ve sizin şimdiki mevcut konumunuzda sonsuz bilince dikkat edin. Bunu atlarsanız başarılı olamazsınız.

Başkalarının yanlışı sizin yanlış yapmanıza sebep olmasın. Ayrıca varlığın ve hayatın bütün süreçleri kendine göre güzeldir. Evrimleşmek yeni bir varoluş görevini üstlenmektir. Çocukluk, ergenlik ve ihtiyarlık gibi.. Evrimleşmek, eski aşamaların kötü veya çirkin olduğuna delil olamaz. Bu konuda söyleyecek çok sözümüz var.

Evet, bazı inanç verileri ve mesela varlıktaki bu sonsuz bilinç, soyut ve sonsuz olduğundan bilimsel çerçeve içine girmiyor. Fakat çerçevelenemediğinden bizim bu gerçekliğin varlığını inkâr etmemizi gerektirmez.

Down Sendromu gibi istisnai durumlardan yola çıkarak bu sonsuz bilinç inkâr edilemez. Çünkü bu istisnai durumların da bilmediğimiz birçok faydaları oluyor. Veya başka şekillerde telafi ediliyor.

Unutmayın; sizin bu fedakârane niyetiniz ve girişiminiz dahi soyut ve sonsuzdur. İçinizdeki sonsuz bir bilincin, gerçekliğin güzelliğini arama aşkıdır. Evet, bazı gerçekler ölçülemeyecek, avuca sığmayacak kadar sonsuzdurlar.

Her şeye rağmen ilginiz için sonsuz teşekkürler.. Bu vesileyle 2. bir yazıyı dahi siz fedakâr kardeşlerime gönderiyorum.

Son Bir Hatırlatma:

Varlık sistemi, sibernetik ve entegre olarak çalıştığı için varoluşun birinci ilkesi sayılabilen ***değişim ve gelişim*** yasası bütün sistemin onayını aldıktan sonra işliyor. Dolayısıyla olguların yararlılık ilkesi, bütün sisteme hatta geçmiş ve geleceğiyle ayrı ayrı varlıklara göre değerlendirilmeli.

Evet, fenler insanlığın gözü kulağıdır. Fakat unutmayın ki insanlık sadece fenlerden ibaret değildir.

Bahaeddin Sağlam

Yorul Grup İle Mailler

Yaratılış diyorum. çünkü dinsizler en çok bu konuda dine saldırıyorlar..
Binler selam ve hürmet ile.. Ve müzakere etmek dileği ile..

Bahaeddin SAĞLAM

Öncelikle şunu belirteyim ki; Tevrat'ın tahrif olmadığını iddia edenlere, bizzat Tevrat'tan delil var mıdır? Eğer değiştiyse, Kur'an'da neden Yahudilere ve Hristiyanlara, Tevrat ve İncil ile hükmetmeleri emri vardır?

Sorunun Detayı

Tevrat'ın tahrif olmadığını iddia edenlere, bizzat Tevrat'tan delil var mıdır? Eğer değiştiyse, Kur'an'da neden Yahudilere ve Hristiyanlara, Tevrat ve İncil ile hükmetmeleri emri vardır?

Değerli kardeşimiz;

Bu gün elimizde bulunan Tevrat'ın tahrif edildiğine dair deliller pek çoktur. Hz. Mûsâ'nın levhalar şeklinde aldığı ve yahûdilere dikte ettirdiği Tevrat, bugün elimizde bulunan Tevrat'ın aynısı değildir.

Tevrat, Hz. Mûsâ'ya indiği halde, bugün elimizde bulunan **Tevrat, Hz. Mûsâ'nın mezarından** bahsetmekte, hatta Hz. Mûsâ'nın **mezarının kaybolduğundan** söz etmektedir. Tevrat'ın bu konudaki ifadeleri aynen şöyledir: “Ve Rabbin sözüne göre, Rabbin kulu **Mûsâ orada, Moab diyarında öldü.** Ve Moab diyarında Beyt-peor karşısındaki derede onu **gömdü.** Fakat bugüne kadar kimse onun kabrini bilmez. Ve Mûsâ öldüğü zaman yüz yirmi yaşında idi; gözü zayıflamadı ve kuvveti eksilmedi. Ve İsrâiloğulları Moab ovasında otuz gün **Mûsâ'ya ağıladılar. Ve Mûsâ için yas ağlama günleri tamam oldu.**” (Kitab-ı Mukaddes, Tesniye 34/5-8)

Bu ifadelerin sonradan Tevrat'a ilâve edildiği açıktır. Halbuki Tevrat'tanmış gibi nakledilmektedir.

İsrâiloğullarının peygamberlerine Allah tarafından indirilen Tevrat'ı, Kur'an tasdik eder. Tevrat'ı bir **nur ve öğüt** (Enbiyâ, 21/48), **hidâyet kaynağı** (İsrâ 17/2), **bir hidâyet ve rahmet** (Kasas, 28/43) olarak vasıflandırır. Buna karşılık Kur'an, Tevrat'ın tahrif edildiğini de haber verir. Onlar Kitabı **elleriyle yazıp “bu Allah katındandır” diye yalan** söylemektedirler. (Bakara, 2/79) **Allah'ın kelâmını değiştirmektedirler.** (Bakara, 2/59, 75) **Kelimeleri konuldukları anlamlardan çıkarmaktadırlar.** (Nisâ, 4/46; Mâide, 5/13, 41; A'râf, 7/162) **Vahyi gizlemektedirler.** (Bakara, 2/159, 174; Mâide, 5/15; En'am, 6/91) Vahyi ciddi muhafaza etmeyip **unutulmaya terk** etmektedirler. (Mâide, 5/13-14)

İsrâiloğullarının kitaplarını tahrif ettiğini bizzat Tevrat'ın kendisi itiraf ederek, Yeremya peygamberin dilinden şöyle söyler: "Allah'ımızın sözlerini değiştirdiniz." (Yeremya, 23/36)

Tevrat'ın tahrif edildiğini anlamak için derin bir araştırma yapmaya ihtiyaç yoktur. Tevrat satırları arasında yapılacak kısa bir gezinti, bu kitabın tahrifine dair birçok örneği gözler önüne serecektir. Tevrat'ta Allah'a oğul isnâd edilir. (Tekvin, 6/2; Mezmurlar, 2/7) Allah'ın, yiyip bitiren bir ateş olduğu ifade edilir. (Tesniye, 4/24) Allah'a yorgunluk isnâd edilir. (Tekvin, 2/2) Allah'ın, Hz. Yakub'la güreşip ona yenildiği gibi komik hikâyeler aktarılır. (Tekvin, 32/28)

İftira edilen sadece Allah değildir. Onun **peygamberleri de türlü iftiralara uğrar** Tevrat'ta, Hz. Âdem, Allah'ın dilinden ilâhlaşmış biri gibi tanıtılarak hem Allah'a hem Âdem'e iftira edilir: "İşte Âdem **iyiyi ve kötüyü bilmekte bizden birisi** gibi oldu." (Tekvin, 3/22-23) Hz. Nuh'a **içki içiren kızlarının onunla zina ettikleri ve öz kızlarının bu peygamberden hamile kaldığı** söylenir. (Tekvin, 19/30-36) Yine aynı peygambere yapılan bir başka çirkin isnat da torunu Ken'an tarafından **sarhoşken tecavüze uğradığıdır**. (Tekvin, 9/20-25) Hz. İbrahim de Tevrat'taki iftiralarından payını alır. Bu yüce peygamber, **hanımı Sâra'yı kendi elleriyle Firavun'a peşkeş çeken** biri olarak gösterilir. (Tekvin, 12/14-19)

Hz. Yakub, **Allah'a başkaldıran ve onu azarlayan** biri olarak gösterilir. (Sayılar, 11/10-15) Hz. Harun, Tevrat'a göre **altın buzağı putunu yapıp buna tapılmasını emreden** biridir. (Çıkış, 32/1-5; 24, 35) Hz. Dâvud, **Uriya adlı bir komutanının hanımıyla zina eden**, ondan gayri meşru çocuk sahibi olan ve onunla evlenmek için kocası Uriya'ya komplo kurarak öldürten bir zorba olarak takdim edilir. (II. Samuel, 11/2-27) Hz. Süleyman, hanımlarından putperest olanların oyununa gelerek **puta tapan** biri olarak gösterilir. (Krallar, 11/4) Yine aynı peygamberin ağzından şuh ve müstehcen şiirler verilir. (Neşideler Neşidesi, 1/1-4)

İsrâiloğullarının peygamberlerine önce çamur atıp sonra onu kutsal kitaplarına geçirmelerini Kur'an şiddetle yerer. Tevrat'ta yer alan peygamberlerden birçoğu Kur'an'da da yer alır. Ancak Kur'an, kendisinde adı geçen hiç bir peygamber hakkında onların peygamberlik **şeref ve haysiyetiyle bağdaşmayacak hiçbir rivayete** yer vermez. Üstelik, Tevrat'ta iftiraya uğrayan kimi isimleri de aklar. Bunlardan biri Tevrat'ta puta tapmakla ithamedilen Hz. Hârun'dur. Kur'an, olayın doğrusunu vererek, **Hz. Hârun'un putçu yahudilere engel olmaya kalktığını**, lâkin buna güç yetiremediğini aktarır. (A'râf, 7/150; Tâhâ, 20/90-94) Tevrat'ta iftira edilip de Kur'an'ın akladığı İsrâiloğulları peygamberlerinden biri de Süleyman peygamberdir. Tahrif edilmiş Tevrat'ta sırf boy asabiyeti uğruna Hz. Süleyman, küfre düşen ve putperest olan biri olarak lanse edilir. (I. Krallar, 11/5, 9) Kur'an ise, yahudilerin bu iftirasını **"Onlar, şeytanların uydurdukları sözlere uydular"** diye reddederek. Hz. Süleyman'ı **"Süleyman kâfir olmadı, lâkin (onu tekfir eden) şeytanlar kâfir oldu"** ifadesiyle aklar. (Bakara, 2/102)

Ayrıca yaratılış kıssası, Âdem kıssası, Nuh kavmi ve kıssası, Lût kavmi ve kıssası, Kur'an'da, Tevrat'ta geçtiği gibi yalan yanlış değil; doğru ve nübüvvet makamına yakışmayacak isnat ve iftiralarından uzak bir biçimde anlatılır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, **Kur'an'ın kendinden önceki kitapları doğrulaması, bugün elimizde mevcut olan Tevrat ve İncil'i doğrulaması anlamına gelemmez**. Kaldı ki, bu hal-leriyle onları doğrulaması bile, onların bugün de geçerli oldukları ve onlarla amel edenlerin kurtuluşa erecekleri demek değildir. Çünkü geçmiş kitaplar, dönemlerini doldurmuş ve Kur'an'la yürürlükten kaldırılmışlardır.

Bugünkü Tevrat ve İncil'e Uymanın Hükümü

Tevrat ve İncil tahrif edildiklerine göre Kur'ân-ı Kerim'in, yahûdilerin kendi aralarında Tevrat'la hükmetmelerini istemesini nasıl izah edebiliriz? Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyruluyor: “İçinde Allah'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında dururken seni nasıl hakem yapıyorlar da sonra (senin verdiği hüküm, işlerine gelmeyince) dönüyorlar?” (Mâide, 5/43) Hristiyanlar hakkında da şöyle buyruluyor: “İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiğiyle hükmetsinler. Allah'ın indirdiğiyle hükmetmeyenler fâsıkların ta kendisidir (onlar yoldan çıkmışlardır).” (Mâide, 5/47)

Bu ifâdeler, ne Tevrat ve İncil'in tahrif edilmediklerini ve ne de onlarla amel edenlerin ebedî kurtuluşa ereceklerini gösterir.

Âyetleri siyâkı içerisinde değerlendirmemiz gerekir. Bu âyetlerden önceki âyetlerde yahûdilerden samimiyyetsiz bazı kimselerin muhâkeme olmak üzere Peygamberimiz'e mürâcaat etme isteğinde olduklarından bahsedilir. Bunlara yine yahûdilerden, **“Muhammed size şöyle derse hükmünü kabuledin, değilse hükmünü kabul etmeyin”** diye birtakım telkinlerde bulunanlar vardır. Yüce Allah onların samimi olmadıklarını vurguladıktan sonra Peygamberimizi, onları muhâkeme etme konusunda serbest bırakmaktadır: **“İstersen aralarında hükmeder, istersen hükmetmezsin. Ama hükmedecek olursan adâletle hükmet”** demektedir.

Yukarıya alınıladığımız âyetlerden yahûdilerle ilgili olanında hüküm konusunda tereddütleri var; istedikleri şekilde hükmedersen kabul edecekler, değilse kabul etmeyecekler. Yahûdi olduklarına göre kendi kitaplarına uysunlar, onunla hükmetsinler. Ama, aslında onlar ona da samimi inanmıyorlar ya!

Görüldüğü gibi âyet özel bir durumu anlatmaktadır. Muhâkeme olmak üzere geldikleri meseleyle ilgili Tevrat'taki hüküm, tahrif edilmemiş hükümlerdendir. Âyet bu özel durumu anlatmakla birlikte, her zaman geçerli olan **hukukî bir kaideyi** de söz konusu etmektedir. Şöyle ki: **İslâm'ın hâkim olduğu bölgelerde yaşayan yahûdi ve hristiyanlar, kendi aralarında cereyan eden meselelerde, dilerlerse müslüman mahkemelere mürâcaat eder ve İslâmî hükümlerle muhâkeme olurlar; dilerlerse kendi kitaplarıyla, yani Tevrat ve İncil'le muhâkeme olurlar.** Bu, onların tabî bir hakkıdır. Yalnız bu konuda değil; diğer hususlarda da Kur'an, “insan haklarını” gözetir. Değişik inanç sahiplerine baskı yapmaz. Kendi aralarında inançları uyarınca muhâkeme olmalarına müsâade eder.

Hristiyanların İncil ile hükmetmelerini bildiren âyet de, aynı şekilde hristiyanların kendi aralarında İncil ile muhâkeme olmalarına müsâadenin bulunduğunu, bunun, onların tabî bir hakkı olduğunu bildirmektedir. İslâm, inanç konusunda kimseyi zorlamaz. Zor kullanarak “şu dini terkedip şuna uyacaksın!” demez. Tanıdığı bu inanç hürriyetinin bir gereği olarak da, her din mensubunu, kendi dininin emir ve yasaklarına uymakta serbest bırakır, hatta kendi dinine göre muhâkeme olmak isterse bu konuda ona yardımcı olur. Değilse, inanç hürriyetinin bir anlamı kalmaz.

Eğer bu âyetler, mevcut Tevrat ya da İncil'e uymanın Allah'ın bir emri olduğunu ve onlara uymanın ebedî kurtuluşu sağlayacağını anlatmış olsaydı, Peygamberimiz (s.a.s.) onları İslâm'a dâvet etmezdi.

Ayrıca Tevrat ve İncil tahrife uğramamış olsalardı bile, yine onlara uymak ebedî kurtuluşu sağlamazdı. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Andolsun, senden önce de rasuller/elçiler gönderdik ve onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiçbir peygamber bir âyet (mûcize) getiremezdi. Her ecelin kitabı vardır. Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır; Ummu'l-Kitab O'nun katındadır.” (Ra'd, 13/38-39)

“Her ecelin kitabı vardır.” Yani her dönem için bir şeriat vardır. O dönemde o şeriatın hükümleri geçerlidir ve o dönemde o şeriate uyma zorunluluğu vardır. O dönem geçtikten sonra Allah o şeriatı yürürlükten kaldırır ve başkasını onun yerine yürürlüğe koyar.

Peygamberimiz Muhammed (s.a.s.)'in gelişinden sonraki dönem, artık Kur'an'ın dönemidir. Diğer kitaplar ecellerini doldurmuş ve yürürlükten kaldırılmışlardır. Ayrıca, Hz.Muhammed (s.a.s.)'i peygamber olarak kabul edip onun getirdiklerine uymak, Tevrat'ın da İncil'in de emirlerinin bir gereğidir. Çünkü her iki kitap da Hz. Muhammed (s.a.s.)'in geleceğini haber vermişlerdir.

Tevrat'ın Tesniye bölümünde şöyle denilmektedir: “Onlar için kardeşleri arasında senin gibi **peygamber çıkaracağım** ve sözlerimi onun ağzına koyacağım ve onlara emredeceğim her şeyi onlara söyleyecek. Ve vâki olacak ki, **benim isimle söyleyeceği sözlerimi dinlemeyecek adamdan ben intikam alacağım**. O peygamber benim ona emretmediğim hiçbir sözü kendiliğinden söylemeyecektir. Çünkü böyle bir davranışın ne kadar ağır olduğunu o peygamber kesin olarak bilir.” (Kitab-ı Mukaddes, Tesniye, 18/18-20)

Yine aynı bölümde şöyle denilmektedir: “Beni ilâh olmayan şeylerle kışkırtmak ve aslı asırtarı olmayan şeylere tapmakla öfkeli olmak istediler. Ben de **kavimlerinden olmayan câhil bir kavimden çıkarıp göndereceğimle** onları öfkeli edeceğim.” (Kitab-ı Mukaddes, Tesniye, 32/21) Bu câhil kavim Araplardır. Çünkü o zaman Araplar en bilgisiz, en iptidâî bir kavimdi. Şeriat ve medeniyet hakkında bilgileri yoktu. Yahûdiler onlara ümmî, yani okuma yazma bilmez câhil kavim ismini vermişlerdi.

Hız. İsa (a.s.) da, Tevrat'ta kendisinin zikredildiğinden bahsederek Tevrat'a inananların kendisine uymaları gerektiğini söylemiştir. Yuhanna İncil'inde şöyle denilmektedir: “Sanmayın ki Pederin önünde sizi suçlayacak benim; sizi suçlayacak olan, kendisine umudunuzu bağlamış olduğunuz Mûsâ'dır. Eğer siz **Mûsâ'ya iman etmiş olsaydınız, bana da iman** ederdiniz; çünkü o benim hakkımda yazmıştır. Fakat onun yazdıklarına iman etmezseniz, benim sözlerime nasıl iman edeceksiniz?” (Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna İncili, 5/45-47)

Aynı şekilde Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) de Hz. İsa (a.s.) tarafından müjdelanmıştır. Yuhanna İncilinde Hz. İsa'nın şöyle dediği nakledilmektedir: “Fakat şimdi beni gönderene gidiyorum ve aranızda hiçbiriniz bana: Nereye gidiyorsun? diye sormuyor. Bunları

size söylediğim için kalbinizi keder kapladı. Bununla beraber size gerçeği söylüyorum: Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü **gitmezsem size yardımcı** gelmeyecektir, ama gidersem **onu size göndereceğim. O gelince günah, doğruluk ve yargı konusunda dünyayı ikna edecektir.**” (Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna İncili, 14/415-16). Başka bir yerde de şöyle demektedir: “Beni seviyorsanız emirlerimi yerine getirirsiniz. Ben de Pedere yalvaracağım; o size, **ebediyete kadar sizinle kalacak bir yardımcı** verecektir.” (Kitab-ı Mukaddes, Yuhanna İncili, 16/5-8)

Görüldüğü gibi gerek Tevrat, gerekse İncil Peygamberimiz Muhammed (s.a.s.)’in geleceğini haber vermiştir. O halde Hz. Muhammed’i peygamber olarak bilmek ve tebliğ ettiklerine uymak, Tevrat ve İncil’in de âmir hükümleridir.

Burada şöyle bir itiraz akla gelebilir: **“Siz hem Tevrat ve İncil’in tahrif edildiklerini söylüyorsunuz, hem de mevcut Tevrat ve İncillerden nakiller yaparak bir takım sonuçlara varmak istiyorsunuz. Bu bir çelişki değil midir?”**

Biz, bu kitapların tahrif edildiklerini söylerken baştan sona tahrif edildiklerini, tamamen uydurma mahsûlü olduklarını söylemiyoruz. Hele bu kitaplarda anlatılanları Kur’an da doğruluyorsa mesele tamamen değişir. Nitekim Kur’ân-ı Kerim de **H. Muhammed’in geçmiş kitaplarında müjdelendiğini, Ehl-i Kitab’ın, gerçekte H. Muhammed’in bir peygamber olduğunu bildiklerini** haber vermektedir: “Kendilerine kitap verdiklerimiz onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanır. Buna rağmen onlardan bir grup bile gerçeği gizlerler.” (Bakara, 2/146)

O halde Hz. Muhammed (s.a.s.)’in peygamberliğine inanmak, Tevrat ve İncil’in de bir emridir. Ancak Ehl-i Kitab’ın, **“Muhammed’in bir peygamber olduğunu kabul ediyoruz”** deyip Tevrat ve İncillere uymaya devam etmeleri onlar için ebedî kurtuluşu sağlamaz.

Bazı kimseler, Bakara Sûresindeki: **“İman edenlerle yahûdiler, hristiyanlar ve sabîller (bunlardan) her kim, Allah’a ve âhiret gününe inanır, sâlih amel işlerse elbette onlara, Rableri katında mükâfat vardır; onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.”** (Bakara, 2/62) âyetini delil göstererek yahûdiler Tevrat’la, hristiyanlar da İncil’le amel ederlerse ebedî kurtuluşu yani cenneti hakedeceklerini söylerler. Derler ki: Âyette üç unsur zikredilmiştir: Allah’a iman, âhirete iman ve bir de sâlih amel. Kim zikredilen bu üç hususu kendinde bir araya getirirse ebedî kurtuluşu hak etmiştir.

Her şeyden önce şunu belirtelim ki, Kur’an’dan bir âyet alıp Kur’an’ın o konuyla ilgili diğer âyetlerini hesaba katmadan sonuca varmak doğru değildir. Sağlıklı bir sonuca varabilmek için konuyla ilgili diğer âyetler de hesaba katılmalıdır. Olur ki bir âyette meselenin bazı unsurları zikredilmiş, diğer bir âyet veya âyetlerde ise meselenin diğer unsurları zikredilmiştir. Meselâ, **“Ey iman edenler; Allah’a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman ediniz. Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyâmet gününü inkâr ederse tam mânâsıyla sapmıştır.”** (Nisâ, 4/136) âyeti, yukarıdaki âyette söz konusu edilen iman unsurlarına yenilerini ilâve etmektedir.

O halde yukarıdaki âyet, konuyla ilgili unsurlardan sadece bazılarını ihtivâ etmektedir. Eğer bu konuda bir sonuca varmak istiyorsak, konuyla ilgili bütün âyetleri, Kur'an'ın bütünlüğü ve sistematigi içerisinde ele almalıyız. Yüce Allah, Ehl-i Kitab'tan bahisle şöyle buyurmaktadır:

“Eğer onlar da sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse doğru yolu bulmuş olurlar. Şayet yüz çevirirlerse, mutlaka anlaşmazlık içine düşerler. Onlara karşı Allah sana yeter. O, işitendir, bilendir.” (Bakara, 2/137)

Bu âyetten de anlaşıldığı gibi Ehl-i Kitab olsun, başkaları olsun, ebedî kurtuluşa ermeleri için, Kur'an'da anlatılanların tamamına iman etmeleri gerekir. Muhammed (s.a.s.), insanlığın tamamına gönderilmiş bir peygamberdir. İnanılacak şeyler konusunda getirdiklerine iman etmek zorunlu olduğu gibi, diğer hususlarda getirdiği tâlimâtlara da uymak gerekir. Yüce Allah, Ehl-i Kitab'a hitâben şöyle buyurmaktadır:

“De ki: ‘Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi Allah'ın rasûlüyüm/elçisiyim. Ondan başka ilâh yoktur. O, diriltir ve öldürür. Öyleyse Allah'a ve O'nun ümmî Rasûlüne, Allah'a ve O'nun kelimelerine gönülden iman eden Rasûlüne iman edin ve ona uyun ki, doğru yolu bulasınız.’ (A'râf, 7/158)

O halde yahûdi ve hristiyanların nazarî olarak Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmaları onları kurtarmaz; doğru yolda olabilmeleri için ona tâbi olmaları gerekir. Başka bir âyette de şöyle buyrulmaktadır:

“Ondan önce kendilerine kitap verdiklerimiz, ona da iman ederler. Onlara (Kur'an) okunduğu zaman, ‘ona iman ettik. Çünkü o, Rabbimizden gelmiş hakikattir. Esasen biz daha önce de müslüman idik’ derler. İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükâfatları iki defa verilecektir.” (Kasas, 28/52-54)

Mevcut Ehl-i Kitab'tan kurtuluşa erecek olanlar, işte bunlardır; Kur'an'a iman eden ve onun tebliğâtıyla amel edenlerdir.

Görüşlerine delil olarak ileri sürdükleri âyet, yahûdi ve hristiyanların kendi kitaplarıyla amel ettikleri takdirde kurtuluşa ereceklerini söylemiyor. Tövbe kapısının onlara için de açık olduğunu; Allah'a ve âhiret gününe samimi olarak iman etmeye, sâlih amel işlemeye dâvet ediyor. Böyle davrandıkları takdirde cennete gireceklerini söylüyor. Ancak Allah'a iman, O'nun indirdiği Kur'an'a, gönderdiği peygambere iman etmeyi ve getirdiği tâlimâta göre amel etmeyi de gerektirir.

Muhammed (s.a.s.)'in gelişiyile önceki dinlerin hükmü artık kalkmıştır ve kurtuluş yolu, onun tebliğ ettiği İslâm dinidir: **“Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden kabul edilmeyecek ve o, âhirette kaybedenlerden olacaktır.”** (Âl-i İmrân, 3/85)

Âyet, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in gelişinden sonra kabul edilecek dinin, sadece onun getirdiği tebliğattan oluşan din olduğunu anlatmaktadır. Çünkü âyet, Ehl-i Kitab'ın sapmalarını ve onları Muhammed (s.a.s.)'e inanmaya ve onun peşinden gitmeye dâveti konu alan Âl-i İmrân sûresinde geçmektedir. Sûrenin başından itibaren bu âyete gelinceye dek sûre tamamen Ehl-i

Kitab'ı ilgilendirmektedir. Onların hak yoldan sapmaları anlatılmakta ve Muhammed (s.a.s.)'in getirdiği dinin hak olduğu; ona tâbi olmaları gerektiği anlatılmaktadır. Sûrede, bu âyette önce zikredilen ve konumuz açısından dikkat çeken iki âyet vardır. Bu âyetlerden birincisi:

“De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana tâbi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.” (Âl- İmrân, 3/31)

Âyet, Ehl-i Kitab’a hitap etmekte ve Allah’ın sevgisini kazanabilmelerinin, ancak Muhammed (s.a.s.)’e tâbi olmalarıyla mümkün olacağını anlatmaktadır. Hz. Muhammed’e tâbi olmak, ona inanmanın yanı sıra tebliğatının tamamına uymayı da gerektirir.

İkinci âyet ise: **“Allah, peygamberlerden söz almıştı: ‘Bakın, size kitap ve hikmeti verdim, sonra yanınızda bulunan (kitaplar)ı doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi? Ve bu hususta ağır ahdini üzerinize aldınız mı?’ demişti. ‘Kabul ettik’ dediler. ‘O halde şahit olun, Ben de sizinle beraber şahit olanlardanım’ dedi.” (Âl-i İmrân, 3/81)**

Âyet, peygamberlerin dili üzere Ehl-i Kitab’tan söz alındığını; Muhammed (s.a.s.) geldiğinde ona tâbi olacaklarına ve ona destek olacaklarına dair söz vermiş sayıldıklarını anlatmaktadır. İşte kendilerinden alınan bu söz gereğince onlar, Muhammed (s.a.s.), peygamber olarak gönderildiğinde ona tâbi olmak ve onu desteklemek mecbûriyetindeler. Allah’a teslim olmanın gereği budur. Bu nedenle yukarıdaki âyette söz konusu edilen ve kabul edilmesi gereken dinin İslâm olduğu söylenirken bununla Muhammed (s.a.s.)’in tebliğatından oluşan “İslâm dini”dir.

Günümüzde mevcut dinler arasında İslâm dini olmakla isimlendirilebilecek tek din vardır ve o da Muhammed (s.a.s.)’in tebliğatının toplamıdır. “Bugün size dininizi ikmâl ettim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve **din olarak sizin için İslâm’ı seçip râzı oldum.**” (5/ Mâide, 3) âyeti bu hususu açıkça ifâde etmektedir.

Demek ki Kur’an’ın tebliğatı, daha önceki kitapların tebliğatını tamamlamakta ve daha önceki tebliğatlar İslâm olarak isimlendiriliyorsa da, bundan böyle tamamlanmış şekline İslâm denilecektir. Başka bir ifâdeyle önceki kitaplara kendi dönemlerinde onlara teslim olmak İslâm ise, Kur’an’ın inişinden sonra Kur’an’a teslim olmak İslâm’dır. A’râf sûresinde de, kurtuluşa erecek Ehl-i Kitab’ın, Muhammed (s.a.s.)’e inanan, emrettiklerini emir, yasak ettiklerini de yasak bilen ve tüm hususlarda ona tâbi olanların olduğu açıkça anlatılmaktadır:

“Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları o rasûle/elçiye, o ümmî peygambere (Muhammed’e) tâbi olurlar. O (peygamber) ki, kendilerine iyiliği emreder, kendilerini kötülükten men eder; onlara güzel şeyleri helâl, çirkin şeyleri haram kılar ve üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri kaldırıp atar. Ona inanan, destekleyerek ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nûra tâbi olanlar, işte kurtuluşa erenler onlardır.” (A’râf, 7/157)

Hz. Muhamed (s.a.s.) sadece müşrikleri değil; Ehl-i Kitab’ı da kendisine iman etmeye ve tebliğ ettikleriyle amel etmeye çağırmıştır. Hatta İslâm’a girmez, Muhammed (s.a.s.)’in

tebliğatına uymazlarsa kendileriyle yapılacak savaş sonucunda cizye vermek mecbûriyetinde kalırlar:

“Kendilerine kitap verilenlerden Allah’a ve âhiret gününe inanmayan, Allah ve Rasûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dinini kendine din edinmeyen kim-selerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.” (Tevbe, 9/29)

İşte, Kur’an’ın kendinden önceki kitapları doğrulaması, bu kitapların asıllarının İlâhîliğini ve dönemlerinde geçerli olduklarını doğrulamak anlamına gelir. Günümüzde ebedî saâdete ermenin yolu, Hz. Muhammed (s.a.s.)’e peygamber olarak inanmak ve tebliğatıyla amel etmekten geçer.

Ayrıca bu tebliğata uymak, Tevrat ve İncil’e inanmanın da bir gereğidir. Çünkü her peygamber, kendinden sonra gelecek peygamberi müjdelemiş ve etbâna kendinden sonra gelecek peygambere tâbi olmalarını emretmiştir.

İlave bilgi için tıklayınız:

[**Tevrat ve İncil değişmiş midir?**](#)

[**Enam Suresi 34. ayette "... Allah'ın sözlerini değiştirecek hiçbir kimse yoktur..." ifadesi ne anlama gelmektedir? İncil ve Tevrat da Allah'ın sözü değil mi?**](#)

[**Kur'an-ı Kerim'in Kelamullah olduğunu, değiştirilmediğini biliyor ve kabul ediyoruz. Orijinal Tevrat ve İncil hükümlerini değiştirenler, bu uygulamalarına nasıl ve ne amaçla cesaret etmişlerdir?**](#)

Kaynak:

Ahmet Kalkan, Kuran Kavram Tefsiri, Tevrat md.

Şâmil İslâm Ansiklopedisi, Tevrat md.

Suad Yıldırım, Kur’an’da Ulûhiyet

M. Sait Şimşek, Kur’an’ın Anlaşılmasında İki Mesele

Şaban Kuzgun, Dört İncil Farklılıkları ve Çelişkileri

Not: Sayfa numaraları, Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit (Tevrat ve İncil) adıyla Kitabı Mukaddes Şirketi tarafından 1976 yılında yayınlanan baskı esas alınmıştır.

Selam ve dua ile...

Sorularla İslamiyet

En'am/101, En'am/14, En'am/79, ayetlerindeki FATİR kelimesi yoktan var eden anlamında ile Bakara/117. ayetindeki BEDİU kelimesi daha önceden örneği, misli hiç olmaksızın yaratma. Bir şeyi yarmak, bir işi ilk defa îcat etmek; orucu bozmak, açmak anlamlarındaki "f-t-r" kökünden türeyen, fâtır kelimesi, Allah'ın sıfatı olarak, yaratan, îcad eden, yokken vâir eden demektir. Kur'an'da isim olarak 6 âyette geçmiştir. Hepsisi de gökleri ve yeri yaratmasıyla ilgilidir. "De ki, gökleri ve yeri yoktan var eden, besleyen fakat, kendisi beslenmeyen Allah'tan

başka dost mu tutayım..." (En'âm, 6/14) Âyetlerin hepsinde bu kelime, "fâtıru's-semâvati ve'l-ard" şeklinde geçmiştir.

Allah'ın gökleri ve yeri yokken vâir edişı için fatara fiili kullanıldığı (En'âm, 6/79) gibi insanın yaratılması için de fatara fiili kullanılmıştır. "Ben yüzümü Allah'ı birleyen olarak gökleri ve yeri yoktan var edene (fatara) çevirdim..." (En'âm, 6/79) "Yüzünü Allah'ı birleyen olarak doğru dine çevir. Allah'ın fitratı/dini ki Allah insanları O din üzerine yaratmıştır. (Fatara)..." (Rûm, 30/30) Allah'ın insanı ilk defa yaratışı da fatara fiili ile ifade edilmiştir (İsrâ, 17/51).

Selamlar.

ŞÜKRÜ

Kardeşıme cevap olarak iki yazı gönderiyorum.. Arkadaşın getirdiğı tahrif delilleri, Tevrat ve İncil ile ilgili değildir, Yahudilerin genel konuları hatta bazen Hz. peygamberin sözlerini alıp çarpıtmaları örnekleridir.

Tevrat ve İncilin Hz. Muhammed'den haber vermesi onların tedavülden kalkacağı manasına gelmez..

Destek olarak şu iki yazıyı okuyun..

Bahaeddin Sağlam

Dosyaları unuttum..

Bahaeddin Sağlam

Bakara/79. ayetinde Allah(cc) kitabı elleriyle yazıp değıştirdiler buyuruyor (Yektubunel kitap bi eydiyhim). İbn Kesir ve Kurtubi tefsirlerine bakıldığı zaman değıştirenler Yahudi hahamları, değıştirilen kitap Tevrattır.

'Rabbin sözüne göre rabbin kulu Musa orasa, moab diyarında öldü. Ve Moab diyarına beyt-peor karşısındaki dereye onu gömdü.' (tesniye bölümü, 34/5-8). Bu tahrif edilmiş Tevrat ayetinden anlıyoruz ki Musa(as)'ın ölümünden sonra yazılmıştır.

Luka incili / Bap:22 / ayet:70-71 İsa(as)'ın Allah'ın oğludur diye bahseder. (Bakara/116)

Yuhanna İncili / Bap:3/ayet:16 İsa(as)'ın diliyle Allah'tan 'haşa' baba diye bahseder. (Bakara/116)

Matta İncili / Bap: 28 / ayet:19 Teslis (Baba, oğul İsa ve Ruhul Kudüs) inancından bahseder. (Nisa/171, Maide/73)

Matta İncili / Bap:27-28 İsa(as)'ın haça gerilmesi. (Nisa/156-158, Al-i İmran/55-56)

Markos İncili / Bap:15-16 İsa(as)'ın haça gerilmesi. (Nisa/156-158, Al-i İmran/55-56)

Kur'an ayetleri, Musa(as)'a Allah'tan inen Tevrat ve İsa(as) inen İncil ile alakası olmayan sonradan yazılmış muharref tevrat ve incilleri kabul etmemektedir. Eğer iddia ettiğiniz gibi değiştirilmemiş hak kitap olsalardı içindeki o ayetleri Kur'an reddetmezdi.

Aşağıdaki ayetler gereği Musevi ve İsevi olan Musa(as) ve İsa(as) taraftarları Allah'a ve Peygamberlerine karşı geldikleri için Yahudi ve Hristiyan lakaplarını almışlar, tevbe edip müslümanlar gibi inanmadıktan sonra kurtuluşları yoktur.(Bakara/105, Bakara/137, Hadid/29, Tevbe/29, Bakara/120, Maide/51-52, Maide/72-73, Beyyine/6-7, Al-i İmran/19-20, Al-i İmran/85)

Resulullah(sav) buyuruyor ki: "Musa benim zamanımda olsaydı bana uymaktan başka bir şey yapmazdı. "

Selamlar.

ŞÜKRÜ

Birinci Nokta: Musanın ölümü ve Tevratta o şekilde geçmesinin manasını benim Tevrat üzere yazdığım kitapta beş sayfa olarak bulacaksınız.. O metnin gerçek manasını öğrendiğinizde o paragrafta 10-15 mucizevi nükte göreceksiniz.

Kardeşim dükkana gelsin beraber o beş sayfayı okuyalım..

İkinci Nokta: Kitap Tevrat manasına geldiği gibi, hukuki konular hatta mektuplar manasına da gelir, yani onlar Tevratı tahrif ettiler, diye bir ayet yok.. Öyle olsaydı Kur'an Tevratı getirin onunla amel edelim ve neden siz yanınızdaki Tevrat ile amel etmiyorsunuz, demezdi..

Üçüncü Nokta: Hz. İsanın asılması konusunda Kur'an ve İncil birbirini tutuyor. Zayıf bir rivayet yüzünden müfessirler o yanlış manayı seçmişler.. Ben mealimde doğru manayı verdim. Yani sarf ve nahve göre ayetin manası ölüm ve asılmanın bir benzeri oldu, demektir. Yoksa başkası onun yerine asıldı, şeklindeki bir mana ayetten çıkmaz. Ancak yapıştırma olur.

Kardeşıme numune bir çalışma gönderiyorum..

Bahaeddin Sağlam

Bahaeddin Bey, öncelikle muharref Tevrat ve İncil'den vermiş olduğum ayetleri es geçmişsiniz. Bu konuyla direkt alakası olmayan yazılar göndermişsiniz. Hak peygamber olan Hz.Musa(as) ve Hz.İsa(as)'e hak ve tek ilah olan Allah(cc) böyle batıl ayetler göndermez.

Tekvin / bab:32 / 24-30. ayetler. Burada Yakup(as)'ın haşa Allah ile güreştiği ve O'nu yendiğini yazıyor. Ve Allah'ı haşa insan suretinde bildiriyor. Bu safsata olup Allah kelamı olamaz.

Böyle Allah kelamı olmayan bir cümlenin tespit edilmesi O kitabın işinin bitmesi için yeterlidir.

Ayrıca İsa(as) haşa Allah'ın oğludur, Teslis söylemleri ve diğer çelişkiler, İncillerin çokluğu ve çeşitliliği maalesef siz kabullenemeseniz bile Tevrat ve İncil'i muharref hale getirmiştir. Fakat tamamı Allah kelamı olan Kur'an haktır ve değiştirilemez.

"Kulumuza indirdiğimiz Kuran'dan şüphe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sure meydana getirin; eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka, gvendiklerinizi de yardıma ağırın. Yapamazsanız ki yapamayacaksınız o takdirde, inkar edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taş olan ateşten sakının." (Bakara/23-24)

"De ki: "İnsanlar ve cinler, birbirine yardımcı olarak bu Kuran'ın bir benzerini ortaya koymak için bir araya gelseler, and olsun ki, yine de benzerini ortaya koyamazlar." (İsra/88)

"Kur an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız." (Hicr/9)

Resulullah(sav) zina eden bir Yahudi kadın hakkında hüküm vermek için Yahudi ileri gelenlerini çağırıyor. Onlar Kur'an'a inanmadıkları için bu sizde nasıl diyor. O yahudi ileri gelenleri bunun hükmü bizde 'yüzüne kara almak ve eşeğe bindirip sokak sokak gezdirmektir' diyorlar. Yalan söylediklerini anlayan Peygamberimiz(sav) muharref Tevratı getirttiriyor. İlgili yeri okutturunca 'recm' hükmü ortaya çıkıyor. Yahudiler de yalanı ile rezil oluyorlar. Resulullah(sav) burada şunu demek istiyor: Ey yalancı Yahudiler! Bu konuda ellerinizle değiştirdiğiniz kitabınız bile aleyhinizde konuşuyor. Yoksa Resulullah Muharref Tevratın hak olduğunu onaylamak için müracaat etmiyor.

şükrü

Bütün bunların yorumu ve tefsiri var.. Bu ayetler mteşabihtir. Bir gün kardeşim dükkana gelsin, ilgili üç kitabı alsın, hepsinin yorumu var. Ve dinsizlere vahiy metinleri mucizedir, dedirtir. Kardeşim acele etmesin. Selam ve hürmet ile bekliyorum..

Bahaeddin Sağlam

"İşte onların erişebilecekleri bilgi budur. şüphesiz ki senin Rabbin, evet O, yolundan sapanı daha iyi bilir; O, hidayette olanı da çok iyi bilir." (Necm/30)

"Heva ve hevesini tanrı edinen, bilgisi olduğu halde Allah'ın şaşırttığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünü perdelediği kimseyi gördün mü? Onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Ey insanlar! Anlamaz mısınız?" (Casiye/23)

Kusura bakma Bahaeddin Bey, 'İsa(as) Allah'ın oğludur 'Muharref İncil'deki batıl ayetin yorumu mu olur? Tevbe edip müslüman olmadıkça Allah'tan ümidini kesmiş Yahudi ve Hristiyanlar ile onların batıl kitaplarını savunmaktan vazgeçmenizi tavsiye ederim.

"Allah çocuk edinmez, O münezzehdir. Bir işin olmasına hükmederse ona ancak "Ol" der, o da olur." (Meryem/35)

"Ey Kitap ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryem oğlu İsa Mesih, Allah'ın peygamberi, Meryem'e ulaştırdığı kelimesi ve kendinden bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın, "üçtür" demeyin, vazgeçin, bu hayrınızdır. Allah ancak bir tek Tanrı'dır, çocuğu olmaktan münezzehdir, göklerde olanlar da yerde olanlar da O'nundur. Vekil olarak Allah yeter." (Nisa/171)

Bu Kur'an ayetleri ile Yahudi ve Hristiyanların kitapları batıl kılınmıştır. Böyle batıl kavim ve batıl kitapları savunmak Kur'an'a göre sizi zararlı çıkarır.

"İşte siz, onlar sizi sevmezken onları seven ve Kitapların bütününe inanan kimselersiniz. Size rastladıkları zaman: 'İnandık' derler, yalnız kaldıklarında da, size öfkelerinden parmaklarını ısırırlar. De ki: 'Öfkenizden çatlayın'. Allah kalblerde olanı bilir." (Al-i İmran/119)

Şükrü

Kardeşıme son bir yazı gönderiyorum.. Ve meal bilmek ayrı Kur'an bilmek ayrı şey olduğunu hatırlatıyorum.. Bu gönderdiğim yazıda bunu açıkça göreceksiniz.

Bahaeddin Sağlam

"Kim Allah'a (soyut ve sonsuz değerlere) ve meleklerine (metafizik ve ruhanî değerlere) ve peygamberlere (düzen ve liderlere) ve Cebrail'e (vahiy, bilim ve iletişime) ve Mikail'e (ekolojik çevreye) düşman ise, işte Allah da onun düşmanıdır." diyorsun, Bahaeddin Bey.

Allah'a soyut ve sonsuz yakıştırması yapıyorsun. Allah ezeli ve ebedidir. O'nun Kur'an'da bildirmediği isim ve sıfatlarla anmamız doğru değildir.

"En güzel isimler Allah'ındır, O'na o isimlerle dua edin, O'nun isimleri konusunda eğriliğe sapanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasını göreceklerdir. (A'raf/180)

"O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nun şânını yüceltmektedirler. O, galiptir, hikmet sahibidir." (Haşr/24)

Yaptığınız parantezli açıklamalar yanlış anlaşılmaya müsait. Meşhur rivayet tefsirlerindeki Resulullah(sav) ve Ashab-ı Kiram'ın o ayet hakkındaki tefsir görüşleri ve açıklamalarına müracaat bizi daha sağlıklı neticelere götürür.

"Galiba kardeşlerim avami bir tarzda Kur'andan sadece meal-i zahirisini aldıkları için müzakereimizi burada kessek daha hayırlı olur, su-i zanna ve gönül kırmaya gerek yoktur." diyerekten yazışmadan çekilmek istiyorsunuz. Oysa ki kendinizi ilmi kabul ediyorsanız kendinizden emin olmalısınız ve ilmi cevaplar vermelisiniz, avamdan kabul ettiğiniz Şükrü'ye. Oysa ki sizin yaptığınız uzun yazılarınızı göndermek ve yuvarlak cevaplarla geçiştirmek.

'Bir kitapta geçen bir kavram o kitabın tarif ettiği çerçevede kabul edilir.'

'Meal bilmek ayrı Kur'an bilmek ayrı şey olduğunu hatırlatıyorum..'

'Bütün bunların yorumu ve tefsiri var.. bu ayetler müteşabihtir.'

'Kardeşim dükkana gelsin beraber o beş sayfayı okuyalım..' söylemleri size ait.

Sürekli benim mealci olduğumu söylüyorsunuz. Gelin Tevrat ve İncil'in değiştirildikleri hakkında, Yahudi ve Hristiyanlar'ın tevbe etmedikleri takdirde ebedi Cehennemlik oldukları hakkında, Teslis inancı hakkında, İsa(as)'ın Allah'ın oğlu iddiasında bulunan ehl-i kitap'ın kafir oldukları hakkında meşhur tefsirlerde Resulullah'ın dediklerini ortaya koyalım. 15 asırlık bu konulardaki ortak görüşü zorlama yorumlar ile değiştirmeye çalıştığınızı anlayacaksınız. İsterseniz Kur'an'dan sonraki kaynaklar hakkında da konuşabiliriz.

Şükrü

Allah, gökte sınırlı somut ve bilinmeyen bir varlık değildir. Allah'ın varlığı kelamcılarının tabiri ile Vacibul-Vucud ve mücerredir. Bunu da bugünkü tabir ile sonsuz soyut değerler olarak ancak ifade edebiliyoruz.

Değerler, diyorum çünkü Allah'ın birçok ismi var. Soyut diyorum, çünkü sınırlı, somut birşey Allah olmaz.

Zaten Allah kelimesi, tapılmaya layık tek varlık demektir. Bu kelime bu kök münasebetiyle diyor ki; sonsuz ve soyut olmayan hiçbir varlık tapılmaya layık değildir. Bu ilah veya Allah kelimesi sonsuzluğu ve soyutluğu ifade ettiği için ancak "Lailahe illallah" denilir. "Lailahe illahu hu" denilir. Çünkü bu zamiri, sonsuzluğu ifade eder. Fakat Lailahe illa Şafi ve illa Rezak denilmez. Allah'ın isimleri ise, ya o sonsuz ve soyut varlığın sonsuz yetkinlikleri demektir. Veya o yetkinliklerin somut tecellisi olan somut varlıklar, demektir. Yani Allah'ın isimleri Arapça veya Süryanice sözcükler değildir. İbn Arabî bu sözcüklere isimlerin isimleri diyor.

Hulasa bu kısa izahtan anlaşılıyor ki; müslümanlar, dini literatürün hakikatini bilmiyorlar. Çocuksu ve sloganvari olarak inanıyorlar.

Haliyle ilmi esas alan kâfirler, hak etmedikleri halde müslümanlara galebe çalıyorlar.

Bahaeddin Sağlam

Ahmed Akgündüz İle..

Belgeler Işığında Bediüzzaman Said Nursi isimli kitabın tashihleri Risale Haberde yayınlansın, teklifime karşı Ahmed Akgündüz ağabey, biraz kızarak gayen tashih ise, ikinci baskıda hepsini yapacağıma söz veriyorum; Risale Haberi karıştırmama gerek yok, diye cevap gönderdi. Ben de niyetimi ve hedefimi açıklayan şu maili gönderdim.

Değerli ve hizmet için yanan Ahmed Ağabeyim, bu tashih konusunda sizin kitabınıza has bir iş yapmış değilim, İslamiyeti ve Risale-i Nur hizmetini ilgilendiren değişik kitaplar ile ilgili tam 27 rapor bende yazılı olarak var..

Yani bu raporlarda birinci niyetim tashih yaptırmaktır, ikinci hedefim bir tartışma ortamını açıp bu gibi işlerde kaliteyi elde etmektir. Maalesef bu yirmi yedi rapora rağmen hiç iyi bir geri bildirim olmadı..

Hâlbuki Üstadın ilmi çizgisi, insanlık için son bir şanstır; eğer bu da kalitesizlik yüzünden kayb olursa başka bir ışık görünmüyor

Şimdi size o 27 rapordan ikisini gönderiyorum.. ki meramımı ifade edebilmiş olayım..

Ve mesela sizler bu altı ciltte belgelerin tamamını değil de önemlilerini değerlendirderseniz ve Üstadın metinlerinin tahlilleri üzerinde daha çok dursanız, ve bu değerli hazineyi 6 ciltte değil de üç ciltte tamamlasanız daha iyi olmaz mı?.. (Bu sesli bir düşünce.. Çünkü belgeler zihinleri tamamen zapt ediyor, tahliller eksik kalıyor. Dolayısıyla Üstadın tecdid ve mehdîyet aksiyonu neticesiz kalıyor.)

Yazmayı unuttuğum bir not vardı: Üstadın 1907 veya altıda Risale-i Nurun mukaddimatı dediği yazılar, Japonlara verilen cevaplardır ki; o cevaplar Risale-i Nurun bir mukaddimesi olan Muhakemat ve 5. Şua olmuştur. Yani sizin ifade ettiğiniz el çizgileri veya matematik risalesi değildir. Nitekim böyle şeyler Risalenin mukaddimatı olamaz.

Bahaeddin Sağlam

BEDİÜZZAMAN'IN DA İÇİNDE BULUNDUĞU OSMANLI DAR'UL-HİKMET'İL-İSLAMİYE'SİNDEN BASIN VE HÜKÜMET YETKİLİLERİNE TAVSİYELER

Bugünlerde **Arşiv Belgeleri Işığında Bediüzzaman Said Nursi ve İlmî Şahsiyeti** isimli eserimizin ikinci cildi ile meşgulüm. 1918 yılında Osmanlı Devleti'nin Din İşleri Yüksek Kurulu görevini ifa eden Dar'ul-Hikmet'il-İslamiye'nin bir kararı gözüme ilişti. Bediüzzaman'ın da imzası bulunan bu karar, günümüz için de hem basına ve hem de hükümete tavsiyeler ihtiva ediyor. Neden dersiniz?

Ülkemizde çok sayıda yazılı ve görsel basın mevcut. Her ikisinde de hemen hemen her gün hem genel ahlaka aykırı olan ve hem de Türkiye'nin % 99'nun resmî dini olan İslam'a hakaret

ihativa eden yazılar yahut fotoğraflar yayınlanıyor. RTÜK ne derece kontrol ediyor? Biraz şüpheli bir soru. İşin garip tarafı, bu tip yazıları yazarlar ve aykırı fotoğrafları yayınlayanlar, din konusu gündeme gelince hemen **Ben de Müslümanım** sözünü herkesten evvel telaffuz ediyorlar. Hele hayatında İslama hakaret yazıları yazan insanlar vefat edip de cenazesi kılınması gündeme gelince, cami ve mescidlerin önüne dindar Müslümanlardan evvel geliyorlar. Bu konularda ben bir şey söylemeyeceğim. 1918 yılında Dar'ul-Hikmet'il-İslamiye'nin aldığı bir karara dikkat çekecek ve belki hem basın ve hem de hükümet ibret alır diye buy tarihî belgeyi sizlere takdim edeceğim.

Belgenin tartıştığı konular şöyle:

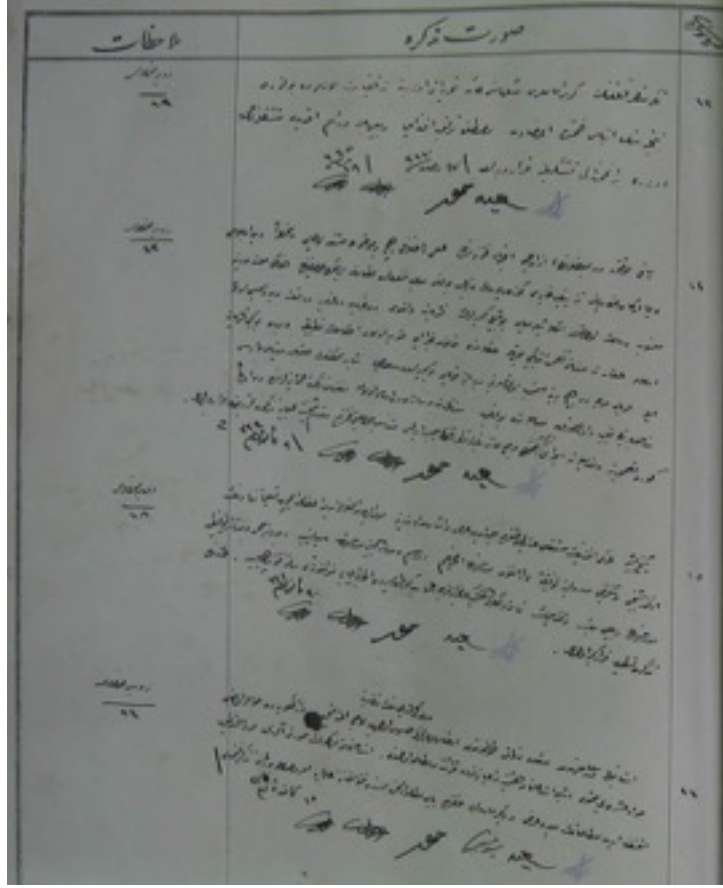
- Bir kısım gazetelerde ve mesela Abdullah Cevdet'in çıkardığı İctihad Gazetesinde genel ahlaka aykırı yazılar, hiçbir dayanağı ve münasebeti bulunmadan yayınlanmaktadır.
- Özellikle İslam Dinini tahkir eden kasıtlı yazılar bulunmaktadır.
- Bu yazıları yazarların hangi millet ve dine mensup oldukları halk tarafından açık bir şekilde bilinmemektedir.
- Kasıtlı olarak İslam Dinine hakaret için kaleme alınan bu yazıların Ceza Kanunu tarafından açıkça yasaklandığı ve hatta cezalandırıldıkları bilinmektedir.
- Mevcut dinlerden hangisine mensup oldukları bilinmeyen bu insanlar, vatandaş olarak Osmanlı Devletinin hukuk sistemine tabiler ise, hangi mezhepten ve dinden oldukları belirlenmeli; evlenme ve nüfus cüzdanına kayıt gibi konularda ona göre muamele yapılmalıdır.
- Konunun Şeyhülislamlik tarafından takip edilerek gerekenin yapılması gerekmektedir.

Bediüzzaman'ın da imzası bulunan bu karara şu andaki Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de acil ihtiyacı olduğuna ve bu tür kimliksiz ve şahsiyetsizlerin tesbit edilerek kimin hangi milletten ise ona göre muamele edilmesi gerektiğine biz de gönülden inanıyoruz.

Burada Bediüzzaman'ın katıldığı oturumlara ait Karar Defterinden bir sayfayı buraya alacak ve günümüz de ilgilendiren 14 numaralı kararı aynen transkribe edeceğiz:

Resâil-i Mevkuteden bazılarında ez-an cümle İctihâd Gazetesinde umumi ahlakı hiçbir mevzua müstenid olmayan ve münhasıran Din-i İslamı veya erkân-ı zaruriyesini tezyif gayesi gözedilerek yazılmış bulunan bazı fıkralara tesâdüf edilmekte olduğundan, hangi millet ve dine mensub ve sâlik oldukları anlaşılamayan bu kabil kimselerin neşriyât-ı vâkı'ası doğrudan doğruya Devletin din-i resmîsi olan İslam'a hakaret manasını tazammun ettiği cihetle, haklarında Kanun-ı Ceza ile mü'eyyed olan ahkâmın tatbiki ve bir de bu gibi neşriyât ile edyân-ı mer'iyeden hiç birine mensub olmadıklarını meydana komayan bu kimselerde şayet memleketin hukuk-ı medeniyesi varsa mezheblerinin tayini ve ol suretde mu'âmelâtta bulunulub münâkehât ve sairede esas olan Nüfus Tezkire-i Osmaniyelerinde de ona göre tashîhât ve ta'dîlât icrâsı için merci-i âidiyyetinin nazar-ı dikkatlere celb edilmesi münasib olduğu takdirde Makam-ı Meşîhat-ı Ulyâya tezkire tahririne karar verildi..

9 Kânunuevvel 1334.

Bediüzzaman'ın katıldığı toplantılarda alınan bazı kararlar, Dâr'ul-Hikmet'il-İslamiye Karar Defteri.

Prof. Dr. Ahmed Akgunduz

Pek değerli ve gayretli Ahmed ağabeyim,

Birkaç sene önce Türkiye'nin Kürt sorunundan önce üç temel sorunu var, diye 18 sayfalık bir rapor yazdım.. Bu sorunlar bütün dünyayı ilgilendiriyor. **Ve Kürt sorunundan binlerce kat daha acil ve daha önemlidirler..**

Birincisi: Bugün için Müslümanlar ve hatta diğer semavi dinler de bilim ve din çatışması problemini çözebilmiş değiller.. Din başta Üniversite olmak üzere hayatın hiç bir alanında etkin olamıyor. Başka bir tabir ile Bediüzzaman öncelikli olarak Milletin imanını kurtarmak istedi ve başardı. Fakat ikinci olarak bu bilim ve din çatışmasının giderilmesi için 7000 şifreli yani bir derece kapalı bilgiler verdi. Kapalı olduğu için ve herkes çareyi siyasette aradığı için bu birinci iş gerçekleşmiyor.

İkincisi: İslam âlemi Kur'anın gösterdiği çerçevede diğer semavi dinler ile barışması gerekir.. Hâlbuki başta Diyanet ve ilahiyatlar olmak üzere Müslümanlar, ehl-i kitabı mutlak necis ve cehennemlik görüyor ve bu konuda terörü gerekli bir cihad sanıyor.

Üçüncüsü: Nur Cemaati bu iki müzmin hastalığı tedavi edip, bütün dünyada sulh-i umumiye tesis edeceğine bu gün fraksiyonlar tarzında ve belli bir bilim, medeniyet ve hayat algısı olmayarak birbirini yiyorlar.. Ortaçağdaki medreselerin ilmi ve dünyevi sefaletini bugün bizim medreseler yaşıyor. Bunun sebebi cemaatin dun-himmetliği değildir. Cemaat ruhen çok yüksek bir makamdadır. Fakat o 7000 meseleyi kullanamıyorlar.

Biz Risale-i Nur cemaatinin eli kalem tutanlar olarak oturup, ilmi bir çare bulmadan, İslamiyet'i ve kadim İslami Türk medeniyetini yok etmek için kurulan Cumhuriyet çerçevesi içinde bu anlattığım cezalandırmaları istemek ve cumhuriyeti Osmanlı sanmak, bence safderunluktur, gerçekleri ve sorunları görmemektir. Safderunluk olmasa da rüyadır, diyebilirim.

Bu konudaki yaramı teselliye çeviren küçük bir rapor ağabeyime gönderiyorum.. Binler selam ve hürmet ile gayretinizi tebrik eder, ellerinizden öperim..

Bahaeddin Sağlam

Maşaallah kardeşim..
Velud bir âlimsiniz; yeterince istifade edemiyoruz..
Dua ile

Ahmed Akgündüz

SERZENİŞ

Muhterem Ahmed Akgündüz'ün "Arşiv Belgeleri Işığında BEDÎÜZZAMAN SAİD NURSÎ ve İLMÎ ŞAHSİYETİ – 1" çalışmasına sâdece bir göz gezdirebildim.. İleride inşâallah dahâ arîz/amîk okuma ve faydalanma imkânımız olur..

Herkesin bildiği gibi, kitap; hazırlık, yazılma, basım/yayın safhalarında çok büyük iddiâlarla tanıtıldı.. İster istemez efkâr-ı âmme olağanüstü beklentilere sokuldu.. Fakir de aşırı beklentilere kapılanlardanım.. Öyle yâ; önceki pek çok çalışma, on binlerce belge, Ağabeyler'den icâzet, OSAV desteği, akademisyenlik avantajları, ..., Ahmed Akgündüz'den başkasına nasip olmadı bugüne kadar..

Kitabı, biraz musahhîh gözüyle okudum.. Üzerinde işâretlemeler yaptım.. Değerli Bahaeddin Sağlam tarafından yapılan tesbit, tashih ve tahlilleri [*] de okudum.. Doğrusu tam bir inkisâr-ı hayâl içindeyim!.. Velhâsıl, "Benim oğlum binâ okur, döner döner döner gene okur" olmuş.. Anlayacağınız, garb cephesinde değişen bir şey yok!.. Ümidler yine bir başka bahâra!...

Kaynaklardan iktibas yapılırken tahkikden geçirilmemiş.. Doğruysa doğru, yanlışsa yanlış olarak alınmış.. Yanlış okumalar, çevirmeler var.. Muğlak ifâdeler hayli fazla.. Mürettip/

musahhah hataları bir tarafa, ciddî sehivler var.. Ve bunların miktârı musâmaha sınırlarının üzerinde..

Örneklendirelim:

386. Sayfadaki makâle aslındaki “**şemâtet** (şamata) kelimesi, ”**şeamet** olarak okununca (sh. 387) “**uğursuzluk**” olarak sâdeleştirilmiş (s. 385, [*]).

S. 424-27'deki Rûmî aylar için kullanılan 40 kadar sayı, Mîlâdî târihlerdeki ay sayılarına göre, dolayısıyla yanlış kullanılmışlar!.. Mîlâdî'de Ocak, 1. ay iken, Rûmî'de 1. ay Mart'tır. <http://193.255.138.2/takvim.asp> ...

Sh. 458'de, **Tercümân-ı Efkâr gazetesindeki**¹²⁸ yazısı, denilmiş ki, ortada hiçbir belge yokken muhayyileden hüküm çıkartılmış!.. [**] [*] Münâzarât'ın başlarındaki **İfâde-i Merâm**'ın ilk cümlesinde geçen “**savâb** kelimesi, “**sevâb [ثواب]**” şeklinde okunmuş! [**]

“1160 kûsûr sayfalık bir çalışmada bunlar devde kulak bile değil.”, “Bu kadarcık kusur, kadı kızında da olur.” deyip geçemeyiz.. Söz konusu olan; herhangi bir köşe yazısı değil, dost/ düşman pek çok gözlerin üzerine çevrildiği çok iddiâlı ve akademik bir çalışma!..

Kanâatimce, iş çok fazlaca aceleyle getirilmiş; gereksiz tefrûâtla hacim çok fazla genişletilmiş.. Doğru dürüst bir tashih yapılmamış.. İlk müsvedde hâlinde iken basılmış.. Kitabın sonuna bir yanlış/doğru cedveli eklemek bile kimsenin aklına gelmemiş! Neden acele edildiye!?!...

Araştırmacılar, hep belge yetersizliğinden, devlet arşivlerinin kapalı olduğundan yakınırılar.. Bir daha gördük ki, doğru bir Târihçe ortaya konulamaması, sâdece devlet arşivlerinin kapalı olmasından, belge yetersizliğinden değilmiş.. İşte, 50 000'den fazla belgeye rağmen netîce ortada!.. Un var, yağ var, şeker var.. Her türlü imkânlar emre âmâde.. Ama helva yok!.. Nemenem bir iştir anlamak zor!.. İnşâallah tesbitler dikkate alınır da gelecek cildler daha îtinâlı basılır!...

Belgeler kitaba damgasını vurmuş.. Renklendirmiş, güzellik katmış.. En fazla onları beğendim.. Böyle; çevirmeli, yorumlu bir çalışma yerine sâdece belge asıllarının (doğru okunuşları ile beraber) bulunduğu bir atlas, bir katalog çalışması yapılsa daha iyi mi olurdu diye aklıma geliyor?..

Bizlerin ekseriyet îtibârıyla şöyle bir z'afımız var: Bir sözü hatırlı bir kimseden duymuş veya okumuşsak onu delilsiz kabûl ediyoruz.. Yarım asrı geçen yanlışlar böyle geldi.. Şimdi geniş hacimli, bol belgeli ve akademik etiketli bir çalışma var elimizde.. Umalım ki, bu eser bir o kadar dahâ bizi yanlışlarla hemhâl etmesin..

Üstâd Târihçesi ile ilgili çalışacak araştırmacılara evvel/âhir tavsiyem, kaynaklardan faydalanırlarken kılı kırk yarsınlar.. Bir de gayr-i akademik şu tesbitlere şöyle bir göz atsınlar: DOĞRU TÂRİHÇELER İÇİN...

Tabî her şey'e rağmen çok nâdide belgeler ihtivâ eden bu kıymetli eserden istifâde edeceğiz.. Bu vesîle ile Ahmed Akgündüz Beyefendiye üstün gayretlerinden ötürü tebrik, teşekkür ve takdirlerimi arz ediyorum.. Hürmet ve muhabbetler ediyorum.. Niyetimiz bağcı dövmek değil, üzüm yemek.. Biraz sürç-i lisan ettikse afvola..

B. Tunç

Ebced, Cifir ve Gaybı Bilmek

Değerli, araştırmacı Hikmet Zeyveli Hocamız, ilmî hayatı boyunca iltizam ettiği mezheb-i zahirinin mantığı ve meal-i zahirinin dar çerçevesi gereği, ruhanî ve gaybî konularda fazlaca hassasiyet gösterir. O kadar fazla hassasiyet gösteriyor ki; ruhanilerin ve mucizelerin varlığını bile bazen inkâr eder.⁹² Daha önce ihbar-ı bil-gaybın işari kısmının önemli bir anahtarı olan ebced ve cifri dışlıyordu. Fakat şimdi, ediplerin bu hesaplardan bilinçli olarak yaptıklarını kabul ediyor; Kur’andan işari numunelerini ise reddediyor. Sanki sonsuz ilim ve iradeye sahip olan ve Kur’anı kendi sonsuz ilminin bir kopyası yapan Cenab-ı Hakk, bu tarz işaretler içeren ayet, cümle ve kelimeleri tanzim etmekten aciz imiş gibi bir vehim veriyor. Âlem-i gaybın dili olan ve birçok ihbar-ı bil-gayb içeren Kur’anda bu gibi özellikler asla yoktur, diye iddia ediyor. Hâlbuki böyle bir düşünce, tevhide aykırı olduğu gibi, vahyin mucizevî ve kapsamlı yapısını da bilmemektir.

Biz burada önce ebced hesabının mahiyetini ve temel delillerini, sonra ihbar-ı bil-gaybın çeşitlerini ve sahasının genişliğini yazacağız. Daha sonra, Hikmet Hocanın itiraz konusu ettiği noktaları ve örnekleri tek tek cevaplayacağız.

A) Ebced İlminin Mahiyeti ve Delilleri

1) Hikmet Hoca kendisi de çok iyi biliyor ki; rakam işaretlerinin tarihi 1350 yıl önceye dayanır. Bu işaretlerden önce alfabeler, aynı zamanda rakam olarak kullanılırdı. Özellikle Süryanice, Aramice, İbranice ve Arapça denilen dört kola ayrılan Sami dillerde bu özellikli kullanım çok yaygındır. Gördüğümüz kadarıyla Roma ve Yunan alfabeleri de bu özelliği taşıyor.

2) İbraniler tarih olarak Araplardan daha eski oldukları halde, aşırı göçten ve kültürel etkileşimlerden dolayı 1000’e kadar olan ondalık sistemi temsil eden 28 harften sadece 22’si, onların alfabesinde kalmıştır. Telaffuzları ağır olan sê, hı, zal, dad, zı ve gayın bugünkü İbranicede yok. Yani onlarda ondalık sistem 1’den 400 kadar var. Değeri 500 olan sê ve diğer beş

⁹² (Gayr-ı ahlâki bir tutum. Bu konuda herhangi bir yerde yayınlanmış bir makalem olmadan beni çarpıtarak peşin ithamlarla yazılarına malzeme yapmış olmanı kınıyorum. Yayınlayacaksan bu konuda bir makalemi göndereyim. Ondan sonra istediğin gibi tenkid edebilirsin. Hikmet)

Ben, Ebced, Cifir ve Gaybı Bilmek başlıklı yazıyı Hikmet Ağabeye gönderdikten sonra onu telefonla aradım. O: *Ben mucizeye inanıyorum. Mucizeye inanmamak Allah’ın kudretine sınır çizmektir. Neye dayanarak mucizeyi inkâr ettiğimi iddia etmişsin*, dedi.

Ben: *Hikmet Ağabeyim, ben sizi ehl-i ilim olarak sever ve sayarım. AKV konferans salonunda sizi dinledim; siz mucizeyi inkâr ediyordunuz.*” dedim. Hikmet Ağabey: *“O konferans, 20 yıl önceki görüşüm idi.* dedi.

Ben: *Gayet memnun oldum*, dedim. *Bir dipnot olarak bu durumu yazıya ilave ederim.*” diye teklif ettim. Hatta taslak bir yazı da yazdım, gönderdim. Fakat Hikmet Ağabey, yazıdan dolayı mağlubiyet eseri olacak ki; benimle görüşmeyi reddetti. Kendisine gönderdiğim taslak yazıyı da görmezden geldi.

Ben kesinlikle ehl-i ilim olduğu için Hikmet Ağabeyimi çok sever ve sayarım. Her şeye rağmen, kendisinden istifade edecek bir insandır, derim. Benim bu yazıda herhangi bir art niyetim yoktur. Önemli olan ilmin tartışılıp gerçeğin ortaya çıkmasıdır. Dolayısıyla ehl-i ilim arasında kızmak ve küsmek olmamalı.

29. 02. 2012

harf yoktur. Hâlbuki İncilin Vahiy kitabında dört yerde şu ifadeyi görüyoruz: “Allah alfa (elif) ve omega (gayn) dır.” Yani hem evveldir, hem ahirdir.. Elif ilk harf olduğundan, evvel demektir. Gayn da son harf olduğundan ahir demektir.

3) Bilgisayar teknolojisi yani 0–1 denilen ikili sistem bilinmeden önce, varlığın özellikle eşyanın şekil ve yapılarının ikili sisteme göre matematiksel olduğu bilinmiyordu. Gerçi Phisagor, her şey sayılar ve matematik mantığını taşıdığını söylemişti. Fakat bu asra kadar bu sır tam anlaşılmadı. İşte şimdi birçok kişi biliyor ki, bütün evren adeta sonsuz bir bilgisayar gibidir. Yaş kuru her şey ikili sisteme göre, hem bireysel küçük alt dosyalar, hem üst, külli ve entegre dosyalar olarak kayıtlıdır. Ve çok boyutlu olarak çalıştırılıyor.

4) İşte gerek bu teknolojik özelliğe, gerek sibernetik evrensel dengeye, gerek bütün doğanın simetrik ve diyalektik yapısına ve Kur'anın *el-mesani* kelimesiyle işaret edilen diyalektik özelliğine ve “*kitab-ı mübinde yaş kuru her şey var*” mealindeki ayete rağmen varlığın gerçek bir tercümesi olan Kur'anı kısır, beşeri bir söz gibi görmek; ve bu gibi beş özelliğe dayanarak ebcedi kullanan İbn Arabî, Cafer-i Sadık ve Mevlana Cami gibi zatları, basit şahsiyetler olarak algılamak, bence ilim namına bir iflastır..

5) Evet, var olan ve şey denilen bütün varlık, birçok ayetin kesin ifadeleriyle bir hesap iledir; bir kader iledir; sonsuz bir seçimle tahsis edilen ilmi bir form ve yazılımdır. Yani kudretten bu formlara maddi bedenler giydirilir; eşya ve varlıklar âlem-i gaybtan âlem-i şehadete zuhur eder. Yalnız adem denilen yokluğun nedenselliği ve sınırı olmadığı için; adem ve yokluk kitab-ı mübinde kayıtlıdır, denilmez. Bununla beraber o yokluğun bir cüzü veya mahiyetleri yıkım, adem ve zarar olan şeytanlar, diyalektik süreç ve imtihan gereği olarak varlık alemiyle temasları olunca, onlar da bir varlık olarak o kitab-ı mübinin kayıtlarında yer alırlar.

Bu a) şıkkının son bir notu: Ebced alfabe, başka bir tabir ile hesap, rakam ve matematik demektir. Cifir ise deriye yazılmış sırlı bilgiler, demektir. Batı dillerindeki şifre de bu cifir kelimesinin başka bir telaffuzudur. Bilimsel olarak, varlık ve eşya dosyalarının matematiksel kodları manasında kullanılır. Ebcedden daha geniş bir kullanım alanı vardır. Bu gerçekliğin de ilmi ve dini delili şudur:

Dinin aslı ve esası olan akaid ve kelam ilminin aslı ve esası, delil-i inayete dayanır. Bu da bugünkü ifade ile *Allah'ın, zerreden güneşlere kadar insanın yaratılmasından yaptıklarına kadar küçük-büyük her şeyle ve her işle kasten ve bil-irade ilgilenmesi*, demektir. Kelam âlimleri, Allah'ın tevhid sıfatı gereği her şeyi bu çerçevede görmüşler. Bu görüşlerini, *sonsuz bir ilim isteyen, Allah'ın harika düzen ve yasalarına* dayandırmışlar. Bu şekilde tesadüf ve şirki iptal etmişlerdir.

Fakat ebced ve cifir işari seviyede kaldığından fıkıh ve hukuk için delil olmaz. Rüya bilgilerinin delil olmadığı gibi.. Demek rüya haktır, rüya gerçeğini inkâr etmek, Kur'anın bir kısmını inkâr etmek manasına gelir. Fakat rüyayı hukuk delili olarak görmek de Kur'anın ilim ve yakın hakkındaki ayetlerine karşı gelmek olur.

B) Gaybı Bilmek ve İhbar-ı Bil-gaybın Çeşitleri

1) Gayba inanmak imanının vazgeçilmez bir hakikatidir. Bu gaybi boyutun da üç temel sahası vardır. a) Allah ve ahiret.. b) Vahyin kendisi.. c) Başta kainatın geçmiş ve geleceği ile insan duygularının alanı dışında kalan metafizik saha..

- Bu üçüncü kısmı tamamıyla bilmek, imtihan hakikatine zıt olacağından; Kur'an Al-i İmran, suresinde imtihanın en keskin bir kesiti olan cihad içindeki sahabelere: *“Allah imtihan ile iyi ve kötüyü birbirinden ayırmadan müminleri, içinde bulunduğunuz bu durum üzere bırakmaz. Allah bu imtihan sırrı bozulmasın, diye size gaybı da gösterecek değildir. O, gayb konusunda istediği peygamberleri seçer. İşte bu çerçevede Allah’a ve elçilerine inanın. Eğer bu şekilde inanır ve kendinizi korursanız, hiç şüphesiz bu imtihanın büyük bir ücreti vardır.”* (3/179)

Kıyametin gizli olmasının esprisi de bu imtihan sırrıdır. Vahiy manasındaki gayb kavramı ise, Cin suresinde şöyle geçiyor:

“Allah gaybi (varlığın görünmeyen boyutunu) ve bu boyutun dil seviyesinde bir ifadesi olan vahyi çok iyi bilir. Razi olduğu elçilerinden başka o vahyi kimseye vermez. Çünkü elçinin önünde ve arkasında onu koruyan melekler vardır.” (72/26–27)

Demek eğer vahye na-ehillerin eli karışsa imtihan süreci tahakkuk etmez. İmtihan dünyasında var olan iyi ile kötü bir olur. Fakat görevli peygamberlerin (resullerin) imtihanı farklı olduğundan, onlara vahyin gelmesi imtihan sırrına zıt değildir. Çünkü vahiy bir derece yine kapalı kalır.

- Allah ve ahiretin varlığı da sonsuz olduğundan ve varlığın iç boyutu olan bilinç, ilim ve irade soyut realitelere dayandığından, ayrıca bu örtülü durum imtihanın gereği olduğundan, insanoğlu onları da tam bilemez.

Demek biz insanların, gaybi hakikatleri tamamıyla bilmeyişimiz, onlardan hiçbir bilgi sahibi olamayız manasında değildir. Yani biz, marifet denilen bilgilerle gücümüz nispetinde Allah ve ahireti de vahyi de kâinatın geçmiş ve geleceğini de bilmek zorundayız. Evet, vahyin muhatabı olan insanlar, bütün mana katmanlarıyla, işaret ve ilmî gerçekleriyle o vahyi anlamakla ve araştırmakla mükelleftirler. Fakat hiçbir zaman bu bilgiler, imtihan sırrını bozacak netlikte olmaz. Demek *Kıyameti kimse bilmez*, ilkesi, sadece bu çerçevededir.

2) Demek Bediüzzaman'ın ayet ve hadisten işaret seviyesinde kıyamet tarihini vermesi, bu ilkeye aykırı değildir. Çünkü burada nass ve açık ifade yok; mesele, işaret seviyesindedir.

Ayrıca dinî bilgiler küllidir; birçok numunesi olan birer kanundurlar. Bediüzzaman tarih verirken, kıyametin mahiyetini, genişliğini ve hususiliğini, insanı ilzam edecek şekilde veremiyor. 24. Söz'de Kıyameti yakın bilmek, onu beklemek, ubudiyetin irşadi bir özelliğidir. Her asır, her kişi bu külli kıyamet kanununu yaşar. Sahabe ve Tabiinin fiilen zamanı belli olmayan büyük kıyameti yakın bilmesi, yanlış bir bilgi değildir, hakikattir, diyor. Burada sadece külli ile cüziyi bir görmek gibi bir yanlış olur. Bu da dinî hikmete aykırı değildir.

3) Süleyman Ateş Hoca, güneşin potansiyeline dayanarak Dünya dört milyar sene daha yaşayacaktır, diyordu. Fakat şimdi çevreciler, Bediüzzaman'ın hadisten istihraç ettiği iki yüz yıllık zamanı dahi fazla görüyorlar. Ekolojik veya genetik veya sosyolojik bir kıyameti daha yakın görüyorlar. Belki de Bediüzzaman'ın istihraç ettiği tarih, böyle bir kıyamet içindir.

4) Ben şahsen bu istihracı farklı varyantları olan bir rivayetin üç cümlesinin ebcedi ve işari bir manası olarak görüyordum. *“Bu tarihte hiçbir şey olmasa da insanların ubudiyet ve irşat için kıyameti yakın bilmeleri gerekir..”* ilkesi çerçevesinde görüyordum. Fakat sonra tefsir yazarken, kıyamet ile ilgili birçok ayette aynı tarihi görünce bu tarihte ve ona yakın bir dönemde çok önemli bir olay olacak, diye kesin kanaat getirdim. Sözü fazla uzatmamak için bu numunelerden sadece bir-iki tanesini burada açıklıyorum:

“Sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki; bunu kesin bilmek (ilmuha) Allah katındadır; (gaybidir.) Nereden bileceksin; belki kıyamet yakında olur.” (33/63)

Evet, ayet bize kıyameti yakın bilmenin inanç ve ibadet gereği olduğunu söylüyor. Ve ayet numarasıyla Hz. Peygamber için küçük bir kıyamet olan 63. yaşında vefat edeceğine işaret ediyor. *“Belki kıyamet yakındır; sen onu yakın bil.”* mealindeki cümle, tenvin ile beraber 1530 ediyor. Ki Bediüzzaman'ın hadisten istihraç ettiği 1548 tarihine yakındır.

İkinci numune:

“Kıyamet mutlaka gelecektir. Nerede ise (pek yakın bir zamanda) onu göstereceğim ki; (imti-han kapısı kapansın) herkes yaptığığın karşılığını alsın.” (Taha, 15)

Bu ayette geçen ihfa kelimesi zıt anlamlıdır. Yani bu kelime burada genel olarak kullanılan gizlemek manasında değil de gizliliği gidermek manasındadır.

Ayetteki *Muhakkak kıyamet geliyor;* cümlesi, şedde ve tenvin ile beraber 1524 ediyor. Ayrıca eğer yuvarlak iki te he sayılsa, şedde ve tenvin sayılmasa 634 eder ki, bu tarihlerde Araplar için Moğol istilasına bir kıyamet gibi idi.

5) İşte bütün bu gerçeklere rağmen basit bir Arapça ve birkaç fıkıh usulu kaidesinden başka hiçbir dil mantığını, semantiğini, belagatini ve başka ilgili ilimleri bilmeyen Faruk Beşer gibi mollalar çıkıp biz ya okuduğumuz usul-u fikhî terk etmeliyiz veya Bediüzzaman'ın bu ebced hesabını reddetmeliyiz, diyebiliyorlar.

Bu hocalar, Bediüzzaman'ın tekrarlar söylediği açık, kesin mana ile işari manayı birbirinden temyiz edemiyorlar. Külli mana olan gerçek mana ile o külli mananın bir numunesi olan masadak manayı birbirinden ayırt edemiyorlar.

- Dinî bilgilerin külliliğini ve evrenselliğini hiç mi hiç bilmiyorlar. Bir nevi müşrik algısı olan her şeyi somut olarak algılıyorlar ve tek bir numuneye indiriyorlar.

- Hukuk ve fıkıh dili ile edebiyat ve marifet dilini birbirine iltibas ediyorlar. Hâlbuki hukuk belgeye dayanır... Marifet ise sadece bilgi manasındaki ilme ve işaretlere dayanabilir.

- Bu mollalar, İslamiyeti de birkaç fetva ve ilmihal bilgisinden ibaret biliyorlar.

C) Risale-i Nurdaki Bir Kısım Hesaplara Gelen İtirazlara Cevaplar:

a) Hikmet Zeyveli Hoca, ilmî makale dediği yazısında, ebced hesabının işari manada kullanılmasının suçunu Nur cemaatine yüklüyor. Ve Nur cemaatinden Abdulkadir Badıllı'nın rivayetlerden getirdiği delilleri çürütmeye çalışıyor. İşte onun bu eleştirisinde tashih isteyen beş nokta var:

1) Bu yazının başında da belirttiğimiz gibi; ebced hesabında ve ondan işari bilgiler çıkarmada Nur cemaati ilk değildir. Ayrıca işari bilgileri istihraç etmek, gaybi sadece Allah bilir, ilkesine aykırı değildir. Adı üzerinde işaridir, kesin ilmi değil de zann-ı galibi ifade eder.

2) Badıllı'nın İbn Haldun'dan delil getirmesi, İbn Haldun da ebcedi kabul ediyor, manasında değildir.. Onun istişhadı (delil getirme yönü) sadece İbn Haldun, ebced hadisinin sıhhatini kabul ediyor, demektir. Çünkü İbn Haldun bu gibi konularda birçok hadisi reddediyor.

3) İbn Haldun Medine Yahudilerini bedevi sayıp onların, ebced gibi konularda kullandıkları yöntem, ebcedin varlığına delil değildir demesi, Kur'ana aykırıdır. Çünkü Kur'an, belki 20 yerde onları ehl-i kitap ve ehl-i ilim olarak gösteriyor: "*Beni İsrail alimlerinin Kur'anı kabul etmesi, ümmi Araplar için delil olarak yetmez mi?!"* diyor.⁹³

4) Abdulkadir Badıllı'nın parmaklarla ilgili hadis ile yanlış istişhad yapması, bu ebced ilminin batıl olduğuna delil olamaz. Çünkü bu kişisel bir yanıştır. Nitekim Hikmet Hocanın birçok eleştirisinin yanlış hesaplar olduğunu kendisine gösterdim. Yani onun bu konudaki zaafı, onun ilmî eleştirileri asla yazamayacağı ve yazdığı her eleştirinin batıl olduğu manasına gelmez. Klasik münazaracılar gibi, kişisel zaafılarından yola çıkılarak ilmî meselelere leke atmak gerekir.

5) Fazlurrahman, İslam adlı kitabında, Ehl-i Beyt kültürünün Sünni tarikatler vasıtasıyla Sünni dünyaya nakledildiğini, Sünni tarikatler bu konuda adeta Şi'anın altını oyduğunu söylüyor. Dolayısıyla Hz. Ali'ye ait birçok kaside ve eser var ki, Sünni dünyada varken, Şia dünyasında yoktur.

Ayrıca Abdulkadir Badıllı'nın bu konuda yetersiz kalması da söz konusu olabilir. Nitekim biz birçok kitap ismini bildiğimiz halde onun aslına veya kopyalarına ulaşamıyoruz. Ebu Müslim-i İsfehani'nin tefsiri gibi..

⁹³ Ahkaf, 46/10 (Burada delil müfred (tekil) de olsa, mana külli ve kanunidir.)

b) Hikmet Zeyveli Hoca, *Ebcet için kabul edilmiş genel kurallar*, diye bir başlık atmış. Acaba kendisi bu kabulün kaynağını gösterebilir mi? Yoksa bunlar sadece kendisinin kabul ettiği kurallar mı?!

1) Mesela sadece şeklen görülen harfler hesapta kabul edilir, şedde ve tenvin sayılmaz, diyor. Acaba böyle bir bilgi nerede geçiyor. Şedde ve tenvini sayan âlimler bilerek mi sahtekârlık yaptılar? Hâlbuki kendisi araştırırsa bu konuda farklı uygulamaları görebilir. Nitekim Mecmu-atül-Ahzap'ta farklı uygulamalar var. Ayrıca birçok hatt örneğinde görüldüğü gibi, şedde yerine bazen çift harf yazılmıştır; nun tenvin olarak imla edildiği gibi; tenvin de bazen nun olarak yazılır. Alak suresinde geçen *le-nesfaan* örneğinde olduğu ve bazı kadim yazılarda görüldüğü gibi..

2) Tarih düşürülüyorsa hangi takvimin esas alındığı bilinmelidir, diyor. Haliyle bu iddia Kur'an için geçerli olamaz. Çünkü Kur'an indiği zaman henüz Hicri tarih yoktu. Nitekim bazı işaretler, o gün için Miladi takvimi gösteriyor. Sonra genellikle Hicri takvim kullanılıyor. Daha sonra Osmanlı ve sonrası için bazen Miladi, bazen Hicri takvim kullanılıyor. Çünkü bütün tarihler de, bütün peygamberler de, bütün zamanlar da Allah'ındır. Allah'ın fitrat dili ile insanlığa öğrettiği gerçeklerdir.

Mesela Üstad Bediüzzaman'ın Felak suresinden istihraç ettiği 1971 tarihi, neden Miladidir, diye itiraz ediyor. Hâlbuki o Miladi tarihte önemli bazı şerli olaylar olmuş ve bu olaylar, o rakam ile meşhur olmuştur. Dolayısıyla Kur'anın o tarihi kullanması ekstra gaybi bir işaret, olmuştur.

3) Yuvarlak te daima he sayılır, diye iddia ediyor... Hâlbuki meşhur olan istimal eğer o "te" durakta ise he sayılır, eğer cümle içinde ise te okunuşuna uygun olarak te sayılır. Ayrıca farklı ihtimaller de olabilir. Çünkü bu konuda hiç kimse belli bir kural koymuş değildir. Nitekim Kur'anda birçok yerde, yuvarlak "te" uzun *te* olarak yazılmıştır.

4) Suyuti'nin bazı istihraçları, eğer tutmamışsa bu kişisel bir yanılıdır veya o dönem içindir. Çünkü İslam âlemi, Miladi 1407'de gerçekten varlıkla yokluk arasında gidip geliyordu. Ölmüştü, yeni bir dirilişin sancılarını çekiyordu. Dolayısıyla İmam Suyuti'nin yuvarlak te'yi he olarak kabul etmesine ve bunun Hicri takvim için kabul ettiğine yanlış, diyemeyiz. Olsa olsa yanlış bir tercih yapmıştır, deriz..

Önemli Bir Not:

İmam Suyuti'nin 1407 olarak hesap ettiği ve ansızın başınıza gelecek manasındaki *bağteten* kelimesindeki mucizelik nüktesi şudur: Bu *bağteten* kelimesi Kur'anda 13 sefer geçiyor. Kıyamet manasına gelen Es-Saat ise, 39 sefer geçiyor. 167 eden Es-Saat kelimesini bu sayı ile çarptığımızda 6513 ediyor ki, semavi dinlerin insanlık âlemindeki etkinliklerinin süresidir. Çok ilginçtir ki, bu semavi dinlerden Yahudilik için onların 13. asrı bir kıyamet gibi oldu. Hicri 13. asır da Müslümanlar için bir kıyamet gibi oldu. Yani eğer Müslümanlar, İslamiyeti yenilgiye uğratan modern ilimlere kendi namına ve kendi anlayışına uygun olarak sahip çıkmazsa, galiba Müslümanlık için büyük kıyameti bekleyebiliriz.

Ayrıca bu bağteten kelimesinden sonra 4 yerde “*onlar farkına varmadan*” mealinde *We hümla yeşurun* cümlesi geliyor. Bu cümle ile beraber bu bağteten kelimesi Miladi 2125 ediyor.. Yani $1407 + 718 = 2125$.. Bu da Bediüzzaman’ın istihraçlarına yakın bir tarihtir. (Gerçek manada gaybı ancak Allah bilir.)

Eğer Hikmet Hocanın yaptığı gibi *bağteten* yalnız olarak hesap edilse mesele bir derece bedihi gibi olacağından imtihan sırrına aykırı olabilirdi. Muhammed suresinde *bağtatan* kelimesinden sonra “*Kıyametin alametleri ortaya çıkmıştır.*” mealindeki bir cümle geliyor ki; yine *bağteten* kelimesi ile beraber toplam 2113 eder. Bu surede *bağteten* kelimesinden önce gelen *Onlar ancak kıyameti beklerler*, mealindeki cümlelerin değeri ise 1530 eder. Bu ayet (47/18) hem Miladi, hem Rumi tarih veriyor. Çünkü o tarihlerde ikisi de geçerli olacaktır. Ayrıca işaret dahi olsa bu gibi şeylerin kapalı kalması imtihan sırrına uygundur.

5) Ebced hesabından binlercesi doğru çıkmış iken; bazı istisnai yanlışları sürekli göstermek, bence Hikmet Hocanın tahkikli yazılarının mahiyetine aykırıdır.

c) Risale-i Nurdan yanlış dediği numunelerin doğru hesap edilmesi:

1) “*La tezalü taifetün min ümmeti*” (Ümmetimden bir grup devam edecek) mealindeki hadis cümlesinin sayısını 1106 olarak hesap ediyor. Hâlbuki kelimenin aslından olan şeddeli mim çift sayılsa ve okunan yuvarlak te “te” sayılsa 1542 ediyor. (Kelimelerin değeri olarak $468 + 492 + 90 + 491 + \text{taifetün kelimesindeki med} = 1542$) Hikmet Hoca bu medin hesap edilebildiğini bilmediği için, bu sizin sayıminıza göre de 1541 ediyor. İşte size büyük yanlış, diyebiliyor.

2) Hikmet Hoca Üstadın *ala* kelimesindeki okunuş olarak elif olan ye harfinin elif olarak hesap edilebildiğini anlamamış ki, ye olarak sayıyor; bu da 1515 ediyor. Bediüzzaman bunu nasıl 1506 olarak çıkarıyor, diye itiraz ediyor.

3) Risaletün-Nurdaki okunan yuvarlak tenin te olarak hesap edilmesine ve okunduğu gibi şeddeli nun’un sayılmasına itiraz ediyor. Hâlbuki burada indi ve keyfi kalıyor.

Resailin-Nur ve Risale-in-Nur kelimeleri için 588 ediyor, diyor. Doğrusu, şeddeli *nun* iki sayıldığından elif-lam sayılmayacağı için 598 ediyor. Yani Üstadın Birinci Şuada yaptığı hesap doğrudur.

“Risale-i Nur kelimesindeki “i” hemze olarak hesap edilmeli. Kendisi ise, bunu he olarak hesap ettiğinden bu hesap yanlış, 548 değil de 552 ediyor, diyor. Resail-ün-Nur ve Risale-in-Nur kelimeleri için alternatifli olarak çıkardığı 579 veya 588 ve 583 sayılarını anlayamadım. Çünkü bu iki kelime yukarda da gösterdiğimiz gibi 598 ediyor.

4) En’am 122. ayetinden “*fe ahyeynahü we cealna lehu nuran yemşi bihi fin-nasi*” cümlesinin ebcedinin 1216 ettiğini söylüyor. Hâlbuki Üstad 1294 olarak hesap ediyor. Şöyle ki:

Tenvin “nun” ve şeddeli nun iki nun ve “bihi”de telaffuz edilen ye sayılmak cihetiyle bin ikiyüz doksandört eder ki, veladetinin ve hayatının birinci senesidir. Demek bu cümle ile hayat-ı maddiyesine, evvelki cümle ile de hayat-ı maneviyesine işaret eder.

Okunan fakat görünmeyen *bihi*’deki ye, bazı Kur’anlarda ye olarak da yazılır.

5) Binlerce numuneden, yalnızca alternatifli cümleleri seçip, o alternatifli hesaplara yanlış, demek, bu ve benzeri binlerce sırlı ayetlerin işari manalarını inkâr etmek, Kur’anın böyle bir mucizeliği yoktur, diye konuyu alay konusu etmek, 20. asırda binlerce risale, mektup ve çalışmalarıyla asrın materyalizmine meydan okuyan Bediüzzaman’ı sıradan bir insan gibi görmek, onu şüpheler içinde kıvranan, ne modern ne klasik hocalarla kıyas etmek, burada bu konuda gerçekten tahkik mesleğine ve insafa aykırı olduğu gibi; Hikmet Hocanın yazılarında sağlıklı bir muhakemenin de olmadığını gösterir..

İtiraz yazısı devam edecek imiş. Devam ederse, cevap da devam edecektir, diye söze şimdilik burada son veriyoruz.

29. 1. 2012

B. Sağlam

Hikmet Zeyveli Hocamın İtirazlarına Cevap

Değerli Hikmet Ağabeyime:

Önce yöntem ve mantığıma katılmadığın halde kitaplarımı ve yazılarımı kritik ettiğin için can ü gönülden teşekkür ederim. Ve hemen belirtmek isterim ki, bu müzakere ve yazışmalardan maksadım, ilmî çalışmalara bir kalite getirmek ve İslam dünyasını açık bir üniversite yapmaktır. En son Müddessir Suresinin Tefsiri'ne yazdığın eleştiri notlarının cevabı şudur:

- 1) Hz. İsa'nın o sözü, mealen Matta İncili 6/25'te geçiyor.
- 2) İbn Arabî'nin "*Levhelerde yazan kalemlerin sayısı 360'tır.*" sözü Fusus, 3/61-62'de geçiyor. Ansiklopedi de Kalem maddesinde geçiyor. Ben bir miktar anlaşılsın, diye bu kalem kavramını diş ile açıkladım. Ki gerek 360 derece olsun ve gerek 360 gün olsun, her değişiklik, bir diş ve bir kalemdir. Onun bu sözünün yorumu bana aittir. Lütfen senede 365 gün var, deyip küsurata takılmayalım.
- 3) "*Aleyha tis'ata aşar*" cümlesinin ebcedini hiç yazmadık ki, itiraz konusu olsun. Sadece *sakar* kelimesinin 360 ettiğini söyledik. Ki onun bir üstü 361(19×19)'dir. Resulullah 361 eder. Çünkü hemze-i vasıl sayılmayabilir. Eğer sayılsa *Muhammedurresulullah* şeddeli olarak 19'un 26 katıdır. Bazı farklı açılar için böyle ince ayrıntılar olabilir. Bu, işin mantığına aykırı değildir.
- 4) Bugün bilimin ve felsefenin varlıkta tespit ettiği bütün bilinçli ve sanatlı yapılar, aslında dinin melek dediği kavramla örtüşür. Burada din böyle diyor, demedim; sadece kanaatim olarak bu benzerliği ve örtüşmeyi dile getirdim. Geniş izah için Bediüzzaman'ın Ruh Melek Risalesi olan 29. Söze bakabilirsiniz.
- 5) Sizin Reşat Halife ve Edip Yüksel'in 19 Mucizesi ile ilgili tespitlerine karşı yazdığınız makale maalesef yeterli bir cevap değildir. Çünkü bu 19 Meselesi çok kesindir. Yanlış bu 19 meselesinde değildir. Yanlış, onların yorumunda ve bu meselenin iki diyalektik yönünün olduğunu kabul etmemelerindedir. Kendilerini bu fitne ve imtihan mekanizmasının dışında hayal etmeleridir.
- 6) Benim 19 tevafukları ile ilgili kitabım 14 senedir meydanda, hiç kimse itiraz etmedi. Sizin 19 da herhangi bir sayı gibidir, iddianız, sizin matematik uzmanı kariyerinize hiç yakışmıyor. Böyle bir sözü, boş verme veya bir tesahül olarak görüyorum.
- 7) Maide, 44-48'in ehl-i kitap ile ilgili hükmü çok açıktır. Hayrettin Karaman Hoca için onları tefsir edip gönderdim. O hocamız ve çevresindekiler itiraz etmediler. Hatta diyebilirim ki, bu gibi açık ayetleri dışlayan bir zihniyet, yarın herhangi başka bir tutku ile bütün Kur'anı dahi dışlayabilir.

8) Ayette standart imlaya göre 248 harf var. Ki *melaiketen* kelimesindeki hemze hareke gibidir; kaligrafik bir değeri olmayabilir. Dolayısıyla 247 sayımı sekiz sefer kontrol edilmiştir.

9) Bugün bütün dünyada özellikle Sami milletlerde sayıların bir dili olduğu kesindir. 13'ün şerre bakması, çok yaygın ve tecrübe edilmiş bir gerçektir. Ben de yirmi senedir, semavi yani vahiy veya ilham ile yazılan kitaplar üzerine yazdığım tefsir çalışmalarında daima bunu görmüşüm. *Ehad* isminin ebcedinin 13 olması da bize şöyle bir tevhid nüktesini anlatır:

Âlemde tevhid ve sonsuz birlik demek olan vahidiyet asıldır. Allah'ın özel olarak bazı şerhleri ve şeytanları yaratması, esmasının imtihan ve fitne için özel bir tecellisidir. Lütfen İslamiyetin bu gibi irfani nüktelerini dışlamayalım.

10) Zikir kökünden olan beş kelimenin harfleri 6276 ediyor, demişiz. Zamir ve elif-lam kelimeden olmadığı için sayılmıyor. Dolayısıyla bu hesap doğrudur.

11) Halktan kastım Nurcular gibi İslami cemaatlerdir. Yoksa genel halk, maalesef Kur'andan çok uzak kalmıştır.

12) Kur'an en büyük mesaj olduğundan ve saf mesaj manasına gelen zikir kelimesinin ilk inen surelerden biri olan bu surede beş sefer peş peşe zikredilmesi ve bunun 23 harf olması, Kur'an mesajının vahiy edilişinin kaç sene süreceğine bir işarettir. Ayrıca yukarıda da dediğimiz gibi zamir ve el takısı sayılmaz. Dolayısıyla bu kelimelerin harflerinin toplamı 26 değil de 23'tür.

13) Bazı âlimlerin kitaplarının her bölümünde özellikli bir renk vardır. Mesela René Guénon kitapları daima materyalizmi çürüten bilgiler içeriyor. Risale-i Nur daima küfre karşı imanî meseleleri ispat ve izah ediyor. Dolayısıyla zahiriliği ve materyalizmi kırmak için; veya imanî meseleleri izah için genel olarak o zatların külliyatlarını referans vermek kolaycılık sayılmaz. Okuyucu nereye baksa o manaları o kitaplarda görür. Ayrıca ben batınî gittiğim kadar, zahiri ve bilimselliği de ön planda tutarım. Hatta Antropolojide ve Biyolojide sizden çok daha fazla zahiri ve bilimsel verileri esas alırım. Dolayısıyla beni batınîlik ile suçlamanız yerinde değil.

14) Maide, 17. ayeti ve benzeri diğer ayetleri eğer benim gibi tefsir etmezsen o zaman nahv ilminin hasır, belâgat ve diğer dil özelliklerini dışlamış olursun. Bu konuda Marifet-i İlahiye isminde bir makalemi gönderiyorum. Maalesef bu konuda genel olarak irfanî ve ontolojik bilgi zayıf olduğundan insanlarımızın çoğu ya mücessime veya müşebbihe veya deist oluyor.

15) Değerli ağabeyim; daha önce de sizinle olan yazışmamda Kur'an kıssalarının tarih olmadığını, birer evrensel, sosyal yasalar olduğunu ispat ettim. Ayrıca ben, Kur'an direkt olarak Adnan Menderes'e bakıyor, dememişim. Sadece Kur'anın o külli, evrensel kanununun bir pratik numunesi onda görünüyor, diyorum. Ki, ayetlerin dizaynı ve başka karineler bu gibi işaretleri gösteriyor. Evet, biz Kur'anı kuru ve beşeri bir söz olarak ele alsak ve Kur'anın kanunî ve gaybî boyutunu inkâr etsek; dinsiz bazı müsteşriklerin tuzağına düşeriz. Buna ilave olarak hatırlatmak isterim ki; benim yazdıklarım sadece işarî karineler de değildir. Edebî, lügavî, tarihî ve sosyal yorumlardır.

Cenab-ı Hakk, hepimize zahir-batın, inanç-bilim bütünlüğünü ve sırat-ı müstakimi nasip etsin.

Bütün dostlarıma selam ve hürmetler.

5. 01. 2012
Bahaeddin Sağlam

İman Hizmetinin Selameti için Müthiş Bir Müdebbiriyet

3. 4. 1977

Bediüzzaman Said Nursi 1923'ten itibaren dünyanın yeni bir döneme girdiğini, dinin devre dışı bırakıldığını, bunun telafisi için sonsuz bir ilmî çalışma, şefkat ve maneviyat gerektiğini gördü. İşin tamirinin eski metotlarla, hilafet, saltanat ve siyasetle ve maddi imkânlarla olmayacağını anladı. İşte bunun için 125 talebesiyle değişik imtihanlar geçirdi. Hem onlara, hem 125 mahkemeye kendi amacının siyasi, maddi bir hedef olmadığını anlatabilmek için 38 sene cendereden geçti, saf iman hizmetine zarar gelmemesi için adeta nefesini tuttu, küçük dilini yuttu. Ve gelecek nesillere sonsuz bir miras bıraktı. Onun o mahkemelerle ve 125 talebesiyle geçirdiği büyük imtihanı biz burada anlatamayız. Bir kısmı için 4-5 cilt kitap yazılmıştır.

Şimdilik burada, büyük Ağabeyimiz Hüsrev Hoca ile geçirdiği maceranın sadece 5-6 maddesini yazacağız. Diğer 200 küsur vakıa buna kıyas edilsin. Ki Üstadın iman hizmetinin selameti için ne kadar sabrettiği görünsün. Üstad Hazretleri Isparta'ya sürüldüğünde çok çeşitli meşreplerden insanlarla iman hizmeti için tanıştı. Bunlar genel hatlarıyla ikiye ayrıldılar.

a-) Gül Fabrikası. Hüsrev ve ekibi. İslam saltanatını ve hilafetini sürekli olarak ha geldi, ha gelecek diye bekleyen grup; Bediüzzaman'ın sırf manevi hizmetini anlamayan grup. Sürekli rüyalarla amel eden grup...

Bediüzzaman onların bütün bu heveslerini kırmadı. Onları hizmete yönlendirdi. Onlara Gül Fabrikası sahipleri, dedi. Onların Muhammedi bir sistem aradığını anladı. Biliyorsunuz, Gül Hz. Muhammed'in sembolüdür.

b-) Diğer grup ise Nur fabrikası. Risale-i Nur'u iyi anlayan ve ilmî yönünü takdir eden grup. Bunların da başında, Hafız Ali gelir. Tahiri Mutlu ile devam eder. Onlar, Risale-i Nur'un bütün ilmî yönünü anlamasalar da Risale'nin hedefinin siyaset ve maddi hizmet olmadığını, Nur ile aydınlatmak olduğunu bildikleri için Üstad, onlara Nur fabrikası ismini verdi. Ve bu iki fabrika diyalektik sürece girip yarıştılar. Hizmet gelişmiş oldu.

İşte bu temel üzere Hz. Üstad'ın Hüsrev Ağabey ile ilgili ilginç değerlendirmeleri ve sabretmesinin ilginç örnekleri:

1-) Üstad, ta başta saf ilim olan Osmanlıca 30. Söz'ün başında bu Söz, Hüsrev'in imanını kurtarmış, demekle o büyük talebesinin dikkatini maddiyattan ziyade ilme yönlendiriyordu.

2-) Üstad ona hizmetin sahibi, dedi. Onu büyük bir rükün kabul etti. Ve bu kabulünde yanılmadı. Fakat Bediüzzaman'ın düşmanları 'O Kürt'tür, sen Türksün; o Şafiidir, sen Hanefisin,' diye Hüsrev Ağabey'e çelme atmak istediler. Üstad epey yoruldu; fakat Hüsrev Ağabey'i kurtarabildi.

3-) Hüsrev Ağabey'in hattı çok güzel olduğundan ve meşreben zahiriyata müptela olduğundan Risaleleri kendi malı sandı, değiştirmeler yaptı. Fakat Üstad, razı olmadığı halde, iman

hizmetine zarar gelmesin, diye sesini çıkarmadı. Ve bunun yanlış olduğunu has talebelerine söyledi. Hatta o mübarek zat, zevahire meftun olduğundan ve beklentisi hilafet ve İslam siyaseti olduğundan Latince hurufata – Üstad’a rağmen – razı olmadı, el yazı ile bugüne kadar sistemini devam ettirdi.

Hâlbuki Üstad Hazretlerinin, hükümetin, hatt-ı Kuraniye sahip çıkıp İmam Hatip ve İlahiyatları açtıktan sonra hatt-ı Kurani vazifesinde ısrar etmesinin bir anlamı kalmamıştı. Tam tersine iman hizmetinin yayılması için değil Latinceye, İngilizceye ve diğer dillere bile izin verdi.

İşte bu sade iman hizmeti anlayışı, siyasi fütihat bekleyen Hüsrev Ağabey’e çok ters geldiğinden Üstadına muhalefet edebildi.

4-) Yine onun hattının çok güzel oluşundan dolayı tevafuklu Kuran hattını kendi icadı ve malı sandı, Üstad’tan habersiz olarak Ankara’da basmak istedi. Ve bunun için Ankara’ya telgraf çekti.

Üstad ise hizmete ve imana zarar gelmesin, diye sesini çıkarmadı. Fakat Üstad, onun haber vermeden Ankara ile haberleşmesini araştırıp bana bildirin, diye merak edip Isparta talebelerinden bilgi istedi.

Fakat ileride Âlem-i İslam’da Husrev’in hizmeti çok olacak, diye de onu müjdeledi. Ve Husrev’in bin hatası dahi olsa onu affediyorum, dedi. Kimsenin onun aleyhinde bulunmasına izin vermedi.

Evet, o Ağabeyimizin hilafet ve siyasi fütihat beklentisinden dolayı, 1973’te Erbakan ile parti kurdular sonra hayal kırıklığına uğradılar. İşin gereği, siyasetle değil de, nur ile olabileceği anlaşıldı. Fakat onun talebeleri yine anlamadılar, onu bu sefer büyük Mehdi yaptılar, sonra vefat edince yerine başka mehdiler geçirdiler ve halen de bu gibi rüyalarla amel ediyorlar.

5-) Ve o mübarek Ağabeyimiz bir ara 1937’lerde bu beklentilerini Risale’de göremeyince hizmete ara verdi. Fakat Üstad, onun gideceği başka bir yer olmadığını bildiğinden dolayı sabretti. Ve sonra iman hizmetine devam için Risalelere dönmesini büyük bir sevinç ile karşıladı.

Ve eskiden beri bazı talebelerinin bu gibi yanlış beklentilerini karşılamak için, “İşte Isparta, Şam-ı Serif’in yerini almıştır. İslam dünyasının kalbi burasıdır.” diye teşvik ifadelerini kullandı.

Evet, Isparta ve Şam mübarek şehirler idi. Fakat yöneticilerinin Emeviler gibi zalim olduğunu, talebeleri düşünemedi. İslam hilafeti ha bugün, ha yarın geliyor, diye hep rüya gördüler; ilmin ve maneviyatın gücünü anlamadılar. Mahkemeler de, bu gibi şeylere kanıp 200’e yakın dava açtılar. Fakat Bediüzzaman 28 sene boyunca nefesini tuttu. Bir bebeğe, bir çiçeğe bakar gibi iman hizmetinin akışını bozmadı. Hâlbuki Eski Said bir saat bile sabredermezdi.

Meçhul Bir Risale-i Nur Talebesi

Kürdistan Medreseleri ve Bediüzzaman

Medrese, ders okutulan yer demektir. Arapça olan bu ders kelimesi, kök manası (etimolojisi) ile *kişi, okuduğu şeyi o kadar güzel öğrenmeli ki; öğrendiği konuda onun için hiçbir pürüz kalmamalı*, diye dersin gerçeğini hatırlatıyor. Bu kökün edilgen kalıbı olan munderis kelimesi de yerle bir olan şey demektir. Çünkü bir şey, yerle bir olunca artık ortada hiçbir pürüz kalmamış olur. Üstad Bediüzzaman'ın ***Kürdistan'daki medaris-i munderise ihya olacak*** sözü, yerle bir olmuş medreseler diriltilecektir, manasına gelir.

Bu sözün söylendiği tarih 1908'dir. Eğer o tarihte bu medreseler yerle bir olmuş ise; bu geçen 105 senede biz ne yapabildik? Ve medreselerin bugünkü durumları nasıldır, diye kendimize sormamız lazımdır.

İşte gelin, beraber medreseler arasında bir seyahat yapalım. İslamiyet, ta Ashab-ı Suffa döneminden beri bütün yönleri ile eğitime önem vermesine rağmen Selçuklu Sultanı Melikşah'ın Veziri Nizamü'l-Mülk dönemine kadar İslam dünyasında kurumsal bir eğitim olmadı. Daha önce genellikle camilerde hususi değişik ilimler okutuluyordu. Yani gramercilerin, hadisçilerin, fıkıhçıların, tefsircilerin, kalamcılarının ihtisas okulları vardı. Bu okullar, genelde cami ve mescidler idi. Buralarda ihtisas eğitimi alanlara ekol denilir. Mesela hadis ekolü, kalam ekolü gibi.. 12. Asra gelinceye kadar yani Hicri 4. Asrın sonuna kadar İslam dünyası o kadar çok âlim verdi ki; galiba o yoğunlukta eğitim alanlar, sadece Yahudi ve Hristiyan ümmetlerinde var olmuştur. Bu ekollerin iki özelliği vardı: Belli bir konuda ihtisas yapmak ve dünyanın her tarafında o ekolün temsilcilerini bulundurmak.

Ekol kelimesi, Batıda başta bu manada kullanılıyordu. Fakat daha sonra gruplu ve topluca eğitim verilen yerlere de ekol ve okul denildi. 12. Asra gelindiğinde ihtisas bittiği gibi; ekol tarzında belli ilimleri dünyaya yayma faaliyetleri de nisbeten durdu. Selçuklu ile başlayan bu yeni dönemde âlimler artık belli ilimlerde ihtisas yerine her ilimde söz sahibi olmaya kalktılar. İmam Süyutî'nin her ilimde eşit şekilde kitap vermesi, bu yeni dönemin tipik bir örneğidir.

Önce Selçuklu ve Osmanlı, daha sonra Safeviler ile devam eden ve Arap olmayan bölgelerdeki medreselerin işi, İmam Süyutî modeli kadar kolay değil idi. Çünkü Arap olmayan bu çevrelerin, önce dil ve belagat öğrenmeleri lazımdı. Daha sonra asıl maksat olan ilimlere ancak geçilebiliyordu..

Bu dönemde dil engelinin tam aşılammaması ve alet ilimlerinin çokça şerh ve haşiyeler ile zihinleri zapt etmesi medreseleri epeyce yordu. Çok nadir insanlar artık kalam, hadis ve tefsire vakit ayırabiliyordu. **Hulasa:** Alet ilimleri engelinden ve ihtisas yapmamaktan ve insanların zihinleri taklit ve ilmî istibdad ile kilitlendiğinden *medreseler munderise oldu*.

Bugün Kürdistan'daki medreseler, bütün gayretlerine ve dine hizmet aşklarına rağmen bu üç engeli aşamıyor. Bu üç engel yanında bir de kapalı bir toplum içinde olduklarından dünyadaki ilmî çalışmaları takip edemiyorlar. Onun için bugün medreselerde okuyan talebelerin en zirve hayalleri, Molla Halil-i Siirdî ve Şeyh Fethullah-ı Verkanisî gibi olmaktır. Hâlbuki bu iki zat, manen, ruhen ve kalben çok büyük ve değerli olmalarına rağmen fıkıh ve gramer dışında bir

eser verememişler. Molla Halil'in yazdığı Basîratü'l-Kulûb tefsiri, Tefsir Ekolü yanında çok küçük bir yeri olan Nesefî Tefsirinden bile geridedir. Hele şimdi kendi hayatta olan bir hocanın tefsiri ki; büyük bir cemaat tarafından işte Türkiye'den de tefsir çıkıyor, diye propagandası yapılan bir kitap, ilmî değeri açıdan tam bir fiyaskodur. Fiyasko derken ilmî açıdan kast ediyorum. Yoksa kitabın yazarı çok muhterem olduğu gibi, kitabın içindekiler de çok mübarektir.

Medreselerin bu münderisliğinin şu beş sebebini burada kaydedebiliriz:

- 1) Bugünkü medreselerin resmi yani ekonomik bir yapısı ve payeleri yoktur.
- 2) Çok iyi derecede Sarf ve Nahiv öğrenmelerine rağmen, bu gramer bilgilerini yüksek ilimlerde icra edemiyorlar. Dolayısıyla yüksek ilimler üzerinden toplumda etkin bir yere sahip olamıyorlar.
- 3) Çok önemsiz ve gereksiz müfredat, ders programında okutuluyor.
- 4) Zihinlerin soyut manaları algılaması için önemli iki çare olan fenlerden ve medenî dünyanın zihni yapısından mahrumdurlar.
- 5) Medreselerde o kadar çok taklit ve baskı var ki; zeki insanlar ya mekteplere kaçıyorlar. Veya inkişaf etmeden çürüyüp gidiyorlar.

Bu beşinci noktayı biraz açarsak hastalığın fennî (psikolojik) sebebini bulabiliriz; şöyle ki:

İlk insanlar, nisbeten tufuliyet çağını yaşadığı için zihinleri soyut ve manevî şeyleri tam algılamıyordu. Fakat insan zihni, somut algı tarzında da olsa, çok çok büyük şeylerin büyüklüğünü –gerçekten veya nisbi olarak- algılar. Çünkü Allah, bütün insanları bir yaratana inanmak üzere yaratmıştır. İşte eğer insan zihni, açılmamışlıktan dolayı sonsuz yaratana soyut (vacib'ül-vücud ve maddeden mücerred) olarak algılamazsa bu sefer somut (müşahhas) olarak onu tasavvur eder. Tasavvur edemediğinde ise, onu meçhule atar. Yine ruhunda bir büyük dayanak var kalır. Yani insanoğlu, büyüklüğü algılama veya güvenilir bir noktaya dayanma seyr u seferinde giderken, önüne aşılmaz ve onun gibi asla olunmaz insanlar çıkar. Bu insan başta iman ve akide tarzında olmazsa da, o zatı önce kendine nokta-i istinad yapar; sonra milletçe propaganda yapıla yapıla o büyük zat, bir nevi ilah yapılır. İnsanın bütün duyguları o müşahhas örnekte kilitlenir; daha yeni şeyleri öğrenemez.

Bu tehlike, bütün duygusal ve kapalı toplumlar için geçerlidir. Mevlana ve İbn Arabî bu tehlikeye karşı tasavvufun terbiyesini çare olarak görmüşlerdir. Bediüzzaman, dinî ilimler ile fen ilimlerinin beraber okutulmasını çare olarak görüyordu. Önemli ve ukde-i hayatiye olan bu noktayı tahakkuk ettirmek için Medresetüzzehra projesinin gerçekleşmesi için tam yetmiş yıl uğraştı. Fakat zaman ve zemin ona yol vermedi.

Ayrıca Kürtler neticede bir Asya milletidir. Bediüzzaman'ın ifadesine göre Asya insanı duygusal olur; akıldan ziyade kalbi ile düşünür. Evet, duygu ve kalb algısı güzeldir, ama aklın rehberliğinde olmak şartı ile.. Yine Bediüzzaman'ın ifadesi ile: *Akıl tek başına yeterli değildir.*

Dolayısıyla insan nevinin duyguları olan fen ilimleri ile ve medeni imkânlar ile ortaya çıkan külli akıl ile düşünmek gerekir.

Kürtlerin ve dolayısıyla Kürt medreselerinin bir sıkıntısı da Kürtlerin Türkiye ile tam entegre olamamalarıdır.. Bu kopukluktan dolayı kollektif bir eğitimleri ve medeniyetleri oluşmamıştır. Hâlbuki Bediüzzaman Münazarat kitabında: **Kürtler çeşme olmalı, Türkler havuz olmalı**, dedi. Fakat iki taraf da şu açık gerçeği anlamıyor: *Havuz güçlendikçe ve yükseldikçe çeşmenin lehinedir. Ve çeşme güçlendikçe ve özgürce aktıkça havuzun hesabına geçer.*

Sakin birileri bu yazıdan bir hakaret veya siyasetle uğraşiyor manasını çıkarmasın. Eğer böyle yanlış bir anlaşılma olursa ben yine Üstadım Bediüzzaman'ın dili ile cevap verir; *Medreselerdeki talebeler, melekler kadar masumdurlar*, derim. Ayrıca Üstadın şu sözünü de hatırlatırım: *Kürtlerin tabiatında ilme ve hakikati öğrenmeye o kadar yüksek bir istidad var ki; bu istidad, fıtrat diliyle parmağını kaldırıp, fenleri öğrenin, eğitimin zirvesine çıkın, fıtratınızdaki o istidadi meyveli kılın; yoksa çürüyecektir, diye emrediyor.* (Münazarat ve İki Mekteb-i Musibet)

İki Hatıra ve Bir Hatırlatma

1) Yetmiş üçte, Siirt'te medresede Şerhul-Muğni okuyordum. Derste Hocam, kuyu sularının yazın neden serin ve kışın neden sıcak olduğunu bana sordu. Ben bir an durakladım. Fakat kafamda su ve havanın dereceleri kavramı vardı. O kavram ile tahmini olarak, kuyu suyu dört derecededir. Sıcaklık ve soğukluk yerin altına tesir etmediği için 4 derece, kışın eksi 20 dereceye göre sıcak hissedilir. Ve yazın 35-40 dereceye göre de soğuk ve serin hissedilir, dedim. Hocam:

“Hayır, Baycuri fıkıh kitabında deniliyor ki; yazın geceler kısa olduğu için güneş yerin altında az durduğundan kuyu suyu tam ısınmıyor; kışın ise geceler çok uzun olduğundan, güneş fazlaca yerin altında kalıyor; onun için kuyu suyu kışın sıcak oluyor.” dedi.

Bu hatıra, medreselerdeki Ortaçağ eğitimi ve medreselerin tıkanıklığı ile ilgili önemli bir fikir veriyor.

2) Yetmişli yıllarda; ben elhamdülillah küçüklüğümünden beri caminin iyi bir müdavimi idim. Cemaat namazdan sonra caminin kenarındaki dut ağacı gölgesinde güzel şeyler konuşur ve sohbet ederdi. O gün sohbette çok değerli iki hocamız vardı. Biri sigarasını yaktı ve elindeki çakmaktan çıkan alevin yapısını izah etmeye başladı. Yanındaki hoca, itiraz etti, hayır öyle değil, sen mantık okumamışsın, bunun izahını bilemezsin, dedi.

Ben o iki hocanın alevle ilgili izahlarını hatırlamıyorum. Fakat yıllar sonra kimyanın genel mahiyetini görünce o hocalarımızın izahlarının yanlış olduğunu yüzde yüz biliyorum. Çünkü Allah rahmet etsin, biri vefat etti, diğeri sağdır; o iki hocanın ne atom kavramını ve ne de karbon ile oksijenin tutuşması kavramını bilmediklerini biliyorum. Ayrıca mantık ve kimya ilimlerinin birbiriyle ne ilişkisi var? Hala bilmiş değilim. Galiba medresedekiler, insan mantık bilince bütün bilimleri bilir, sanıyorlar.

Hatırlatma: Üstad Bediüzzaman bu gibi sıkıntıları ta 1900’lü yıllarda gördü. Kalktı bir usul kitabını kaleme aldı. İçinde 300 ilmî kural ve kaideyi tek tek ve uygulayarak yazdı. Bu kitabı, medreselerde okutulması için hem veciz ve metin üslubu ile hem Arapça olarak yazdı. İsmi Reçetetu’l-Ulema koydu. Ayrıca medresedekiler, hem Türkçeyi öğrensin, hem de o metni şerh etmeye kalksın, diye o kitabını Türkçe olarak da Muhakemat ismi ile yeniden yazdı. Fakat yüzyıldır o reçete henüz uygulanmadığı gibi; birkaç sefer de müellifi Bediüzzaman’ın tekfir edilmesine sebep oldu.

Çok ilginç bir tevafuktur ki; Bediüzzaman bu kitabında geçen iki konuda tekfir edilmiş. Biri dünyanın yuvarlaklığı; diğeri de elementlerin sadece 4 adet olduğu meselesi. Demek eğer bu Muhakemat yüz yıl önce medreselere girmiş olsaydı, o iki acıklı hatıra başıma gelmezdi.

Eğer, İlahiyatlar, tamamen modern dünya standartlarına göre eğitim alıyorlar; yine de bir şey çıkmıyor, diye sorarsanız.

Cevabımız: İlahiyatların müfredatında ve ders programlarında asla bir eksiklik yok. Fakat iyi bir ilahiyatçının yetişmesi için, hem üç sahada tam yetkin olması lazım, hem de o üç sahayı bir ve beraber kullanabilmesi gerektir. **1)** Arapçada kitap yazabilecek kadar dile hakim olmak.. **2)** Tıp amfisinde fizik, kimya ve biyoloji derslerini takip edebilecek kadar fen ilimlerini -detay bazında olmazsa da- ana şema olarak bilmesi.. (Çünkü kâinatın sistematüğini bilmeyen bir insan, dinî literatürü sağlıklı anlama şansına sahip olamaz.)

3) Özgürce düşünmek.. Bu özgürce düşünmek geçmiş büyüklere karşı saygısızlık olmadığı gibi; onların bizlerden beklediği bir sonuçtur. Evet, maalesef, ilahiyatçılar bu üçüncü dalda çok ileri olmalarına rağmen; diğer iki sahada yetersiz olduklarından iyi ürünler çıkmıyor. Medreselerde ise, her üç sahada da mahrumiyet ve kıtlık vardır. Tarihteki büyük âlimlerin hayatını inceleyin; göreceksiniz ki onları ilimde zirve yapan şey, bu üç sahada yetkin olmaları ve bu üç aleti bir ve beraber kullanmalarındır.

Bu çağımızda dil, fen ve özgür düşünce, bir araya gelmeyince; ilim adamları özellikle ilahiyatçılar, aldıkları bilginin doğru olup olmadığını test edemiyorlar. Üstad Bediüzzaman’ın Muhakemat ve Münazarattaki tabiri ile mümeyyiz olamıyorlar, meleke-i tufeylanede kalıyorlar. Bu acı durumu tam ifade edersek bugün din adamları, ilimde mümeyyiz olmayan çocuklar gibidirler. Yani hem yanlış bilgiye karşı savunmasızdırlar.. Hem de dinî hakikatleri çizgi film tarzında algılıyorlar.

Batı dünyası bu çocukluğu gidermek için; önce fenleri tam okuttu; yetmedi epistemoloji diye bir disiplin kurdular. Fakat yine de çözüme ulaşmış değiller. Çünkü dinî literatürü, günlük ve sokak dili ile anlamaya çalışıyorlar. **Hulasa:** Batı dünyası, gaybî literatür konusunda ve Doğu dünyası fenlerde meleke-i tufeylane seviyesinde olduğu için, insanlık maddeten ve manen büyümeye çalışırken çok sancı çekiyor.

Ben bu notları yazıyorum; ama bir netice çıkmayabilir. Çünkü medresedekiler, kapalı bir toplum içinde; kafalar soyut kavramları hiç görmemiş; ayrıca taklit ile kilitli ve şahıs büyüklükleri ile meşguldürler. Yani medreselerde özgürce ilim öğrenme yerine ilmî ve psikolojik istibdad var. Galiba Muhakemattan önce Münazaratı okumaları gereklidir. Çünkü istibdadın

olduğu yerde güller asla yetişmez. Evet, maalesef, devletin, partinin ve yerel partilerin siyasi istibdadı ile beraber her bir müderris de kendini yetkin olarak gördüğünden diğer insanlara ilmi ile istibdad yapıyor.

Her şeye rağmen bütün müderrislerin ve küçük büyük bütün talebelerin ellerinden öpüyorum. Kızmamalarını diliyorum. Çünkü biliyorum imanda ve gayrette üstün insanlardır. Ve yine biliyorum: Modern dünyanın ilimlerini almakta riske giremiyorlar. Hâlbuki eskiden bu medreselerden mezun olan dört zat riske girdi; dünya çapında ilimde isim yaptılar. Ve dine olan hizmetleri bütün dünyada etkin oldu.

a) Mevlana Halid-i Bağdadi.. Bu zata Zül-Cenahayn denilir. Çünkü tarikat ve medrese ilimlerini kendinde birleştirebildi. Riske girdi, Hindistan'a gitti; riske girdi Osmanlı eğitim ve tarikat sistemini değiştirdi. Riske girdi, 93 harbinde beş milyon müridi ile Ruslara karşı savaştı. Bu zatın (r.a.) ekolünden çok büyük âlimler çıkmakla beraber; onlarda tarikat daha çok ön planda olduğundan ilmî yönleri bilinmiyor. Mesela Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi..

b) Mevlana Halid'den önce yaşayan Ahmed-i Hani çok büyük bir âlim, edip ve feylesoftur. Galiba, onun türbesinin üst eşliğinde yazılı olan şu beyit onu özetler:

Saf hayır ve iyilik olan yaratmak, Ahmed'in elinden gelmiyordu.

Ahmed çok şey hedefledi. Fakat yüce padişah (Cenab-ı Hak)

Onu muvaffak etmedi.

Bu beytin ilk mısraı, onun felsefesini özetliyor. İkinci mısraı ise, çağındaki sosyo-politik yapıya işaret ediyor.

c) Ahmed-i Cezeri.. Bunun divanını anlayarak okuyanlar; onun aşkıta ve irfanda İbn Arabî ve Mevlana ayarında biri olduğunu görür. Kürtçenin çok derin meseleleri anlatmak için yeterli olduğunu da gözlemler.

d) Bediüzzaman Said Nursi.. Doğuyu ve Batıyı eşit ağırlıklı olarak öğrendi. Varlığın mahiyetini anlamak ve Kur'anın anlaşılması için 6000 sayfa kitap yazdı. Bu kitapların içinde imanî terapi ve irşad dışında 7000 bilgi kuralını ve prensiplerini özet olarak araya serpiştirdi. Serpiştirdi; çünkü zaman ve zemin izaha müsait değil idi. Bediüzzaman çok geçmeden anlaşılmadığını anladı; beni ancak 300 yıl sonra gelecek olan nesil anlar, diye yazdı. (Münazarat) Vefatına yakın son cümlelerinden biri **Beni anlamadılar**, sözü olduğunu yakın talebeleri aktarıyor.

Kürt medreselerinin bir benzeri, daha etkin hem de resmi olarak; hem İran'da hem Afganistan ve Pakistan'da vardır. Afganistan ve Pakistan'dakiler, tamamen Sarf-Nahiv ve Ortaçağ Hanefi fikhî fetvalarına kilitlenmişler. Ve bu kilitlenmelerini politik tavır ile de dünyaya dayatıyorlar. Bunlar birde Selefiler ile ittifak kurunca ucube bir yapı ortaya çıkıyor. İran'dakiler ise, sadece Ortaçağ Skolâstik Aristo felsefesi artı İbn Arabî ekolünün bir miktar irfanî bilgileri ile kalb ve kafalarını dolduruyorlar. Buna bir de politik tavır ilave olunca yine ikinci ucube bir yapı ortaya çıkıyor.

Bütün bu gibi sorunlara karşı eğer Türk ilahiyatları, yukarıda bahsettiğim gibi; dilde, fende ve düşüncede yetkin ve her üç alanı beraber kullanabilen âlimler yetiştirebilse, Türkiye değil sadece İslam dünyasına Batı dünyasına da öncülük eder. Çünkü maalesef, 400 yıl geçmesine rağmen Hristiyanlık ve Yahudilik henüz Batı bilimleri ile hesaplaşabilmiş değildir. Her ne ise sorunları çözmek zor.. Çünkü varlık sonsuzdur. Beynimizin kapasitesi, her ne kadar sonsuz da olsa, biz hepsini çalıştıramıyoruz.

12. 10. 2013
Bahaeddin Sağlam

Kardeşim Kerem'in Sorduğu Kelimelerin İzahı

Hem hastayım hem Gılgamış Destanını çözmeye çalışıyorum; onun için kısa yazacağım.⁹⁴

1) Hayal duyusu, beyne gelen soyut manaların, beyindeki arşiv malzeme ile somutlaştırılması yani bilincin (kalbin) derinliklerinden yukarı çıkan çıplak manalara bir elbise dikilmesidir. Hayl, at kervanı ve atların geçişi demektir. Kalpten çıkan manalara elbise giydirmek için beyin, hafızadaki arşivden malzeme isterken gelen manaya muhtemelen elbise olabilecek ku- maşlar güzel atlar gibi hayalden peş peşe geçer. Beyin onlardan birini seçer. Ayrıca insan hay- alini çalıştırırken geçmiş zamanlardaki olaylar ve nesneler yine at kervanı gibi insanın gözü önünden geçer.

Hayal hakikati, soyutun somutlaştırılması veya somut eşyayı soyutlaştırmak ve onları man- alara çevirmedeki İlahî icraatın mahiyetini anlamak için güzel ve numune bir makinadır.

2) Rüya ise, hayale benzer. Fakat bu sefer gerçekleşenler, bilinçte değil de bilinçdışında gerçekleşmesidir. Bilinçdışı bilince göre çok geniş olduğu için rüyalardaki renklilik, derinlik ve manalar haliyle hayaldekilerden çok daha derin ve daha manalı ve daha zengin oluyor. Bil- incin bilinçdışına oranı tahminen milyonda birdir.

3) Keşif ise hayal ve rüyadaki sistemin uyanık iken çalışması veya çalıştırılmasıdır. Üstad 23. Sözde kendi keşiflerine vakıa-ı hayaliye diyor.

4) Buna yakaza yani uyanık iken rüya görme de denilir. Bizimkiler yakaza kelimesini bu manada özellikle uyku ve uyanıklık arası görülen rüya veya keşif manasında kullanır. Hâlbuki kelimenin asıl manası sadece uyanıklıktır.

5) Vahiy mahiyet olarak bu dört basamaktaki hakikatin benzeridir. Fakat bir tek kişinin rüyası, hayali ve keşfi değil de büyük insan olan kâinatın (bütün varlık sisteminin) hayali, rüyası ve keşfidir. Kalben ve ruhen inbisat eden peygamberler üzerinden topluma yansıtılır.

6) Üstad Bediüzzaman 28. Mektupta bu ilmî hakikate temas eder ve bunu açmak için şimdi vaktim müsait değildir; bu mesele çok derin araştırmalar ister, der.

Carl Jung, bunun ilmini yapmak için 40 yılını harcadı; 40 bin rüya ve keşif kaydetti. En so- nunda arketip kavramının ilmî yönü isbat edilmiş oldu. İlk başta bilim dünyası tamamen materyalize olduğu için Freud'un arkasında gittiler. Her şeyi bilinçaltı kavramı ile izah etm- eye çalıştılar.

Fakat bir kısım insaflı bilim adamları daha sonra bunun eksik ve yanlış olduğunu; asıl olan bilinçaltı değil de bilinçdışı hakikati olduğunu yani insan beyninin, sadece kendi içinde kapalı bir sistem değil de geçmiş ve gelecek de dâhil bütün varlık sistemi ile entegre çalıştığını gördüler.

⁹⁴ Kısa yazmaya niyet ettim. Fakat 17 önemli not yazılmış oldu.

7) Üstad 28. Mektupta *Rüya, bir sinema-i Rabbaniyedir*. Yani rüyalar, canlıların gelişmesi ve dinlenmesi için okul gibi işlevler gören bir sinemadır. Bu noktada hayvanların da payı vardır. Ve beslenmede olduğu gibi bu nimet konusunda Müslüman milletler ile diğerleri aynı seviyededir. Müslümanlardan kalbi kirli olan var olduğu gibi, diğer milletlerden de kalbi temiz olanlar vardır.

8) Kâinatın rüyasını anlamak istiyorsan *Kelimetün Minallah* kavramını düşün; sonra Kelime ve Logos yazısını bir daha oku.

9) Bütün bu âlemler, âlem-i misalin birer numunesi ve şubesi olabileceği gibi; âlem-i misal kâinat denilen insan-ı ekberin hayal duygusudur, denilebilir. Hipotez olarak varlığı tahmin edilen paralel evren kavramı, söylendiği üzere fiziki olduğundan âlem-i misale paralel evren denilmez. Fakat görüntü olarak âlem-i misal bu kâinatımızın bir paralelidir. Canlıların her bir hücresi veya beyinleri onların bir paraleli olduğu gibi..

10) Kerem kardeşim Amak-ı Hayal kitabında Raci'nin neden uyutulunca gerçekleri gördüğünü sorduğu gibi; yine aynı kitabın son üç bölümünde neden sembolik dilini yorumlamadığımı soruyor. Bu iki sorunun iki ayrı cevabı var; şöyle ki:

a) Üstad Bediüzzaman risalelerinde şu üç bilgiyi veriyor: 1) *Uyku ile dış âleme bakan duyular kapanınca, ruh ve kalb gibi iç âleme (bilinçdışı âleme) bakan duyular açılıyor*. 2) *Vahiy âlem-i şhadette âlem-i gaybin dilidir*. 3) *Peygamber, vahiy alırken yarı uyku haline giriyordu*.

b) Amak-ı Hayalin son üç bölümü şhadet âleminde geçtiği için onlarda sembolik dil kullanılmamıştır. Sembolik kelimeler olmayınca haliyle yorumu da olmadı. Çünkü âlemimizde somut yapılar ve kanunlar esastır. Kanunlar ise yırtılmaya ve değişime karşı sabredemezler. Dolayısıyla kanun ve şariat manasına gelen Musa sabredemiyor. Fakat âlem-i gaybde yaşayan Hızır sabrediyor.

11) Hayal, misal, rüya, keşif ve vahiy *Kelimelerinin sözlük ve etimolojik manaları*

Hayal: Amak-ı Hayal kitabının sunuşunda ve bu yazının başında bu kelime bir miktar izah edildi. Bu hakikatin nöron, yazılım ve dosya olarak izahı ise şöyledir:

İnsan beyni kâinatın atomları kadar bilgi işleme sahip olduğundan insanoğlu soyutlamayı ve somutlamayı en yüksek seviyede beceren canlıdır. Diğer hayvan türlerinde soyutlama yeteneği hiç yoktur, denilebilir.

Misal: Bir şeyin eş değeri veya benzeri demektir. Bir şeyin aynısı ise bizzat kendisi demektir. Allah, mutlak sonsuz ve dolayısıyla ibadete layık sadece kendisi olduğundan Allah'ın öz varlığı mutlak (eril) ve soyut ve sonsuz ise; *Onun misli yoktur* denilebilir. Fakat Kur'an, Allah'ın somut, diyalektik ve somut yasal yansıması olan Rahmaniyeti de Allah ile eşit tutuyor. Bu boyut her ne kadar somutluk itibarı ile sınırlı gibi görünse de sistem ve süreç olarak sonsuz olduğundan *onun da misli gibisi yoktur*, denilir.

Evet, Allah'ın soyut mutlak varlığının misli, misali var. Kur'an iki yerde (16/60, 30/28) *En yüce misal Allah'a mahsustur*, derken; Şura suresinde (42/11) *Hiçbir şey Onun misli gibi değildir*, diyor. Yani Allah'ın somut yönü, Onun soyut yönünün mislidir. Eşya denilen sınırlı somut ve yaratılmış nesneler ise hem sınırlı hem somut olduğundan ayet, *Hiçbir şey Allah'ın misli değildir*, dememiş de *Hiç bir şey Allah'ın misli gibisi değildir*, demiştir. *Çünkü Allah'ın kendisi sonsuzdur*; onun misli olan somut sistemi de sonsuzdur. Yani ulûhiyet de Rahmaniyyet de sonsuzdur. Onun için sınırlı, somut ve yaratılmış varlıklara tapmak putperestlik sayılıyor.

Rüya: Manevi ve daha çok soyut olan hakikatleri görmek demektir. Eğer görülen şey soyut ise veya hayal ile somutlaştırılmış ise; yine ona rü'ya ve re'y denilir. Melek ve ruhanilerin temessülüne ise özellikle **rü'yet** denilir.

Somut şeyleri görmeye ise basar kelimesi kullanılır. Kur'anda somut olarak görünen şeylere ism-i meful olarak *mübsarat* denmesi gerekir iken; ism-i fail vezni ile *mübsirat* denilmiştir. Çünkü somut varlıklar kendilerini insan istese de istemese de kendilerini ona gösteriyorlar. Nazar kökü ise her iki manada da kullanılır.

Keşif: Bunun manası perdeyi kaldırmak demektir. Yani metafizik âleme bir perde gibi çekilen bu görünen boyut kalkınca gaybî (metafizik) hakikatler görünmeye başlar.

Cevşende *Kâşifül-Belaya* Allah'ın bir ismi olarak kullanılmış. Bu ya belaları kaldıran demektir. Veya belaların üzerindeki bilinmez yönü kaldıran demektir. Evet, belalardaki bu bilinmez boyut kalkarsa bela, bela ve musibet olmaktan çıkar.

12) Vahiy ise sessiz ve süratli bilgi akışı demektir. Yani kâinatta ve hayatta saklı olan bilgi ve bilinç, sessizce ve süratli olarak peygamberlerin kalbine gelir; onlar da onu kendi dillerine çevirirler. Vahyin tercümanı olurlar.

İbn Arabî Fütihat kitabında 559. Bapta, bu manaları şöyle özetlemiştir:

Ruhun gözlere görünmesi hayaldir

(Çünkü ruh soyuttur.)

Biz bunun üzerinde durmayız.

Çünkü emir âlemi insanı şaşırtır.

Benim için ruhun varlığına delil

Yaptığım gözlemdir:

Vahyin ruhu olan Cebrail bana görüldüğünde

(Çünkü kâinatın ruhu olan bilinç dört boyutu ile

Adeta somuttur.)

Binler selam ve hürmet ile

30. 09. 2014

Bahaeddin Sağlam

Merhabalar Hocam,

Gönderdiğiniz yazıları okudum. Ayrıca, Amak-ı Hayal'i bitireli 10-15 gün kadar geçti. Ne zamandır size yazmak istiyordum. Ama hem malzeme topluyor hem de fırsat kolluyordum. Bu yazılarınızla birlikte o fırsatı da yakalamış oldum.

Amak-ı Hayal ile ilgili bir kaç sorum olacak:

1- Hayal/Keşf/Rüya/Yakaza/Âlem-i Misal ve uyku mefhumlarının hakikatleri nedir? Bunların hangileri gerçekte eş anlamlıdır?

2- Uyuşturucu, LSD v.b. ile görülen hayallerin mahiyeti nedir? O zamanda da mı âlem-i misal'e açılıyor? (Habis levhaların görülme hikmeti nedir?) Aynı şekilde semavi dinlerin haricindeki müntesiplerin gördükleri astral seyahat, duru görü v.s. mahiyeti nedir?

3- Hayvanların da rüya gördükleri söyleniyor? Onların rüya görmesinin hikmeti nedir?

4- Aynalı Baba, Raci'ye kahve ve ney ya da saz ile amak-ı hayale (bilincin derinliklerine) geçmesine yardımcı oluyor. Üstad da gelenlere çay ikram edermiş. Ali İhsan Tola Ağabey de gelenlere "kafa süpürgesi" adlı bitki çayı ikram edermiş. Hatta sofilerin de gelenlere çorba ya da çay ikramı meşhurdur. Bu tarz maddelerin ikram edilmesi vücudun manevi atmosfere hazırlanması için midir? Hikmeti nedir?

Yazılarınıza gelince: İman-hayat ve şariat ile ilgili yazınız gayet enfes olmuş. Kısa, öz ve etkileyici. Tek Tanrı İnancı hakkında yazınız da gayet suhuletli okunuyor ve kolay anlaşılır olmuş.

Üçlü sisteme yanaşamayışımızın sebebi, kutsal'ı kaybetmekten olan korkumuz olabilir mi? Çünkü biz kendimize -müspet manada güvenemiyoruz. "Rey"den ziyade "teslimiyet" daha "mübarek" geliyor gibi. Çünkü yeterince (kâmil manada) tedristen ve aşk-ı taharri-i hakikatten mahrumuz. Akademisyenlerimiz de bürokratik işler v.b. sebeplerden birer "memur" olmuşlar. Bize "akla karayı" anlatamıyorlar. Havvas böyle olunca, avam kısmının da son kalesi teslimiyet kalmış.. Dolayısıyla Üstad'ın **kısaca ve avam lisaniyla** söylediği çoğu söz bile bize **çetin ceviz** geliyor. Mehdi manası da zaten "İmanlı Atilla" gibi zihinlerde yer etmiş. Dolayısıyla şerh ve izahınız ve Dursun Abi'nin haykırıışları bir hakikatin daha aydınlanmasına vesile olmuş... Allah sizden razı olsun.

Allah bizi hakikat mesleğinden ayırmasın ve ayağımızı kaydırmassın. Âmin.

Ek olarak; iki küçük sorum daha olacak..

1- Paralel evrenler gerçek midir? İslam'daki yeri ve hakikati nedir? Ya da bizim âlem-i misal dediğimize Einstein "paralel evren" mi demiştir?

2- Hz. Musa (a.s.) ve Hz. Hızır (a.s.) kıssasında Hz. Musa (a.s.) [şariat] neden sabredemiyor? Hâlbuki kâinat, şariat (kanunlar) üzere işliyor? Kanunların içinde sabır zaten mevcut değil midir?

Kıymettar yazılarınız için çok teşekkür eder; yaklaşan bayram ve içinde bulunduğumuz "Leyal-i Aşere"nizi de tebrik ederim.

Selam ve dua ile...
Kerem